li contempsi propter amorem do-
mini mei ihesu christi. Quem
vidi quem amavi in quem
credidi quem dilexi. V. Eructa-
vit cor meum verbum

Euouae. A. Hec est
virgo sapiens quam dominus
vigilantem invenit. Euouae.
Prudentes virgines acce-
perunt oleum in vasis suis cum

B 101 b

Vorsatz vgl. B 144

tudinis pueniret nō valet:
qui non vult impleᵉ ope
q̄d docet. Quomodo ergo in
eo minimus vocatur: qui
ad hoc intrare nullo mo
do permittit. Quid itaque
per hanc sententiam: nisi p̄
sens ecclesia celorum regnū
dicitur: in qua doctor qui
mandatū solvit minimus
vocatur. Quia cuius vita des
picitur: restat ut eius predicacio
contemp
natur.
Iu. ant. R. Regnū mūdi
et omnem ornatū secu

bo mū dico e go o pera
mea regi. Quē Glo
ria patri et filio et
spiritui sancto. Quem. Ad laud. ant.
Hec est virgo sapiens
et una de numero prudentū.

Lib' fr[atru]m s[an]c[t]e Crucis Couent[us] Mariepacis

lampadibus. Euouae. R. Me-

dia nocte clamor factus

est ecce sponsus venit exite

obviam ei. Euouae. R. In-

venta una margarita de-

dit omnia bona sua et e[...]

dominus preparavit in celum.

Ad bs. Collecta.

Deus omnipotens deus.

ut qui beate. N. Euouae

virginis tue sollempnia co-

limus eius apud te patro-

cinia sentiamus. Per.

Omnia dicet de feria nisi sit fes-

tum duplex. tunc omnia dicuntur de

festo. Ad alias horas ymnus et ant.

de feria. cetera de virginibus.

Ad terciam R. Specie tua V. Dif-

fusa est gratia. Ad sextam R. Diffu-

sa est gratia V. Adiuvabit eam.

Ad nonam R. Adiuvabit eam

[...]

Liber tercius malogranati

Secūdo Oicentū B̄ M̄ Paris ord̄ S Crucis

Iste liber tercius q̄ de statu pfc̄o
rū ē. tres cōsilī habet distinctiōēs
Prima distinctio de cordis mū
dicia. Scd̄a de dei et proximi cari
tate. 3ª de creatoris omnium
contemplacione.

Pma distinc° hz xxvj capla

1 Qd̄ status pfectorū Cap̄ pᵐ
cōsistat in tribus
2 Qd sit cordis mūdicia Ca. ij
3 Qd̄ mūdū cor gn̄at bonā ɔsciām
quā ī hac vita nichil ē iocūdius
Qz p bonā cōsciām pue Ca. iij
nitur ad q pacē cordis et ad
gaudium spirituale Ca. iiij
Qz cella et solitaria vita multū
valent ad conseruandā pacē v
cordis et qetē interiorē
De donis spūs sc̄i ī gn̄ali vj
De dono timoris vij
De dono pietatis viij
De dono sciencie ix
De dono fortitudinis x
De dono consilij xi
De dono intellectus xij
De dono sapiencie xiij
De btitudinibz ī gn̄ali xiiij
De pauptate spūs xv
De mititate xvj
De luctu xvij
De esurie et siti iusticie xviij
De misericordia xix
De pace xx
De ꝑpessione psecucōnis xxi
De sacramētis et maxime euka
ristie et de periculo indigne xxij
accedenciū
De fructū et vtilitate digne percipi
enciū corpus xpi xxiij
Vtrum hoc sacramentū deleat
venialia pcc̄ā et vtrū homo pt̄ ac
cede ī pctīs venialibz xxiiij v
Vtrū melius sit frequēcius accedē
vel rarius xxvj

Secūda distictō hz capla xv

De virtutibz theologicalibus in
gnē et in speciē et primo de fide Ca j
De secunda virtute theologicali
scilicet spe Ca ij
De signis per que homo scire possit
se esse de predestinatis ac remissio
nē pccōꝝ a deo se eē consecutū iij
De tercia virtute theologicali scilz
caritate Et primo q caritas proce
dit ex spū sancto qui datur fideli
bus p salute aīe iiij
De gracia que per spm̄ sc̄tū cordi
bz fideliū infunditur v
Quare nōnūq etiam deuotis ho
minibz gracia subtrahatur Et
quomō gracia p negligenciā amis
sa fuerit recuperanda Vel cum
deest gracia qualiter homini sit
agendum vj
De caritate quam spiritus scūs
ī cordibus religiosorū ac deuotoꝝ
hoim operatur vij
De effectibus caritatis Et quid pos
sit hominē promouere ad dilecti
onem dei viij
De duodecim fructibz spc̄ sc̄i inter
quos primatū tenet caritas ix
Quō sit deus diligend9 x
De signis et coniecturis quibus
possit homo aliqualit̄ scire se ha
bere caritatē gratuitam xi
Quid boni conferat caritatis
virtus xij
De gradibus caritatis Et qui gra
dus sint pociores et magis validi

B 101 I

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

ad pducendum ad amorem violentū
inducentē languorē spūalē xij
De amore violento xiij
De dilectione primi xv
Distinctō 3a hꝫ capitula xv
Ad contemplationis dulcedinem
peruenit p gradus aliaꝝ virtutū scꝫ
lcōne meditacione deuota oracione
ac bonoꝝ opm ēxitatē Cap pm
Orō dnīca exponitur Et de diuer
sis speciebus orōnū Cap ij
De distractione mentis et alijs i
pedimētis q oratibꝫ ocurrūt C iij
Cur ōnipotens deus nōnūqȝ ecīā
deuotoꝝ hoīm oraciones exaudire
dissimulat Ca. iiij
De deuocione et amorosa compunc
tione que solet ex virtute orōnis
nōnūqȝ generari Ca. v
De duplici via scilicet actiua et
contemplatiua Ca. vj
Qd ipedit vitā ɔtēplatiuā vij
De hijs que disponunt et prepa
rant mentem hominis ad diui
noꝝ contemplacōne Ca. viij
Quid sit contemplacō Ca x
De scā trinitate et vnitate dina xj
Quot modis species siue quali
tas ɔtēplacōis variat Ca xij
Quō deus angelis et animabꝫ
sanctis ac dyabolo et ecōuerso lo
quatur Et de visionibus que pphe
tis solent apparere Et cū gracia
contemplacionis seu deuocionis
defuerit quomodo tunc homo se
habere debeat Ca. xiij
De morte Ca xiiij
Cū anime soluūtur a corporibꝫ
ad que loca ferantur vel ubi locā
tur aut subsistant scilicet aut ad
infernū aut ad purgatoriū aut
ad regnū celoꝝ Ca xv
De resurrectiōe mortuoꝝ de fina
li iudicio et de etna glā

Ad habendum noticiam pntis
tabule huius tercij libri malogra
nati que docet prompte īuenire
quamlibꝫ materiam in eo con
tentam Notandum qꝫ iste terciꝰ
liber continet tres distinctiones
sicut duo pmi et quelibꝫ distinctō
habet sua capla Capitula lrīs
alphabeti sunt signata Primꝰ
numerus quotat distinctionē
Scdūs capm ltra tercio loco posita
indicat locum capli precise in
quo inuenire poteris materiam
desideratam Et si vna lrā bis
in eodem capitulo fuerit posita
tunc eidem primo loco additur 1
secundo loco 2 vt sic A1 B1
A2 B2 etc

Accessus ad deum fieri de
bet nō gressu pedum sed
moribus et dilcōne Quere distīc
tione ij Cap° viij G.
Actiua vita describitur et qꝫ sine
ea homo saluari non possit iij
vij B C
Actus dilectiōis excellit actū cog
nicōis i aliq gradu iij xi D

Aduentus dnī ī aīam ē tri
plex. ij. vj°. X
Aduētꝰ dnī spūalis et eiꝰ pri
cā p qd ꝯgnosci debeat. iij. v. T.
Admiracionis magnitudo
causat excessū mentis. q ex
cessus tangitur ibi Que ē
ista que progreditr qsi aurora.
Et qr idem excessus cor requi
rit mūdū et figuiat p rgīnā
saba. q sapiam salois vlt nō
habuit spm. iij. xi°. G. an mediū
Affcus orois qd sit. iij. j°. I.
Affcus iordiatꝰ facit ꝯsciam
ꝯfusam. iij. vij°. M.
Affcus iordiati coher tendi st
vt homo celestia valeat ꝯ
siderare. iij. xiij°. B.
Alienacio extasis. excessus mē
tis et raptus. in scripturis sa
cris pro eodē accipiūtr. diffe
rūt tn̄ aliqualit extasis et
raptus. iij. xi. D.
Amicꝰ verus q̄rendus ē et
eligendus. deus sc. iij. xiiij°. C.
Amoris vis supemiet sciē ꝛ
ītellcū. iij. xi. X².
Amor vbi caritas. q̄rh̄c ca a
mor caritas ꝛ dilcō. sepiꝰ pro
eodē capiūtr. ij. vij°. C. D. p tōm
Amor dei et amor mūdi q
lit differant. ij. vij°. H.
Amanti dm nullꝰ labor ē
difficilis ē. ij. viij°. K.
Amor āgelorꝫ ql sit. iij. xv°. T.
Aor seraphicus et eiꝰ ꝓprieta
tes descrbūtr. iij. xv. B. X. a². h². C².
Amoris ꝓprietates videlicꝫ
mobile. incessabile. calidū
acutū. et supferuidū. nō
solū ptinent ad seraphin. verꝫ
eciā ad omēs sps celestes. iij. xv°. F².
Amoris violencia. prīmꝰ gra
dus uulneat ꝛ q̄lit. ij. xiiij. A.
Secūdus ligat et quibus vin
culis. ij. xiiij. F. D. E.
Ibidem ar medīi de quīqꝫ
effcibꝰ amoris illiꝰ. ij. xiiij. F.
Tercius gradus amoris vio
lencia est quidā languor spūa
lis. et qualit aīa ad illū as
cendē debeat. ij. xiiij°. G.
Quartus gradus eiusdē
amoris violencia quis sit
ij. xiiij°. H. K
De fructu quatuor gradūū
amoris. ij. xiiij°. M.
Amoris quīqꝫ aliī gradus
scdm̄ aliā diuisioēꝫ. ij. xv°. R
Amoris diui pncipiū et maxi
mū signū qd sit. ij. xiiij. Q.
Amor tanto ē ferueucior q̄
to vita hoīs ē pfcōr. ij. xiiij. F.
Ibidem de amore īcōpabili
incōtaminabili ꝛ īfatigabili.
Amor violentꝰ vn̄ venit et
ortū hēat. et de eius q̄tuor
gradibus. ij. xiiij°. A.
Quō aīa viso vbi decore a
gitur ī eiꝰ amore et vulnerat.
et q sic vulneratur faciē dei
semp ymaginat. ij. xiiij°. B.
Anagogia quid sit. j. ix. S.
Angelus vniuscuiusqꝫ hoim de
putꝰ ē et ad quid. j. j°. G.
Angeli qualit loquat ad
deum. iij. x°. X². O.
Angelorꝫ aor q̄lis sit. iij. xv°. T².
Angeli quō dicā pnt ī amore
ferventes cū tn̄ amor eorꝫ

defixus in deu nō tepescat
·iij·xv· D.
Angeli de choro seraphī q̄rto
vicini9 dei claritate aspiciunt·
tanto maifesti9 q̄ in creatuis
sunt trident·iij·xv C.
Aīa huana q̄tas hoīs p̄uata
fuerit ex p̄mor pnti trāsgres
sione· et quātis miserys sb
iecta· q si ab illis r̄surge vo
luerit ncē habet ut ad suū ɔg
nitionē pduāt· et sic se cogi
tando sibi viā usq3 ad ɔside
randā ethe p̄rie celsitudine
paret·iij·ix·G.
Aīa nrā ict9 ɔsistat·ij·iiij°·K.
Aīa ab hīc egrediens nō aliud
quā librū seu teste ɔsciē secū
portat·j iij°·K.
Aīe dom9 cū suis septē colūp
nis describit·j·xiij°·Q.
Aīe salus p̄apue ɔsistit ī dig
corpis x̄ p̄cepaoē. Ibidē de
fructu et effcū eiusdē p̄cep
tionis·j·xxiiij°·Aī·v°·M.
Aīa sine delcaaoē eē nō pt·ij.
Nec sine amore·ij·vij°·G.
Aīa sponsa x̄ efficit̄ p v̄tute
caritatis·ij·xiij·H.
Ibidē de violacione caritat̄.
Aīa qualit̄ se r̄gē debeat
ut ī amoē sponsi sui x̄ salus
pmanē possit·ij·xij°·I.
Aīa deuota quāuis ɔspicē
non valet id quod desideat
a dn̄o. tn̄ ī hac pēgrinacoē
ɔsolat̄·ij xij I.
Aīam huanā solus d̄s iplē
pt ⁊ n̄a res alia·ij·xij°·T.
Aīa sine tiore et amoē mor
tua eē dicit̄·ij·xiiij·C.
Aīa deuote se semp sursum
erigē debet ad exspectandū
visitaciones et reuelacoēs
diuinas·iij·viij°·T.
Ibidem q̄lit̄ exponedū sit y
saie·Mandā ēmada exspcā
reexspcā Circa mediū.
Aīe liq̄factio q̄d sit·iij·xi°·B.
Aīarū dotes q̄ sunt·iij·xv·G.
Aīabus de cedenab9 t̄r loc9
assignat̄·iij·xiiij°·D.
Apparicionis siue maifesta
cionis dux̄ mod9·iij·xij·X.
Ara desposacoīs int̄ x̄m ⁊ aīaz
duo requirit·iij·v·D.
Aspcus duplex ē·j·xij°·O.
Assiliacio·deificacio·⁊ vnicio
q̄lit̄ differat·iij·xi°·H.
Aureola quid sit et quib9 de
beat̄·iij·xv·P.
Beatitudo aīaz scaz q̄ndo
pfcā sit dicēda·iij·xiiij°·D.
Btitudines distinguūt̄ scdm
distinctioēm graduū·et sic
sut septē·aut scdm essen
cia ⁊ sic sut octo·j xiiij°·X.
Beneficiorz di r̄cordacio va
let ad excitandū ī nob̄ dei
dilcōne· Ibidem q̄ sint eius
bnficia nob̄ ɔcessa·ij·viij°·L.
Benignitas ē septi9 fructus sp̄s.
et h3 q̄drū ·cē v̄tutē·ij ix°·E.
Bonū omē aut ē celeste·aut
sp̄uale aut tpale·iij·ij°·K.
Bonū agere debet quilibet
dū viuit· hoc enī ē securius
q̄ exspectare p9 morte bona
alioz·j·xxvj°·E.
Bonitas illa q̄ ai dulcedo v̄ot̄
ē sextus sp̄s·ij·ix°·D. fruct9

Caligo diuina qd sit · iij · xi° A.
Caritas vnde ortum habeat · iiij · D.
Caritas quid sit et de eius re
comendacione · ij · vij · C.
Caritas dilcō et amor in sacra
scriptura frequenter accipiunt
pro eodem · ij · vij° D.
Qualiter radix bonorum omnium
sit caritas et qualiter acqui debe
at et idem digi · ij · vij · E.
Caritas impeditur a curis et sol
licitudinibus · ij · vij° I.
Caritatem excitat bn̄ficiorum
diuinorum recordacio · ij · viij° I.
De effectibus caritatis videlicet
Caritas · paciens est be · e · ij · viij° M.
De caritatis efficacia · ij · viij · N
Sine caritate nulla valet
virtus · ij · viij° O.
Caritatem qui non habent plura
aduersa non tollerant · ij · viij° S.
Caritas qualiter foras mittat
timorem · i · vij° M · N.
Hoc est singulare priuilegium
caritatis vt deus dicatur
iuxta illud · Deus ca · e · ij · viij · T.
Caritas inter duodecim fructus
spiritus primatum obtinet · ij · ix · D.
Caritas in statu vie perfecte p
fia non pt · tn̄ homo debet quod
facere in se e · ij · x° S.
Caritatis incipientis sive in su
se que sint signa · Ibidem · ij · xi° D.
Caritatis iam roborate que sit
signa Ibidem · ij · xi · X.
Caritatis perfecte signa exteriora
declarantur · ij · xi° A.
Caritatis perfecte signa interiora
describuntur · ij · xi° B.
Caritatis feruor disponit
ad gratiam contemplacionis · iij · viij° N.
Castitas est duodecimus fructus spiritus
et habet quatuor virtutes · Ibidem
homo pudicus et angelus non dif
ferunt virtute sed felicitate · ij · ix° K.
Celestis patria qualis sit pro
prie declaratur · iij · xiiij° S.
Ibidem accipiet vnusquisque secundum
suum laborem · iij · xv° F.
Celle frequens inhabitacio co
mendatur · i · v · X.
In cellis multi sunt inclusi q
tamen per mentis distractionem cum
toto mundo fabulantur · iij · iij° O.
A cogitacionum varietate nemo
ad plenum in hac vita liberari
pt · i · y° K.
Non solum cogitaciones praue fugant
spiritum sanctum a corde hominis sed eciam
vane et inutiles · ij · iiij° B.
Cogitaciones languide sunt
tamen signum intrinsecum caritatis p
fecte · ij · xi° E.
Cogitaciones hominum finite esse
non possunt · et quare · et qualiter cor
da distracta cohibere debeamus
vt cogitacio stabilis et ordinata
esse possit · iij · iij° K.
Compunctio ex deuocione pro
ueniens valet ad recuperacionem
amisse gracie · iij · xij° B.
Compunctio quam fructuosa sit et
vnde generetur · iij · v · P.
Ibidem duo sunt genera compunc
cionum · iij · v° Q.
Item de quatuor generibus compunctionum
iuxta aliam diuisionem · iij · v° S.
Compunctionis et tribulacionis
igne quem deus immittat mentibus
electis · iij · ix · B.
Consciencia que dicitur pura

Ibidem ar' mediū de duob⁹
q̄ ɔsciam purā faciūt· i· iij.º I.
Consciā pura dici nō valet
q̄ⁿ diu ī carne īpetus et volup
tates vigent· i· iij.º q.
Conscīe remorsus tanto acu⁹
opatur q̄nto maiorē grām hō
pcepit· i· iij.º K.
Consciā qū repata fuerit p sa
tisfcōne ɔdignam tūc aliqual'
ɔsolacio ē r'apienda· ij· ij.º K.
Cōsciaz suā pauca v̄tutibus
ornāt· i· iij.º O.
Ibidē de ɔmendacōe pure ɔsciē· i iij· p.
Conscīe tres sūt testes q.º ad
examē fiducie vl' ētitudis· ij iij.º k.
Cōsciā nūs stricta ⁊ erronea
obnubilat spei fiduciā· Ibidē
ij· iij.º T.
Consideracio ⁊ ɔgruicio sui va
let ad gracīā ɔtemplacōis
· iij· viij.º R.
Contēplacōis sublimitas ī
q̄tuor ɔsistit· iij· j.º I.
Cōtēplaciā vita descri'· iij vi· b·
Et sine ea hoēs saluai pnt
ceteris paib⁹· iij· vi.º C·
Contēplaciam vita īpedit
ociosa vita· iij· vij.º E·
Que sūt necīā ad ɔtēplandū
ver lumē· Ibidē· iij· vij.º F.
Contēplacio dinoꝝ p sex pa
rari debet· iij· viij.º I.
Itē de quibusdā q̄ pmouet
ad grāz ɔtēplacōis· iij· viij.º P.
Ibidē de duob⁹ generib⁹ co
tēplacōis· iij· viij.º q.
Quid sit ɔtēpla.º et vita cō
tēplatiā· iij· ix· E.
Cōtēplacōi vacāe desiderās
cogitacōes mūdanas p̄pōne
debet· iij· ix· C.
Ibidē qualit' d's electoꝝ suorū
mētes ad ɔgruicōez celestiū
illumiat· t'pōrib⁹ at occultat· iij ix.º d·
Cōtēplacōi ītende' volens
humilitatis custodiā h̄re
debet· iij· ix.º K. ⸿ iij· x.º O
Cōtēplacōnū duo sūt gnā.
Ibidem et qualit' illa signēt'
p duo cherubi se mutuo res
picienciā· iij· x.º E.
Contēplacōis qualitas va
riat' tpliciter· iij· xi.º T.
Contēplaciū celestiū dulce
dinē scl' gustātes de cetēo tris
ticia deserunt· iij· xi· F.
Cōtēplacionis dulcedo sepi⁹
subt'hit' aīabus deuotis no
tn̄ ob id desperandū ē· iij xi.º q.
Cōtēplacōis q̄s sit terminus
iij· xij.º D. ⸿ iij· xij.º O.
Cōtēpla.º q̄tuor mōis īpedit'.
Contēplator q̄uis deo semp
vacare debeat· t'bus tn̄ de
causis a ɔtēplacōē cessare
pt. Ibidē· iij· xij.º E.
Consiliū vnū de dōis sp̄s scī
describitur· Ibidē t'x est co
siliū· i· xi· B· C.
Consiliari⁹ oī hoī necessari⁹
ē et quis ille eē debeat· i· xi.º D.
De hys q̄ ppriū ɔsiliū sequūt'
et sibi sapientes esse vidē
tur· i· xi.º E.
Continēcia ē vndecimus
fructus sp̄s et habet quadru
plicē virtutē· ij· x.º I.
Cordis mūdicia q̄d sit· j· ij.º b·
Cordis mūdicia put ē sexta
b̄titudo describitur· i· xix· k l.
Cor huanū sanai non pt

nisi vno solo· ij· xiiij°· F·
Cor humanu deus inhitat duo
bus modis· ij· xij°· P·
Corp° x̄ qualit sit in locis j, xxiij· t.
Corporis xpi preparacio quare
dicat comunio· j xxiiij· B·
Corpus xpi quare velet
spēbus· j· xxiiij°· E·
Corporis x̄ digna preparacio va
lencer attendit ad amore
dei· j, xxiiij°· J,
Corpus xpi quatuor modis
sumitur· j, xxv°· O,
Ibidē de manducatōe spuali
quo ad virtutē sacmenti
Vtrū melius sit frequēt acce
de vel rarius ad sacramentū
corporis xpi· j· xxvi°· Cz.
Ibidem eciā de diuersa prep
cione diuisor Et de abilita
cione requisita ad sumē
dū idem sacramentū.
Corporis x̄ reuerencia maiorem
habet amori cōiunctū· Ibidē
de consilio quod datur sacerdoti
bus· an salis raro an frequēt
accedē debeat· j· xxvi°· K·
Quāto pluries se quis ab
h° sacmento subtraxerit tā
to maiorē dispoēm incur
rit Ibidē· j· xxvi°· T·
Corporis x̄ cōmunio a diuersis
fit diuersis affcūb· j, xxvi· X·
Ad digne accedendū sine ce
lebrandū qualitas requirit j xxvi A·
Corpus x̄ percipe volens per °
sing se fore dignū cognosce
pt· j· xxvi° C·
Corporis glorificati quatuor sūt
dotes· iij· xv°· k
Culpa pcti quo remittatur
et pena· iij xiij°· P·
Cure et sollicitudines īpediūt
feruorē caritatis· ij· vij°· J.
Delicie cordis et corporis quo
differant· iij· vij°· I.
Delicijs celestibus affluē qd sit·
Et easdē leticias ī hac vita
cōtinuas hrē nō possum°· iij xi· k·
Qualit delicie ille aīaz deli
catā faciat· Ibidē· iij· xi°· l·
Desideriū precedenciū prim ad
celeste patriam q̄tū fuerit· Et
nos ad idem desideriū ha
bēdū exhortamur· iij· xiij°· R
Desideriū deuotorū hoīm
deus prouocat ad amore
suū vt augeatur· ij· xij°· k
Desideria alta sc̄dm sunt
signū intrīsecū caritatis p
fce· ij· xi°· D,
Deus inter omnia ē· ex omnia
et sup oīa· et infra omnia· iij· x°· J·
Ibidē, q̄ta excellencia sit di
uinitatis· iij· x°· k·
Deus ī nulla cognosci pt· q2 ē ī
pura sicut ē· sed nec hic nec
illic qd sit· iij· x°· l·
De dei noibus tractatur sc̄us
dyonisius ad superexcellēcie
nō attigit veritatē· q2 qd ī
effabile ē dici digne non pt
et plura huiusmoi· iij· x°· R·
Deo conuenit vbiqz ēē simpli
citer et pprie· j· xxiij°· T·
Deus nra merita cōnans nil
aliud q̄ sua munera coronat
· ij· v°· J·   · ij· x°· I·
Deus quo a nobis sit diligendus
Et maxime pro pter tria bnfi
cia· Ibidē· O·

Deus quamquam pns ē p sua gra
ciā cū nō queit. et sepe se ab
sentat se cū queit et quare
hoc. iij. vi°. B. H.
Deus qūuis sit vbiqz dicit tn̄
ī celis ēe. ppt' ca. iij. ij°. T.
Dei ymago qualit' ꝯsistat
in aīa. iij. viij°. F.
De dei auribꝰ oculis et huiꝰ
modi loquens sacᵃ scriptura
quid p illa intelligendū
sit. iij. x°. O.
Dei ꝯgnicio prout ī hac
vita hr̄i pt distinguit' t'
bus gradibꝰ. iij. xi°. C.
Deus qualit' sit ī noue
chorus angelorꝝ penes di
uisos effs. iij. xi°. qᵃ B. H.
Deo tunc pfissie ꝯiugit'
ītellcūs nr̄. qn ꝯiūgitur
ei vt ignoto. iij. xi°. L.
Deus quid sit. nec cogitari
nᶜ oīno pt ꝯphendi. sed p
pte et hoc corde munda
to. iij. xi°. C.
Dei sba quō videri potuit
a quibusdā sanctis ī hac
vita cū dicāt fuerit moysi
nō videbit hō et viuet.
Ibidem. iij. x°. F.
Deus ad dyabolū loqtur
qtuor modis. iij. xij°. D.
De itellcū illiꝰ Credo qd ad
se dicit' pr̄ ꝛ filiꝰ nō dicit'
alt' sine altero. Ibidē pr̄ et
filiꝰ et sps scūs vnꝰ deus
ē nālit'. ad qḋ itellcū tota
deitas ē ī p're tō ī filio. tō ī
spū sco. iij. x°. V
Dei p'ris potēcia nō ē ali
ud qr essencia eiꝰ. Et filij

sapiā nō ē aliud qr sua ecīi.
Et amor sps scī nō ē aliud
qr sua essencia ꝛc̄ Ibidē. iij. x°. X
Ibidē qr homo ad plenū
researe nō pt archanū il
lud ex qᵒ videlicet ītellige
cia qlibet pson̄ ī diuinis sit
tota in alijs. iij. x°. A
Deus qualit' sit vbiqz. vt
tn̄ vna eiꝰ ps nō sit hic ꝛ
alia illic. Ibidē qualit' res
corporea et ītcorporea dis
simode sint ī locis. iij. x°. F.
Deus cuncta creat' sua vo
luntate. In ipo oīa fuerūt
anqr ad formarꝝ suarꝝ vi
sibiles pcedent spes. Et
qlit' vbiqz ī tcircūscriptic et
ipē sibi locus ē. ꝛ ī se ꝯtin;
oīa nᶜ alicubi ē et ī oī nā
ē ꝛ sine sui diffinicōe. iij. x. G.
Deus pr̄ genuit filiū coet
nū sibi ꝯsubstācialē ꝛ al
terū a se. iij. x°. K.
Diuinā cenā crede et eādē
ardent' ꝯcupiscere ī eandē
qdāmō vide. iij. ix°. I.
Ibidē de dei ꝯteplacione.
Deus p enigma nō p spēc
ī hac vita ecīā a viris mlt
tum proficientibꝰ videri
pt ꝯteplacione in altū e
recta. Ibidē. iij. ix°. I.
Si aliquibꝰ relis grā visio
nis dei speciefice deus fuerit
hij nimir īestimabili v'tute
pollent. et mūdo penitus
mortui sunt. iij. ix. K.
Deus quid sit. iij. x°. P.
Dei ꝯuictio fit scdm̄ ꝯgni

cione nram qua ipm cognos
cimus · ii · xiii° · p.
Dei domus siue habitaculu
qd sit et qualit pparari debeat
· ii · xii° · o · s.
Dyabolus loqt ad dm tribus mo
dis · iii · xii° · q.
Dilige inimici e expressius
signu caritatis · ii · xv° · c.
Dilco dei p ca distinguitur
et dilco pximi p duo pre
cepta deriuat · ii · xv° · g · h.
Circa dilcone pxi mag dis
crecio e adhibeda · ii · xv° · i.
Dilcois actus excellit actum
cognicois · iii · xi° · h.
Differencia e int dilcoez vir
tute et dilcoem dote · iii · xi° · k.
Diligendus e deus ppt tria bnfi
cia nob collata · ii · x° · l · m.
Diligedus e deus maxie ppt
rdepcois nre bnficiu · Ibid
qr plures scoz auctoritates q
deus a nob sit diligedus · ii · x° · n
Diligendus e deus ex toto cor
de · ex to aia · et ex tota me
te · ii · x° · o.
Illa totalitas qd intendat
ibidem · ii · x° · p
Caritas dux e · Ibide · ii · x° · q
Dilco pxi aliqlit declat · ii · x° · t
Diligendus e pximus tplici mo
do · ii xv° · r.
Dilcoem debet vnusquisq scdm
suu statu et dignitatem
Ibidem · ii · xv° · p.
Dilco inimicor describit · ii · xv · x
Dilco inimicor demrat hoez
ee discipulu xi · et qn dilco i
veniat custodiat · ii · xv° · a · b.
Dilco sola discnit int filios
dei et filios dyaboli · ii · viii° · o.
Deuocio qd sit et qr sit nam i
orone · iii · v° · l.
Deuocio qualit qri debeat · iii
v° · circa medium.
Deuocois gra p negligencia
amissa i religiosis qualit recu
pari debeat · ii · vi° · k.
Deuoco qn pficiat i hoie · iii v° · n.
Deuocionu gra i septe dis
tinguitur · iii · v° · x.
Deuocois gra subtrahit bois
hoibus qui eam cu instant
quirit ppt quinq roes · iii · v° · a.
Deuocionis intime iocundi
tas qr valens sit ad actu co
teplacois et qr diligent que
renda · iii · vii° · g.
Deuocionu spes distiguunt · iii · xi · a.
Dimitte nob debita nostra
sic et nos dimittim debitorib
nris qualit expoi debeat · iii · ix · c.
Diuinitatis vitas declat · iii · x° · p.
Dona dei vocari pnt oes gre
et hitus diuini dati specialit
tn sut septe do dei · Ibidem
vbi ascensus eorude sit i
choandus · i · vi° · c · d.
Donor dei ro declaratur
Ibidem · i · vi° · e.
Do dei septe sunt · septe sps
boni quibus otrariant sex alii
mali sps · Ibide · i · vi° · f.
Dona sps sci qualit expe
diat vires nales · i · vi · g.
Donu vnu sps sci sine alio
subsiste no pt · i · xiii° · v.
Dotes corpis glorificati et
aie declant · iii · xv° · g · h · i · k
Dulcedie pnam et futuroz

nemo sit' trē pr. Vide ibidē
auctoritatē bernardi futurā
dulcedinē ardenter deside
rantis. iij. xv° xi°. J. k. l.
Dulcedinē sp̄s q sel' gusta
uerit semp ei9 pn̄ciā desiderat
eandē qz mundi amatores
ppe non possint. Et quare
hoc sit ī longū declāt. Jbidē
videlicet. iij. xi°. J. k. l.
De diuicia q aīas deuota
affligē ꝯsueuit et īpedie ad
gustum spuale. j. xxvi°. B
Ebrietas sp̄s qd sit. iij. xi°. b
Edificare lignū fenū ꝛ stipu
la de quib9 dī apls qd sit. iij. xiiij. l.
Et supedificare aur argentū
et lapides p̄ciosos qd s'. Jbidē
Esuries ꝛ sitis diuisorū arm
diuisa. j. xviij°. J.
Eucharistia qre sup ubi cor
pus x' et circa et ubi sacrame
tū. j. xxiij. xxiiij°. xxv°. xxvi°. ꝛc
Excessus siue eleuatio mē
tis cōpliat causat. iij. xi° et f.
Et fit p̄mo mō desiderij anx
ietate et magnitudinē deuo
tōis. et q̄lit' id ī aīa agatur
et q̄lit' aīa p defectū ascendat
de igne amoris ī aīa succēso
Jsta et alia ī longū declarat
iij. xi°. ff. p totum.
Exsp̄iraciões tediose sūt q̄r
tū signū ītrīsecū caritatis
pfte. iij. xi°. F.
Extatice affcōnes sūt q̄ntū
signū ītrīsecū caritatis p
fte. Jbidē qd s' extasis. iij. xi. g.
Excessus mētis fit ī sp̄u. iij. xi. m
Exultacōis magnitudo
causat excessū mētis. qui

ꝯuenient' exp̄mūt' ī illis ūb'
Que ē ista q ascendit de desr
to delicijs affluēs. iij. xi°. J.
Excessus mētis et ꝯtēplacō
ī diuinis obliuionē īduat
ceterorū. Jbidē. iij. xi°. p.
Quare tā pauci ad dei spe
culacionē et ad excessū mē
tis rapiantur. Jbidē. iij. xi°. R.
Excessus ꝯtēplacionū du
plices sunt. iij. xi°. T.
Extasis et mētis rapt9 q̄lit'
differant int' se. iij. xi°. d.
In excessu mētis duo ītelli
guntur. iij. y°. E.
Jbidē de raptu pauli vtrū
videit dm̄ p essēciā. iij. xi. f.
In eodem raptu nō fuit nāli
separacio corpis et aīe et qua
re hoc. iij. y°. g.
Familiaritas dī pueniut
ex crebr' visitacōe eiusdē. ij. v. l
Felicitas etiā ꝯsistit ī dei
visiōe. iij. ix°. a.
Felicitas etiā īmediat'. iij. xv. r
Fides qd sit ꝛ qd nāli cā dīna
. j. xxiiij°. f Jtem. ij. j°. h.
Aliud ē credē eē xp̄m aliud
credē ī xp̄m. ibidem de ill'
qui non p fidē sed p suas
rōnes īuestigare voluit que
nō ītelligat. ij. j°. h.
Fidei articuli colla sūt ī trib9
symbolis. Jbidē. ij. j°. k.
Tantū vna ē fides tā ī pn
tib9 qz p'teritis et futuris. ij. j°. k.
Fides ē non9 fruct9 sp̄c q̄tuor
tinis virtutes. ij. ix°. g. C. xv°. J.
Fides euacuabit' ī pria. iij.
Fortitudo grē tū donū sp̄s sci
declarat'. j. ix°. D.

Excess9 mētis diuisis diuisimo
de ꝯcedit' ꝛ nulli sīn laboē mag
no ꝛ hoc ibidē declāt'. Jbidē iij. xi. O.

Ad susapiendu donu fortitu
dinis aia p(er)ca dispoui habz
Ibidem · i · ix° · x ·
Fortitudinis donu datur
ppter tria · i · ix° · A ·
Gaudiu magnu pcipit
ex dig corpis p(er)cepcoe · i · xxiiij · h ·
Gaudia celestis p(at)rie ieffa
bilia sunt · iij · xv° · g · Videibi
de au(ct)ce nobile sca augusti ·
Illa eciā i cord hois ascende
no possunt · h ·
Gaudiu sp(irit)s s(an)c(t)is fraus sp(irit)s
describitur · Ibide q(uod) gau(diu)m
cordis i(n)t(er)ibus excedit modu
carnal gaudij · ij · ix° · x ·
Gloria dei sicuti est videre
huana mens i carne poi
ta no pt · iij · ix° · h ·
Grāz acciones pro quibus
deo redde debeam(us) et qd p
tineat ad eosde · iij · ij · k ·
Grā dei nisi affuerit rce vi
ue neo pt · ij · v° · h ·
Gracia diue (con)solacois quid
sit · Ibide · ij · v · k ·
Grā diua ab omib(us) e postu
landa z ad qd · iij · x · C
Grā (con)teplacois aut deuoci
ois cu subtracta fuerit qlr re
pari debeat · iij · xij° · A ·
Grā dei qui caret ad ome
bonu tepescat · habens at
cā nichil (con)ue existat · ij · v° · N
Grā dupliat dicit · ij · v° · e ·
Grāz t(ri)plice accepi(mus) · Ibide ij · v° · f
Grā caretes stare no pnt
qui iadat i mortle pctm · ij · v° · o ·
Grā dei quae z qn hominib(us)
subt(ra)hit · ij · vi° · p ·
Grā deuocois aut (con)tepla

cionis · aut alia qaiqz habei
non pnt sine labore et solli
citudine · iij · xij° · C ·
Gradus p(ri)mus z i(n)fim(us) ad
gustu sapie e cor dm · i · vij° · k ·
Habitus v(ir)tutu cardialiu
dispoit ad exrciciu vite actie ·
et habit(us) donoz ad exciciu
vite (con)teplatiue · i · xxij° · p ·
Hostiu regni celoz qitu de
se semp e aptu et qualiter
dicatur clausu · i · xxiij° · r ·
Homo siue creatura ro(n)alis ad
qd creat(us) sit · ij · xiiij° · N ·
Hores canoicas astricti sut
qui i sacris ordinib(us) sut (con)sti
tuti · Et si medio ab aliq(uo) quip
pia neglectu fuerit i horis q
lr recopesari debeat · iij · iij · C ·
Humilitas metis dispoit ad
graz (con)teplacois · iij · viij° · l ·
Infnal pcā ubi sit · iij · xiiij° · f
Ignis infnal qlis sit · iij · xiiij° · g ·
Ignis purgatori(us) qlis sit iij ze · i ·
Ite de igne purgatorio z ze · n ·
Intellctus sextu e sp(irit)s sci donu ·
Ibide q(uod) quiqz dona sp(irit)s sci
ordinat ad vita actiua sex
tu at et septimu ordinant
ad vita (con)teplaciuam · Ibide
itellct(us) qd sit et cui(us) v(ir)tutis
i · xij° · F ·
Ite qd sit itellc(tu)s · i · xij · g ·
Intellctus prudencialis ca
docet Ibide · i · xij° · h ·
Intellectus n(oste)r cu(m) p(er)fassie
deo (con)iugitur qn (con)iugitur
eide ut ignoto · iij · xi° · b ·
Ira zeli utru bo sit et meri
toria · ij · xv° · d ·
Ira ipacie et ira zeli differut ·

Ibidem. ij. xv°. E.
Illa ira dei. videlicet a pctō
nō defende. q̄ gnus sit. 3. 2°. f.
Iubil⁹ spūal' qd sit. iij. xi. a.
Iudiciu finale qn erit et q̄
horrendū. iij. xv°. a.
Iudiciū idē quatuor hēbit
ordines. ibidē. iij. xv°. b.
Ibidē e. de duab⁹ sentēcijs
ieodē iudicio pferendis. 3. xv. c
Iusticie esuries et sitis qrta
btitudo describit'. j. xviij. h.
Lacrime deuocōis atq̄
lacrīme pnīe 2 ɔfessiōis 2 frne
ɔpassionis differūt. 3. v°. K.
Languor aīe sp̄s qd sit. ij. xiiij. h.
Et idē languor ex tribus cō
tēpatur. [?] j. viij°. p
Latria dicat' cult' dī 2 qlit'.
Laus dei ɔsistit i desiderio
scō 2 i bō vita hōis. iij. iiij. a.
Lcō diuinar scripturar q̄ fruc
tuosa sit. iij. j. m.
Legunt plures et sciunt
sacrā scripturā nō vt faciant
ea q̄ legūt sed ut habeat
que alijs dicant. Ibidem
de illis q̄ roe sciē iflāmāt'
ibidē. iij. j°. n.
Lectura spūalis et locūdita's
qd sit et q̄t modis accipiat'
. iij. xi°. e.
De itellcū illi⁹. lex ei⁹ mul
tiplex est. ij. xv°. f.
lib' nr̄ ē ppria ɔsciā ad q̄
emendandū oēs alij libri
repti sūt. j. iiij°. q.
Libealitas septi⁹ fruc⁹ sp̄s sc̄e.
et hʒ qdruplicem v̄tutem
. ij. ix°. c [?] ij. iiij°. k
Libidinis flāma ē ador carnis.

Locus qualit' ɔtineat icor
poralia. iij. xiiij°. E.
Locus cordis qlit' deo p amo⁹
sit p vite puritate. ij. xij°. 8.
Locus tplex debet' aiab⁹ ab
hīt pgenab⁹. iij. xiiij. d.
Locucio dei āgelor 2 deonū
qlit' 2 qt̄ mōis fiat. iij. xij. n. o. p. q.
Locucio diuina dupliciter disti
guit'. ibidē. iij. xij°. K.
Lōganimitas ē quīt⁹ fruc⁹
sp̄s et habʒ tplice v̄tute 3. ix. C
Luctus tcia btitudo dedāt'
j. xviij°. e.
Luctus qtuor sūt spēs j. xviij. f
Lugētiū corā dō fructuose ea
sūt gria. ibidē j. xviij°. g.
Manducac spūalit' q̄ sit.
2 qlit' fieri debeat. j. xxiij. g
Libera nos a mala qlit' ex
poi debeat. iij. iiij°. g.
Itē mala quib⁹ subiacet' hua
na ɔdicio in sex distinguūt'.
. iij. iiij°. g. h.
Māsuetudo ē octau⁹ fruc⁹ sp̄s
2 hʒ tplicē v̄tutē. ij. ix°. f
Meditacio diuinor q̄ felix s't
2 fructuosa. iij. j°. o.
Mentis istabilitas vn cau
seatur. iij. iiij°. p. cō fine
mētis istabilitate i' ordes
hō q̄ diu i hac pegnacione
fuerit p sce care nō pt. 3. iij. q.
Ad mētis ɔpōez q̄ valeat
. iij. iiij°. s.
Mentis stabilitas dispoit
ad grām ɔtēplacōis 2 qlit'
distracta mēs r' colligi de
beat. iij. xviij°. o.
Mētis dilatacio ē pa spēs
ɔtēplacōis 2 qualiter illud

agitur i aīa deuō. ȝ. xl. v.
Mentis subleuatio ē scda
spēs ɔtēplacōis. iij. xjo. x.
Mētis alienatio ē tcia spēs
ɔtēplacōis. iij. xi. d.
Et musicatur ēplicat. iij. xi. c.
Mēs pfcoꝝ qn rapiatur ad
celi secreta. iij. xio. n.
Mia quīta btitudo descri
bitur. j. xix o. k.
Misteria dei ɀ secretē nemo
scire pt nisi cui deus rue
lauēit. q̄ reuelatio fit diui
sis moīs. iij. xvo. b.
Mitetas scda btitudo de
scribitur. ibidē quis vera
cit sit mitis ɀ de mansuetu
diē diu'soꝝ j. xvio. d. an fine.
Modestia ē decim9 fructus sps
hīs ꝯdruplicē vtute. ij. xxo. h.
Mors tplex ēē distinguit
et quā fructuosa sit ɔtinua
mortis meoria iij. xiijo. m.
Ibidē q̄ cta sit mors omib9
ɀ eius hora q̄ incta et hec
pauca pendunt. iij. xiij. n.
Mors mala sequitur vitā
malā ɀ mors bona segtur
vitā bonā et intellciū illi9
btī mortui q' i dno mori
unt. Ibidē mors tīcatur a
pctorib9 sed desideāt a iu
tis qui iā mundo mortu
sut. iij. xiij. o p totū.
In mortis hora iusti dyabo
lū nō timent. sed magis
iniusti ɀ reprobi. iij. xiij. v. x.
Hora cū appropinqueīt hō
i duob9 tēptatur videlic
i fide ɀ spe. iij. xiijo. a.
Mors dux ē iux aliā diui

sionē. iij. xvo. a.
Mundicia cordis quid sit
et quātū valeat. j. yo. h.
Mundicia ē x ē. j. yo. i.
Mutabilitas cordis ɀ cogita
onū auferri oīno nō pt
sed refrenari pt. Ibidē qr te
vtutis sit mundicia cordis
et qualit ad eā qs pueīre
valeat. j. ij. k.
Mundicia cordis ut qtū
valeat. j. iij. m. l.
Mūdicia cordis abilitat
ad actū ɔtēplacōis. j. us. m.
Mūdicia cordis sex btitu
do describitur. j. xxo. l.

Negligēcia ē ca subtrac
tōis diine grē. ij. vl. q ar fine.
Ociosa vita ipedit ɔtem
placionē. iij. viio. e
Ociositas i religiosis repre
henditur. iij. xvo. f.
Opa vtutū i nob ɔualescūt
si dei grām habuerit adiu
tricem. ij. vio. g.
Orō qd sit ɀ q̄re iuēta. iij. j. p.
Orō diuina expōit. iij. yo. q.
Et pcellit oēs alias oroēs
i trib9 ibidē. iij. yo. r.
Orōnū q̄tuor sunt spēs
iij. yo. hīr mediū.
Orō qualit ipediat ɀ q̄ di
uisi oret diuisimode. iij. ij. l.
Orōis tplex ē effcūs. ȝ. ijo. m.
Ibidē qn euagacio mentis
infra orōem sit pctm. vel
qn nō. ɀ vn̄ pueniat talis
euagacio. iij. iijo. n.
Quā diu hō i pegrinacōe
fuerit mentis distractioē
pfcē carē nō pt. et quare.
et ppt hoc tn̄ hō despare

nō debet· iij· iiijº· q.
Orō vera ɔsistat in cogitacōib⁹
cordis nō ī lōis voce· iij· iiijº· v.
Continuū desideriū ē ɔtinua orō· iij· iiijº· v. circ͂ mediū.
Ibidē illud aplicat͂ sine int͂missiōe orate qualit͂ īpedi debeat· iij· iiijº· v· circa mediū ꝛ b. ī pnº.
Orōes q̄les d̄s exaudiat· 3ᵒ iiij· b.
Raciones quare de⁹ nō statī exaudiat orōēs ad seda man͂cam· iij· iiijº· c· d.
In orōe duo sūt necc̄ia scʒ ɔfidēcia ꝛ ꝑseuerancia 3ᵒ· iiij· e.
De t̄bus īpedimētis tpē orōis occurrentib⁹ videlicʒ pctā pri⁹ ɔmissa· negligēcia ꝓpria ꝛ tēptamēta dyabolica· iij· iiijº· f.
Multi orāt prolixe sed vitā ꝛ mores orōnū nō hnt· Ibidē iij· iiijº· g.
Orandū ē in silēcio et clauso hostio et quare ibidem iij· iiijº· h.
Quatuor sunt q̄ orōes ad dm̄ puenire faciūt Ibidē· iij· iiijº· i.
Tres sunt mōi orandi· p̄m⁹ fit v̄ba ɔposita· scd̄s p v̄ba affectiua formatā· t̄cius fit mentalit͂· iij· iiijº· k.
Orōi p̄cipue adeē debet deuocio· quia hec sume valet· iij· vº· m.
Orōis vel ɔtēplacōis tpē nō ext̄ndē mēte aut rapi cogitacōib⁹ mundanis· breuib⁹ saltē quodāmō ē īpossibile a viris q̄ iustis eciā ꝛ con

tēplatiuis· iij· ixº· m.
Ibidē exposicio illius dcī apli nō quod volo hoc ago
Ordines q̄tuor erūt in iudicio· iij· xvº· b.
Osculū sp̄uale int͂ aīam deuotā ꝛ ei⁹ sponsū q̄d sit et quō fiat· ij· xiiº· m.
Paciēcia ē quart⁹ fruct⁹ sp̄c et quō hoc· ij· ixº· b.
Panē nrm̄ cotidianū da nob qualit͂ expōi debeat de t̄plici pane quo indigemus· iij· iiº· b.
Passiōes sūt t̄plices· videlicet īnate· illate· et ī cordib⁹ alienis· iij· xvº· q
Paupertas sp̄s p̄ima bt̄itudo describitur· j· xvº· c
Ibidē de paupertate deo accepta· Item ibidē de amore paupertatis· j· xvº· c ī medio
Pax ꝛ gaudiū se se comitātur· iij· iiijº· b
Pacis et quietis īterioris signa explicant͂· j· iiijº· t.
Ibidē de ɔmendacōe pacis
Pacē et quietē cordis ɔseruāt vita solitaria ꝛ freq̄ns mansio ī cella· j· vº· x.
Pax septiā bt̄itudo describitur· j· xxiº· m.
Pax t̄cius fruct⁹ sp̄s describitur et habet triplicem v̄tutem· ij· ixº· a
Pctīs mortalib⁹ oīs q̄ caret dei graciā habet aut manifesta aut occulta· ij· viº· a
Pctōrū purgacio agitur t̄b⁹ modis· iij· ixº· o.

Pena q̄ñq; manet p⁹ dele
cione pcī q° ad culpā · ȝ · iv° o.
Peā ꝛ culpa duo sunt i pcīo
remittenda · iij · xiiij° · p.
Pena infernalis ubi sit et
qualit̄ affligat · iij xiiij° · f.
Pmiā digne pacta recipi
debet a petēte aliq̄lis ꝯso
lacio siue spes de venia ꝛ iiij° · n.
Pfcōꝝ status i q̊b⁹ ꝯsistit · j · f
Pfcōnis integritas triate
quirit · j · xiiij · a.
Pfcō t̄x est scdm̄ thomā
de aquinō · iij · xij° · g.
Itē duplex ē pfcō iux̄ aliā
diuisionē · ibidē · ȝ · xij° · h.
labor ad ꝯseq̄ndā pfcōne
reputatur p̄ pfcōe · Ibidē
· iij · xij° · I.
Psecucio q̄ p̄t̄ iustā octaua
b̄titudo describit̄ · j · xxj° · n
Psecucio multoꝝ ꝛ ibidē de
psecucōe nō cessātē · j · xxj° · o.
Precep̄ diuīa ipleri nō p̄nt
sine diuine grē adiutorio · iij · v · g.
Precepti illi⁹ iplecio videlic
diliges dn̄m d̄m t̄ꝛ nō ē de
neītte salutis · ij · x° · r.
Tria s̄ut sig̃ p̄q̄ hō sciē p̄t
an sit de p̄destinatis · ij · iij · q.
Plati tn̄e tenentur zelum
caritatis · ij · xv° · d.
Pmiū felicitatis eterne
q̄d sit · iij · xv° · b.
Pietatis donū dedat̄ ꝛ ei⁹
exercitiū ꝯsistit i t̄ᵃ actir · j · viij · o
Pollucio nocturna q̄ñq; tn̄
icludit ipedimēta hoiem
a coīe sac̄ p̄hibētia · q̄ñ ꝛ duo
q̄ñq; vnū tn̄ · Et vn̄ p̄ueniat
niat pollucio nocturna

et quid circa ꝯsiderandū s̄
videlicet de cogitacōib⁹ p̄ce
dentib⁹ · ꝛ de ꝯsensu · et q̄lit
hō scdm̄ hoc se habere de
beat · j · xxvi° · a · b · ‖ · j · 23° · x
Ptās sacdotū q̄ excellens.
Pruetas pfoꝝ i diuinis
dedat̄ · iij · x° · b.
Racio q̄ñ pfcē sit refor
cta · iij · v° · o.
Regnū di triplex ē · ȝ · ij · x.
Religiosus deo volens ēē
fāiliaris dilige debet so
litudinē · j · v° · b.
Religiosus qualit p⁹ coīoē
se hrē debeat · j · xxiii° · v · f.
Religiosoꝝ cantus mediū
tenere debet nō alte vo
ciferando · iij · iiij° · r.
Religiosi legāt illud p̄cep
tū aplicū · Sine intmissiōe
orate · iij · iiij° · v · b.
Religiosi nūq̄ dn̄t ēē ociosi
si · iij · xij° · f
Remissio culpe ꝛ pene dis
tiguntur · Et reqruit q̄d
eadē remissio ad pfcē de
lendū pcīm · iij · xiiij° · q.
Resurreccō corpm̄ describi
tur · iij · xv° · x.
Sabbatū spūale q̄d ē
gaudiū i spū scō · j · iiij · v
Sacdotū dignitas ꝛ eoꝝ
ptās describit̄ · j · 23° · x
Sac̄ scriptura tres vel q̄
tuor mensas h̄ꝫ · j · ix° · r.
Sac̄mēta noue legis s̄ut
septē · Quid sit sac̄mentū ·
Sacramētoꝝ multiplex
effc̄us · j · xiij° · q.
Sacramentū eucaristie

desc̄ribit. i. 3º. r. cir. mediū
De diuisione panis ⁊ vini ī
corpus xp̄i. i. xxiijº. b.
De periculo īdigne p̄ap̄icantiū
⁊ tractanciū. i. 3º. x. cir. mediū
Sacramentū corporis xp̄i dici ī
nobis principalit̄ operat̄. i. 2. c.
Sacramenti hui⁹ res dux ē. i.
2. g. Itē. i. xxvº. m.
Sacramento eukaristie nul
lū ē salubri⁹. i. xxviº. d
Sapiā septimū donū sp̄s
sc̄i describit̄. i. xiijº. i.
Sapiā vera ⁊ increata. Ibidē
de sapiā creata duplici sa
piencia phor̄. i. xiij. k.
De sapia que desursū ē. i. 13. l.
Sapia celestis dupliciter
adipiscat̄. i. xiijº. n.
Sapia duplex ē iux̄ aliā
diuisionē. i. xiijº. o.
De sapiā vana siue t̄rena
⁊ dyabolica. ibidē. i. 13º. p.
De vera ⁊ celesti sapia de
eius p̄prietatib⁹ ⁊ colup
nis septē. i. xiijº. q.
Sapia vera qualit̄ q̄renda
⁊ postulanda sit. ⁊ īuenta
qualit̄ cognosca debeat et
de roboracōe ei⁹ p̄ diuisas
v̄tutes v̄tutes. i. 13º. R.
Sapiā duplex ē. i. xxiij. B.
Sapiā increata quō sit re
fectio aīar̄. i. xxiiijº. d.
Sanctificetur nomē tuū
q̄lit̄ expoī debeat. 3. ijº. v.
Scala claustraliū ī quib⁹ co
sistat. iij. iº. l.
Sciā donū sp̄s sc̄i explicat̄
ibidē de sciā seculari et cu
riali. i. ixº. q.
Sciā salubris ī quo depē
deat. Ibidē de t̄plici mē
sa sacre scripture. i. ixº. R.
Sciā siue sapiā a quibus
dā amatur p̄p̄t vanā
gloriā. ibidē. i. ixº. t.
In sciā modeāta siue mior
citaus hō saluat̄. Ibidē de
magnitudie sac̄ arta si
nē sciā p̄sita qd̄ s̄. 3. xº. m
Scripturas omēs si nō va
cat p̄scrutari tūc amoris
desideriū siue caritas ha
benda ē ⁊ tenenda ī q̄ de
pendent omia. 3. viijº. p.
Parū p̄dest multa cog
nosce nec illa experiri nec
ad aliquē vsū h̄re. 3. xº. R².
Sensus hūani duplices
sunt exteriores scilicet et
iteriores. ⁊ ī quo illi refici
antur. ⁊ de experiencia cir
sensus. 3. xvº. in. itē. 3. x. p.
Sensuū sp̄ualiū sūt duo
īpedimēta et vñ sensus
īteriores īciderūt languore
⁊ tribras et qualit̄ refor
madi sūt sensus īteriores
et de remedijs c̄t ipa īpe
dimēta. iij. xº. R². S².
Sensus exteriores qualit̄
sint restrigēdi et recolli
gendi. iij. ixº. f.
Sensus corpales sūt quīq̄
et sensus aīe sp̄uales quīq̄
sunt. i. xiijº. m.
Septenari⁹ nūs īsignior
ē alijs nūis. iij. ijº. B.
Sibola tria declarantur
distīcte. ij. iº. k.
Solitudinis vita cōmēdat̄. i. vº. x.

Solitudinē corporis h̄re nō
valens habeat solitudinē
cordis. et prima pars valet
sine s͠cda. j. v°. A
Solitudo disponit ad g͠
ciam ꝯtēplacionis. ꝫ. viij. k.
Spes quid sit et quātū
valeat. sine meritis aliq̄
sperare non ē spes. ij. y°. m.
Qualit͛ ad spem venie
aīm⁹ reparari debeat. Ibi
de. ij. y°. n. N.
Spes ꝫ tīor in hoīe semꝑ
eē dn̄t. ij. y°. o.
Spes habet tria sig̃ ꝑ q̄
homo scire pt̄ an venia
de pctīs ꝯsecutus sit. ꝫ iiij°. q.
Spes et eius c͛titudo ex
q̄b⁹ procedit. ij. iiij°. B.
Spei fiducia obnubilat
ꝯsciā nūs stricta et erro
nea. ibidem. t.
Corda bonoꝝ qualit͛ i
spe solidantur ꝑ dō per
cepta. ij. y°. p.
Ibidē aliud nōbile de spe
bonorū ‖ semꝑ
Spes mīe ē h̄nda. ij. y°. o.
Spūs sanctus qualit͛
ꝑcedat a p͞re ꝫ filio. j. vi°. h.
Sp̄s s͠cus igni cōparatur
j. vi°. ff. cir͞ mediu͞. Itē. ꝫ e. a.
Sp̄s s͠cus multiplex ē
i v͛tute et qualit͛ hoīb⁹
ꝯcedatur. j. vi°. I.
Sp̄s s͠cus qualit͛ i h̄itet
cor hoīs. j. xiij°. c.
De quibusdā effc͠b⁹ et
donis sp̄s s͠ci et v͛tutib⁹
multiplicib⁹. ij. iiij°. a
Sp̄s s͠cus ‖ a cordib⁹ pctīs
‖ fugit

mōꝛtalibus maculatis. Ibi
de q̄ plura dca͞ de bonitate
spūs s͠ci. ij. iiij°. C.
Sp̄s s͠ci processio describi
tur. iij. x°. R.
Spm̄ eē i spū q̄lit͛ hoc in
telligatur. iij. xi°. H.
Sp̄s dampnati ex infernū
nusq̄ sunt. iij. xiiij°. h.
Sp̄s xp̄ī s͠cus habet. ꝫ. ix°. D.
Status i optio i duobus
attenditur. j. xiiij°. L.
Supplicia futura sine de
vere h̄re pccōres estimat͛.
et ergo sine nō faciūt suoꝝ
pccōꝝ. iij. xv°. d.
Cꝛ aūt non sint h̄itura
ondit͛ ibidē. iij. xv°. e.
Tēpa duo suo ordine sibi
succedunt. iij. xij°. Q.
Tēplū dei sūt hoēs s͠ci. ꝫ. xij. q.
Et qualit͛ illud edificari
ꝫ ꝑarari debeat. ij. xij°. B.
Tēptacōib⁹ r͛siste͛ facit
dig̃ corpis x͛ suscep°. j. ꝫ e. k.
Ne nos inducas i tēptacoēꝫ
q̄lit͛ exponēdū sit. iij. ix°. D.
Tēptacionib⁹ resiste͛ nō
valem⁹ nisi dei adiutorio
ibidē. iij. y° E.
Tēptatur hō de duob⁹ i
hora mortis. iij. xiij°. a. b
Tiōꝛ dn̄i ē p̄m⁹ ꝫ i fim⁹
g͛dus ascendendi ad dn̄i
. j. viij°. k
Timoꝛ t͛plex ē ibidē. j. viij. l.
Timoꝛ qualit͛ foras mit
titur ꝑ caritatem ibidem
. j. viij°. m.
Tranquillitas eē nō pt̄ ni
i puritate ꝯsc͠ie. j. viij. p.

Trinitatis visio ē p̄mium
celestis patrie · iij · xiijº · t ·
Trinitas sc̄a in via ꝯphe
di nō pt · sed in patria ab ela
apte videbitur · ʒ · xvº · n ·
Trinitas p̄ trinitatē inhitat
mētes iustoꝝ · ij · xijº · r ·
Vacat plebs corpe sed va
gantur corde · et qualit̄
cor vagū ꝯpesci debeat
vt q̇escat · ʒ · ixº · e ·
Vana ꝛ vera caducum et et
na ꝯmisceri nō pnt · ꝛ · xvij · ff ·
Venialia pcc̄a minuūt̄
fuore caritatis · iij · xiiij · h ·
Venialia quō ip̄ediunt
introitū regni celoꝝ et q̄
sint venialia illa ꝛ quo
maculēt aiaz · ʒ · xiij · m ·
Venialia qualit̄ ip̄ediat
actualē deuotionē q̄uis
nō effugiāt sp̄s sc̄i graci
am · ij · iiijº · c ·
Via que ducat ad vitam
quō dicatur augustīn · ʒ · iiº · k
Vicia supare ad plenū
neqͦ valet sine diuine grē
adiutoria · ij · v · g ·
Virtus semp tenet mediū · ʒ · iº · k ·
Virtutes explicatur theo
logicales · ij · 1º · g ·
Ibidē de ꝯtinencia et dra
car · ij · iº · h ·
Virtutes ille q̄ hoiez ad dm
pducāt dnt̄ q̄tuor ip̄e hec
dnt̄ · iij · xijº · l ·
Viri iusti iuste viuē nō
valent nisi dei grā ad
iuuētur · ij · v · h ·
Visitacio dei frequens ꝯdo
nat familiaritatē eiusdē · ꝛ · vi · l ·

Venialia pcc̄a dupliciť acci
pi possūt · j · xxvº · p ·

Visitacionū diuinaꝝ obs
uacia in viris scīs deo sume
placet · ij · viº · t ·
Visio dei ē etna felicitas ·
deus carnalibꝰ oculis
nō ꝯspicitur s3 mēte · ʒ · ixº · a
De intellectuali visiōe · circa
trinitatē psonaꝝ ꝛ vnitatē
diuinitatis cautela ē obs
uanda · qº ad assercionem
vtriusq3 · ibidē de errore ar
rij ꝛ sabellij · iij · xº · d ·
Tres sut sp̄es visionū · ʒ · iiº · t
Visio electoꝝ in patria erit spūa
lis · iij · xvº · l ·
Vita hoīs q̄nto pfectior
fuerit tanto feruencior
et vehemencior ē amor
eiusdē ad diligendū so
lū deū · ij · xiijº · x ·
Vita duplex ēst actiua sc̄z
et ꝯteplatiua · ibidē de dra
ꝛ ꝯueniencia earūdē · ʒ · viº · b ·
Vita actiua ꝛ ꝯteplatiua oī
bꝰ nō eque expediūt et
q̄re · iij · viº · d ·
Vita ista sine pcc̄o nemo
ptransire pt · iij · xiijº · t ·
Voluntas hoīs libera eē
nō pt a cupiditatibꝰ · ꝛ · iiij · d ·
Fiat voluntas tua q̄liter
exponi debeat · iij · ij · a ·
De zelo habendo erga pxīm
q̄ habē dnt̄ placi · moue
tur questio · vtrū ira zeli
bona sit et meritoria
· ij · xvº · d ·
Expliciť tabula tcij libri
malogranati deo grās
Vox tube ad quā resurgent mor
tui intelligiť dupliciť · iij · xv · x ·

D i

In quibꝫ cõsistat status ꝑfectoꝝ.
De mundicia cordis.
Q͛ ꝑ mundiciã cord̓ ꝑueit̓ ad bonam conscienciam.
Q͛ ꝑ bonã cõsciãm ꝑueit̓ ad pacem et ad quietẽ cordis.
Quid ẽ qd̓ valeat ad cõseruandam quietẽ cordis.
De septẽ donis sp̄s sc̄i in gr̄e.
De dono timoris.
De dono pietatis.
De dono sciencie.
De dono fortitudinis.
De dono consilij
De dono intellectus.
De dono sapiencie.
De octo btitudinibꝫ.
De septẽ sacramẽtis et p̄cipue de sacramẽto corꝑis xp̄i.
De fructu et utilitate quã assequitur in gr̄a accedẽtes ad sacramẽtũ eukaristie.
Utrũ hoc sacramẽtũ deleat venialia pc̄ta et utꝝ possit hõ accedẽ ad sacramẽtũ hoc in venialibus peccatis.
Utrũ meliꝰ sit freq̄nter accedẽ vel rarius ad hoc sacramẽtũ.
Q͛d status ꝑfectoꝝ sc̄d̓o loco cõsistat in dilectione dei ac proximi
Itẽ de fide.
De spe.
Per que signa possit hõ intelligẽ se ẽẽ de p̄destinatis.
Q͛ virtus caritatis et om̄s alie virtutes p̄cedũt ex dono spiritus sc̄i.
De gr̄a sp̄s sc̄i.
Quare subtrahat̓ hoībꝫ etiam deuotis gr̄a et quõ gr̄a amissa sit recuperanda.
De caritate dei.
De effectibꝫ caritatis et quid ẽ qd̓ ꝑmoueat ad dilc̄õnẽ dei.
De xij fructibꝫ sp̄s.
Quõ sit d̓s diligendus.
De signis ⁊ cõiecturis ꝑ q̄ hõ aliq̄liter intelligẽ p̄t se habẽ caritatẽ gratuitã quo ad incipiẽtes.
De signis caritatis roborate quo ad ꝑficientes.
De signis extrinsecis caritatis perfecte quo ad ꝑfectos.
De signis intrinsecis caritatis perfecte.
Quid boni cõferat anime ipsa caritas.
De quinqꝫ gradibꝫ pocioribus caritatis.
De violẽto amore et eiꝰ g̓dibꝫ.
De dilc̄õne proximi.
De lectione, meditatione ⁊ oratione.
De or̄one dñica.
De distractione ⁊ impedimẽtis orationis.
Quare op̄s d̓s etiam deuotorũ hoīm nõnũq̄ exaudiẽ dissilat orõnes.
De deuotione et amarosa conpunctione.
De vita contẽplatiua.
Quid ĩpediat vitã contẽplatiuã.
De hijs q̄ ꝑparant mentẽ hoīs ad vitam contẽplatiuã.
De contẽplatione.
De deo trino ⁊ vno.
Quod tribꝫ modis sp̄es contemplationis variat̓ et de alienatio-

ne et excessu mētis et de raptu
pauli apostoli.
Quō loquatur d's angelis aīalꝫ
et dyabolo et cōuerso et de visiōi
bus ꝑplhaꝝ. et cū grā contēplatio
nis defecit quō tunc hō debeat
se habere.
De morte.
Ad que loca aīe deferūtur depositis
corporibus.
De resurrectione mortuoꝝ et de
finali iudicio et de glā etna iustoꝝ.

Ca᷑ 1º

Postq̃ igit' īformatu
sum a te o pater de statu ꝑficiētiū.
nūc de statu ꝑfectoꝝ instrui desi
dero: et ꝑmo in quibꝫ cōsistat sta
tus eorūdē ꝑfectoꝝ de hoc ꝑte ca
pio edoceri. Pat' spiritual' rn̄sodet
filio dicēs. Ca᷑ 1.

Scire debes fili.
q̄ status ꝑfec
toꝝ ꝓut sup̃
tactū ē cōsistit
in trībꝫ: videli
cet ī cordis mūdicia siue puita
te: in dei caritate: et in creatoris
oīm cōtēplacione. Primo igitur
status ꝑfectoꝝ depēdet ī cordis
puitate: quia q̃nto quis cor
magis purgatū habꝫ: tanto
ꝑfectior ī sca᷑ vita reꝑitur. Unde
bn̄ et apte ꝑmissa sūt illa ut
superius patuit. q̄ viā dāt ad
mundiciam seu puitatē cordis:
scilicet penitēcia pc̄coꝝ. detesta
cio viciorꝫ. opacio ṽtutū. et bo
noꝝ opeꝝ: ac ꝓfessio tēptacio
nū. Hec enī sunt: per que ad
mūdiciam cordis ꝓuenitur.

Et q̄muis malignus spiritus corda
electoꝝ diūsis tēptacōibꝫ pulset
nō tn̄ ꝑualet illa maculare: q̄a
virtus angelica ex dina disposi
cōe eos adiuuat ne in lapsum
criminis cadāt: et cū hostis uio
lentus oppugnat illos nec tamē
expugnat. nō solū corda eorū
nō maculat: sed eciam mercedē
future retribucionis illis accu
mulat. De hoc petrus damia
ni sic dicit. Nō enī versucie tam
callidi tā exercitati hostis poss;
fragilitas huāna resistere: nisi
eos a tēptacionibꝫ electoꝝ virt'
angelica ꝓpulsaret. Unde vnicui
qꝫ nr̄m a die baptismatis usqꝫ
ad obitū delegatus ē angelus:
qui et uiriliter decertātem a
tēptacoē custodiat: et auxiliū
ꝑbē in bōis operibꝫ nō desistat.
Felices ergo qui iuste uiuūt: q̄a
dū maligni s spiritibꝫ īfedera
biliter obluctantur: angelice
fortitudīs auxilio muniuntur.
Addo eciam. q̄ et ipi spūs īiqui
ꝓfectus nr̄i sūt obsequio depu
tati. Nā dū tēptamur et non
succumbimus. dū impetimur
et nō ꝑualemur. dum oppugnat
certe uiolentus hostis et non
expugnat: future nobis retri
bucōis pondus accumulat. Et
dū laborem certamīs irrogat:
victorie nobis materiam sub
mīstrat. Hec petr' damiani. Un
notandū q̄d illi sine macula ad
vitā īgredi dicuntur: qui ad per
fectionē irreꝑhēsibilit' currūt.
carētes pc̄tīs mortalibꝫ. q̄muis

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

nondū sint ꝑfecti. Vñ btūs au
gustinus ꝓbat sic dicēs. Si pec
catores deus sperneret. oīs utiqꝫ
ſpneret: qm̄ sine pctō nemo est.
Ingredi autē sine macula nō
absurde ille dicitur: nō q̄a iam
ꝑfectus ē: ſꝫ qui ad ipsam ꝑfec
tionē irreprehensibiliter cur
rit: carēs criminibꝫ dāpnabili
bus. Hec augustinꝰ. De mūdicia
cordis Capitulum ij. Filius.
Quero quid sit mundicia
cordis. Pater respōdꝫ filio
Mundicia cordis ē puri
tas animi: omnē abhor
rens imūdiciā. Vel
mūdicia cordis est utriusqꝫ ho
minis integritas: diuini amo
ris ītuitu obseruata. Necesse
autē ē ante omnia ut intellec
tus et affectus purgetur in no
bis. Intellectus ut sciamus q̄d
agere debeamus: affectus ut ea
q̄ intelligimus agere ualeamꝰ.
De hoc btūs bernardus dicit
Duo sūt que in nobis purgā
da sūt: intellectus ut nouerit.
affectus ut uelit. Et notandū
q̄ cū cor sit principium et ra
dix et fons a quo fluit totum
corpus et uita sensus et motꝰ
naturaliter et ī cogitacionē
et ī delectationē et in consen
sum. mūdicia uel inmūdicia.
puritas uel impuritas spiri
tualiter et in linguā et opus sen
sibiliter et corporaliter: proinde
origo cogitationis et scaturigo
delectationis et ꝓpago lingue
et operis ē a corde. Unde si fons

cordis ē mundus tūc et puriꝰ
tūc et fluuius exiens ab eo: et
si ē impurus et īmundus tūc
et illa similiter q̄ procedūt ab
ipō. Unde dicitur mathei. De
corde enī exeūt cogitationes &c.
et hec sunt q̄ mundāt uel coin
quināt totū hoiem. Et ꝓpter
hoc ut ad suam ꝑfectionem et
perfectū decorē ꝓficiat mūda
tus ī cogitatione delectatione
lingua et opere: recte psalmista
primo petit ipm̄ fontem cordis
mundari dicēs. Fiat cor meū
īmaculatū &c. Specialiter tñ
pt etiā distīgui q̄ alia ē mun
dicia cordis: alia lingue alia
operis. Mundicia opis ē in
nocētia actionis q̄ ē mūdicia
magna: mūdicia lingue re
frenacio sermonis q̄ ēst mun
dicia maior: mundicia cordis
restrictio cogitationis et delec
tationis q̄ ē maxima quasi vir
tus diuina: et īmediate in
deum tendēs ad uidendum et
diligendū: de qua ꝓprie intel
ligitur illud mathei. Bti mū
do corde: qm̄ ipi deum videbūt.
Sūma enim perfectio uidetur
ēē cordis mundicia et incor
ruptio: qm̄ ad ueram beatitu
dinem q̄ consistit in visione
dei. ē īmediata dispositio. De
hac triplici mundicia dicitur
in psalmo. Innocēs manibꝰ.
ecce mundicia operis: et mū
do corde id ē cogitatione. ecce
mundicia cordis: qui nō acce
pit in vano animā suam nec

iuravit ī dolo proximo suo. ecce
mundicia lingue. Mundicia igi
tur operis magna ē: qr mag
nū et pfectū ē cohibendo se a
malo opere inocentiā custodi
re. Psalmista. Custodi inocētiā.
et uide equitatē ꝛc. Mundicia lin
gue maior ē: qa maius et per
fectius est linguā refrenare qȝ
opus cohibere. Illud faciunt
multi: istud sciūt et pnt facere
pauci. Vn̄ dicit Jacobꝫ. Si quis
nō offenderit in lingua pfectus
ē vir. Mūdicia vero cordis maxi
ma ē: qr maximū et pfectissimū
ē cogitationes et delectationes
restrīgere. Cū enī opus ~~et de~~
~~lectationes~~ cohibetur. cū līgua
refrenatur et regit': sole cogita
tiones et delectationes adhuc
in corde scaturiūt ꝛ spergūtur de illa
antiqua fomitis putredine. in
tm̄ qr sicut nec pmi motus affec
tionis et concupiscēcie. ita nec
pmi motus cogitationū sunt
in nr̄a potestate: q̄ scīs et per
fectis viris etiam adhuc in
carne inherēt. Ab hac aūt cogi
tationū varietate et mutabi
litate in p̄senti vita nemo ad
pfectū potest liberari: ꝫ suffi
cit posse p grām ipas restrin
gere ab illicita uolutione et
reuolutione in mente. qd ē iā
mūdicia et puritas cordis in
hac vita possibilis: qa ab ipa
mutabilitate cogitationū per
solā dei visionē penitus libera
mur. Causa nōnulla huius ē:
qa cū aīa sit dei capax. quidqd

infra deū ē aīam replere non
potest. Vn̄ vnius rei cogitatio
ne veniente in aīam semp lo
cū habet adhuc alia donec illud
uideat quo saciata nichil aliud
capere possit: et per hoc tūc erit
imutabilis cogitatione ꝛ affec
tione quibꝫ naturaliter muta
tur. De hoc per psalmistā dicit.
Saciabor cū apparuerit gloria
tua. Vn̄ etiā btūs gregorius sup
ezechielem de hoc sic dicit. Per
hoc qd aspiciemus in futuro natu
ram diuine essencie: liberati a nr̄a
mutabilitate figimur ī eternita
te. Immutabimur enī in ipo
quem videbimus: et carebimus
morte. videndo uitam. Mutabi
litatē nr̄am transcendemus ui
dendo imutabilē: et corruptionē
nullā videbimus videndo incorrup
tionē. Vn̄ valde salubre ē aīe ut
uigilet et custodiat ac cōseruet
cordis mundiciam: qa mēs pu
ra ē diuine maiestati familia
ris et amica. De hoc dicit egesip
pus. Ois qui ēē voluerit maies
tati essencieqȝ diuine familiaris.
in mētis se exerceat puritate:
semper nimirū ab eterno ami
ca extitit diuinitatis excelse: ipa
mundicia et puritas mentis nos
tre. Hec ille. Non solum autē
mēs munda ē amica et fami
liaris deo: sed etiā ipm dn̄m
maiestatis meretur in se recipē
et eo frui ac in ipo quiescē: qa
templū summi dei est. Qd probat
btūs ambrosius sic dicēs. Mū
dicia mētis sola deū meretur ī

se recipere: eo fruatur ipso quiescere et gaudere. Et hugo. Mens pollēs mudicia et virtute ipa sola ē templū maiestatis excellēs. Et sicut xp̄s mundis aīalꝫ se libenter applicat et iūgit: sic a mēte sordida se elongat et fugit. De hoc dicit btūs gregorius. Cū sūma nāqꝫ felicitatis dulcedine xp̄s munde aīe applicatur: ꝫ a feda mēte in īfinitū in dāpnationē corporis et aīe elōgatur. Nam quisqꝫ cordis mundiciam adipisci nō appetit. a se mūdicie auctorem repellet: et si mētem in cogitatione polluero eius qui mundicie auctor ē ēē hereditas nequaꝗ possum. H. gregorius. Et cassiodorus. Quale igitur gaudiū qualis nam consolacio peccatrici aīe ēē poterit? Vera aūt et perfecta delectatio munde mēti diuinitus īnotescit. Vn̄ qui celestem dulcedinē gustarē desiderat: cordis mundiciam in se conseruare studeat. Quia scd̄m dictū bt̄i iheronimi. Nisi mens mundata fuerit a scelere: nūꝗ degustare datur suauitas dulcedinis sempiterne. Dicit eciam btūs bernardus. Impossibile ē ꝙ nisi mundata fuerit domus aīe: aliqꝯ infundatur liquor celestis roris et gracie. Vt ergo mūdum cor quisqꝫ habere ualeat. necesse ē ut non solū ab operibꝫ prauis. uerūeciam a cogitatiōibꝫ malis ac viciosis se abstineat: qꝛ ante dei oculos tociens labimur. quotiens a recta

uia per cogitationes illicitas deuiamus. Qd̄ btūs gregorius tangit in xxv° libro moralium sic dicēs. Notandū ꝙ ad deū tot gressibꝫ mēs accedit. quot bonis motibꝫ proficit: et rursum tot gressibꝫ longe fit. quot malis cogitatiōībꝫ decrescit. Vn̄ plerūqꝫ contingit. ut necdum procedat ī opere motus mentis: et tamē iam pfecta culpa sit ex ipso reatu cogitationis. Quia ergo nouimus ꝙ districte oīa nō solum facta ꝫ eciam cogitata pēsantur? quid faciemus de mēssu mali operis. si sic subtiliter deus iudicat gressus cordis? Et ecce occulta mētis nr̄e itinera nullus hoīm videt? et tamen ante dei oculos tot gressus ponimꝰ quot affectus mouemus: tociēs ante illum labimur quociēs a recto itinere infirme cogitationis pede claudicamus. Nisi enī in conspectu eius iste assiduus nr̄aꝝ menciū lapsus increuisceret. p pphām nō diceret: auferte malum cogitacionum vraꝝ ab oculis meis. Hec nimirū dicēs. vim cooperte nr̄e malicie quasi ferre se nō posse testatur. q coopta illi ēē nō potest? quia videlicet īportune eius cōspectui ingerit: quicqd a nobis illicitū occulte cogitatur. Deus enī mala hoīm nec cogitata ignorat nec perpetrata obliuiscitur: nisi ab eiꝯ oculis penitendo deleantur. Lux enī eterna q̄ deus ē. ꝗto

incōmutabiliter fulget. tanto pe-
netrabiliter videt: et neq̧ oc-
culta nescit q̇ cūcta penetrat:
neq̧ penetrata obliuiscatur q̇
icōmutabiliter durat. Proinde
quociens indignū aliquid ī cor-
de cōcipimus: totiens in luce
peccamus. Nunc ergo dū pos-
sumus a conspectu eterni iudi-
cis et mala cogitata et peius
ꝑpetrata deleamus: reuocemu^s
ad memoriam cordis. quidq̇d
ꝑuerse egimus ꝑ neqciam pre-
sūpcionis: ꝑponat contra se fu-
turū iudiciū: et quicq̧ in se sen-
tit districte ferienda ꝑ senten-
ciam iudicis: hec in se pie feri-
at ꝑ penitēciam confessionis.
Hec gregorius. Debet ergo vn⁹-
quisq̧ fidelis et maxime religio-
sus ad puritatem cordis tendē:
ut mereatur illoꝝ consorcio as-
scribi de q̇bus dicitur. Bti mū-
do corde: qm̄ ipi deū videbūt.
Ad hoc faciendū hortatur leo
papa sic dicēs. Vniūsitas fi-
delium ad ꝑfectam īnocēciam
et plenā debet tendere purita-
tem: ut consortio eoꝝ merea-
tur asscribi de quibꝫ dicitur.
Bti mundo corde: qm̄ ipi deū
videbūt. Omni instancia om-
ni v̇tute intendendū ē: ut quid-
q̇d secretū consciencie maculat.
q̇dq̇d aciem mētis obscurat. di-
ligentissimis emundationibꝫ
deleatur. Quāuis enī scrip-
tum ē. quis gloriabitur castū
se habere cor. aut mundū se
eē a pcc̄o: nō tamē desperanda

ē apphensio puritatis: q̇ cū sem-
per petit semꝑ accipitur. nec
remanet iudicio condēpnandū
q̇d fuerit confessione purgatū.
Hoc ē q̇d omnes ecclesie filij
orantes dicūt. Dimitte nobis
debita nostra etc.: q̄a nemo tam
iustus tā scs̄. qui in istius vite
q̄ tota tēptacio ē. cuiuscūq̧ pcc̄i
remissione nō egeat. Circum-
stant vndiq̧ pericula īnumera-
bilium delictoꝝ. et ꝑ licitos vsus
ad īmoderatos transitur excessus:
dum ꝑ curam salutis. irrēpit de-
lectacio voluptatis: et nō suffi-
cit cōcupiscēcie q̇d potest satis
eē nature. Hec leo papa. Vni-
sā viri ut puritatem ac mun-
diciam cordis acquirere et re-
tinere possent: ꝓ hac diuicias
dignitates et delicias huius mū-
di vniūsas liberi animo cōtēp-
serūt. De hoc moyses abbas in
collacionibꝫ p̄im sic dicit. Quid-
q̇d nos ad puritatem cordis
potest dirigere: tota v̇tute sec-
tandū ē. Quidq̇d autē ab hac
retrahit: ut ꝑniciosum ac noxi-
ūm deuitandum. Pro hac enim
vniūsa agimus atq̧ toleram⁹:
pro hac parentes. propria. dig-
nitates. diuicie. delicie huj⁹ mun-
di et voluptas vniūsa cōtēp-
nitur: ut scilicet puritas cor-
dis ꝑpetua retineatur. Hec moy-
ses ac abbas. Quot per mundi-
ciā cordis ꝑuenit ad bo-
nā cōsciam filius.

Q T ex predictis audio
magnū bonū ē mū-

ciaa cordis: ꝫ quid boni conferat
ul' quē fructū afferat hōi de ~~cupio~~
hoc cupio īformari. Pater. Ca^m iij.
l Debes scire ꝙ mundū
cor siue puritas cor-
dis generat bonam
consciencciam. qua nichil ē in hac
vita iocūdius: teste bt̄o augusti
no qui dicit. Nō est maior io-
cunditas q̄ consciencie puritas:
qꝛ gaudiū et exultacio deuotoꝝ
viroꝝ ex bona consciencia pro-
cedit. Vn̄ dicit seneca. Viri bo
ni gaudiū ē: ex bona conscien
cia. Pura autē cōsciencia pro
ut dicit hugo. ē q̄ nō habet de
pterito iustā accusacionē: ac de
pn̄ti iniustā delectacionē: et de
futuro falsam voluntatē. Hec
hugo. Vn̄ quietā et bonā consci-
enciam faciūt duo: videlicet de
pteritis malis condigna satis
factio: et de futuris cauta declina
cio. De hoc richardus de sc̄o vic
tore. Quietā conscienciā facit
pteritoꝝ maloꝝ condigna satis
factio: et instanciū maloꝝ pro
uida cautaqꝫ declinacio. Quie
tus ē: quē consciencia sua nec
de pterita nec de p̄senti culpa
remordet. Hec richardus. Idē
sentit bt̄s bernardus sic dicens
Duo faciūt bonā conscienciam:
de malis penitere. et de malis
abstinere. Debet aūt vnusquisqꝫ
discute' qualis sit: ne cōtingat
eum ī periculum eternū tam
anime q̄m corporis incidere.
Vnde bt̄s augustinus dicit. Om̄s
quippe cōsciencia q̄ verā sui
cū diligēti examīe consciām suā

discussionē amiserit et iudiciū:
ī periculū vergit tam mētis
q̄ corporis in eternū. Hec au
gustinus. Et notandū ꝙ q̄m
diu carnis īpetus et carnalis
voluptas viget in hoīe: con
sciencia tota pturbatur. Quia
cū sciamus omnipotentē deū
respicere et intelligere occul
ta cordis nr̄i: q̄n aliquo rea
tu culpe grauamur. conscien
cia nr̄a nos accusat: et ideo
ad deū leuare cordis nr̄i faci
em timemus. Postq̄ꝫ vero
p penitencie lamēta fuerit
ablutum. et delectaciones illicite
ceperint in nobis languescere.
et de die in diem magis ma
gisqꝫ deficere: tunc incipit
nr̄a consciencia ad pacem et
trāquillitatem seipsam pau
latim cōponere: et fiduciam
de gaudio superne retribuci
onis habere. De hoc richar
dus de sc̄o victore sic dicit. Quā
diu viget in hoīe vehemens
impetus carnis. et torrens
voluptatis carnalis eē solet
causa timoris et indignacionis:
solet sane conscienciam totā
turbare et amaritudinis fluc
tus exagitare. Postq̄ꝫ vero ce
perint infimarū delectacionū
fluctus languescere atqꝫ euanes
cere: incipit et consciencia pa
riter ad pacem et tranquil
litatem seipsam paulatim con
ponere: futuri iudicij metū
magis magisqꝫ deponere.
et illas pteritas anxietatum

estuationes amittere. Hec richar-
dus. Btūs [enim] gregorius in .xvi.
libro moraliū de hoc sic ait. Si
cut ꝑ corporis faciē hoīs. ita ꝑ
interiorem ymaginem deo no-
ti atq; cōspicabiles sumus. cū
vero reatu culpe deprimimur.
ad deū leuare cordis nr̄i faciē
veremur. Dū eni nulla bonoꝝ
operū cōfidencia fulcitur. itue-
ri mens sūma trepidat: quia
ipā se consciencia accusat. Dum
vero iam penitencie lamētis
culpa diluitur et sic ꝑpetra-
ta plāguntur ut plangēda
nūme ꝑpetrētur: magna mē-
ti fiducia nascitur. et ad cōspi-
cienda superne retribucionis
gaudia cordis nr̄i facies leua-
tur. Hec gregorius. Et q̄uis
discussio et remorsus conscien-
cie in p̄senti mente multum
ꝑturbet: eternā retribucionē
ꝑpter hoc in futuro acquiret.
Unde dicit crisostimus. Remor-
sus quippe consciencie multis
nunc mentē discussionibꝫ fe-
rit et pacit: p̄mium tandem
supne beatitudinis acquirit. H[ec]
crisostimus. Sciendū eciā q̄
q̄to quis maiorē graciam a
deo capit: tanto maiorem re-
morsum consciencie habet
quociens peccat. De hoc dicit
richardus de scō victore. Qn̄-
to maiorē graciā a dn̄o acci-
pimus: tanto acriore remor-
dentis consciencie stimulo vr-
gemur quociens peccamus.
Quamdiu eni in nobis ipā cō-

sciencia aliq̄d iperfectionis in-
venire poterit: eius nos respec-
tus confundit et cruciat. Huius
itaq; consciencie stimulus nūq̄
finitur: donec omnis impfec-
tio de medio tollatur. et ad in-
tegritatis plenitudinē homo
reformetur. Hec richardꝰ. Cō-
siderandū eciam q̄ oīs qui de
actibꝫ suis deo placere festinat:
testem se in celo et sue consci-
encie habere desiderat. Quid
enī nobis nocere potest. si hu-
mana ignorancia aut malicia
diiudicat. cū cōsciencia excusat.
Vn̄ si bonū de nobis dicitur
q̄d nō habemus. tristari debe-
mus: si uero malū de nobis
dicitur q̄d in nobis nō īuem-
tur. nō solū [non] contristari ex hoc.
sed pocius gaudere debemus.
De hoc btūs augustinꝰ sic dicit.
Quid obest illi si de illa tabu-
la cū humana wlt delere ig-
norancia. si eundē de libro viuen-
ciū nūq̄ ꝓpria deleat conscien-
cia. Nam et si bonū q̄d de nob
dicitur in mente nō inuenitur.
magnā in nobis debet tristi-
ciam generare: et econtra. si
malū q̄d de nobis dicitur. i nob
nō īuenitur. in magnā debemꝰ
leticiam prosilire. Hec augustiꝰ.
Dicit enī de hoc beatus grego-
rius in libro moralium. Om-
nis enī qui ex eo q̄d agit hu-
manas laudes appetit. testem
in terra querit: qui autē de
actibꝫ suis omnipotēti deo pla-
cere festinat. testem se habere

s̄ q̄ teste ī celis habz rephēsionē D. j

in celo desiderant. Et sepe cōtin
git. ut ipa quoq; ī nobis bo
na opera ab incautis hoībus
rephendātur. hoīm incurere
nō debet. hec gregori⁹. Et no
tādū q̄ sunt nōnulli qui mē
bra corporis sui uestibz nitidis
et p̄ciosis operire solent. con
scienciam vero suā bonis mo
ribz ac v̄tutibz ornare nō cu
rāt. Sed quid p̄dest exterius
fulgere uestibz: et intus ī con
sciencia sordere flagiciis? De
hoc leo papa sic dicit. Vestimē
ta enī nitida mēbra operire
possūt. cōscienciā ornare non
possūt. Interioris ergo homi
nis prius ornemur effectu: ut
exterioris quoq; amictus sit
ornatus. Spirituales macu
las abluamus: ut carnalia ī
nobis fulgeant ~~vest~~ vestimēta.
Nichil enī prodest fulgere ves
tibz: et sordere flagiciis. Ubi enī
consciencia tenebrosa ē: totū
corpus obscurū ē. hec leo pap.
Vn̄ pulcre dicit b̄tus augustinus.
Quāto amplius corporis huius
cā ē exterioris hominis appe
titur ornamēta: tāto sūt ma
iora interioris hoīs detrimē
ta. Quāto aūt minus appe
titur: tāto magis moribus
pulchris homo interior ador
natur. hec augustin⁹. Qui etiā
desiderat in dn̄o gaudere et
nunq̄ tristis eē: studeat iuste
et uirtuose viuere et cōscien
ciam bonā habere: q̄a consci
encia mala semp̄ ē in pena.

Vn̄ dicit ysidorus. Si nunq̄ vis
eē tristis. bene viue. Cōsciencia
enī rei semp̄ ē in pena: q̄a nul
la pena grauior: consciēcia ma
la. Reus enī animus. nunq̄ secu
rus ē. hec ysidorus. Cū igitur
ex predictis ītelligamus maxi
me cōsistere in bona cōsciēcia
salutē hoīs: necesse valde ē. ut
omnem operā ad hoc demus.
quatenus illibatam illā in
nobis conseruem⁹. Quia nichil
dulcius in rebus creatis: nichil
dicius ī terra huic thesauro po
test. De cui⁹ cōmēdatione b̄tus
bernardus sic dicit. Magne
diuicie. bona cōsciencia. Et re
uera quid dulcius ī rebus cre
atis aut quid dicius ī terra:
aut quid securius vel q̄etius
huic thesauro? Consciencia
enī bona titulus est religiōis.
ager benedictionis. ortus deli
ciarū. archa dei. gaudiū ange
loꝝ. thesaurus regni. habita
culum sp̄s sc̄i: liber signatus
et clausus. et in die iudicii ape
riendus. Nichil securius: nichil
iocundius consciencia bona.
Premat corpus. trahat mun
dus. terreat ~~dy~~ dyabolus: et se
cura erit cōsciencia. Secura
qn̄ corpus morietur: secura
qn̄ ~~utrūq;~~ aīa coram deo pre
sentabitur: secura qn̄ utrūq;
ante terrificū tribunal iusti
iudicis constituentur. Future
etiam beatitudinis nō ē utilius
remediū nec cercius testimo
niū. bona cōsciēcia. Corpus sub

ligatur in penā. verberibꝫ lani-
etur. gladio trucidetur supplicio
afficiatur: et secura erit bona
consciā. In speculo aīe status
interioris hoīs cognoscitur. Alia
vero nō nouit se q̄ sine speculo
ē. Speculū enī mundū clarꝫ
et purū totius religionis ē
cōsciencia. Nec īmerito specu-
lo ipsam consciencia cōpara-
uerī: qm̄ ī ea tāq̄ in speculo
racōis oculus tam qđ indecēs
q̄ qđ decens ē claro aspectu ap-
p̄hēdere potest. Sꝫ nō veni-
tur ad cordis consciēciam: nisi
p̄ cordis custodiam. Cor enim
suo arbitrio dimissū: aut ad
vitam se vertit aut ad mor-
tem. Unde quidq̄ cor cogitat
qđ ad utilitatē suā vl' p̄ximo-
rū quoquomō nō p̄tineat
respuendū ē: ut possit acq̄ri
bona consciā. Humana eciā
cōsciā. dei ē vinea: quā exco-
lere debꝫ peccatoꝝ confessio
et eoꝝ satisfactio: exhibicio
eciam bonoꝝ operū et custo-
dia eoꝝ. Unicuiqꝫ enī nr̄m
liber ē p̄pria cōsciencia: et ad
hunc librū discuciendū et
emēdandū alij omēs repti
sunt. Aīa cū egredietur de cor-
pore nullū aliū p̄ter cōsciē
librū secum portare potest: i
atqꝫ in illo cognoscet quo de-
beat ire et qđ debeat recipe-
re. Ex hijs enī q̄ scripta erūt
in libris nr̄is iudicabimur:
et ideo scribi debēt scdm exē-
plar libri vite: ut si qđ aliṫ

habuerit corrigātur: ne in
illa ultima collatione si quip-
piam īuēti fuerit aliter ha-
bētes abiciatur. Hec bernard⁹
in tractatu de templo spūali.

Cap. p̄ bonā consciēciā p̄uenit' ad
pacem cordis et gaudiū spūale

Velle eciā scire: filius
aliquid pt homo asse-
qui salutis habendo
bonā cōsciēciā. Pr. ca^m iij.

Scire debes q̄ per
bonā cōsciēciam per-
uenitur ad pacem
cordis: et ad sabbatū siue gau-
diū spirituale. Circa qđ notā-
dū: qđ frequēter pax et gau-
diū se comitāt': qa ex pace
cordis cōcipitur gaudium ī
spū scō de consciē trāquillitate:
sicut ecōtrario nō ē pax ipijs
vnde nec gaudiū. Quos enī
consciā remordet: gaudiū vl'
pacē spūalē nō habēt. Unde
bonis per paulū dicitur. Deꝰ
spei repleat vos omni gau-
dio et pace. De impijs vero
p̄ p̄phiam dicitur. Nō ē pax
impijs. dicit dn̄s. Quā enī
pax potest ēē illi qui guer-
ram et litem ī domo sue cō-
sciē habꝫ: cui oīa tam bona
q̄ mala nocent. q̄ iacet in spi-
nis viciorꝫ. quē vermis con-
sciē remordet. q̄ onus dyabo-
li portat. q̄ iacet in īmundi-
cia. Oportet ergo ut faciat
iusticiam. hoc est ut habeat
vitā virtuosam p̄ quā p̄ue-
nitur ad bonā consciēciam

q̄ cupit pacē ⁊ tranquillitatē
cordis possidere. De hoc dicit
btūs augustin⁹. Fac iusticiā:
et habebis pacem. Si enī
nō amaueris iusticiam: pa
cem nō habebis. Bona enī
res ē pax. Vis ergo venire
ad pacē: Fac iusticiā. Hec au
gustin⁹. Qui autē uolūt pa
cifici ī semetipīs eē: neces
se est ut motus īordinatos
et carnales cōcupiscencias sibi
ipīs subiciāt ac in se domēt:
mentē vero suā et racio
nē subiciāt deo ꝑ obedi
enciam mandatorū ei⁹.
Hoc cōmemorat bt̄s au
gustinus sic dicens. Pa
cifici ī seipīs sūt. qui om̄s
animi sui mot⁹ cōponētes et
subiciētes racōi carnalesq̄ꝫ cō
cupiscēcias habētes edomitas.
fiūt filij regni dei: ī quo ita or
dinata sūt oīa. ut qd̄ ē ī hoīe
p̄cipuū et excellēs īparet: ce
terisq̄ꝫ reluctātibꝫ q̄ sūt nobis
bestijsq̄ꝫ cōia: atq̄ꝫ idipsū qd̄
excellit ī hoīe id ē mēs ⁊ ra
cio: subiciat̄ pociori qd̄ ē deus.
Nec ei īpetrare īferioribꝫ pt̄
nisi superioribꝫ subiciat̄: ⁊ hec
ē pax q̄ dat̄ ī t̄ra hoībꝫ boē
voluntatis. Non tn̄ aliq̄s ꝑ
uenire pt̄ ī hac vita ut lex
repugnās legi mētis nō sit
oīno ī mēbris: ſꝫ hec nūc pa
cifici agūt domando cōcupias
carnis. ut ad pacē plenissiāꝫ
q̄nq̄ꝫ veniat̄. Et notandū:
q̄ q̄nto pfectior ē vita ī hoī

ne: tāto maior pax cordis et
quies īterior copiosior ab eo
dē acquirit̄ ac possidet. Signa
āt pfecte q̄eti̅s interioris hoīs:
iohannes abbas mōtis synai
declarat sic. dicēs. Quies ē
īcessabilis dei latria et assis
tēcia. Ihesu mēoria tuū flatui
vniat̄: et tūc cognosces q̄eti⁹
utilitatē. Signa āt q̄etis īte
rioris hec sunt. Intellect⁹ nō
elatus: mēs nō arrogans.
sāctificata īntencio. raptus ad
dominū. orō īcessabilis. cus
todia īpredabilis. fornicati
onis mortificacio. habēdi ad
aliq̄d + passibili affectionē igno
rācia. mors mūdi. auditati⁹
gule ⁊ appetit⁹ om̄ gulosoꝝ
priuatio. discretiōis fōs. lac
marū libamen. multiloquij
pdicio: ⁊ oīs cōtēcōis et litis
interitus. Multū vō timor ī
q̄ete tibi necessarius ē: q̄a
nichil ita ꝑsequi accidia pt̄.
Hec iohēs abbas. Diligēda
ergo ē pax et q̄es cordis: ⁊ ha
bita cū diligēcia ē custodiēda.
Cū vō fuit ꝑ aliquā negli
gēciā pdita. iterū ꝑ puritā
tē cordis ac bonā cōsciam ē
reuocāda: ne q̄s ꝓpt̄ inq̄etē
cordis a spū scō efficiat̄ a
lien⁹. De cōmedacōe at h⁹
pacis. bt̄s augustin⁹ sic di
cit. Pax ē serenitas mēt̄s.
tranquillitas aīi. simplicitas cor
dis. amoris vinculū: cōsortiū
caritatis. Hec ē q̄ bella cō
pescit. cōprimit iras. superbos

Ca. iiij°

calcat. hu̅iles amat. discor
des sedat. inimicos ꝯcordat.
cu̅ctis ē placita. nō q̅rit alie
nu̅. nichil deputat suu̅. docꝫ
amare q̄ odisse nō nouit:
nescit extolli. nescit īflari.
Hac ergo q̄ accipit teneat.
q̄ ꝑdit repetat. q̄m q̄ in eade̅
nō fu̇it inuentꝰ: abdicat a pr̅e.
exheredit a filio. a sp̅u sc̅o a
lienꝰ efficit. Nec potit ad he̅
ditatē ꝑuenire q̄ noluit testa
mētu̅ patris obseruare. nec
pt̅ ꝯcordia̅ habē cu̅ xp̅o q̄ dis
cors ēē voluit cu̅ xp̅iano. Hec
augustinꝰ. Post pace̅ vo̅ et q̄
etē cordis seq̄tur sabbatu̅ sp̅u
ale et gaudiu̅ ī sp̅u sc̅o: q̄ cu̅
mēs ꝑ bona̅ ꝯsciam a seruu
tute pc̅i q̄euerit: ī gaudio sc̅i
sp̅s iocūdat. De hoc dicit hu
go de sc̅o victore. Sabbatum
hoīs q̄d ei extius visibilit̅
seruādu̅ p̄cipit̅: sac̅mentu̅ ē
īterioris sabbati. ubi mēs sc̅a
a seruitute pc̅i ꝑ bona̅ ꝯsciaꝫ
quiescēs ī gaudio sc̅i sp̅s io
cu̅dat. Hoc sabb̅m q̄sq̄s in
p̅nti vita seruauerit ut nul
lis ꝯsentiat malis: ꝑueniet in
vita futu̅a ad illud et̅nu̅ dei sabb̅m.
ubi nulla sentiat mala. Hec
hugo. Et sciēdu̅. q̄ illi sp̅ua
le sabb̅m nō obseruāt. qui se
t̅renis actibꝫ nimis īplicāt. nec
vacāt lectioni et orōni tp̅e suo:
et ideo tales sp̅uale sabb̅m et re
q̄em ī suis cordibꝫ habē nō va
lent: q̄ ꝑ huiu̅smodi occupacōes
t̅renas et sup̅fluas curas im

pediu̅t. De talibꝫ b̅ts augustiꝰ
sic dicit. Notādu̅ q̄ sp̅uale sab
batu̅ nō obseruāt n̅ illi q̄ se ita
t̅pate opibꝫ t̅renis accomodāt:
ut tn̅ lectiōi et orōni et si non
semp̅. certe vl' freq̄nter īsistāt.
Scd̅m ap̅lm. attēdite lectiōi et
doctrīe. Et iteru̅. Sine īt̅missi
one orate. Qui ei̅ tales su̅t:
cotidie sp̅ualit̅ sabb̅m colunt.
Qui vo̅ ingēti su̅t et iugit̅ in t̅
renis actibꝫ īplicant. de quibꝫ sc̅p
tu̅ ē. īpedimēta mu̅di fecerūt ē
os miseros: sabb̅m id ē req̄uie̅
habē nō p̅nt. Hec augustinus.
Cōsiderandu̅ etia̅ q̄ nullꝰ ma
lus sabb̅m seu req̄em habē pt̅:
q̄ ꝓpt̅ remorsu̅ ꝯsc̅ie que̅ susti
net. sp̅ ī ꝑturbacōibꝫ viuit: q̄
at̅ ꝯsciam bona̅ habet. ī tranq̄l
litate et ī gaudio ē. et ido̅ sab
batu̅ id est req̄em cordis freq̄
ter possidet. De hoc b̅ts augus
tinꝰ sic ait. Sabb̅m īdicit no
bis deus q̄le intꝰ ē in corde: ē
sabb̅m n̅rm. Multi ei̅ vacant
mēbris: et tumultuāt̅ consc̅ia.
Ois ho malus. sabb̅m habere
nō pt̅. Nusq̄ eni̅ illi ꝯquiescit
ꝯsciencia: necesse ē ut ī ꝑtur
bacōibꝫ viuat. Cui at̅ est bo
na ꝯsciēcia: tranq̄llus ē. Ipsa
tranq̄llitas. sabb̅m ē cordis. At
tēdit ei̅ ꝓmissorē deu̅: et si la
borat in p̅nti. extendit spe fu
turi. et serenat oē̅ nubilu̅ tri
sticie: sicut dicit ap̅ls. Spe
gaudētes. Ipm̅ at̅ gaudiu̅ ī tr̅n
quillitate spei n̅re: sabbatum
n̅rm est. Hec augustinus.

Quid ē qd valeat ad ꝯseruan
dā quietē cordis. Fili⁹. Ca^m. v.

Cupio etiā de hoc īfor
mari: qd ē qd valeat
ad conseruandā qui
etem interiorē et pacē cordis
scire debes. Pater.
Sp ad ꝯseruādā pa
cē cordis et qetis in
terioris multū valet vita so
litaria et frequēs māsio ī cella:
qꝛ p vitā solitariā tollūt occa
siones diuersarū passionū. p quas
īpedit pax et quies cordis. Cel
la naqꝫ ē spūale habitaculū: que
de supbis hūiles. de gulosis sob
os. de iracūdis mites. de odio
sis reddit ī fr̄atna caritate fer
uētes. Ipā inquā cella nouit
hoīes ad pfectionis culmen per
ducē: atqꝫ ad ꝯsūmate scītatis fas
tigium sublimare. De hac vita
solitaria et qꝫ salubre sit habita
re ī cellis: petrus damiani sic
dicit. Cōsuetudo eī facit mona
cho cellulā dulcē: vagacio mūdi
facit horribilē. Vagātibꝫ cellu
la carcer ē: pmanētibꝫ suaue cu
biculū. Assuetū ieiunijs corp⁹
sobrietas roborat: affluētium
epularū fluxus eneruat. Vigi
lia moderata aciē hūane men
tis exacuit: geminatio repetiti so
poris obtundit. Secularium ne
gociorꝫ relatio aīam passioībꝫ
desiderij facit obnoxiā: sacri e
loquij assidua meditacio ī mūdo reddit
exticta. Paupertas monachi secu
ritas ē mētis: securitas vo est
mater puritatis. Ecōtra. rerū
habūdantia aculeos parit solli
citudinis: sollicitudo radix ē anxi
etatis. O cella negociatorū
celestiū apotheca: in q̄ videlicꝫ
illa mercium summa recondit: q
bus tre viuētiū possessio ꝯpat.
Felix ꝯmerciū: ubi terrenis celes
tia. transitorijs mutant̄ etia. Feli
ces inqm nundine: ubi venalis
vita eterna ꝓponit: ad quā e
mendā etiā si minimu quid solū suf
ficit qd habet: ubi breuis af
flictio carnis emit celeste ꝯui
uiu: et exigue lacrime risū pa
riunt sempiternū. Possessio terra
distrahit: et ad etne hēditatis
patrimoniu puenit. O cella spū
ale prorsus habitaculū: q de
supbis hūiles. de gulosis sobri
os. de crudelibꝫ pios. de iracū
dis mites: de odiosis reddis ī
fr̄atna caritate feruētes. Tu
ociose lingue frenū: tu luxuri
osis renibꝫ cingide castitatis ex
hibes cingulū: tu facis ut le
ues quiqꝫ ad grauitatē redeant:
ut iocosi scurrilitatibꝫ pareāt.
ut vaniloqui se sub districti
silencij censura ꝯstrigāt. Tu ieiu
niorū ac vigiliarū nutrix: tu
paciencie custos: tu facis ut
vagos quosqꝫ xp̄i cathena co
erceat: ut indisciplinati mōi
bus. a sua se puitate ꝯpescāt.
Tu nosti hoīes ad pfectionis
culmen euehē: atqꝫ ad ꝯsū
mate scītatis fastigiū sblima
re. Tu hoīes a semetipsis
extraneos reddis: et vasa vi
ciorū florē virtutibꝫ facis.

Qui igitur singularē vitā usq̧ ad finem vite p̄ diuino amore tenuerit: de habitaculo carnis egressus ad edificationē p̄ueniet domū nō manufactā etnā ī celis. Hec petrus damiāi. Qui igit̄ sequestrati a tbis p̄plaribꝫ fuerit. et ī locis solitarijs habitare di dicerit. mētesq̧ suas a dñatiōe desideriorꝫ tp̄aliū excusserit: hij tales etiā ī hac vita magna mētis q̄ete ac libtate p̄fruūt. De hoc beat9 gregorius ī tercio libro moraliū exponēs illud dictū. q̄ dimisit onagrū liberū: sic ait. Onager eī qui ī solitudie ɔmorat̄. non īcongrue vitā eorꝫ significat: q̄ remoti a tbis p̄plaribꝫ ɔuersant̄. Qui apte etiā liber dicit̄: q2 magna ē seruit9 secularium negociorꝫ quibꝫ mens vehemēter atterit̄: q̄uis ī eis sponte subdet̄. Cui9 seruitutis ɔditiōe carē ē: ī mūdo iam nichil ɔcupiscē. Quasi eī quodā iugo seruitutis p̄mūt p̄spa dū appetiť: p̄mūt adūsa dū formidant̄. Ac si q̄s semel a dominatiōe desideriorꝫ tp̄aliū colla mētis excusserit: quadam iā etiā in vita libertate p̄fruitur: dū nullo desiderio felicitatis afficit̄. nullo adūsitatis terrore cōcutit̄. Hoc ḡue seruitutis iugū. dñs vidit ceruicibus seculariū īpressū: cū diceret. Venite ad me oēs q̄ laboratis et onerati estis: ꝫ ego reficiā vos. Et illud. Tollite iugū meū sup vos. etc. Asperū q̄ppe iugū et dure seruitutis pōdus est subēe tp̄alibꝫ. ābire terrena. retinē labentia. velle stare ī nō stātibꝫ. appetē quidē trāseūtia: ꝫ cū trāseūtibꝫ nolle trāsire. Liber ergo dimittit̄: q2 a calamitatis terrenis desiderijs ab appetitiōe rerū tp̄aliū securitate mētis exonerat̄. Hec gregori9.

Circa q̄d notādū: q̄ si forte aliq̄s nō p̄t ēē solitarius corpore eo q̄ ī ɔgregatiōe vl' cōitatē fr̄m cogit̄ ɔuersari. vl' q̄d plus ē aliq̄s forsitan occupat̄ in negocijs et curis rerū seculariū siue tp̄aliū ex mādato supiorū. quibꝫ obediētiā tenetur ex p̄cepto regule exhibē: talis ergo cui nō suppetit solitudo corporis: debet interdē solitudī cordis. Et q̄uis positus sit int̄ hōines aut occupatiōes tp̄ales: tñ debet curas rerū seculariū ꝫ inutiliū cogitationū q̄ntū valet a se excludē: ut possit eo liberius deo vacare: q2 nec solitudo corpis utilis ē: si defuīt q̄es et solitudo cordis. Et hoc b̄ts gregori9 ī tercio libro moraliū tangit expones illud v̄bū. cui dedi ī solitudie domū: sic dicēs. Hoc loco solitudinē debē ītelligē corpis: an solitudinem cordis: Qui eī corpe remot9 viuit. ꝫ tumultibꝫ ɔūsatiōis humane. terenorꝫ desideriorꝫ cogitatiōi se inserit: nō ē in solitudine. Si vō p̄mat̄ aliq̄s corpalit̄ p̄plaribꝫ turbis: ꝫ tñ nullos curarū sclarū tumultus in

corde paciat᷑: nō est ī urbe. Itaqȝ
bene disfantibȝ ꝑmū solitudo me
tis tenut᷑: ut exurgēte intrisec⁹
strepitu tienoꝝ desideriorū pre
māt. vel bulientes ad īfima curas
cordis ꝑ supnā grām restringat
amoris: oēs qȝ motus īportūe
se offerētiū leuiū cogitacionū
q̄i quasdā circuuolātes muscas
ab oculis mētis abigat manu
ꝯtinētis: et qdda sibi cū dn̄o
int᷑ se secretū querat: ubi cū
illo extiore cessante strepitu. ꝑ
īterna desideria silent᷑ loquat᷑.
Hec gregorii. Unde quilibet re
ligiosus q̄ desiderat familiaris
ēē deo. ⁊ ꝑ grām sc̄i sp̄s in aīa
sua ꝯsolari: debet fugē tumul
tū hoīm quātū licȝ et solitudīeȝ
maxīe mentis diligē: qa deus
magis reqrit ab hoīe sp̄us q̄
corporis solitudinē. Ad hoc faci
endū: btūs bernard⁹ unāquāqȝ
deuotā aīam hortat᷑ sic dicēs.
O scā aīa sola esto. ut soli c̄
atori oīm serues teipsā. que ex
oībȝ tibi elegisti: fuge publicū ⁊
ipos domesticos: secede ab a
micis ⁊ intimis: nichil tibi ⁊ tuis.
Ipsū obliuiscē ꝑplm tuū ⁊ domū
p̄ris tui: et ꝯcupiscet rex decorē
tuū. An nescis uērundū te habē
sponsū: q̄ nequaqȝ sua tibi in
dulgē p̄ntia potest p̄sentibus
cetis: Secede ergo s̄ȝ mēte et
nō corpe: s̄ȝ ītencōe. s̄ȝ deuoti
one. s̄ȝ sp̄u: deus eī reqrit cor
dis non corporis solitudinē. So
lus es. si non cōīa cogites. si
nō affectes p̄ntia. si despicias qd

multi suscipiūt. si fastidias qd
oēs desiderat. si iurgia deuites.
si dāpna nō sentias. si nō rec
deris iniuriarū. Alioqn. nec si
solus corpe. es solus. Hec ber
nardus. De septē donis sp̄s
sancti in genē. Filius.
Desidero eciā aliqua
scire de septē donis
sp̄s sc̄i: ⁊ de fructu ac utilitate
quā assequūt᷑ possidētes ⁊ ha
bētes illa dona: utrū eciā va
leāt p̄dicta dona ad puritatē
cordis ꝑmouēdā seu eciā ꝯser
uandā: et de hys cupio ꝑ te o
pater informari. Pat᷑. Ca.m vj.
De septē donis sp̄us
sc̄i de quibȝ q̄ris fili
et desideras īstrui.
primo scire debes: q̄ licet oēs
gracie ⁊ habitꝯ dati diuinitꝯ
possit dici dona dei: specialit᷑
tn̄ ⁊ appropiate septē sūt do
na sp̄us sc̄i: que ꝑ ordinē ysai
as enūat: a sūmo īapiēs usqȝ
ad ultimū descēdendo. Nos
vō qui a terra ad celestia te
dim⁹: eosdē gradus ascēdēdo
nūam⁹ incipiēdo ab infimo
scilicȝ a dono tīoris: ascendē
do usqȝ ad donū sapīe. Raci
onē hui⁹ ascēsiōis reddit btūs
gregori⁹: sic dicēs. Nemo īfi
ma deserēs repētē fit sūmus:
sȝ ad obtinēdū ꝑfectiōis meri
tū dū cotidie mens ī altū du
cit᷑: ad hec p̄culdubio velut as
cēsiōis quibusdā gradibȝ ꝑueit᷑.
Un̄ ascēsiōes in corde nr̄o dis
ponē debem⁹ ī hac valle lacri

marū: ut ad donū sapie ptin
gamus. Hec gg°. Est igit no
bis in hac scala ascēdendū ab
īfimo dono tioris usq3 ad sūmū
donū scilz sapie p gradus dis
ponētes ascēsioēs in corde: ut
eam de ℣tute ī virtutē: donec
videat deus deoꝝ in syon. Pri
mus igit gradus ascendēdi ē:
scilz tioris amorosi ī oībz a
gilibz ꝯtinuatio. Secūdus ē:
pietatis viscerose ad deū et
pximū scā liqfactio. Terci9 ē:
sciētie oīm bnficioꝝ dei gta
pcogitatio. Quarto ē: fortis
oīm opationū bonarū exe
cutio. Qntus ē: ꝯsulta a do
oīm eligēdoꝝ ⁊ tuta electio.
Sextus ē: intellect9 oīm veri
tatū necessariarū lipida ꝯtē
platio. Septim9 est: sapiēti
alis celestiū deliciarū pgus
tatio. Dicit aūt hec septē do
na multiplici ratoē. Primo
qa p hec expellūt septē vi
cia. Timor ei dn̄i expellit su
pbiā: pietas īuidiā. sciā irā que
est qi queda insania: fortitudo
accidiā. ꝯsiliū auariciā. itellec
tus gulā: sapiētia luxuriam.
Et notandū q septē sūt spūs
boni: et septē mali. Nā p do
nū tioris sps scūs ab homie
supbiā expellit: et deū hūilit
introducit. Per donū pietatis
īuidiā turpitudis ꝯculcat: et
proximū ad se dulcit īuitat.
Per donū sciētie irā totaliter
sedat: et totū hoīem int9 se pru
dēt pacificat ⁊ qetat. Per

donū fortitudis accidiā veloci9
opprimit: ⁊ vigore mētis vehe
ment9 ad opandū impellit. P
donū ꝯsilij auariciā potēter ex
tirpat: et thesauros celestes sa
piēt9 ꝯquirit. P donū itellēs
gulā violent9 repmit: ⁊ celesti
bus delicijs mētem spūaliter
reficit. Per donū sapie luxuri
ā virilit9 despicit: et totū hoi
nē castitati ⁊ libtati totaliter
restituit. Expulsis igit oībus
vicijs: sps scūs p dona sua ex
domo mētis nr̄e iocūdū ⁊ scm
sibi habitaculū ppat. Nam
donū sapie. mētis nr̄e domum
℣tutibz edificat. Donū intelli
gētie. domū mētis ꝯtēplacōe
illūinat. Donū ꝯsilij. domū mē
tis prudētia gubernat. Donū
fortitudis. mentis domū stabi
lit et defensat. Donū sciētie.
mētis domū virtutibz diuinis
multiplicit9 ditat. Donū pieta
tis. mētis domū diuino cultu
ornat. Donū tioris. mētis
domū mūdā ꝯseruat: et oē
pcām totalit9 ab ea expellit et
extirpat. Vn̄ bene sps scūs ꝯpa
rat9 igni: q2 sicut ignis diūsos
effectus habet ⁊ pmo purgat:
ita sps scūs p donū timoris p
gat mentes hoīm a sordibus
viciorū. Timor ei dn̄i. expel
lit pcām. Itē liqfacit p donum
pietatis: sicut ignis metalla
cerā ⁊ pīguia. Itē ꝯgregat p
donū sciētie. Sicut eni ignis
diūsa metalla ī vnā massā
ꝯgregat: sic et sps scūs q docet

bene cõsari int' malos: cõiugit
etiã malis bonos. Itẽ cõsolidat
p donũ fortitudĩs. Vñ apli re
cepto igne spũs sci ita fuerunt
robusti .q qui prius cedebãt eciã
ã timori: iã ibãt gaudẽtes a con
spectu cõsilij. Itẽ eleuat p' do
nũ cõsilij. scilicz usqz ad celũ: se
cundũ illud. Vade et vẽde oĩa:
et habebis thesaurũ in celis.
Itẽ illũinat p donũ ĩtellect⁹:
scdm illud. Docebit vos oẽm
veritatẽ. Itẽ accẽdit p donum
sapie quo gustant' celestia: et
qñto plus gustant' tanto ferue
tius desiderant. scdm illud. Qui
edũt me: adhuc esurient. Dicũ
tur etiã dona spũs sci septem
ẽe: ppt' expediẽdas vires nãles.
Nam irascibilis ĩdiget expe
diri: tã in psperis q̃ in aduer
sis. In psperis quidẽ p timorẽ:
ĩ adũsis at p fortitudinẽ. Cõ
cupiscibilis indiget expediri q̃
tũ ad affectũ respectu primi
qđ fit p pietatẽ: et qñtũ ad
affectũ respectu dei. qđ fit per
gustũ sapie. Racio q̃z indiget
expediri in veritatis specula
cione qđ fit p donũ intellect⁹:
et ĩ veritatis electiõe qđ fit p
donũ cõsilij: atqz ĩ electi execu
tiõe qđ fit p donũ sciẽ. P hoc
eĩ donũ /· cõuersam in medio
nacõis praue et puse. Et
notãdũ .q spũs sanct⁹ dicit' pce
de a pr̃e et filio ut donũ ad cre
aturã: p quẽ electi oẽs voca
tur. iustificãt: et glorificant.
De hoc dicit beat⁹ bernard⁹.

G

·/ recte

Spiritus scũs qui a pr̃e filioqz
pcedit tanq̃ firmissim et indis
solubile vinculũ trinitatis et tã
qm in quo oĩa dona donat'. est
donũ de quo testat' scriptura: qz
pcedit. spirat. ĩhabitat. replet
atqz glorificat. Pcedẽ dicit' a
pr̃e et filio ut donũ ad creatu
rã. Vñ pcedẽdo pdestinat:
ĩspirãdo vocat quos pdestiã
uit: inhabitãdo visitat quos
vocauit: replẽdo accumulat
meritis quos iustificauit: glo
rificãdo ditat pmijs quos ac
cumulauit meritis. Hec bnard⁹.
Est etiã spũs scũs multiplex ĩ
vtute. Qm est eĩ artifex. oĩm
habẽs vtutẽ: oĩa pspiciẽs. Vñ
radios suoz donoz oĩbus libe
ralit' exhibet: diuisimode tñ.
scdm capacitatẽ singuloz. Vñ
btũs bnard⁹ ĩ sermone de pẽthe
coste sic dicit. Vẽ multiplex ẽ
spũs in vtute. q tñ multiplici
ter filijs hoĩm ĩspirat: ut non
sit q̃ se abscondat a calore ei⁹.
id ẽ radijs bñficioz ei⁹. Siquidẽ
cõcedit hoĩbus ad usũ. ad mira
culũ. ad salutẽ: ad auxiliũ ad
solaciũ. ad feruorẽ. Ad usũ q
dẽ vite pñtis cõcedit bonis et
malis: dignis pariter et ĩdignis
cõia bona habũdãtissiẽ tribu
ens: ita ut videat' luc discreti
onis limen nõ tenẽ. Ingratus
ẽ ergo vl' cecus. qui ĩ hijs bñfici
ũ spũs sci nõ agnoscat. Ad mi
raculũ dat in signis et pdigijs.
ĩ varijs vtutibz quas p quorũ
libet manus opat'. Item ĩspi

dit ad salutē: cū ī toto corde nr̄o
reūtim ad dn̄m deū nr̄m. Por
ro ad auxiliū dat: cū in om̄i col
luctacōe adiuuat īfirmitatē
nr̄am. Dat eciā ad ꝯsolationē:
ut cū testioniū phibet spitui
nr̄o ꝙ filij dei sumus: hec in
spiratio ad ꝯsolationē ē nos
trā. Dat eciā ad feruorē: cū
ī cordibꝫ pfectoꝝ vehemēcius
spirās validū ignē caritatis
accēdit: ut nō solū in spe glo
rie filioꝝ dei. ſꝫ ī tribulacōibꝫ
glorient: ꝯtumelia gloriā repu
tantes. obpbriū gaudiū: despc
tū exaltationē. Pauci sūt: q
hoc spū repleant. Hec ber
nardus. Hijs itaqꝫ de septem
donis sp̄s sc̄i in gn̄ali pmissis:
nūc de singulis donis ī speci
ali videam. **De dono tioris. Caplm. vij.**

Sciendū igit ē: ꝙ pmus et
īfimus grad ascendē
di ad gustū sapie. ē tior dn̄i.
De quo anselmus sic dicit. Hoꝝ
donoꝝ pmū ē timor dn̄i: velu
ti alioꝝ quoddā fundamētū.
Hunc naqꝫ sp̄s scūs in capo me
tis supponit: aliaqꝫ dona ī suo
ordine veluti ī edificio supipo
nit. Prius eī metuē facit hōi
nē ne p pctīs suis a deo sepa
ret: et post ī penis īfernī cū
dyabolo torqat. De q tortura.
hugo sic ait. Terreat te timor
iudicij tribilis. metus gehēne.
laquei mortis. dolores īferni.
ignis vrens. vermis mordens.
sulphur fetēs. flāma tartarea.
et tandē oīa mala: ut tandem
clames. ī eternū non peccabo.
Hec hugo. Ad hunc timorē salu
brē īuitat nos sp̄s scs per os
dauid: dicēs. Venite filij audi
te me: tiorē dn̄i docebo vos.
Et notandū. ꝙ triplex ē timor:
scilicet seruilis. īicialis. et filialis.
Tior seruilis facit duo. Primū
ē. ꝙ ꝑparat viā caritatis: scdm
ē. ꝙ trahit a pctō metu pene.
Vn̄ p sapientē dicit. Timor dn̄i
expellit pctm. Dicit eciā de hoc
beatꝫ bernardꝰ. Repletꝫ timore
dn̄i: non habet locū ubi admit
tit pcm tenebras. Vn̄ qui pugnat
ꝯtra vicia et vult desideria carnis
vincē: necesse ē ut tiorē dn̄i ha
beat. De hoc dicit rychardꝰ de sc̄o
victore. Qs in illo plio ūqm vic
tor extitit. ubi sp̄s aduꝰ carnē
et caro aduersꝰ spm ꝯcupiscit: q
sine tiore pugnauit: Hꝰ rychardꝰ.
Scdus timor dicit īicialis. qa ē
īcipienciū et īciū sapie: et dicit
eē donū spus scī ſꝫ tn̄ sub ipso
esse: qa p illū tiorē cohibet se
homo a pctō pncipalit ꝑpt deū.
scdario ꝑpt penā eternā. De ti
more isto beatꝰ bernardꝰ sr ca
tica sic dicit. Nō īmerito hic
timor dicit īciū sapie: qa se
pesti īapiēciū pus opponit. Hij
eni timor. quidā ingressꝰ ē ad
sapiam. Plane domꝰ dei et porta
celi ē: et tanqȝ ingressꝰ glorie.
In veritate eni didici: nil eque
efficax eē ad graciā ꝓmerēdā
retinendā et recuperādā: ꝙ si
oī tēpore corā deo īueniaris nō

alta sapere. ꝫ deū time. Nō est e
nī locus quo admittas sup̄bia: re
pletus tīore dni. Hec bernardus.
Et notādū. ꝙ ꝑfecta caritas di
cit foras mitte tīorē īitialē in q̄
tū habet naturā tīoris seruilis:
scd̄m hoc scilicet ꝙ habet oculū ad
penā. Timor eī īitialis habet
duos oculos: unū ad gloriā q̄ ē
ei essencialis: alterū ad penā
q̄ est ei accidētalis. ꝫ tīori serui
li eēncialis. Preterea timor īitia
lis abstinet a pc̄o veniali ꝓp
ter penā purgatorii: ī quo casu
pt ꝯuenire cū ꝑfc̄o qui etiā ti
met penā purgatorii in q̄ntū
ē dilatoria glorie siue sepatiua
ad tēpus. Tercius timor dicit
filialis: et ē unū de septē donis
spūs sā: subēē ꝑfecto doni. Per
ipm̄ enī aīa reddit bn̄ mobil
ab īspiracōibz spūs sā ad q̄ꝫ
opa v̄tuosa: q̄a ꝑ talē tīorem
se spūi sc̄o oīno subicit ⁊ ī nl
lo repugnat: ꝓ ut possibile
ē in via. Et sciendū ꝙ timor fi
lialis ꝓp̄e timet offendē deū q̄
etiā si ꝓpt pc̄m nō separet a
deo: tn̄ a pc̄o abstinet ꝫ ne ip
sū offendet. Et ī hoc differt
filialis tīor ab īitiali: q̄ tīor
īitialis ꝓpt ꝯsciēciā pc̄i timet
separi a deo: tīor v̄o filialis ti
met tm̄ offendē. Alia ē etiam
differēcia: q̄ tīor īitialis ē ip
fectorū: ꝫ filialis ē ꝑfectorum.
Et notandū ꝙ caritas cū in
trat cor hoīs īcipit tīor exire:
cū v̄o illa tota ītrauerit ⁊ cor

possederit tūc nullus tīor erit:
q̄ ꝑfecta caritas foras mittit
timorē. De hoc bt̄s augustin⁹
ī libro de v̄bis apli sic dic̄. Cū
igit caritas ītrat cor hoīs inci
pit tīor exire: et q̄nto plus il
la intrauerit tanto minor erit.
Cū illa tota intrauerit nullus ti
mor erit: q̄a ꝑfecta caritas fo
ras mittit timorē. Intrat ergo
caritas. pellit timorē: nō aūt
ītrat ⁊ ipsa īcomitata. habet
secū timorē suū quē introdu
cit ipa: ꝫ illū castū ꝑmanē
tē in scl̄m scl̄i. Seruilis tīor
ē quo times cū dyabolo ardē:
timor castus ē quo times deo
displicē. Hec augustin⁹. Vnde
scd̄m dictū apli mūdemus
nos ab oī īquinamēto car
nis ⁊ sp̄s: ꝑficiētes sc̄ificati
onē in timore dei. Et sic
patet de timore dei. De do
no pietatis. Filius.

Habita informacōe
de dono tīoris: nūc
de dono sc̄do q̄d sequit cupi
o edoceri. Pater. Cām viij.

Scire debes ꝙ donū
timoris īmediate
sequit donū pieta
tis: et ē scd̄m ī ascendendo donū
q̄d ostēdit anselm⁹ sic dicēs.
Huic eī dono tīoris spūs sc̄s
supponit pietatē: cū mē
ti sic timēti suppius aspirat
ꝯpassionē: pieꝫ recolē faciat
q̄ misera erit si a deo sepa
rata ī inferno cū dyabolo tor
ta fuerit. Ideo irracionabilit

de dono timoris ascendit ad do
nū pietatis. De hoc dono di
cit aplus paulus. Exerce aūt
temetipsū ad pietatē. Nā cor
palis exercitacio ad modicū
utilis ē. Pietas aūt ad oīa utilis
ē: pmissionē habēs vite que
nūc est et future. Ostendit
aplus ī hijs ūbis duplex ex
ercitaciū qd ɔuenit hōi: corpale
scilicet ⁊ spirituale. Sz spūale
corpali preferendū est qꝛ ē utili
us: corpale enī modicā utili
tatē habet ut ipse dicit. Qntū
eī spūalia corpalibz. eťna tpa
libz. īuisibilia visibilibz pualēt:
tanto spūalis exercitacio cor
pali. Et notādū qꝛ exercicium
pietatis ɔsistit ī triplici actu:
scilicet ī reuerēncia veneracōis di
uine: in custodia sāitatis itri
sece: et ī affluēcia miseracōis
fratne. Primo exercerī debz
pietas ī reuerēncia venerati
onis diuine. Vn̄ de yosia ī
ecclesiastico dicit: In diebz pec
catoꝝ corroborauit pietatē
id ē cultū diuinū: qui ante
xpm nō vigebat n̄ in israel.
Qꝛ aūt pietas sit cultus dei:
de hoc bt̄s augustin⁹ in libro
de ciuitate dei dicit. Pietas
ꝓprie cult⁹ dei ē q̄ dicit latrie
cultus: et hic cultus debetur
soli deo tanq̄ excellēcioꝛ et
pfectioꝛ. Sz notandū qd sit
iste cultus. Ad qd' r̄ndet au
gustin⁹ in libro de ūbis dn̄i di
cēs. Colim⁹ deū: ⁊ deus co
lit nos. Colim⁹ deū adorādo.

et ut colonū nr̄m īuocando:
colit nos deus arando tanq̄
agricola. qꝛ agricultura ei⁹ in
nobis ē: eo qꝛ nō cessat verbo
suo extirpare mala semina
de cordibz nr̄is: et aperire cor
nr̄m tanq̄ aratro sermōis: plā
tare semia p̄ceptoꝝ ⁊ expec
tare pietatis fructū. Hec au
gustin⁹. Secūdo exerceri debet
pietas in custodia sāitatis intri
sece. Sūma aūt pietatis siue re
ligiōis xpiane: ɔsistit ī puritā
te ⁊ trāquillitate interiore. Pie
eī non pt homo affici: nisi a
met sāitatē. Vn̄ p iacobū di
cit. Religio mūda ⁊ imaculata
apud deum et prēm hec est.
Visitare pupillos ⁊ viduas in
tribulacōe eoꝝ: et imaculatū
se custodire ab hoc sclō. De
hac pietate bt̄s bnard⁹ sup il
lud dictū apli. exerce temetip
sū ad pietatē: sic ait. Pietas
eī hec. iugis ē dei mēoria. cō
tinua ītencōis actio ad ītelli
gēciā ei⁹. īdefessa affectio ī a
more eius: ut nulla ūq̄ ser
uū dei īueniat. nō dicā dies
sz hora: nisi vel ī exercicij labo
re et pficiēdi studio. vel ī ex
periēcie dulcedie ⁊ fruendi
gaudio. Hec bnardus. Tran
quillitas eciā ēē non pt nisi
in sāitate ɔsāe ut sit bona ⁊
pia: ut scilicet hō p̄ferant vitā
virtutis vite mundane: ⁊ vi
tā gracie vite corpali. Qui
vero secus facit: non habet
affectū piū in se. Hec ergo

est pietas vera. ut homo aīam
suā custodiat ī sanctitatē: qđ si
nō facit. pdit vitā. pdit grām
et v̄tutē: scd̄m illud psalmiste.
Dn̄s interrogat iustū ⁊ impiū:
qui aūt diligit īiquitatē odit ani
mā suā. Pter hoc dicit ecclias
tici tercesimo. Miserē aīe tue pla
cēs deo: et cōgrega cor tuū ī sc̄i
tate. Hoc dicit nō solū de exte
riore mūdacōe s; etiā interiore:
q̄a simulata pietas nō ē pie
tas s; duplex īpietas. Vn̄ dic̄t
aplus. Nouissimis tēpibꝫ ista
būt tp̄a periculosa: et erunt
hōines seipsos amātes. cupidi.
elati. voluptatū amatores ma
gis q̄ dei: habētes quidē spēm
pietatis. v̄tutē aūt eius abnegā
tes. Tercio exerceri debet pi
etas ī affluētia miseracōis si
ne: sicut fecerūt. noe. abrahā.
moyses. samuel et dauid. Noe
eī ppt̄ pietatē hōim. centū an
nis fecit archā. Abrahā ppter
pietatē p īpijssimis sodomitis
rogauit: et extorsit a deo qp
si eēnt decē viri iusti ī ciuita
te. nō destruēt ciuitas ppter
eos. Moyses aūt p pplo cōtēp
torio dei et sui. orauit dicens.
Aut dimitte eis hāc noxā: aut
dele me de libro vite. Samū
el vō quē pplš repbauit ne
pesset. cū irato dn̄o cōt pplm.
pplus dicit ei. ora p nobis:
dixit. Absit hoc a me: ut non
orem p vobis. Dauid aūt in
sūmo periculo generis et sui
pepcit saul: cum nec cōt deū

ner cōt legē

fuisset. si eū occidisset. Isti ergo
sūt viri misc̄die: quorū pietates
nō defecerūt. Ad hāc pietatē
īuitat nos petrus ī scd̄a sua
canonica. sic dicēs. Ministrate
ī fide v̄ra v̄tutē: in v̄tute aūt
sciētiā. In sciā aūt abstinētiā:
in abstinētia aūt paciētiā. In
paciētia aūt pietatē: in pieta
te aūt fratnam caritatē. Qui
eī pius vult ēē ad pximū o
portet ut habeat hec: ut pa
cient et caritatiue ad hostē
sē habeat ut dauid. Aliť pie
tas nō est ī hōie: cū non habe
at extrema sua salicꝫ paciam
et caritatē. De hac pietate
btūs bnardꝰ in quadā epistola
sic dicit. O clemētissima pie
tas. q̄ non desinit sua largiri
beneficia nō solū hijs ubi nl̄
lū meritū īuenit: s; etiā hijs
ubi tociū videt̄ cōtrariū. Hec b̄
nardꝰ. Vn̄ scd̄m aplm̄. sobrie
et iuste ⁊ pie viuamꝰ in hoc
sc̄lo. Sobrie q̄ntū ad nos: iu
ste q̄ntū ad pximos: pie q̄ntū
ad deū. in ipm̄ fideliť creden
do. et ipm̄ sup oīa diligendo:
expectantes beatā spem ⁊ ad
uentū glorie magni dei. et
saluatoris nr̄i ihesu xp̄i. Sic
igiť patet de dono pietatis.

De dono sciencie filiꝰ. Ca.m ix.

Postq̄ instructꝰ
sum de dono pieta
tis: nc̄ de tercio dono qđ sequit̄ cu
pio īformari. Pater.
Debes scire. q̄ tercium
donū sp̄s sancti. est

donū sciencie: et sequitur imediate do
nū pietatis. Un̄ dicit anselmus.
Post donū pietatis sp̄s scūs do
nū sciē supimponit pietati: cū
mēs sic timet sibi et cōpatit. ut
quo valeat modo saluari scitu
tur: cuius sp̄s scūs huius rei cogniti
onē largit. Et notādū scd̄m
btm̄ bnardū. q̄ dicit sup cantica
q̄ ē sciā quedā sciētis q̄ ineb
at nō caritate s; curiositate: i
plet s; nō nutrit. iflāmat s; nō
edificat. ingurgitat s; nō cōfor
tat: et talis sciēcia nō ē donū
sp̄us scī. Est et alia de q̄ btūs
augustinus in libro de trinitate sic
dicit. Est sciā q̄ nō est rerū va
narū nec rerū curiosarū: s; de
hijs de quibz fides salubrima
que ad verā btitudinē ducit
gignit nutrit et defensat et
roborat: et hec dicit donum
sp̄s scī: et hoc donū cōstitutū ē
lumen supnale: cuius actus ē.
bene iudicare scd̄m regulas
legis etne. Un̄ donū sciē pmo
respiciat speculacionē: scilicet in
q̄ntū homo scit qd̄ fide tenē debe
at. Secūdo se extendit ad opa
tionē eorū q̄ ad credibilia cōseq̄n
ter dirigūt. Un̄ illi donū sciē
habet. qui ex ifusioē gracie
certū iudiciū habet circa cre
dēda et agenda: q̄ i nullo de
uiant a rēctitudie iusticie. Et hec
ē sciā scōrū: de q̄ dicit sapiēcie
decimo. Iustū deduxit dn̄s p
vias rectas: et dedit illi sciam
scōrū. Ex hijs patet: q̄ donū
sciē est habitus ifusus q̄ habet
certū iudiciū circa credēda et a
genda. Et notandū q̄ salubris
sciā dependet i noticia sacre scp
ture: ubi tot delicias aīe ineni?
quot ad pfectū nrm̄ itelligēcie
diūsitates accipim?. De hoc btūs
gregorius i moralibz sic dicit. In
amore sacre scpture tot nimirū
delicias ineni⁹ q̄t ad pfectū
nrm̄ itelligēcie diuersitates acce
pim?. ut modo nuda nos pas
cat hystoria. modo sub textu
littere velata nos reficiat medulli
tus allegoria: modo ad altiora
suspēdat cōtēplacio anagoge in
pn̄tis vite tenebris iā de lumine
etnitatis intermināns. In hijs v
bis btūs gregorius innuit tplicem
mēsam eē sacre scpture: i quibz
aīe studiose mediāte dono sciē
diūsimode et dulcit reficiunt.
Prima ē mensa hystorie: scd̄a
ē mēsa allegorie: tercia ē mē
sa anagoge. In mēsa hystorie
cibant simplices ferculis gros
sioribz: in mēsa allegorie cibā
tur doctiores ferculis subtilio
ribz: in mēsa anagoge pfecti
ores cibant ferculis dulcioribz.
In mēsa hystorie cibant sipli
ces ferculis grossioribz fidē ro
borātibz: dū simplices legūt i
sacra scptura. q̄ aq̄ in vinum
mutatur. lazarus resuscitat.
lepsus mūdat. cecus illūinat:
et cetā huiusmodi. Et tūc turba
simpliciū pascit: q̄n fides ex
ēplis roborat. In mēsa scd̄a
allegorie reficiūt subtiliores.
ut doctores et siles subtilioribz et

dulcioribꝫ ferculis. dū eis panis
verus de celo pmittit. habēs in
se oē delectamētū suauitatis. Ex
cuius manducacōe resurrectio no
bis pmittit. vita etna sperat.
ianua regni celestis aperitur.
mēsa etne refectiōis pparatur.
corpus xpi hic vē manducat.
ī quo nobis diuinitas ppinat.
Vn̄ dicit hugo. Carnē assūptā
ihesus nobis ī edulium pposuit.
ut p cibū carnis ad gustū in
ternus deitatis. Ex hijs autē
confortat aīa. et surgit in spem
viuā. De q̄ spe gregorius. Spes
ī etnitatē aīam erigit. et id
circo nulla exterius aduersa
q̄ tolerat sentit. qd̓ nō ē mo
dica refectio mētis. In mēsa
tcia scilicet anagoge. spirituales
et pfectiores pascūt ferculis
S ditissīs et sapidissimis. Cuius
racio pt esse talis. Anagogia
ē ut dicit hugo sup pmū āgelice
ierarchie. ē ascensio siue eleua
tio mētis ī cōtēplacōe supnorū.
Ideo ascendēdo trāscendit nar
racionē mēse hystorice. ꝫ cōtem
plādo trāscendit ult velamina
mēse allegorice. Plena āt ele
uacio et pura cōtēplacio. ī mēte
mirā et dulcē generat delecta
cionē et refectionē. De hoc di
cit btūs gregorius sup ezechielē.
Contēplacio amabilis valde
dulcedo ē. q̄ sup seipsā aīam ra
pit. celestia aperit. trena āt de
bē ee cōtēptui ostendit. et qdā
aīa speculat unde refecta pfi
ciat. et postmodū ad visionis

gloriā ptingat. Hec gregorius.
Et cōsiderādū q sūt nōnulli q̄
amāt sciam et sapiam nō ut ha
beāt eā ī vita vl̓ in moribꝫ.
ꝫ ut p eā vanā gloriā acqrāt.
De hoc dicit btūs augustinus. A
māt aliq̄ vba sapīe. ut habeāt
ea in doctrina et nō in vita. nō
ut p mores eā augeāt ꝫ ianē
gloriā acqrāt. et sic vbis illius
inflati. ab ea fiunt magis a
lieni. Hec augustinus. De sciencia
eciā bona et mala sic dicit btūs
bnardus. Sūt eī quidā q̄ volūt
scire ut sciāt. et turpis curiosi
tas ē. quidā ut sciant. et turpis
vanitas ē. Quidā ut scienciam
vendāt. et turpis questus ē. Qui
dā ut edificēt et caritas ē. qdā
ut edificēt. et prudēcia ē. Hec
bernardus. Et notādū q plures
habētes sciam salutis minorē
saluāt. et nōnulli habētes sci
enciā maiorē pereūt et dap
nant. Vn̄ felices sūt. quibꝫ scia
quecūqꝫ siue sit extior siue spi
ritualis. ē scala ascensiōis ad vi
tā etnam. et nō ruinā deiec
tionis. De hoc dicit rychardus
de scō victore. Vere salutis
sciam alij habēt maiorē. alij
minorē. et contigit sepe saluari
eos q̄ habēt minorē. et perire
eos qui habēt maiorē. Mag
nitudo naqꝫ scie quibusdā est
fomes supbie. et corpo causa
ruine. Unde felices sūt quibꝫ
extior scia fit scala ascēsiōis.
nō ruina deiectiōis. Felices q̄
bus scia illa q̄ īflat nō ē ad

inflationē: ꝫ ad inflāmationē
ei⁹ q̄ edificat. Hec rychardus.
Sic igit patet de dono sciētie.

De dono fortitudīs. Fili⁹. Ca^m .x.

Postq̄ edoctus sū
de dono sciētie: nūc
de quarto dono qd̄
sequitur desidero īformari.

Pater. Scire debes
q̄ q̄rtū donū sp̄s sci
est donū fortitudīs:
et sequit̄ imediate donū sciē.
Et d̄ anselm⁹ sic dicēs ondit.
Sp̄s scs̄ donū fortitudīs sup
imponit dono sciē. Cui⁹ racio
ē. Qa dū mēs pauida timēs
sibiq̄ȝ dono pietatis ɔpatiēs
et quid iā age debeat sciens:
oporꝫ ut dono sp̄s sci sit for
tis ad opandū que didicit. ⁊
quibꝫ se saluari posse ɔfidit.
Quia sicut hugo dicit. p̄sciē
nō facit ɔgnicio ỽitatis ī me
te: nisi subseq̄tur habit⁹ ỽtu
tis ī opacōe. Ideo fortitudīs do
nū sequit̄ donū sciētie. Et no
tandū q̄ aīa disponit̄ ad sus
cipiēdū donū fortitudīs p̄ t'a.
Primo p̄ īexpugnabile fidei
scutū: quo scuto muniūt̄ bel
latores xp̄i ut possit vincē
mūdū et dyabolū et oīa vi
cia: et p̄ ɔsequēs p̄ueniūt ad
regnū dei. Hij sunt q̄ s̄cdm dic
tū apli ad hebreos undecimo.
p̄ fidē vicerūt regna: opati
sunt iusticiā. adepti sunt re
p̄missiōes: ɔualuerūt de īfir
mitate. fortes facti sūt ī bello.
Itē dicit ad ephesios sexto. In
oībus scutū fidei sumētes: ut pos
sitis oīa tela neq̄ssimi ignea ex
tīguē. Et hoc fit maxīe p̄ veri
tatē fidei: cui⁹ fortitudo supat
oēm fortitudinē. Unde etiam
aplus petrus hortat̄ nos ad re
sistēdū dyabolo p̄ fidei ỽtutem
sic dicēs. Sobrij estote ⁊ vigila
te: q̄a adusarius ỽr dyabolus
tanq̄ leo rugiēs circuit q̄rēs quē
deuoret: cui resistite fortes in
fide. Quia ei mediāte fortitu
do illabit̄ aīe. Un dicit̄ s̄cdo
palipomenon xvj° caplō. Ocli
dnī ɔteplātur uniūsam t'ra: et
p̄bet fortitudinē hijs q̄ p̄fecto
corde credūt in eū. S̄cdō dispo
nit̄ aīa ad suscipiēdū donum
fortitudīs: p̄ īeffabile spei sola
ciu. De hoc dicit̄ ysaie xl° ca°.
Qui sperat in dn̄o mutabūt
fortitudinē: assumēt pēnas
ut aquile: currēt ⁊ nō labōa
būt: ābulabūt et nō deficiēt.
Hec āt spes debet habē silē
tiū: dicente ysaia. In silecio
et ī spe erit fortitudo vestra.
Magnā nanq̄ȝ fortitudinem
dat deus sperātibꝫ ī se. Unde
dicit̄ ysaie xl°. Qui dat lap
so ỽtutē. et hijs q̄ nō sūt forti
tudinē ⁊ robur multiplicat:
id ē hijs q̄ nichil se reputant
ꝫ deū. Et ideo hō nullomō
speret ī se: ꝫ ī deo tātū. Ter
cio disponit̄ aīa ad suscipiē
dū donū fortitudīs: p̄ īextin
guibile caritatis īcendium.
Un dicit btūs augustin⁹. For
tudo ē amor: q̄ fortis ē ut

mors dilectio: oīa ꝓpt̄ deū facile
ꝑferēs. Nā iusti viri fortit̄ ca
ritati in amore dei. adūsa queqȝ
pacient̄ ꝛ libent̄ sustinet: dicē
tes cū aplō paulo. Quis nos se
parabit a caritate xp̄i? Tribu
lacio an angustia an fames?
an nuditas an piculū an gla
dius? Certꝰ sum q̄ꝛ neqȝ mors
neqȝ vita ꝛ cetera: poterit nos
separe a caritate dei q̄ est in
xp̄o ihesu dn̄o nr̄o. Sc̄dm̄ ca
ū q̄ꝛ donū fortitudis dat̄ fideli
bus ꝓpt̄ tria. Primo dat̄ ad ꝑfi
ciēdū opaciōes viriles. Nā do
nū fortitudis ꝯt̄ oīa vicia de
certat: et ornamēta virtutū
ī hoībꝫ ꝯseruat. De hac btūs am
brosiꝰ sic dicit. Nō mediocris
v̄tus ai est fortitudo: q̄ sola de
fendit ornamēta v̄tutū oīm.
et iusticiā custodit: et q̄ īexpug
nabili ꝓlio adūsꝰ oīa vicia de
certat: īuicta ad labores. fortis
ad picula. rigidior adūsus vo
luptates: auariciā fugat. que
v̄tutē effemīat et mentē ob
tenebrat. Hec abrosius. Sc̄do
dat̄ donū fortitudis ad ꝓster
nēdas aereas ptātes: scilicet
ad fortit̄ pugnādū. Vn̄ dicit̄
pma epl̄a iohis pmo. Scribo
vobis iuuenes q̄m fortes es
tis et v̄bū dei ī vobis manꝫ:
et vicistis malignū. Signū ē
fortitudis: q̄n homo ꝓsternit
adūsariū suū. Debet ergo
quilibet viriliť resistē malig
no spūi. ne ꝑualeat. Ad hoc
hortat̄ iacobꝫ qūto caplō sic
dicēs. Resistite dyabolo: et
fugiet a vobis. Tercio dat̄
donū fortitudis ad toleran
das mūdi tribulacōes. Ipsa
nāqȝ fortitudo generat paciē
ciā: ꝑ quā hoīes vincūt adū
sa non repugnādo ſꝫ suffen
do. De hoc cassianꝰ sic dicit.
Paciēcia vicit adūsa nō col
luctādo ſꝫ suffērendo: nō mur
murādo ſꝫ grās agendo. Ipsa
ē q̄ feces tocius voluptatis abs
git. ipsa ē que lipidissimas ai
mas deo reddit. Hec cassianus.
Unde iusti viri ꝑ donū forti
tudis nec ꝓsꝑis extolluntur
nec adūsis frangūt: q̄ꝛ spē
in dn̄o habentes ī suis tribu
lacōibꝫ ab ipo non derelinquūt:
et sicut ī electis tribulacio opa
tur paciam. et spem future
glorie. sic ī reprobis tribulacio
parit desꝑacionē. Ista ꝯme
morat beatꝰ bn̄ardꝰ sic dicēs.
Iustus nec laude extollit̄ n̄c
vituꝑacōe frangit̄: nō diuici
is tumet. nō ꝯfundit̄ paupꝰ
tate: et leta ꝯtempnit ꝛ tr̄sia.
Sicut ei sc̄is et electis tribu
lacio opat̄ paciēciā. paciēcia
ꝓbacionē. ꝓbacio aūt spem.
spes aūt non ꝯfundit: sic ecō
trario dāpnādis ꝛ reprobis
tribulacio opat̄ pusillanimita
tē pusillanimitas turbacionē.
turbacio desꝑacionē: desꝑa
cio aūt interimit. Hec bn̄ardꝰ.
Et sic patet de dono
fortitudis. De dono
Habita ꝯsilij Ca^{m}. xj. Filiꝰ.

Ca xi°

iformacoe de dono fortitudis.
nunc de qnto dono qd sequitur
D cupio edoceri Pater.
ebes scire qz quintu
donu sps sci est do
nu osilij: et seqt imediate do
nu fortitudis. Un dicit asel
mus. Post donu fortitudis
sps scs donu osilij supedificat.
qz cu ia mens e fortis ad o
perandu que pie timedo scit
ee facieda: sui expimeto di
dicit ex spu sco quid de hijs
oibz osule debeat. Ex quo co
cludit: qz donu fortitudis se
quit imediate donu cosilij.
Est at donu osilij habitus a
deo ifusus: quo scdm osilium
scilicz sps sci mouem ad opa
cioes bonas. Est etia osiliu
put dicit damascenus appeti
tus iquisitiuus racoe directus
de hijs que sut facieda et no
facieda. Sciendu at qz tplex
e osiliu. Est eni osiliu quo e
rudimi ad discernendu: quo sb
leuami ad eligendu: quo ex
pedimi ad psequedu. Pmo
e osiliu quo erudimi ad dis
cernedu: qd licet et decet ad
dictame racois recte. Un di
cit puerbioz viij°. Ego sapi
etia habito i osilio. In quo e
rudit homo ad discernedu
qcqd e utile decens et licitu.
Primo eni oportz vide an li
cet: scdo an decet: tercio an
expediat. Multa eni licet. sz
no oia expediunt: scdm aplm
Scdo e osiliu quo sublevam
ad eligedu qd licet decet et expe
dit ad aie salute. De hoc dicit
ecclesiastici xl°. Auru et argentum
ostituet pede: et sup utrumqz co
siliu bnplacitu. Auru est scia
sacre scripture: argentu vo phylo
sophia. Pedes ergo stabiliuntur
sup documenta istius et illius. Sz su
p oia osiliu bnplacitu: qd e vir
tus q in moribz excellencior oi arte:
et ideo e sup auru et argentum.
Tercio e osiliu quo expedim ad
psequedu qd licz decet et expe
dit ad opacione virtuosa. De
hoc dicit iudith x. Deus prm
nroz tibi graciam det: et ome
cosiliu tuu sua virtute corrobo
ret. Et psalmista dicit. Tribu
at tibi scdm cor tuu: et oe osi
liu tuu ofirmet. Ubi ppheta
iprecat fidelibz dona sci sps:
ut osilia sana et ad aie salu
te spectancia valeat adiplere.
Et notandu qz oportz ut ho
sciat eligere bonu osiliarium.
De electioe vo boni osiliarij.
dicit ecclesiastici vj°. Multi paci
fici sit tibi: et osiliarius sit ti
bi unus de mille: qui e xpus.
Un dicit ysaie ix. Vocabit
nome eius admirabilis. osilia
rius. Iste summus osiliarius ha
bet osiliarios pncipalit apos
tolos: int quos paulus dicit.
Beatior aute erit si sic per
maserit scdm meu osiliu. scz
custodiedo castitate: qz hoc
e scdm deu. Un sequit. Puto
at qz ego spm dei habeam.
Et sic patz qz nichil osilium:

nisi qd vidit in xpo. Vñ idẽ a
postolꝰ ad corinthios dicit. Scitis
gratiã dñi nr̃i ihesu xpi. qm
ꝓpt nos egenus factꝰ ẽ cũ es
set dives: ut eiꝰ inopie divites
vos essetis. et ĩ hoc ꝯsiliũ do:
ut videlicz eiꝰ paupitatẽ imi
tami. scz in castitate ĩ humilita
te ⁊ paupitate. Que sũt euã
gelica ꝯsilia. q̃ etiã ꝯfirmata
sũt ꝑ aplos ⁊ scõs. Debemꝰ
ergo obedire ꝯsilijs ac p̃cep
tis nr̃i redẽptoris: ut vitam
aĩe nr̃e ĩvenire valeamus.
Vñ dicit ꝓvbioꝝ iij. Custodi
legẽ meã atq₃ ꝯsiliũ meũ:
et erit vita aĩe tue. Hortat
etiã nos dñs ꝑ sapiẽtẽ ut
eiꝰ ꝯsiliũ susapiamꝰ ac etiã
servemꝰ. sic dicẽs ecc̃iastici. vj.
Fili audi ⁊ accipe ꝯsiliũ meũ:
et ne abicias illud. Ac si dicat.
Fili igitur audi ꝯsiliũ meũ q̃ñ
tũ ad ĩtellectũ: accipe q̃ñtũ
ad affectũ: et ne abicias q̃ñ
tũ ad effectũ. ut dicas cum
psalmista. Mane astabo ti
bi ad ꝯsilia tua sollicite in
quirẽda: et videbo veraciť
intelligẽdo: et ex hijs qd tibi
placeat vel displiceat fideli
ter exequẽdo. In hijs at̃ mẽ
tibz q̃ p̃ceptis et ꝯsilijs dñi
cis sic ꝓmpte obediũt: sacta
trinitas solet libent̃ ĩhabitãe.
et dulciť illas visitare. Vñ
ipẽ dñs dicit iohis xiiij. Qui
diligit me sermonẽ meũ ser
vabit. et pater meus diligẽ
eũ: et ad ꝰveniemꝰ et mãsionẽ
eũ

apud eũ faciemꝰ. Veniet ad nos
pater visitãdo meoriã ⁊ exci
tãdo ad opandũ. Veniet ad nos
vbũ p̃ris verificãdo ĩtelligen
tiã ad clare ꝯteplandũ. Veniet
ad nos sp̃s scũs voluntatẽ ĩfla
mando ad dulciť amandum.
Mansionẽ at̃ facit apud
nos. Cuiꝰ rationẽ assignat g̃
goriꝰ ĩ omelia dicẽs. In quo
rũdã corda venit dñs ⁊ mã
sionẽ nõ facit: q̃a sic deũ re
cipiũt ut tñ tp̃e tẽptacõis
ab eo recedat. In quorũdam
vero corda venit et mãsionẽ
facit: q̃ sic eos amor divinꝰ
penetrat: ut etiã tp̃e tẽptaci
onis ab amore eiꝰ nõ recedat.
Ille ei vẽ deũ amat: cuius
mentẽ delectacio ꝑva ex cõ
sensu nõ superat. Qui at̃ in
caritate manet et deus ĩ eo.
De hac mãsione dicit ꝓvbioꝝ
octavo. Delicie mee ẽẽ cũ fili
is hoim. Delectat ei dñs habi
tare in cordibꝫ hoim sua ꝯsilia ac p̃
cepta observãtibꝫ. Sz ꝯsiderã
dũ q̃ sũt nõnulli q̃ ꝓpriũ ꝯsili
ũ sequũt qui sibi sapiẽtes ẽẽ
vident: sequẽtes suũ errorem
nec volentes acq̃escẽ ꝯsilijs a
lioꝝ. Hij tales sũt vanitate
tumẽtes sibi placẽtes ⁊ ĩ ocul
suis magni. Vñ btũs bnardꝰ
in quodã sermone rep̃hẽdit
sic dicẽs. Lepra ꝓpriĩ ꝯsilij eo
ꝑniciosior ẽ quo magis occul
ta: et q̃nto plus habũdat tã
to sibi quisq₃ sapiẽtior ẽẽ vi
det. Hec illoꝝ ẽ q̃ zelũ dei

Ca xi°

habetes s3 no scdm sciencia. seq
tes errore suu et obstinati in
eo: ita ut nullis velit osilijs
acquiescere. Hij sunt veritatis de
risores: inimici pacis. caritatis
expertes. vanitate tumentes. sibi
placentes et magni i oculis su
is: ignorantes dei iusticia et
sua volentes ostituere volunta
te. Et q maior e supbia. qm
unus homo iudiciu suu pferat
toci9 ogregacionis iudicio: tamq
ipe solus habeat spm dei: Qui
se faciunt religiosiores alijs:
qui no sunt ut ceteri hoim. Et
ecce arioli et ydolatre facti st.
Hec bnardus. Vn necesse est
ut postponentes pprium osiliu
et ppria voluntate. simus obe
dientes osilijs ac pceptis dei:
ne incurramus pcilum aie et et
nu interitu. De hoc dns i
puerbijs pmo capitulo. qui ominan
do sic dicit. Vocaui et renu
istis: extendi manu mea et no
fuit qui aspiceret: despexistis
oe osiliu meu: et increpacio
nes meas neglexistis. Ego
q3 i interitu vro ridebo: et
subsanabo cu vobis qd time
batis aduenerit: qn venit
sup vos tribulacio et angustia.
Tunc inuocabunt me et non ex
audiam: mane osurget et non
inueniet: me eo q tiore dni no
suscepenit nec acquieuerit co
silio meo. Qui at me audi
erit absq terrore quiescet: et ha
bundancia pfruet maloz tiore
sblato. Et sic patz de dono osilij.

P De dono itellectus. ostiy de filij. Cam. xi.

Posti de filiy. Ca. xi.
dono consilij edoctus
sum: nunc de sexto dono quod
sequitur cupio informari. Pater. S
cire debes q sextu do
nu sps sci est donu
itellectus: et sequitur i
mediate donu osilij. ut dicit
augustinus. Post quintu gradu sz
osilij p quod aia lauat ab ap
petitu sordiu iferioz ascendit
i sextu gradu sz donu intel
lectus: ubi ia ipsu oculu pur
gat. Hec augustinus. Quare at
donu intellectus pcedencia quinq3
dona sequatur: anselmus de hoc
racione assignat dicens. Quinq3
dona pcedencia ptinet ad vita ac
tiua: hec at duo scilicz itellectus
et sapia ptinet ad vita ostepla
tiua: q duo sps scs pdictis quinq3
supponit. ut edificiu donoz su
oru pfecte ompleat. Unde sps scs
postq mente facit pauente p
donu tioris. sibiq3 opaciente p
donu pietatis. et ea q sunt faci
enda p donu sciencie. et illa fortiter
exequitur p donu fortitudinis: et
de ipis suo exemplo facit alijs co
sulente p donu osilij. Post sps
scs attendit mente ad itellige
du cur hec et illa fieri debeant:
et ultio q a solo deo remune
racione qrat istoz. Hec ansel
mus. Et notandu. cu homo sit
ordinatus ad btitudine sicut ad
fide supnatale: ideo oportz po
ne intellectu sive lume aliqd
ut e habitus supnalis pncipioz

F

supnaturaliū qui sūt articuli fidei:
et ex ɔsequēti quarūdā operacio
nū que ordinatˀ ad fidē que p
dilcionē opatˀ. ut dicit aplus.
Et hoc lumen supnāle et sup
additū intellectui ⁊ datū hoīni.
vocatˀ donū intellectꝰ. ⁊ notat
quandā excellentiā ɔgnicois
penetrāns usqȝ ad ītimas rerū
intelligendarū essentias ⁊ vita
tes: qd nō fit ita ɔplete ex vir
tute natālis ītellectꝰ sicut ex
virtute luminis supnatālis sup
additi ītellectui. De hoc ī libᵒ
de spū et aīa sic dicitˀ. Intellcs
ē ea vis aīe. qua de diuinis
qntū hoī possibile ē ɔgnoscitˀ
ad celestia archana penetrā
da: que penetrari nō pnt nisi
p spm eiꝰ q etiā pfunda per
scrutatˀ dei. Vn aplus dicit.
Nobis aūt reuelauit deus per
spm suū: qui oīa scrutatˀ etiā
pfunda dei. Cū igitˀ veritates
necessarie ad salutē sint nobis
abscondite ⁊ velate. tā in re
rū naturis qȝ etiā in diuinis
sacramentis et figuris. in tantū
ut intellcs humanꝰ sine adiuto
rio supnaturalis luminis nō possit
ad eas apprehendēdas plene
ɔtingere: planū ē. qȝ necessarie
fuit ut spūs scūs intellcūi hūa
no supadderet aliqd lumen sup
natāle. quo velamina dictarū
veritatū penetraret. et virtutes
absconditas apphenderet: et sic
eas nobis manifestaret. Qd
utiqȝ sps scūs facit: dū nobˀ do
nū intellectꝰ īspirat. Hoc eī

donū intellcs primo facit nos
penetrare velamina siue tene
bras mentis nr̄e: donec ad
noticiā ppriā perueniamꝰ. et
scām trinitatē ad cuiꝰ ymagi
nē creati sumꝰ ɔgnoscamus.
Primo igitˀ donū intellcs fa
cit nos ad īteriora nr̄a īgre
di: dū menti inspirat ut pri
mo seipsā ɔgnoscere discat. et
in hoc diligentˀ se exercitat.
donec se vere videre qd sit in
cipiat. De hoc rychardꝰ de
scō victore ait: qȝ hoc exercicio
cordis oculꝰ mundatˀ. īgeniū
acuitˀ: intelligēcia dilatatˀ.
Nescit eī qntū sub pedibȝ eiꝰ
oīs mundana gloria iaceat: q
ɔdicionis sue dignitatē nō pen
sat. Nescit oīno qd de spū ā
gelico. qd de spū diuino sen
tire debeat: qui spm suū nō
cogitat prius. Et sequitˀ. Si
nondū ydoneus es intrare
ad temetipsū: quō ad illa
rimanda ydoneus eris q st
sup teipsū: Hec rychardus.
In hoc exercicio hō p donū
intellectꝰ īcipit aliqualitˀ vi
dē qȝ factꝰ ē ad ymaginem
scē trinitatis: qa ad ymagi
nē ⁊ silitudinē suā creauit
deus hoīem. De hoc ī libro
de spū et aīa sic dicitˀ. Sicut
deus pr. deus filiꝰ. deus spūs
scūs ē unꝰ deus nō tres dij. sȝ
tres psone: ita aīa intellcs.
aīa volūtas. aīa memoria.
nō sūt tres aīe. sȝ una ī uno
corpe ⁊ tres vires. Et sicut

Ca. xij°

ex pr̄e genat̄ filiꝰ. ex pr̄e ⁊ filio
ꝓcedit sp̄s sc̄s: ita ex intellc̄u ge
nerat̄ volūtas: ſȝ ex itellc̄u ⁊ vo
lūtate ꝓcedit meōria. Ex eo
āt ꝙ aīa ē ymago dei est ca
pax dei: ut dicit augustinꝰ.
Quapꝑt̄ quisq̄ȝ diligēcius at
tēdat ꝑme sue ꝯdicōis excel
lenciā: ut venerāda sc̄e tri
tatis ī sc̄ipo ymaginē agnos
cat. honorēq̄ȝ diuine silitudis
ad quē creatꝰ ē. nobilitate mo
rū et exercitacōe vtutū ac
dignitate meritoꝝ habē ꝯtē
dat: ut qn̄ apparebit. silēs ei
appareamꝰ qui nos ꝯdidit et
reformauit. Sciēdū eciā. ꝙ
itellectꝰ ē regula et ꝯtūsper
tio actionū moraliū. Unde ꝑ
psalmistā dicit̄. Intellectū tibi
dabo et īstruā te ī via hac q̄
gradieris. firmabo sup̱ te ocu
los meos: scilicȝ sinistrū gr̄acie
et dextrū glorie: qd̄ fit qn̄ deꝰ
acceptat opa hoīs. in p̄nti
approbādo et in futō remu
nerādo. Sȝ oportet adhoc.
ꝙ simꝰ apti ad istū intellectū
ut regulem̄ nō scd̄m sensibili
a fantasmata. ſȝ scd̄m iudicia
itelligibilia: sicut ꝑ eundem
psalmistā dicit̄. Nolite fieri
sicut equus ⁊ mulus: quibus
nō est intellc̄s. Alioqn̄ accidȝ nob̄
sicut ꝑmo hoī: qui cū in hono
re eēt nō intellexit. ꝯpatꝰ ē
iumētis īsipiētibȝ et silis fcs̄
ē illis: id ē ꝗ nō est secutus
itellc̄m ut sequēt̄ mādata
dei: factꝰ ē miser ⁊ captiuꝰ.

Unde notādū ꝙ ē intellectus
practicꝰ prudēcialis: q̄ scd̄m dic
tamē legis diuine docet tria:
scȝ qd̄ sit euitandū. qd̄ exeq̄ndū.
qd̄ expectādū. Primo donū
intellectꝰ docet qd̄ sit euitādū:
ꝗ oē malū. Unde dicit̄ ꝓuer
bioꝝ scd̄o. Si iclinaueris coꝛ
tuū prudēcie. si q̄sieris eā q̄si
pecuniā. et sicut thesauros ef
foderis illā: tūc intelliges ti
morē dn̄i: et sciam dei inueni
es: id ē qui vult habē hūc in
tellc̄m. debet se inclinare per
hūilitatē. querē ꝑ desideriū.
effodē ꝑ exerciciū: et sic in
structꝰ in moribȝ itelliget. ꝙ
in tiore dn̄i vitet oē malum.
Un̄ psalmista. Iniciū sapiēcie
timor dn̄i: intellc̄s bonꝰ oībus
faciētibȝ eū. Scd̄o donū intel
lectꝰ docet qd̄ sit exequēdū: ꝗ
oē opus bonū scd̄m actū coꝛ
dis. oꝛis. ⁊ opis. De actu coꝛ
dis dicit̄ iosue ꝑmo. Non de
clines a lege ad dexterā vel
ad sinistrā. ut itelligas ꝯcta
que agis: tūc diriges viā tuā
et itelliges eā. Itē oꝛis: eccias
tici qnto. Intelligas ⁊ cū sapi
ēcia ꝓferes respōsū veꝛū. Si
ē tibi itellectꝰ. respōde primo:
sin autē. manꝰ tua sit sup̱ os
tuū: ne capiaris ī verbo īdis
ciplinato et ꝯfundaris. Item
opis: de hoc dicit bt̄s ābrosius.
Nichil hō debet agē: nisi si q̄
reret̄. possȝ reddē racionem.
Tercio donū intellc̄s docet qd̄
sit expectādū: scȝ bonū etnū.

De hoc ꝑ sapiētē dicit᷑. Sēma gratissima expectacio ꝑstolāt᷑: quocūqȝ se vterit prudēt intelligit. Nō eni pt homo tenē bonā viā: nisi sciat tminū q̊ debet ire. Debet eni ↄsiderare finē in suo ope gratissim. Grātū est ei solū bonū tpale: gracius bonū spūale ut sciā vel virtutes: gratissim at bonum etnū. Unde dicit baruch iij. Disce ubi ē sapia. ubi sit vtꝫ. ubi sit intellectꝰ: ut scias simł ubi sit lōgitudo vite ⁊ victꝰ: ubi sit lumē oculoꝝ ⁊ pax. Hec ei sūt ī bono etno. Puerbioꝝ tcio. Lōgitudo dieꝝ in dextera eiꝰ: et in sinistra eiꝰ diuicie et gloria. Et psalmista dicit. Apud te ē fons vite: et ī lumine tuo videbimꝰ lumē. Ibi ei debet ēē oculus ītellcūalis q̊ rectificat: quē nō habebat illi de quibꝫ ī detnomio dicit᷑. Gens absqȝ ↄsilio ē ⁊ sine prudentia. Utinā sapent et ītelligerēt ac nouissīa puidēnt᷑. ꝑ memoriā scilicꝫ ptitoꝝ. discretionē ꝑsētiū: ac prudēciā futuroꝝ. Sic igit᷑ patꝫ de dono itellcūs.

De dono sapientie. Filiꝰ. Cam. xiij.

Habita namqȝ īformacōe de dono intellectꝰ: nūc de septīo et ultīo dono qd̓ sequit᷑ cupio edoceri. Pater. Scire debes. ꝙ septim ⁊ ultim donū sps scī ē donū sapiēcie: qd̓ imediate seqt᷑ donū itellcūs. Ad hoc donū videlicꝫ sapie. a timore īcipiēdo. qꝛ ꝑ quosdā gradus ꝑuenit᷑. Unde dicit btūs augustinꝰ: ꝙ a tīore usqȝ ad sapiam que septīa est in donis et ultīa: ꝑ gradꝰ tendit᷑ ⁊ ꝑuenit᷑. Et reddit racionē dicēs. Hec sapiēcia ultima ⁊ sūma ē: quia hac habita. aīmꝰ pacatꝰ trāquillꝰqȝ ꝑfruit᷑ ⁊ delectat᷑ ī ea. ergo est ultima: in qua ē cōsūmacio. Silem racionē assignat āselmꝰ dicēs. Sps sanctꝰ mēti īspirat ad postremū sapiam. quā alijs donis supaccumulat᷑: ut qd̓ recte ītelligit scilicꝫ ī dono intellectꝰ. sit sibi sapidū atqȝ dulcissim ī dono sapie: soloqȝ rctitudis amore sequat᷑ qd̓ intelligit ēē sequēdū. Nō eni ꝑfcm facit ↄgnicio vitatis ṅ sequat᷑ eciā expimentalis: qꝛ expientia ē infra ītelligencie ut ait hugo. Et addit āselmꝰ dicēs. In isto edificio sic ↄposito sps scūs residet᷑: totā familiā domꝰ īterioris id ē oēs aīe sensꝰ regit ⁊ ad suū obsequium disponit. scilicꝫ ascēdendo ad deū ⁊ descēdēdo ad prim. Hec āselmꝰ. Primo igit᷑ videndū ē. qd̓ sit sapia: et que dicat᷑ donū sapiēcie.

De quo nōndū ē ꝙ obmissa sapia carnis q̄ īimica ē deo. et sapia huiꝰ mūdi q̄ stulticia ē apud deū. q̄ nec dicit᷑ sapiēcie nisi abusiue: qa nō sūt sapide scīe ſꝫ īsipide ⁊ stulte. Nulla itaqȝ istarū ē donum

sapiẽtie. Est etiã alia sapia
vã ⁊ icreata. De q̃ dicit sapi
ẽtie vij. q ipã ẽ candor lucis
etne. et speculũ sñ macula di
maiestatis. ⁊ ymago boitatis
illi9 qui ẽ xpc dñs filius dei:
quẽ paul9 appellat dei vtutẽ
et dei sapiam. De q̃ etiã btũs
augustin9 dicit. Sapia icr̃ata
q̃ est fili9 dei nõ cessat occulta
ispiraciõe ⁊ reuelacõe ad itel
lectualẽ creaturã se trãsferre:
ut ad se cõuertat. Sz nec ista
sapiã ẽ donũ sps sci: ß pocius
largissiã oim donoꝝ datrix ẽ.
Est et alia sapia creata q̃ du
plex ẽ. Vna quedã ẽ p studiũ
hũanũ acq̃sita et ẽ virt9 itel
lcũalis. de q̃ loq̃tur phũs i me
thaphisica sua: q̃ pt dici aliq̃lr̃
sapia: cu in ea quidã sapor in
ueniat: habet eñ phia admia
biles delectacõẽs ut dicit decio
ethicoꝝ: licz sapor iste nõ sit o
leo grãcie cõdit9. Potest etiã sa
piẽcia hec p racõis iquisitionẽ
aliq̃lr̃ rẽm iudicaũ circa aliqua
diuina habẽ licz icõplete: sicut
ondit hugo i ꝓlogo sup libro
ãgelice ierarchie: ubi sic dicit.
Philozophis datũ fuit ꝑpt nõs
quibz cõsũmacio seruabatur et i
choacio pabat: ut inuenirent
vitatẽ illã quã oportuit susci
pe filios vite ad obsequĩ sũme
vitatis: cui9 labor ipis appositꝰ
ẽ. nobis at fruct9 seruabatur.
Nouissĩe at theologia quadã
p racõe diuinoꝝ et scrutacõe
iuisibiliũ q̃ cõsũmatur i sapi

etiã addiderũt: et ibi corruere
ceperũt i mendacia figmẽtoꝝ:
et ideo defecerũt ⁊ euanuerũt.
Hec hugo. Vnde nec ista sapia
ẽ donũ sps sci. q̃uis ab eo det.
Est etiã quedã alia sapia que
de sursũ est: q a pr̃e luminũ cre
ata ẽ. Vñ dicit iacobi tercio.
Oẽ donũ pfcm̃ de sursũ ẽ: des
cẽdẽs a pr̃e luminũ. Et hec ẽ vã
sapia. et donũ sps sci: q ipã ẽ
veri splẽdoris et boni saporis.
Splẽdor nãqz ei9 dirigit intellec
tũ ad veri cõgnitionẽ: et sapor
erigit affectũ ad saporosã boni
dilectionẽ. Igit que sursũ sũt sa
pite nõ q̃ sup terram: ait aplũs.
Obiectũ ergo doni sapie pn̄
cipale ẽ deus: put ẽ excitati
iuũ voluntatis ad ei9 saporosam
dilcõnẽ. Actus at sapie est cõ
tẽplari deũ nõ quocũqz modo:
ß ex dilcõne cũ quadã expei
mẽtali suauitate i affectu. Ex
hijs igit apparz. q donũ sapie.
ẽ habit9 supnatũalis aĩe a spũ
scõ infus9: ad deũ cõgnoscendũ
et saporose diligendũ. Et no
tandũ scdm q dicit btũs bnard9
i libro de amore dei. q sicut cor
pus habet suos q̃nqz sensus q̃bz
aĩe cõiugit vita mediatẽ: sic
aĩa habet suos q̃nqz sens9 spũales
quibz deo cõiugit mediatẽ ca
ritate. Per sens9 eñ corpis ve
terasam9 et huic sclõ cõforma
mur: p sensũ võ mẽtis reno
uamur in agnitionẽ dei i no
uitate vite scdm volũtatẽ dei
et beneplacitũ. Vñ dicit aplũs.

Nolite conformari huic seculo: sed
renouemini in nouitate sensus vestri:
ut probetis que sit voluntas dei bo
na et beneplacens et perfecta. Sicut
autem omnes sensus corporales ut visus
et ceteri sine sensu gustus infirma
tur et ebetantur in omnibus operibus
suis: sic omnes sensus spirituales infir
mantur et languescunt in operatio
nibus suis sine gustu spirituali qui
gustabilia spiritualia sapida fa
cit. Quod beatus bernardus ostendit
super cantica: ubi sic dicit. Nunc
saporem perdidimus ab ipso pene
exordio generis nostri. Ex quo cor
dis palatum sensu carnis prevalente
infecit virus serpentis antiqui:
cepit anime non bonum sapere. ac sapor
noxius subintrare scilicet concupis
centie: et sensus hominis prompti facti
sunt ad malum: et ideo multa bo
na fiunt que non sapiunt facientibus:
quia sapor mali non est totaliter ex
terminatus. Sed nunc assidue sa
pientia vincit maliciam: in mentibus
ad quas intraverit saporem mali quem
illa invexit sapore meliori ex
terminando. Intrans enim sapientia sen
sum carnis infirmat et infatuat:
intellectum purificat: cordis pala
tum sanat et reparat. Sanato pa
lato iam sapit bonum: sapit et ipsa
sapientia qua in bonis nullum est melius.
Hec bernardus. Sensu autem gustus in
animo reparato per sapientiam: omnes sensus
spirituales convalescunt et vegetantur.
Hic enim gustus saporose sapientie
sensum visus interiorem clarificat
ad deum sapide contemplandum. Hic
gustus sensum auditus interiorem exci
tat ad verbum dei dulciter audien
dum. Hic gustus sensum olfactus
interiorem incitat ad dilectum suavi
ter odorandum. De hoc beatus ber
nardus in libro de amore sic dicit.
Gustum autem qui fit in sapientia quedam
sequitur saporis dulcedo: quam in
interiori suo anima sentiens modo
quodam singulari, qui suscipit gus
tabilia cuncta discernit et iu
dicat: ceteros omnes quos sensus vegetat
et confortat id est interiores. Hec
bernardus. Ad hanc sapientiam queren
dam et assequendam hortatur nos a
postolus ad colocenses tercio dicens. Si
consurrexistis cum christo que sursum sunt
querite ubi christus est in dextra dei
sedens: que sursum sunt sapite: non que
super terram. In quibus verbis monet
nos apostolus adipisci donum vere sa
pientie: et hoc dupliciter: primo
veram sapientiam suadendo cum di
cit. que sursum sunt sapite: secundo va
nam dissuadendo cum addit. non que
super terram. Sicut enim duplex est as
pectus anime. scilicet ad temporalia et ete
rna: sic duplex est affectus et duplex
sapientia: scilicet eterna que de sursum est.
et temporalis que deorsum est. De hac
dicit iacobi tercio. Quod si zelum ama
rum habetis et contentiones sint in
vobis: nolite gloriari et mendaces
esse adversus veritatem. Non enim est
ista sapientia de sursum descendens:
sed terrena animalis et dyabolica.
Que autem de sursum est sapientia. pri
mum quidem pudica est: et cetera.
Primo ergo videamus que sit vana
sapientia: ut per hoc melius donum
vere sapientie agnoscamus. Vana

enī sapiā est. trena aīalis ⁊ dy
abolica. Terrena sapia ɔsistit ī
habūdācia trenarū opulēciarꝫ.
De hac dicit̄ ꝑma ad chorithi
os pmo caplo. Pdā sapiēciam
sapiētū: et prudēciā prudētū
reprobabo. Ubi sapiēs? Ubi scri
ba? Ubi ɔqsitor hui⁹ sedi? No
ne stultā fecit deus sapiam h⁹
mundi? Pdam inqt: qꝛ nō est
vera. Sapiētes eī sūt ut faciāt
mala. diuicias auare ɔgregan
do: bonū āt facē nesciēt. Aia
lis āt sapia ɔsistit ī expiēcia
sensibiliū delāationū. De hac
paul⁹ dicit ad rōnos viij. caº.
Nō scdm carnē ābulam⁹: sed
scdm spm. Qui enī scdm car
nē sūt: que carnis sūt sapiūt.
Nā prudēcia carnis mors ē.
Prudēcia āt sps. vita et pax.
Qm̄ sapia carnis. īimica ē do.
Qui āt in carne sūt: deo placere
nō pnt. Dyabolica vō sapiēcia.
ɔsistit ī ābicōe mūdialiū excelle
ciarū. Un̄ dicit ꝑma ad corithi
os tcio caplo. Si qs videt̄ inter
vos sapiēs eē in hoc sclo: stulcꝰ
fiat ut sit sapiēs. Sapia eī hui⁹
mūdi. stulticia ē apud deū. Scp
tū ē enī. Cōprehēdā sapiētes
in astucia eorꝫ. Couersantibꝫ
āt in hijs tbꝫ. ɔquerit apls ad
philippēses qrto. dicēs. Multi
ābulant quos sepe dicebā vo
bis. nūc āt ⁊ flens dico. īimi
cos crucis xpi. hec ꝑpt dyabo
licā: quorꝫ deus venter ē. hec
ꝑpt aīalē: et gloria ī ɔfusione
eorꝫ q trena sapiūt. hec ꝑpt
terrenā. Has ꝑdidit xpc. qui

earū ɔtria eligēs scilicꝫ paup
tatē acerbitatē ⁊ vilitatē: qa
paupꝛime. acerbissīe ⁊ abiectis
sime ꝑ nobis voluit crucifigi.
Ysaie. liijº. Et reputauim⁹ eū qsi
leprosū. et pcussū a deo ⁊ hu
liatū. Hac ergo sapiam trenā
aīalē ⁊ dyabolicā moriēs scꝫ
ī cruce docuit despicē tanq̄ va
nā: et appetē verā sapiēcia q
de sursū ē siue celestē: de q ꝑ
salomonē dicit̄. Transiui ad cō
tēplādā sapiam erroresqꝫ et
stulticiā: et vidi qꝫ tm̄ pcedēt
sapia stulticiā: qntū differt lux
a tenebris. Hec eī sapia tan
qꝫ datū optimū et donū pfectū
descendēs a pre lumīū ut lux
ad nrām potēciā ɔgnitiuā il
lustrandā. et hoc ꝑ vbū inspi
ratū: ad nrām potēciā affec
tiuā letificandā. et hoc ꝑ vbū
īcarnatū: ad nrām potenciā o
peratiuā corroborādā. et hoc
ꝑ vbū increatū. Primo eī est
sapiā ut lux illuīatiua res
pectu nrē ɔgnitiue. Un̄ dicitur
sapie vij. Neīnē diligit deus:
nisi eū qui cū sapia inhabitat.
Est enī speciosior sole: et sup o
nē disposicionē stellarū luci
ɔpata īuenit̄ prior. Ipa enī
sapia. ad istar solis dat aīe lu
mē respectu ɔgnoscēdorꝫ: istar
lune respectu agēdorꝫ: instar
stellarū respcū ɔtēplandorum.
Un̄ merito dicit̄: aīa iusti sedes
ē sapiēcie. Scdo sapia ē ut lux
letificatiua respectu nrē affec
tiue. Un̄ de hoc dicit̄ ecciastici
xlº. Vinū et mulieres letificat

cor: et sup utraq3 dilcõ sapiētie.
Qua amas sapiēs dicit sapie
viij°. Hanc amaui et exq̄siui a iu
uētute mea: et q̄siui sposā eā
michi assume: et amator factꝰ
sū forme illiꝰ. Itē dicit vij° caplō.
Sup salutē et speciē dilexi illā:
et pposui p luce habē illā: qm
iextiguibile ē lumē illiꝰ. Vene
runt aūt m̄ oīa bona pit cū illa.
Tercio sapīa ē ut lux corro
boratiua. respcū nr̄e opatiue.
Vn̄ dicit ecclīastici septīo. Sapi
ētia sapiētē ꝯfortauit. Wlt di
ce ꝙ nulla vtꝫ creata tm̄ corro
borat: qn̄tū sapīa. Et sic appa
ret ista tā p que fit aīa domꝰ
dei pulchra. amena et robusta
De q̄ domo scilicz aīe. dicit pu
briorꝫ ix°. Sapīa edificauit sibi
domū: excidit colūpnas septē.
Que vō sint iste colūpne sep
tē. sacra scptura innuit iacobi
tercio: ubi sic dicit. Que aūt
de sursū ē sapīa pmū quidē pu
dica ē: dein pacifica. modesta.
suadibilis bonis ꝯsentiēs. ple
na misedia et fructibꝫ bonis:
nō iudicans. sine simulatione.
Attende ad has colūpnas si pos
sis eas habē: ut edifices domū
sapiētie ī corde tuo. Oīa enī
alia dona sps scī. sūt ordiata
ad hāc domū sapie edificandā.
Igit iste septē colūpne sūt pu
dicicia ī carne: inocēcia ī mē
te. moderācia ī sermone. sua
dibilitas ī affectu. libālitas in
effectu. maturitas ī iudicio: si
plicitas ī intēcione. Primo q̄
dē pudica ē p pudicitiā ī car
ne: que est pma colūpna.
Vn̄ p sapiētem dicit. In mali
uolam aīam nō introibit sapi
ētia: nec habitabit ī corpe sub
dito pccīs. Hec ergo pncipalis
colūpna domꝰ sapiētie videlicz
vita pudica: ecōtrario vō im
pudica ē in ruinā. De hoc di
cit ecclīastici xix°. Vinū ꝛ mu
lieres apostatare faciūt sapiē
tes: et arguūt sensatos. De
inde sequit. pacifica. Ecce scda
colūpna: q̄ inocēcia in mente
p tranquillitatē. Pax ei et trā
quillitas ordis exhiberi solet
p obediēciā ad supiorē: p eq̄li
tatē ad parē: p iustā psiden
tiā ad supiorē. Vn̄ dicit ecclīas
tici tcio. Filie sapie eccīa ius
torū: et natio illorꝫ obedīa
et dilcõ in deū prem. Audite
filij ꝛ sic facite: ut salui sitis.
Dein sequit. modesta. Hec
ē tcia colūpna: q̄ ē modera
tiua ī sermone. Vn̄ dicit ecclī
astici xxx°. Homo sapiēs ta
cebit usq3 ad tēpꝰ: īprudēs aūt
ꝛ lascivꝰ nō seruabut tēpus.
Oportꝫ enī ut hō multum ca
ueat sermoni suo: qui ē gla
dius ledēs loquētē ꝛ primū
p vba scandali. Vn̄ dicit aplūs
paulꝰ. Oīs sermo malus ex
ore vrō nō pcedat: sꝫ si qs ē
bonꝰ ad edificationē fidei. ut
det graciā audiētibꝫ. Post hec
sequit q̄rta colūpna cū dicit.
suadibilis bonis ꝯsentiēs: que
ē suadibilitas ī affcū siue benig
nitas: ecōtrario ē malignitas.
Vn̄ dicit sapie p°. Benignus

ē eni spus sapie: ⁊ nō libabit
maledictū a labijs suis. Vñ
to āt q̄s ē sapientioꝛ: tanto ē sua
dibilioꝛ ad bonū alios puocā
do. Sꝫ stultꝰ aculat v̄bū re
prehēsionis. Ideo dicit᷑ pūbio
rū ix. Noli arguē derisorē:
ne oderit te. Meliꝰ ē eni a sa
piēte corripi: q̄ a stultis adu
latoribꝫ decipi. Dein sequit᷑.
Plena misc̄dia et fructibꝫ bo
nis. Ubi describit᷑ q̄nta colūp
na: q̄ est libalitas ī effectu.
De hoc dicit᷑ pūbioꝝ ultiō. Os
suū apuit sapientie: et lex
clementie in liḡua eiꝰ. Et pre
misit ibidē. Manū suā aperu
it iopi. Ecce misc̄dia quā docꝫ
sapia. Docet etiā opa v̄tuosa
et fructuosa opari: q̄a qui do
nū sapie habet. a bono ope va
care nō pt. Post hec sequit᷑.
nō diiudicās: ubi tagit᷑ sexta
colūpna. q̄ est maturitas cum
iudicio: ne scilicꝫ iudicet teme
rarie. Vñ p psalmistā dicit᷑.
Os iusti meditabit᷑ sapiam.
et liḡua eiꝰ loquet᷑ iudiciū:
lex dei eiꝰ in corde ipiꝰ et nō
supplātabit᷑ gressus eiꝰ: qui
scilicꝫ iusto zelo mouet᷑ ad
oīa: oē bonum approbādo: et
oē malū reprobādo. Dein
sequit᷑ septima colūpna ubi
dicit᷑. sine simulacōe: in qua
ē ↄsūmacio totiꝰ edificij istius
domꝰ. Vñ salomon libro tcio
regū. x. fecit thronū de ebo
re grādē et vestiuit eū au
ro fuluo nimis: qui habebat
sex gradus. p quos sex colūp

ne p̄cedētes designāt᷑: et su
mitas throni rotūda erat in
pte posterioꝛi: q̄d erat ī figā
huiꝰ colūpne oīa ↄsūmātis.
scilicꝫ siplicitas itēcionis. Hijs
igit᷑ colūpnis septē ↄsūmatis ꝑfus ⁊
in aīa. incipit hō q̄ sursū sūt
sape nō que sup t̄rā: ubi vi
delicꝫ xp̄c ē in dextrā dei sedēs:
in quo sūt oēs thesauri sapiē
et sc̄iē absconditi: quē ↄgnos
cē ⁊ amare ē vita etna: ipso
attestāte q̄ dicit. Hec ē vita
etna: ut ↄgnoscāt te solū ve
rū deū et quē misisti ihesum
xp̄m. Si ergo desideraꝰ xp̄m
agnoscē ac in statu vie ipm per
ↄtēplacionē c̄nē: necesse ē. ut
vitiata culpa deformāte na
turā. exerceamꝰ nos ad gr̄iā
reformātē et hoc p oronē:
ad iusticiā purificātē et hoc p
ↄu̇sacionē: ad sciam illūīnantē
et hoc p meditacionē: ad sapiē
ciā pficiētē et hoc ↄtēplacio
nē. Sicut igit᷑ ad sapiam nēo
puenit nisi p gr̄aciā. iusticiā
et sciam: sic ad ↄtēplacionem
nō puenit᷑ nisi p meditacio
nē pspicuā. ↄu̇sacionē sc̄am
et oronē deuotā. Sicut eni
gr̄a ē fundamētū rectitudīs
volūtatis et illustracōis pspi
cue oronis: sic primo orādū
ē nobis. deinde sc̄ē agendū.
tercio vitatis spectaculis itē
dēdū. et intēdendo gr̄dati asc̄e
dendū: quousqꝫ veniat᷑ ad mō
tē excelsū. ubi videat᷑ deus
deoꝝ in syon. Vñ ad donū
sapie īueniēdū ⁊ obtinendū

multū valet diligēs inᵃsicio ⁊ orō.
Nā sapiā et ē querēda ⁊ postu
lāda: querēdo īuenit ꝭ postu
lādo possidet. Inuenit ꝑ ꝯgni
tione: ꝭ possidet ꝑ dilcōne. P
ꝯgnitione videt: ꝑ dilectione
āplexat ⁊ gustatur. Vidē ꝑtinz
ad intellcm: ꝭ āplexari ⁊ gusta
re ꝑtinz ad volūtatē ⁊ affectū.
De hoc dicit rychardꝰ de sācto
victore. Sicut deus ꝑ meōriā
audit et ꝑ intellectū videt. i
ta ꝑ affectū āplexat et gusta
tur vel astingit. et sic tenet:
et hoc utiqꝫ ꝑfectus ē ꝙ vidē
solū. Primo igit querāmꝰ sa
piam īuestigādo ꝑ ꝯgnitione:
donec tandē mēam eā a deo
recipe ꝑ āplexū et degusta
tione. Hūc ꝑciosū thesaurum
sapie docz querē salomō: ꝑuer
biorz scdo caplō. dicēs. Si qsieris
sapiam qⁱ pecuniā et sicut the
sauros effoderis eā: tūc intel
ligēs timorē dn̄i. Que vba
btūs ieronimꝰ expōnēs dicit.
Qui thesauros effodcrit. ita
eicit. fouea in altū fodit: se
dulus insistit donec īueniat
qd querit. Sic qui thesauros
sapie īuenire desiderat ōme
pondꝰ terenū a se reiciat: in se
foueā humilitatis faciat: nec q̄
escat donec īueniat. Hec ie
ronimꝰ. Quō vō ꝯgnoscat
īuenta sapia hec: docz btūs b
nardꝰ cū dicit. Inuenisti plane
sapiām. si ꝑoris vite ꝑctā de
fleas: si huiꝰ seculi desideria
ꝑuipendas: si etnā btitudinē
toto desiderio ꝯcupiscas. Inue

nisti sapiam si horū singula tibi
sapiūt ꝓut sūt: ut hec quidem
amara et ōino fugiēda. illa qꝫ
velut caduca ⁊ trāsitoria ꝯtēp
nenda: ista vō ut ꝑfecta totꝰ
desiderijs appetēda: quā iāmi
quodā sapore diiudices et dis
cernas. Hec bnardꝰ. Sīmꝰ igit
huiꝰ salubris sapiē amatores:
q̄ vocat ⁊ dicit. Trāsite ad me
oēs qui ꝯcupiscitis me: ⁊ a ge
neracōibꝫ meis adīplemi. Et
notādū ꝙ sapia dei ut possit
eē firma ⁊ stabilis. ī cordibꝫ fi
deliū. ꝑ diuisas ꝟtutes robora
tur et ꝯfirmat. De hoc hugo
ī libro tcio de archa noe sic di
cit. Sapiā dei in cordibꝫ scōrū
tanqꝫ ī ꝑadiso īuisibli ꝑ tiorē
seminat. ꝑ grām rigat. ꝑ do
lorē morit. ꝑ fide radicat. ꝑ
spem viret. ꝑ deuotionē ger
minat. ꝑ ꝯpūctionē orit. ꝑ de
sideriū cresat. ꝑ caritatē robo
rat. ꝑ cīrūspectionē frondet.
ꝑ disciplinā floret. ꝑ ꝟtutem
fructificat. ꝑ paciam matu
resat. ꝑ mortē capit. ꝑ ꝯtē
placionē cibat. Sapia igit ꝑ
tiorē seminat: qꝛ īiciū ē sapi
ēcie timor dn̄i. Itē sapia per
graciā rigat. Sicut eni tior
filis ē semini: ita gracia filis
ē humori qui rigat semē iactū
ī terrā et germinare facit.
Postqꝫ eī homo a delcācione
carnali ꝑ tiorem abstractꝰ
fuit. necesse ē ut stati aliqd
spūalis gaudij ꝑgustare īci
piat: ne si alienꝰ ōino a de
lectacōe remāserit: qⁱ semē

aridū absq̄ hūore ad germen
sapie ꝯualescē nō possit. Sa
piēcia ergo ꝑ tiorē seminat
et ꝑ graciā rigat: qꝛ timor
pmū carnalis delc̄acionis ab
aīa affectū prescidit: ac dein
grā eunte quasi iā a sordibꝫ
emūdatā spūali delc̄acioe ꝑ
fundit. Itē sapia ꝑ dolorem
morit. Sicut enī semīa germi
nare nō pñt n̄ prius in terra
ꝯputrescāt ⁊ quodāmō moriāt:
ita nos germē bonū ferre nō
possum9. n̄ pius ꝑ salubrē do
lorē mūdo moriamr. Et bene
post pceptionē gracie dolor
nascit: qꝛ tūc vere ī quibꝫ ma
lis sum9 agnoscim9: qn̄ ꝑ in
fusionē gracie illūinati. dul
cedinē spūaliū bonoꝝ degus
tam9. Quicūqꝫ aūt spūaliū
bonoꝝ dulcedinē nō noue
rūt: carnalis ꝯcupie passio
nes eciā tūc amāt cū affli
gūt. Itē sapia ꝑ fidē radicat.
Fideles eī radices figūt nō ī
hoc mūdo: qꝛ ꝑ fidē ⁊ dilc̄ionē
sūt radicati ł ⁊ fūdati in deo. Itē sapi
ēcia ꝑ spem viret. Spes enī
ē qī memoria īuisibiliū gau
dioꝝ: q̄ in corde hōis recondi
ta calefacit illud intrīsec9. et
nō sinit illud arescē frigore ī
fidelitatis in hyeme p̄sentis
vite: et q̄ diu hec spes viuit
ī nrā mēte nūq̄ arescat ar
bor sapie: sꝫ q̄admodū lignū
illesum seruat vigorē suum
dū equalē habet ꝯtēpanciā
hūoris ⁊ caloris: sic aīmus
seruat vigorē quē calor spēs
nutrit q̄ desup radiat: et studiū
boni opis qđ subt9 ē rigat. Itē sa
piēcia ꝑ deuocionē germinat.
q̄ deuocio diuidit in tria: in zelū
ꝯpassionē ⁊ beniuolēciā. Zelus
ē dum ꝑ amorē iusticie defen
sorē ultro se offert aīum9 calūp
niā veritatis pati nō sustinens.
Copassio ē: qn̄ miseriis alioꝝ
ꝯdolem9. Beniuolēcia ē. qn̄do
pmpta volūtate bn̄ficia roga
ti ānuim9. et sicut grana ger
minare tūc dicim9 qn̄ natiua
qddā occultū germen pdit.
qđ int9 latuit: sic et bona vo
lūtas celare se nō valēs. qdā
ut ita dicā volēcia ad exhi
bicionē boni opis foris exit.
Itē sapia ꝑ ꝯpunctionē oritur.
Sapia tunc orit qn̄ vitas ma
nifestat. Veritas aūt maīfes
tat: qn̄ ignorātia pellit. Ig
norātia aūt pellit: qn̄ mens
illūinat. Mente aūt illūinata:
thesaur9 sapie īuenit. Item
sapia ꝑ desideriū crescit. Sicut
eī ꝯpūctio īcendio ꝯpat. ita de
sideriū silē ē fumo qui de īcē
dio nascit. qui ī directū ascēd:
et q̄tomagis sursū tollit tāto
magis attenuat. tanq̄ eleuat9
ī sublime ab oculis ītuēcium
penitus subducit: ita hō ꝑ scm̄ de
sideriū celestibꝫ appropinquās
et oēm trene ꝯcupie nebulam
euaporās. tot9 spūalis efficit:
et se hūanis subducit aspectibꝫ
dū ad trena ꝯcupiscēda ā plus
exire recusat. Itē sapia ꝑ cari
tatē roborat. Caritas eī silis
ē vino. Vinū naqꝫ eos quos

iebriauerit reddit hylares. au
daces. fortes. obliuiosos: et q°
damodo insensibiles. Sic cari
tas mūdando ɔsciam mentē
exhilarat: dein audacē rddit
qn fiduciā prestat: dein vires
auget. Quia sicut dicit scptā:
qui ɔfidit i dn̄o fortis ē ut leo.
Obliuionē quoqz reddit: qa
dū totā ai intēcionē ad desi
derū eternoꝝ trahit: oīm que
trāseūt meoriā ab aīo funditꝰ
euellit. Insensibilē reddit: qa
dū mentē dulcedīe medullitꝰ
replet: qcqd extius amarū fer
tur ɔtēpnit qz nō sentiat. Itē
sapiā p circūspectionē frōdescit.
et ramos expādit. Quidā eī
sūt in quibz sapiā in altū cres
cit: quidā vō in quibz i latū se
expandit. In ɔtēplatiuis ī al
tū surgit: qui p acumē mētis
pmicat usqz ad celestia ɔtēplāda.
In actiuis vō in latū se expā
dit: qa hij intēcionē mētis sue
multipliciꝰ foris spergūt ad
dispēsanda trena. Debet aūt
hō eē puidꝰ et circūspectꝰ. ut
an piculū aīm firmet: ut nō
solū qd eueniat sz euenire pos
sit attēdat. Arridēti fortune
nō nimis credat: in adūsis fi
duciā nō amittat: et quicqd
fine habiturū ē siue bonū si
ue malū eque despiciat. Oēm
euentū ɔsilio suo pueniat:
amicos ante necessitatē cō
pare studeat: oēs diligat nō
oibz eque credat. Maioribz
obediēciā debitā. eqlibz dilec
tionē. subiectis patnā sollici

tudinē ipendat. Et sic p diusa v
tutū studia arbor sapie ramos
diffundet: et frondibz circūspec
tiōis vndiqz vestita sursū ad
alta cacumē leuabit. Itē sapi
entia p disciplinā floret. Si
cut eī in flore fructꝰ sperat:
ita ī bono ope futē retributi
onis pmiū expectat. Itē sa
piēcia p vtutē fructificat.
Fructꝰ boni opis ē vtus occl
ta recte itēcionis. Unde qui
sine hac vtute bonū opus ī
oculis hoīm foris exhibet: ve
lut arbor ē que sine fructu
floret. Itē sapia p paciēciā
maturescit. Qui eīn vtutē
ichoat: qz quedā in se fructū
bonitatis format. Sz qui vtutē
quā icipit an finē deserit: veluti
maturꝰ et nō aptus esui ante
tēpus cadit. Et ideo paciā neces
saria ē: ut ī bono ope qd in
choamꝰ ɔstant usqz in finē p
seueremꝰ. Itē sapia p morte
carpit. Cū eī fructꝰ maturꝰ
ē tūc discarpit ut ad pnsse
lias mēsam veniat: et nos
cū ad pfcionē pducti fuerimꝰ
ab hac vita p mortē pcidimꝰ:
ut ad ɔuiuiū regis eterni trāsfe
ram: Itē sapia p ɔtēplatio
nē cibat. Iste ē cibꝫ. de quo
psalmista ait. Adimplebis me
leticia cū vultu tuo: delectati
ones ī dextra tua usqz ī finē.
¶ Cōsiderandū ē. q diplex potest
eē sapia. Alia nāqz ē sclari
ū ac pūsorū hoīm qui trena
sapiūt: alia vō ē iustoꝝ qui
celestia diligūt. De hac du

Ca xiij°

plica sapīa btūs gregorius ī x°
libro moraliū exponēs illa
v̄ba. deridet̄ ei iusti sīplici
tas: sic dicit. Hui⁹ mūdi sapi
ēcia ē cor machinacōibꝫ tegē.
sensū v̄bis velare: q̄ falsa sūt
vera ondē: q̄ vera sūt fallaci
a demōstrare. Hec nimirū pru
dēcia usu vincēdi discit: hec
a pueris p̄cio discit: hāc qui
sciūt ceteros supbiēdo despici
ūt. Hec sibi obsequētibꝫ p̄cipit
honorū culmīa q̄rē: adepta tē
porali gloria vanitati gaudē:
irrogata ab alijs mala mlti
plicius reddē cū vires suppe
tūt: nullis resistētibꝫ redē cū
v̄tutis possibilitas adest: q̄c
q̄d explē p malicia nō valet
hoc ī pacifica bonitate simla
re. At ꝯt iustor̄ sapīa ē nich
il p ostēsionē fingē. sensū ver
bis apire: vera ut sūt diligē.
falsa deuitare: bona ḡtis ex
hibē. mala libēcius tolerare
q̄ facē: nullā iniuriā querē: p
vitate ꝯtūeliā lucrū putare.
Sz hec iustor̄ simplicitas de
ridet̄: q̄ ab hui⁹ mūdi sapi
ētibꝫ puritatis v̄tus fatuitāē
credit̄. Ōme eī q̄d īnocenter
agit̄ ab eis p̄cul dubio stultū
putat̄: et q̄cq̄d ī ope veritas
approbat. sapīe carnali fatu
um sonat. Q̄d nāqꝫ stulti
us videt̄ mūdo q̄ mentē v̄
bis ostendē. nullis īiurijs cō
tūelias reddē. p maledicēti
bus orare. paupertatē querē.
rapiēti nō resistē: pcutiēti
maxillā alteram prebere:
possessa relinquere.

Unde bene hui⁹ mūdi dilcōribꝫ
ille egregius dei sapiēs dicit.
Abhoīacōes egiptior̄ īmo
la⁹ dn̄o dō nr̄o. Oues quippe e
giptij edē dedignāt̄. Sz q̄d ab
hoīnant̄ egiptij. hoc israhelite
deo offerunt̄: q̄a sīplicitatē ꝯsciē
quā īiusti quiqꝫ velut īfirmā
abiectāqꝫ despiciūt. hāc iusti
in v̄tutis sacrificiū v̄tūt: ꝑitatē ac
māsuetudinē deo īmolāt: quā
abhoīnātes reprobi fatuitatē
putāt. Hec gregori⁹. Sic igit̄
habem⁹ de dono sapientie.
Sz ꝯsiderādū ꝯsequēt̄ q̄ spūs
scūs cum īhabitat cor hoīnis per
graciā suā. mētem mirabilit̄ re
ficit ac p septē dona sua eā su
auit̄ pascit: et ī ea q̄ddā ꝯuiui
ū spūale ac delcābile facit. Sz
et ip̄a dona seu v̄tutes se īui
cē pascūt ac sibi suffragant̄: ne
detrimentū aliq̄d vel ruinā paci
ant̄. De hoc beat⁹ gregori⁹ in
libro moraliū exponēs illa v̄
ba. et ibāt filij ei⁹ ⁊ faciebant
ꝯuiuia p domos: sic ait. Filij p
domos ꝯuiuiū faciūt: dū v̄tu
tes singule iuxta modū p̄priū
mētem pascūt. Vn̄ et bene ibi
dē subdit̄. Unusq̄sqꝫ in die suo.
Dies eī uniuscuiusqꝫ filij ē: illu
nacio uniuscuiusqꝫ v̄tutis. Ut e
nī hec ip̄a dona breuit̄ septi
formis grē replicē: aliū diem
habet sapīa. aliū intellcūs. ali
ū ꝯsiliū. aliū fortitudo. aliū
scīa: aliū pietas. aliū timor.
Sapīa ergo ī die suo ꝯuiuiū fa
cit: q̄ mentē de eternor̄ spe et
ꝯtitudīe reficit. Intellect⁹ ī die

Sciā vō ī die suo cōuiuiū facit: q̄ in ventre mētis ignorācie ieiuniū supat.

suo cōuiuiū facit: qa in eo q̄ au
dita penetrat. reficiēdo cor. illus
trat tenebras ei9. Cōsiliū ī die
suo cōuiuiū exhibet: q̄ dū esse
p̄cipitem prohibet. racōe aīm
replet. Fortitudo ī die suo cōui
uiū facit: q̄ dū adūsa nō me
tuit. trepidāti mēti cibos ɔfidē
cie apponit. Pietas ī die suo cō
uiuiū facit: q̄ cordis viscera
mīscdie opibȝ replet. Timor ī
die suo cōuiuiū parat: q̄ p̄mit
mentē ne de p̄ntibȝ supbiat: et
de futuris illā spei cibo ɔfortat.
Sȝ illud in hoc filiorȝ cōuiuio
cibo p̄scrutādū video: q̄ semet
ipos īuicē pascūt. Valde eī si
gula qlibet destituit: si nō vna
alie vtus vtuti suffraget. Mi
nor q̄ppe ē sapia si intellcū car
at: et valde īutilis ītellcs si
ex sapia nō subsistat: q̄ cū alc
ora sine sapie pondē penetrat. sua
illū leuitas ɔfuius vutuiū le
uat. Vile ē ɔsiliū cui robur for
titudīs deest: qa qd tractando
īuenit. carēs viribȝ usqȝ ad p
fcōnē opis nō p̄ducit. Et val
de fortitudo destituit nisi per
ɔsiliū fulciat: q̄ quo plus se
posse ɔspicit. eo vtus sine mo
deramīe racōis ī preceps de
terius ruit. Nulla ē sciā si ū
tilitatē pietatis nō habet: qa
dū bona ɔgnita exequi negli
git. sese ad iudiciū arcius stri
git. Et valde īutilis ē pietas
si sciē discrecōe careat: qa nlla
hac sciā illūinat. quo miseat
ignorat. Timor q̄ȝ ipe n̄ has
eciā habuerit ad nulliū opus

pculdubio bone actiōis surgit:
q̄ dū ad cūcta trepidat. ipsa
sua formidine a bonis oībus
torpēs vacat. Mā ergo altna
to mīsterio vtus a vtute refi
cit. rōe dicit q̄ apud se ɔuiuat.
vicissim: cūqȝ vna aliā sustētā
do subleuat: q̄si p dies suos nu
merosa soboles pascendo ɔui
uiū parat. Hec gregorius. Ex
hijs ergo vbis bti gregorij col
ligē possum9. q̄ vnū donū si
ue vtus subsistē sine alia nō
pt: qa nisi fulciat vna p alte
rā: nōnūq̄ eciā ipa vtus in
viciū declinat ac ruit. Qd p
bat idē bts gregori9 ī libro sr̄
ezechielē sic dicēs. In mente
eteni nrā p̄m9 grad9 ascēsiōis
ē timor dnī: secund9 pietas. tci9
sciā. q̄rt9 fortitudo. q̄nt9 ɔsilium.
sext9 intellect9: septim9 sapia.
Est eī timor dnī in mēte. Sed
qualis iste timor ē. si cū eo pie
tas nō est: Qui eī miseri pri
mo ignorat. q̄ ɔpati ei9 tribulaci
oni nescit. et dissimulat: hui9
timor ante dei oculos null9 ē q̄
nō subleuat ad pietatē. Sȝ se
pe pietas p īordiatā mīscdiā
errare solet: si forte peperciit
que pcenda nō sūt. Pcca eiq̄
ferieti gehēne ignibȝ p̄nt. discī
pline sūt vbere corrigenda.
Sȝ īordiata pietas cū tpaliter
parcit. ad etnū suppliciū ptrhit.
Vt ergo vera et ordiata sit pie
tas ad gradū ē aliū subleuāda.
id ē ad sciam: ut sciat vel qd
ex mīa puniat vl' qd dimittat.
Sȝ qd si sciat qd agē debeat

D

quisq3 virtutē vō agendi non habeat. Scia ergo nr̄a crescat ad fortitudinē: ut cū videt qd agendū sit. hoc agē p fortitudinē possit: ne tiore trepidet. et pavore collapsa nō valeat bona defende que sentit. Sed sepe fortitudo si iprovida fuerit et min9 ɔt vicia ci̅rūspectā: ipa sui psūptioē i casū ruit. Ascēdat ergo ad ɔsiliū: ut preuidēdo pmuniat oē qd agere fortit pt. Sz eē ɔsiliū nō pt: si intellect9 deest. Quia q̄ non intelligit malū qd agēte gūat: quō pt bonū solidāe qd adiuvat. Itaq3 a ɔsilio ascēdam9 ad itellectū. Sed qd si intelles magno quidē acūne vigilet. et modēraci se nesciat p maturitatē. Ab itellcū ergo ascēdam9 ad sapiam: ut hoc qd acute intellect9 invenit. sapia mature disponat. Quia igit p timorē surgim9 ad pietatē. p pietatē ad sciam ducim. p sciām ad fortitudinē roborām. p fortitudinē ad ɔsiliū tendim9. p ɔsiliū ad itellectū pficim9. p intellcm ad maturitatē sapiētie venim9. p hos septē gradus ad portam ascendim9. p quā nobis adit9 vite spūalis apit. Quia p timorē dei hūiles. per pietatis studiū misericordes. p sciam discreti. p mētis fortitudinē liberi. p ɔsiliū cauti. p itellectū prudi: p sapiētiā maturi efficim. Hec gregori9. Cū igit tante efficacie sint dona spūs sci: maifeste apparet q̄ hec dona nō solū mūdāt cor et purgāt mentē hōis: sz etiā ɔservāt corp9 et aīam in oī puritate. Sic igit habem9 declaratū et expositū de septē donis spūs sci.

De octo beatitudinibz in genali. Ca^m xiiij.

Postq̄ igit Filius

Pedoct9 sū de septē donis spūs sci: nūc de btitudinibz quas dn̄s enūat ī euāgelio. et utrū etiā ipe beatitudies valeāt ad purgationē cordis: de hoc cupio a te o pater edoceri. Pater

Scire debes fili. q̄ septē sūt btitudies scdm distinctionē graduū. q̄uis octo sint scdm essentiam. Quas salvator enūat in sermone ī monte: scilz paupertas spūs. mititas. luct9. esuries iusticie: misericordia. mūditia cordis. et pax. Harū btitudinū nūs accipit scdm itegitatē pfectionis. Requirūt at ad integritatē pfectionis tria: scz regressus a malo. pgressus ī bono: et pfect9 stat9 ī optio. Sane at malū ptedit ex tumore supbie aut ex rācore malitie: aut ex lāguore stupiscētie. Cont hec tria sūt tres btitudies: scz pauptas spūs ɔt malū tumoris: mititas ɔt malū rācoris: luctus ɔt malū libidinis. Itē pgressus ī bono attendit scdm diuinā imitacionē q̄ ē scdm duas vias dn̄i scz misericordiā et vitatē: de quibz ī psalmo. Vniūse vie dn̄i misc̄dia et veritas. Igit scdm has duas

vias sumūt due btitudies: scilicz
esuries iusticie. & affect⁹ mīsdie.
Preterea stat⁹ ī optio attēdit in
duobz: scz ī lipida cognicōe: et
ī tñquilla affectione. Scdm hec
sumūt due ultime beatitudies:
scz mūdicia cordis ad deū vidē
dū. et pax mētis ad pfcē fruen
dū. Et notandū ꝙ ad bonū se
tūc ordinate habet aīa. si bo
na tpalia nō diligat: si vera
bona esuriat et sitiat: si eisdē
bonis ita adhereat ut nulla
pena ab eis separi valeat. Ad
pmū ptinet illud. bti paupes
spū: ad scdm. bti q esuriūt &
sitiūt iusticiā: ad terciū. bti q
psecutionē paciūt ꝑpt iusticia
am. Ad malū vō ordinate se
habet aīa. si nullū malū pxi
mo īferat: si sibi ab alīo illatū
vel gratis assūptū eq̄nimiter
ferat: si alij illatū malū pro
posse auferat: si studiose cauet.
ut nō inquinet malo culpe.
nec pturbet malo pene. Ad
pmū ptinet illud. bti mites:
ad scdm. bti qui lugēt. ad tciū.
bti misericordes. ad q̄rtū. bti
mūdo corde: ad q̄ntū. bti pa
cifici. Sciendū eciā ꝙ p bti
tudies excludūt septē vicia
capitalia. Pauptas sps exclu
dit supbiā. māsuetudo irām.
luct⁹ īuidiā: qm qui luget p
pctis alioz nō īuidet illis: esu
ries iusticie accidiā. misēdia
auariciā. mūdicia cordis gu
lā: q̄a cordis mūdicia nō ser
uit ventri ad modū bruti a
nīalis: pax excludit luxuri

am: qm gustato spū. desipit
oīs caro. Hijs igit̄ pmissis
de btitudibz in gnē aliq̄lit:
nūc in spē de vnaq̄q̄z btitudi
ne videam⁹. De pauptate spi

Prima ritus. Cam. xv.

Prima btitudo ē pauptas
sps: et pt sumi pro
abstinēcia ab amore mūdi:
id ē ab amore carnaliū volup
tatū ac diuiciaz et ꝓprie excel
lēcie. Hec ēa ꝯplectit̄ amor
mūdi. Vn̄ dicit sup lucam.
Paupes sūt: qui non q̄rūt il
lecebrosa. Sup matheū quoqz
dicit. Paupes spū sūt hūiles de
ū timētes. Alia eciā glosa dic:
ꝙ paupes sūt qui nichil habēt
et oīa possidet. Spalit̄ tñ pau
pes spū sūt ꝯtēptores mundi
et hūiles. Vn̄ pauptatis deuo
tio duas habet ptes: rerū abdi
cacionē & sps ꝯtricionē. Cōtēp
toribz vō rerū tpaliū pmittit
et ē regnū celorū q̄i iure ēpti
onis. Vn̄ dicit bnard⁹. Paupi
bus & mitibz parit̄ pmittit
regnū celoz. Est eciā hūiliū
regnū celoz: iuxta illud. Sini
te puulos venire ad me: taliū
ē eñi regnū celoz. Vn̄ q̄libet
deuot⁹ et maxīe religios⁹ de
bet v̄tutē pauptatis et hūili
tatis seu vilitatis diligē: et si
bi assumē & nō abicē si desi
derat regnū celoz possidere.
De hoc bts augustin⁹ ī pso
na dñi sic dicit. Venale ha
beo. Quid dñe: Regnū celo
rū. Quo emitur: Pauptate
regnū: dolore gaudiū. labore

reges. vilitate gloria: morte
vita. Hec augustinus. Sz notan
dū q nō oīs paupertas seu hu
militas accepta est deo: sz so
lū illa q̄ voluntarie ꝓpt amo
rē dei assumitur placita ē illi.
Unde p btm bnardū dicitur.
Nō paupertas virtus reputat:
sz amor paupertatis. Deniqz
bti paupes: nō rebz sz spū.
Dicit etiā de hoc crisostimus.
Nā ei multi sūt hūiles nolē
tes. verū necessitate coacti:
non ē laus. Un illos dns leti
ficat: q seipos ex elacione leti
ficat. Ideo aūt hic incipit radi
citus euellēs supbiā. qz hec fuit
radix et fons malicie vniuerse:
cont quā ponit hūilitatē ve
lut quodā stabile fundamētū:
qua subiecta cū stabilitate a
lia supedificant. Hac aūt destr
ta: peunt quecūqz ꝯgregaueris
bona. Hec crisostimus. Cōside
randū etiā q aliq sūt spū di
uites. aliq vō de spū nichil
habētes: aliqui aūt spū pau
pes. De quibz rychardus de sco
victore sic dicit. Alij sūt spū
diuites. alij quodāmo de spū
nichil habentes: alij spū pau
pes. Spū diuites sūt supbiē
tes: de spū nichil habētes
nimis pusillaīmes: spū pau
pes hūiles. Supbiētes faciūt
nō facienda p elacionē: pusil
laīmes facienda ptmittunt
p pusillanitatē: hūiles non
facienda ptmittūt et facienda
faciūt p hūilitatē. Paupertas
itaqz spūs nichil habēs defec
tiōis nichil supfluitatis: p vi
ā regiā ducit ad btitudinem
supnā. Hec rychardus. Sic igit
habemus de pma btitudine.

De mititate Caplm xvj.

Secunda btitudo ē miti
tas. q sequit imedia
te paupertatē: qz nō p
dest ee paupem et carē diui
ciis: nisi qs mitis et mansue
tus fuerit. De hoc dicit bts
ambrosius. Cū simplicitati itentus
fuero inops: supest ut mores
meos tegere. Qd ei pdest
in carē sclaribz. n fuero mi
tis. Hec ambrosius. Mitis aūt il
le ē quē mentis aspitas seu a
maritudo nō afficit: sz simpli
citas fidei ad oēm iniuriā pa
cient paciēdā instruit. Un di
cit bts augustinus. Mites sūt q
cedūt iprobitatibz: et nō re
sistūt in malo. sz vincūt in bo
no malū. Cū igit aīmus ex
aliq occasiōe ad iracūdia cō
motus fuit: necē ē ut refrenet
i se ipacie motū: ne vtutem
mansuetudīs ac mititatis per
dat. Ad hoc hortat bts ambrosius
sic dicēs. Mitiga affectū ut
nō irascaris: aut cte iratus ne
peccauis. Preclarū ē eni mo
tū tpare ꝯsilio: nec minoris
vtutis dicit. cohibē iracūdiā
q oīno nō irasci: cū plerūqz

.D.

istud levius, hoc fortius estimet. Hec Ambrosius. Sed notandum quod sunt nonnulli qui mites ac mansueti esse videntur quia diu nichil adversitatis patiuntur; cum vero aliqua occasio adversitatis illis occurrerit, quam longe sit a vera mansuetudine eorum impatientia patefacit. De talibus dicit beatus Bernardus: Sunt aliqui mites, sed quamdiu nichil agitur aut dicitur nisi pro eorum arbitrio. Patebit autem quam longe sit a vera mansuetudine, si vel levis oriatur occasio. Hec Bernardus. Diligenda vero est hec mansuetudinis virtus, quia in homine multa bona operatur. De cuius commendatione Iohannes abbas montis Synai sic ait: Mititas est patientie firmamentum, caritatis porta, confidentia in oratione, spiritus sancti locus, Christi imitatio, angelorum appropinquatio, demonum vinculum, et contra amaritudinem scutum. In cordibus enim mitium requiescit dominus; anima vero conturbans conturbata sedes demonum. Hec Iohannes abbas. Sed considerandum quod sunt nonnulli ita mites ut nullam curam habere velint de vita aliena. Neminem quippe curant de bono ammonere, neminem de malo corripere. Et talis mansuetudo non est commendabilis, sed potius reprehensibilis. Hoc tangit Rychardus de sancto victore ita dicens: Mites sunt lenes et patientes, qui neminem ledunt et improbis cedunt. Sunt autem quidam

qui ita mites esse volunt ut nichil curent de vita aliena, neminem de bono ammoneant, neminem de malo corripiant. Sed talis lenitas non est multum laudanda, quia patitur defectum ubi deberet exerceri virtutis effectum. Tales igitur debent esse mites ut neminem ledant et mala illata patienter sustineant, et non solum suam sed nec alienam negligant vitam, ut si opus fuerit et bonis ad meliora exhibeant exhortationem et malis de malo correptionem. Est enim modus in rebus, quia sicut homo non debet esse nimie asperitatis, sic nec debet esse nimie lenitatis, ut inter dextram et sinistram per discretam mansuetudinem ad beatitudinis perveniat terram. Hec Rychardus. Qui igitur pervenire desiderat ad hereditatem celestem et ad terram viventium, debet mites esse et mansueti corde ut ipsam valeat possidere. De hoc beatus Augustinus sic dicit: Rixentur igitur immites et dimicent pro rebus temporalibus et terrenis, sed beati mites quoniam ipsi hereditabunt terram, de qua evelli non possunt. Illa inquam terra, de qua in psalmo dicitur: Portio mea domine sit in terra viventium. Significat enim quandam stabilitatem hereditatis perpetue, ubi per bonum affectum anima tamquam loco suo requiescit sicut corpus in terra, et inde cibo suo alitur sicut corpus ex terra. Ipsa est

reges et vita scōꝝ. Hec augus
tinꝰ. Sic igit̄ patet de scd̄a
beatitudine **De luctu. Ca^m xvij**

Tercia btitudo ē
luctꝰ. q̄ sequit̄ īmedi
ate mititatē siue mā
suetudiem: qꝛ māsuetꝰ ac mi
tis debet reuocare an̄ mētis
oculos pcc̄a q̄ fecit. et ꝓ illis
luctū habē. Ad hoc hortat̄
bt̄s augustinꝰ sic dicēs. Cū hoc
feceris ut sis paup̄ ꝛ mitis. me
meto qꝛ pctor es: ꝛ lugeto pc̄
cata tua. Vn̄ sequit̄: bti qui
luget. Et bn̄ t̄cia btitudo est
pcc̄a deflentiū: qꝛ t̄nitas ē q̄
pcc̄a ꝯdonat. Luctꝰ at̄ put su
mit̄ pro btitudīe ē gracia ve
hemēt̄ dolendi de malo qd̄ ac
cidit: vl̄ de bono qd̄ deficit. Vn̄
luctꝰ ē lugē ꝓ pcc̄o et odie ip
sū: ita ut īsurgamꝰ ad destruc
tionē ipiꝰ. Lugē at̄ de malo ut
fugiamꝰ ipm̄ inq̄ntū auertit
ab amato: sic lugē ē solꝰ cari
tatis. Lugē vō de aliquo sp̄u
ali ē cuiuslibet v̄tutis: q̄libet
eī v̄tus luget de suo ꝯtrario.
Et notādū qꝛ q̄tuor sūt spēs
luctꝰ. Primꝰ ē luctꝰ ꝓ pcc̄is ꝓp̄
is: de quo ꝑ psalmistā dicitur
Exitus aquaꝝ deduxerūt o
culi mei: qꝛ nō custodierūt le
gē tuā. Scd̄s luctꝰ ē ꝓ alienis
pcc̄is: vn̄ dicit̄ iheremie nono.
Q̄s dabit capiti meo aquā et
oculis meis fonte lacmaꝝ: et
plorabo die ac nocte īterfecti
onē filie ꝓpli mei. Tercꝰ est
ꝓ icolatu^r miserie: de q̄ dauid.
Heu m̄ qꝛ icolatꝰ meus ꝓlon

pñtis

gatus ē. Q̄rtꝰ est ꝓ dilacioē
patrie: vn̄ ī psalmo. Sup̄ flu
mīa babilonis illic sedimꝰ ꝛ fle
uimꝰ: dū recordarem̄ syon. Sz
ꝯsiderādū qꝛ sūt nonulli qui
dāpna rerū tp̄aliū ꝛ mortē
caroꝝ suoꝝ lugēt: dāpna vō
sp̄ualiū ac detrimēta v̄tutum
lugē nō curāt. Sz q̄ ꝯsolari a
dn̄o desiderat. nc̄ce ē ut ꝓ pcc̄is
suis luctū habeat: et ꝓ defectu
v̄tutū plāctū sibi assumat. De
talibꝫ dicit rychardꝰ de scō vic
tore. Heu q̄ multi lugēt caros
suos: qui neq̄q̄ lugēt semet
ipos. Q̄ multi lugēt dāpna
corpalia: qui lugē ꝯtēpnūt dāp
na sp̄ualia. Vn̄ aliq̄s īfirma
tur aut morit̄ lugēt amici:
qn̄ at̄ peccat dāpnabilit̄. nēo
luget. O sanitas īsana: o vi
sio ceca: o vita mortua. De
istis q̄ nō sūt lugēda et parum
lugēda g̃uiter lugēt: et g̃uiter
lugēda. dāpna scꝫ sp̄ualia nō
lugēt. Lugeamꝰ igit̄ f̄res: luge
amꝰ amissionē bonoꝝ operū
et v̄tutū. Lugeat corruptꝰ a
missionē v̄ginalis ītegritatis.
lugeat maliciosꝰ amissionem
pietatis. lugeat supbꝫ amissi
onē hūilitatis. lugeat iracū
dus amissionē intne tn̄quil
litatis. lugeat auarꝰ amissi
onē largitatis. lugeat ebiosꝰ
amissionē sobrietatis. lugeat
accidiosꝰ amissionē sp̄ualis
exultacōis: lugeat inuidus a
missionē caritatis. Bti nāq̄ q̄
lugēt modo ꝑ peītenciā: q̄a
ꝯsolabūt̄ ꝑ indulgēciā. Deinde

etiã ꝑ iusticiã: postremo at̃ ꝑ
gloriã. Possum⁹ etiã dicẽ tã
eẽ generã spũalit̃ ⁊ fructuose
corã oculis creatoris lugẽ
tiũ. Alij naq̃ȝ lugẽt ꝓ idulgẽ
tia culpe: alij lugẽt ex sua
uitate q̃ue diuinit⁹ sibi colla
te: alij apliori feruore ardẽ
si lugẽt ex desiderio future
glorie. Et in hijs oĩbȝ btĩ qui
lugẽt: qꝛ qui seminãt in lac
mis ĩ exultacõe metet. Abst
get ei deus õnẽ lacrimã ab o
culis scõꝝ suoꝝ: et nõ erit
ãplius neq̃ȝ luct⁹ neq̃ȝ clãor
ȝ nec ullus dolor: qm̃ p̃ora
trãsierut. Hec rychard⁹. Et
notãdu ꝙ sut nonulli qui ĩ
luctu et lamẽto pñie nõ ꝑse
uerãt: ȝ post gemitũ quem
ꝓ pctĩs suis habuerũt. ad di
uisas leuitates ⁊ ad v̊ba scurri
lia et ad alia ĩconueniẽtia se
tradũt: et ideo ꝯsolacõe dĩna
se p̃uãt. De hoc btũs bnardus
sic dicit. Luct⁹ coꝝ q̃ ꝑseuerã
tiã non habẽt nõ meret̃ cõ
solatione. Alios inq̃t lugẽtes
video: ȝ si de corde p̃cedẽt nõ
tã facile soluẽnt in risũ. Nũc
cũ habũdãcius ociosa ⁊ scur
rilia v̊ba ꝓfluãt ꝙ p̃us lac
me: huiꝰmodi de hijs eẽ non
arbitror quibȝ ꝯsolatio dĩna
ꝓmittit̃: qnquidẽ post illas
tã facile ꝯsolatio admittit̃ a
liena. Sȝ et hoc ꝯsiderãdũ. ꝙ
multũ valet ad habendũ luc
tũ ⁊ gemitũ ꝑ excessibȝ et
pctĩs p̃us ꝑpetratis. ut homo
horã mortis ⁊ metũ ardẽtis
gehẽne ante mẽtis oculos ha
beat: et ut etiã ꝓ tali luctu cõ
solatione a dño repmissam
accipiat. Ad hoc faciẽdũ hor
tat̃ btũs bnard⁹ sic dicẽs. In õ
nibȝ opibȝ tuis mẽorare no
uissima. Mortis horrorẽ. iu
dicij tremẽdũ discrimẽ: ardẽ
tis gehẽne metũ. ab oculis
tuis elõgari nullaten⁹ paci
aris. Cogita ꝑegrinacõis
tue miseriã: recogita ãnos
tuos ĩ amaritudiẽ aĩe tue:
et cogita huãne vite ꝑicula:
cogita fragilitatẽ ꝓpriã. Et
ĩ huiꝰmodi cogitacõe si ꝑse
ueraueris: dico tibi parum
senties q̃cquid foris videt̃ eẽ
molestũ: dũ toto corde cirã
molestiã intiorẽ occupatis.
Sȝ nec paciet̃ dñs sine ꝯsola
tione te eẽ: qm̃ ẽ pater mi
sediaꝝ et deus tot⁹ ꝯsolati
onis: et ꝯplebit oĩno qđ veri
tas pollicet̃ dicẽs. Btĩ qui lu
gẽt: qm̃ ipi ꝯsolabũt̃. Sic igi
tur habe⁹ de tcia btĩtudine.

De esurie ⁊ siti iusticie. Capm̃.

Quarta btĩtudo ẽ xviij.
esuries ⁊ sitis iusticie:
et sequit̃ ĩmediate
luctũ: qꝛ hõ post lamẽta pe
nitẽcie ĩcipit iusticiã esurie ⁊ sitie.
Vñ dicit btũs ãbrosius. Post
ꝙ defleui videlicȝ pctã: esu
rire ⁊ sitire ĩcipio iusticiam.
Vñ sequit̃: btĩ qui esuriunt
et sitiut iusticiã. Esuries v̊o
iusticie ẽ: vehemẽs desideri
um iusticie siue sũmi boni.
Et notãdũ. ꝙ iusticia hic re

cipi potest gnalit' p bonitate
vel pbitate seu rectitudie vi
te. Quanto aut quis esurie iusti
cie habet: tanto maiore leti
cia habet opandi iusticia. Et
maioribz namqz veri boni non
e satis q sut iusti: sz sp sitiunt
opus iusticie et redde vnicui
qz qd suu est. videlicz sibi. pri
mis et deo. Nam ppter esurie et
sitim iusticie multi sci mortui
sut mudo. eciam mortui multi
sut morte corpali: qr p illa mor
ti se exposuerut. Esurieda igit
e iusticia. ut thezaurus alijs
thezauris pciales. Vn dicit
ecclastici xxix°. Pone thesau
ru tuu in preceptis altissimi:
et pderit tibi magis q auru.
Alios namqz thesauros relinquit
homo cu morit': sz hunc thesau
ru videlicz iusticie ecia post
morte secu defert. Vn in apo
calipsi dicit. Opa eni illoz se
quut illos. Sz desideradu e q
oes hoies esuriut et sitiunt.
Alij esuriut et sitiut malu. a
lij bonu. alij auru vel argetu.
alij possessiones inumeras.
alij honores et scli voluptates:
que oia saciare no pnt. Sola
aut est iusticia q pducit ad glo
ria etna: ubi sacietas eterna
possidebit. De hoc rychardus
de sco victore. sup illo vbo. bti q
esuriut et sitiut iusticia: sic di
cit. Oes hoines esuriut et si
tiut: sz alij esuriut et sitiunt
malu: alij esuriut et sitiunt
bonu. Alij eni esuriut et sitiut
auru. argetu et vestes pciosas:

predia. vineas et possessioes inume
ras. Ista tn oia bona sut in se:
sz i hoc quodamodo mala esse
dicut' q a malis male esuriut
et sitiut. Sic et dns iniquu dixit
mamona id e diuicias: non q
res diuiciaru eent inique. sz p
iniquitate acquisite. Alij esuriut
et sitiut ptates. honores. alij vo
luptates. alij salutacoes i foro.
et vocari ab hoibz rabi: sz ta
les no pnt saturari. Totus eni
mudus no sufficit hoi. qui e dns
mudi. Non eni implet oculus visu
nec auris implet auditu: nec in
ceteris sensibz pt ho saciari ex e
oru delectacoibz. Ad' rex da
uid bn desiderauit: qui cpius
haberz ad comedendu et bibe
du no solu ad necitate. sz ecia
si vellet ad supfluitate: et tn
dixit. Saciabor cu apparueit
gloria tua. Esuriamus igit et
sitiamus no transitoria no terrena.
sz iusticia: qr p esurie et sitim
iusticie pueniet ad sacietatem
eterne glorie. Hec rychardus.
Sic igit patz de quarta btitudie.

De misericordia. Cam. xix.

Quinta btitudo e mise
ricordia: et sequitur im
mediate iusticia. Vn dicit qda
glosa. q misericordia et iusticia ita
iuncte sut: ut altera ab altera
debeat separari. Iusticia eni sine
misericordia crudelitas e: misericordia
vo sine iusticia dissolucio. Vn
post iusticia de mia sequet'
dicit: Bti misericordes: qm ip
si misericordia consequentur
Et nondu q misericordia e virtus

p quã aĩm9 sub calamitate af
flictoꝝ monet᷑. Scd̃m damas
cenũ vͦ miſc̃dia ẽ triſticia in
alienis malis. Vñ illi miseri
cordes sũt ꝛ dicũt᷑: qui de malo
altius q̃ de suo dolet. De hoc
remigius. Misericors dicit᷑.
q̃ miserũ habes cor. q2 alti9
miseriã q̃ suã reputat: et de
malo alteri9 q̃ de suo dolet.
Hec remigius. Debet ergo
vnusquisq3 fidelis cui suppett
res tpales op9 misc̃die ĩ pau
pes exercẽ eleosinas largiẽ
do: ut p hoc deũ creatorem
oĩm ad miserẽdũ sibi debito
rẽ faciat: q2 qd̕ paupibz tri
buit᷑ in gazophilaciũ xpi
mittit᷑ et ĩ manu dei poit᷑.
De hoc bt̃s augusti9 sic ait.
Dicit tibi xpc. Da michi de
eo: qd̕ dedi tibi de meo. Que
ro. ꝛ michi nõ donas. Da. et
reddo. Habuisti me largito
rẽ: facio debitorẽ. Hec augus
tin9. Itẽ dicit. Man9 paupm
sũt gazophilaciũ xpi: vñ qd̕
in man9 paupeꝝ ponit᷑ in
gazophilaciũ xpi mittit᷑: ꝑ
mo qd̕ plus ẽ in manu dei
ponit᷑: et iã auferri nõ pt
ei qui dedit: cũ nõ sit q̃ de
manu ei9 possit eruere. Hec
augustin9. Si vͦ aliquis reli
giosꝰ ẽ vel paup qui nõ habz
vnde tribuat necessitatẽ pati
enti: debet tñ facẽ qd̕ ĩ se ẽ
videlicz ꝯpassionẽ apud pri
mos miseriã paciẽtes exhi
bendo: q2 nõnũq̃ maioris ẽ
meriti ex corde ꝓxĩo ꝯpati:

q̃ terenã substãciã eidẽ tribu
ere. Vñ dicit bt̃s gregori9.
Exterioꝛ largiẽs rẽ ext᷑ se
metipsũ ꝓbuit: qui at̃ fletũ
et ꝯpassionẽ ꝓxĩo tribuit.
ei etiã aliqd de seipo dedit.
Hec gregori9. Qui ergo mi
sericordiã a dño ꝯsequi desi
derat: ipe op9 misc̃die ꝛ pie
tatis proxĩo ĩpendẽ studeat.
De quo dicit rycharduſ. Be
ati misericordes: qm̃ ipi mi
sericordiã ꝯsequent᷑. Si vis
ergo misericordiã accipere:
misericordiã exhibe. Dimit
te inqt: et dimittẽmi. Scdz
enĩ mensurã q̃ mensi fueri
tis: remetiet᷑ vobis. Beati
quoq3 misericordes: qui alĩs
in miseriis suis assistunt.
et eos scd̃m possibilitatẽ su
ã defendũt ꝛ ꝓtegũt. Hec
rycharduſ. Sic patz de q̃nta
btitudine. De mũdicia cordis.

Sexta bea Cam̃. xx.
titudo ẽ mũdicia cor
dis. et sequit᷑ ime
diatẽ misc̃dia: q2 qui opa
misc̃die exercz nisi hoc mũ
do et simplici corde fecit mer
cede etnã se ꝓuat. Vñ di
cit bt̃s ãbrosius. Qui mi
sericordiã defert misericor
diã amittit: nisi mũdo cor
de misereat᷑. Nã si iactan
ciã querit. nullus est fruct9.
Vñ sequit᷑. Beati mundo
corde. Mũdicia vͦ cordis
est utriusq3 hoĩs integritas. di
uini amoris ĩtuitu obser
uata: qua clarificat cor et

mūdat ad videndū deū et arde
tissīe diligendū. De hoc ra
banus sup illud vbū. bti mūdo
corde qm ipi deū videbūt.
sic dicit. Mūdi cordis sūt q̄s
nō arguit ulla ↄ̄sciā pcti. vn
mūdus deus mūdo corde ↄ̄spi
cit. et tēplū dei nō pt ee pol
lutū. Deū eni mūdi cordis
vidēt hic p spēm in enigma
te. in futuro aūt facie ad faci
em. Hec rabanus. Necesse est
ergo qui deū desiderat vidē.
ut oculos cordis ab oī squalo
re pcti tergat. Vn dicit leo
papa. Splendore veri lūīnis
sordēs aīes vidē nō poterūt.
et q̄d erit iocūditas mētibꝫ
nitidis. hoc erit pena macu
losis. Declinēt ergo terrenaꝝ
caligines vanitatū. et ab oī
squalore īiqtatis. iteriores ocu
li tergant. ut serenus ītuitꝰ
tanta dei visione pascatur.
Hec leo. Qūtomagis aūt vnꝰ
quisqꝫ a malis opibꝫ se abs
traxerit et iusticiā dilexerit
ac bona opa fecerit. tanto
āplius scdm possibilitatem
humanā mentis oculis de
um videbit. De hoc crisostimꝰ
sic dicit. Qui eī oēm facit
iusticiā et cogitat. mēte su
a deū videt. qm iusticia fi
gura dei ē. Deus eī iusticia
a est. Scdm ergo q̄ aliquis
eripuerit se a malis et fecit
bona. scdm hoc videt deum
aut parū aut āplius aut in
terdū aut semp scdm possi
bilitatē humanā. In scdo aūt
illo mūdi corde deū videbūt
facie ad faciē. nō in speculo et
in enigmate sicut hic. Hec cri
sostimꝰ. Mūdemꝰ ergo nos nō
solū ab opibꝫ pravis verūecā
a cogitacōibꝫ imūdis. ut deū
vidē mereamr in celis. Quia
scdm q̄ rychardus de sco vic
tore dicit. Mūdo corde sūt
illi qui nec pulue inutilis co
gitacōis. nec luto fedant p̄
ue delectacōis. Mūdo corde
sūt. quos nō tetigit nebula te
rre ignorācie. nec corrūpit ar
dor fede ↄ̄cupie. Mūdemꝰ er
go corda nrā ab oī ignorācia
p īq̄sicione veritatis. et ab
oī pversa ↄ̄cupia p amore
virtutis. ut meamur deū vi
dē in gloria regni celestis.
Hec rychardꝰ. Sic igitur ha
bemꝰ de sexta btitudine.

De pace. Cam̄. xxi.

Septima btitudo ē pax.
et sequit̄ īmediate
mūdiciā cordis. qa purgato
corde ab oībus passionibꝫ vi
cioꝝ et carnaliū delectacionū
ac īmūdarū affectionū. inci
pit homo pacē intiorē et trā
quillitatē mētis possidē. Vn
dicit btūs ambrosius. Cū inte
riora tua vacua feceris ab
oī labe pcti ne dissentiones
ↄ̄tentionesqꝫ ex affectu tuo
prodeat a te pacē incipis.
ut sic pacē alijs feras. Vn
sequit̄. bti pacifici. Et no
tandū q̄ pax est status vtu
tis. in quo ē delectacio ī deo
sine ↄ̄tradictione carnis. mū

di et dyaboli. De hac pace di
cit leo papa. Vera pax ē a
dei volūtate nō diuidi: et in
hijs que solis dei sūt delectari.
Pacifici aūt scd̄m iheronimū
bene dicūt illi qui pmū in
corde suo. deinde et int fra
tres dissidētes faciūt pacem.
Quid eni pdest alios p te pa
ce pacificari: cū in tua aīa sit
bella viciorū: Hec iheronimus.
Et notandū q pacificis ma
gis attribuit ēē filios dei q ce
teris: quia licz misericordia maxi
me assimilet hoīnē deo qn̄tū
ad opa exteriora: tn̄ qn̄tū ad
interiora magis assimilat deo
pax. De hoc dicit hylarius.
Pacificorū aūt btitudo adoptio
nis est mercēs: et ideo dicit
qm filij dei vocabūt. Pares
ei oīm deus vnus ē. Neqz ei
trāsire aliter in nuncupatione
familie eius licebit: nisi frat
ne vnice caritatis pace viua
mus. Hec hylarius. Et sicut
filij dei vocāt qui pace dili
gūt: sic vocāt filij dyaboli q
x: grūt. discordiā. Testat hoc beatus
gregorius. qui dicit. Si dei vo
cant filij qui pacē faciūt. p
culdubio sathane sūt q cōfū
dūt. Qui vult ergo xp̄m
suscipe i suū cordis hospiciū
um pacē diligat. et inuidiā
q pacis ē inimica a se repel
lat et excludat: qa sicut in
cordibz pacificis xp̄c qesce
cupit: sic inuidos et iquietos
oībus modis exercitat. De
talibz aūt hoībz pacificis et

eciā qui inuidiā sectant. effrem
abbas sic dicit. Qui eī āplec
tit pacē in mētis sue hospici
o. mansionē pparat xp̄o: quia
xp̄c pax est et i pace qesce
cupit. Vtu aūt inuidū. oībus
modis exercitat. Vir pacificus
in trāquillitate ē semp. Inuidus
aūt silis ē naui cū iactat fluc
tibz. Homo pacificus securam
possidet mentē: inuidus aut
in pturbacōe ē semp. Qui sec
tatur pacē tutus est vndiqz
ac munitus: nā inuidus ut
lupus rapax isanit. Homo
pacificus ē q̄i vitis dans fruc
tū copiose: inudi aūt opus i
egentia et miseria detinet.
Et qn̄tū pacificus gaudēs in
dn̄o letat: tantū inuidus ta
bescēs ad nichilū redigitur.
Ex habūdācia leticie pacificus
homo dinoscit: et ex vultu
marcido furore pleno inuidus
monstrat. Pacificus hō cōsorcī
ū angelorū mēbit: inuidus aūt
particeps demonū efficit.
Et sicut pax secreta mētis il
luminat: ita inuidia occulta cor
dis obcecat. Pax eī effugat
et pturbat oēm discordiā: i
uidia aūt iracundiā cumulat.
Sectare ergo fili desiderabile
nomē pacis. ut fructus pacis
acqrē possis: et execrare inui
diā ne malorū fructibz reple
aris. Hec effrem abbas. Si
quis ergo desiderat ēē de
nūo filiorū dei. necesse ē ut p
viciorū et malarū cogitacio
nū expulsionē cordis pacē

et tṙquillitatē in se ɔseruet
ac custodiat. et proximis su
is sibi aduersantibꝫ se pacifi
cū et benignū exhibeat: ut
hēditatē filijs repmissā pos
sidē valeat. De huiꝰmodi
pacificis. rychardꝰ de scō vic
tore sic dicit. Pacifici sūt. q
in semetipis pacē facē ꝛ cus
todire nouit. qui vicia adu
sancia subiugūt. vtutes eri
gūt. et qcquid ī se puse co
gitacōis. locucōis. opeꝛisue
dephendūt. prudent ꝛ potē
ter expellūt. nec aliqd ptur
bacōis in regno sue dnacōis
pmittūt. et si qd eis aduersā
tis ɔtigerit pacē tn̄ suā ser
uāt. et cūcta cū cordis sui tṙ
quillitate iudicat. Pacifici
sūt. qui cū eis a malis ma
la iferūt. mala minime ret
buūt: ꝫ cū hijs q oderūt pa
cē sūt pacifici. Pacifici sunt.
qui nō in se tm̄ pacē custo
diūt: verū et alios discordā
tes ad vnitatē pacis redu
cūt. Isti filij dei vocabūt. qr
deus sūma pax ē et qia cū
tṙquillitate iudicat. Filij dei.
frēs xpi. Isti filij p graciā.
xpc filiꝰ p naturam: hēdes
dei. cohedes aūt xpi. Hec ry
chardꝰ. Sic igit patet de sep
tima btitudie. De ꝑpessione
psecucōis. Caᵐ xxij.

Octaua btitudo ē p
pessio psecucōis ꝓp
ter iusticiā. et sequit ime
diate pacē. qa habita pa
ce et tṙquillitate cordis pꝰ

victoriā vicioꝝ et carnaliū de
lectacionū: abilioꝛ ē homo ꝛ
expeditioꝛ ad suscipiēdas pse
cucōes a pximis illatas. Na
coꝛ bene purgatū a cupidi
tate rerū tpaliū et abiciōne
mūdialiū delcacionū. nō val
de pturbat si a puersis hoibꝫ
tā in dāpno reꝝ qꝫ eciā in v
bis ɔtumeliosis aliquā iuriā
paciat. qa qui gloriā mūdi
nō querit nec ɔtumeliā ptimes
cit: et ideo psecutionē paciē
ter sustinet ꝓpt iusticiam.
Et notandū qꝫ quis fideles
ꝓpt fidē xpi ab infidelibus
nūc nulla psecutionē paci
ant. tn̄ cū aliquis ꝓpt veri
tatē ꝛ iusticiā eciā a suis a
liqd patit. mercede martirij
non puabit. De hoc dicit
crisostimꝰ sup matheū. Nō
aūt dixit. beati qui a gētilibꝫ
psecutionē paciūt. ne putes
illū solū btm̄ qui psecutio
nē patit. Sꝫ et si quis ex po
tētibꝫ qui xpiani videntur.
ꝓpt pctā sua a te forsitan coꝛ
reptꝰ. fuerit te psecutꝰ. btus
es cū iohāne baptista. Si ei
verū ē. qꝫ ꝓplīe martires sūt
qui a suis occisi sūt. sine du
bio qui ꝓpt causam dei ali
quid patit. eciā si a suis pa
tit. mercedē martirij habet.
Et ideo nō posuit sciptura
psonas psequētiū ꝫ solam
causā psecutionis. ut non
aspicias qs te psequat. ꝫ ꝓp
ter quid. Hec crisostimꝰ. Co
siderādū eciā. qꝫ multi pa

tiutur psecutione. Mali ei
psecutione patiutur ꝑpt cul
pa: boni vo psecutione pa
tiut propt iusticia. Omnes
ei qui pie viue volut in xpo:
psecutione patiut. Vn susti
netibz psecutione vl qlibet
adusa paciacia necaria e: ne
pmiu pdat etne glorie. De
hoc rychardꝰ de sco victore
sic dicit. Multi paciut pse
cutione: ȝ alij paciut ꝑpter
culpa: alij paciut ꝑpter ius
ticia. Pter culpa paciutur
mali: ꝑpt iusticia paciutur
boni. Latro suspedit ꝑpter
culpa: iustus no pt suspe
di n ꝑpt iusticia et inocen
cia. Sz dicit aliqs. Nemo
pt modo p psecutione atti
gē ad btitudine: qa nuc in
pace ɔsistit oia: et sca ecle
sia fere de nulla pte patit
aduersa. Et ego dico. qz u
biqz psecutioes sut: qa coti
die in penetralibz sce ecce
psequit cayn abel. hisma
el ysaac. ezau iacob. id est
ipius iusti: et si qs psecu
tione no patit ab extneis: pa
tit tn a falsis fribz. Oes ei
qui pie volut viue in xpo
psecutione patiut. Cia igit
no cessat psecutioes paciecia
nobis necessaria e: ut repor
temꝰ repmissioes. Ve at hijs
qui pdint paciecia: qz per
dut pacie cona. No ergo
murmuremꝰ si in paucis
verem: qa in multis bene
disponem. Igit p paupta

te spus ptigit ad regnu celo
ru: p mansuetudine siue leni
tate ad tra viuetiu pueint.
p luctu ad vera ɔsolatione.
p iusticie sitim et esurie ad
supne iocuditatis sacietate.
p misdia tpalit facta ad mi
sericordia etna. p cordis mu
dicia ad dei visione. p pace
ad dei filiatione: p presete
psecutione ad etnam celestis
regni tnquillitate. Beati
ergo qui psecutione patiut
ꝑpt iusticiam: qm ipoz est
regnu celoz. Hec rycharduꝰ.
Vnde octo sut btitudines qo
tu ad essentia ut supdictu e;
ȝ tm septe ad distictione g
duu. qm sup pace no e vlt
alia. Dicit ei bts augustinꝰ.
Pax e finis & ɔsumacio om
virtutu. Octaua ecia dicit
redire ad caput duobz modis.
Pmo. qz ide pmiu sibi pro
mittit qd pme btitudi: scilz
regnu celoz. Scdo. qz oes p
bat ab ultia usqz ad pmam
vtru vere sint. Vnde dicit be
atꝰ gregoriꝰ. Qualis vnꝰ
quisqz apud se lateat: illata
ɔtumelia pbat. Et notandu
qo habitꝰ vtutu cardinaliu
pncipalit disponut ad exer
ciciu vite actiue: habitꝰ vo
donoz disponut maxie ad
actꝰ vite ɔteplatiue: habitꝰ
at btitudinu disponut ad p
fectione utriusqz. Ex hijs igi
colligē possiꝰ qo btitudines
habēt efficacia ad mudan
du & purgandu cor hoinis.

ut eo pfectus ad pmia btis
repromissa valeat puenire.
Sz et hoc psiderandu. qp bti
tudies pgruit opacoibz sep
tiformis gracie sps sci: quod
affirmat btus augustinus sic
dicens. His ei septe gradibz
pgruit septiformis opatio
sps sci: qua ysaias descibit.
Sz ille a sumo hic ab ymo:
qr ibi docet filius dei ad yma
descesurus: hic homo de ymis
ad silitudine dei ascesurus.
In hijs pmus e timor q pgru
it hulibz: de quibz dicitur.
Bti paupes spu id e no alta
sapietes sz timetes. Scda est
pietas que pvenit mitibz.
Qui ei pie querit deu horat.
no reprehedit no resistit. qd
e mite fieri. Tercia e scia
que pvenit lugetibz: q didi
cerut quibz malis nuc vic
ti sut. que qi bona petierut.
Quarta e fortitudo q pvue
nit esurietibz et sicietibz: qa
desiderates gaudiu de veris
bonis: laborat a terrenis cu
piętes averti. Qinta e psi
liu. qd pvenit misericordibz:
qr unicu remediu e de tan
tis malis erui dimitte alijs
et dare. Sexta itellectus. qui
pvenit mudis corde: qui pur
gato oculo pnt vide q oculus
no vidit. Septia e sapia. q
pvenit pacificis in quibus
nullus motus est rebellis: sed
obtepera t spui sco. Hec au
gustinus. Sic igit pz de btitudi
nibus expositu et explanatu.

De septe sacmetis: et pcipue de cor
pore xpi. Ca. xxiij. Filius.
Habita
naqz informacoe de be
atitudibz: nuc de sep
tem sacmetis et maxie de sa
cmento sacre eukaristie cupi
o et desidero a te o pater e
doceri. Pater.
Scire debes fili. qp sa
cmenta noue legis
sunt septe: scdm diusitate hoi
nu in ecclia existetiu. Primu
e intratiu scilicz baptismus:
scdm pugnatiu ut pfirmati
o. tcium vires resumetium
ut eukaristia. quartu resur
getiu ut pnia. qntu exeun
tiu ut extrema unctio. sex
tu ministratiu ut ordo: sep
timu novos milites introdu
cetiu. ut matrimoniu. Hec sa
crameta legis gracie xpus
istituit tanq noue legis la
tor: in q vocavit ad pmia.
dedit pcepta. istituit sacme
ta. Cristus e eni verbu pa
tris. et cu ipe sit sume vtu
tis. sume veritatis et sume
bonitatis. racoe bonitatis p
misit pmia btificatia. racoe
vitatis dedit pcepta dirige
cia. racoe vtutis istituit sa
cmenta adiuvatia: ut sic p
sacmenta reparet virtus ad
iplenda pcepta: et p pcep
ta pveniat ad pmia. Insti
tuit aut xps sacmenta i ver
bis et elemetis: ut ait au
gustinus. Accedit inqt vbu
ad elemetu: et fit sacmetu.
Sacmentu vo ut ide augustinus

ait: est inuisibilis gracie visibilis
forma. Et notandu q effectus
sacmetorum noue legis e mul
tiplex. Primo a pcco mudat.
scdo in bono 9firmat. tercio
corpi mistico icorporat. qrto
iustificat. qnto ad futura vi
ta pparat. sexto erudiedo illu
minat: septio a malo pseruat.
Ista patent i septe sacmetis
p ordine. Na pmu operat
baptismus. scdm vo 9firmatio.
tciu vo eukaristia. quartu
pnia. qntu extrema vnctio.
sextu ordo: septimu matimo
niu. Consideradu eciā quia
hec sacmenta disponut ad
septe vtutes habendas: et
ordināt 9t triplice culpa:
et 9tra quadruplice pena.
De hoc thomas de aquino
sic dicit. Nota q pt accipi
nus sacmetorum p quadā ad
optione ad vtutes et ad de
fectus culparu et penalita
tu. sic q fidei vndet baptis
mus et ordinat cont culpa
originale. spei extrema
vnctio et ordinat 9t culpa
veniale. caritati eukaristi
a et ordiat cont maliciē
penalitate. prudēcie ordo.
et ordinat cont ignorācia.
iusticie penitēcia et ordiat
cont pccm mortale. tēpera
cie matimoniu et ordiatur
9tra 9cupiscēcia. fortitudi
9firmatio. et ordinat cont
infirmitate. Hec thomas.
Sz et hoc notandu. q introi
itus ad regnu celorum fuit

clausus ppt preuaricationem
pmi hoinis: sz p xpi passione
celu iteru fuit reseratu. Nunc
vo ppt pccm originale vl' actu
ale multis manet clausum.
Ideo sacmenta sut necessaria
et claues ecclie: p q tollunt
pccā q impedīut introitu reg
ni celestis. Qd affirmat tho
mas de aquino sic dicēs. Scie
du q ostiu celi qntu de se sp
e apertu: sz alicui clausum
dicit ppt ipedimetu intra
di i celu qd i ipo e. Impedi
metu at totius huane natue
ex pcco pmi hois 9secutu: p
passione scdi hois amotu e.
Et ideo iohes post passio
ne vidit in celo ostiu aptu.
Sz adhuc cotidie alicui ma
net clausu ppt pccm origia
le qd 9trahit vel actuale qd
9mittit: et ppt hoc idigemus
sacmentis et clauibz ecclie.
Hec thomas. Hic incipiendu e in festo ven'
sacmēti. sb titulo ifrascripto.

Sciendu q septe ecclie
sacmeta septe reme
dia sut: p que homo quoda
modo i spūale creatura re
generat fouet et nutritur.
Int que tn quoda excellen
tiori mo diuini amoris ra
dius. ac celestis gracie qui
dā fluuius. deuotas aīas
feliciter incedēs ac suauit in
ebriās. de sacmeto eucha
ristie noscit peculiarius e
manare. Na int oīa amo
ris indicia nichil e. qd adeo
totu sibi rapiat aīm dilige
tis sicut dilecti desidāta pre

De venābili sacmēto eucharis
tie: et de piculo idigne accedētiu.

sentia: q ceteris oibz antefert.
Vn eucharistia e sacmetu
caritatis ta diuine q nostre.
qa deus i hoc sacmeto mag
ne dilectiois nobis signu os
tedit: et nostre dilcois af
fectu p ide sacmentu spua
lit et specialit erga se infla
mauit. Et notadu q ctissi
me et veracit et absqz omi
dubitacoe i hoc sacmento
otinet corp9 xpi deus & ho.
cu corpe et aia. carne & sa
guie. sicut prodijt ex vtero
virginis et in cruce pepe
dit: ac sedet ad dextera pa
tris. Hoc affirmat beatus
augusti9 ita dices. Hoc acci
pite i pane qd pependit in
cruce: et hoc accipite i cali
ce qd effusu est de xpi late.
In ipa carne hic abulauit:
et ipsa carne manducada
nobis ad salute dedit. Hec
augusti9. Ide sentit abrosi9
cu dicit. Pane istu que su
mim9 i misterio. vtiqz illu
itelligo q manu sci sps for
matus e in vtero virginis:
et igne passiois decoct9 in
ara crucis. Panis eni age
loru: fact9 est cibus hoim.
Hec abrosius. Dicit ecia de
hoc damascen9. Qd itaqz
in altari videt spes e pais
et vini. qd at sub spe illa ce
dim9 veru corp9 & sanguis
xpi est: qd pependit i cruce
& qui fluxit de late fily hois.
Hec damascen9. Considera
du ecia q sub specie panis
e corp9 xpi p uersione &
sanguis p nectione. & aia
p iunctione: ac deitas p vni
one. Ista eni quor no possut
diuidi. nec ab inuice separi.
Eode mo dicedu est de san
guie: et sub vtroqz specie tot9
xpc otinet. De hoc dic tho
mas de aquino. Nota q facta
osecratione panis. e quidem
corp9 xpi ibi ex vi sacmeti.
et sanguis ex reali ocomita
cia. Sz postmodu p osecratio
ne vini fit ibi econuerso san
guis xpi ex vi sacmeti. cor
pus at xpi ex reali ocomi
tancia: ita q tot9 xpc est sub
vtroqz specie. Hec thomas. Sz
et hoc notandu. q conuenit (no)
deo ee vbiqz simplicit & ppe.
creature vero conuenit ee in
vno loco tm. Corp9 xpi me
dio modo se habet. Cu eni
sit creatura no debet equari
creatori in hoc q sit vbiqz.
cu vo sit vnitu diuinitati.
debet in hoc excelle alia cor
pa ut simul & semel i locis
pluribz possit ee: sub isto sci
licz sacmeto. Vnde quilibet
fidelis et maxie q es religi
os9. cu ad reuendu altare
accedis. sacru dei tui corp9
et sanguine fidei oculis res
pice. sic videlicz ut certissime
et sine oi hesitacoe toto cor
de credas et ore cofitearis.
q illa hostia osecrata sit ve
rus dei fili9 ex virgine nat9
q mortu9 est & resurrexit.
iudex viuor & mortuoru:

ut sis de nuo qui sut vere iudei
nō lrā ſʒ spu. nō sc̄dm carnē sed
secundū pmissionē: indut⁹ cō
fessiōe cordis ⁊ oris sicut vesti
mēto: ut oīa interiora tua eū
ēē dn̄m ↄfiteāt. Dein cū reue
rētia debita et honore ꝑpruo
occurrēs deo tuo et deuocione
quadā hūili. mirare ꝙ tantus
dn̄s ad tātillū seruū. et tāta
maiestas ad miserū v̄miculū
et ad vilē pctōrē dignat' veni
re: et dic cū metu ⁊ reuērēcia.
Dn̄e non sū dign⁹ ut intres
sub tectū meū: ſʒ ↄfisus de tu
a pietate ⁊ clemēcia. accedo
infirm⁹ ad medicū vite. sici
ens ad fontē misc̄die. egen⁹
ad dn̄m celi ⁊ terre. ouis ad
pastorē. figmentū ad suum
creatorē: desolat⁹ ad meum
piū ↄsolatorē ⁊ liberatorē.
Postea ardētissīō desiderio
manu cordis haustu intiori
tā preclarū xpi suscipe cor
pus: ei⁹ pncia dulcissima ꝙ
plurimu delectat⁹. Ut autē
tā excellēs bonū videlicʒ sa
c̄mētū corporis xpi vnusquisqʒ
sac̄dos ī salutē aīe ⁊ corporis
sui offerre ⁊ suscipe valeat:
necesse ē ut ad illud sumen
dū p ↄtriōnē ⁊ cordis deuo
tionē se pparet et aptet. Un
dicit hugo. Triplex est gen⁹
sacrificij. Unū dn̄ica corporis: al
terū ↄtriti cordis: tercium
mortificate carnis. Oportet
ergo precedē sacrificiū hūilitatis
in mente. et afflictionis in
carne: ut habeat deuocioī

dn̄ica corporis ↄsecracōe. Hec hu
go. Multū nāqʒ valet hec salu
taris hostia ad delenda pcīa:
si fuit cū cordis contriōe vel la
crimarū effusiōe oblata. De
hoc dicit beat⁹ gregori⁹. Sin
gulārit' nāqʒ ad absolutionē
nostrā oblata cū lacrimis ⁊ be
nignitate mētis sacri altaris
hostia suffragat: quia is qui
in se resurgēs a mortuis iā
nō morit'. adhuc p hāc ī suo
misterio p nobis iterū patit'.
Nā quociēs ei hostiā sue pas
siōis offerim⁹: tociēs nobis
ad absolutionē nostrā passi
onē illi⁹ reparam⁹. Lauate
ergo lacrimis maculas pctō
rū: elemosinis tergite: sa
cris hostijs expiate. Hec gre
gori⁹. Debet ergo quilibet sa
cerdos in quocūqʒ gradu vel
religiōe existat. cū tiore ⁊ re
uerentia ad tm̄ sac̄mētū ce
lebrandū ⁊ sumēdū accedere:
ut p talē sūptionē salutē cō
sequi valeat aīe sue. Ad hoc
hortat' btūs augustin⁹ sic dicēs.
Aiaduertite o vos sac̄dotes
cū qn̄ta puritate et tremoē
et reuērentia debeatis accedē
ad illud sacrificiū ad qd' cum
xpc accessur⁹ fuit. dāpnari
voluit: et p angustia sāgui
nē sudauit: in quo sacrificio
ipē sac̄dos ē et sacrificiū. mi
rabilit' ⁊ ieffabilit'. Hec aug⁹.
Et notādū ꝙ ptās sac̄doti
ac dignitas valde excellēs
ē: nā in manibʒ eoꝝ dei fili⁹
velut ī vtero virgīs īcarnat':

cū p ūba sancta opante spū
scō panis in corpꝰ xpi trāsub
stanciat᷑: et vno eodēq3 mo
mēto deus ipe qui presidet
ī celo manibȝ eoꝝ ɔtinet᷑ in
sacrificio: et xpc tractat xpm:
cū sacdos manibȝ gestat dei fi
liū. De hoc btūs bernardꝰ sic
dicit. Credimꝰ ei qꝫ nō ē ptās
post deū sicut ptās vestra vos
sacdotes. a deo vobis ɔcessa.
O venanda sacdotū digni
tas: int᷑ quoꝝ manꝰ velut ī
utero marie ūginis dei filiꝰ
īcarnat᷑: qđ p vos pr̄ et filiꝰ
et sps scūs mirabilit᷑ opatur.
Sup hoc tā insigni pūilegio
ūro stupet celū. tra mirat᷑.
horret īfernꝰ. ɔtremiscit dy
abolus. veret᷑ homo. venat᷑
angelica creatura: qꝫ vno at
q3 eodē momēto deus ipe q
presidet in celo. maībȝ vr̄is
ē in sacrificio. O venabiliū
scitudo manuū. o felix exer
ciciū. o vē mūdi gaudiū:
ubi pma sūmis ɔiungūtur.
cū xpc tractat xpm. scȝ sac
dos dei filiū: cuiꝰ delicie sūt
eē cū filijs hoīm. Hec bnardꝰ.
Ex hijs dictis colligē possūꝰ:
qūta dignitatē deus ɔtulit
sacdotibȝ. Pretulit nāq3 eos
regibȝ et pncipibȝ: et quod
plus ē. ptulit eos qūtū ad
officiū etiā oībȝ āgeloꝝ ag
minibȝ. Testat᷑ hoc idē btūs
bernardꝰ sic dicēs. O qūta
dignitatem ɔtulit dn̄s sa
cdotibȝ: qūta ē pꝛogatiua
sacdotalis ordis. Pretulit

eni eos oībus regibȝ ⁊ pncipi
bus tre: ptulit etiā ordinem
hūc sacdotalē oībȝ hoībȝ: pmo
ut altius loquar. ptulit eum
angelis et archangelis. thro
nis et dn̄acoībȝ oībȝq3 āgeli
cis ordinibus. Hec bnardus.
Nec mirū. quia sacerdos cū
sit hō et creatura: suū crea
torē quodāmodo creat qn̄ of
ficiū misse pagit ac celebt.
Vn̄ dicit btūs bernardꝰ. Ille
q me creauit. creare michi
se dedit: q me creauit sine
me. creat᷑ mediatē me. Hec
bernardꝰ. Sicut igit᷑ magne
dignitatis et excellēcie ē or
do sacdotalis. si ipm ordinē
sacerdotes officiū misse cele
brādo debito modo ⁊ ɔgruo
executi fuerīt: sic eɔuerso
magni ē dedecoris ⁊ c̄rīs.
si sacdos indigne tractat cor
pus nr̄i saluatoris. Nā os
sacdotis efficit᷑ sepulchꝛ xpi:
p cotidiana sūptionē sacrm̄e
torū eiꝰ. Quo ergo ex ore
illiꝰ egredit᷑ falsitas p quod
ingredit᷑ veritas: aut quō
se ingurgitabit ebrietate a
illicita voluptate. qui xpm
in se recipit in sacrm̄ēti sūp
cione: De talibȝ sacdotibȝ
btūs bnardꝰ sic dicit. O sac
dos os tuū cotidie efficit᷑ se
pulchrū xpi. Quō ex ore tu
o egredit᷑ falsitas: p qđ in
gredit᷑ veritas: Quō oculi
tui respiciūt vanitatē: que
respiciūt viritatē: Quōe ma
nus tue ad illicita extēdūt:

que tenet tenentẽ oĩa. Quo
te ĩgurgitabis ebrietate. qui
sẽp plenꝰ debes ẽcc deo. Hec
bnardꝰ. Sz qd peiꝰē sũt non
nulli sacdotes. q postposito
tĩore dei se tradũt luxurie
et ĩcontinẽcie: et tñ presu
munt ad xpi mẽsam accedẽ
et eiꝰ sctissimũ corpꝰ maĩbz
ĩmũdis tractare et ore pol
luto sumẽ. Hij tales q̃muis
pferãt vͣba canonis et oret
labijs. tñ expuũt ĩ faciem
saluatoris. et cũ audet cor
pus dñicũ suscipe ĩ os sor
didũ: leuius eis esset si eum
picere in lutũ. De hoc di
cit btꝰs agustinus. Si sacdos fu
erit vas ĩcõtinẽcie ꝛ libidis.
iuxta filiũ vͣgis statuet in
altari ydolũ veneris. ꝛ cũ
pferit vͣba canonis. os eius
plenũ ẽ amaritudiẽ ꝛ dolo:
et q̃uis oret cũ labijs tamẽ
expuit ĩ faciẽ saluatoris.
et cũ psumit sumẽ corpus
dñicũ in os pollutũ. leuius
ei eet si eũ picerz in lutũ.
Hec augustiꝰ. Beatꝰ etiã ber
nardꝰ de hoc sic dicit. Turpis
simũ ẽ manꝰ deo dicatas
et sacro crismate ɔsecratas
pudẽdis ĩgerere. et post hoc
corpꝰ dñicũ sactissimũ cum
eis tangẽ. O q̃ temerariũ
et q̃ nefandũ pollutis ma
nibz tractare filiũ vͣginis.
et ĩmũdis labijs osculari:
et ore sordido sumẽ. Que
mẽs nõ rapit ad excessũ.
q̃s oculis nõ erubescit. cũ

ius audit et nõ reueretur. ubi mũ
di pciũ proicit in sterqͥliniũ.
id ẽ in os indigne sumencis.
Tales vͦ sacdotes indigne
corpꝰ dñi tractãtes ꝛ sumẽ
tes magis deliquũt q̃ hij qui
eũ crucifixerũt in terris. qa
illi semel crucifixerũt: isti
vͦ q̃ntũ in eis ẽ eũ cotidie
crucifigũt. De hoc dicit btꝰs
augustinꝰ in psona dñi sic.
O peccator tu sacdos noli me
ãpliꝰ affligẽ pccis tuis. Plꝰ
enĩ ledit me vulnꝰ pcci tui.
q̃ vulnꝰ lateris mei. Itẽ btꝰs
augustinꝰ de hoc iterz sic ait.
Magis ei deliquũt qui iã
regnãte in celis ɔtẽpnũt. scz
ĩdigne tractãtes ꝛ sumẽtes
corpꝰ xpi. q̃ qui crucifixerũt
eũ ãbulantẽ in terris. nõ qsi
crucifixores sz q̃si tanti sacra
mẽti indigni ɔfectores ꝛ pre
sumptuosi pceptores. qa illi
semel crucifixerũt: isti vͦ
in q̃ntũ in eis ẽ. eũ cotidie
crucifigũt. indigne tractãtes
et sumẽtes. Hec augustinꝰ.
Dicit etiã de hoc btꝰs ãbro
sius. Qui ĩdigne sumit cor
pus xpi: idẽ est ac si interfi
ciat. Hec ãbrosiꝰ. Nõ solũ at
qui in sacris ordinibz sũt cõ
stituti put sacdotes. verũetiã
ã oẽs xpifideles debẽt mag
nã diligẽciã et studiũ adhi
bẽ. ne unq̃ indigne ꝛ maxi
me ĩ pccis mortalibz acce
dat ad sumendũ corpꝰ xpi
sacrosctm: qz tales p hmõi
ĩdignã sumptionẽ totã trinitatẽ

ihonorat. Vn̄ dicit bt̄s ābrosi9.
Hoc polluty oīs in cor accipiat
q̄ nō solū corp9 xp̄i īpie la
cerat: ꝫ totā trinitatē coadu
natā corp̄i atrocit' ihonorat.
Hec ābrosi9. Sz ve hoī illi: cu
ꝑpt' pcc̄a sua et indignā sus
ceptione corpis xp̄i: ip̄a sal9
mūdi ē iudiciū et eťna dap
natio. De hoc dicit bt̄s bnar
dus. Ve hoī illi. cui sal9 mū
di iudiciū ē. cui vita mors
ē. cui absolutio dāpnatio ē.
cui grā ira ē: cui calix ꝓpi
ciacōis vas ē indignationis.
Hec bnard9. Nā qui idigne
corp9 ⁊ sāguinē sumit iudi
ciū sibi manducat et bibit:
teste cassiano q̄ dicit. Qui car
nalibz oblectaty cotidie volup
tatibz fuit et dulcedie. ipmqz
abū supsevit sc̄e eucharistie:
ī dāpnatione sibi ⁊ iudiciū
sumit penalitatis eťne. Hec
cassian9. Nec mirū: qz scdm
q̄ dicit bt̄s augusti9. xp̄m occi
dat qui libē peccat: et q̄ eū abs
tiore idigne ꝑcipit. Talis naqz
hō ꝑut dicit hylarius. deū ad
vidictā conatat: scōs a se fugat.
hostē suū letificat. suā vitā ab
breuiat: qui corp9 xp̄i idigne
lacerat ⁊ māducat. Hec hyla
rius. Nō solū autē hec mala:
ꝫ etiā alia q̄ plima indigne
accedēs ad sacm̄etū xp̄i icur
rit. Indigna naqz cōio. hoīnem
pcc̄is illaqueat. dāpnationē ꝑ
parat. ꝓximū scandalisat. mē
tē excecat. teptacōibz subiu
gat. deū irritat: vitā tpale bre

uiat: gratuitas et eťnis boīs spo
liat. De hijs oībus dicit in psal
mo ꝑ ordinē. Fiat mēsa eorū
corā ipsis ī laqueū ecce p̄mū: et
in retribucōes ecce scd̄m: et in
scandalū ecce tciū. Obscurent'
oculi eoꝝ ne videāt. ecce qrtū:
et dorsū eoꝝ semꝑ incurua. ec
ce qntū. Effunde sup eos irā
tuā ecce sextū: fiat habitacio
eoꝝ deserta ecce septim: et ī
tabernaculis eoꝝ nō sit qui in
habitet. ecce octauū. Cū ergo tot
mala indigne tr̄ctantes vel su
mentes corpus dn̄icū. icurrat:
necesse ē ut vnusqsqz se ꝓbet
et diligent' examinet: qualit'
ad illud tirficū sac̄ficiū accedat.

De fructu ⁊ utilitate quā asse
quūt' in grā accedētes ad sacrm
eucharie. Ca.m xxiiij Filius.

Postq̄ informaty su
de periculo idigne trac
tantiū ac sumētiū corp9 dn̄i
ci: nūc de fructu ⁊ utilitate
quā assequūt' hij qui ī statu g̃
cie illud sacrosc̄m corp9 xp̄i ꝑ
cipiūt cupio edoceri. Pater.
Scire debes an oīa.
q̄ nullā salutē asse
qui pt aīa sine huj9
salutifer cibi videlicz corpis x̄i
debita susceptiōe: teste remi
gio qui dicit. Nulla nobis sal9
corpis ⁊ aīe. absqz xp̄i carnis
et sanguis susceptione. Nam
ꝑut dicit rychard9 de sc̄o victo
re. ī hoc btīssimo sacramēto
xp̄i videlicz carne ⁊ sanguīe.
tota ꝯsistit salus fidelis aīe.
qa oīne graciā quā habz hō.

mediate xpi sacmeto illi tbuit.
Unde dicit beda. Oe quide do
nu celestis gracie. scia euchari
tia tribuit mediate. Et nota
du q dns nr voles declarare
magna caritate qua erga nos
habet: no solu ad videndu. s
ecia ad palpandu et comede
du seipsu nobis tribuit. De h
crisostimus sic dicit. Hoc fecit xpc
duces nos ad maiore amiciciae fe
dus: suaqz caritate declarans
erga nos. prestans se no solu
videri desiderantibz: s et palpa
ri et comedi ac amplecti. Hec
crisostimus. Tractare aut et manduca
re corpus xpi: est vita eternam
habe. Unde ipse dns dicit. Pa
nis que ego dabo caro mea e:
p mundi vita. Et bene dicit
vita. Sicut eni vita naturalis e
in mebris eo q uniunt capiti
a quo recipiunt influencia sensus
et motus: sic in fidelibz qui sunt
mebra xpi vita spualis conser
vatur: eo q uniunt capiti xpo
p hoc amoris sacrameta. Be
ne aut dicit mundi: qz alia sa
cramenta solu pficiunt ipsi recipi
enti: solus eni baptisatus recipit
gram baptismale et no alij.
Sacramentu aut eucharistie
no solu pficit sacdoti sumenti:
s ecia toti eccle. ecia illis q
sunt in purgatorio. Cuius racio
e: qz eucharistia no tm est sa
cramentu s ecia eccie sacrifi
ciu. in quantu continet xpm pas
su. Et ideo du offertur ab ip
so sacdote. pficit oibz xpi fide
libz. Si aut sumat alio mo

sicut a layco tunc pficit solum
sumenti: qz officiu eius no est
offerre sacrificiu: s tm sumere
sacramentu. Sequitur. Qui ma
ducat mea carne et bibit
meu sanguine habet vitam
eterna scilicet post hac vita: q
dicit pt. habet vita eterna ecia
in pnti. Sicut eni cibus corpo
ralis no solu nutrit et conser
vat vitam. s deducit ad per
fecta quantitate: sic esus sacra
menti pducit hoiem ad grae
consumacione: que e gloria et
na. Et hoc e qd dicit. Qui ma
ducat mea carne no tm sac
mentalit s ecia spualit per
ciens effectu sacramenti: habet
vita eterna. qz habet deum
inhabitante qui e vita eterna.
Ad hoc ecia in pnti vita per
utilis e hec mesa. cu in illa su
matur hec eucharistia. q quide
liberat a malo ac conservat in
bono: delet venialia: cavet
mortalia. Huius ecia virtute sa
cramenti vniuerse ecia virtutes au
gentur: et oim graciarz fructus ex
uberat. Ubi sciendu q euchari
stia sacramentu e vnionis: qz p
susceptione huius sacramenti effi
cimur oes vnu in xpo: et ideo
bn spualis manducacio voca
tur comunio. na p ipsa sacram
comunione q mebra incorpamur
xpo. Un dicit damascenus.
Pptea comunio dicitur et est vere.
quia comunicamus et vnimur
ad invice p ipsa xpo et parti
pamus carne et deitate: qa
ex vno pane assumimus oes

vnū corp⁹ xp̄i et vnū sāguinē.
et ad īuicē mēbra generari
īcorpati xpo. Hec damasce⁹
Vn̄ p̄m⁹ et pncipalis eius
effect⁹ ē: iā vnitū corpi xp̄i
mistico p caritatē magis v
nire. Magis aūt vnire ē t
plicat: aut qa q̄s vnit ma
iori vinculo. aut ille magis
qui habet maiorē caritatē:
aut q2 eodē vinculo vnit strictius.
ut ille qui scd̄m eūdē habi
tū feruētius amat: aut q2
eodē firmius: ut ille qui in
eodē habitu ē magis radi
cat⁹. Dicit ergo hoc sacm̄ē
tū magis vnire q2 digne
accedētem reddit feruētio
rē: et ex hoc q̄ reddit cari
tatē magis ignitā adiuuat
ad ↄsumēdā pcc̄i venialis
rubiginē: et ex hoc q̄ magis
firmat. adiuuat ad vitā ad
vitandū oīa scelera: et ra
cione vtriusq3 valet ad aug
mētū v̄tutum et maxie ca
ritatis. Feruor ēī caritatis
cotidie minuit p veīalia:
ideo oportz p huc cibū re
staurari pditū. Hec ēī esca
spūalis in illis qui salubri
ter pcipiūt eā. et sensum
munit ab illicitis: et ī gra
uioribz pcc̄is custodit oīno
a ↄsensu. Vn̄ cū aliq̄s rari
us solito vel mitius sentit
mot⁹ vicioꝝ: grās agat hu
ic sacm̄ento quod hoc opat
in ipo. De hoc btūs b̄nard⁹
sic dicit. Duo sacm̄entum

corpis dn̄i opat in nobis: ut
videlicz sensum muniat. et ī pcc̄is
ḡuioribz tollat oīno ↄsensū.
Verbi grā: si q̄s nr̄m nō tā
crebros ut solebat. nec tam
acros sustinet iracūdie mot⁹
īuidie. luxurie ac cetoꝝ sup
ple vicioꝝ: grās agat corp
et sanguini dn̄i nr̄i. qm̄ v̄t⁹
sacm̄enti opat in eo. Hec b̄
nard⁹. Nā post hui⁹ salubri
mi cibi pceptionē fit homo
masuetior ad correptionē:
potētior ad laborē: et feruē
tior ac deuotior ad cetaꝝ
v̄tutū opationē. De effec
tu ac v̄tute hui⁹ sacm̄enti
sacrosc̄i dicit btūs b̄nardus.
Corpus xp̄i ē pegrinantibz di
eta. egrotis medicina: debi
les ↄfortat. valētes delectat.
lāguores sanat. sanitatē con
seruat: fit hō māsuetior ad
correptionē. pacietior ad la
borē. ardētior ad amorē. sa
gacior ad cautelā. ad obedi
enciā pmior: ad grāꝝ acti
onē deuotior. Hec b̄nardus.
Accedam⁹ igit ad huc spūa
lē cibū qui est panis vite.
et cor hoīs ī oī bono ↄfirmat:
et remissionē pcc̄oꝝ prestat.
De quo ysidor⁹ sic dicit. Hic
cibus non corp⁹ ipīguat. s3
cor hoīs ↄfirmat. Hic ē pa
nis vite. Qui ergo vitā mā
ducat: mori nō potest. Acce
dite igit ad eū et saciamini:
qa panis ē. Accedite ad eū
et illūinamini: quia lux est.

Accedite ad eū et liberamī:
qa ubi sp̄s dn̄i ibi libertas.
Accedite ad eū et absoluimī:
qz remissio ē pctoꝝ. Hec ysi-
dorꝰ. Et sciendū qꝫ sicut filiꝰ
recipit vitā a p̄re ꝓpt' vni
tatē quā habet a p̄re: sic q
vnit' xp̄o p corpis illiꝰ sus
ceptionē habet vitā a xp̄o:
ȝ different'. De hac differē
cia thomas sup iohem sic ait.
Filiꝰ ꝓpter vnitatē quā habz
a patre recipit vitā a p̄re:
ergo qui vnit' xp̄o habet
vitā a xp̄o: ȝ differet'. Na
filiꝰ habet aliqd ꝓpriū. qz sic
ē a p̄re qꝫ tn̄ recipit totā ple
nitudinē diuine nature: i tm̄
qꝫ qcqd ē natale p̄ri sit eciā
natale filio. Creatū vo acci
pit aliquā pfectionē et vitā
pticularē id est pticipatā:
nō at essencialem qd ipsū
ē vita. In quolibet at genere
rerū qd est p eēntiā ē causa
coꝝ que sunt p pticipationē:
sicut ignis ē causa oim igni
toꝝ. Qd igit' p eēntiā est vi
ta: causa est et pncipiū oīs
vite. Sicut igit' pater pma
causa ē vite viuētiū: ita et
filiꝰ. Qz at dicit. sicut misit
me viuēs p̄r et ego viuo ꝓp
ter p̄rem: loquit' de pcessiōe
sua a p̄re. Cū vo dicit. q mā
ducat me et ipe viuet ꝓpter
me: loquit' de participatiōe
corpis et sanguis sui. qua nos
efficim' meliores. Hec thomas.
Cōsiderādū eciā qꝫ dn̄s nr̄
ihesus xp̄c qui ē sapiēcia p̄ris
increata voluit ꝓpter nos carnē
assumē et ipsā carnē in sacra
mēto nobis p̄bē: ut p cibū
carnis ad gustū nos inuitaret
sue deitatis. De hoc hugo sic
dicit. Sapia increata q se p vi
sibilia manifestat: voluit oste
dē quō ipā aioꝝ cibus et re
fectio ē. Et ꝓptea carnē assup
tā nobis in edulīū pposuit in
sacīmento: ut p cibū carnis ad
gustū inuitarz diuinitatis. Hec
hugo. Igit' ihesus in sacīmeto
verus cibus ē et vere gusta
bilis. ut p gustum corporis eiꝰ
pueniat ad gustū diuinitatis eiꝰ:
qz ipā ē via scd̄m huanitatē
ad eiꝰ diuinitatē. Sume at ne
cessariū ē ad hoc ut ad gustū
intime deitatis ptīgat p cor
pus xp̄i in sacīmeto. qꝫ sensꝰ
corpalis aliquo sēsibili signo
detineat' et foueat'. et intel
lectꝰ luīne supnāli fidei cfor
tet'. et ut volūtas caritate iflā
met': et sic p spualē māduca
tionē corpis xp̄i ad gustum
abscondite diuinitatis ptin
gat'. Unde dn̄s xp̄c dicit. E
go sū ostiū videlicz sensui
corpali p signa sensibilia
mōstratum: ego sū ostiū in
tellectui p fidē rectā resera
tū: ego sum ostiū volūtati
p caritatē feruidā apertum.
gustatū et ihabitatū. Ego
inqt dn̄s sū ostiū scilicz sen
sui corpali p signa sēsibilia
mōstratū in sacramēto: scilz

p sensibiles species sacrame̅ta
les panis et vini. Vn̄ dicit hu
go. Ne hūana infirmitas co
tactu carnis in sumpcōe hor
rerz. ideo ↄsueti eduliȷ specie
carnē velauit: ut sensꝰ foue
ret dū ↄsueta pcipit. et eciā
intellcūs credēdo et affectꝰ dili
gēdo determinate dirigēt ad ca
bū quē pr̄ signauit sub spēbz
panis et vini: q̄ eciā significat
pfectā refectionē eē in hoc sa
cramēto. Hec hugo. Ite ego su
ostiū intellectui p fidē pfectā
reseratū. Vn̄ crisostimꝰ i tc̄tatu
de symbolo dicit. Fides ē lumē
aīe: ostiū vite: fūdamētū salu
tis etne. Et ysaie septīo dicit.
Nisi credideritis. nō intellige
tis. Ergo p fidē intrat ad ve
ritatis ↄgnitionē. Et augustīꝰ
sup iohem dicit. Noli itelligē
ut credas: s̄ crede ut itelligas.
Intellcūs ē enī merces fidei. Fi
des mūdet te: ut īellectꝰ re
pleat te. Hec aug. Intellectꝰ
eī hūanꝰ sine radio fidei cc̄ta
diuina q̄i cecꝰ ē. Vn̄ ipossibi
le ē. ut intellcūs. corpꝰ xpi ut
existit sub spēbz sacrāmētalibz
itelligat. nisi lumine supnatali
ctissie fidei illūinet et dirigat:
alias nō videbit riuulos buti
ri et mellis ait iob. Qd̄ expo
nēs btūs gregorꝰ i moralibz
dicit: qp butirū nascit ex carne
et significat xpi hūanitatē:
mel vō descēdit ex aere sine
core et significat xpi diuini
tatē. Ex hijs duobz fluūt ri
uuli cōtēplacōis hūanitatis

et ↄtēplacōis diuinitatis: quos
solū fideles in tāta plenitudīe
qn̄qz pcipiūt. ut videat qd̄ dicē
non valent. Attigit enī fides
iaccessa ait binardꝰ sup cāticā:
q̄a p fidē intellectꝰ illūinatꝰ et
ↄfortatꝰ attigit hāc veritatē
indubitāt qp xp̄c vē ē in sac
mēto: et deitas vē in xpo. Vn̄
huiꝰ sacrāmēti misteriū nōnūqͣ
datꝰ agnosci quorūdā deuotis
cordibz: et si nō semp tn̄ qn̄qz ex
grā speciali: ut quodāmō inef
fabilit pcipiat veritatē huiꝰ sa
crāmenti p grām eis ifusā. p qm̄
ↄgnoscūt huiꝰ iestiabilis sacrāmē
ti verissimā existenciā et presē
ciā: ut p tūc fides quodamodo
actualit cessare videat et res
putet trāsisse in verā pfectāqz
ↄgnicionē. In hac at felici hora
cū talis mirifica ↄgnicio cor pos
sederit: hō deuotꝰ i magnā ↄpūc
tionē vel deuocionē rapit. Nā
si pccōr aliqn̄ fuit, p suis exces
sibz i lacrīmas resoluit: q̄a suum
iudicē et qui iudicabit viuos et
mortuos pn̄cialit in hoc sacrāmē
to adeē sentit. Si vō aliqs minꝰ
excessit vl̄ ea q̄ ↄmisit p lōgā
pn̄iā sufficiēt deẜsit: accepta
fiducia de spe venie et de in
troitu celestis pr̄ie i magnam
exultationē aī et feruidā deuo
tionē cordis exurgit et iardescit:
qr illū in hoc sacrāmēto adeē ↄg
noscit. q̄ vitā et gloria eternā
suis dilcōribz post hāc vitā da
re ↄsueuit. Et qn̄to qs corpe et
corde fuerit mundior et in reli
giosa vita pfectior: tāto habū

dñcus huiꝰmodi grã ꝑfruetur.
Hoc tñ nõ scḋm comune cursu
fit: cũ oim sciãꝝ elemẽta ⁊ pñ
cipia hec excedat ꝯgnitio. Nec
eciã ipsis quidẽ carissimis hec
grã sꝑ adest. ideo meliꝰ eis ꝑ
fidei pncipia ꝓuidere: ſʒ solũ
intˢdũ. cũ videlicʒ aĩa ad supna
rapit et ad celestia misteria
ꝯgnoscẽda eleuat: ꝓut tũc di
uina grã hec vl' hijs silia dig
nat manifestare. que reuelat
occulta. et ad ĩuisibilia et ar
chana secretoꝝ dei extollit: a
quibʒ tñ cũ auulsus fuerit. rur
sus redit ad ꝯsueta fidei documẽ
ta: ꝓorũ pene ignarꝰ. Itẽ seqt:
Ego sum inqt ostiũ volũtati ꝑ
caritate feruidã aptũ gustatũ
et inhabitatũ: quia q mandu
cat carnẽ meã ⁊ bibit sãgui
nẽ meũ. i me manet et ego in
eo. Hec aũt mãducatio fit spũa
lit. Manducare vͦ spũaliter ẽ
attigẽ ad rẽ huiꝰ sacri. Res aũt huiꝰ
sacramenti duplex ẽ: vna ꝯtẽta
et significata. et hec ẽ xpc in
teger qui ꝯtinet sub spẽbʒ pa
nis ⁊ vini: alia ẽ res significa
ta ⁊ nõ ꝯtenta: et hec est cor
pus xpĩ misticũ qḋ ẽ ecclesia.
Ille igit mãducat spũalit: qui
xpo ꝯiugit ꝑ fidẽ ⁊ caritatẽ.
Fides enĩ ptinet ad ꝯgnitionẽ:
caritas ad refectionẽ: ideo eciã
vnit corpi xpĩ mistico scilicʒ ec
clesie. Ex ista aũt mãducatiõe.
orit attingẽcia spũalis: alias
xpo nõ incorparem ꝯũ eiꝰ car
nẽ gustamꝰ. De ista icorpatiõe
augustiꝰ sup iohẽm sic dicit.

O sacramentũ pietatis: o signũ
vnitatis: o vinculũ caritatis.
Qui vult viuẽ: accedat. credat.
icorpet ut viuificet. Et hugo sr
septim ãgelice ierarchie dicit.
q ista mãducatio dicit viuifi
ca: qa vnũ secũ facit vel efficat
oẽs quibʒ se ꝓbet sumendã.
Dicat igit mãducãs. illud cã
ticoꝝ qnto: comedi fauũ cum
melle meo. Fauus sicut dicit
origenes ẽ caro ṽginea: cellu
lis distĩcta melle repletis. Igit
qḋ ẽ aliud comedi fauũ cum
melle meo: nisi mãducaui cor
pus ṽginee carnis. dulcissiã
diuinitate repletũ: Et sic ꝑ
gustũ humanitatis: ꝑuenit ad
gustũ diuinitatis. Unde qsquis
es religiosꝰ et huiꝰ sacramenti
saporẽ inexptũ tibi experiri
desideras: cura aĩam tuã ꝑ
us abstrahẽ a negocijs secu
laribʒ a vicijs et carnalitati
bus: ut eiꝰ sũptionẽ pcedat
ꝓfunda ꝯtrito et pura ꝯfessio.
Itẽqʒ actualis deuotio pocius
te trahat ad hoc sacramentũ: q
indulta ꝯsuetudo. Ardẽtissĩs
eciã affectiõibʒ et scissimis me
ditaciõibʒ tanq rosis rubescen
tibʒ. et lilijs albescẽtibʒ hospi
ciolũ cordis tui ei adorna: ⁊
thalamũ tãto sponso ꝑ verã
pacẽ cordis ꝓpara. Et cũ pñ
te susceperis. int cordis brachia
ipsũ reclina ꝑ exclusionẽ oĩs ter
reni et carnalis amoris et iclu
sionẽ sponsi celestis: ut mere
aris vniri cũ ipo ⁊ vidẽ ⁊ gus
tare q suauis ẽ dñs. Felix qui

hoc gustu intimo percipere meruit:
qui hoc p verā experiētiā magis q̄
p v̄ba vel scripta cognouit. In
hac felici vnione si concessa fu
erit desup. ineffabilis pausa
cio. raptiua quedā cōteplatio et
inusitata fruitio illius summi et ve
re p̄ntis boni. q̄ alam sursum
trahat. et ad purā cōteplatione
dilecti paulisp trāsmigrare fa
ciat. gr̄as referat bonorū
oīm largitori. nec se v̄bis ef
fundat sed secretū teneat: et — secrete
cū pfundo cordis gemitu in
hanc vocē erūpat et dicat.
Vere tu es deus absconditus:
et q oculus nō vidit nec au
ris audiuit nō solū que deus — n[on] i[n] cor hominis ascendit.
electis suis i futō reseruauit:
s; nec ea q̄ in hac vita suis a
matoribz dare cōsueuit. Vn q̄
digne ad hoc accedit sacramentū et su
mit. maxim gaudiū ex hoc i
suo corde percipit. Testat hoc
btūs bernardus qui dicit. Qui
scām eucharistiā digne sumit.
nunq maius i tota vita sua
gaudiū. refrigeriū q; expertus
fuit: q qd in sumptiōe corpis
et sanguis xp̄i fideliter degusta
uit. Hec bnardus. Nec mirū:
qa p dignā corpis xp̄i sumptio
nē mēs deuota trāsmutat in
deū: et cor gratiarū fonte pota
tur. De hoc dicit hylarius. Dig
ne ac rite credit. q mens illa
scā tota in deū salubrit trāsmu
mutat: que digna scē sumpte
eucharistie demōstrat. Item
dicit fulgētius. Qui digne sac

tā eucharistiā miserit i cor suū:
i ipo procul dubio fluet fontes g̃
tiarū. et refluet ietnū. Hec ful
gen9. Qui v̄o p hūc cibū spu
alē xp̄o incorparat9 fuerit: cum
ipo pmanebit in etnū. Vn dic
damascen9. Qui digne p esum
corpis et sanguis xp̄i incorparat9
xp̄o fuerit: Vna cū xp̄o ipse
icorruptus et florid9 etnaliter p
manebit. Notādū ē etiā q i
ter dona nulla gr̄a ita valēt
accedit in amore dei: quadmo
dū corpis xp̄i digna susceptio.
De hoc p quedā sic dicit. No
ta q p oībz alijs gr̄ijs. sui cor
pis coīcatio accedit i nobis ca
ritatē. Qui ei panē calidū ia
acceptū de clibano comedeit:
cū pane [unge] sumet et calore. Sic q̄
corp9 dn̄i comedit i clibano
cordis sui ī maxia caritate de
coctū: in eodē etiā comedit ca
ritatē. Ignit9 quippe amor susci
pit in corpe ei9: quo sumpto. et
nos inardescam9. et ipsū semp
āplius esurim9. Hec ille. Hec
vō esuries qn̄to maior fuit. ta
to maiorē caritatē in hōie ac
cendit: et qn̄to qs maiorē ca
ritatē habuit. tanto corp9 xp̄i
intimius et validius manducabit.
Testat hoc ān̄selm9 qui sic dicit.
Sacramentū dn̄ici corpis ille pl9
manducat qui plus amat: licz
hui9 amoris in hac vita non
nisi ut pignus quoddā accipi
am9. plenitudinē ei9 i pmiū
in futō sclo expectātes. Hec an
selm9. Amuis ei pfecti viri
et plus amando rursum et plus
manducant et plus amat

cū magna habūdācia gracie sumāt
hoc sacmētū. nulla tn̄ ē cōparacio ad
etnā gloriā in qua angeli et scōr
aīe vident dn̄m facie ad faciē. et
degustāt dulciter etna xp̄i mune
ra. De hoc btūs bernardus ī ser
mone de cena dn̄i sic ait. Michi
apponit veritas sed ī sacmēto.
angelus ex adipe frumēti saginat
et nudo grano saturat. me opor
tet interī quodā sacmēti cortice ēe
cōtentū. carnis furfure. pallea
lrē. fidei velamine. et hec talia sūt
q̄ gustata afferūt mortē si nō de
primiciis spūs cōdulcucciq̄ accipi
unt codimētū. qd̄ fit p donū itel
lcūs. Denique absq̄ spū sacmētū ad
iudiciū sumit. quia caro nō pdest
qc̄q̄. et lrā occidit. et fides sine o
pibꝫ mortua ē. Sꝫ sp̄s sanctus ē q
uiuificat ut viuam ī eis. Multa
libꝫ āt habūdācia sp̄s nr̄i pīguescat.
nō tn̄ pari iocūditate sumitur
cortex sacmēti et adeps frumēti.
fides et res. meōria et p̄ncia. etni
tas et temp. vultus et speculū.
ymago dei et forma serui. Rēpe ī
oībꝫ ē fides locuples michi. ītellcūs
vō paup. hec bernard. Sꝫ et hoc
cōsiderādū q sac cōmunio et pcep
cio huiꝰ salutiferi sacmēti. nō solū
facit ī dei amore feruētes. Sꝫ eciā rē
dit hoīes ad resistendū tēptamētis
dyaboli forciores. qꝛ malignꝰ sp̄s
cū pspexerit hospiciū cordis vniꝰ
cuiusq̄ deuoti p hospitē xp̄m esse
occupatū. ītelligit ꝓpt̄ diuinā
p̄nciā locū ad tēptādū sibi ēe
pclusū. et iō quodā pauissus
trore cōfusus abscedit. Vnde

dicit ysidorꝰ. Suscipe dn̄m ihm
tue mētis hospicio. Cū āt aduer
sarius tuꝰ hospiciū tuū videt
occupatū celestis fulgore p̄ncie.
ītelligit locū tēptamētis suis
intclusū esse p xp̄m. hec ysidorꝰ.
Nā scd̄m q dicit Crisostimꝰ. ut
leones flamā spirātes. sic ab illa
mēsa discedimꝰ terribiles effecti
dyabolo. hec Crisostimꝰ. Vtrū hoc
sacmentū deleat venialia pctā.
et utrū possit homo accedē ad
hoc sacramentū in venialibus
pctīs. Cam̄ xxv. Filius.

Cupio eciā scire vtrū hoc
sacmētū deleat veīalia
pctā. vel vtrū possit homo acce
dē ad cōmunionē scām existēs
ī veīalibꝫ pctīs. Pater.

Scire debes q sacmētū dn̄i
ci corpis marīe efficacie
ē. qꝛ hō cū accedit ad hoc sac
mētū et sumit illud cū deuocōē
q̄ pt. pctā veīalia si q̄ habet de
lent. et ī grā dn̄i roborat. Tes
tat hoc btūs bernardꝰ q̄ dicit.
In sacmēto altaris pctm̄ veīale
delet. homo ī grā roborat.
aīa celesti dulcedīe īebriat. Et
nōndū q xp̄s semel obtulit hos
tiā corpis sui ī cruce moriēdo
pro nobis. nūc vēo hec oblacio
cotidie iterat et repetit cū ī
altari offert. et hoc fit causa ī
firmitatis nr̄e. qꝛ cotidie pec
camꝰ pctīs illis videlicet veīa
libꝫ sine quibꝫ hūana īfirmitas
viuē nō pt. et iō dedit nobis
corpꝰ et sanguinē suū ī cibū et
potū. ut p talē salubrē suscep

Ca. xxv°

none indulgenciā possim⁹ asseq̄
peccōꝝ. De hoc dicit btūs augustin⁹.
Cotidie hec oblacio iterat᷑ licet
xp̄s sit semel passus: quia coti
die peccam⁹ pcc̄is sn̄ q̄bꝫ morta
lis īfirmitas viuē nō pt.ʳ et q̄a
cotidie labim᷑: cotidie pro nobis
xp̄s mistice īmolat᷑. Dedit eciā
nobis hoc sacr̄m̄etū salutis ut qꝛ
nos cotidie peccam⁹. et ille iā
mori nō pt.ʳ p hoc sacr̄m̄etū re
missionē cōsequam᷑. Cotidie ipse
comedit᷑ et bibit ī veritate: sꝫ ite
ger et vīu⁹ manet. Dicit eciā
de hoc btūs ambrosius. Xp̄s sel'
vnā obtulit hostiā corp⁹ sal; suū.
qꝛ āt hoc sacrificiū sepius a nob
repetit᷑. ideo cotidie causa ē nr̄e
īfirmitatis: qꝛ cotidie peccam⁹.
Si q̄ciensc̄uqꝫ effundit᷑ sāguis
xp̄i. ī rmissionē peccōꝝ effūdit᷑.ʳ
debeo illū semp accipe ut semp
michi pcc̄a dimittant᷑: qui sp
pecco sp debeo habē medicinā.
Qui enī vuln⁹ habet: medicinā
req̄rit. Vuln⁹ ē qꝛ sub peccō sum⁹:
medicina ē celeste et venerabi
le sacr̄m̄etū. hec ambrosius. Vbi
eciā cōsiderādū qꝛ res hui⁹ sac
m̄eti ē caritas q̄ excitat᷑ ī hoc sa
cr̄m̄eto: p qđ pcc̄a venialia remit
tūt᷑. Maior ē enī vtus caritatis
cui⁹ ē hoc sacr̄m̄etū: q̄ venialiū
peccōꝝ. De hoc Thomas de aq
no sic dicit, Sciēdū qꝛ ī xp̄i sac
m̄eto duo pn̄t cōsiderari. scilicet
ip̄m sacr̄m̄etū et res sacr̄m̄eti: et
ex vtroqꝫ apparet qꝛ hoc sacr̄m̄ē
tū habꝫ vtutē ad remissionē ve
nialiū peccōꝝ. Nā hoc sacr̄m̄etū
sumit᷑ sub specie cibi nutriētis.

nutrimētū āt cibi ē necāriū cor
pi ad restaurādū id qđ cotidie
dep̄dit᷑ ex actiōe caloris natura
lis. Spūalit᷑ aūt cotidie aliq̄d ī
nobis dep̄dit᷑: ex calōe cōcupiē
p pcc̄a venialia q̄ diminuūt fer
uorē caritatis: et iō cōpetit huic
sacr̄m̄eto ut rmittat pcc̄a venialia.
Vn̄ ambrosius dicit. qꝛ iste panis
cotidian⁹ sumit᷑ ī rmediū coti
diane īfirmitatis. Res āt hui⁹
sacr̄m̄eti ē caritas. nō solū q̄ntū
ad habitū. sꝫ eciā q̄ntū ad actū,
q̄ excitat᷑ ī hoc sacr̄m̄eto: p qđ
pcc̄a venialia soluūt᷑. Vn̄ mani
festū ē qꝛ vtute hui⁹ sacr̄m̄eti
remittūt᷑ pcc̄a venialia.ʳ quia
pcc̄a venialia et si nō cōtrariāt᷑
caritati q̄ntū ad habitū. cōtriāt᷑
tn̄ ei q̄ntū ad feruorē actus q̄
excitat᷑ p hoc sacr̄m̄etū: racōe
cui⁹ pcc̄a venialia tollūt᷑. Ma
ior ē enī vtus caritatis cui⁹ est
hoc sacr̄m: q̄ venialiū peccōꝝ.
Nā caritas tollit p suū actū pcc̄a
venialia. q̄ tn̄ nō pn̄t totalit᷑ ipe
dire actū caritatis: et eadē rō
ē de sacr̄m̄eto. hec Thomas. Vtꝛ
vero possit aliquis accedē in peccō
veniali ad istud sacr̄m̄etū. De hoc
sciēdū qꝛ si q̄s ē ī peccō veniali et
habꝫ grām celebrādi missam
ā cōmunicādi. debet p̄us satis
facē deo p cōpūctionē cordis
et orōēs et habeat bonū p̄posi
tū de cetō nō peccādi: et secur⁹
cōfidēs de dei misīcdia et pieta
te accedat ad hoc sacr̄m. De
hoc btūs aug⁹ sic dicit. Quāuis
q̄s peccō mordeat᷑ veniali. peccā
di tn̄ de cetō nō habeat volūta

te.ꝰ satisfaciat lacrimis et oroībꝫ: et
ꝯfidēs de dn̄i misericordia et miseracōē
accedat ad eukaristiā intrepidꝰ
et securꝰ. hec augꝰ. Vn̄ illi īdig
ne accedūt ad hoc sacramētū q̄
vel sunt ī mortalibꝫ pc̄tīs: vl' de
veīalibꝫ ex sua īcuria vl' negli
gēcia nolūt penitē. Hoc testat'
btūs ambrosius ita dicēs. Eu
karistiā īdigne sumūt qui vl'
sunt īcrīmialibꝫ vl' sn̄ pn̄ia de
veīalibꝫ: id ē qdā securitate et
negligēcia de veīalibꝫ nolunt
D penitē. Et nondū q̄ corpꝰ xp̄i
quatuor mōis sumit'. Quidā eī
accipiūt spūalit' tm̄: ut q̄ accipi
unt rē sacramēti id ē grām: et nō
ipm̄ sacrm̄ corporis xp̄i. De hoc
mō sumēdi dicit augꝰ. Crede
et māducasti: id ē corpori xp̄o
mistico īcorporatꝰ es. Quidā
accipiūt sacramētalit' tm̄: ut comu
nicātes ī mortali pc̄to. Quidā spi
ritualit' et sacramētalit': ut q̄ cōicāt
ī grā participātes rē et sacramēti.
Quidā nec spūalit' nec sacramēta
lit': ut q̄ nec rē nec sacramētū acci
piūt. Primi nō māducātes mādu
cāt.' Scdi māducātes nō mādu
cāt.' Tercii māducātes māducāt:'
quarti nō māducātes nō mādu
cāt. Ubi aduertendū q̄ bonꝰ vtrāqꝫ
xp̄i carnē id ē sacramētū et rē ac
cipit:' malus vero tm̄ sacramētū
id ē corpꝰ xp̄i sub sacramēto et
nō rē spūalē sumit:' vterqꝫ tn̄ ve
rā carnē et verū sanguinē xp̄i
accipiūt. Vn̄ dicit btūs augꝰ. Est
qdē ī pc̄torībꝫ et īdigne sumen
tibꝫ vera xp̄i caro et verꝰ san
guis:' s; eēncia: nō salubris effi
ciēcia hec augꝰ. Qr malꝰ sumit
corpꝰ xp̄i ī iudiciū et dāpna
cionē: iustus vō ī etn̄a salutē.
De īdigne sumētibꝫ dicit Ori
genes. Corpꝰ qdē et sanguinē
xp̄i ī dāpnacione sibi sumit
tm̄ metas q̄ corporis: q̄ absqꝫ gus
tu accesserit īterne dei dulcedīs
et amoris. hec origenes. Vn̄ illi
solūmō dicūt' virtutē carnis xp̄i
sumē et vere māducāe: q̄ spūa
lit' māducāt. Qd' cōfirmat btūs
ambrosiꝰ ita dicēs. Qui mādu
cāt spūalit' virtutē corporis et san
guis xp̄i. dicūt' sumē et vere
māducāe: qr ipām corporis xp̄i
efficaciā cotidie sumūt ī rmis
sionē pc̄tōr. hec ambrosiꝰ. Id
circo homo non hn̄s vitā spūalē:
spūalit' nō pt̄ nutriri ī sūpcōē
corporis xp̄i. Vn̄ dicit Egidius.
Sicut mōstr̄ eēt naturalit' et
cōn naturā q̄ aliqd nō viuēs
corpalit' cibū māducaret aliq̄
corpalē: ita mōstr̄ ē et cont'
naturā q̄ aliqs nō viuēs spūa
lit' sumat huc sacrū cibū et spūa
lē. Cibus eīn spūalis ē silis cibo
corpali ī hoc. q̄ sine ipō vita
spūalis esse nō pt̄: sicut nec sn̄
cibo corpali vita corpalis. Sꝫ
āplꝰ habet ab eo. qr causat ī
deficiētē vitā ī sumēte: qd' cibꝫ
corpalis nō efficit. Nō eī q̄ cor
palē sūpserit semp viuet: qui
vō huc cibū spūalē sumit. habꝫ
vitā etnā. hec egidiꝰ. Debemꝰ
ergo xp̄i carnē māducāe non
solū ī sacramēto. s; eciā vsqꝫ ad
spūs participacionē: vt possimꝰ
int' ipiꝰ mēbra cōputari et sibi

ꝑmit. Ad hoc faciendū hortat[ur]
b[ea]t[u]s aug[ustinu]s sup[er] Johem sic dicens.
Carnē x[rist]i nō edam[us] t[antu]m i[n] sac[ra]
mēto. q[uo]d etiā multi mali faciūt s[ed]
vsq[ue] ad sp[iritu]s p[ar]ticipatione[m] mādu
cem[us]: vt i[n] d[omi]ni corp[or]e tāq[uam] me[m]
bra maneam[us] et ei[us] sp[irit]u vege
tem[ur]. hec aug[ustinus]. Diligent[er] etiā
cōsiderādū. q[uod] sūt aliq[ua] p[e]cc[at]a ve
nialia q[ue] i[n] nullo i[m]pediūt eff[ec]t[u]m
hui[us] sac[ra]m[en]ti. Sunt etiā non
nulla q[ue] nō ex toto i[m]pediūt ef
f[ec]t[u]m hui[us] sac[ra]m[en]ti: s[ed] i[n] p[ar]te. Nā
effect[us] hui[us] sac[ra]m[en]ti nō solū ē
adepcio h[ab]itual[is] g[rati]e vl[ve]l c[ar]itatis:
s[ed] ē etiā q[ue]dā actualis r[e]fectio
sp[irit]ualis dulcedīs. q[ua]m p[er] aliq[ua] p[e]cc[at]a
venialia i[m]pedit[ur]. De hoc Tho
mas de aq[ui]no sic dicit. Nondū
q[uod] p[e]cc[at]a venialia dupl[iciter] accipi
p[osu]nt. vno mō p[ro]ut sūt p[re]t[er]ita:
alio mō p[ro]ut sūt actu exercitata.
Primo q[ui]dē mō p[e]cc[at]a venialia nullo
mō i[m]pediūt eff[ec]t[u]m hui[us] sac[ra]m[en]ti.
P[otes]t eni[m] cōtinge[re] q[uod] aliq[ui]s p[ost][ea] multa
p[e]cc[at]a cōmissa venialia deuote ac
cedat ad hoc sac[ra]m[en]tū: et plena
rie hui[us] sac[ra]m[en]ti cōsequat[ur] eff[ec]t[u]m.
Sc[un]do āt mō p[e]cc[at]a venialia nō ex
toto i[m]pediūt eff[ec]t[u]m sac[ra]m[en]ti s[ed] i[n]
p[ar]te. nā effect[us] hui[us] sac[ra]m[en]ti nō
solū ē adepcio habitual[is] g[rati]e vl
c[ar]itatis. s[ed] ē q[ue]dā actualis r[e]fectio
sp[irit]ual[is] dulcedīs: q[ua]m q[ui]dē i[m]pedit[ur]
si aliq[ui]s accedat ad hoc sac[ra]m[en]tū
mēte distracta p[er] p[e]cc[at]a venialia.
nō āt tollit[ur] augmētū g[rati]e habi
tualis vl[ve]l c[ar]itatis. Vn[de] ille q[ui] cū ac
tu venialis p[e]cc[at]i accedit ad sac[ra]m[entu]m
hoc habitualit[er] q[ui]dē. mānducat spi
ritualit[er] s[ed] nō actualr[iter]: et io habi

tualē effectū hui[us] sac[ra]m[en]ti p[er]cipit
nō āt actualit[er]. hec Thomas. Ex
hiis igit[ur] v[er]bis collige[re] possum[us]
q[uod] aliq[ui]s existēs s[i]n[e] mortali p[e]cc[at]o et
accedēs ad hoc sac[ra]m[entu]m i[n] p[e]cc[at]o venia
li. et t[ame]n satisfaciēs q[uo]d i[n] se ē vi[delicet]
dolēdo de hoc. et p[er] orōes deuo
tas ad illud vi[delicet] se aptādo. et si
talis nō sentit actualē deuocōez
i[n] p[er]cepcione sac[ra]m[en]ti h[ab]itualr[iter]. t[ame]n
māducat sp[irit]ualr[iter]: et ideo h[ab]itua
lē eff[ec]t[u]m hui[us] sac[ra]m[en]ti p[er]cipit. Et
q[uam]uis p[e]cc[at]a venialia nō tollāt eff[ec]t[u]m
hui[us] sac[ra]m[en]ti ut p[re]missū ē. t[ame]n ma
i[us] bonū ē si hō p[er] cōfessione[m] et
p[er] alia r[e]media etiā ab h[uius]mōi pec
catis se studeat emūdare: q[ui]a q[uan]to
quis cū maiore puritate cordis
ac corp[or]is ad hoc sac[ra]m[entu]m p[er]cipie
dū accesseit: nō dubiū quin ma
iorē g[rati]am et vberiorē fructū
sp[irit]ualiū bonor[um] ex hoc reporbit.
Verecundū nāq[ue] debet esse a[n]i[m]e de
uote cū ad celeste sac[ra]m[entu]m sume
dū accesseit: ne celestis spons[us]
ad ip[s]am veniēs aliq[ua]m maculā
cui[us]cūq[ue] p[e]cc[at]i etiā venialis q[ua]ntū
possibile ē i[n]ueniat. q[ui]a p[er] vnionē
sacrā illi copulat[ur]. cui[us] pulchri
tudinē sol et luna mirant[ur]. Vn[de]
s[e]c[un]d[u]m doc[trinam] apl[ic]i Mūdem[us] nos
ab oi[m] inq[ui]namēto carnis et sp[iritu]s
p[er]ficiētes s[an]c[t]ificacōez i[n] timore dei:
ut ei[us] p[ar]ticipacōe digni efficiam[ur]:
q[ui]a nichil purius ea mēte debet
esse. q[ue] i[n] dei h[ab]itaculū p[re]parāda
est. Sz et hoc nondū. q[ui]a omip[otens]
deus p[ro]p[te]r suā pietatē et miseri
cordiā nō abhorret etiā eos q[ui]
i[n] maxīs flagiciis carnaliū imū
diciaz ac voluptatū aliq[ua]n[do] fue

rūt: nā tales nōnūq̄ p9 cōuer
sionē et pactā pniaꝫ ac vite e
mēdacionē. nō solū nō verent̄:
ꝟ oīno audent tractare et sumē
corp9 dnīcū in suaꝝ salutē aīaꝝ.
De hoc btūs bernard9 sic dicit.
Qui puritatis auctori ī puro
corde et corpe mīstrātes nō ve
rēt̄ spnē angelū dnī q̄ secet me
dios et dispdat: ꝟ oīno audēt
agni īmaculati contigere car
nes et ītingē ī sanguinē salua
toris man9 nepharias. quibꝫ
paulo an̄ carnes prochdolor
metricis attractauert̄. hec bnard9.

Vtrū meli9 sit frequēt̄ vel rari9 ac
cedē ad hoc sacrm̄. Filius.

Desidero etiā īformari de hoc:
vtꝝ meli9 sit frequēt̄ accedē
ul' rarius ad hoc celeste sacrmē

De hoc qd' Ltū Pater. Cam̄ xxvi
q̄ris. vtꝝ sit meli9 sepius
an tardius accedē et corpis xpī
suscipe sacrm̄. Videt̄ q̄ nō pos
sit sup hoc oībꝫ dari regula vni
formis. Varia sunt enī oīm mei
ta. ꝛ diūsa operꝝ studia. et diffe
rēcia desideria: et mltplices sci
spūs opaciones. et diūsi status
ac etiā gdus ī rligione. ꝛ et ideo
sicut īegrotantibꝫ nō vna pt̄ for
ma seruari ī dandis medicinis
corpis. siue pp̄t diuersitates cō
plexionū. aut virīū. aut loci. ā
tpis aut diete. ā aliaꝝ cōsidera
cionū: pro quibꝫ ā rari9 ā sepi9
aut ī maiori ul' ī minori q̄ntitate
etiā eadē medicina dat̄. Ita est
de medicina spūali: q̄ corp9 xpī
ē itelligēda. Mundialibꝫ eī curis
occupati rari9 se pn̄t ad illud

recipiendū expedire q̄ q̄ tm̄
spūalibꝫ sunt itenti: et alij ma
i9 alij min9 sunt circūspecti in
custodia vite sue. et moꝝ et cō
sciē sue puritate. Alij etiā ardē
ciori desiderio trahūt̄ ad illi9
salutaris cibi pceptionē: ꝛ alij
vō qdāmō terrent̄ q̄n debent
accedē. et nisi cōsciā vrgeret
et cōsuetudo rligionis īdiceret
uel timor maioꝛ elōgacōis a
deo īpellet: valde raro accede
rēt ad illud tn̄ficū sacrmētū.
Vix tn̄ aliq̄s ita rligiosus videt̄
esse et sactus exceptis sacdotibꝫ
qui semel ī ebdomada sufficiat
ei ex cōsuetudīe cōicare: nisi
specialis causa quāq̄ pl9 suadeat.
ut ī infirmitatibꝫ. et supueniens
singularit̄ solēpnis festiuitas.
vel iusitate deuocōis itēpeata
desideriū sitis pro illi9 suscep
cōe. q̄ sol9 sufficit ardorē se amā
tis refrigerare: ꝛ et ex illis ardoꝛ
īpetꝰ nō nisi a spū sc̄o īfundit̄:
ideo legibꝫ hūane cōsuetudis et
statibꝫ morsiū nō artat̄. Sa
lubre igit̄ est et utile q̄ homo
sepe se ad illi9 sacrmēti suscep
cione p̄paret: et q̄to deuoci9 va
leat illud pcipe. studeat. et p9
susceptcōeꝫ ī studio deuocōis se
cōseruet attenci9 maxīe rligio
si: et q̄ se obtulert̄ deo ad ppe
tue seruiēdū. Sic eī ert ī ma
iori custodia vite sue et cōsciē:
dū et an̄ et p9 eukaristie pcep
cionē ob rueūciā ei9 student
magis ī nocēci9 viuē: et studio
deuocōis frequēci9 itendē. Et li
cet aliq̄n q̄s trepidet. tn̄ cōsidēs

Ca. xxvi°

de misericordia dei fiducialit'
accedat. quia si se idignu reputat
tat cogitet q tanto magis eger
nate habet requre medicina. q
quato magis sentit se egrotu.
No eni opus e valentibz medicus s
male hntibz: et io qras te iunge
xpo ut tu sanficeris ab illo. Nec
ppterea ptmittenda e sac coio si
quq no sentit homo deuocois
gram. cu se ad illa pparare stu
det. vel cu i ipa percepcoe ul' p9
se forte minus deuotu sentit qm
vellet. Attende naq debet vnus
quisq diligent'. q hoc pietatis
sacrametu e i remediu istitutu fi
delibz: et io quicuq homo facit
hoc qd' pt habilitando se ad gra
ciam. sufficit. Nec requirit deus ab
hoie hoc. qd' sibi videt' impossi
bile esse. Quicuq igit' suscipiens
corpus dnicu facit hoc qd' pt: di
na pietas supplet p gram hoc
ad qd' puenire sine gra no pt.
Et io ceteris pribz potius e accede
du ex cofidencia dine pietatis.
q ex cosideracoe ppie fragilita
tis abstinendu: quus vtruq pro
loco et tpe reddat comendabile.
Nempe egrotus festinat ad medi
cu: et paup diuitis pulsat ad
hostiu. Accede pulsa: nichil hesi
tans. Medicus e et pyssimus dist'
butor: largissimus q remuneator.
Ipse q solo vbo restaurat vniusa.
Sua pncia curat vulnia medet'
corda: tristicia depellit. et cor
di leticia tribuit. Quis ergo ta
icosulte audeat dicere. q hij qui
sut spualr' ifrmi. no debet acce
de ad deu qui languores humanos
tulit et ifirmitates ipse portauit
Ecce mulier imunda accessit ret'o
et tanges eu e sanata. Peccatrix
du eius osculat' pedes e mundata.
Cananea du sequit'. n' destitit. ex
audita e. Leprosi accedentes cura
ti sunt. Ceci. demoniaci. paralitici. et
cuncta natiue monstra du credut.
accedut: salute cosequunt'. Nam
virtus de illo exibat: et sanabat
omes. Sz et publicani et pecco
res du appropiquat ad dnm venia
meret'. Quinymo couiuiu atq
hospiciu eor' no spnit: q non
venit vocare iustos s peccores i
hunc mundu. Vn no icouenient' di
ci pt q sicut aduent' eius i carne
fuit i saluacione peccor': sic et
hec salutaris hostia sit fidelibz
collata i remediu peccor'. Vn xps
i vltima cena i institucoe huius sa
lutiferi sacramenti sic dicebat. hoc
e corpus meu qd' pro vob' tradet'.
Et hic calix q' pro vobis fundet'
i remissione peccor'. Quapropt' cu
fecit homo q i se e. secure de
bet accede ad hoc sacrametu
absq trepidacoe i fide et cari
tate. nichil hesitans de ipius pie
tate. Vn graue e put dicit btus
ambrosius. q ad mensa dni mundo
corde et manibz inocentibz no ve
nimus: s grauius e si de peccatis me
tuimus eciam sacrificiu no reddamus.
Cu magna ergo deuocoe et reue
rencia ad hoc sacrum accedendu
e: et io si aliqs se cotidie ad hoc
patu inuenit. maxime sacerdos. lau
dabile e q cotidie sumat. Vn
aug'. cu dixisset accipe cotidie
qd' cotidie tibi prosit subiungit:

sic viue ut cotidie merearis acci
pe. Et qndē. pr̄ mōchoꝝ appollo
nius monebat. ut si fieri posset
cotidie cōmunicaret mōchi: ne
qui se lōge facit ab hijs. longe
fiat a deo. Et nondū ꝙ reuerē
cia sacramēti huius timorē habet a
mori cōiunctū. Vn̄ timor reuerēcie
ad deū dicit' timor filialis. Ex amo
re enī prouocat' desideriū sumē
di: ex timore aūt consurgit humili
tas reuerēdi. Et io vtrūqꝫ ꝑti
net ad reuerēciā huius sacramēti:
et ꝙ cotidie sumat' et ꝙ aliqñ
abstineat'. Vn̄ dicit btūs aug9
Cotidie eukaristhe cōionē ac
cipe: nec laudo nc̄ vituꝑeo. Itē
dicit. Licet dixerit quispiā nō coti
die accipiedā eukaristiā. aliꝰ
affirmet cotidie. Faciat ꝙ scdm
fidē suā pie credit esse faciedū.
Neqꝫ enī litigauerūt int' se zache
us et cēturio: cū alt' eoꝝ gau
dēs suscepit dn̄m. alt' dixit. nō
sū dignus ut intres sub tectū meū.
ambo saluatorē glificātes ꝙ
uis nō vno mō. Amor tn̄ et spes
ad q̄ semꝑ scriptura nos ꝓuocat.
ꝑferūt' timori. Vn̄ cū petrus dix
isset. Exi a me dn̄e. qr hō peccā
sum: Rndit ihs. noli time. Cir
cadotes tn̄ pt' hec forma tene
ri: ut nc̄ nimis raro. nc̄ sp̄ cōti
nue et ītermisse scām hostiā
studeant ymolare. Nimis enī cōti
nue celebrare aliquā notare vide
tur irreuerēciā: cū vix aliqs
tā deuotus sit q̄ semꝑ eadē de
uocōē seruat. et cū tā debita
semꝑ reuerēcia illud faciat. et
cordis ardore: qn̄ aliqñ tepeat

ꝯtubulūcūqꝫ. Nimis eciā raro
celebrare ꝯuius ex reuerēcia so
leat aliqñ fieri et ex humilitate:
tn̄ qn̄qꝫ torpore nutrit'. qr mi9
circūspectus ē hō tūc ī oībꝫ q̄si nō
īdigē videat' sui custodia: cū
nō ꝓpoīt accede ad mēsa xpi.
Humilitas eciā nō ē usquequaqꝫ se
cura ꝓpt' quā diu se subtrahit:
qr sicut nō ē dignus sepe corpa
xpi pcipe ita nec semel. Ideo
ei eū recipim9 nō qā q' digni
simus: s; ut illo nos sepe visitāte.
et habitaculū cordis et corpis
nr̄i subītrāte. magis digni ef
ficiam'. Quo ei intrauerit: bn̄
dicet deus sicut olim domu
obethedom bn̄dixit ꝓpt' archā
dn̄i ī q̄ māna seruabat'. Sic
et nos suscipiamus eū ī tēplū
cordis et corpis nr̄i: ut bn̄dic
tionē etnā ab ipo cōsequi me
am'. Sz et hoc cōsiderādū ꝙ
nōnūqꝫ eciā deuoti cū se ad hoc
sacramētū pcipiedū ꝑparāt: et
ꝯuius num cōsuetū psalmoꝝ et
eciā orōnū psoluāt. et se ꝑ cō
fessiōis lauacrū expurgent:
corde tn̄ duro et affcū remanet
frigido: nc̄ grē spūalis gustū
aliqꝫ pcipiūt. Circa ꝙ scdū.
ꝙ mltis ex causis atqꝫ mōis
duricia talis. aiāqꝫ deuotā affli
gere cōsueuit. ut expertoꝝ cōstat
sniā. Sz vnū hoc tenedū ē. ut
qn̄cūqꝫ ꝑ diligētē īquisicionē
aliqs eidē duricie causā dedis
se nō īueneit. s; qd' sui erat
fecit ad hoc sacramētū pro ut po
tuit se habilitando: si sup hoc mē
tis duricia ꝑmissiōe dīna eīm

Ca. xxvi°

serit. q eletos suos mille modis tri
bulare cosueuit no debet aliquē
res hec frāgē. nec se notabilit
pt huiusmodi causā a salutari h°
sacmēto subtrahē: sciēs q diuina
pietas salutē aīe sepius seruētis
sime et fidelissime opat. cū so
lo fidei subsidio aīa īnitit nec
aliq dulcedīe spūali fulcit. nō
minus q si psperitate spūaliū
carismatū affluet. nec tn ī huis
se ꝑut oportet caute tenēt. Et
io intdū tales vtilius grē subtra
hūt: ut subtracte auidius repe
tant et recepte caucius cōseruēt.
et ut sic aīa dilecta ī humilitatis
schola exercitet. Porro vnū
ē diligent attendēdū. scilz q
hic pmissa spūalis sapor ac
ītus qdā gustus nō ē fidei de
bitus effectus neqꝫ ē pn̄tis tpis.
sꝫ e etne btītudis: et cū alicui
dat ī sacmēto ul' ex. gras agat
deo. cū nō dat gras agat et pa
cient' sustineat: sciēs q nō est
ī ptāte hois sꝫ sūmi et benig
nissimi largitoris q nō prout
quis vult: sꝫ qn̄ sibi placuerit
dabit put iudicauit eā ad suā
laudē et suscipiētis vtilitatē.
Sz et hoc nondū q illud sū
mū bonū ē tā copiosū et īfīm
tū. ut qto magis pcipiat: tāto
pticipans qdāmō capacior ipius
efficiat. Vn̄ et ī hoc sacmēto
sepius cōtigit. q quāto ex timore
īordiato se quis notabilius sub
traxerit: tāto de die ī diē diffe
rēdo maiorē īdispositionē īc
rit. Melius ē ceteris paribz acce
dē ex amore. q abstinē ex timore.

Melius ē singulis ebdomadibz ul'
eciā diebz accedē cū vera humilitate
et ipsrionis ppie cognicōe: q sel'
ī āno ex psumpcōe ppie iusticie. Sic
tn̄ debet accedē. ut ad illud susci
piendū pius se studeat cū deuocōe
q pt et cordis puritate pparare.
O q multi sūt qui nō adhibēt di
ligenciā nec curāt ponderare sac
menti huius pciosissimā vtutē et vti
litatē. Accedūt qdā arida quadā
ducti cōsuetudīe more cōmuni
tatis sectātes. Festinātes nō ut
accedāt: sꝫ ut recedāt. Festinātes
nō ex affctū deuocōis. sꝫ ex desti
tuciōe feruois: et io sicut vacui
accedūt. sic et īanes et sine
grā recedūt. Et hij sūt sicut aīa
lia nō ruminācia: q ī lege tanqꝫ
īmūda reiciebāt. Nō eīm studio
se recogitāt neqꝫ ptractāt quē
suscipiūt: vel qta bona seu ma
la hinc iis sequitur bn̄ recipiētes
ul' male. Sz et si supficialr for
tassis et qsi pfunctorie hoc corr
meorie occurrerit: statī velut p
ua scintilla ī frigido pectorē ex
tīguit et ultra nō cōparet. Sz
religiosus quisqꝫ sūma diligen
ciā debet adhibē p mora custo
diā et vite sīmoniā: ut pus sus
cepcōe huius sacmēti nō solū nō
appareat a grā vacuus. sꝫ eciā
fructū vite etne salutis exīn
cōsequat. Cōsiderādū eciā q
diuisi diuisis affectibz et ītēcionibz
ad cōmunicādū trahūt. ul' cele
brādū. Aliqs tenuit amor dei ut
dilectū ad se sepius īuitet eūqꝫ
ī scrīpis amplexent. Aliqs īfir
mitatis ppie ītuitu. ut eū qsi

medicū ad se vocent: ꝑ quē ab
oī īfirmitate curent. Alios cō
sciā delictoꝝ suoꝝ: ut ꝑ cū q̄ſi
ꝑ hostiā placacōis ab q̄bꝫ pctīs
expiati purgent. Aliqˢ pres
sura alicui⁹ tribulacōis. ut ꝑ
eū q̄ oīa pt ex oī adūsitate ci
cius liberēt et tuci⁹ protegant.
Aliquos desideriū alic⁹ grē ul'
bñficij īpetrādi ꝑ eū cui pr̄ nl'
pt negare p se itercedēte. Aliqˢ
grāx actio pro bñficijs diui
nis. cū nl dign⁹ habeat reddē
deo pro oībꝫ q̄ illi retribuit. q̄
calicē salutaris accipe id ē ihm.
Aliqˢ laus et honor dei et scōꝝ:
cū nō habea⁹ mai⁹ quo possim⁹
deū ul' suos scōs pro sua digni
tate laudare. q̄ xpm ymolādo
deo pri. Aliqˢ caritas et cōpas
sio proximoꝝ: cū pro salute vi
uoꝝ et requie mortuoꝝ nl ef
ficaci⁹ interpellet q̄ sanguis xpī
qui pro nobis effusus ē: et hoc
ē sūmū auxiliū nr̄m cū oram⁹
deū: ut illū intercessorē īuocem⁹
ac habea⁹ q̄ nos pri recōcilia
uit: et sp̄ interpellat pro nobis.
Cōsiderādū etiā utꝝ aliq̄ aliud
q̄ pctm̄ mortale et pcipue noct
na pollucio īpediat a percepcōe
sacrāmenti siue a celebracōe misse.
De hoc scdm̄ Thomā de aquino
sciendū: q̄ ad hoc ut hō digne
ad sacrāmentū accedat. tria requirūt.
Primo mūdicia cōsciē: q̄ nō nisi
ꝑ pctm̄ tollit. Scdo eleuacō me
tis ad deū ꝑ actualē deuocionē:
et hoc ꝑ mentis ebetudinē ul' oc
cupacionē a euagacionē. itdū
sine pctō amittit. Tercio etiā

tractaturi aliqd' sacramentū mr̄e
uerēcia manꝰ lauat. Qn̄ primo
et pncipalit' pctm̄ īpedit. scdo
īdeuocō seu ebetudo mētis. tcio
corpalis īmūdicia: et hec tria
qnq̄ cōcurrūt ī aliq̄ pollucōe
nocturna. qnq̄ duo ex hijs. qnq̄
vnū tm̄: et scdm̄ hoc homo ma
gis ul' min⁹ īpedit: et io disti
guēdū ē de pollucōibꝫ. Nā pol
lucio aliqñ cōtigit ex illusione
diabolica: aliqñ ex supfluitate
ul' ex debilitate nature. aliqñ
ex cogitacōibꝫ pcedētibꝫ: aliqñ
ex crapula. Oībꝫ pdictis pollu
cōibꝫ cōis ē corpalis īmūdicia:
s; ebetudo mētis nō ē n̄ ī illis
pollucōibꝫ q̄ accidūt cū ymagi
nacōe: q2 ī illis q̄ sine ymagi
nacōe accidūt. aīa nichil parti
cipare videt. Nulla at dictarū
ī se ē pctm̄. q2 ī sōpnis cū ligatꝰ
sit usus racōis nemo peccare pt.
aliq̄ tn̄ pt esse signū ul' effectꝰ
pcti. Cōsiderādū ergo ē. utꝝ ī
causa pollucōis possit īueniri
cogitacō turpiū. Qnq̄ eī cogi
tacō hmōi turpiū ē sn̄ pctō.
si~~ut~~ tn̄ ī cogitacōe tm̄ manet:
ut cū qs disputās de talibꝫ opor
tet eloquēs cogitet. aliqñ aūt
cū pctō veniali ~~aliq~~ qñ scꝫ ad af
fectionē cogitacō ptigēs ī sola
delectacōe sistit: scꝫ sn̄ cōsensu
deliberatiuo. Qñ at mortale ē
qñ scꝫ cōsensus adiūgit: et quia
cogitacioī tali de ppinquo adest
delectacio et delectacioī cōsensꝰ.
et ideo ī dubiū verti pt utꝝ se
quēs pollucō ex pctō accideit
ul' nō. et an veniali ul' mortali.

Ca·xxvi°

Cũ ergo sic dubitat de cõsensu
cũ recurrerit ad causã pollucõis:
oĩno abstine debz Si at expsse
inveniat cõsensũ nõ pcessisse et ne
cessitas urgeat· aut aliq̃ cau
sa pocior: pt accede aut eciã
abstine. Si at nõ ĩcũbat aliq̃
necitas meli⁹ ẽ abstine ꝓpt re
uerẽciã sacmẽti: si tñ celebrat
nõ peccat mor̃lit̃ s; venialit. Cũ
at accidit ex illusione· si illusio
nis causa ĩ nob' pcessit: ide ẽ
iudiciũ qd' de cogitacõe pce
dẽte. Si at cogitac° nõ pcessit
ĩ nobis. ĩmo poci⁹ cõtraria ca.
et hoc frequẽt' accidit et pcipue
ĩ diebz ĩ quibz quis cõmuĩcare
debz: signũ ẽ q dyabol⁹ hoĩ
fructũ eukaristie pcipiede au
ferre conat'. Vñ ĩ tali casu cõ
sultũ fuit cuidã mõcho ut ĩ col
lacõibz prm̃ legit': q commun
caret. et sic dyabol⁹ vides se nõ
posse cõseq̃ ĩtentũ: ab illusiõe
cessauit. Si at ex cibo pcedẽte
ã potu accideit: idẽ ẽ iudiciũ
qd' de pollucõe q̃ ex turpi co
gitacõe pcessit. n̄ itm̃ q nõ ita
de facili cõtingit peccare mor̃
lit' ĩ susceptcõe cibi. sicut ĩ cogi
tacõe turpi: Et q aliqñ hec
pollucõ cõtingit sine ymaginã
cõe turpi. illa vo nuq̃. Illa at
q̃ ex nature disposicõe accidit
scz ex debilitate ul' suꝑfluita
te. nõ ẽ signũ alicui⁹ pcti: s; pt
ebetacõez mẽtis ĩducẽ si cũ y
maginacõe cõtigat ĩmũdiciã
at corꝑale habet: et iõ si neci
tas ĩmineat ul' deuocõ expos
cat. cel'b nõ ĩpedit'. et pcipue

qñ sine ymaginacõe cõtigit ac
cidit: tñ sꝑ ꝓpt reuerẽciã absti
neat laudand⁹ ẽ. Et q nõ ita
de facili ꝓt pcpi ex q̃ causa cõ
tigat: iõ tuci⁹ est sꝑ abstine
nisi necitas ĩcũbat. Et nondũ
q illusio noctna nõ solũ euenie
solet ex m̃ltitudĩe escãrũ: s; nõ
nuq̃ cõtigit ꝓpt' elacionẽ mẽ
tis cũ aliqs longo tpe cle'z ĩmũ
dũ fluxũ nõ sentit: ul' cũ prox
ĩmos ꝓpt' talia ã alios defect⁹
iudicat. Pluries eciã cõtigit
ex deonũ ĩuidia· ꝑmittẽte deo:
ut p cle'z euẽtũ seꝑm ĩ hũili
tate custodiat. Nec debz illusõ
postea p diẽ fãtasmata sopni
orũ reuolue ĩ cogitacõe: q ista
ĩtẽcio dyaboli ẽ ut ex sopnus
eciã vigilãtes possit ĩquinare.
Ista tangit ihões abbas mõtis
synai sic dicẽs. Est nãq̃ ĩ sop
nus fluxus ex m̃ltitudĩe escarũ
et quietis: alt' ẽ ex supbia qñ
ĩ lõga et diutina nra ĩflũxibi
litate ĩflam': et rursũ ẽ eo q
ꝓximũ iudicem⁹. Sivo aliqs
ab oĩbz causis pdictis seꝑm ꝓ
deit expurgatũ. btũs hic cl'is
ẽ ympassibilitatis ~~causa~~ opator.
Sepe eciã cõtigit ex deonũ ĩui
dia. et solũ q euenit paciẽs hoc
deo ad tps ĩ ipõ fieri ꝑmitte
te: ut p euẽtũ sine pctõ altissi
mã possideat hũilitatẽ. Nemo
eni fãtasmata sopniorũ ad seꝑ;
postea p diẽ velit recogitare:
eteni ĩtẽcio ista deonũ ẽ: ut
ex sopnus nos vigilãtes ĩquĩet.
Hec ihões abbas. Qualitcũq̃
at hec illusio eueniat. cõmẽdabi

le ē ut ꝓpt' reuerēciā sacramēti a
comunioē abstineat: n̄ necitas
aliq̄ hoc exigat ul' dies solēp
nis alicui9 festiuitatis imine
at. Sz et hoc nondū. q si dicat
aliqs q nemo scit se esse sine
pctō: quō ergo accedere de
bet ad hoc sacramētū. Ad hoc
rn̄det Thomas de aquino sic di
cēs. Licet de hoc nō pt hri cer
titudo sciē. tn̄ de hoc habei pt
ꝓbabilis coniectura: et precipue
per quatuor signa q̄ ponit bernar
dus. Primo cū quis deuote
vba dei audit: qr q̄ ex deo ē
verba dei audit. Scdō cū qs
se ꝓmptū ad bn̄ operandū inuenit:
qr probacō dilcōis exhibicio ē
opis ut dicit gregori9. Tercio
cū quis a pctīs abstinendi i fu
turū ꝓpositū habz. Qrto cū ex
pctīs dolet: quia i hijs vā pe
nitēcia cōsistit scdm gregoriū.
Vn̄ si aliqs p hui9modi signa
sc̄a diligēti discussioē sue cōscie.
quis forte nō sufficienti ad cor
p9 xpi deuote accedat aliquo
pctō mortali i ipō rmanēte qd'
ei9 cogitacoēz ꝑtfugiat nō pec
cat: ymo magis ex vi sacramēti
pctī rmissioēz cōsequit'. Vn̄
aug9 dicit i quodā smoē. q qn̄
corp9 xpi manducat': viuificat
mortuos. Nā tl'e pctm̄ i cōtcoē
gnali dimissū ē: licet nō ita ple
ne sicut ea q̄ i spē cōfessa ē. Non
dū eciā q nullū sacramētū ē isto
salubrius. quo purgant' pctā
vtutes augent': 2 mes oim spūa
liū carismatū habūdācia ipi
guat'. Suauitatē eciā hui9 sac

mēti null9 explicare sufficit. p
qd' spūalis dulcedo i suo fonte
gustatur: et recolit' meoria illi9
quā i sua passioē xps monstrauit
excellentissime caritatis. Vn̄
ampliorē materiā deuocōis et g̃
cie ille habz. q̄ vtrūq susciptit
viz sacramētū et rē sacramēti:
hoc ē corp9 xpi et affectū amo
ris dei et spūalis cōsolacōis. q̄
q̄ alterū tm̄: qr tlis sil' habet
donātē cū dono causā cū effcū.
Offert' eciā hoc sacrm̄ pro vi
uis et mortuis i eccl̄a. ut oībz
prosit qd' ē pro salute oim i
stitutū: qr nullū rmediū tā ef
ficax ē ad deledū pctm̄ q̄ad
modū dinū hoc sacramētū. Nā
pn̄cialr ibi adest q̄ sol9 pctā
dimittit: hic ē em̄ q̄ marie mag
dalene sua facinora idulsit cū
dicebat. Dimittunt' tibi pctā.
Si g°. marie [bte] magdalene q̄ pus
erāt peccatrix ut euāgeliū testat':
ad tactū pedū dn̄i et ꝓpt' effu
sionē lacrimar cū quibz rigauit
ac lauit pedes xpi sūt pctā di
missa: qre nō credat' eciā sac
doti si bona cōsciā et puro cor
de accesserit ad hoc sacramētū
et tractauerit illud ac supse
rit dimittēda ee pctā cū vn9
atq idē dn̄s sit: Ibi vidēe deus
s carne hūana indutus: hic uo
de9 et hō sub sacramēto velat9:
vtrobiq tn̄ hic et ibi vero de9
et vero hō. Cū igit' nullū sac
mētū ita efficax sit ad deledū
pctā tā viuor q̄ mortuor ut
pmissū ē sicut ē eukaristie sac
mētū: bonū ē salubre ut qlibz

Ca·xxvi°

ĩ ordīe sacdotali cōstitutꝫ et max
ime r̃ligiosꝰ studeat se ad hoc
ꝑpiēdū ꝑ vite sc̃imoniā et
deuocionē ita aptarē: ut valeat
illud ĩ r̃missione suoꝝ pccōꝝ ꝑ
cipe. Melꝰ namqꝫ ac tucꝰ ē
ut bonū qđ quisqꝫ pꝰ mortē suā
sperat sibi fieri ꝑ alios tā ĩ mis
sis legēdis q̄ ĩ alijs pijs opibꝫ:
agat ipē studiose ꝑ se dū viuit.
Beacꝰ eī ē pꝰ r̃solucōē corpis
liberū exire ex hac vita: q̄ pꝰ
vīcula libertatē q̄re. Dū debeꝰ
p̄ns sclm tota mēte cōtēpnē:
et cotidiana deo lacimaꝝ ac cō
punctionū sacⁱficia offerre. et
cotidianas eiꝰ carnis et san
guīs hostias ĩmolare. Nā si an
mortē ipī hostia accepta ꝑ cō
punctionē cordis et lacimaꝝ ef
fusionē deo fuerīmꝰ: pꝰ mortē
salutari hostia nō ĩdigebimꝰ
De hoc btūs gregoriꝰ ĩ libro dya
logoꝝ sic dicit. Pensādū ē q̄
tucioꝝ via ē ut bonū qđ quisqꝫ
pꝰ mortē suā spat agi ꝑ alios:
agat dū viuit ipē ꝑ se. Beacꝰ
quippe ē liber exire: q̄ pꝰ vīn
clā libertatē q̄re. Debeꝰ itaqꝫ
p̄ns sclm tō mēte cōtēpnē. coti
diana deo lacimaꝝ sacⁱficia coti
dianas eiꝰ sanguīs et carnis
hostias ĩmolare. Hec nāqꝫ sin
gularit̃ victiā ab etno ĩteritu
aīaꝫ saluat: q̄ illā nobis mortē
vnigeniti ꝑ misteriū r̃parat.
q̄ licet ĩ sepiō ĩmorlis atqꝫ ĩcor
ruptibilr̃ viuēs. pro nob̃ iteꝝ
ĩ hoc misterio sacre oblacōis ĩ
molat̃. Quis eciā fideliū habē
dubiū possit ĩ ipā ĩmolacōis

hora ad sacdotis vocē celos a
periri ĩ illo ihu xpi misterio āge
loꝝ choros adesse. summis yma so
ciari: t̃rena celestibꝫ iūgi. vnū q̄dē
ex visibilibꝫ et ĩuisibilibꝫ fieri.
Sꝫ necē ē ut cū hec agimꝰ. nos
metipōs deo ĩ cordis cōtricōē
mactemꝰ: q̄ q̄ passiōis dnīce
misteria celebramꝰ: debemus
ymitari qđ agimꝰ. Tūc gꝰ pro
nobis deo hostia erit: cū nosmet
ipōs hostiā fecit. Igit̃ dū ꝑ ĩdul
ti t̃pis spaciū licet. dū iudex sus
tinet dū cōuˢione nrāꝫ is qui
culpas examinat exspectat:
fleamꝰ ĩ lacimis duriciā mētis.
formeꝰ ĩ primis grām benig
nitatis. et fident̃ dico q̄ salu
tari hostia pꝰ mortē nō ĩdigebiꝰ
si añ mortē deo hostia ipī fueiꝰ
hec gregoriꝰ. Debꝫ eciā q̄libꝫ
religiosꝰ pꝰ pceptā cōmunionē
et grām cōpunctiōis ac deuocōis
aīm ĩ ipō suo vigore dnō coad
iuuāte seruare. nec se ad cogita
cōēs noxias ad leticiā vanā ul̃
secularē tradē. ne fructū quē
ꝑ susceptcōē corpis xpi seu cō
punctionē cordis lucratꝰ fueāt:
ꝑ huiꝰmōi leuitatē ul̃ negligē
ciā pdat. Ad hoc faciēdū hortat̃
btūs gregoriꝰ sic dicēs. Cū igit̃
redēptoris nrī corpꝰ et san
guinē accipimꝰ. debemꝰ nos
pro pctīs nrīs ĩ fletibꝫ affligē:
q̄tenꝰ ipā amaritudo pnīe ab
stergat a mētis nrē stomacho ꝑ
ūse huōrē vite: et pꝰ orōnis
ac cōmuniōis t̃pa cito deo iuuā
te possumꝰ ĩ ipō aīm suo podē
et vigore seruare. ne pꝰ cogitacio

fluxa dissoluat: ne vana mẽ tẽ leticia surripiat. et luc tõ puctioĩs aiã p̲ iactiã fluxe co gitacoĩs p̲dat. Sic quippe ana qd' poposcat obtinẽ meruit. q̲ se p̲ꝰ lacimas i eodẽ mẽtis vi gore seruauit. De q̃ sc̃ptũ est. vultꝰ eiꝰ nõ sũt ãpliꝰ i diuisa mutati. hec gregoriꝰ. Sic ergo p̲z de sacr̃mẽto corp̲is x̃pi.

Habemꝰ igit' nũc de mũdicia et puritate cordis explanatũ. et etiã ea q̃ eandẽ puritatẽ p̲ mouẽt ac i suo vigore cõseruãt. videlicet septẽ dona sp̃s sancti. octo b̃titudiẽs. et septẽ sacr̃mẽ ta: int' q̃ p̃cipue sacr̃m dñici corp̲is ad mũdadũ cor hoĩs et etiã cõseruadũ i eadẽ puritate efficaciã h̲z potiorẽ. Hec igitur mũdicia seu puitas cordis p̲ tinet ad p̲fectos: quoꝝ statꝰ ut supeiꝰ dc̃m ẽ cõsistit p̲mo loco i mũdicia et puitate cordis

Distinctio sc̃da. De ṽtutibꝫ theolo gicalibꝫ i gñe. De statꝰ p̲fcõꝝ lo co sc̃do cõsistat i dilcõne dei et proximi. Item de fide.

Capitulũ p̲mu. Filius.

Postq̃ i formatꝰ sũ de mũ dicia cordis et etiã aliis ad ip̃am puritatẽ cordis p̲tinẽ tibꝫ i quibꝫ depẽdet p̲mo loco statꝰ p̲fcõꝝ: nũc de sc̃do i quo cõsistit statꝰ p̲fcõꝝ cupio a te o p̲r edoceri. Pater.

Scire debes fili. q̲ statꝰ p̲ fcõꝝ sc̃do loco cõsistit in dei caritate ac p̲ximi dilcõne. q̲ q̲to q̲s feruẽcior ẽ i dei et p̲ximi amoẽ: tãto p̲fectior ẽ i scimoniã sp̃ualis vite ac ceteraꝝ v̄tutũ cõsumacoẽ. Nã sc̃dm ap̲lm. plenitudo legis ẽ dilcõ. Et non dũ q̲ tres sũt v̄tutes theologice: vꝫ fides spes et caritas. P̲ fidẽ nãq̲ p̲uenit' ad spẽ. p̲ spẽ vo ad caritatẽ. Nã ubi fides deest: spes esse nõ p̲t. Vbi at' nõ est spes: nec caritas esse p̲t. De h̲o dicit richardꝰ de sc̃o victoẽ. Sine fide i possibile ẽ placẽ deo. Nã ubi fides nõ ẽ: nõ p̲t esse spes. Oportꝫ em̃ accedẽtẽ ad deũ cre de q̲ ẽ. et q̲ i q̃rẽtibꝫ se sit r̃mu nerator. Alioq̃n q̃ spes esse potit'. Vbi at' nõ ẽ spes: caritas ee nõ p̲t. Quis ei amet. de q̲o nil boni sp̲et. P̲ fidẽ g̲o p̲mouemꝰ ad spẽ: et p̲ spem p̲ficimꝰ ad cari tatẽ. Vos at' sit fructꝰ caritatis audis ab ore caritatis. Si q̲s dili git me diliget' a p̲rẽ meo: et ego diligã eũ et manifestabo ei meip̃m. Ex dilcõne itaq̲ mani festacio: ex manifestacoẽ cõtẽ placo: et ex cõtẽplacoẽ cognicio. Vides vñ et quo p̲uenit' uel q̲bꝫ gradibꝫ ascendit' mediã te fide spe et caritate. De fide ad cognicoẽꝫ dei. et p̲ cognicoẽꝫ ad fidẽ eternã. hec richardꝰ. Vñ aiã q̲tũ ad supeiorẽ p̲tẽ i qua cõsistit ymago trinitatis: rectificari habꝫ p̲ tres v̄tutes theologicas. Nã sicut ymago creatoĩs cõ sistit i trinitate p̲sonaꝝ et vni tate essencie. Sic ymago recrea coĩs cõsistit i trinitate habituũ tri vnitate gr̃e. P̲ hos aut' tres habitꝰ virtutũ aiã fertur i sumã trinitatẽ. Sc̃dm tria appro

Distinctio 2a ... de virtutibus theologicalibus in genere. De statu perfectorum loco 2o qui consistit in dilectione dei et proximi. Item de fide. ... p̲curata ...

h

pria tribȝ ꝑsonis. Itaqȝ fides
dirigit' in sume veru. credēdo
et assentiēdo. Spes vo ī sume
arduū. innitēdo et exspectādo
Caritas āt ī sume bonū desi
derādo et amādo. Virtutes
eciā theologice differūt int' se.
Primo scḋm actꝰ ꝓprios. Nā fides
facit deo assentire: spes deo cō
fide: caritas facit deū dilige.
Itē differūt racōe finis. qr ꝑ
fidē deꝰ cognoscit' ut veitas.
ꝑ spem habet' ut etnitas: per
caritatē diligit' ut bonitas.
Primo igit' videndū ē de fide.
de qua sciēdū: q fides ē virtꝰ
q̄ credit' q̄ nō vident'. Vn̄ dic̄
ysidorꝰ. Fides ē q̄ veacit' cre
dimꝰ: id qḋ nequaq̄ vide va
lemꝰ. De hac dicit eciā aplūs.
Fides ē sperādarū rerū sba
argumētū nō apparēciū. In hac
diffinicōe fides dicit' sba. id ē
fūdamētū substās edificio spūa
li. qḋ ē grā et glā. Ipā nāqȝ fi
des facit iā aliqualit' res spe
rādas ī nobis subsistē ꝑ grāz:
et faciet tādē per glam. Nā
fides religionis catholice sicut
dicit Crisostimꝰ. ē lume aīe. os
tiū vite et fūdamētū salutis et
ne. Vn̄ qcq̄d meiti. qcq̄d btitu
dinis habet aīa: ex fidei fūda
mēto procedit. De hoc beatꝰ
augꝰ sr iohez sic dicit. Sicut ī
radice arbois nulla ꝓrsꝰ appa
ret pulchritudis species. et tn̄
qcq̄d ē ī arboe pulchitudis et
decoris. ex illa ꝓcedit: sic ex fi
dei humilitate qcq̄ meiti qcq̄ bti

tudis aīa suscep̄tura ē. ex fidei
fundamēto ꝓcedit. Hec augꝰ.
Dicit' eciā fides rex sperādaꝝ:
qr fides ꝑ assensū facit ī nobis
subsistē res spandas. Argumē
tū dicit' quasi arguēs mētē:
qr fides īclinat ītellcm̄ ad cre
dēdū ea q̄ nō apparēt. ꝓpt qḋ
di' fides pociꝰ argumētū q
cōclusio: qr fides ꝓbat de nō
apparētibȝ q sint et nō ꝓbat.
Nō apparētū di' : qr fides sua
luce et veitate manifestat ea
q̄ nō apparēt. tā pteita q fu
tura q eciā pn̄cia. Et nondū
q fides catholica scḋm q dicit
beda sr luca. tāta firmitate pol
let: ut qtūcūqȝ rudis ꝑ ydeota
ul' iudeꝰ seu scismaticꝰ a paga
nꝰ si fidei xpiane ītelligat fū
damēta: nalī quadā cognicōe
sciet q oīs pietas oīs veritas
huic salutifere fidei sit īserta.
Hec beda. Vn̄ quilibȝ xpianꝰ
debet firmꝰ esse ī fide catholi
ca. qr nullꝰ thesaurꝰ maior aut
salubrior ee pt. q fides hec ꝑ
clā q̄ pctōres saluat. fideles
iustificat et ad cōsorciū āgeloꝝ
ꝑducit. De hoc btūs augꝰ sic
dicit. Nulle maiōes diuicie. nul
li thesauri. nulli honores. nlla
huiꝰ mūdi maior ē substācia q
fides catholica. q̄ oms pctōres
saluat. cecos illuīnat. fideles
iustificat. peītētes ꝑparat. ius
tos augmētat. et ī heditate et
na cū sctīs angelis collocat. Hec
augꝰ. Ipā nāqȝ fides oms cre
dētes filios dei efficit. affinate

cōphāne ewāgta q̄ dicit. Dedit eis ptātē filios dei fieri hiis q̄ credūt ī noīe ei9. Vn̄ sine fide neō pt ad cōsorciū filioꝝ dei ꝑuenīe. teste btō aug9 q̄ ait. Si q̄s nō ambulauerit ꝑ fidē nō ꝑueniet ad spem. qꝛ sine fide nemo pt ad filioꝝ dei nūm ꝑueīre. Sꝫ sicut sine fide īpossibile ē hoīeꝫ posse placē deo. ita fides sine opibꝫ mortua ē. et iō oportꝫ ut rctē fidei adiūgat bona opa. ꝑ q̄ ipā fides grata et accepta possit ēē deo. De hoc btūs aug9 sic dicit. Nolite tn̄ de fide securi ēē. Adiūgite fidei rctē. vitā rctām. ut xp̄m cōfiteamini vbis vā dicēdo. et fc̄is bn̄ viuēdo. Nā si cōfitemini vbis et nō fc̄is. fides ē demonioꝝ et nō xp̄ianoꝝ. hec aug9. Circa hoc cōsiderādū q̄ aliud ē credē esse xp̄m. et aliud credē ī xp̄m. Ille naq; credit ī xp̄m: q̄ et sperat ī xp̄m et diligit ip̄m. De hoc btūs aug9 ī libro de vbis dn̄i sic ait. Nondū q̄ aliud ē credē xp̄m ēē. et aliud credē ī xp̄m. Nā ip̄m ēē xp̄m et demōnes crediderūt. nec tn̄ ī ip̄m crediderūt. Ille eī credit ī xp̄m. q̄ et spat ī xp̄m et diligit. Nā q̄ fide hꝫ sine spe et sine dilcōne xp̄m ēē credit. nō ī xp̄m credit. Qui g° ī xp̄m credit credēdo ī xp̄m. venet ī eum xp̄s et quodāmō vnit̄ ī eū et mēbrū ī corpe ei9 efficit. qd̄ fieri non pt ni spes accedat caritas. hec aug9. Et nondū q̄ sūt nōnulli q̄ pl9 q̄ debent de suis sensibꝫ ꝑsumūt. nā ea q̄ nō ītelligūt ꝑ racionē poci9 q̄ ꝑ fidem īuestigāe volūt. et iō tales nōnūq̄ ī errorē labūt. De talibꝫ btūs gregori9 ī xvi libro moraliū sic dicit. Sūt nōnulli qui dū ītēptatū suaꝝ frigora declināt. ad verā fidē uel scītatis habitū veniūt. s; qꝛ pl9 q̄ ncc̄e est de suis sensibꝫ ꝑsumūt. sepe in fide quā accipiūt ea q̄ nō capiūt ꝑscrutari volūt. ut roē ī deo magis q̄ fide teneāt. Nā nō humana mēs ꝑscrutari nō valet diuina secreta. omē qd̄ roē scrutari nō pnt credē cōtempnūt. et ꝑ īqsicoēꝫ nimiā ī errorē labūt. hec gregori9. Vn̄ q̄libꝫ xp̄ian9 ea q̄ ad fidē ꝑtinet nō debet illa ꝑ roēꝫ ꝑscrutari. s; fidē credulā hiis oībꝫ adhibē ut fidei meritū possit obtinē. Nā ut dicit btūs gregori9 ī quadā omelia. q̄ diuina opacio si roē apphendit nō ē admirabilis. nec fides habet meritū cui hūana rō ꝑbet expimētū. hec gregori9. Carnales tn̄ hoīes. qꝛ īuisibilia scīe ꝑ expimēta nō valēt. dubitāt de hiis vtr̄ sint. q̄ corpalibꝫ ocul' non videt. Sꝫ omips de9 sp̄m scīm misit ī corda nr̄a. ut ꝑ eū vnificati et illūiati possim9 illa credē. q̄ adhuc scīe ꝑ expimētū nō valem9. De hoc btūs gregori9 sic ait. Carnales quippe hoīes qꝛ īuisibilia scire nō valent ꝑ expimētū. dubitāt vtr̄ ne sit q̄ corpalibꝫ ocul' nō vident. Vn̄ sp̄m scīm ē. ut ip̄e visibiliū et īuisibiliū creator sp̄m scīm ad corda nr̄a mitteret. quaten9 ꝑ eū vnificati credem9 q̄ adhuc scīe ꝑ

experimētū nō possum9 Quāq̄t g°
huc spm̄ hereditatis nr̄e pig
n9 accepim9 de vita iuisibiliū
nō dubitam9. Nā q̄z p9 morte
carnis viuat aīa p3 rō: s̄ fidei
admixta. Nūq̄ nā sc̄i apl̄i et
martires xp̄i p̄n̄te vitā despi
cerēt ī morte carnis aīas pone
rēt: n certiorē aīar vitā subseq
sarēt. Et ecce hij q̄ aīas ī mor
te posuert. atq̄ aīar vitā p9 mor
tē carnis crediderīt. cotidiaīs mi
raculis coruscāt: ad extīcta nāq̄
eor corpa viuētes egri veniūt
et sanāt. Si igit̄ vitā aīe mane
tis ī corpe deprehēdis ex motu
mēbror: cur nō p̄hendis vitā aīe
p9 corp9 et iā p ossa mortua ī
vtute miraculor. Hec gregori9.
Quisq̄s igit̄ p viciū īfidelitatis
pulsat: debz scōr p̄rm dcīs fidē
credulā adhibe: q̄ p spm̄ scm̄ de
īuisibilibz expienciā habuerūt.
Ad hoc faciēdū bt̄s gregori9 hor
tat̄ ita dicēs. Quisq̄s īcredulita
te īuisibiliū solid9 nō ē: debz p̄g
culdubio maior dictis fidē p̄be.
esq̄ p spm̄ scm̄ īuisibiliū exp̄i
mētū habētibz credē. h' gregori9.

Ite nondū q̄ articuli fidei collē
sūt ī tribz symbolis. Tria nāq̄ s̄t
symbola. Primū ē aplor. qd̄ ip̄i
cōposuert. et illud dicit̄ subinis
se. Scdm̄ ē nicēm cōsilij qd̄ a scīs
p̄ribz ibidē ē cōpositū: et cantat̄
ī missa. Tertiū ē athanasij qd̄ le
git̄ur ad p̄ma. s̄z Quicūq̄ vult
salu9 ēē ꝛc. Primū s̄m ē ad fi
dei īstructionē. Scdm̄ ad fidei ex
planacionē. Tertiū ad fidei de
fencionē. Primū igit̄ dr̄ subinis

se: q̄z qm̄ ab aplis s̄m fuit: nō ita
publice fiebat fidei p̄fessiō. Alia
iō duo alta voce dicūt̄: q̄z facta
fuert̄ cont̄ hereticor proclamacioē:
et q̄z tūc publica erat fidei p̄fes
sio. Primū symbolū dicit̄ ad p̄i
mā et ad cōpletoriū duplici r̄ōe.
Primo q̄z alterā horar hor p̄ncipiū
ē diei: alta noctis. In p̄ncipio g°
diei et p̄ncipio noctis dr̄ Credo
ī deū: q̄z fides ē p̄ncipiū oīs boī.
Scdo q̄z fidei p̄fessio valet ad ef
fugādos demones: q̄z diurnis et
nocturnis hoim̄ actibz īsidiātur:
et iō eisdē horis eisdē tēmbus
a fidelibz ē dicendū. A religiosis
eciā dicit̄ qn̄ aliq̄s fr̄ morti ap
p̄pinquat ad demones effugādos:
qui s̄m hoīs īsidiant̄. Sz et hoc
nondū q̄ vna tm̄ fides ē tā ī p̄n
tibz q̄ īfuturis ac eciā p̄teritis
iustis. licet magis clara sit et
explicata ī eis q̄ sequūt̄ xp̄m
q̄ ī eis q̄ p̄cesserīt ei9 aduētū:
sicut nouū testamētū clari9 ē
q̄ vet9. Qd' em̄ nos credim9 ēē
s̄m: āntiq̄ p̄res veris testamēti
credebāt futm̄. De hoc bt̄s aug9
ī glosa sr̄ psalteriū sic dicit. Oēs
quippe q̄ ab īicio fuert̄ scī iusti
caput xp̄m hn̄t: illū ēn̄ ventur̄
ēē crediderīt quē nos venisse iā
credim9. et ī ei9 fide ~~xp̄i~~ ip̄i sa
nati sūt ī cui9 et nos. ut ēēt ip̄e
caput toci9 ciuitatis ih'rlm oībz
cōnumatis fidelibz ab īicio usq̄
ad finē: adiūctis eciā legionibz
et exercitibz āgelor. ut fiat illa
vna ciuitas sub vno rege et vna
qdā prouīcia sub vno īpatore
felix ī p̄petua pace et salute lau

dans deū sine fine. Hec augustin9
Et sic patet de fide. De spe.
Capitulū. ij. Filius

Habita īformacōe de fide: nūc
de spe cupio edoceri. Pater.
Scire debes q̄ spes ē virtus q̄
spūalia et etna bona spe
rant: et cū fiducia expectantur.
Est enī spes cta expectacio fu
ture btitudīs. veniēs ex dei grā
et ex meritis p̄cedentibz. Et q̄
uis opa mā nō sint meritoria
nisi ex dei grā. sn meritis tn̄ aliqd
sperare nō est spes sicut ait Gre
gori9 s̄ p̄sumpcio. Vn̄ spes ē au
dacia mentis de largitate dei
cōcepta: habendi vitā etnā per
bona merita. Vbi nondūq̄ hu
sunt q̄ bonā cōsciaz. p̄ spem deū ex
spectant: qui uō hnt cōsciaz le
sam timet corā dn̄o p̄ntari. De
q̄libz richard9 de sc̄o victore sic
dicit. Qui ī dm̄ sperat deū p̄
spē expectat: qui ei mīme spe
rat mīme expectat. s̄ p̄ mise
rā cōsciā diuinā fugit p̄nciā:
n̄ deo q̄rit p̄ntari dū ab eo ti
met cōdēpnai. Hec richardus.
Vn̄ sc̄i viri q̄nto duriora p̄ xp̄o
paciūt: et maiōes labores agē
do bona opa pro dn̄o sustinent:
tāto certi9 etna p̄mia sperāt.
De hoc dicit btūs gregori9. Bea
tor mēs q̄ durio̓a pro veitate
tollerat: eo etnitatis p̄mia cer
ci9 sperat. Nā tāto spes ī deū
solidior surgit: q̄nto pro illo q̄sq̄
grauio̓a ptulelit. Vn̄ sc̄i viri q̄t
labores nūc veitati cōmedātes
exhibēt: tot ia remuneracionis

sue pignora int̄ cubiculū clausa
tenēt. Hec gregori9. Considerā
dū vō ē. q̄ sunt nōnulli q̄ p9 p̄ctā
p̄petrata ad p̄nīaz conūsi. nimis
indiscretū timore ac metū pro
suis facinoribz hnt. et q̄uis illa
pluries sint confessi et ī statu
p̄nīē ac ī profectu vtutū exis
tant: tn̄ illa nimis trepidant.
Sz debent tles ītdū reflectē
cor suū ab anxia r̄cordacione
viaz suaz malaz. et dirigē illud
in itinera planiora miseracio
nū dei: ne forte p̄ tristiciā īdu
rent: et despacōe pl9 pereat.
Na ip̄s9 nō continue. s̄ tm̄ ī p̄n
cipio accusator ē sui: et extrema
s̄monis sui ī dei laudibz claudē
cōsueuit. Ista cōmemorat btūs ber
nard9 sup Cantica xi sermone
ita dicēs. Suadeo vobis amicis
meis reflectē īterdū pedē a mo
lesta et anxia r̄cordacōe viaz
vraz. et vadē ī itinera planiora
sereniōris meōrie bn̄ficioz dei:
ut q̄ ī vob̄ cōfundimini: ip̄i9 ītui
tu respiretis. Volo vos exprimi
illud qd̓ sc̄s p̄p̄ha cōsulit dicēs.
Delectare in dn̄o: et dabit t̄
peticōes cordis tui. Et q̄dē necēs
sari9 dolor pro p̄ctīs: s̄ si nō sit
cōtinu9. Bene int̄polet leciori
r̄cordacōe diuine benignitatis:
ne forte p̄ tristicia īduret cor:
et desperacōe pl9 pereat. Mis
ceam9 absinthio mel: ut salubs
amaritudo salutē tuc dāe pos
sit. cū īmixto tpata dulcore bi
bi potit. Audi deniq̄ deū. quō
ip̄e cōtriti cordis amaritudinē

trat. quod a desperacois baratro
pusillanime revocat. quod blande
et fidelis promissiois melle me
rentē cosolat. erigit diffidentē.
Ait p pphaz. Ergo ifrenabo ob tuā
laude mea ne intereas. hoc ē ne
itutu facinor tuor nimiā iciur
ras tristiciā. atq istar effrenis
equi desperatꝰ i pceps ruas et
pereas. Freno te inquit ihibeo i
dulgēcie mee et meis laudibꝫ
erigā. respirabis qz i bōis meis
qui de tuis cofundebaris malis.
dū me sane benigniorē qz te
culpabiliorē inuenies. Hoc freno
si ifrenatꝰ fuisset cayn neqq
desperando dixisset: maior ē
iniquitas mea qz ut veniā me
rear. Absit absit: maior ē pietas
eiꝰ qz quevis iniqtas. Ideo iusto
nō cotinue. sꝫ tm i pricipio ser
monis accusator ē sui. Porro
āt i dei laudes extrema sermo
nis claudē cosuevit. Videte
denique hoc ordiē iustū pcedē
te. Cogitavi ait vias meas et
conuerti pedes meos i testimo
nia tua. ut q videlicet cotriciōez
et ifelicitatē i pprijs vijs ꝑpes
sus fuerat: i viā testimonior dei
delectaret sicut i oībꝫ diuicijs.
Et igit exēplo iusti si de vobꝭ
i hūilitate sentitis: sentite et
de dnō i boītate. Hec bernardꝰ.
h ¶ Et qmvis nccē ē sic pctoribus
ad deū conuersis de ꝑpetratis
malis semp penitē et illa p
horrescē: nō tn nccē ē semper
illa deflē ac trepidaē. sꝫ post
dignā satisfactionē ac emēda
cionē vite ad spem venie aīm

reformaē. De hoc richardꝰ de scō
vic. i libro de extirpacōe mali sic ait.
Semp qdē nccē ē de ꝑpetratis
malis penitē. odio et detestacōē
pseq et phorrescē: nō tn illa sp
deflere et trepidaē. sꝫ pꝰ dignā
satisfactione et cōpunccionē edo
mita cosolacione recipe. et ad spē
venie et securitatis et quietē aīm
reformaē. Hec Richardꝰ. Ubi tn
diligent adv̄ertendū qz qmvis pe
nitētes nō debeant sp deflere et tre
pidaē excessus pteritos. sꝫ ad spē
venie aīm reformaē: salubre tn ē
ut vniusquisq cosciēcia discuciat:
et utr digne pro suis facinoribꝫ
penituerit sollicite penset. Nā
qnto qs i plura et i maiora crīa
prolapsus ē. tāto maiorē medi
cinā p pniāz et bona opa suis
vulneribꝫ adhibē studeat. si ple
nā idulgēciā suor delictor cōseq
a dnō desideat. De hoc btūs gre
goriꝰ sup illo vbo: Facite fructꝰ
dignos pnie. sic dicit. Tanto debꝫ
a se licita abscidē. qnto se qs memi
nit et illicita ꝑpetrasse. Neq ēi
par fructꝰ ēē boni opis. debet eiꝰ
q minꝰ et eiꝰ q ampliꝰ deliqt.
P hoc ergo qd dicit: facite fructꝰ
dignos penitēcie. vniꝰcuiusq cō
uenit cosciā. ut tāto maiora q
rat bonor opm lucr p pniāz. q
to grauiora intulit sibi dapna p
culpā. Hec gregoriꝰ. Quamvis eni O
p cōfessionē et pniāz deleatur
pctm qntū ad culpā. nō tn semp
ad penā qntū: et iō nccē ē ut hij
q i multa pctā mortalia et crīa
enormia inciderunt. habūdanciorē
pniāz p cōpunctionē cordis seu

lacimaꝝ effusionē ac etiā honoꝝ
opm execucionē ꝑficē studeāt:
sic tn̄ ut semꝑ spem firmā ac fi
duciā: de sua etnā salute apud
dn̄m habeant. Nā dicit damas
cenꝰ. Plꝰ diligo securā et absq;
tīore ī dei pietate confidenciā:
q̄ pestilentē desperacōis desi
diā. Dicit eciā btūs augꝰ. Nemo
bn̄faciēs de pietate dei mīdeꝝ
despet, si ei peccōribꝫ ꝑcat. q̄tomā
gis ipīs iustis clement et misē
cordit cōdescēdit. Hec augustinꝰ.
Et licet oībꝫ ad deū ꝑ pniāꝫ con
uersis et ī statu v̄tutū ꝓficiētibꝫ
sit habēda spes firma et fiducia
ī dn̄o. tn̄ eciā salubre ē ut certa
ipāꝫ cōfidenciā tīor habeat: ut
ꝑ eū v̄tutes ī suo vigore cōser
uent. De hoc btūs gregoriꝰ ī lº
moraliū sic dicit. Quius eñ se
curitati tīor sp̄ longe videat
abēē. nobis tn̄ nichil ē securiꝰ
q̄ sub spe sp̄ timē: ne īcauta mēs
aut desperādo se ī vicijs deiciat:
aut extollendo de donis ruat.
Ā districti eñ ac ṗy iudicis ocu
los cito sub spe huiꝰ trepidat:
tāto ī illo robustiꝰ fiat. Vn̄ ī spe
debet eē securitas. ꝫ eciā timor
cōuersacōē: et ut illa certātes
foueat: et iste torpētes pūgat.
Vn̄ rcē ꝑ pphaꝫ dicit: Qui timēt
dn̄m sperent ī dn̄o: ac si apte di
cēt. De spe īcassū ꝓsumit. q̄ timē
deū ī suis opibꝫ rēnuit. Hec gre
goriꝰ. De hoc eciā. glosa sup il
lo v̄bo. Letet cor meū ut timeat
nomē tuū: sic dicit. Miscenda
sūt spes et timor: ut sub spe tīēa
mꝰ. et sub tīore letemꝰ. Qui eñ
sperat et nō timet negligēs ē:
qui ꝗ̄ timet et nō sperat depˢ
sus ē. Vn̄ bn̄placitū ē dn̄o sup
timētes eū: et ī eis q̄ sperāt sr
mīa eiꝰ. Nā timor non valet sī
spe veīe. Ergo q̄ timet deū spēt:
et ab ipō ad ipm̄ fugiat. ab ira
to ad placatū. Placabis ēt eū
si speres ī mīa eiꝰ. atq; de certo
ita peccare caueas: ut de ṗtitis
desꝑeris ut tibi dimittant; Hec
glosa. Vn̄ scī viri q̄diu ī hac vi
ta sūt. securitatis sibi cōfidētiā
nō ꝓmittūt. ꝫ sic sub spe certi
sunt: ut tn̄ semꝑ sint de tēpta
cione suspecti. Nā occulti hostis
īsidias sp̄ metuūt. et eciā tēp
tacōē cessante: futuras tn̄ ī pug
nacōēs quas sibi suspicantur
euenire ꝑtimescūt. De talibus
btūs gregoriꝰ ī xxº libro mora
liū sic ait. Electi quoq; q̄diu ī
ista vita sūt. securitatis sibi cō
fidēciā nō promittūt. Horis eñ
oībꝫ cont tēptamēta suspecti oc
culti hostis īsidias metuūt. qui
eciā tēptacōē cessante ul' sola
ꝗuit' suspectiōē turbant: Nā
sepe mltis gñe ṗculū ī cauta
securitas fuit. ut callidi hostis
īsidias nō tēptati. ꝫ iā ꝓstrati
cognoscerēt. Vigilandū quippe
sp̄ ē. ut cōtinue sollicita nuꝗ̄ re
laxet ītēcio. ne supina et labo
riosa deserēs dū ī cogitacōibꝫ
fluxis quasi ī q̄busdam mollibꝫ
stramētis iacet. veniente corrup
tore dyabolo mēs resoluta se
prostituat. Semꝑ ud ē ad ētamē
adusarij erigendꝰ animꝰ: semꝑ
con occultas īsidias cautela ꝓ
uidēda. Hīc ꝑ salomonē dicit:
Vniꝰcuiusq; ensis sup fem̄ suū:

ꝑt' tiores noct'nos. Noct'ni quippe
tiores. sūt īsidie tēptacōis occul
te. Ensis āt sup̄ femꝰ ē custodia
vigilans carnis illecebras p̄mēs.
Ne ergo noct'nꝰ tior id ē occulta
et repētina tēptacio subrepat.
semꝑ necē ē ut femꝰ nr̄m suppo
sitꝰ custodie ensis p̄mat. Vn̄ sci
viri sic de spe cti sunt ut tn̄ sp̄
sint de tēptacōe suspecti. quippe
quibꝫ dicit̄. Seruite dn̄o ī tio
re. et exultate ei cū tremore. ut
de spe exultacio et de suspectiōe
nascat' tremor. Meminerūt nāqꝫ
ꝙuis eorꝫ actio prosꝑet̄. quia
adhuc ī hac vita sunt de qua
ꝑ Job dicit̄. Tēptacio ē vita ho
mis sup̄ t'rā. Meminert ergo et
timēt et c'titudinē sibi ī se pro
mittē nō p̄sumūt. s̄ positi int'
gaudiū spei et tēptacōis metū
cōfidūt et timēt. confortāt' et t'
bāt. certiorant' et suspecti sūt.
Hīc igit' Job ex p̄sona xp̄i dicit.
Si q̄n ridebā ad eos nō crede
bāt m. q2 redēptori nr̄o q̄i carni
dēti nō credimꝰ. dū m'tis iā do
nis testātibꝫ et grāꝫ fauoris eiꝰ
accipimꝰ. et tn̄ adhuc sub eiꝰ iu
dicio de nr̄is īfirmitatibꝫ titu
bamꝰ. hec gregoriꝰ. Et ꝙuis
corda bonorꝫ sint turbata ꝑt'
futurū iudiciū districti iudicis.
tn̄ ī ip̄o tiore positi r̄uocāt aīaꝫ
ad dona q̄ a dn̄o ꝑceꝑert. et ꝑ
hoc ī spe solidant'. Qd' idē btūs
gregoriꝰ tāgit ī xvi° libro mora
liū ita dicēs. Nō secura s̄ ꝑtur
bata sūt corda bonorꝫ. q2 dū fu
turi examis pondꝰ cōsiderāt q̄
c'tē hic h're nō appetūt. securitatē
suā discrecōis itime cōsideracōe
ꝑturbāt. tn̄ int' ip̄a tiōris suppli
cia ut semetip̄os cōsolacōe refo
ueāt īter hec q̄ metuūt sepe
aīm r̄uocāt et reducūt ad dona
q̄ accepeꝛūt. ut spes subleuet q̄
tior p̄mit. hec gregoriꝰ. Sꝫ con
siderādū q̄ sunt nōnulli q̄ totis
viribꝫ laborāt. ut ī districto iu
dicio liberi īueniri possint. Exist
māt ei seruile ēē diuiciā p̄nicia
formidāre. et ideo talia agunt
carnē suā ꝑ abstinēciā castigā
do. et alia opa v'tuosa exercēdo.
ꝑ q̄ p̄nis cōspectū nō metuant.
s̄ potiꝰ diligēdo et sꝑerādo filios
summi genitoris ē se esse cōfidāt.
De hoc btūs gregoriꝰ ī xxxi° libro
moraliū exponēs illud v'bū glā
nariū eiꝰ t'ror. sic ait. Pro eo q̄
visa reꝫ odore nais dep'hendit'.
nō īmerito nariū noīe spei mē
cogitacōes exp̄mūt'. quibꝫ ven
turꝫ iudiciū qd' si oculis ad huc
nō cernimꝰ. iā tn̄ sꝑerādo p̄u
demꝰ. Oīs āt q̄ bn̄ viuē īcipit.
audiēs q̄ ꝑ extremū iudiciū iust
ti ad regnū vocent' hylarescat.
Sꝫ q2 dū quedā mala adhuc re
liq̄is ī se consideāt. hoc ip̄m iu
diciū de quo exultāe īchoat. ap
p̄inquāi formidat. Vitā quippe
suā bōis malisq̄ ꝑmixtā con
spicit. et cogitacōes suās aliq̄mō
spe et tiōre cōfudit. Nā cū audit
q̄ sint r'gm gaudia. mox mētē
leticia subleuat. et rursū dū r'
picit q̄ sint gehēne tormēta mor
mētē formido ꝑturbat. Hīc ergo
glā nariū eiꝰ t'ror dicit'. q2 īter
spē et metū positꝰ dū futurꝫ iu

dicitū mēte cōspicit hoc īpm̄ tm̄.
Vn̄ glat' ipā ei sua glā t'ror ē.
q: ichoatis iā bonis spe de iudi
cio letꝰ ē. et necdū finitis malis
oībꝫ pfcē securꝰ nō ē. Sꝫ int' hec
sollicite ad mētē riuertit'. et pro
cellas tāte formīdīs rēnuēs seqꝫ
i soliꝰ patris tranquillitate dispones.
totis viribꝫ a districto iudicio
fuerit liber conat'. Seruile qp
pe estimat dnica pn̄ciā formi
dare. ac ne i cōspcū pris metuat.
illa agit p q se filiū recognos
cat. Vsat ergo iudicē tota ex
spectacōē diligē. atqꝫ ut ita dix
eri timēdo rēnuit time. Quri
āt cordis formidīnē p carnali
affectiōē cōsideat. et idcō an
iā carnē forti edomacōē cas
tigat. Quo eni plus caro pre
mit'. eo de celesti spe qnimꝰ se
curiꝰ letat'. tāto qꝫ mēs meliꝰ
ad supna appetēda cōponit'.
qnto ab illicitis artiꝰ corpus
edomat'. Hec gregoriꝰ. Per q̄
signa pt homo intelligere se
esse de predestinatis. Capi
tulum tertiū. Filius.

Desidero etiā iformari. quo
uel p q̄ testimonia ā signa
possit hō itellige se eē de pdes
tinatis. et etiā rmissionē pctoꝝ
se a dn̄o eē cōsecutū. Pater.
Scire debes qꝫ data sūt fide
libꝫ qdā signa et idicia
maifesta salutis. ut idubitant'
sit ille de nuō electoꝝ i quo ea sig
na pmāserit. Sūt āt hec tria.
Pmū videlicꝫ ē si hō cōtinet a
pctis. Scdm si dignos agit pn̄ie
fructꝰ. tertiū si agit opa vite.

Ista pbat bernardꝰ i qdā smōe
de lxx̄. ita dicēs. Qs pt dicē ego
de electis sū. ego de pdestinatis
sū ad vitā. ego sū de nuō filioꝝ
reclamāte nimirꝫ scptua. Nesciat
hō utꝝ amōe dignꝰ sit an odio.
Certitudinē utiqꝫ nō habemꝰ.
sꝫ spei fiducia cōsolat' nos. ne
dubitacōīs huiꝰ anxietate cru
ciem'. Ppt' hoc data sūt signa
qdā indicia maifesta salutis.
ut idubitabile sit eū eē de nuō
electoꝝ. i q ea signa pmāserit. ppt'
hoc inq̄ nos pscuit deꝰ et p
destinauit cōformes fieri ymā
ginis filij sui. ut qbꝫ certitudinē
negat causa sollicitudinis. uel fidu
ciā pstat gr̄a cōsolacōīs. Itaqꝫ
q stat videat ne cadat. et i ea
forma q salutis idiciū ē et ar
gumētū pdestinacōīs. pseueret
atqꝫ pficiat. Est āt testimoniū
qd' i t'ra dat' ad discernēdos
utiqꝫ q i ea exules sunt ab idi
genis. hoc ē celi ciues a ciuibꝫ
babilonis. Nō eni sine testi
mō electos suos deserit deꝰ. Aut
certe q nā eis poterit esse cōsola
cō int' spē et metū. si nullū omino
electiōis sue habe' testimoniū me
reret'. Fidelis plāne sermo et oī
acceptiōē dignꝰ. quo salutis
testimonia comendant'. Tres st
mqt q testimoniū dāt i t'ra. sps
aqua et sanguis. In pmo hoīe
peccauimꝰ omēs. i ipo etiā ceci
dimꝰ vniusi. Cecidimꝰ sane i
carcere luto plēū et lapidibus
plenū. Et i iacebamꝰ captiui.
iqnati. coquassati. donec veit
desideatꝰ getiū q nos rdimet.

Ca. iij°

abluēt adiuuaēt. Hic ē ei q̄ xp̄ū
sanguinē dedit ī redēpcione.
aq̄m sīl' p̄duxit de latē suo ī
ablucione. Emisit deīn de ex
celso spm̄ suū q̄ adiuuaēt ifir
mitatē nr̄ā. Crs ē at q̄ tes
tioniū habz effusi sanguīs ī
q̄ cōtinet a p̄ctīs. Seruꝰ ei p̄ctī
ē q̄ fc̄it p̄ctm̄. ut si deīceps cō
tinē potueit et iugū abicē mi
sere seruitutis. ctissimū sit tes
tiōm̄ redēpcōis. q̄ opat' sine
dubio sanguis xp̄i. Hec nō suf
ficiat p̄ctōꝝ cōtinēciā. si nō as
sit eciā p̄niā. Habet ergo et ab
aq̄ testiōm̄. q̄ laborat ī gemitu
suo lauās p̄ singulas noctes
lectū suū. Sane nouū sicq̄ueis
se spm̄. ctissime noua cōuersa
cio testat'. Iā ut breuit' repetā.
a sanguīe et aq̄ et spū hēe est
testioniū. si cōtines a p̄ctīs. si
dignos agis p̄nīe fructꝰ. si fa
cis opa vite. Hec bernardꝰ. Quo
vō ul' p̄ q̄ signa possit hō itel
ligē se r̄missione p̄ctōꝝ eē as
secutū. De hoc sciendū q̄ op̄s
et pius dn̄s ī vere peītētes so
let veīre ut medicꝰ ad egros
īfudēs eis oleū salutis et vnguē.
id ē spē salutis et leticiā de r̄
missiōe p̄ctōꝝ. Qd' tūc miseri
cordit' agit' cū deꝰ p̄p' deuoci
onē nostrā et cōpūctionē cor
dis ac lacmaꝝ effusionē et vite
ī meliꝰ emēdacionē. misericor
dia sup nos motꝰ dimittit nob
p̄ctā nostra. omnē horrorē et
omnē tiorē exterges a cordibꝫ
nr̄is. dicēs vnicuiq; p̄ccatori s̄
penitenti. illud ysaye. Deleui

ut nubē iniq̄tates tuas. et quasi
nebulā p̄ctā tua. Qd' tūc digne
fit cū rugosa lamētacio ī leti
ciā q̄dā cōsciam cōmutat' ī nobis.
ita ut quociēs penitēs ex deuo
ta cōsuetudine redire voluerit
ad luctū p̄nīe. ponēs an' mētis
sue oculos p̄ctōꝝ magnitudinē
et multiplicitatē. volens se per
hoc ut nudiūterciꝰ ad luctū et
amaritudinē penitēcie p̄uocarē.
ip̄e sp̄s s̄cs p̄hibēs spūi nr̄o tes
timoniū q̄ dimissa sūt p̄ccā de
uocionē nostrā de eadē materia
p̄ctōꝝ de qua prius amarā pe
nitēciā habuimꝰ. nō ad planctū
s̄ ad cātū. nō ad tristiciā s̄ ad le
ticiā. nō ad cōtricionē s̄ ad grāꝝ
actionē. nobis īuitis et q̄dāmō
nō cōsencientibꝫ cōmutat. ita ut
ex p̄sona sua dicat spūs dn̄i
illud ysaye. Dn̄s ad anūciandū
misit me. ut mederer contritos
corde. et cōsolarer om̄s lugētes.
et darē eis oleū gaudij pro luc
tu. gaudiū pro cinere. palliū
laudis pro spū meroris. Vn̄
eciā dicit b̄t̄s bernardꝰ. Ignita
me amaritudine frequēt' libe
rasti. adueniēs tanq̄ medicꝰ bone
ihū. quociēs pꝰ anxios fletꝰ pꝰ
inenarrabiles gemitꝰ sauciā cō
sciam meā vnxisti vnctiōe mi
sericordie tue ac oleo leticie p̄
fudisti. quociēs me orō q̄ fere
desperātē suscepit reddidit ex
ultātē et p̄sumētē veniā. Hec
b'nardꝰ. Et ne ulla erroris facul
tas nobis remaneat p̄ quia nos
decepti fingē nos possemꝰ eē
p̄ctōꝝ veniā cōsecutos. ideo cū

ī ore duor℞ uel triū stet omē vbū:
io introducēdi sūt tres testes quor℞
testimonia credibilia fcā sūt nimis:
scʒ fides spes et caritas. qs ad p
bacionē hui9 grē sic introducē pos
sum9. Primo cū ascēdit homo tbu
nal mentis sue. ut examinet aliqd
pctm̄ ī cōsciēcia qd nō amara pe
nitēcia cōgrua. et digna satisfac
tioē punitū sit. penit9 tn̄ cōfessū
ē et gemit illud. tūc accedit pri
m9 testis videlicet ezechiel cui
et credendū ē: q dicit ex psona
dni. In quacūqʒ hora pctor īgemu
erit. oim pctor℞ suor℞ nō recorda
bor āpli9. P qd dcm̄ probat ī
corde homis remissionē pctor℞.
et hoc maxīe qntū ad culpā: et
si nondū ad penā. Si at deuot9
homo hoc testio nō contentus.
ulterius progrediēs. puniens ī
se qd deliqt. supplicans deo et sa
tisfaciēs qntū pt. accedit alius
testis testificans ī corde suo re
missionē pctor℞: et hic testis spes
dicit ex serena cōsciēcia procē
dēs. q testioniū phibet ī corde
nrō q dimissa sunt pctā nostra.
De hoc testio dicit etiā beatus
Johēs. Si cōsciā nrā nō rephen
dit nos: fiduciā habem9 ad deū.
Dicit etiā btūs aug9. Int iustū iu
diciū et purā cōscienciā. noli time
causā tuā. Et btūs gregori9. Quē
cōsciā defendit: int accusatores
liber ē. Verū q hic testis dat fidu
ciā. nullā at certitudinē. q clare
patet p aplm. q cū ex testio
cōsciē diceret. nichil michi cōscius
sū. statī subiūxit. s; ī hoc nō sum
iustificatus. nullā sibi dans ex hoc

testio certitudinē qd ī cōsciēcia nes
ciebat sauerat ipē d9. vn addit
q aūt iudicat me dn̄s ē. ideo ad
merā et purā certitudinē remissio
nis pctor℞. accedit terci9 testis ca
ritas videlicet. qd tūc fit cū ho
deuot9 ad cōsiliū apli q retro sūt
oblit9. ad ea q sunt ulteriora se
extendēs nō contēt9 priorib; testi
b; se totū effundit ī obsequiū xpi:
gemēs et supplicans ut cū eo faciat
miām suā de9. Ad quā supplicacio
nē miserto p℞ miar℞ de celo mit
tit terciū nūciū uel testē caritatē
ī qua īfudit spm̄ scm̄. q scdm a
postolū phibet testioniū spui nrō
q filij dei sum9: et q remissionē
consecuti sum9 oim̄ pctor℞. Det
igit ad hūc euidēci9 argumētū:
videlicet cū de tiore tnsit pcnitēs
ī amorē: ut deū que prius timo
rosū ī nrā deuocione et terribilē
ymaginabam: nūc amabilē et
graciosū adorem9. et cū prius
ī orōe supplicantes dixim9 noli
me condēpnare: nūc fiducialit
dicim9. abba pr̄ ī ubo tuo super
speraui. Hec mutacio certissimū ē
signū. q remissionē pctor℞ cōse
cuti sum9. Hos duos aduēt9 tā
gebat aplus. cū diceret. Nō ac
cepistis spm̄ seruitutis iter℞ in
tiore: s; accepistis spm̄ adop
cionis filior℞ ī quo clamam9 ab
ba pr̄. In eo q dicit spm̄ seru
tutis tangit primū aduētū. cū
uo subiūgit. s; accepistis spm̄
adopcionis filior℞ tangit scdm:
de quo nō agit. In eo eni q
nrā deuocio se habet ad deum.
nō ut ad dnm. nō ut ad iudicē.

fiut ad prem. i eadē ipā deuo
cione stat ipā attestacio ul' īfu
dit' ut simꝰ filij dei. qd' fit per
spm̄ sctm̄. Ipē naqꝫ spūs sanctꝰ ꝑ
ut dicit beatꝰ bernardꝰ. c̄tissiā
signa īprimit cordibꝫ nr̄is: qꝫ
remissione pctōꝝ simꝰ c̄osecuti
fiducialit'. Ubi nondū qꝫ quāto
ꝑfectioꝛ et sanctioꝛ uita fuerit
in hoīe: tāto maioꝛ c̄titudo tā
de remissioē pctōꝝ qꝫ etiā de et'
na btitudīe possideda habet.
B Certitudo aūt spei p̄cipue ex
tribꝫ orit': videlicet ex īfusioē
diuinꝰ grācie: ex habūdācia
meritoꝝ: et ex ꝑgustacione et'
noꝝ. Hec vero tria spūs scs opat'
ī electis. Ipē enī īfundit gratiā
ad deū diligēdū: ipē dat vires
ad bn̄ operādū: ipē donat spi
rituale dulcedinē ad celestia
degustandū. Hūc spm̄ scm̄ opꝰ
deus dat suis dilectis quasi qd'
dā pignꝰ et'ne felicitatis: per
qd' ad interioris spei c̄titudinē
roborāt. De hoc btūs gregoriꝰ
ī xvjᵒ libro moraliū sic ait. In
sc̄ptura sacr̄ appellatione pig
noris aliqn̄ donū sancti spūs sig
nat'. Pignꝰ naqꝫ accipit' do
nū spūs sancti: sicut ꝑ paulū di
cit'. Qui dedit nobis pignus
spūs. Ad hoc eī pignꝰ accipimꝰ:
ut de ꝑmissione q̄ nob' fit c̄titu
dinē teneamꝰ. Donū g° sancti
spūs pignꝰ dicitur: qꝫ ꝑ hoc
nr̄ā aīa ad īteioris spei certitu
T dinē roborat. Hec gregoriꝰ
Sꝫ et hoc nondū: qꝫ c̄osciētia
erronea et nimis stricta nimis
īpedit et obnubilat fiduciam
spei. Nā sunt nōnulli qui format
sibi c̄osciētiā de aliq̄ fcō: ubi pec
catū ul' culpa nulla est. De ta
libꝫ dicit btūs gregorius. Piarū
mētiū ē ibi culpā agnoscē: ubi
culpa nō ē. Cū igit' t'lis ꝑplex
itas ꝑualuerit: magnā pusilla
nimitatē et tristiciā generat ī
hoīe. Unde qui talē passionē ī
tricate c̄oscīe sustinet: debet eā
a ꝑ se aut ꝑ c̄osiliū alteiꝰ depo
nere: ut fiduciā spei eo liberiꝰ
possit ad celestia dirigē. Sic
igit' habemꝰ de spe. Qꝫ ūtꝰ ca
ritatis ꝛ oēs alie ūtutes ꝓcedūt
ex dono spūs scī. Caᵐ iiij. filiꝰ.

Postqꝫ īstructꝰ sū de fide
et spe: nūc de caritate.
et ꝑmo vn ipā caritas habeat
ortū de hoc desideo īformi. Pr.
Scire debes. qꝫ caritas habꝫ
ortū suū ꝑcedit ex spū scō:
qui dat' fidelibꝫ ad aīe salutē.
Unde dicit aplūs paulꝰ. Caritas
dei diffusa ē ī cordibꝫ nr̄is: ꝑ
spm̄ scm̄ q̄ datꝰ ē nob'. De quo
spū scedū: qꝫ cū coꝛ hoīs ꝑ sua
ꝑuitiā possedeit. ꝑmo illud si ꝑ
pctm̄ pollutū ē ad penitētiā com
pūgit: qꝫ qꝫ homo c̄ofitet' et pe
tet hoc habet ex dono spūs scī.
Testat' hoc btūs augꝰ qui dicit.
Iā donū spūs scī habet qui c̄ofi
tet' et penitet: qꝫ nō ꝑt esse c̄o
fessio pcti et punicio ī hoīe ex
seipō. Cū eī sibi quisqꝫ irascit'
et displicet: sine dono spūs sancti
ē. Hec augꝰ. Purgatꝰ vō coꝛ
de a vicijs ꝑ penitēciā: ipē spūs scs
dat robur ac vires ad faciēda
bona opa. nc etiā patit' q̄dꝫ
D

maculoſū reſidere ĩ mēte hōis:
ut eo expedici⁹ poſſit ſuū affec
tū dirigere ĩ caritate dei. De
hoc dicit bernard⁹. Porro ad
faciēdū bonū ĩ nobis bon⁹ ſpūs
opat. pfecto monet. docet. et
mouet. Monet memoriā. do
cet racionē: et mouet volūta
tē. In hijs eni tribꝫ. tota cōſiſtit
aīa nrā. Memorie bona ſug
gerit ĩ cogitacoībꝫ ſcīs: atq̄ ita
ignauiā nrā torporēq̄ repel
lit. Porro qcies huiuſmōi ſug
geſtionē boni ſenſeris ĩ corde
tuo: da honore deo et age re
uerēciā ſpūi ſcō: cui⁹ vox ſo
nat ĩ auribꝫ tuis. Ipē nāq̄ eſt
qui loquit iuſticiā. et remiſſio
nē operat pctōz: fcit q ſolli
cite ambulare cū deo. Scrutat
enī pfūda pctōz nrōz et ītēn
cionē cordis: qui nec palea mī
cordis qd poſſidet habitaculū
patit reſidere. ſ ſtatī igne
ſubtiliſſime circūſpectiōis exurit
ſpūs dulcis et ſuauis: qui nrām
volūtatē erigit et dirigit. ut eā
veritatē ueracit ītelligere. et fer
uent diligē. et efficacit īplere
poſſim⁹. Hec bernard⁹. Ipē nā
q ſpūs ſcūs illa q p naturā ſūt
hoī difficilia ul' impoſſibilia:
p ſuā pnciā fcīt leuia et facilia.
Qd' affirmat idē btūs bernard⁹
ita dicēs. Spūs ſcūs ſpūs dulcis
ē ĩfirma roborāns. aſpa planās
corda purificās: et qcqd videt
ĩ ſclō neq̄ difficile et anguſtū.
leue fcīt et latū. Ipē eni ſpūs dat
dat robur vite. ut qd p natu
rā tibi ĩpoſſibile ē. p graz pñtē

nō ſolū poſſibile ſit ſ et facile vi
deat: ut ĩ laboribꝫ vigilijs et
fame et maledictione et pſecu
cione hoīm. et ĩ oībꝫ obſeruācijs
regularibꝫ hylarit incedas ſicut
ĩ omnibꝫ diuicijs. Hec bernard⁹.
Et nondū q ſine ſpū ſcō nemo
ſaluari pt. Nā ab ipo ſunt dona
ſine quibꝫ ad vitā etnā pueniri
nō pt: ut ſunt vtutes fides ſpes
et caritas humilitas et paciencia.
Spūs ſcūs ſemp ĩ electis oībꝫ ma
net. Per miraculoz vō opacionē
nō ſemp: ſ qn̄ ē ĩdigencia pter
edificacionē eccleſie. De hoc btūs
gregori⁹ ĩ ij° libro moraliū ſic
dicit. Nondū q alia ſunt dona
dei ſine quibꝫ ad vitā neq̄q̄ pti
git: atq̄ alia quibꝫ vite ſcti
tas pro alioz vtilitate declarat.
Manſuetudo nāq̄ humilitas paci
encia fides ſpes caritas. dona
ei⁹ ſunt ſ ea ſine quibꝫ ad vitā
hoīes neq̄q̄ puenire pnt. Prhe
cie aūt vtūs. curacio. gr̄ia linguaz.
ĩterptacio ſermonū dona ei⁹ ſūt:
ſ q vtutis ei⁹ pnciā pro correc
tione ĩtueciū oſtēdūt. In hijs igit
donis ſine qbꝫ ad vitā pueniri
nō pt: ſpūs ſcūs ſiue ĩ pdicatori
bꝫ ſuis ſiue ĩ elcīs oībꝫ ſemp ma
net. In illis at quibꝫ p oſtēſione il
li⁹ nō nrā vita ſeruat ſ alioz
qrit: neq̄q̄ ſemp ĩ pdicatoribꝫ
pmanet. q ſic quidē eoz cordibꝫ
ad bn̄ viuendū pſidet. nec tn̄ p
eos vtutū ſigna ꝓ ondit: ſ ali
qn ſe ſubtrahit ut eo humili⁹ vtu
tes ei⁹ habeant. Hec gregori⁹.
Spūs eī ſcūs cor qd poſſidet celeſ
tibꝫ deſiderijs ĩflāmat. et ad co

temptum temporalium rerum stimulat: quem
carnales et seculares homines capere
non possunt: quia cor suum per desideria ter
rena dilatant. De hoc spiritu beatus gre
gorius in v° libro moralium expo
nens illa verba. porro ad me venit
verbum absconditum: sic ait. Ut per
verbum absconditum allocucio interne in
spiracionis intelligi. de qua iohannes
ait: unctio eius docet vos de omnibus.
Que nimirum aspiracio divina hu
manam mentem contingendo sublevat.
et temporales cogitaciones deprimens.
eternis hanc desideriis inflammat:
ut nichil ei iam nisi que superna sunt
libeat: et cuncta que inferius de huma
na obstrepunt corruptione contem
nat. Absconditum ergo verbum audi
re. est locucionem sancti spiritus corde con
cipere: quam profecto scire non potest nisi
a quo haberi potest. Unde et verita
tis voce de hac abscondita lo
cucione dicitur: Ego rogabo pa
trem et alium paraclitum dabit vobis.
ut maneat vobiscum in eternum:
spiritum veritatis quem mundus non
potest accipere. Sicut enim iste paracli
tus id est post mediatoris abces
sum aliquo humani generis conso
lator in semetipso invisibilis est:
ita ut omnem quem repleverit ad
desideranda invisibilia accendit:
et quoniam mundana corda sola visi
bilia diligunt: hunc mundus abicit.
qui ad diligenda invisibilia non
assurgit. Seculares etenim men
tes quanto se foras per desideria
dilatant: tanto ad recepcionem
illius sinum cordis angustant. Et
quoniam valde in humano genere pauci sunt
qui a desideriorum carnalium sorde
purgati ad recepcionem spiritus sancti
ipsa hac purgacione dilatentur:
hoc verbum absconditum dicitur: quia
illud a quibusdam procul dubio in cor
de concipitur: quod a maxima parte ho
minum nescitur. Hec gregorius. Ha
bet eciam spiritus sanctus alios diver
sos effectus virtutum. Omnium est enim
artifex: omnem habens virtutem omnia
prospiciens. Et ideo bene comparatur igni
materiali. Non enim sine causa et
frustra deus ignis dicitur: sed
secundum proprietates repertas in igne.
Est enim ignis obmissis multis
aliis proprietatibus. calefactivus il
luminativus. renovativus. attractivus.
elevativus. inmutativus. diffusivus.
unitivus. Has proprietates ignis ma
terialis deus spiritualiter in anima operatur
Ignis enim divinus ex virtute cale
factiva dat dileccionem: ex virtute
illuminativa cognicionem. ex virtute
renovativa peccatorum purgacionem.
ex virtute attractiva spiritualis vi
te disposicionem. ex virtute inmu
tativa dat spiritualem consolacionem.
ex virtute elevativa celestem con
versacionem. ex virtute diffusiva
meritorum cumulacionem: ex virtu
te unitiva dat plenissimam perfectio
nem. Sed et hoc nondum: quia sicut
spiritus sanctus in corde nostro erigit nos,
quadam fiducia postulans pro nobis
gemitibus inenarrabilibus prout di
cit apostolus: ita in corde dei deum incli
nat ad nos sua misericordia:
et sicut in nobis interpellat pro
nobis: sic in patre delicta condonat
cum patre. De hoc beatus bernardus
sic dicit. Spiritus sanctus procedendo pre
destinat: spirando vocat quos

predestinauit · inhabitando iustifi
cat quos vocauit · replendo accu
mulat meritis · Pater quem sicut pater
et filius vnum sunt · sic et nos vnum
in ipsis · Ipse est qui postulat pro
nobis gemitibus inenarrabilibus ·
et hoc quidem in corde nostro · Quid
autem in corde patris · Sicut in nobis
interpellat pro nobis · ita in patre
delicta donat · Cum ipso patre ad
uocatus noster in cordibus nostris · ad pa
trem dominus noster in corde patris · Itaque
quod postulamus · idem ipse donat
qui donat ut postulemus · Et si
cut erigit nos pia quadam fidu
cia · ita deum inclinat ad nos ma
gis pia misericordia sua · Hec bernar
dus · Ecce quomodo misericors deus
per spiritum sanctum sanctorum mentes celes
ti desiderio implet et amore ac
cendit ad postulandum · et imple
tas ipse exaudit · ac ex eorum cor
dibus suscipit preces · Quod etiam beatus
gregorius sentit in libro super eze
chielem ita dicens · Nondum quod operis
deus et ipse implet mentes sanctorum
celesti desiderio · et ipse exau
dit impletas · Ipse enim in sanctorum cor
dibus creat amorem · et ipse ex
amantibus cordibus suscipit preces ·
Negationem suam petrus fleuit
amare · sed tamen illic premittitur quia
dominus ihesus respexit petrum · Ve
nit maria magdalene post mul
tas maculas culpe · ad pedes
redemptoris nostri cum lacrimis · Sed
quis illam infudit intus · nisi qui be
nigne suscepit foras · Quis
illam ad lacrimas compunctionis tan
gebat · nisi qui hanc exterius
coram simul discumbentibus reci

piebat ad veniam · Vnumquodque in sanctorum
virtutibus agitur · eius est gratie qui meri
ta largitur · Hec gregorius · Dicit
etiam de hoc beatus augustinus · Caritas
que per spiritum sanctum facta est in nobis ipsa ge
mit ipsa orat · contra hanc au
res claudere non nouit qui illam dedit ·
Hec augustinus · Cum igitur tam multa
bona spiritus sanctus operatur in cordibus
hominum · necesse est ut vnusquisque in hos
picio sui cordis illum conseruet
cum ab eo visitatur · nec per terrena
desideria aut cogitationes car
nales eum a se excludat · Nam
mentes carnales spiritus sanctus fugit ·
quia apud ipsas requiem non inuenit ·
De hoc beatus gregorius in xxv
libro moralium sic dicit · Cogita
tiones superflue que assidue in animo car
nalium et nascuntur et deficiunt ·
eam suauitatem qua vnusquisque intus
secus per spiritum unctus est perdunt · quas
ex integritate eius per spiritum non per
mittunt · A terrenis enim men
tibus tanto longius spiritus fugit · quanto
apud has quietem non inuenit · Et
eorum corda qui terrenam vitam dili
gunt · desideriorum suorum inquietudi
nibus feruent · turbisque cogitatio
num carnalium ad yma depressa
sunt · ut ad celestis itineris desiderium
non leuentur · Vnde cum per mira opera
pietatis ad eos veritas venit
prius ab eo cogitationum carna
lium estus eicit · et post in eo vtili
um dona disponit · Hec gregorius ·
Non solum autem peruerse sed illicite cogi
tationes fugant spiritum sanctum a corde
hominis · sed etiam vane et inutiles · que
animum impediunt et nonnumquam etiam in
ficiunt · Cum uero mens ea que ad diuin

ptinet cogitat ac meditat et i
ei9 amore accendit. 3 statim sps
scs p viam amoris se ifundit cor
dibz hoim devotor. eos adiuvans
i oróne et i ceteris vtutibz exer
cendis. Hoc affirmat btus bernar
d9 ita dicens. Cogitacoes sine itel
lectu alie sunt vane alie sunt oti
ose neutro itellectu pcogitatis
itencione se applicantes. no repe
te pimentes s sensim et paulati
corrumpentes. occupantes tps. ne
cessaria ipedientes. et aim ificie
tes. Ubi tn et si repellere a se spi
ritu scm no e i voto cogitatis:
fit tn ex culpa negligentis. ut
spus discipline merito se aufe
rat a cogitacoibz idisciplinatis.
Cu vo de eis q de deo sunt vl ad
deu sunt cogitat et volutas eo
proficit. ut amor fiat. cotinuo p
viam amoris se ifundit sps sanct9.
sps vite et oia vivificat. adiu
vans seu orone seu i meditacoe i
firmitatem cogitatis. Sz mod9
hic cogitandi de deo. no e i arbi
trio cogitatis. s i gra donatis:
scz cu sps scs qui ubi vult spi
rat. qn vult. et quod vult. et qbz
vult hoc ispirat. Sz hois est
iugit pparare cor. volutate expe
diendo ab affectoibz alienis. raci
one vl itellectu a sollicitudinibz:
memoria a negotiis nonnuq etia
a necessariis occupacoibz. ut i
die bona dni et i hora beneplaci
ti ei9 cu audierit voce spirantis
i ea q cogitacoez faciunt. cotinuo
cocurrant sibi ut cooperent in
bonu. Dn volutas neglecta fit
cogitacoes ociosas et idignas

deo. corrupta pversas q separant
a deo vel necessarias ad usu hui9
vite: pia efficaces ad fructu sps
et ad fruendu deo. Iter bernard9.
Et nondu q sps sanct9 semp fu
git corda pctis moralibz iferta.
Venialia vo pcta quis no exclu
dant spm scm a corde hoim qntu
ad habitu: no tn requiescat i eis q
tu ad actuale devocione. q illes
cotristat i se spm scm. et ideo co
solacione ipi9 accipe no meret.
Hoc testat btus gregori9 ita dicens.
No requiescit i eo sps scs q domu
cordis sui pulve venialiu aspgit.
Illes eni spm scm q e i eis contri
stant. ideo pfecta leticia et coso
lacione sps sancti no merent. Iter
gregori9. Si igit desideram9
gram sci sps et tanti visitatoris i
gressu i nos. mudem9 domu aie
nre ab oi sorde vicior. et ador
nem9 illa decore vtutu. ut tanto
hospes mudo delectat hospicio:
ppetua sibi i nobis faciat mansio
nem. Ad hoc faciendu hortat btus
aug9 sic dicens. Si pmereri cu
pim9 gram sci sps et tanti visita
toris igressu. mudem9 pmo do
mu aie nre ab idignis carnal
cocupiscencie passionibz. a superbie
dnacione. a fetore iactancie. Pa
rem9 itaqz hanc domu cotidie ad
sacri regis adventu. eaqz diversis
pbabiliu mor floribz adornem9.
Repleam9 ea iocundis et pcio
sis odoribz castitatis fidei et co
punctionis icesso. balsamo beni
volencie. et thimiate caritatis:
ut cupitatis viciis et vtutibus
isertis. destructa i nob habita

cione dyaboli mutem' ī tēplū dei.
ut tā beatꝰ hospes mūdo delectꝰ
hospicio. stabilē ac ꝑpetuā ī nob'
faciat masione. Propter hoc enī
ad nos ille descendit: ut nos ad
illū possimꝰ ascendere. Hec augꝰ
Cū vero homo ī cor suū tā felicem
suscepit hospitē. videlicet spm̄ scm̄:
iestimabile gaudiū ī eiꝰ presēcia
ītra semetipm̄ cōcipit. Vn̄ dicit
btūs augustinꝰ. O q̄ iestimabile
gaudiū ī se cōcipit cor humāū ꝑ
spūs sancti ītra se dulcissimū fe
licissimū aduentū. Hec augꝰ.
Nulla enī esse pt̄ voluptas ac
dulcedo maior corpis et aīe:
q̄ dū mēs suū senserit sibi ꝑ g
ciā sancti spūs aduenisse crea
torē. De hoc btūs ieronimꝰ ad
paulam sic dicit. Tute assero
nūq̄ maiorē fore corpis ā aīe
voluptatē: q̄ dū spiritꝰ sanctꝰ
per suā dulcissimā menti ad
uenerit caritatē. Dicit de hoc
Orosius sup cantica. Nullus
homo ī hac vita excogitare
poterit aliq̄ felicitatē. iocūdita
tē. suauitatē. dulcorē: q̄ dū mēs
suū sibi ꝑ graciā sci spūs adue
nisse senserit creatorē. Hec oro
sius. Spūs eciā sanctꝰ non solū
ī futuro ꝓfectū s; eciā ī p̄nti
maximā quietē iustis confert.
q̄r hec ē sola ī hac vita requies
aīaꝝ deuotaꝝ: diuina dilcō
ne feruere: et ꝓpt' spem future
glorie prospa mūdi simul et
aduersa cōtēpnere. q̄ fuit ꝑ
spm̄ sanctū. De hoc beda sic
dicit. Spūs sanctꝰ nō solū in
futuro ꝓfectū s; eciā ī presēti

maximā iustis quietē tribuit
cū eoꝝ mentes igne caritatis
accēdit: et ē vera ꝓmo hec ē
sola ī hac vita requies aīaꝝ:
diuina dilcōne repleri. spe su
pne retribucōis ꝓspa mūdi
simul et aduersa contēpnere.
ac cōquiescētis sclarib; renu
ciare. Hec beda. Et notandū
scdm̄ dcm̄ beati augustini q̄
non habitat ī quoq̄ spūs sanctꝰ
si sine p̄re et filio: nec filiꝰ
sine patre et spū scō: nec sine
illis p̄r. Inseparabilis quippe
ē eoꝝ habitacio: quoꝝ īsepa
bilis est opacio. Hec augustinꝰ
Vnde sancta trinitas venit ad
nos nobis subueniendo et illu
minādo ac sua grā nos reple
do: nos vero venimꝰ ad eū
ipm̄ timēdo et amādo. ac eiꝰ
preceptis obediendo. De hoc
btūs ambrosius sic dicit. Pater
et filiꝰ et spūs sanctꝰ venit
ad nos: dū nos venimꝰ ad eos.
venit subueniēdo. venit il
luīando: ~~venit implendo~~. ve
nimꝰ obediēdo. venimꝰ metu
endo: venit implendo. venimꝰ
capiendo. Hec ambrosius.
Considerādū eciā q̄ hu vera
cit' habet spm̄ scm̄: in quoꝝ
mentib; virtutes et humilitas
ꝑfecte simil' conueniunt. Qd' af
firmat btūs gregoriꝰ ī libro
dyalogoꝝ ita dicēs. Mens
q̄ diuino spū īplet' habet eui
dentissima signa sua. virtutes
scilicet et humilitatē. q̄ si vtrq̄
ī vna mēte cōueniūt. ꝑfecte li
quet q̄ de p̄ncia sci spūs tes

ti nōnū ferut. Hec gregorius.
Sed et hoc notandū: q volū
tas hoīs nō pt esse libera a cu
piditatibꝫ huius mūdi. nec etiā
valet act⁹ bonos opari. sine
grā spūs sancti. Unde ubi spūs
dn̄i ibi libertas est videlicet a
pctō: nō tn̄ q tales penit⁹ sit
sine pctō i hac carne. s peccatū
eis non dn̄atur. De hoc beatus
aug⁹ sic dicit. Sn̄ spū sc̄o nō ē
volūtas hoīs libera: cū cupi
ditatibꝫ vincat. Nō ei ē bonū
libera ad bonū nisi liberata fu
erit. nō aūt liberat nisi p spm̄
scm̄ caritas diffundat i cordi
bꝫ hoīm. Nā istā libertate q ē
a pctō illi soli nūc habent quos
fili⁹ p graciā liberat aut repa
rat: non ita q penit⁹ s sint
sine pctō i hac mortali carne s
ut i eis pctm̄ nō dn̄et neq regnet:
et hec est vera et bona
libertas q bonā parit seruitu
tē scilicet iusticie. Hec augustin⁹.
Nā spūs scs igrediens aīam non
pmittit ut carnales cōcupiscēcie
pualeant aduersus eā: nō tn̄ fa
cit ut caro nō cōcupiscat. s pro
tegit aīam ut nō ei consenciat.
Qd' affirmat crisost⁹ ita dicēs.
Spūs nāqz scs igrediens aīam
complectit eā. et quasi muro
quodā iexpugnabili cingit eā:
et nō pmittit ut carnales con
cupiscencie pualeant con eā
Nō quidē facit ut caro nō con
cupiscat. s tenet aīam ut nō
ei consenciat. Hec Crisostom⁹.
Iste nāqz spūs sanct⁹ visitans
mentē hoīs. teptacionū mole
ciā mitigat. et p suā pñciā

noxiū calorē carnalis cōcupiscē
cie quā sustinebat expellit. ac
sub umbra virtutis sue ipām p
tegēs recreat et roborat. De
hoc btūs gregorius sic ait. Spūs
sanct⁹ mētē quā replet obum
brat. et omne teptacionū furo
rē tēperat. et dū aura sue i
spiracōis mētē suauit tangit.
estū noxii caloris sustinebat
expellit. et quē iā forsitan
minus vigor estus marcidā fe
cerat umbra sci spūs prote
gens recreat. ut dū i ei⁹ ispi
racōe sedens pausat. vires
colligit quibꝫ ad vitā etnā
robustius currat. Hec grego⁹.
Qd' aūt oppime de⁹ hoīes p⁹
susceptione grē spiritualis
pmittit teptari. hoc ideo fa
cit ne ipē homo de se psumat
ul' i elacione metus cadat. s tn̄
cū irrueīte teptacione exteri⁹
cōcutit: inti⁹ eū conditoris ma
n⁹ roborat ne frangat. De hoc
loquit btūs gregorius i x° libro
moraliū exponēs illa vba. me
mēto qso q sicut lutū feceris
me &c. ita dicēs. Sicut lutū qppe
homo iā iterior extitit. s sci
spūs grā terrene mētē ifundit:
ut ad itellectū sui conditoris eri
gat. Huāmquā nāqz cogitacio q
pcī sui sterilitate aruit. p vim
sci spūs qsi irrigata tra virj
descit. Sz sepe dū perceptis sup
ni doni virtutibꝫ sine iterrupcōe
vtim: ad puctā fiduciā usu
cōtinue psperitatis eleuamr.
Un̄ fit plerūqz ut isdē q sub
leuauerat pariqz spūs deserat:
qteri⁹ ipm sibi hoiem ondat

Q[uo]d' vir s[an]c[t]us p[er]tin[us] exp[ri]mit cu[m]
subiu[n]git: et in pulvere redu
ces me. Q[ui]a subtractione sp[iritu]s
du[m] mens aliqua[n]tulu[m] i[n] te[m]ptac[i]o[n]e
deserit[ur] q[ua]si ab humore pristino
tra[n]sitatur: ut i[n]firmitate[m] suam
delicto sentiat. et sine i[n]fusio[n]e
sup[er]ne gr[aci]e q[ua]ntu[m] homo arvit ag
noscat. Q[ui]a du[m] relicti co[n]cutim[ur]
ea q[uo]d afflicti cognoscim[us] subti
li[us] dona ia[m] cogitam[us]. Sequit[ur].
Pelle et carnib[us] vestisti me.
Pelle quippe et carnib[us] i[n]terior
ho[mo] vestit[ur]: q[ui]a i[n] eo q[uo]d ad sup[er]na
erigit[ur] carnaliu[m] motuu[m] obsidi
one vallat[ur]. S[ed] tede[n]te ad iusti
cia[m] neq[ue] i[n] te[m]ptac[i]o[n]e conditor de
serit: qui p[er] i[n]fusione[m] gr[aci]e ea[n]d[em]
peccante[m] p[er]venit. S[ed] sublevata[m]
me[n]te[m] et ad bella exterius lax
at. et iterius roborat. Un[de] ap
te subiu[n]git. Ossib[us] et nervis
co[m]pegisti me. Pelle et carne
vestim[ur]. S[ed] ossib[us] et nervis co[m]
pi[n]gim[ur]. q[ui]a et si te[m]ptac[i]o[n]e fo
ras irruente co[n]cutim[ur]: i[n]t[us] t[ame]n
nos conditoris man[us] roborat
ne fragam[ur]. Carnis itaq[ue] mo
tib[us] nos humiliat ad dona: s[ed]
p[er] ossa virtutu[m] roborat co[n]t[ra] te[m]p
tame[n]ta. Ac si d[iceret]. Carne et pel
le vestisti me. ac si ap[er]te di
cat. Foras me ad p[ro]bac[i]one[m]
deseris: s[ed] t[ame]n i[n]t[us] ne peream
virtutib[us] astri[n]ge[n]do custodis. Q[ui]
i[n]deo b[e]n[e] vivendi rectitudine[m] tri
buit: q[ui]a benig[n]e p[re]terita q[ue]
deliq[ui]m[us] p[ar]cit. Un[de] subdit. Vi
ta[m] et misericordia[m] tribuisti
michi. Vita quippe t[ri]buit[ur]:
cu[m] malignis me[n]tib[us] benig
nitas aspirat. S[ed] vita sine

misericordia accepta neq[ua]q[uam] valet:
quia ad obtine[n]da d[omi]nis iustici[e]
dona no[n] adiuvat. si prius an
actas nequicias misericordit[er]
no[n] relaxat. Vel c[er]te vita[m] et
mi[sericordi]a[m] nobis tribuit: q[ui]a ea q[ua]
nos mi[sericordi]a ad b[e]n[e] vivendu[m] p[re]venit.
etia[m] subseque[n]do custodit. Ni
si eni[m] mi[sericordi]a subrogetur: servari
no[n] valet vita qua[m] p[re]bet. Ip[s]o
q[ui]ppe cotidie huiane vite usu
veterascim[us]. et exterioris ho[m]i[n]is
i[m]pulsu cogitac[i]o[n]e lubrica ab i[n]
terioribus exim[ur]. et nisi nos
sup[er]na visitacio vel ad amore[m]
co[m]pu[n]ge[n]do vivificet. vel ad t[im]ore[m]
flagella[n]do restauret: repen
tino lapsu mens funditus tota
destruit[ur]: q[uo]d lo[n]ge virtutis studio
i[n]novata videbat[ur]. Un[de] subiu[n]git[ur].
Et visitacio tua custodivit sp[iritu]m
meu[m]. Huianu[m] quippe sp[iritu]m visi
tacio sup[er]na custodit: cu[m] hunc
virtutib[us] ditatu[m] vel flagello p[er]
cutere vel co[m]pu[n]gere amore no[n]
desinit. Na[m] si dona p[re]stat s[ed] hu[n]c
co[n]tinue restaura[n]do no[n] suble
vat: cuiv[is] bonu[m] p[er]dit. quod
no[n] a largie[n]te custodit. Hec

Q[uo]d boni [con]ferat a[n]i[m]e ip[s]a gr[aci]a. Gregori[us]
Pa[r]tis Ca[pitulu]m v. Filius.

Habita i[n]forc[i]o[n]e de sp[irit]u
s[an]c[t]o et quibusda[m] eiusde[m]
effectib[us]: nu[n]c de gr[aci]a q[uam] p[er] eu[n]
de[m] sp[iritu]m s[an]c[tu]m cordib[us] fideliu[m] i[n]
fundit cupio edoceri. Pa
ter. Scire debes q[uod] gr[aci]a
duplicat[ur] dicit[ur]. P[ri]mo q[ui]a
nos miseros co[n]solatur. S[ecun]do
q[ui]a gratis dat[ur]. Un[de] ad bonu[m]
gracie no[n] p[otes]t q[ui]s p[er] se venire:
cu[m] no[n] sit hoc sc[un]d[u]m lites natu[r]e.

Ca. v

fit secundum influentiam largitatis di-
uine. Sicut enim creaturam pro
sua flexibilitate suo principio
semper indiget ut sit in esse nature
sic idem principium pro sua bonita-
te influere non cessat nature ro-
tionali spiritualem ut bene sit in esse
gratie quam habere non potest sine deo
largitore. Veruntamen inexcusa-
bilis est homo si gratiam gratum facien-
tem non recipit. quia gratia gratis
data semper presto est liberum ar-
bitrium excitare uel commouere
cuius est huic ammonitioni consen-
tire. et hoc est quod in se est facere quo
facto poterit homo gratiam gra-
tum facientem habere. quia hoc
est ad gratiam gratum facientem se prepa-
rare. Quamuis enim gratiam habeat
dei dono efficiente. non tamen sine li-
bero arbitrio consentiente. Nam
sicut dicit beatus augustinus Qui crea-
uit te sine te. non te iustificabit
sine te. Unde gratia dicitur tripliciter.
Primo generaliter et sic gratia est ad-
iutorium diuinum creature gratis
impensum et indeficiens ad quemcumque
actum sine adiutorio huius gratie
nichil possumus facere nec in esse
durare. Secundo dicitur gratia specia-
liter et talis gratia dicitur gratis
data. scilicet ad donum quo se prepa-
rat homo ad suscipiendum sancti
spiritus donum. Huius enim gratie est
reuocare liberum arbitrium a
malo et excitare ad bonum. In
qua nullus facit sufficienter quod
in se est ut preparet se ad salutem.
Tercio dicitur gratia proprie scilicet do-
num datum diuinitus ad merendum
quod quidem donum gratia gratum faci-
ens appellatur. Sine ista gratia nullus
potest mereri nec in bono proficere
~~nec~~ nec ad gloriam peruenire. Ista
triplex gratia innuitur in verbis apostoli
ubi dicit. Gratia dei sum id quod
sum. Ecce prima. Et gratia dei in me
vacua non fuit. Ecce secunda. Sed gratia
eius semper in me manet. Ecce ter-
cia. Sciendum etiam secundum dictum
beati bernardi quod triplicem gratiam
accepimus. Unam qua conuertimur.
aliam qua in temptacionibus adiuuamur.
terciam qua probati remuneramur.
Prima nos iniciat per quam vocamur.
Secunda prouehit qua iustificamur.
Tercia consummat qua glorificamur.
De prima dictum est. De plenitu-
dine eius omnes accepimus. De
duabus reliquis dictum est et gra-
tiam pro gratia. id est munera eter-
ne glorie pro merito temporalis
milicie. Hec bernardus. Et no-
tandum quod nullus potest superare vi-
cia nec precepta dei adimplere
sine adiutorio diuine gratie.
Hoc affirmat beatus augustinus ita di-
cens. Nemo viribus suis implet
quod deus iubet nisi ipse adiu-
uet ad faciendum quod fieri iu-
bet. quapropter oremus humiliter
ut qui dedit preceptum largiatur
auxilium. Nullum enim bonum non
dico perficitur sed nec incipitur sine il-
lo qui solus bonus est. Nam ipsa
voluntas nisi dei gratia liberet
a seruitute qua facta est serua pec-
cati. et ut vicia superet adiuuetur
recte pieque viuere a mortalibus non potest.
Et hoc diuinum beneficium quo li-
berat animam. nisi eam preueniret
iam meritis eius daret

G

et nō esset. grā q̄ utiq; gratis
dat. Hec aug9. Vn etiā iusti vi
ri et licet pfc̄e iustificati rec͞
vivere nō pñt nisi p divinā
grām adiuvet'. q2 nobis oīs
virtus illi9 bonitate ē ɔcessa.
Ipe nāq; bonū op9 qd' ī nob'
operando icipit: etiā coope
rando pficit. De hoc sic dicit
btus aug9. Sicut ocul9 corpis
etiā plenissime san9 nisi cā n
dore lucis adiut9 nō pt cne:
sic et hō etiā pfectissime iusti
ficat9 etna luce iusticie divi
nit9 adiuvet' rcē nō pt vive.
Quantulacūq; eni vita q̄ dicit'
nrā illi9 ē nobis bonitate ɔces
sa. Nā cooperando nobis de9
pficit qd' operando icepit:
q2 ipe ut velim9 operat' in
cipiens q̄ volentib; cooperat'
pficiens. Vn carissimi vita
nrā nichil ē aliud q̄ dei grā
sine dubio. et vita etna q̄ boe
vite reddit' dei grā ē. Hec au
gustin9. Ex hus vbis collige
possum9 q̄ nō solū bona opa
s3 etiā pmia sunt ipi9 dei do
na. qui et bonū cogitare vel
le et pfice opat' ī nobis. Qd'
etiā affirmat btus bernard9
ita dicens. Dei sunt pcul du
bio munera tā nrā opa q̄ ei9
pmia: et q̄ se fecit debitorē
ī illis. fecit et nos pmeritores
hoc ē bonū cogitare velle et
pficere opat' ī nobis. Primū
pfto sine nob'. scdm nobiscū:
terciū p nos facit. Adeo ergo
sine dubio nrē sit salutis et
ordiu: nec p nos utiq; nec

nobiscū vex ɔsensit et opus:
et si nō ex nobis nō ia tñ sī
nobis. Hec bernard9. Ergo
op9 de9 cū coronat merita
nrā nichil aliud coronat q̄m
munera sua: quia et eadem
merita quib; reddit' vita et
na. nō a nobis s3 ī nobis per
grām sunt fca. Qd' pbat btus
aug9 sic dicēs. Cū coronat de9
merita nrā: nichil aliud coro
nat q̄ munera sua. Vn vita
etna q̄ ī fine a deo meritis
pcedentib; reddit': q2 et ea
dē merita quib; reddit' nō
a nobis sūt. s3 ī nobis fca sūt
p grām. rcē et ipā vita grā
nūcupat' q2 gratis datur. nō
ideo gratis q2 nō nō meritis
dat' s3 quia data sunt grām.
et ipā merita quib; datur.
Nā omē bonū meritū nrīn
nō ī nobis facit nisi grā. grā
eni ē q̄ pvenit et sanat arbi
triū hoīs. et ex ipo arbitrio
pcreat' ī aīa bon9 affectus
sive bon9 mētis mot9. Hec aug9.
Quia igit' sine grā dei nc
nec agere op9 bonū nec p
venire ad futurā gloriā va
lem9. nccē valde ē ut ipm
dnm timeam9. ne nos aufe
rendo a nobis suā grām dere
liquat. et reprobando cū ī
pps pdat. q2 op9 d9 mēte
hoīs nō debellando destruit.
s3 ab ipā p grām recedendo.
De hoc btus gregori9 ī xi li
bro moraliū sup illo vbo. Si
destruxerit nemo ē qui edi
ficet. sic ait. Op9 d9 humani
cor destruit cū derelinquit.

edificat cum implet. Neque eum huma
na mente debellando destruit
sed recedendo: quia ad predicacionem
suam sufficit sibi dimissus. Unde
plerumque fit ut cum audientis cor
erigentibus culpis omnipotentis dei
gratia non replet. incassum exte
rius a predicatore moueatur. quia
mutum est os omne quod loquitur:
si ille interius in corde non clamat
qui aspirat verba que audiuntur.
Hec gregorius. Et nondum quedam
gratia per quam pius dominus consola
tur suos dilectos. est quidam gus
tus spiritualis et suauissima quedam
delectacio: qua benignus deus
afflictam recreat animam. De
hac gratia beatus bernardus ita
dicit. Consolacio diuina ni
chil aliud est quam gratia quedam de
uocionis procedens de spe ve
nie. et quidam ~~vel~~ gustus boni li
cet exiguus et suauissima quedam
delectacio: qua benignus deus
afflictam recreat animam. que ad deum
querendum inuitat: et ad diuinum
amorem vehementer accendit. Hec
bernardus. Hunc odorem suauissimum
gratie idem beatus bernardus in statu
vite percipit: cum sic dicebat.
Non accessit ad hunc cor meum o
domine deus ad multitudinem dulce
dinis tue: quam abscondisti timen
tibus te. Foris eius odore ut cumque
sustentor: quod est michi super odo
rem balsami. cuncti quoque generis sua
uius odoramenti. O domine deus si
tam nobilis est odor. quam dulcis est
dulcedinis sapor. Si tante virtu
tis est modica degustacio cognitu
iocunditatis habet felix inebriacio.

Hec bernardus. Hac celeste gratie
qui gustauerit: nichil aliud sibi
iam libet nisi deo firmiter inhere.
Unde dicit richardus de sancto victore.
Qui nimirum semel gustauerit fon
tem celestis gracie: nescit iam aliud
nisi soli deo firmiter ac inseparabi
liter inherere. Hec richardus. Con
siderandum eciam quod diuina gratia est quedam
illuminacio. et dona gratie sunt luminaria
illuminancia omnia que se participant.
et multi sunt radij et tamen vnum
lumen multos illuminans secundum diuersitatem
vnum plus alium minus secundum dis
posicionem et capacitatem singulorum.
Et quamuis nemo bonus nisi solus
deus: tamen per participacionem gratie
eciam mali efficiuntur boni. De hoc
glosa in libro de diuinis nominibus sic
dicit. Nota quod gratia diuina illuminacio
est et ipsa dona gratie luminaria sunt il
luminancia omnia que se participant. et
omnis gratia ab vno fonte descendit
et omnis illuminacio ab vno lumine: et
multi sunt radij et vnum lumen
et spergit se vnum lumen et multos
illuminet. et illuminati multi et non vi
dent nisi vnum lumen et fiunt vnum
in lumine vno: quoniam vnum bonum multis
se participandum prebet. ut vnum sint
in illo. quia vna trahuntur similitudine ex
illo. Itaque dei sapiencia quamuis se varie
diffundit quia mentibus spiritualiter illumina
dis secundum susceptiuam capacitatem
infundat. in se tamen vna permanet
et simplex. nec maior sibi in hijs
que habundant ex ea nec minor in
hijs que secundum inferiorem participacionis
gradum gratiam acceperunt. vnum in
ipsa: sed tota in toto et in singulis to
ta summa transcendens et prima tocius

cedens participandā se pbet. et ī
se vna pmanes a se ipa nō rece
dit. Qz aūt nō vniformit omēs
diuinū lumē accipiunt: hoc nō
ē ī culpa lumis s3 ī dīa accipientis.
Cū enī nō eāde ē virt9 oculor
intellectualiū qbz lux incīau pci
pit: sequit vt alij plus alij mi
n9 ea fruant. alij penit9 exclu
dat. vt ī mūdi spūs qui ad eā nō
lūt conuti. nō qd' et ipi scdm ī
tellectualē nām qua a sūmo bo
no creati sunt participacōe ve
ritatis lūis se cludant. alioqn ī
nichilū redigerent. Omē qdē par
ticipacōe ei9 puatū ī rez natūa
nō ē: s3 ignitū irronabilibz pui se
sue volūtatis motibz cōtaminat.
vere lucis excludūt participio.
Nō eni ad illā s3 ad semetipos
hoc ē ad neqciā suā cōuersi: a
sūmo et īcōmutabili bono se aū
tūt. Si ei ad naturā suā et eius
creatorē respicerēt: pfecto beati
fierēt. Et qmus nemo bon9 nisi
sol9 de9: tn diuine bonitatis p
ticipacōe rōnalis creatūa bona
fieri pt dn̄o puidēte cū dicit.
Pr vester dabit spm bonū pe
tentibz se: vt p participacionē
spūs fiant boni q fuerat mali.
Hec glosa. Debet g° qlibet de
uotus cor suū ad suscipiendā sācti
spūs grām pparare et aptū habē:
vt veniēs dn̄s et habitaculū cor
dis p vite sīmonia purū inue
ens: dignet ī illud effundē vm
bres grāz ac cōsolari. De hoc
p quedā sic dicit: Cū eni corde
uotor ad bona dm̄ suscipienda
aptū fuerit nec ē ī eo aliqd qd'
dei grām phibeat vl' retardet.
tūc pi9 et benign9 dn̄s larg9 et
misericors nō cessat īfundere y
bres grāz. nūc immittens sapiaz
diuinor nūc notiaā secretor ali
qn̄ gustū et expienciā eternor.
aliqn̄ reuelacōes misterior. ali
qn̄ securū facit et certificat etiā
liū retribucōe bonor: et alijs
mltis mōis quibz cōsolat' deus
electos suos pit et dilectos. Hec
ille. Qnto aūt quis frequēti9 p
grāz a deo visitat' tāto maiorē
ipi9 dm̄ familiaritatē cōsequit:
et fiduciā habūdanciorē ac gu
stū spūalē et alia q plurima
bona ab ipo pcipit. Vn̄ dicit
btus bernard9. Crebra dei vi
sitacio dat familiaritatē. familiaritas
ausum. ausus gustū.
gust9 famē. Fames cōtemptū
om̄: cōtept9 ociū. ociū deū. Hec
bernard9. Ecce qnta bona con
fert dei grā deuotis hoībz habē
tibz eā. Debet ergo religiosus
quilibz donū grē possidens illud
ī semetipo conseruare carnales
et terrenas delectacōes ac cōso
lacōes fugiendo. q qui cōso
lant' ī trāsitorijs oblectamētis:
sibi subtrahit grāz celestis cōso
lacōis. Testat' hoc btus ber
nard9 ita dicēs. Cū mens ad
alias cōsolacōes ihyat et non
penit9 rēnuit ī caducis et trā
sitorijs consolari: ipa sibi pro
fecto subtrahit grām celestis
cōsolacōis. Hec bernard9. Na
seculares mētes p ut dicit btūs
gregori9 qnto se foras p desi
deria dilatant: tanto ad re
cepcionē grē sci spūs sinū cor
dis angustant. Delicata nāq;

et p̄ciosa ē diuina consolacio. q̄
p grām sancti spūs cordib3 fi
deliū īfundit: s3 nō dabit ad
mittentib3 aliena. De hoc dic̄
btūs aug9. Ca p̄ciosa diuina cō
solacōē3 cognouim9 tā amenā:
q̄ tn̄ neq̄q̄ tribuit qualecūq3
admittētib3 aliena. Nā si hab3
aīm9 vn̄ oblectet extrīsec9:
sine deliciis manet ītrīsec9.
Hec aug9. Si aūt illud qd̄ de
lectat a nīm carne abscīdim9:
statī intꝰ qd̄ spūalit̄ delectat
īuenim9. Iustū quippe ē ut quos
p̄ncia nō delectat: de etn̄is bo
nis gaudeāt. Vn̄ dicit btūs gre
gori9. Si ī carne qd̄libet qd̄
delectat abscīdim9: mox intꝰ
ī xp̄o qd̄ delectat īueim9. Di
cit eciā de hoc btūs bernard9
Iustū ē ut quos p̄ncia nō delec
tāt: p̄sto sit eis memoria futuor.
ut q̄ de rer affluēcia despiciūt
cōsolari: recordacio illos delec
tet etnitatis. Hec bernard9.

M Quia nāq3 sine delectacōē esse nō
pt̄. Aut eni delectat̄ ī sumis
et cōtēp̄nit īfima: aut ī īfimis
et despicit suma. Vn̄ aīa q̄ de
siderat ī dei memoria delectari:
nō debet ī aliis q̄buscūq3 reb3
cōsolari. De hoc btūs bernard9
sic dicit. Renuat aīa tua ī aliis
cōsolari: si vis ī dei memoria de
lectari: qr̄ impleri aīa dei visita
cōib3 nō pt̄. nisi carneis delec
cōib3 funditꝰ renūciauerit. Et
absit ut intꝰ ī spū nō īueia9 sup
modū maiores delectacōēs: qr̄
ī q̄lib3 carnis feditate. Hec ber
nard9. Cū ergo aīa habeat quīq3
sensꝰ spūales sicut et corpus

quīq3 corp̄ales. q̄ ꝓ3 p̄t deū
ī corp̄alib3 cōtēp̄nūt delectari:
vtiq3 in spūalib3 merebūt a
dn̄o cōsolari. Hoc affirmat
idē btūs bernard9 ita dicēs.
De9 ē iustis forma speciosissia
ad oculū. armonia delicatis
sima ad auditū. odor suauissi9
ad olfactū. sapor dulcissim9
ad gustū: amplexus delica
tissim9 ad tactū. Cū igit̄ aīa
habeat quīq3 sensꝰ spūales
sicut corp9 quīq3 corp̄ales.
q̄ renuit ꝓp̄t deū ī corp̄alib3
delectari: merebit̄ utiq3 ī spūa
lib3 cōsolari. Hec bernard9.
Et quis ꝓp̄t delectamēta carna
lia p̄uiuēt hoīes grā dei.
mariē tn̄ arrogātes et sup̄bi
diuinā grāz gustare nō pote
rūt ietnū: teste hylario qui
dicit. Cū ei cōsolacōē3 gustat
diuinā de cūctis genēib3 hom̄:
ip̄sa arrogātes et tumidi nūq3
gustare poterūt ietnū. Hec
hylarius. Oportet g° ut quili
b3 religios9 resistat sup̄bie ma
licie et carnali cōcupiscēcie
ac cetis viciis: si desiderat po
tū celestis grē degustare. De
hoc btūs ambrosi9 sic dicit. Ni
si abstuleris a corde tuo fonn
tē malicie. estū p̄ue cōcupiscē
dulcedīnē q3 voluptatis mūda
ne: neq̄q̄ gustū celestis grē ī
bibe poteris aut haurire. Hec
ambrosi9. Vbi nondū qr̄ nō so
lū a viciis ē abstinēdū: vere
ciā bona opa sunt exercenda:
ut suauitas diuine grē habeat
Quia qn̄to quis diuici9 ēta vti
tū studia exercitatꝰ fuerit:

erga virtutum arborem: tanto pociorem graciam divine dulcedinis obtinebit. De hoc ysidorus sic dicit. Quanto quis divinius exercitatus fuerit erga virtutum arborem: tanto perfecto in se divinam dulcedinem accipiet potiorem. Dicit eciam basilius. Multe virtuti hominis: multa debetur suavitas celestis gaudii et dulcoris. Et sciendum quod homo existens in gracia nichil illi grave, nichil difficile in agendis bonis operibus apparebit: qui autem caret gracia ad omne opus bonum faciendum tepescit. De hoc hugo sic ait. Nam dum enim quis in statu gracie vixerit: nil grave nil quoque intollerabile apparebit. Mens autem expers gracie: segnis in omni bono existat ope et virtute. Hec hugo. Non solum autem possidens graciam est agilis ad quecumque opera virtuosa facienda: sed eciam paratus est ad omnia que pro christi nomine occurrerit sustinenda eciam tormentorum supplicia. Unde dicit cassiodorus. Humana siquidem mens existens in gracia: gaudens et parata est ad omnia que pro christi fore nomine occurrerit sustinenda. De hoc eciam beatus augustinus in libro de natura et gracia sic dicit. Gustus celestis gracie est tante virtutis, quod extinguit sitim omnium mundanorum. et est tante dulcedinis quod in dulcedinem convertit supplicia tormentorum: et est tante suavitatis quod animam excitat ad desiderium supernorum. Hec augustinus. Et considerandum quod in cuiuscumque corde ipse dominus est per suam graciam: universa vicia et temptamenta inmundorum spirituum in eodem homine conquiescunt. Testatur hoc beda qui sic dicit. In cuiuscumque enim corde deus per graciam suam adest amoris: mox viciorum universa et adversantis mundi sive spirituum malignorum bella compressa conquiescunt. Hec beda. Et quamvis gracia christi firmum faciat hominem adversus vicia et temptaciones inimici: tamen quamdiu portamus terrenum corpus et fragile, timendum est nobis. Unde beatus augustinus in glosa super psalmos de hoc sic dicit. Gracia christi firmum facit hominem et inmobilem adversus omnes temptaciones inimici. sed ubi est humana fragilitas ibi est prima captivitas. ibi est lex in membris repugnans legi mentis. et captivum volens ducere in lege peccati: adhuc corpus quod corrumpitur aggravat animam. Unde quantumlibet firmus sis ex gracia dei. quamdiu portamus terrenum vas in quo thesaurus est dei: aliquid eciam de ipso vase fictili formidandum est. Hec augustinus. Eciam sciendum carentes gracia non possunt diu stare quin cadant in peccatum mortale. habentes vero christi graciam possunt evadere omne peccatum mortale: quia gracia sic coniungit deo et diminuit fomitem peccati, quod habens eam potest vitare peccatum mortale. De hoc quedam glosa super apostolum sic dicit. Nondum quod per graciam christi possumus evadere omne peccatum mortale. carentibus autem gracia hoc non sic est possibile. quia licet non sit necessarium eos peccare cotidie tamen non possunt diu vitare peccatum mortale. cuius racio est. Quia sicut existentes in gracia non possunt omnino vitare peccatum veniale. eo quod sensualitas in eis non est totaliter subdita racioni. sic in carentibus gracia racio non est subiecta deo: et ideo non possunt diu stare quin cadant in

pecc̄m mortale. Gra at sic deo co
uigit et i clinacōe; fomitus dimi
nuit. q hn̄s eā pt vitare pecc̄m
mortale. Hec glosa. Q̄re subt
hit hoībȝ eciā deuotis grā. et
quo grā amissa sit recuperan
da. Cam̄ vj. Filius.

Desidero eciā scire q̄re sb̄
trahat nonūq̄ hoībȝ
eciā deuotis grā. et quō sit
grā p negligēciā amissa recu
peranda: uel cū deest grā q̄
lit hoī sit agendū. Pater.

p Scire debes: q grā subtra
hit hoī ppt supbia et p
sumpcionē. Probat hoc richar
dꝰ de sc̄o victore ita dicens.
Sepe supbit hō et nescit. se
pe psūit et iterū nō itelligit:
pro utraq̄ ignorācia solet sub
trahi dina grā. Nā dū psūp
tuose agit et nescit subtrahit
grā ne efficiat qd̄ cupit. Dū
supbit et nescit pmittit sepe
ī id cadere qd̄ erubescat et o
Q dit. Hec richardꝰ. Et notandū
q opa vtutū tūc ī nobis cōuales
cūt dū grā; cooperatricē hn̄t:
tūc vō deficiūt et moriūt cū eis
grā cooperatrix subtrahit.
Subtrahit aūt dū ppa mēs
de boīs spūalibȝ supbit: et sua
sibi merita ~~asserebat~~ asscribit.
De hoc richardꝰ de sc̄o vic. sr
illud danielis. donec cognoscat
viuētes q dn̄et excelsꝰ ī regno
hoīm: sic dicit. Affectꝰ ī nobis
sane scd̄m deū viuūt dū ī bono
fortes sūt et ad vtutū opa cō
ualescūt: dū grā; cooperatricē
hn̄t et ī studijs spūalibȝ se ex
ercere valēt. Tūc procul dubio

moriūt: cū eis grā cooperatrix
subtrahit. Subtrahit aūt cū
de suis boīs. diuis uō donis
mēs ī ppa supbit: et sua sibi me
rita asscribit. Subtracta grā
affectꝰ boni deficiūt et ad omē
bonū languescūt: et sic de vi
uētibȝ mortui fiūt. Qd̄ eī aliud
ē vtutū defectꝰ. q̄ q̄i qd̄a illa
interitꝰ. Qui igit ifirmitate
suā grām q; diuinā tūc p̄mo
attendūt. cū iā ī boīs deficiūt:
isti pꝰ morte et quasi p morte.
dine dnacōis et moderacōis
magisteriū ul' bn̄ficiū discūt
et agnoscūt. Quid igit ē sup
ne maiestatis dominiū et pn̄
cipatū ī regno hoīm viuētes
agnoscē. nisi vnuq̄q; eo eciā
tpe dū adhuc ī bonis opibȝ
viuit ifirmitatē suā attendere.
et nichil sibi et nichil suis meri
tis asscribe. et int' qlibȝ vtutū
exercicia humilitatis custodiā nō
deserē. s; veraciter et absq; simu
lacōe q̄q; mali sibi ipi q̄q; boni
dine grē asscribe. Et solet qd̄e
pietas supna viros eciā vtutū
in qbusdam humiliare et grā;
subtrahere: donec discant it'
qlibȝ mor insignia nil altū sape.
nichil de ppia vtute psumere.
Felices qui alieno casu potiꝰ q̄
ppio. humane fragilitatis ifirma
addiscūt. Sȝ et cū eis quidē bn̄
agit qui ex ppia ruina ad humi
litatis custodiā euigilāt: cū tā
dē aliqn̄ pꝰ ifirmitatis sue lap
sū forciores resurgūt. Qui g̊
mor ruinā timet: p oībȝ cont
supbiā vigilare debet. Hec ri
chardꝰ. Ex istis vbis collige

possim9 q opus dei subtrahit
grām hominib;. eciā mundā vitā
habentib;. et hoc ideo facit ne
i supbiā eleuent: et ne consequent'
i bonis studijs negligēciores fi
ant. Qd' eciā crisostim9 pbat ita
dicēs. Aliqui plerique et vitā ha
bētes mundā nō accipiunt grām.
Quare: Ne i supbiā eleuent: ne
ne i flent vētuositate iactan
cie: ne altitudo muneris negli
gēciores faciat. Hec crisostim9.
Subtrahit aut grā nō solū ppt
mētis elacionē: sz et nōnūq
ppt negligēciā. Nā sunt nōnul
li q desiderant esse boni et vtuo
si: sz opa vtuosa q illos bonos
faciant nolūt exercere. Ideo mul
ti religiosi conqrunt sibi deesse
grām: cū magis ipā gracia
debeat conqueri se fratres bo
nor opm nō habē. p q grā
obtineat. De hoc p quedā sic
dicit: Pauperes sum9 et mise
ri q multū desideram9 et mo
dicū facim9. desideriū mīn
nime i opa pferētes. nos q
desideram9 esse boni: sz opa
q nos bonos faciunt nō moue
m9. Hinc ē illa qrela om̄ re
ligiosor conqulācium sibi deesse
grām: cū magis ipā grā de
beat conqueri se fratres bonor
opm nō habere. Habem9 oms
desideriū sctātis: sz ea q sctā
tē efficiunt nullaten9 opam.
Hec ille. Vn pro ut dicit btūs
bernard9 vix ē aliqs q i eis
q dei sunt expiri velit qd pos
sit. eciā qd' pmptissime pt. et
ideo ppt talē negligēciā fri
gida sunt corda multor reli

giosor diuina grā carēcium. De
bet g° qlib; times deū hec duo
impedimēta grē videlicz sup
biā et negligēciā a se abicere:
et humilitatē cordis ac bonor o
pm strenuitatē assumē: ut di
ne consolacois grām crebrius et
habūdācius ab ipo dno valeat
obtinere. Ubi considerādū q
sunt nōnulli religiosi q i pri
ncipio conuersionis sue magnā
grām deuocois pceperunt. sed
pcessu tpis eādē grā ppt suā
negligenciā pdunt. Si uo de
siderant grām pstinā recupe
rare. debent i se renouare fer
uorē deuocionis prioris: et i
opib; vtuosis q in inicio conuer
sionis gesserunt studeant se ex
ercere. De hoc richard9 de
sco vic. i libro de mistico sompno
nabugodonosor sic ait. Si a gra
cia quā habuisti excidisse te sen
tis. attende diligent' qd agis:
cogita quib; cogitacoib; vehe
mēcius occuperis. Si sola va
na meditaris. qd mir si futu
ror bonor reuelacoē fraudaris.
In inicio conuersiois tue qn sola eter
na. sola spūalia et futura cogi
tasti qn ad sola sublimia suspi
rasti. qd mir si secūdū desideriū
tuū consolari meruisti. Deside
riū igr pauprm exaudiuit
dns. Si igit' pristinā illā grām
cupis reformare. renoua i te de
uocionē. et scdm monita Johis
i apocalipsi memēto vn excideris:
et age pniām et priora opa fac.
Hec richard9. Et notandū q
misericors de9 se nobis nōnūq
offert grām i infundēdo cū nō

querit et fugit dum querit: ut per
hoc nos ad suum amorem accendat
et post se currere faciat. Quod hu
go commemorat ita dicens. Sepius
namque offert se deus nobis cum non
querit ut nos ad amorem suum ac
cendat: et fugit dum queritur ut nos
~~et post~~ se currere faciat. Nisi
enim prius ipse se nobis ostenderet
nemo eum diligeret: et nisi dum queritur
fugerit; nemo eum sequi vellet.
Hec hugo. Unde dominus graciam de
vocionis subtrahit nonnumquam eciam
viris religiosis: et hoc ideo fa
cit ut amplius desideret absen
tem: et postmodum strictius tene
ant presentem. De hoc beatus bernardus
sic dicit. Cum dominus subtrahit de
vocionem hoc ideo facit ut amplius
desideres dilatum: ne vilescat
cito datum. Nam si differt: non
aufert. Deus enim aliquando se sub
trahit aliquando ad tempus recedit:
ut dum requiritur absens strictius
teneatur presens. Hec bernardus.
Sed devoti viri gracia devocionis
et spiritualis dulcedinis assuefacti.
cum gracia privantur magis lugent de
amissa dulcedine quam prius plan
xerunt admissa peccatorum amaritu
dine: hoc tamen diu facientes do
nec miserante deo consolacio
spiritualis iterum fuerit eis reddi
ta: qua recepta cognoscunt de
nuo eam quam passi sunt temptacionem
et carenciam gracie probacionem fuisse
non desolacionem: et ideo visitant
per graciam tempore oportuno ne defi
ciant: et iterum temptantur ne sup
biant. Quod beatus bernardus commemo
rat in quadam auctoritate ita di
cens. Devotus quisque nonnumquam con

marius plorat amissa dulcedi
ne quam prius fleverat admissam
amaritudinem peccatorum: et hoc tamen
diu facit donec deo miserante
consolacio redit. Qua rediente
denuo cognoscat eam quam passa est
temptacionem probacionem fuisse non
desolacionem: porro probacionem
fuisse ad erudicionem non ad des
truccionem. Unde et cognito suo
de temptacione profectu: non tamen re
fugit sed eciam temptari appetit.
Crebris itaque huiusmodi cernor vicis
situdinibus inter gracie visitacionem et
temptacionis probacionem in scola virtu
tum proficiens. Faciente utique temptacione.
de consolacione ne deficiat. temptacione
ne supbiat: tandem dei exer
cicio mundato oculo interiori statim
adest lux: cum fideliter inherere cu
piens sed corpore pressus non prevalens
ad semper nolens dolens quam resi
lit. Gustato tamen aliquociens quam
dulcis est dominus ad sua eciam cum re
dierit in cordis palato saporem
retinet: quo fit ut iam ipsum non
ipsius bona quecumque desideret. Hec
bernardus. Et considerandum quod
nichil in filiis gracie et in animabus
sanctis tantum deo placet: quantum
diligens et cauta internarum visi
tacionum observancia. Non enim
venit et recedit periculosissime
ignorat: Unde dicit beatus bernar
dus. Cum spiritus sancti dispensatorie
vicissitudines vigilantissime
non observat: tunc fit ut nec ab
sentem desideres neque presentem glori
fices: neque quod ideo recedit ut
audius queratur. Quo nam modo si ab
esse nesciat requiritur: et qui
dignum ad hoc redit ut conso

let. qualit' digne pro maiesta
te sua recipitur si nec adesse sen
tit. Vn̄ vigiles sim9 et solliciti
cā grās visitacōis nr̄e. q mira
suauitate diuine sue artis īces
sant' actitat spūs sanct9 ī corde
nr̄o: ne ūq̄ sine viligācia nr̄e
cōsciētie grā veniat uel recedat.
Vn̄ dn̄s dicit. Vigilate: qr nes
citis qua hora dn̄s vester ven
tur9 sit. Mens enī q ꝑ gr̄am
visitacōis nō obseruat: erit ig
ta visitacōe. Nūq̄ ergo īueniat
nos grā īparatos. s; semp vult9
suspensos et expansos sinus
cordis. prout facultas vnicuiq;
nr̄m suppetit ad dn̄i aduentū
habeam9. Sed et hoc notādū
diligent'. q etiā spūales viri nō
p̄nt semꝑ ī vno statu ꝑmanere
nec eodē mō ī spūali vita semꝑ
proficere. s; prout dn̄s donaue
rit et gracia sua īfuderit: v
nusquisq; deuot9 nūc segnius
nūc alacrius currit via māda
torū dn̄i. Vn̄ cū aliquis tedio
uel accidia se affici sentit. ꝑptea
nō debet diffidere aut desistē
a studio spūali: s; īuiātis dn̄i
debet requirere manū donec
cōsolet. Ergo q̄ diu adest ali
cui grā delectet in ea: cū vero
illa subtracta fuerit nō ꝓpt' hoc
aīo cōcidat nec tristior q̄ opor
tet fiat. s; vitat' cōsilio sapiētis
ut ī die bonorū videlicet cū ha
bet graciā et successus ꝓsperos
ī rebus spūalibz. ne īmemor sit
malorū. hoc est teptacionū et
aduersitatū q̄s sustinuit uel ī
posterū sustinere p̄t. et econuer
sō ī die malorū nō imeōr sit bo

norū: ut īnt' prospera et adu'
sa mediū tenes et discrecionē
habēs vndicat dn̄m ī oī tpe. Is
ta tangit btūs bernard9 in tra
tu sup cantica ita dicēs. Vide
illū qui ī spū ambulat neq̄q̄
ꝑmanere ī vno statu nec ea
dē semꝑ facilitate proficere. et
q nō sit ī hōie via eius. s; q̄d ad
modū ei spūs moderator dis
pensat prout vult: nūc seg
ni9 nūc alacrius q retro sunt
obliuiscā. et ad anteriora sese
extendē. Ergo cū te accidia [sentis]
ul' tedio affici noli ꝑptea dif
fide aut desistere a studio spi
rituali: s; īuiātis reqre ma
nū dicēs. trahe me post te. tā
tū te obsecrās sponse exēplo:
donec denuo suscitante gracia
fact9 ꝑmior alacrorq; currās
viā mādatorū dei. Vn̄ q̄m diu
adē grā. delectare ī eā: nec
te existimes donū dei iure he
reditario posside. ita videlicz
secur9 de eo quasi nūq̄ ꝑde
possis: ne forte cū subito trax
erit manū et subtraxerit do
nū. tu aīo cōcidas et tristior
fias q̄ oportet. Curabis igit'
secūdū cōsiliū sapiētis ut in
die bonorū ne īmeōr sis malorū:
atq; ī die malorū nō īmemor
sis bonorū. Ergo ī die virtutis
tue noli esse secur9: s; clama
ad dn̄m cū ꝓpha et dic. Cū de
fecerit virt9 mea ne derelin
quas me. Porro ī tpe tēpta
cōis cōsolare. et dic cū sponsa.
Trahe me p9 te. Sic nō te de
seret spes. ī tpe malo: nec ī
bono prouidētia deerit. Eris q;

inter prospa et aduersa mu
tabiliū tpm. tenens quadā et
iutatis ꝑmagnē: vtiqȝ hāc
iuolabile et icōcussā constā
tis aīe eqlitatē benedices do
minū in oī tpe. Hec bernardꝰ.
Sciendū etiā ꝙ spualis dei
aduentꝰ i aīam ē triplex:
occultꝰ. dubius. et manifestꝰ.
Primꝰ aduentꝰ dei occultus
dicit: qꝛ i cordibȝ eoꝝ qui peccā
mortalia nō cōmittūt deus
ꝑ suā gratiā ihabitat: qui ꝓpt
hoc occultus dicit: qꝛ i suis
effectibȝ non sentit. Vn̄ aplś
ad ephesios dicit xpm̄ habi
tare ꝑ fidē i cordibȝ nr̄is. Fi
des autē catholica hec est. ut
qcūqȝ puritatē suā cōseruaue
rint et mortalia peccā nō cōmi
serint. licet i magnis se nōdū
exercitauerint: tn̄ i illoꝝ cor
dibȝ dicimꝰ esse deū. De hoc
occulto aduētu dicit in ps.
Vestigia tua nō cognoscent.
Secūdꝰ aduētꝰ dubiꝰ dicit: qꝛ
mutacōes nouarū affectionū
i nobis cognoscimꝰ et sentimꝰ:
per quas peccm̄ qd' prius pla
cuit et delectabat. nūc ꝑ ama
ritudinē penitētiaȝ displicet et non de
lectat. Vera enī penitētiā certissimū
signū ē diuine penitētiae. cuiꝰ spūs
licet dulcis sit sicut i libro sa
piencie dr̄: o ꝙ̄ dulcis ē spūs
tuꝰ i nobis: nichil tn̄ nisi qd'
amarū ē in eadē penitētiā sentit.
Hic ergo aduentꝰ cōueniēt du
biꝰ dicit id ē ptim notꝰ et pti
ignotꝰ. notus ex mutacōe de
uocōis qꝛ vemēt cognoscit et
sentitur: ignotꝰ qꝛ qꝛ ex sui

penitētia peregrinā ipressionē fit
in aīa amaritudinē videlicet
cū ipe sit dulcis. Et nondū viz
ꝙ huiꝰmōi aduētꝰ dubiꝰ oritur
ex accipientis iabilitate. qui
cū multoꝝ maloꝝ sibi cōscius
sit atqȝ reus. nō pt spm̄ sem̄
alit' accipe qm̄ iratū et arguē
tē: licet suā naturalē dulcedi
nē nō relinquat. Illa enī ama
ritudo nō ē ex venientis amari
tudīe sed ex ifectiōe recipiētis:
sicut cū quis nobile potū et dul
cē accipit quē ex ifectis fauibȝ
felleū iudicat et amarū. De hoc
spū dn̄s dicit. Ille arguet mūdū
id ē mūdanū hoīem de peccō. Ter
cius aduētꝰ dicit' manifestus.
quē dn̄s i sctis viris et amicis bn̄
purgatis ac vtutibȝ ordinatis
i euidentibȝ et manifestis gra
cijs opat': ut hāc graciā reci
pientes de dubijs et occultis et
aīi graȝ penitꝰ ignotis. manifes
tissime doceant. De hac dicit
ps. Incerta et occulta sapiē tue
manifestasti michi. Ex hec igit'
dcīs iā pmissa colligere possuꝰ.
ꝙ oīs qui i statu gratie hoc est
sine peccō mortali. habet graciā
aut occultā aut manifestā: hoc ē
habet graȝ habitualē vl' actua
le. Sicut enī ille pmū natꝰ pa
nis ē iuolutꝰ: sic pmū spualit'
natꝰ i nobis habet' qi quodā
mō iuolutꝰ. Tūc enī deū i ipsē
pio cordis nr̄i habemꝰ iuolu
tū: qn̄ ꝑ fidē habitat i nobis.
et nulla adhuc calescēte deuo
cōe sentit. Cū aūt hō bonis opibȝ
et vtutibȝ diu exercitatꝰ iter
dū sentit i corde suo vehemētē

ignē caritatis quē alis uicibꝫ
neqq̄ sentit: tūc dicit habitāē
ī cordibꝫ nrīs nō solū p fidē ī
uolutāꝫ p sensibilē grām q̄
quodāmō denudat⁹. De hac
duplici ī hoīe grā occulta et
maīfesta dicit bernard⁹. Os
et si iustis nō desit ad meritū:
plerūqꝫ abē ad solaciū. Illud
utilius: istud iocūdius. Habet
itaqꝫ et latet: dū sensū cordis
minime tāgit illa suauitas ha
bita s abdita. hec bernard⁹.
Debet g° q̄libꝫ religiosus se
ī statu grācie conseruāē ab oī
pccō morli abstinēdo. et ciā
a ueīalibꝫ p ut possibile ē cōti
nēdo: ut grāz nō solū habitu
alē uerūēciā actualē ab ipō
dnō tpe suo cōsequi ualeat ad
suā consolacionē: qꝛ miseri
cors de⁹ neqq̄ deserit se timē
tes et ī pceptis suis ambulan
tes. s tpe et loco cōsolat eos:
aut affectū deuocōis uel grāz
cōpunctiōis illis īfundēdo. Qui
uō p hui⁹moī dona sic cōsolāt.
debent eē grati et dnō pro ac
ceptis bnficiis suoꝝ donoꝝ rē
dere grāꝝ actiones. ut ex hͦ
postmodū maiorē graciā ab
ipō ꝓpe mereant. De hoc
btūs bernard⁹ ita dicit. Fe
lix qui ad singula dona grē
redit ad eū ī quo ē plenitudo
grāꝝ. cū dū pro acceptis nos
īgratos nō erubescim⁹: locū ī
nobis facim⁹ gracie ut maio
ra adhuc ꝓpe mereamꝰ. Om
nino enī nos sola īgratitudo
a profectu cōuersacōis īpedit.
dū quodāmō amissū reputās
dator q° īgratus accipit: cauet
sibi de cetero ne tanto plura
pdat. quāto plura daret īgra Itē b'n̄
tis. Ecce quō īgratitudo tollit
graciā ab homīe. Debem⁹ g°
semp grās agere oīpotenti dō
pro bnficiis nobis ab ipō īpē
sis: ut bnficia potiora grāꝝ
et spūaliū donoꝝ ab eo cōse
qui mereamꝰ.

De caritate dei. Capitulū. vij.

Filius.

Postq̄ īstructus sū de grā
q̄ p spm scm̄ metibꝫ fide
liū īfundit: nūc de caritate
quā idē spūs sāct⁹ ī cordibꝫ re
ligiosoꝝ ac deuotoꝝ hoīm ope
rat desidero īformari.

Pater.

De caritate sup qua petis
īformari scire debes: q
pmo caritas prout diffinitur
in tercio libro sniarū. ē dilectio
qua diligit deus ppt se. et pr
im⁹ ppter deū et in deo. Scdm
uō diffinicionē bti augustini:
caritas ē ūtus qua uidere deū
et pfrui desideram⁹. Hec aut
nobilissima ūt⁹ caritatis per
donū sācti spūs īfundit cordi
bꝫ fideliū: ut possint deū di
ligere ac amare. Testat hoc
beat⁹ aug⁹ ī libro de ūbis dnī
sic dicēs. Magna ē mīa dei
nrī. Dedit enī dona hoībꝫ.
Que dona. Spm scm̄. Donū
quippe dat equale sibi. quia
donū ei⁹ spūs sanct⁹ ē: et un⁹
deus tota trinitas. pr et filiꝰ
et spūs scs. Qd prestitit nob
spūs sanctus. Audi aplm. Cari
tas dei diffusa ī cordibꝫ nrīs.
et ne putaret quisqꝫ a se sibi
esse qd diligit deū. cōtinuo

addidit: ꝑ spm̄ scm̄ q̇ dat9 ē
nobis. Ut ergo ames deū ha
beat ite deus. et amet se de te:
idē ad amorē suū moueat te.
accēdat te illuīet te excitet te.
hec aug9. Un spm̄ scm̄ ille ha
bere dinoscat. qui deū amat.
Qd' idē btūs aug9 affirmat
sic dicēs. Restat ut itelligam9
spm̄ scm̄ habere illū q̇ diligit:
et habendo mereri ut plus ha
beat. et plus habendo plus di
D ligat. Hec aug9. Et notandū
q' amor dilectio. et caritas. i sac
scriptura frequēt' pro eodē acci
piūt. ut dicit dyonisius i libro
de diuinis noībȝ: ubi sic ait. Co
muniť et uniformit' utendū ē
i diuinis. noīe amoris. et noīe
dilectiōis. siue etiā caritatis. Sȝ
considerādū q' affectus siue a
mor aīe si rcūs ē dicit' caritas:
si uo prau9 dicit' cupiditas. Un
dicit beatus aug9. Nota q'
pes aīe amor ē: qui si prauus
ē dicit' cupiditas ul' libido. si
rcūs ē dicit' caritas. Hec aug9.
Amore nāqȝ mouet' aīa quasi
ad locū quo tendit. idē ad de
lectacionē bonā uel malā. quo
se puenisse p amorē letat': ꝗ
quātomagis cupiditas de cor
de hoīs elimīat: tāto maior
caritas acquirit'. De istis mo
tibȝ aīe beat9 aug9 sic dicit. Ca
ritatē dico motū aīe ad fruēdū
deo ppt' ipm. et se atqȝ proxio
ppter deū: cupiditatē aūt mo
tū aī ad fruendū se et proxio
et quolibȝ corporeo nō ppter
deū. Quāto aūt magis regnū
cupiditatis destruit': tāto ma
regnū caritatis auget'. Nā ca
ritatis uenenū ē spes adipis
cendor aut retinendor tpaliū.
nutrimētū ei9 ē imīnucio cu
piditatis: pfcō nulla cupidi
tas. Quisquis igit' eā nutrire
uult: istet minuendis cupidita
tibȝ. Pfcā enī caritas nec cupi
ditatem habet seculi nec tiōrē.
p quas duas ianuas itrat ī
inicus et regnat: ꝗ pmo tiōre
dei et amore pellend9 ē. Hec
aug9. Iste de hac cupiditate et E
caritate et q' rebȝ terrenis sit
utendū ad necessitatē et non
fruendū. idē btūs aug9 sic ait.
Amor turpis cupiditas dicit':
quo aīm9 se ipo iferiora sectat'.
Amor bon9. caritas ul' dilectio
dicit'. Quicqd amaueris q̇ hoc
ē q' tu. q̇ iferius ē te: q̇ supius
ē te. Si iferius te ē qd' amas:
q̇ cōtēpnēdū ama. ad tractā
dū ama. ad utendū ama: nō
ad diligendū ama. Uerbi grā.
Aurū amas. noli te alligare
auro. Deus posuit sub te aurū
Amor ergo iste ē cōtēpnend9
ad usum assumēda sunt ista:
nō eis uinculo amoris quasi glu
tino ē adherendū. Hec augustin9.
Et notandū q' quilibȝ peccōr loge
ē a deo nō loco. ꝗ dissilitudie
hoc ē malis moribȝ et puersa
uita: qȝ sicut p bonā uitā et a
morē dei homo appiquat deo:
ita p malos morēs et diligēdo
iniquitatē recedit a deo. De hoc
btūs aug9 i glosa sup ps sic di
cit. Nondū q' nō loco quisqȝ ē

a deo: s̄ dissilitudīe. Qd ē dissi
litudine. Mala vita: malis mo
rib;. Si eni bōis morib; appiq̄t
deo: malis morib; recedit a dō.
Vn9 g° idē q̄ homo corpe stās
uno loco et amādo deū accedit
ad deū: et amādo iniquitatē re
cedit a deo. Nusq̄ pedes mouet.
et tn̄ pt accedere et recedē. Pe
des enī nr̄i ī hoc itinere affect9
nr̄i sunt: put quisq; amorē ha
buerit ita accedit et recedit a
deo. Hec aug9. Sz cū oīm bo
nor radix sit caritas et oīm ma
lor cupiditas. necē ē ut vna
destruat siue exstirpet et alia
plantet: q2 simul ambe eē nō
pn̄t. q2 nisi vna radicit euul
sa fuerit: alia plantari nō pt.
Sine causa aliq̄s conat īcide
re: si radicē nō cōtendit euellē.
Hec aug9. Vn̄ ille abhorret
celestia: cui9 dilectio ē iclina
ta ad terrena. De hoc ait cri
sostim9. Odit nimirū et abhor
ret celestia: cui9 dilcōo spergit
ad mūdana. Ei nāq; qui dilcō
ne carnali estuauerit: omē qd
salutis sue fuerit graue et isi
pidū apparebit. Hec crisostim9.
Oportet g° ut ille mūdi amo
rē p°ponat: q dei amore īple
ri desiderat. Vn̄ dicit btō aug9.
Si habitat ī te amor mūdi: nō
ē quo ītret amor dei. Vas es
s̄ plenū es: funde qd habes.
ut recipias qd nō habes. Fu
de amorē seculi: ut ipleaaris a
more dei. Nā amor dei et mū
di pit ī vno corde cohabitare
non pn̄t. Cepisti deū diligē:

cepit ī te deus habitare. Deus
pulcher fedos et deformes
amauit ut pulchros faceret. Qn̄
tū ī te crescit amor dei: tātū
crescit pulchritudo. Ipā cari
tas ē aīe pulchritudo. Quisq̄s
etiā cōtendit habere se posse
dei caritatē sine dei adiutorio:
qd aliud cōtēdit nisi habē deū
posse sine deo. Hec aug9. Necē
igit ē ut hō q post carnalē vi
tā ad spūalia conuertit: ab hiis
quib; prius p iordinatū amorē
adheserat se auertat: ut eo li
berius p amorē spūalib; rebus
īherē valeant. De hoc hugo de
scō victore sic ait. Necesse ē ut
hō q a carnalib; ad spūalia cō
uertit: pus aīo ab hiis oībus
quib; p affectū īheserat auel
lat. Tūc siqdē libere se spūa
lib; p amore cōglutinat: cū de
terrenis affectib; nichil supē
qd ei9 mētē ī desideria aliena
cōuertat. Itaq; temp9 scīdēdi
ē ut pus hō mētē a desideriis
terrenis auellat: postea temp9
cōsuendi. ut aīo p amorē spūa
lē eternis et pmanentib; bonis
adherē īcipiat. Sic quippe cō
suit humana et diuina ī vnū:
ut q duo fuerāt p naturā fiant
vnā p grām. Compūctio siqdē
ipā acus ē et dilcōo filū: et fa
cit viā acus et pforat utrūq;
ut filū utrūq; contineat. Hec
hugo. Et notādū q recedere
a summo bono hoc ē a deo et ad
herē voluptatib; seculi: ē forni
cari a dnō. Testat hoc btō aug9
ita dicens. Recedē nāq; ab illō

Ca. vij°

simplici et singulari bono. hoc ē
a deo. et ī istas voluptates et ī
amore seculi corrupciones q᷑ ter
renas accede: ē fornicari a dn̄o.
Ergo amad⁹ ē de⁹ sup oīa: et
pro amore ei⁹ ita ut si fieri pt
nosmetip̄os obliuiscam: Obli
ta ē eni͂ sep̄am aīa s̄ amado
mūdū: nūc obliuiscat se s̄ a
mado artificē mūdi. Hec aug⁹
Hic ē q᷑ homo toto affectu nō
pt suā dilcōne dirige ī deū:
q᷑ aīm⁹ ei⁹ dū p res vanas
et trāsitorias occupat ac p a
more īordinatū īplicat: min⁹
abilis ad diligendū deū seu ce
lestia efficit: De hoc btūs aug⁹
q̄si plāgēdo ī libro solilog̃orū
sic ait. O lux mētis. o lucens
veritas. o vera deitas q̄ illu
mīas om̄ez hoīem veniēte ī hūc
mūdū: venietē q̄de s̄ nō di
ligētē: q᷑ q̄ diligit eū īmic⁹
dei cōstituit: Expelle tenebꝰ
desup faciē abyssi mētis mee:
ut videat te ītelligēdo. ut cog
noscat te cōphendēdo. ut dili
gat te cognoscēdo. Quisq̄s
eni͂ cognoscit te. diligit te. ob
liuiscit se. amat te plusq̄ se:
relīqt se. venit ad te. ut gau
deat de te. Hic ē ergo dn̄e
q᷑ nō tm̄ diligo q̄ntū debeo:
q᷑ nō plene cognosco te. Et
q᷑ parū te cognosco. parū te
diligo parū gaudeo. s̄ a te nō
īteriori gaudio p exteriora
recedo: et dū te solo careo
adulterinas amicicias ī hꝰs
exteriorꝰ q̄ro. Et sic miser
ego. cor meū q̄d tibi soli debui
toto amore totoq᷑ affectu īpēdē
vanisq᷑ dedi: et van⁹ effect⁹
sum dū vanitatē dilexi. Hinc
ē etiā dn̄e q᷑ ī te nō gaudeo
et ideo tibi nō adhereo: quia
ego ī exteriorꝰ tu ī interiorꝰ.
ego ī tpalꝰ tu ī spūalꝰ: ego
ī trāsitorijs aīo diffundor. co
gitacōe visce. locucōe īplicor:
et tu dn̄e ītimus habitas et iu
tatē ego ītrīs: tu diligis alta
ego īfima. tu celestia ego ter
na. Et q̄n poterūt hec oīa cō
uenire: Miser ego. q̄n poterit
obliq̄tas mea tue rctitudini
adequari: Hec aug⁹. Vn̄ qli
bet homo deuot⁹ debet q̄ntū
p̄ualet dn̄o auxiliāte. cor suū
ab amore creature et rerū tm̄
seculiū exuere. et dilcōne suo
conditori adherē: ne amado
creaturā amittat suū et oīm
rex creatorē et p cōseq̄ues ef
ficiat adult: nā aīa deserto cre
atore et amās creaturā adulte
ra ē. Vn̄ ad amadū creatorē
et nō creaturā btūs aug⁹ hor
tat ita dicēs. Disce amare ī
creatura creatorē. et ī factura
factorē: ne teneat te q̄d ab il
lo factū ē. et amittas eū a q̄
et ip̄e factus es: relique om̄s
amores. Pulchrior ē ille q̄
fecit celū et trā. Euelle igit
cor tuū ab amore creature: ut
īhereas creatori. Si aūt dese
ris eū qui te fecit et amas illa
q̄ fecit deserto illo q̄ fecit: ad
ulter es. Anima eni͂ deserto
creatore amās creaturā. adul
tera ē. Illi⁹ eni͂ amore nichil
castius: nichil delectabili⁹ ē.

Illo deserto hoc ãplectēdo. effi
cieris īmunda. O aīa ut illi9 ā
plexu digna sis dimitte ista:
et illi īhere gratis. Noli diligē
deū ꝓpt' ꝑmiū: ſ; gratis cole eū
ut ipm accipies. Cetꝫ eni tibi
aliud dederit. min9 est ꝙ ipe.
Adherēs āt aīa dño icipit secu
ritatē habē et libertatē: nec pa
uores sustinet nec tiores. Hec
aug9. Ergo scdm dictū beati b'
nardi. amor extrisec9 cor nrm
nō occupet: ꝙ nō ꝑnt cōmusce
ri vera vanis. etna caducis.
spūalia corpalib;: suma ymis.
Vn̄ prout dicit beat9 aug9. bo
ni ad hoc vtūt' mūdo ut fruāt'
deo: mali ut fruāt' mūdo. vti
nolūt deo. Ergo aīa deuota cū
dīno igne hoc ē caritate accen
sa fuerit cūcta q̄ ītra sunt des
picit. et soli deo ītendit. De h°
crisostim9 sic dicit. Aīa eni cū
ignita fuerit igne dīno. ad ni
chil eox q̄ sūt ī tra de reliquo
ispiat: nec ad gloriā nec ad vē
cudiā: ſ; ad vnā solā q̄ detinet
eā flāmā. Hec criso9. Vbi con
siderandū ꝙ aīa sine amore ēē
nō pt: aut eni cōcupiscat tre
na aut diligit celestia. Qd' af
firmat qdā glosa sup hec vba.
Qualiscūq; amor sit vacare
nō pt: nā si tren9 ē aīām ad
cōcupiscēdū trena īclinat: si uō
celestis ē ad celestia subleuat.
et ad etna iflāmat. Alligata
eni aīa treno amore. visciū ha
bet ī pēnis: volare nō pt. Sz
amor sanct9 ab hoc visco solu
tā: ad supnā gloriā leuat in

excelsū celeste. Hec glosa. Nā se
cūdū dictū beati augustini. aīa
media int' deū et creaturas po
sita cōuisiōe ad deū illuīat: me
liorat' ꝑficit: cōuersione ad cre
aturas obtenebrat' deteriorat'
et corrūpit'. Quia put dicit
btūs gregori9. illi qui bona tpa
lia appetūt. veluti ī nichilū redi
gūt: qz dū manēte dei cēcīā
deserūt: diligētes trāsitoria qi
ad nō ēē tendūt. Hec gregori9.
Nā sicut vita corpis aīa ē ita
vita aīe ē de9: et sicut corpus
morit' cū aīāz emittit. ita mors
ē aīe nō diligē deū. De hoc btūs
aug9 sic dicit. Sicut eni vita
corpis aīa ē: ita vita aīe de9.
Sicut corp9 expirat cū aīāz
emittit: ita expirat aīa cū deū
amittit. Deus amissa mors
aīe: aīa amissa mors corpis.
Et licet corp9 nrm possit mori.
tn̄ idipm quo diligim9 scz aīa
mori nō pt: nisi dū nō diligit
deū. cū mors ē nō deū diligē:
ꝙ nichil ē aliud: ꝙ ei cōtꝫ dili
gēdo atq; obsequēdo ꝓponere.
Hec aug9. Et nondū. ꝙ int' a
morē mūdi et dei hec ē drā.
Nā amor mūdi ī pricipio dul
cis ēē videt': ſ; fine habet ama
rū: sic ecōuso amor dei icipit
ab amaritudīe. et ei9 vltima
sunt plena dulcedīe. Hoc affir
mat hugo ita dicēs. Int' amorē
mūdi et dei hec drā: ꝙ amor
mūdi ī pricipio dulcis ēē videt':
ſ; fine habet amarū. Amor vero
dei ab amaritudie icipit: ſ; vl
tīa ei9 dulcedīe plena sunt.

Qd' ondit dns i euāº dicēs. Oīs
hō pmo bonū vinū poit: qr in
sua delcāciōe falsā qndā dulce
dinē sentit. s posty furor ma
li desidery mēte inebriauerit
tūc qd' deterius ē ppinat: quia
spina cōsciē supueniēs mēte quā
prius falso delectabat. grauit'
cruciat. s sposus nr postremo
vinū bonū porrigit. dū mēte
quā dulcedie sui amoris replē
dispoit. quadā pus tribulacio
nū cōpūctiōe amaritudi sinit:
ut post gustū amaritudis cu
di9 bibat suauissimū poculū
caritatis: qr in pctōr et peni
tēs de miā dei fiduciā habere
icapit. q p9 lōga meroris te
dia sancti spus cōsolaciōe cor
suū releuari sentit. Hec hugo.

Sciēdū eciā q cure et sollicitu
dies īpediūt feruorē caritatis:
teste btō bernardo q sic ait.
Fons vite ē caritas: nec viue
ciq dicēri q de illo nō hause
rit haurire quō pt. nisi fuerit
pns ipi fonti. q caritas ē que
de9 ē. Pns igit deo ē: q deū
amat. In q eni min9 amat: ab
sens pfecto ē. In eo at min9 a
mat deū cōuicit: qd' carnis ad
huc necessitatibz occupat. Et
qd ē hoc. nisi a deo qdā absēcio et
absētacio. nisi pegrinacio. Et pe
grinam' ergo a dno. et i cor
pe pegrinam: cū nimir et i
tencio ipedit' erūpnis. et cari
tas curis fatigat. Hec bernar
d9. Sz et hoc nondū q aīa huā
na sine amore neqq esse pt.
qr q diligit trena siue carnalia:
aut amat celestia siue spualia.
Sz debet spualis amor ~~carnale~~
carnalē amorē repimē: et dul
cedo amoris dei illicitā dulcedi
ne superare. De hoc dicit beat9
ieronim9. Difficile ē huanā aiāz
nō amare: et nccē ē ut i qscūqz
mēs nra trahat' affect9. Ergo
carnis amor spus amore supet':
desideriū desiderio restrīgat':
qcqd inde minuit: hinc crescat.
Hec ierōni9. Dicit eciā de hoc btūs
bernard9. Sit igit suauis et dul
cis affectui tuo dns ihs cōtra ma
las vtiqz dulcis vite carnalis il
lecebras: et vīcat dulcedo dulce
dinē. qmadmodū clauū clau9 ex
pellit. Eciā sicut mors violent'
sepat aīam a corpe: ita dilcō
dei violent' segregat hoiēm a
mūdo et carnali amore. Hec b'
nard9. Nā q mīmā guttā dine
dulcidīnis gustauerit. omnē dul
cedinē trāsitoriā cōtēpnit: et so
la sibi suauitas dina dulcescit
Vn dicit hugo. Neuqz nimirū
qntūcūqz mīmā guttā dine gus
tauerit caritatis: iā ei desipit
oīs dulcedo trāsitoria. et sola
dulcescit suauitas caritatis qr di
na. Hec hugo. Oportet ergo q
deū i corde suo habē desiderat:
ut affectū suū et dilcōnē ab oī
bz rebz trenis et honoribz et ce
teris oibz q cū deo amari non
pnt abstrahat. et i deū dirigat.
Qd' affirmat btūs aug9 sic dicēs.
Qui deū i corde suo habē desi
derat: oportet ut amorē suū
de rebz et honoribz de amicis.
et p cōsequēs de omībz q i deo
et cū deo et ppt deū diligi nō

pñt abstrahat. Hec aug9. Vñ
deuote aīe q̄ deū timē et diligē
cōsueuerūt. mortificatis ī se cu
piditatibꝫ volūtatē dei sibi pfe
cerūt: et p̄ dei amore se nō a
mant. Qd' leo papa tangit
ita dicēs. Sapiētes aīe q̄ vnū
timē vnū diligē et vnū spare
didicerūt: mortificatis cupidi
tatibꝫ et crucifixis corpis sen
sibꝫ volūtatē dei sibi prefecerūt:
et pre dei amore se nō amāt.
Cuqꝫ audiuit sibi diuinit9 dici.
post cōcupiscēcias tuas nō eas
et a volūtate tua auertē. didicit
affect9 suos et legē mentis a
corpis lege discernūt: ut ex
quadā se pte sibi denegēt. pdē
tes se ī hijs q̄ carnalit' cupiūt:
et īueniētes se ī hijs q̄ spirita
lit' cōcupiscūt. Hec leo. Sciēdū
etiā pro ut dicit hugo. q' flāma
libidis et amor carnis eos q's
accedit cōsumit. Amor vō sapiē
lumē habet s3 cōsūpcionē non
habet: et si accedit frigidos ar
dētes facit. nō tn̄ cōburit. Vñ
q̄libꝫ peccōr q̄uis ꝓpt' culpā pcc̄i
nimis ī corde suo infrigidatus
fuerit nō despet: s3 p p̄niam
cōuertat' ad dnm: et calorem
caritatis xp̄i ī se ꝓtin9 reforma
bit. De hoc allexander dicit sic.
Nemo despet hoim: q̄tūcūqꝫ
enī q̄s ob culpā frigid9 fuerit:
dū tn̄ cōuertit' caritate xp̄i va
lid9 īflāmascit. Dicit etiā de h'
cassian9. Cū enī mēs a culpa lo
ta fuerit ac xp̄o applicuerit: sin
cillas caritatis ī se xp̄s ꝓtin9 re
formabit. Sꝫ et hoc cōsiderādū

q' oīs suauitas et oīs opulēcia
creaturaꝝ cor hoīs afficē pñt
s3 nō saciare: pt' deū q̄ solus
īplere et saciare aīam pt. De
hoc hugo sic dicit. Oīs iocūdi
tas et oīs suauitas. oīs potēcia.
oīs opulēcia creaturaꝝ afficē
cor huānū pñt: saciaē nō pñt.
De hoc dicit btūs bernard9.
Ad ymaginē quippe dei fcā est
aīa racionalis: ceteris oībꝫ oc
cupari pt. repleri oīno nō pt.
Capacē dei q̄tq' min9 ē deo. nō
īplebit. Vñ ē. q' nāli quidē de
siderio sūmū q̄uis probat' ap
petere bonū. nulla nisi adep
to eo requiē habitur9. Hec bernar
d9. Vñ dicit ancelm9. Oīs cre
atura q̄ de9 nō ē: nichil iopia
ē. Idcirco scī viri p9posito amoē
rer trāseūciū et om̄ q̄ ī mūdo
sūt vel qd' carnalit' delectari
pt. se poci9 cōtulerūt ad amā
dū deū: et ea q̄ spūalia sūt di
ligētes. q̄dā cibū. quedā am
plexū spirituale. quādā lucē
et quedā odorē īterioris sui ho
mīs ubi verā requiē īuenire et
asseq̄ possent. De tali amore
btūs aug9 ī libro cōfes. sic ait.
Qd amo deus me9 cū te amo:
Nō speciē corpis nec decus
tpis nec cādorē lucis amicū
oculis. nō dulces melodyas
suauiū cātilenaꝝ: nō flor et
vngētor et aromatū suaue o
lēcia. nō māna et mella. non
mēbra acceptabilia carnis a
plexibꝫ. Nō hec amo cū amo
deū meū: et tn̄ q̄dā lucē et
quādā vocē et q̄dā odorē et

quedā cibū et quedā āplexū cū
amo deū meū· lucē vocē odorē
cibū āplexū iterioris hoīs mei.
ubi fulget aīe mee qd' nō capit
locus· et ubi sonat qd' nō rapit
tēpus· et ubi olet qd' nō spargit fla
tus· et ubi sapit qd' nō minuit eda
citas· et ubi heret qd' nō euellit
sacietas· Hoc ē qd' amo: cū deū
meū amo· Hec aug9. Ecce q̄nō
spūales viri nō tēpalia vl' q̄ tm̄
seīcia sunt· s; poci9 spūalia et
iteriora bona diligūt.

De effectib9 caritatis z q̄' ē
qd' pmoueat ad dilcōēz dei ca 8°

Cupio eciā scire aliq̄ de ef
fectibz caritatis: et qd ē
qd' possit hoīez pmouere ad di
lectionē dei Pr Ca viij C

Debes scire q̄ ad dilcōnē
dei excitādā et eciā aug
mētadā ī nobis nichil ita va
let: sicut bn̄ficiorū ei9 frequēs
cōsideracio· Testat' hoc btūs au
g9. q sic dicit· Ad dei dilcōnē ī
nobis excitādā· nutriendā et
augmētadā· nichil ita valet:
sicut bn̄ficiorū ei9 frequēs et di
ligēs cōsideracio· Hec aug9.
Debet nāqz hō religiosus cogi
tare et ppende' bn̄ficia et gra
ciā sibi a deo collatā p̄ ceteris.
Nā multe sunt generacoēs ho
minū q̄ sine fine ac cognicōē
ī pdicionē etnā dilapse sunt·
vel eciā ī fide catholica exn̄
tes s; carnalit' et male viuētes
ī ppetuā dāpnacionē icidert.
ipse vō p̄ oībz hiis ē a deo elc̄s
et ad viā salutis vocat9: ac ip
si9 grā roborat9. Huiusmōi ei
bn̄ficia dn̄i ī mēte pertractare:

dat materiā magnā ipīn deū
diligēdi ac amādi· De talibz
bn̄ficiis dei btūs aug9 cōmeō
rat ita dicēs. O anima mea
si cogitare potes q̄ et quales
ī cōpacōē tui abiecti sunt: qui
graciā q̄ data ē tibi cōseq̄ nō
valebāt. Audisti ēte ab īicio
vsqz nūc q̄ multe generacoēs
hoim trāsierūt: q̄ oms sine cog
nicōē dei et p̄cio sui sāguis ī
iteritū etnū dilapse sunt. Oī
bz illis redēptor tu9 amator
tu9 te ptulit. qn̄ tibi graz lar
git9 ē quā null9 illorū pcipe
meruit: tu sola p̄ illis electa
es. Et q̄re id ī te factū sit nul
lā p̄t' amatoris tui caritatē
causā poteris assignare. nec
aliq̄ habes: nisi qd' saluū me fe
cit qm̄ voluit me. Nūq̄ forcior
dicior nobilior aut v̄tuosior oībz
illis fuisti. q̄ grām elcōnis et
familiaritatis p̄ oībz cōseq̄ me
ruisti. O qt forciores et nobili
ores v̄tuosiores ibi fuerūt: et
tn̄ abiecti vniuīsi perierūt· Hec
aug9. Nō solū aut bn̄ficia dei
recolēda· s; eciā pecā p̄ius cōmis
sa p contricōēz ad memoriā sunt
reuocāda. nō ad delectādū in
eis. s; q̄no p pniāz et misericor
diā dei absolut9 sit vnusquisqz
ab eis: vt pro tāto bn̄ficio sibi
a deo collato. feruēcior sit ad ip
sū diligēdū et amādū· Hoc fa
ciebat beat9 aug9 cū ī libro cō
fessionū sic dicēt. Recordari vo
lo trāsactas feditates meas et
carnales corrupcoēs aīe mee
nō q̄ ea amem: s; vt te amem
deus me9 Amore amoris tui facio

illud· recolēs vias meas nequis
simas ī amaritudine cogitacōis
mee: ut tu dulcescas michi dulce
do nō fallax: dulcedo felix et se
cura. et colligēs me a dispsiōe
ī qua frustratī discissus sum:
dū ab uno te aversa ī multa e
vanui. Exarsi eī aliqn saciari
īferis ī adolescēcia· et affici
ausus sū variis et umbrosis
amorib;: et cōtabuit species
mea et cōputrui corā oculis
tuis: placens michi et cōplacē
cupiēs hoībus. Et qd erat qd
me delectabat. nisi amari et a
mare. Et exalabant nebule
de limosa cōcupiā carnis et ob
fuscabāt cor meū. ut nō discer
neret serenitas dilcōnis tue
a caligine libidinis: cū nichil
bladius sit tua caritate. nec
amat' qcq salubrius qz illa p
cūctis formosa et luīosa veritas
tua: ubi requies ēta repitur.
Tu enī es plenitudo et inde
ficiēs: copia īcorruptibilis sua
vitatis. Quies ē apud te valde et vi
ta īpturbabilis: qui īt'at in
te īt'at ī gaudiū dnī sui: et
nō timebit et habebit se op
time ī optimo. Defluxi abs
te ego et erravi deus meꝰ ni
mis devius ab stabilitate tua:
et factus sū michi regio eges
tatis. Hec augꝰ. Pendē ecīā
quisqz devotꝰ debet misera
cōēs dnī: quō eū p suā grām
visitat et cōsolat': ac oīm ob
litus sibi soli ītendat. Hanc
pietatē dnī magnā btūs au
gꝰ ecīā se senciebat cū dicebat.
Cū dei miseracōēs ēta me

attēdo: sic michi videt'. qz si fas
ē dicere quodāmō nichil agit
deus nisi ut saluti mee pui
deat: et cū pro me totū occu
patū video quasi oīm oblitꝰ
michi soli velit vacare. Hec
augꝰ. Itē dicit. O bone deus
oīps qui sic unūquēqz nrm cu
ras· tāqm solus cures: et sic
oīs tāqz singulos. Hec augꝰ.
Hec igit' bnficia iā pmissa et
alia qcūqz fidelib; a deo exhi
bita: dāt materiā ipm deū a
mādi et sup oīa diligēdi. Vn
ecīā btūs augꝰ pro huiꝰmōi bn
ficiis ad diligendū deū sic hor
tat' dicēs. Diliges dnm deū
tuū qui pctīs tuis servire fecit
unigenitū suū: q tibi dedit mia
ut angelos ī misteriū tuū: q
tibi dedit celū cū syderib;. ae
rē cū volatilib;: t'ra cū aīali
bus et germib;: aquā cū pisci
bus. Maiorē ergo eiꝰ carita
ti īiuriā facis: si dona illiꝰ ac
cipis et dilcōnis vicissitudinē
nō rependis. Aut ergo dona il
liꝰ si potes respue: vel si res
puere nō potes. dilcōnis vi
cissitudinē rependē. Hec augꝰ.
¶ De effectib; caritatis pmo sci M
endū. qz caritas nō statī pfcā
ē cū nascit' in hoīe vel habet':
s; nascit' ut pficiat: deīn robo
rat'. ultīo vero pficit'. De hoc
btūs augꝰ sup canonica iohis
sic dicit. Nūqz mox ut nascit'
caritas pfcā ē: Immo ut p
ficiat nascit': cū fuerit nata
nutrit'. cū fuerit nutrita ro
borat'. cū fuerit roborata p
ficit': et cū ad pfectū venerit

dicit. Cupio dissolui et esse cū
xpō. Hec aug9. De hac igit
ṽtute videlicet caritate cū pos
sessa fuerit generāt alie ṽtu
tes: scz strēnuitas mor. exe
cucio bonor opm ac ceterāṽ
ṽtutū. Vn̄ dicit btūs aug9. O
felix amor: ex quo nascitur
strēnuitas mor puritas affcō
nū. sublimitas ītellectuū. sac
titas desiderior. claritas opm
fecūditas ṽtutū: et dignitas
meritor. Hec aug9. Hec nā
qr caritas cū mēte hōis plene
cepit: ad īnūa ṽtutū opa e
andē multiformit accēdit.
Vn̄ pbat btūs gregori9 ī x° li
bro moraliū expones illa ṽba.
et qr multiplex sit lex ei9: ita
dicens. Vn̄ igit lex dei mul
tiplex dicit: qr nimir cū v
na eademqz sit caritas si mē
tē plene cepit: hāc ad īnūa
opa mltiformit accēdit. Cui9
nimir legis multiplicitatē
bn̄ paulus enumerat cū di
cit. Caritas paciēs ē. benig
na ē xc. Paciēs quippe ē ca
ritas qr illata mala eqnimit
tollerat: benigna ē vero cū
pro malis bona largit ministrat.
Nō emulat: qr p hoc qr ī pn̄
ti mūdo nil appetit: īuidē ter
renis successibz nescit. Non
īflat: qr cū pmiū īnt̄ne ret
bucionis anxie desiderat: de
bōis se exteriorībz nō exaltat.
Nō agit pperā: qr quo se ī so
lū dei et proximi amorē di

latat: qdqd a rcītudine discre
pat ignorat. Nō ē ambiciosa:
qr quo ardent īnt9 ad sua sa
tagit: foris nullaten9 (aliena) cōcupis
cit. Nō qrit q sua sūt: qr cūcta
q hic trāsitoria possidet velut
aliena negligit. cū nichil sibi
esse ppriū nisi qd secū pmanet
agnoscit. Nō irritat: qr īiurys
lacessita ad nullos se vlcionis
sue motus excitat: dū pro mag
nis laboribz maiora p9 pmia
expectat. Nō cogitat malū:
qr ī amore mūdicie mēte soli
dās: dū omē odiū radicit9 e
ruit. versare nō sinit ī aīo qd
īqnat. Nō gaudet sup īiqtate:
quo sola dilcōne erga omēs ī
hiat: nec de pdicione adṽsa
ciū exultat. Cōgaudet aūt ve
ritati: qr ut se ceteros diligēs
p hoc qr rectū ī alys cōspicit:
quasi de augmēto ppry pfect9
hylarescit. Multiplex ergo is
ta lex dei ē q cont vniṽsiu9qz
culpe iaculū qd pmedā me
te īpetit. īstructiōis sue muni
mē occurit: vt qr antiqu9 hos
tis varia cōfusione nos obsi
det: ipā hūc de nobis multi
plicit expugnet. Hec gregori9.
Btūs eciā bernard9 ṽba apli
iā meōrata et qdā alia ī trac
tatu de caritate exponēdo pro
sequit. sic dicēs. Sola eciā cari
tas ē q ī aduersis nō deficit
qr paciēs ē: q īiurias nō re
pendit. qr benigna ē. quā feli
citas aliena nō cruciat qr nō

emulat᷒. quā cōsciā mala non
pungit. qꝛ nō agit ꝑꝑerā. q̄ i ho
nore nō extollit᷒ qꝛ nō iflat. q̄
i abiectione nō cōfundit. quia
nō ē ambiciosa. quā cupiditas
nō coartat quia nō q̄rit q̄ sua
sunt. quā cōtumelie nō ꝓuocāt
qꝛ nō irritat᷒. quā sinistre sus
picōes nō fedāt qꝛ nō cogitat
malū. quā aliena mala nō le
tificāt qꝛ nō gaudet sup̄ iniq̄ta
te. quā errores nō cecāt qꝛ cō
gaudet veritati. quā ꝑsecucōes
nō frāgūt qꝛ oīa suffert. quā
ꝑfidia nō idurat qꝛ oīa credit.
quā desperatio nō absorbet
qꝛ oīa sperat. quā mortis sepa
cio nō intercidit qꝛ nūq̄ excidit.
Mira mirū si forte nō vincat q̄
fortis ē vt mors ī ymo morte
fortior. q̄ ipām qꝛ morte mori
coegit i morte redemptoris. O
insuperabilis vtus caritatis q̄ ipm̄
quoq; isupabilē superasti. et cui
oīa subiecta sunt. oībꝫ quodāmō
subiecisti. dū victus amore deus
factus ē obprobriū hoīm et abiec
tio plebis. Propter nimiā ei caritā
tē qua dilexit nos deus cōtinere
vltra nō potuit i ira sua misericor
dias suas. q̄ min⁹ dilectā aīāꝫ
suā inimicis exponēt pro amicis
suis. vt mortis timorē ꝑit tolle
ret ab amicis suis et vigorē. Et
si cont᷑ deū fortis fuit. q̄tomagis
adūsus hoīes ꝑualebit. Hec
bernard⁹. Ubi nondū qꝛ habē
tibꝫ caritatē oīa illis cooperāt᷒
i bonū. teste btō augustino qui

dicit. Diligētibꝫ deū oīa coope
rant᷒ in bonū. Tales enī de⁹ cō
solat᷒ prosperis. et exercet ad
uersis. Nā ꝑ ipa ipor̄ īfirmita
te exercet᷒ humilitas. afflictiōe
paciēcia. cōtradcōe sapiēcia.
odio beniuolēcia. Hec aug⁹. Ca
ritas enī magne efficacie ē. Ip
sa nāq; ē salus mor̄. mors cri
mi. vita vtutū. causa meritor̄.
et pmiū ꝑfctor̄. De hac prosp
i libro de vita cōtēplatiua sic ait.
Caritas ē volūtas recta ab oībꝫ t
renis ac pn̄tibꝫ prorssus auer
sa. iuncta deo iseꝑabilit᷒ et vnita
igne quodā sancti spūs a quo ē
et ad quē refert᷒ incensa. iq̄
namēti oīs extranea. corrup
cōis nescia. nulli vicio obnox
ia. sup̄ oīa q̄ carnalit᷒ diligūt᷒
excelsa diuine cōtēplacōis aui
da i oībꝫ sp̄ inuicta. sal⁹ morū.
mors criminū. vita vtutū. vtus
pugnāciū. palma victor̄. cau
sa meritor̄ bonor̄ pmiū ꝑfctor̄.
sine qua null⁹ deo placuit. cū
qua nō potuit aliq̄s peccare.
fructuosa i penitētibꝫ. leta i pro
ficiētibꝫ. gloriosa i ꝑseuerātibꝫ
victoriosa i martiribꝫ. operosa
i oībꝫ oīno fidelibꝫ. ex q̄ q̄cq̄ ē
boni opis viget. Hec ꝓsper.
Quisq̄s hāc caritatē habuerit
et cui⁹ cor et aīām hec nobilis
sima vtus possederit. tale iq̄
aīām supbia nō iflat inuidia
nō deuastat. auaricia nō ex
cecat. luxuria nō inq̄nat. se
cura ē i aduersis. i ꝓsperis

tēpata: mūdū spernēs et deū
sup oīa diligēs. Hec tacēs deū
cogitat. loquēs nil aliud nisi
qđ ad dei amorē ptinet loqui
desiderat. et alios ad caritatē
exhortādo iflāmat: semp leta
et sp benigna. Hec et hus filia
deus opat ī aiā deuota: cū
ipsā visitat p sue caritatis et
dilectiōis dona. De hoc hugo
de scō victore sic ait. Aiām in
qua caritas habitat supbia nō
inflat īuidia nō deuastat. ira
nō dissipat. tristicia mala nō
vexat. auaricia nō excecat. gu
la nō iflāmat. luxuria nō inq
nat. et sp munda ē sp casta ē sp
quieta. semp leta sp pacifica
semp benigna sp modesta. in
aduersis secura ī psperis tē
pata. mūdū cōtēpnēs et deū
diligēs. oīm bona amādo sua
faciēs. sua oībz libent impciēs:
nō timēs īopiā. nō magnope
expetēs habūdāciā. In quo ca
ritas dei ē semp cogitat qm̄
ad deū pueniat. qm̄ mūdū reli
quat. qm̄ scādala euadat. qm̄
verā pacē ueniat: semp cor
suū habeat et desideriū ī sup
na eleuatū. Si qm̄ ambulat. si
qm̄ sedet. si qm̄ agit. si qm̄ qes
cit: qcqđ egerit. cor a deo nō
recedit. Tacēs deū cogitat lo
quēs nil pt deū et qđ ad amo
rē dei ptinet loq desiderat. et
alios ad caritatē exhortādo
iflāmat. caritatē oībz cōmen
dat: qm̄ dulcis amor dei qm̄

amarus et qm̄ ipurus sit amor hui
seculi nō solū voce s; ope qsi omibz
demōstrat. Deridet huius mūdi
glām sollicitudinē arguit: et qm̄
stultū sit ī hus q transeūt fiduciā
habē ondit. Miratr cecitatē ho
minū q hec diligūt: miratur
quō iā dudū vniusa hec transito
ria et caduca oēs nō cōtēpnūt.
Istis idicus caritas se prodit. et
et eos in qbz habitat nō solū ī
trisecus volūtate s; et foris cōu
sacōē discnit. Hec hugo. Qui
eciā vult pro ut dicit basilius
verā dilcōnē pgustare. xp̄m dis
cat suauit amare: qr xp̄s ca
ritas ē. Amor aūt scdm dictū hu
gonis ē dulcedo saporis itimi:
et qnto ferueci⁹ quis amat. tā
to suaui⁹ gustat. Et nōndū qr
sola caritas et dilcō ē q disc
nit int filios dei et filios dya
boli: qr q habēt caritatē ex
deo nati sūt. Hoc probat btūs
aug⁹ ita dicēs. Dilcō sola dis
cnit int filios dei et filios dya
boli. Signēt se oēs signo cru
cis cātēt oēs alla baptizent
oēs itrēt ecclesiā ipleat pie
tes basilicar: nō discnūt filii
dei a filiis dyaboli nisi carita
te. Qui habēt caritatē. nati
sunt ex deo. Hec aug⁹. Nam
oēs spēs iusticie quas serui
xp̄i habēt ī veritate possunt
eciā puersi hoīes et serui dya
boli habere ī simulacōē: solā
aūt caritatē habere nō pos
sūt. et ideo p nullū signū sic

cognosci pt. ubi uel ī quo habi
tet spūs sanctus: sicut ꝑ grām
caritatis. Hoc affirmat crisostoꝰ
oū sic ait. Omīs quippe spēs iu
ticie quas habēt serui dei ī ve
ritate. pñt habere serui dya
boli ī simulacōe: solā aūt cari
tatē spūs scī nō pñt. ideo hāc
puatā speciē caritatis sibi ser
uauit sps scs. qꝛ ꝑ nulliꝰ testio
niū sic cognoscit' ubi ē spūs
sanctꝰ sicut ꝑ graciā caritatis.
Hec crisostimꝰ. Sine caritate eciā
nulla ūtus nec aliqđ' exerciciū
spūale hoī pdesse pt. et ideo
solū amorē deus a nobis exigit:
ut ūtuose opacōes quas ipo do
nāte facimꝰ. ꝑ easdē dñō me
diāte caritate placeamꝰ. De
hoc btūs bernardꝰ ī tractatu de
caritate sic ait. Solus igit' amor
ē quē a nobis deꝰ exigit: eciā
cū bnficus obruit uel flagellis
aut instruit
corrigit uel istruit ul' mādatis
astrīgit. Plenitudo legis ē cari
tas. et legē cōtinet et ꝓphetas:
qꝛ qcq̄ lege diuina iubet' uel
interdicit' ad solū amorē redu
cat'. Solue tributū amoris: et
dnō noueris satisfactū. Quid
enī iqͣs nobis pdest tāta ī nrō
victu parcitas ī habitu vilitas.
ī vigilus et disciplinis iugis
austeritas. Patent accipe.
Quedā sūt caritatis obsequia
placētia et placātia si ī carita
te fiant: ac sine caritate nichil
prosūt. Hec ē ūtꝰ ī qua nec mi
mū opus respuit' sine qua nᶜ

maximū acceptat'. nō pdica
cio eciā si linguis fiat angeloꝝ.
nō fides eciā si mōtes trāsferat.
nec elemosina eciā si omīs fa
cultates meas ī cibos paupm
distribuā. nō corporis afflictio
eciā si tradat' corpꝰ itaut ar
deat: nec missarū solēpnia qꝛ
cū fr̄is recōsiliacionē mīnꝰ p
hibet' offerri. Hec bnardꝰ. Bo
na eciā opa q̄ ꝑ fideles exer
cent' tāto magis sūt meritoria:
q̄to valēcius ex caritatis ūtu
te pcedūt. De hoc ꝑ quedā di
cit'. Bona nāq; opa q̄lacūq;
sunt tāto magis meritoria sūt:
q̄to viciniꝰ ex ītimis caritatis
uisceribꝫ procedūt. Ex quo cō
tīgit qꝛ aliqͣs ī magno et arduo
ope bono minꝰ meret' q̄n ex
minore caritate facit illud: q̄
alter ī modico ope qđ' facit ex
maiore caritate. Hec ille. Ipā
eciā caritas debiles quosq;
ad bonū agēdū roborat et fa
cit iugū xpī suaue et onꝰ eiꝰ
leue. et ut faciliꝰ hoīes vin
cēt ipā pus deū supauit: qñ
īpassibilē vulnerauit et etnū
morlē fecit. De hoc btūs ber
nardꝰ sic dicit. Vere dulcis et
suauis ē cibus caritatis. que
fessos alleuat debiles roborat
mestos letificat. iugū deniq;
ueritatis facit suaue et onus
leue. Caritas rcē ut nos vin
ceret pus deū supauit. vul
nerauit īpassibilē. ligauit in
supabilē. traxit īcōmutabilē.

Ca. viij

eternū fecit mortē. Nulla vero
maior dilcō nullus amor sincerī
or nullus affectus ardentior nulla
caritas sanctior: q̄ꝫ q mortuus ē
pro nobis inocēs nichil qd' i no
bis amaret inveniens. Hec ait to
tū ut dura nr̄a corda emolliret:
et isensibiles et emortuos affec
tus nr̄os q̄si excitando suscitaret.
Hec bernardus. Vn̄ oīs q̄ habet
caritatē dei nō tepescit: nec pt
esse amor xp̄i ociosus. Operat
enī magna ubi adest. si aūt opa
ri bonū opus cōtēpnit amor nō
ē. De hoc btūs gregorius i ome
lia. Nūq̄ ē amor dei ociosus. O
pat enī magna si ē: si vō opa
ri renuit amor nō ē. Ergo pro
bacio dilcōnis exhibicio ē opis.
Hec gregorius. Dicit enī de hoc
btūs bernardus. O bone ihesu
amor tuus nō ē ociosus: q̄ te di
ligūt nō tepescūt. Memoria
de te sup mel dulcis: medita
cio tua plus q̄ꝫ cibus suavis: lo
qui de te plurima refectio. co
gitacio de te pfc̄a cōsolacio:
adherē tibi vita eterna. Hec b'
nardus. Caritas eciā cū cor ho
mīs possederit scdm dictū btī
bernardi libertatē donat. tio
rē pellit. laborē nō sentit. me
ritū nō ituet. pmiū nō requi
rit. et tn̄ plus oībꝫ viget: nul
lus terror sic sollicitat nulla p̄
mia sic iuitāt. Hec bnardus. Di
ligēda ergo ē virtus caritatis.
q2 oīs q̄ possidet eā dives ē:
oīs vō qui illa caret paup et
miser ē. De hoc dicit basilius.
Thesaurus idefiēs amor ē di
uinus: quē q̄ habet ē dives. q°
q̄s caret paup ē. Dicit eciā de
hoc btūs augus. Caritas ē dul
cedo et salubre cibū mētiū
sine qua dives paup ē et cū q̄
paup dives ē: q2 dilcōne dei
nichil dulcius. dulce vbū s̄ dul
cius fcm̄. Hec augus. Vn̄ habēs
caritatē aliquā plurima bona
cōseq̄t et capit: quisq̄s vō illa
caruerit. eciā hoc qd' videbat
accepisse amittit. Testat hoc
bt̄s gregorius i quadā omelia
sic dicēs. Quisq̄s caritatē ha
bet eciā dona alia capit: q̄sq̄s
caritatē nō habet. eciā q̄ pce
pisse videbat amittit. Hec gre
gorius. Et bt̄s augus idē sentit
cū dicit. Attēde q̄nta ē caritas:
q̄ si desit frustra habent cetera:
si aūt assit habent oīa. Adde
caritatē et oīa oīa pficiūt: de
trahe caritatē cetera nichil p
sunt. Caritas ergo ē vita virtu
tū: quā si abstuleris virtutes
illico moriūt. Vn̄ oīm diuinar
scripturar plenitudo. et pleni
tudo legis ē dilcō dei et pror
imi. Si nō vacat oms paginas
pscrutari. oīa scripturar secreta
penetrare: tene caritatē ubi
pendet oīa. Hec augus. Debemus
ergo accedere ad creatorem
nr̄m nō gressu pedū s̄ bonis
moribꝫ et sincera dilcōne: ut
p̄ncia ipius i cordibꝫ nr̄is ha
bere et sentire valeamus ad

nrām cōsolacionē. De hoc btūs
aug9 sic dicit. Ad deū q̄ vbiqȝ p̄
sens ē vbiqȝ tot9 ē, nō pedibȝ
licet ire ſ; moribȝ. Mores aūt
nrī nō ex eo qd̄ quiſqȝ nouit. ſ;
ex eo qd̄ diligit diiudicari so
lent: nec faciūt bonos vl' ma
los mores. nisi boni vl' mali a
mores. Tāto āt nobis meli9 ē.
quāto magis ī illū imus q̄ nichil
ē meli9. im9 vō nō ambulādo
ſ; amādo: quē tāto habem9 p̄n
ciorē. q̄to eundē amorē q̄ ī eū
tendim9 poterim9 habē puri
orē. Hec aug9. Nichil eciā ter
ribili9 ē malignis ſpiritibȝ q̄
feruēs dilcō dei qua deuoti
estuant et afficiūt: q̄ cū hoībȝ
religiosis adesse senserit mox
fugiūt atqȝ discedūt. Qd' af
firmat raban9 ita dicēs. Ni
chil t'ribili9 ē cūctis demonibȝ:
q̄m cū ī dei dilcōne et deside
rio estuam9. Dicit eciā de h'
btūs ambrosi9. Cū enī mēs
īcēdio caritatis xp̄i estuauit:
ab eo mox oīs maligni callidi
tas v'sutiaqȝ discedit. Hec am
brosi9. Nā hostis āntiqu9 casti
tatē abstinēciā et ceteras v'
tutes si sine caritate fuerīt nō
timet: solā vō caritatē quā er
ga deū habem9 et amorē humilē
quē nobis vicissim īpedim9 p̄
timescit. Hoc testat' btūs gre
gori9 sic dicēs. Antiqu9 hostis
castitatē ī nobis si sine carita
te fuerit nō timet: q: ip̄e car
ne nō p̄mit' ut dissoluat' lux
uria. Abstinēciā nō timet: q:
ip̄e cibo nō vtit' q̄ necessitate
corpis nō vrget. Distrib'cio
nē rerū t'renar nō timet si ei
dē opi caritas desit: q: diui
ciar subsidys nec ip̄e eget.
Valde at ī nobis caritatē ve
rā id ē amorē humilē quē nob'
vicissim īpedim9 timet et ni
mis cōcordie īuidet: q: hanc
nos tenem9 ī t'ra quā ip̄e no
lens tenē amisit ī celo. Hec
gregori9. Porrō diū eciā q: amā
tibȝ deū null9 labor ē difficil':
nō amātibȝ vō oīs labor q̄ ad
sp̄ualē vitā ptinet ē grauis.
Vn̄ dicit btūs b'nard9. Vbi a
mor ē labor nō ē ſ; sapor: q̄m
amāti nichil difficile ē. Et ite
rū. labor me9 vix ē vni9 ho
re: et si pl9 ē nō sensio p̄ amo
re. Dicit eciā de hoc btūs au
g9. Qui amat nō laborat.
Oīs ei labor nō amātibȝ gra
uis ē: sol9 amor ē q̄ nomē dif
ficultatis erubescit. Hec aug9.
Vn̄ amem9 xp̄m: ne labor
spiritualis sit nobis difficilis.
Ad hoc hortat' btūs ieronim9
ita dicēs. Nichil amātibȝ du
rū null9 labor difficilis. Ame
m9 et nos xp̄m et facile vide
bit' omē difficile. Breuia pu
tabim9 vniu'sa q̄ lōga sūt: et
iaculo illi9 vulnerati dicem9.
Heu me q: īcolat9 me9 plon
gat9 ē. Hec ieroni9. Quisq̄s
enī amore īebriat9 fuerit ad
omē op9 bonū hylarescit. la

bores et dolores sustinet et q°
damno p̄ dilcōne nō sentit. De
talib; i dei caritate feruētib;
dicit btūs bnard⁹. Si q̄s gustu
caritatis iebriat⁹ fuerit ad
omē op⁹ bonū hylarescit. la
borat et nō lacescit. dolet et nō
sentit: deridet̄ et nō adiuit.
O iugū amoris xp̄i q̄ dulciter
capis. q̄ gloriose illaq̄as. q̄ for
tit̄ strīgis. q̄ suauit̄ p̄mis: q̄
delectabilit̄ oneras. Hec bnard⁹.
Dicit eciā btūs aug⁹. Oīa gra
uia et īmania facilia. et p̄pe
nulla facit amor. Qui ergo p̄
fectū dei dilcōnē possidet: ni
chil ē qd̄ ī adūsis nō tolleret.
Qr aūt īpacient̄ adūsa tolle
ram⁹ ideo fit: q̄ caritatē q̄
oīa tollerat nō habem⁹. Hoc
p̄bat origenes ... ita dicens.
Nichil enī ē qd̄ nō tolleret q̄
p̄fcē diligit. Plura aūt nō tole
ram⁹ certū ob hoc: q̄ carita
tē q̄ oīa tolerat nō habem⁹.
q̄ si nō ferim⁹ aliq̄ pacient̄
ideo ē: q̄ caritas nobis que
oīa patit̄ deest. In luctamine
eq̄ qd̄ ē nobis adūsus demo
nes eo frequēt̄ cadim⁹: non
dubiū q̄n ob hoc qd̄ nō ē ī no
bis caritas illa q̄ nūq̄ cadit.
Hec origenes. Ubi cōsideran
dū q̄ cōditor n̄r nōnūq̄ p̄mit
tit hominē tribulacōib; et tempta
cōib; diuersis exerceri: ut p⁹
erepcionē tribulacōis de⁹ eo fer
uēci⁹ diligat. De hoc btūs ber
nard⁹ sic dicit. Uult cōditor

n̄r alto q̄dē cōsilio s; salubri. ho
minē tribulacōib; exerceri: ut
dū defecerit hō et subuenerit de⁹:
de⁹ ab hoīe veneret̄ et p̄ cōse
quēs adamet̄. Hec bnard⁹. Et
btūs gregori⁹ eciā de hoc sic
ait. Gaudet op̄s de⁹ ignē sue ca
ritatis apparent̄ extīguē per
adūsa: ut tā felici fcā īcpola
cōē validi⁹ q̄s accedat̄ ī dei di
lcōne et amore. Hec gregori⁹.
Nondū q̄ virt⁹ eciā caritatis tā
te ē excellēcie ut eciā de⁹ appel
let: vn̄ ī q̄cūq; hoīe ip̄a fuerit
et ei⁹ cor possederit talis nichil
trenū nichil corruptibile dili
git. De hoc origenes sup̄ cāti
sic ait. Nomē caritatis tm̄ ex
tollit̄ ut eciā ip̄e de⁹ caritas ap
pellet̄ sicut iohēs dicit de⁹ ca
ritas ē: ī quo ostēdit et ip̄m
deū caritatē esse. Et sciendū
q̄ hec caritas q̄ de⁹ ē ī q° fuerit
nichil trenū nichil materiale
nichil corruptibile diligit: cōt
naturā ē ei corruptibile aliq̄
diligē: cū ip̄a sit īcorrupcionis
fons. Ipa ē enī sola q̄ habet ī
mortalitatē: si q̄dē de⁹ ē caritas:
et habitat luce īaccessibilē. Qd̄
aūt aliud īmortalitas nisi vita et
na ē. quā daturū se promisit d̄s
credētib; ī ip̄m solū verū deū:
et quē misit ihm̄ xp̄m filiū ei⁹.
Ptēa g° ī p̄mis et an̄ oīa hoc
amabile et placitū ēē dicit deo
ut diligat quis dn̄m deū suū
ex toto corde suo et ex tota aīa
sua et ex totis virib; suis: q̄

deus caritas ē: et filius dei q̄ ex
deo ē caritas ē. sui silē aliqd re
quirit i nobis. ut p hāc carita
tē q̄ ē in xpo ihu qui ē caritas
velut cognata q̄da p caritatis
nomē affinitate sociem. sicut
et ille q iā cōiunctus erat eidē cū
dicebat. Quis nos separabit a
caritate dei q̄ ē i xpo ihu dno
nro. Hec origenes. Hoc aūt
pivilegiū sola caritas habet:
ut deus dicat et sit. Nō eni di
cit deus humilitas ē aut paciēcia
vel cetē vtutes: sicut dicit deus
caritas ē. Vn̄ sci viri totā sub
stāciā suā tradiderūt. et oms
delectacoēs carnis ac oms iocū
ditates cordis iordinatas cō
tēpserūt: ut hāc vtutē cōpa
rēt et ipam possiderēt. De
hac nobilissima vtute hugo
sic dicit. O caritas si scirē q̄n
ti vales. pciū appenderē pro
te. Sz forte excedis angustias
meas. nec iuenire potero pciū
tuū penes me: dabo tn̄ qd ha
beo et totū qd habeo: tota do
mus mee substācia te cōmuta
bo: et cū totū dedero totū qi
nichilū reputabo. Oms delectā
coēs carnis mee. oms iocūdi
tates cordis mei pro te libēt
impedā ut te solū possidē va
leā. tu sola michi carior. tu
sola utilior. tu sola suavior. tu
sola iocūdior: amplius delectās.
habūdācius saciās. tucius saluās.
felicius conseruās. O caritas
nescio eni si forte maius sit te

deū dicē: an deū te superasse.
Qd si maius ē: eciā hoc libent
et fiducialit de te dicā. Deus
caritas ē. Nūqd parū ē deū
ise manēte habere. Tm̄ est
caritatē possidē. Hoc pivile
giū sola caritas habet: ut deus
dicat et sit. Nō eī dicit deus
humilitas ē aut paciā: qz cū oīs
vtus dei donū sit. nulla pt
solā caritatē hoc habet ut nō
solū dei donū: s et deus dici
possit. Reliq igit grāx dona
largit deus eciā hiis quos repro
bat: solā aūt caritatē qi sepm
hiis tm̄ q̄s diligit i pmui ser
uat. Caritas igit ē fons pprius
de quo nō cōmuicat alienus: qz
qcūqz illā habet nō iā alienus
ē a deo. Hec hugo. Qd g° pa
ciosius qd securius qd iocūdius q̄
habē caritatē. Vn̄ btus ber
nardus ita dicit. Deus caritas
ē. q̄ pciosius. et q manet i cari
tate i deo manet. q̄ securius
et deus i eo. q̄ iocūdius. Hanc
g° toto cordis desiderio cōcu
piscamus et diligēti studio req
ramus: ut iuenire ipam et pos
sidē valeamus ad nrāx salutē
aiāx.

De xij fructibus sps Ca ix

Sed nec hoc pt mittēdū
qd aplus ponit duodecī
fructus spus: int q̄s pmatū te
net caritas. De quibz fructibz
ipē dicit ad galathas quīto.
Fructus aūt spus ē caritas gau
diū. etc. Circa varietatē istox
fructuū nondū: qz caritas pce

De xij fructib sps ca ix

dit ut caput virtutum. Unde dicit beatus ysidorus. Que alia virtus inter fructus spiritus debuit habere primatum nisi caritas. sine qua certe virtutes non reputantur esse virtutes. et ex qua nascuntur omnia bona. Caritas est igitur primus fructus. Lignum vero vite est ipsa vita spiritualis que regnum dei per gratiam in se continet. iuxta illud luce xvii° Regnum dei intra vos est. Fructus autem caritatis multipliciter habet virtutem. maxime quia ipsa sanat omnem infirmitatem spiritualem. Qui enim caritatem non habet huic non sapiunt virtutes quasi infirmo. sed caritas est dispositio gustus spiritualis. Habenti enim caritatem sapiunt res prout sapere debent. Est enim caritas amor ordinatus quo preciosa habentur que vere preciosa sunt et diliguntur. ut sunt virtutes et res spirituales. et vilia respuuntur que vere vilia sunt scilicet temporalia et carnalia. Hec virtus sanat languorem qui propter peccatum anime est inflictus. Unde dicit petrus in sua canonica prima. Caritas operit multitudinem peccatorum. Operire peccata est facere quasi numquam peccata fuerunt. Nam prout dicit beatus bernardus. plene et misericorditer remittit deus. non dampnat ulciscendo nec confundit improperando. nec minus amat imputando.

Hic fructus iste sanat omnes infirmitates spirituales. quasi numquam fuissent. Secundus fructus spiritus est gaudium. quod est dulcissimus. Unde dicit ecclesiasticus xxx°. Non est oblectamentum super cordis gaudium. In tribus autem excedit gaudium cordis modum carnalis gaudii. Primo in continuitate. Non enim carnalis non sedet semper ad mensam corporalem. sed secura mens quasi iuge convivium. prout dicit proverbiorum xv°. Secundo in hoc quod gulosus multas habet amaritudines admixtas gaudio suo. ut est afflictio ex dilacione deliciarum quas vehementer appetit. et defectu quem in eis que sibi apponuntur invenit. Unde dicit augustinus. Ubicumque caro querit refectionem invenit defectionem. Preterea excedit modum in sumendo delectabilia. unde ledit conscientiam et corporis naturam. Tercio in hoc quod gaudium cordis est gaudium tantum de magnis bonis et veris. Unde dicit glosa super illud ubi fructus spiritus est caritas. gaudium. id est non est gaudendum que indigna sunt gaudio. immo est gaudium spirituale de hiis de quibus est dignum gaudere. Et notandum quod gaudium spirituale facit hominem de dyabolo triumphare. Unde dicit augustinus. Unica racio vincendi inimicum est leticia spiritualis. Cum enim dyabolus videt in aliquo spiritualem leticiam multum displicet ei. quia scit deum adesse. Unde regum i°. Dixerunt philistei qui tenent figuram demonum. Venit deus in castra. Ve nobis. Non enim fuit tanta exultacio heri et nudiustercius.

Sequitur de tercio fructu scilicet de pace. quem constat esse preciosissimum. ex hoc quod filius dei voluit eum ita frequenter esse in ore suo. Unde ipse dicit iohannis xiiii. Pacem relinquo vobis. pacem meam do vobis. Pa

luit etiā ut apli' huc fructū habe
ret ī ore suo: dicēte dnō mathei
xx°. Intrātes domū salutate eam
dicētes. Pax huic domui. Fruct⁹
iste pacis habet triplicē v̄tutē.
Pmo filio dei assimulat. Vn̄ dr̄
mathei v°. Btī pacifici qm̄ filij
dei vocabūt̄: filij inq̄ p̄ imita
coēm: tale officiū habēt ī tra q̄
le fili⁹ dei. Pacificauit eī nos
deo p̄ri. Scd̄o hic fruct⁹ pacis lo
cū p̄pat deo. Vn̄ p̄s dicit. In pa
ce fact⁹ ē loc⁹ ei⁹. Stude g° ut
et tu fructū istū deo apponas pa
cē diligēdo: et habebis deum ad cōm
uiū tuū. Nā paul⁹ dicit. Pacē
habete: et de⁹ pacis et dilcō
nis erit vobiscū. Tercio. fruct⁹
iste pacis etnā pacē donat. Vn̄
ysaye.ultō. Et sabbatū ex sabbato.
Qui enī ī hac vita pacē diligūt
et habēt: ī futuro seculo posside
būt eā ietnū. De qua pace dr̄
ysaye xxxij. Sedebit ppl̄us me⁹
ī pulchritudīe pacis: ī taberna
culis fiducie. et ī reqe opulēta
Quart⁹ fruct⁹ sp̄us ē paciēcia.
Quo fructu null⁹ videt' magis
eē necriī⁹ ī hac valle miserie u
bi int' tot mala sum⁹. Hic fruct⁹
fortis cibus ē. et duriciā habet
ī cortice. ꝗ sub illa duricia latet
magna dulcedo: q: de⁹ tribula
tos cōsolat' etiā ī p̄nti. Ipa etiā
tribulacio ē via ad etnā dulce
dinē. Vn̄ dicit' ad hebreos. Oīs
aūt disciplina ī p̄nti videt' qdē
nō eē gaudij ꝗ merorus: postea
aūt fructū pacatissimū exercitatis

p̄ eā reddet iusticie. Cui⁹ fruct⁹
facit hoīē valde fortē. Nā pro
ut dicit' ī puerbys. melior ē pa
ciēs viro forti: et q̄ dn̄at' aīo
suo expugnatore vrbiū. Sine du
bio maior virt⁹ ē ī paciēdo ma
la q̄ī agēdo forcia: et ideo melior
ē paciēs q̄ī fortis. Dicit etiā de
hoc seneca. Magni aīmi ē iiu
rias ī sūma paciēcia pati: et no
bilior triūphus ē. et vtilior victo
ria suipī⁹. q̄ī expugnacio vr
bis. Qui enī seipm̄ vincit: nō
solū vrbē ꝗ et regnū celor capit.
Vn̄ dr̄ mathei xj°. Regnū celor
vī patit': et violēti diripiūt il
lud. Nā paciētes hn̄t bēās patē
tes euāgelij q̄ regnū celorū
ipōr sit. dicēte dn̄o mathei v°.
Btī q̄ psecucionē paciūt' pp̄t iu
sticiā: qm̄ ipōr ē regnū celor.
Quīt⁹ fruct⁹ sp̄us ē lōganimi
tas: et cōsistit ī sustinēdo et ex
spectādo deū. Vn̄ p̄s. Exspecta
dn̄m virilit' age et cōfortet' cor
tuū: et sustine dn̄m. Debem⁹
enī deū exspectare et sustinē
q: nō fallit se exspectātes: di
cēte p̄s. Vniusi q̄ te exspectāt
nō cōfūdēt'. Nō enī derelīquit
sperātes ī se: et si nō accipit
q̄s qd' petit differt' nō aufert'.
Vn̄ dicit gregori⁹. Nemo q̄ tar
di⁹ audit' credat qd' a sup̄na cu
ra negligat'. Nā electis sepe ne
gat' qd' petūt: ut afflictioē et
exspectacoē cruciati et purga
ti digni sint illud accipe. Habz
aūt iste fruct⁹ triplicē virtutē.

Pmo ī hoc q hoīez fidelē reddit E
deo. Soli nāq lōganimes deū
ī tribulacōe nō deserūt: et ideo
merito auditum sunt illud dul
ce vbū a dn̄o. Vos estis q pmā
sistis mecū ī teptacōibz meis: et
ego dispono vobis regnū. Scdo
aūt omēs vtutes mereant: hec uō
vt9 mercedē recipit: currūt alie
et hec apphēdit. Vn̄ di pma ad
corithios nono. Oms qdē cur
rūt s vn9 accipit brauiū: scz lō
ganimis. Lōganimitas enī siue
pseuerācia est singularis filia
sūmi regis: q heres regni celes
tis. Tercio coronā vite etne aug
mētat. Vn̄ dicit eccā ij°. Cōiūgē
D deo et sustine: ut crescat ī nouis
simo vita tua. Tert9 fruct9 sps
ē bonitas. Dicit aūt bonitas ai
dulcedo scdm glosā. Qui fruct9
pciosus ē: q nō ī solū dulcis sed
ipā dulcedo q tāta ē q omnē
amaritudinē hui9 mūdi homi
dulcorat. Qd nō tpabit illa dul
cedo. i q mortē q dulcissimā fa
cit. vt patet ī martiribz scīs. q
mortē passi sunt pro dn̄o. et q
adūsitas resistē pt vnctioni illi
quā sps scūs opat ī cordibz fideliū.
Hui9 fruct9 figurā videt habē
māna qd erat ī archa testamēti:
cū virga aaron et tabulis. In vir
ga itelligit correctio. ī tabulis
discrecio: ī māna dulcedo. Que
tria marie debēt habē plati: v
gā videlicet correctiōis cū discre
cōe tn̄ et dulcedīe: ut cor subdi
ti eo meli9 possint pficere ī boīs
morib et ī aīaz salute. Septi9
fruct9 sps ē benignitas siue
liberalitas. Istū fructū patet eē
pciosū ex hoc: q ptinet ad nobi
les psonas. Auaricia ē enī seru
liū: s largitas nobiliū. Qnto aūt
aliqs benignior et liberalior. tn̄
to nobilior. Vn̄ videm9 solē et
alia corpa celestia. q sūt nobili
ora liberali9 cōmunicare bona
sua. Hic aūt fruct9 habet quadru
plicē vtutē. Pma ē q facit hoīez
amari: et itm̄ efficax ē q īimi
cos amicos facit. Vn̄ dicit puer
bior xxv°. Si esurierit īimic9 tu9
ciba illū: si sitit da illi aquā bibē.
Prunas enī cōgregabis sup capt
ei9: id ē eū accedes ad diligedū.
Scdo facit hoīez honorari. Puer
bior xxij°. Victoriā et honorē acquirit.
q dat munera. Tercio deo assimu
lat. q liberalissim9 ē. Vn̄ dicit
iacobi p°. Dat oībz fluent. et nō
īpperat. Et seneca. Qui dat bn̄
ficia deū imitat. Spalit nāq dm
imitat hō misericors. Qrto ho
minē ad bonū finē pducit. Vn̄
ieronī9. Nō memini me vidisse ma
la morte mortuū: q liberalē an
duxit vitā. Octau9 fruct9 spūs F
ē mansuetudo. q pciosa ē et deli
cat9. Vn̄ ps. Mansueti aūt heredi
tabūt trā: ī q inuit pciositas. ut
pro mansuetudīe trā pmissionis
habeat. Iste aūt fruct9 hz tres v
tutes. Pma ē. q hoīez cōseruat
ī statu vtutū. Ecci x°. Fili ī man
suetudīe serua aīaz tuā. Hoīes eī
ī mansueti frequēt frāgūt p ipa

acerā ul' igne ire succedūt: māsue
ti i statu uirtutū cōseruant. Scđo
amorē et grām hoīm cōpat. Vn̄
eccī iij. Fili i mansuetudīe opa tua
pfice: et sup gloriā hoīm dilige
ris. Et de moyse dicit eccī xlv.
Dilect⁹ a deo et hoīb;: cui⁹ causa
tāgit nūi xij. ubi dr̄ q̄ moyses e
rat mitissim⁹ hoīm qui morabā
tur i terra. Tercio etiā salutē tri
buit: iux illud ps̄te. Cū exurgēt
i iudiciū de⁹: ut saluos facēt oms
māsuetos tre. Non⁹ fruct⁹ sps
ē fides que fructū patet eē pcio
sū. ex hoc q̄ dn̄s valde amat ta
lē fructū. Vn̄ dicit ecclīastes pmo.
Bn̄placitū ē deo fides et māsue
tudo. Habet aūt hec ṽt⁹ qtuor ṽtu
tes. Pma ē q̄ facit hoīez lauda
ri. Puibior xxviij. Vir fidelis mlt
tū laudabit. Scđo facit hoīez exal
tari. Mathei xxiiij. Quis putas ē fi
delis seru⁹ et prudēs. quē cōstituit
dn̄s sup familiā suā. Tercio facit
hoīez multū amari a deo et a dn̄o
t'reno. Eccī xxxiij. Si tibi ē seru⁹
fidelis sit t' q̄si aīa tua: et q̄si frēm
tracta illū. Quarto facit coronari:
mathei xxiiij. Quia sup pauca fuisti
fidelis. sup mlta te constituā. intra
i gaudiū dn̄i tui. Decim⁹ fruct⁹
sps ē modestia. que fructū patet
eē pciosū et dulcē: q̄ valde rutilat
iste fruct⁹. Vn̄ dicit ad philippēn
iiij. Modestia vrā nota sit omib;
hoīb;: id ē rōnabilis cōuersacio.
Dicit glosa. hāc vult apl's notā
eē hoīb;: ut odore ei⁹ si mortui sīt
uiuificēt. si vo uiui cōfortent. Et
habet fruct⁹ iste qdruplicē ṽtutē.
Pma ṽt⁹. q̄ hoīs vitā cōseruat tā
spūalē q̄ corpalē. Vn̄ dicit seneca.
Mediocria vo utilia q̄ sūt nimia
eo q̄ supflua nocēt: sic segetē ni
mia frangit vbertas. sic et rami
onere frāgūt. Scđo vitā iocūdā
facit: sicut nimietas i iocūdā. De
hoc dicit boeci⁹. Paucis minimisq̄
natura cōtenta ē. cui⁹ societatē
si supfluis urgere velis aut i io
cūdū fiet qđ īfundis ā noxiū. Ter
cio deo assimulat. q̄ i mēsura et
ponde et nūo oīa disponit. ut
dicit sapiē xj. Quarto facit hoīez suf
ficientē: sicut ecōtrio pdigalitas
facit hoīez idigentē. De hoc dicit
seneca. Pecuniā magnā habet
qs. si auar⁹ ē nō habet: si prodig⁹
ē nō habebit. Vndecim⁹ fruct⁹
spūs ē cōtinēcia. que fructū patz
eē pciosū ex illo eccī xxvj. Nō ē
digna ponderacio cōtinētis aīe.
Hui⁹ fruct⁹ qdruplex ē ṽt⁹. Pa
ē q̄ vitā plōgat. Vn̄ dicit sene
ca. Pt ista prouidēcia longiorē
progare huic corpusculo mortē.
si voluptates q̄b; maior ps ei⁹
subdit. poterit regē et coherē.
Et eccī xxxvij. Qui abstinēs est
addiciet vitā. Scđo ad iocūdita
tē spūalē pparat. iux illud ps̄te.
Renuit cōsolari aīa mea: memor
fui dei et delectat⁹ sū. Et beat⁹
bernard⁹. Delicata ē cōsolacio
diuina. et nō dabit admittētib;
alienā: dn̄s eni nō vult saciare
plenos ul' potare ebrios. Tercio
deū et angelos letificat. Vn̄ le

Ca. ix.

git' genes̄ xi.° q' abrahā grande fecit cōuiuiū ī die ablactacōis filij sui: sic de9 gaudet cū aliq̄s de filiis suis separat' a lacte tp̄alis cōsolacōis. Dicit de hoc tuli9. Si cibis et potib; pce uterem' et nos īmaculatos custodirem9: fruēm' cōsorcio et affabilitate deo᷑ ide angelo᷑. Qrto a pessimo hoste q' habem9 custodit nos sc; a volup/tate. Hec ē q̄ corp9 morte tp̄ali. et p9. morte etna corp9 et aīam īt'/ficit. Vn̄ dicit seneca. Voluptates int' oīs res vilissimas. pcipue er stirpa q̄ mors nos aplerat in hoc ut strāgulet. Duodecim9 et vltim9 fruct9 sp̄us ē castitas. que fructū pcessiū patet ēē ex hoc q' ad sponsas regis celestis ptinet. Iste fruct9 habet qdruplicē vtutē. Pma ē q' aīam fac̄t ēē mirabilis pulchritudīs. Vn̄ dicit' sapie uij.° O q̄ pulchra ē casta generacio cū caritate. Scd̄o angelis assimu/lat: de quo dicit bernard9. Qd castitate deco᷑9 q̄ hoīem ange/lū facit: Differt īt' se hō pudic9 et angel9. s; felicitate nō ūtute: s; si angeli castitas felicio᷑. hoīs tn̄ fortio᷑ ēē cognoscit'. Tercio ad modū balsami a sp̄uali corrup/cōe hoīem cōseruat. Vn̄ bernard9. Castitas istar balsami odoriferi q̄ cōdita cadauera īcorrupta ser/uauit: sens9 et act9 tenet et cō/stringit. Qrto istabilitatē glorie qdāmō pōit hoīem. De hoc idē bernard9 iterū dicit. Castitas so/la ī hoc moꝛ̄talitatis loco et tpe:

statū quedā īmoꝛ̄talitatis glē repn̄/tat. P hos igit' duodecī fruct9 sp̄s: vn9q̄sq; aīam suā īpinguare stu/deat ī illis se exercēdo. ut alimo/niā etne glē p9 hāc vitā pcipere meat. Quō ds̄ sit diligend9. ca. x.

Habita igit' īformacōe de effectu caritatis et de duo/decī fructib; sp̄s: nūc quō sit de9 diliged9 de hoc capio edocem. Scire debes pmo q' pius et misericors de9 vult a nob' amari: q' ip̄e nos amat et pō᷑ dilexit nos. Debem9 ergo vicē rependē ī amādo: vt ip̄m felicit' possidere valeam9. De hoc btūs bernard9 sic dicit. Cū amat de9 nichil vult aliud q̄ amari. Cer/tissime ob aliud nō amat nisi ut amet: sciēs ip̄os amore btōs q̄ se amauerīt. Merito ergo ceteris renūcians affectioīb; fidelis aīa tota ei9 īcubat amori. q' sūmū et verū bonū de9 ē sol9. Ille fe/liciť amat et tāto felici9 qnto ā/pli9. Hec b̄nard9. Iubet ergo dn̄s se amari: ne miseriā q̄ ex̄ ei9 aō/rē ē īcurram9. Vn̄ dicit beatus aug9. Qd tibi sū bone ih̄u ut a/mari te iubeas et pcipias. et ni/si faciā irasceris et minaris mi/chi ingētes miserias. Hec aug9. Exigit ergo dn̄s a suis fidelib; ut honoret' ut pr̄. ut timeat' ut dn̄s amet' ut sponsus: s; amo᷑ habit9 reuerēciā nesat. q' amo᷑ ab a/mādo nō ab honorādo denoīat'. De hoc dicit btūs b̄nard9. Exi/git dn̄s honorari ut pr̄ timeri

vt dn̄s: amari vt sponsus: amor
n̄o reuerēciā nescit. Ab amādo
quippe amor nō ab honorādo de
noīat. Hec bernard9. Et notādū
q̄ pncipalit̄ ꝓpt̄ tria bn̄ficia nob̄
a deo īpensa ip̄e sum̄e ē diligēd9:
hoc ē ꝓpt̄ creaciōnē ꝓpt̄ redēpcio
nē et ꝓpt̄ pcc̄ī dimissionē. Pmo
ꝓpt̄ creacionē: q2 ip̄e fecit nos
et nō ip̄ī nos. Scd̄o ꝓpt̄ redēpci
onē: q2 sua amara passione et
morte redemit nos. Pro tantis
igit̄ bn̄ficijs sine mō a nobis
amari deus meruit. De hoc be
at9 bernard9 ī libro de diligēdo
deū. et alibi sic ait. Qd̄ si me to
tū debeo pro me fc̄ō q̄d addā iā
pro refecto et refecto hoc modo:
Nō eī tā facile refect9 q̄ factus.
Siq̄dē de mō nō solū. ʒ de oī qd̄
fcm̄ ē scp̄tū ē: dixit et fc̄ā sut.
Atuō q̄ me tm̄ et semel dicēdo
fecit ī reficiēdo: ꝑfecto et dixit
m̄lta et gessit mira. et ꝑtulit
dura: nec tm̄ dura ʒ eciā īdig
na. Qd̄ ergo retribuā dn̄ō pro
oīb3 q̄ retribuit michi. In pmo
ope me michi dedit: ī scd̄o
se. et ubi se dedit me michi rd̄
didit. Dat9 ergo et reddit9 me
pro me debeo et bis debeo. q̄d
deo tribuā pro se. Nā et si me
millies rependē possem: q̄d sū
ergo ad deū. Hic pmū vide quo
mō pmo q̄ sine mō a nobis a
mari de9 meruit: q̄ p̄or dilexit
nos tantus et tm̄ et gratis. tan
tillos et tales. Modus ergo di
ligēdi deū ē sine mō diligē: de

m̄ dilectio q̄ tēdit ī deū. tēdat
ī imēsū. tendat ī īfinitū: nā et
īfinit9 ē de9 et īmēsus. Quis
nā q̄so finis deb3 eē m̄ ul̄ mod9
amoris. Sz vicē rependim9 cū
mēsura. Diligā ergo te pro do
no tuo et meo mō: min9 q̄dē
iusto ʒ plane pro posse meo.
Qui et si q̄ntū debeo nō possū:
nō possū vltra q̄ possū. Poterō
uō plus cū pl9 donare digna
beris: nūq̄m tn̄ prout dign9
haberis. Imꝑfectū meū vide
rūt oculi tui: ʒ tn̄ ī libro tuo o
m̄s scbent: q̄ qd̄ pnt faciūt
et si qd̄ debēt nō pnt. Hec ber
nard9. Amād9 igit̄ a nobis val
de ē dn̄s: nō solū q̄ nos creauit
ʒ eciā q̄ redemit. Nā deuota
corda multū alliciūt ad xp̄i
amorē: ꝓpt̄ illi9 amare passiōis
recordacionē. Vn̄ dicit beāus ber
nard9. Valde michi oīno amā
d9 ē xp̄ quē sū. viuo et sapio. Dig
n9 plane ē morte q̄ tibi dn̄e ihū
xp̄e recusat viuē et mortu9 ē:
et q̄ tibi nō sapit desipit: et qui
curat eē nō ꝓpt̄ te. ꝑ nichilo est:
et nichil ē. Ppt̄ temetipm̄ de9
fecisti oīā: et q̄ eē vult sibi et
nō tibi nichil eē īcipit īnt oīā.
Phys ergo ita sū amās te q̄ntū
possū. Sz ē qd̄ me pl9 mouet
pl9 accēdit: sup oīā īq̄m reddit
te amabilē michi. ihū bone ca
lix quē bibisti op9 redēpcionis
nrē. hoc oīno amorē m̄m faci
le vendicat totū sibi: hoc ē qd̄
m̄ā3 deuocionē et blandi9 al

liciat et iustius exigit et arcius as-
tringit. et afficit vehemencius. Hec
bernardus. Tercio diligendus est deus
propter peccati dimissionem. quia nichil
dignius potest peccator rependere deo
pro peccato nisi dilectionem. Reddat
ergo amorem pro suo debito. et
cui plus dimittitur amplius diligere
debet. De hoc beatus ambrosius
sic dicit. Cum nichil est quod digne
deo referre possimus pro peccato ni-
si dilectionem. reddamus ergo
amorem pro debito. amplius vero dili-
gere debet cui donatur amplius. Hec
ambrosius. Et sciendum quod quicumque
amat deum. ipse eciam amatur a deo.
Quomodo enim non reamabit se diligen-
tes. quos amavit et necdum a-
mantes. Dedit namque nobis du-
plex pignus. spiritum sanctum et fidelem
testem ihesum christum. et hunc crucifixum.
Ecce geminum et firmissimum er-
ga nos dei amoris signum. christus
moritur et meretur amari. spiritus sanctus
afficit et facit amare. In illo cer-
nimus quod amemus. ab isto sumi-
mus unde amemus. Ista commemorat
beatus bernardus in quadam auctorita-
te ita dicens. Nemo se amare
diffidat qui iam amat. libenter dei
amor nostrum quem prevenit subsequitur.
Nam quomodo reamare pigebit quos
amavit et necdum amantes. Ha-
bes enim dilectionis pignus spiritum.
habes et fidelem testem ihesum et hunc
crucifixum. O geminum ipsumque fir-
missimum erga nos dei amoris
argumentum. christus moritur et mere-
tur amari. spiritus afficit et facit a-
mare. Ille facit cur amet. iste
ut amet. Ille multam sua dilectione
commendat in nobis. iste dat. In illo cer-
nimus quod amemus. ab isto sumimus
unde amemus. Caritatis igitur ab illo oc-
casio est. ex isto affectio. Quanta con-
fusio. dei filium oculis ingratis cerne-
re morientem. quod quidem facile contingit
si desit spiritus. Nunc autem quia caritas
dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum
sanctum qui datus est nobis. amati ama-
mus. amantes amplius meremur ama-
ri. Cum ergo teneamus geminum nostre
salutis indicium. neutrum sine alte-
ro prodest. Nam nec spiritus datur nisi
credentibus in crucifixum. nec fides va-
let si non operatur ex dilectione. dilectio
autem donum spiritus sancti est. Hec bernardus.
Debet ergo quilibet religiosus dili-
gere deum. ut ipse viceversa diligatur
a deo. Nam ipse dicit. Ego diligen-
tes me diligo. Unde non est aliquid per
quod honorius super cetera quam mentem
deo canorem faciat quam si in ipso ita
me delectet. et hoc fit per validam
caritatem. Qui vero diligit deum de-
lectacionem non perdit. sed mutat in
melius. De hoc dicit beatus ber-
nardus. Si diligimus deum delecta-
ciones non perdimus. sed mutamus a cor-
pore ad animam a sensibus ad conscien-
ciam. Hec bernardus. Qui eciam christi
amore inebriatus fuerit. illicitas
et delectaciones et extraneas de-
licias non querit. Unde idem beatus ber-
nardus dicit. O christi dulcis amor
felix ille quem semel tu inebrias.
hic novit quod sapias. hic nullas
ultra unquam querit delicias. Hec bernardus.

Quãto etiã maior dei dilectio in
hoīe fuerit: tãto de ei⁹ pietate
plus p̄sumit et fiduciã fortiorē
habet. Quod affirmat beat⁹ ber
nard⁹ ita dicēs. Qui plus dilig
pl⁹ p̄sumit. q̄ dũo q̃to ĩ hoīe
fuerit fortiora: tãto fiduciã eri
gent fortiorē. Hec bernard⁹.
Deĩn nondũ q̄ de⁹ ē gratis dili
gend⁹. nō eī debet aliq̄s amare
deū ꝓpt' rē aliquã: q̄ illã dat
ſ͡ʒ q̄ ſe dat. De hoc dicit beat⁹
aug⁹. De⁹ vult gratis ſe coli.
gratis vult ſe diligi. ⁊ hoc ē caſ
te amari: nō ꝓpt' hoc illū ama.
q̄ dat q̄d p̄ter ſe. ſ͡ʒ q̄ dat ſe. Iſ
aug⁹. Vnuſquiſq; aūt ꝓbet ſe
ip̄m. et int⁹ diſcutiat vtrū bona
op̄a q̄ facit procedãt ex caritate
ordinata: vt videlicʒ ꝓpt' bona
q̄ facit nō expectet retribu-cō
nē quācūq; tp̄alē ſ͡ʒ promiſſū dei.
hoc ē viſionem illi⁹. Ad hoc hor
tat' b̄ts aug⁹ ĩ libro de v̄bis a
pli ita dicēs. Vnuſquiſq; ſe int⁹
aſpiciat et ꝓbet ſe ĩ oīb; factis
ſuis et boīs opib; ſuis q̄ faciat
cū caritate. nō expectãs retri
bucionē tp̄alē. ſ͡ʒ ꝓmiſſū dei fa
ciē dei. Quo mē nō faciaret de⁹.
niſi ꝓmitteret michi ſeip̄m deū.
Quid ē tĩn celū mare ſol ſidera.
q̄d exterat⁹ angelor̄. Dūm ſ
tor̄ creatorē ſicio. ip̄m eſurio: ip̄i
dico. apud te ē fons vite. Qui mi
chi dicit: ego ſū panis viu⁹ q̄ de
celo deſcēdi. Eſuriat et ſiciat pe
grinacio mea ut faciet' p̄ncia
tua. Arridet mūd⁹ multis reb;

pulchris varus forcib;. pulchrior
ē ille q̄ fecit. fortior clarior ſua
uior ē ille q̄ fecit: faciabor cū
apparuerit manifeſtabit' gloria
ei⁹. Hec aug⁹. Debem⁹ ergo
amorē caſtū erga nr̄m creatorē
habere ip̄m ſolū diligēdo: nã
ſpūalit' fornicari ē deū minus
diligē et aliud q̄dcūq; plus q̄
aportet amare. De hoc dicit
gloſa ĩ libro de celeſti ierarchia.
Caſtū lʒ amorē q̄ deū gratis a
mat. id ē q̄ dat aliq̄d p̄t' ſe ſ͡ʒ q̄
dat ſe. De⁹ eī ꝓpt' ſe ſolū amã
d⁹ ē nō ꝓpt' aliud: oīa eīn q̄ a
mãt' ꝓpt' eū ſūt amãda. talis cp
pe dilcō caſta ē. Nã ſpūalit' for
nicari ē frigeſcēte caritate deū
min⁹ diligere: et aliud pl⁹ q̄ o
portet amare. Sic eīn elongat'
et recedit' ab eo: de qua forni
cacōē ſcp̄tū ē. Qui elōgãt ſe
a te ꝑibunt: diſꝑdidiſti oīs q̄
fornicant' abs te. Vn̄ de hac
caſtitate ſubdit. Michi aūt ad
herē deo bonū ē. Hec gloſa. Nō
debet ergo quiſq; ex eū aliq̄d
ab eo petē: q̄ ip̄e ſufficiat vni
cuiq; q̄tūlib; auarus ſit. Vn̄ di
cit beat⁹ aug⁹. Nō ē caſtū cor
ſi deū ad mercedē colit: noli er
cū aliq̄ ab eo q̄rē. ip̄e tibi ſuffi
cit. q̄tūlib; ſis auar⁹ ſufficit
tibi de⁹. Hec aug⁹. Iſtud ſūmū
bonū videlicet deū idē aug⁹
ſup oīa habere deſiderabat cū
diceret. Quid q̄d michi vult dare
dñs de⁹ me⁹ auferat totū ꝗ ſe et
michi det: q̄cq; eīn michi p̄ter

illū ē dulce nō ē. Vilescat ergo to
tū q̄cq̄ p̄t deū ē. Hec aug9. Nō
solū aūt debem9 a reb3 trāsitorijs
nr̄in affectū abstrahe: verūcia̅
nec nos ip̄os debem9 diligere ut
xp̄m possim9 lucrifacē ac possi
dē: q2 iordinat9 amor p̄rius ē
causa p̄dicionis hūane. De hoc
glosa i libro de celesti ierarchia
sic ait. Causa nāq3 p̄dicionis hūa
ne p̄prius amor est: amor inq̄
p̄prius inimicicia ē. Nescio enī quo
ierpugnabili mō quisq̄s seip̄m
nō deū amat nō se amat: et q̄s
q̄s deū et nō seip̄m amat. ip̄e
se amat. Qui eīn nō p̄t viuē de
se morit̄ utiq3 amādo se. Nō er
go se amat. q ne viuat se amat.
Cū enī diligit̄ ille de quo viuit̄
nō se diligendo magis diligit̄.
q̄ p̄ptea nō se diligit ut eū dili
gat a quo viuit. Hec glosa. Cū
q̄s eciā locū tutū et quietē aīe
sue desiderat inuenire deū stu
deat diligē: nā q̄cq̄d boi i crea
turis ē sp̄sū: i deo inuenit̄ col
lectū. Ergo deū p̄ caritatē pos
sideam9. et i ip̄o habebim9 q̄cq̄
scē desideram9. De hoc beatus
aug9 sic ait. In oīb3 q̄ mēte p̄c
ro nō inueio tutū locū aīe mee
et q̄etū. p̄t te dn̄e i quo colligā
t sp̄sa mea: q2 q̄cq̄ boni i cre
aturis ē sp̄sū: i et ī uno bono i
uenit̄ collectū. Vn̄ si i hoc sclō
aliq̄d possidē delectat: deū qui
possidet oīa expedita mēte pos
sideam9. et i ip̄o habebim9 q̄cq̄
feliat et scē desideram9. Hec
aug9. Solus nāq3 ē de9 q̄ sine
molestia amat̄ et cū iocūditate
amplectit̄: et si q̄d difficile ē hoc
ip̄m amāti leue ē. Ista affirmat
idē aug9 sic dicēs. Sol9 de9 sine
molestia amat̄. et cū iocūditate
āplectit̄ cū securitate desiderat̄:
quē q̄nto q̄s ardēci9 amat tanto
melior efficit̄: et q̄nto nūc amor
s feruēcior dei tāto ei9 visio erit
suauior: et q̄nto nūc ardencius
desideram9. tāto eū intuebim̄ cla
ri9. Eciā q̄ nō amat nō laborat.
Vis nō sentire laborē. cogita mer
cedē. Q̄cq̄ difficile ē i p̄cepto le
ue ē amāti. Si ei cū auaris tanta
pareat cupiditas: nobiscū q̄re nō
pareat caritas: Et q̄ id solū dili
git q̄d amāti auferri nō p̄t: ille
idubitant̄ inuict9 ē. Amore igit̄
ei9 ab amore sclī migrem9: amo
re sursū habitem9. Hec aug9.
Diligam9 ergo virtutē caritatis:
q2 q̄ caritatē habet deū habet et
possidet. Vn̄ dicit hugo. Qui ca
ritatē h3 deū h3 et possidet: in
deo manet. O bona caritas per
quā deū diligim9 deū eligim9:
ad deū currim9 ad deū p̄uēim9
deū possidem9. Hec hugo. Nā q̄
ex caritate deū desiderat. idubi
tant̄ iā habet quē amat. teste
btō gregorio q̄ dicit. Qui mēte
integra deū desiderat p̄fecto iā
habet quē amat: nec enī posset
quisq̄ deū diligē si hūc quē di
ligit nō habēt. Hec gregori9. Q̄
uero deū p̄ quē oīa f̄cā sūt i cor
dis hospicio cōtinet: p̄culdubio

cū ipō oīa hȝ. Ergo nō p auariciā
ſ; p pietate tā magnū bonū q̄rē
dū ē. De hoc btīs augꝰ ſic dicit.
Si deſiderας oīa poſſidē nō p a
uariciā ſ; p pietatē hec q̄re. Si eī
ita q̄ſieris poſſidebis. Tenebis
enī eū p quē fc̄a ſūt oīa, et cū ip
ſo oīa poſſidebis. Hec augꝰ. Et
nōndū, ꝑut dicit hugo ꝙ ver bo
nū nūq̄ diligi pt̄ niſi dū habe
t. nec haberi pt niſi cū diligit.
Iſta bona q̄ foris ſūt ſepe amāt
cū nō habent. et cū habent nō
nūq̄ deſpiciūt. Nō tale ē bonū
qd̄ deꝰ ē. ſi amat habet. ſi dili
git guſtat ꝑns dilectio. Hec
hugo. Conſiderandū eciā ꝙ deꝰ
debet diligi ex toto corde ex to
ta aīa ex tota mēte. p hoc ꝙ di
cit ex toto ī ceteri nō recipit ſectio
nē. nā q̄ntū aīa ab ipiꝰ dilectiōe
ad illicita emanauerit ītm̄ minu
it ī ea amor dei. De hoc baſiliꝰ
ſup illo ūbo dilige dnm̄ deū tuū
ex toto corde tuo ſic dicit. Qd̄
dicit ex toto ī ceīa nō recipit ſecti
onē. Nā q̄ntulacūq; dilcōnis ī infi
mis expendens. hoc tibi neceſ
rio a toto deficiet. Sicut eī ī va
ſe aliq̄ pleno liquore q̄ntū ema
nat foras. ītm̄ necē plenitudini
derogatur. ſic et aīā q̄ntū ema
nauerit ab ipiꝰ dilcōne ad illici
ta. ītm̄ minui neceſſariū ē amo
rē ad deū. Hec baſiliꝰ. Un̄ ſcd̄m
theophilū oportet nos omnē vi
rtutē aīe amori dīno ſubicē et hū
militer et nō remiſſe. Pt̄ hoc eī
p̄cepim deū ex toto corde ex to

ta aīa ex tota mēte diligē: ut co
gitacōēs nr̄as et vitā nr̄ām et om
nē ītellectū nr̄m ī illū trāſferamꝰ
ac ipō fruam. Qd̄ affirmat btīs
augꝰ ita dicēs. Deū ex toto cor
de diligē p̄ceperiſ ut omīs cogi
tacōēs tuas et tota aīā tua. ut
oēȝ vitā tuā ex tota mēte tua. ut
omnē ītellectū tuū ī illū trāſfe
ras a quo habes ea q̄ cōfers. Nul
lā ergo vite nr̄e ꝑtē reliquit que
vacare debeat. et quaſi locū dāe
ut alia re velit frui. ſ; q̄cq̄d aliud
diligendū venerit ī aīm. illuc ra
piat quo totꝰ dilcōnis īpetus
currit. Tūc ē enī optimꝰ hō. cū to
ta vita ſua ꝑgit in īcōmutabile
bonū. Hec augꝰ. Oportet ergo
q̄ vult ex toto corde deū diligē.
ut cor ſuū habeat ab oī amore ī
ordinato hoc ē ab honoribȝ a poſ
ſeſſionibȝ ac ceteris huiꝰ ſeculi
rebȝ. et aīm nō habeat īclinatū
ad aliquꝰ rei dilcōnē pluſq̄ dei.
q; ſi amor cordis ī aliquo hor
fuerit occupatꝰ iā nō ex toto cor
de amat deꝰ. De hoc criſoſtimꝰ
ſup illo ūbo de diliges deū tuū
ī toto corde rc̄ ſic ait. Qd̄ ē deū
diligē ex toto corde. ut cor tuū nō
ſit īclinatū ad ulliꝰ rei dilcōnē
ampliꝰ q̄ dei. nō ī honoribȝ nō
ī auro uel argēto. nō ī poſſeſſio
nibȝ ā vineis ā ī ornamēnis ā
veſtibȝ et ī ceīis rebȝ. ſ; hec omīa
exiſtimes tibi eē ī deo ut pro hiis
oībȝ deū ames. Si aūt ī aliquo hor
amor cordis tui fuerit occupatꝰ.
iā ex toto corde nō amas deū.

Ca. x

Pro qn̄ta eni pte cor tuū fuerit
ad aliquā rē. pro tāta pte min⁹
ē ad deū. Vn̄ oīs aīa xpiāna que
sp̄osa ē xp̄i ita deb; diligē deū. ut
nichil sit ī mūdo qd̄ ampli⁹ amet
q̄ eū. Ecce ē ī tota aīa diligē deū.
Id ē certissimū aīm habē ī veritate:
et firmū ēē ī fide. Ecce ē ī tota mē
te dilige diligē deū. Id ē ut om
nes sens⁹ tui q̄ ptinēt ad mētē
deo vacēt. Cui⁹ ītellect⁹ deo mi
trat. cui⁹ sapiā circa deū ē. cui⁹
cogitacio ea q̄ dei sunt tractat.
cui⁹ mēoria q̄ bona sūt recor
dat. Et notandū q̄ diligētes
deū et mādatis illi⁹ obediētes de
sursū pcipiūt vere sapiē gustū. et
ei⁹ suauitate uigit delectantes nō
se ī elacionē inde extollūt. s; humilit
senciētes magis puuli in ĩnocēcie pu
ritate psistūt. Hec c̄fosti⁹. Tales
aūt qui toto corde tota aīa et tota
v̄tute diligūt deū ī suis cordib;:
locū vicus nō relinquūt nec ha
bet dyabol⁹ quo itret. q̄r videt
totū aīm deo ēē occupatū. De h⁹
cassiodor⁹ sic dicit. Cum deū toto
corde et tota aīa et tota v̄tute dili
git. locū vicus nō relīq̄t. Nō eni ī
trat dyabol⁹. cū deo tot⁹ occupat⁹
ē anim⁹. Dyabol⁹ eni vacancia
desiderat mūdata p̄q̄rit. s; ubi de
um reppererit. sub magna cōfusiōe
discedit. Visibilia vasa cū aliquo
plena sūt liquore supue[n]ientiū
augmēta nō capiūt. ita nos diui
na caritas si totos repleat. nō erit
quo crimē itroeat. Hec cassiodor⁹.
Et nondū diligent q̄r hec totali
tas scz diligē deū toto corde tota
aīa et tota v̄tute nō pt̄ ī pleri ī via
nisi forte ad tp̄s breue. et hoc a p
fectissimis viris. Hoc testat btūs
aug⁹ ita dicēs. Hec tōlitas scz deū
diligē toto corde tota aīa et tota
v̄tute. hoc ītendit q̄r oīs motus
aīe ad deū referant. qd̄ nō implet
ī via nisi forte ad tp̄s breue a p
fectissimis viris. Hec aug⁹. Ergo
hoc p̄ceptū plene et pfc̄e implebit
ī patria. ī via uō implebit s; ipfc̄e.
et tāto magis pfecti⁹ vn⁹ p̄re alio
implebit q̄nto magis accedit per
quadā silitudinē et puritatē cor
dis ad p̄rie pfectionē. De hoc tho
mas de aq̄no sic dicit. Per hoc p̄
ceptū diliges dn̄m deū tuū ex to
to corde tuo ꝛc̄ ītendit de⁹ ut hō
deo totalit̄ vniat. qd̄ fiet ī p̄ria
qn̄ de⁹ erit oīa ī oīb;. et ideo ple
ne et pfc̄e ī p̄ria implebit hoc
p̄ceptū. In via uō īplebit s; ipfc̄e.
et tn̄ ī via tāto magis ali⁹ alio p
fecti⁹ īplet. q̄nto magis accedit p
q̄ndā silitudinē ad p̄rie pfectio
nē. Hec thomas. Ubi cōsideran
dū q̄r duplex ē caritas. Est eī ca
ritas ī actu. et ē caritas ī affectu.
De illa igit q̄ ē ī actu mādatū da
tur hoīb;. Illa uō q̄ ē in affectu q̄s
ita habet ut mādat ut videlicet
diligat deū ex toto corde ex tota
aīa ex tota v̄tute. et ĩīmicos scd̄m
q̄ dicit diligite ĩimicos vr̄os. Itaq;
mādata īpossibilia nō faciūt ho
mīes p̄uaricatores s; humiles. ut
omē os obstruat. et subdit⁹ fiat
oīs mūd⁹ deo. Ista cōmemorat

C

p

beatꝰ bernardꝰ ĩ quadã auctori-
tate ita dicēs. Est caritas ĩ actu.
ē et in affectu. et de illa quidē
q̄ ē opis puta mādatū ee datū
hoībꝫ. Illa ĩ affectu qs ita habꝫ
ut mandat. Ergo illa mādat ad
meritū. ista dat in p̄miū. Cuiꝰ
ĩiciū pfectūq: vitā p̄ntē expiri
dina grã posse nō negamꝰ. sꝫ
plane cōsūmacionē deferimꝰ fu-
ture felicitati. Quō ergo iuben-
da fuit q̄ implenda nullo mō erat.
Certe mādādo ĩpossibilia nō p̄ua-
ricatores cōstituit hoīes sꝫ humiles.
ut omē os obstruat et subditꝰ
fiat oīs mūdꝰ deo. q: ex opibꝫ le-
gis nō iustificat oīs caro corā illo.
Accipiētes quippe mādatū et sēci-
tes defectū clamabimꝰ ĩ celū et
miserebit nr̄i deꝰ nr̄. et sciemꝰ ĩ
illa die q: nō ex opibꝫ iusticie que
fecimꝰ nos. sꝫ scđm misericor-
diā suā saluos nos fecit. Unde cū
dn̄s dixisset. Diligite ĩimicos ves-
tros. mox de opibꝫ ĩfert. bn̄faci-
te hiis q̄ oderūt vos. qđ actuali
caritati cōuenire videt. Itē scrip-
tura. Si esurierit ĩimicꝰ tuꝰ ciba
illū. Et dn̄s. Si diligitis me sermo-
nē meū seruate. Siquidē certe
de ope monuisset. si in affectiōe
tā fuisset dilcō. Hec bernardꝰ.
Implecio ergo huiꝰ mādati nō ē
de necessitate salutis. alias enī
oīs hō eēt ĩ statu dāpnacoīs. sed
conatꝰ ad pficiendū qđ mādat
ē de necessitate salutis. Unde huiꝰ
p̄cepti ĩplecio nō cōstituit ho-
mīes trāsgressores. sꝫ cōtēptꝰ.

Licet eī ĩpossibile sit pdictū p̄cep-
tū ĩ hac vita posse attingē. trans-
gressionē tñ eiꝰ euadimꝰ si ĩfimū
gradū caritatis attigimꝰ seu te-
neamꝰ. Est aūt ĩfimꝰ gradꝰ di-
uine caritatis ut nichil sup̄ deū
uł equalit̄ deo diligat. a quo gra-
du q̄ deficit. deficit a salute. q:
nullo mō manet ĩ caritate. Et
q̄uīs caritas ĩ statu vie nō pos-
sit ita pfica pfcē ut mādat. debꝫ
tñ q̄libꝫ deuotꝰ facē qđ ĩ se ē ipm
deū diligēdo scđm totā possibili-
tatē suā. q: solꝰ ē amor p̄ quē aīa
pt et si nō ex equo. suo creatori
mutuā respōdere vicē. De hoc
btūs bernardꝰ sup̄ cātica sic dicit
Solꝰ ē amor ex oībꝫ aīe motibus
et sensibꝫ ĩ quo pt creatura et si
nō ex equo suo respondē aucto-
ri. et de sili mutuā respōdere
vicē. et si minꝰ diligit creatura.
qm̄ minor ē tñ si ex toto se dili-
git nichil deest ubi totū ē. Hec
bernardꝰ. Debet ergo q̄libꝫ fide-
lis diligē deū scđm totū posse
suū. nā uniꝰcuiꝰq: possibilitas
erit eiꝰ mēsura. et q̄nto qs plꝰ
amat tāto felicior ē. dilat ergo
cor hoīs p piū affectū. ut totū im-
pleat qđ in eo ē. Ad hoc faciendū
hortat hugo ita dicēs. Q̄ntū po-
tes tm̄ dilige. Possibilitas tua
erit mēsura tua. q̄nto plꝰ amas
tāto plꝰ habes. et q̄nto plꝰ ha-
bes tāto plꝰ felicior es. Extendē
ergo et dilatare q̄ntū potes ut
totū ipleat qđ ĩ te ē. eaq̄ si totū
nō replatur qđ in illo ē noli ti-

mere quasi deficere debeat ille
si nimium capax fueris si vas nō
deficiat oleū sufficiat. Cor tuū. tuū
vas ē. amor illi⁹ oleū ē. qđ diu vas
habes ille īfundē nō cessat et cū
tu vas ampli⁹ nō habueris ille
adhuc oleū habet. Hec hugo. In
dilcōne ergo dei nulla mēsura
habenda ē nisi hec sola ut tm̄
exhibeat quisqꝫ qn̄tū habet. si
aūt min⁹ fecerit qm̄ potest iam
ī illo nō ē caritas debita et or
dinata. De hoc origenes sup
cātica sic dicit. In diligēdo deū
null⁹ mod⁹ nulla mensura ha
bēda ē nisi hec sola ut tm̄ exhi
beas qn̄tū habes. In xpō et ihū
diligend⁹ ē de⁹ ex toto corde ex
tota aiā et ex totis viribꝫ. ī hoc
ergo nulla mēsura ē. Diligere
uō proximū ē etiā aliq̄ mēsura.
Proximū inq̄t tuū diliges sicut
teipm̄. Si ergo aut ī dei dilcō
ne min⁹ aliqđ feceris qm̄ po
tes et qm̄ ī viribꝫ tuis ē. aut
int̄ te et proximū nō seruaueris
equitatē s̄ differētie habueris.
non ē ī te caritas ordinata nec
ordinē suū tenēs. Hec origenes.
Discam⁹ igit̄ dn̄m nr̄m ama
re dulcit̄ prudent̄ et fortit̄ ne
illecti p carnalia delectamēta
ne decepti p dyabolica tēpta
mēta ne oppressi p hui⁹ mūdi
aduersa ab amore dn̄i auella
mur. Ad hoc faciendū suadet
btūs bernard⁹ sic dicēs. Disce
xpiāne a xpō quēadmodū dili
gas xpm̄. Disce amare dulcit̄.

amare prudent̄. amare fortiter.
Dulcit̄ ne illecti. prudent̄ ne de
cepti. fortit̄ ne oppressi ab amore
dn̄i euellam̄. ne mūdi glā seu
carnis voluptatibꝫ abducaris.
dulcescat tibi pro hijs sapientia
xpūs. ne seducaris spū mēdacij
et erroris. lucescat tibi veritas
xpūs. ne aduersitatibꝫ fatigeris. cō
firmet te v̄tus dei xpūs. Dilige
dn̄m deū tuū toto et pleno cor
dis affectu. dilige tota rōnis vi
gilancia et circū spectione. dilige
etiā tota v̄tute ut nec mori pro
ei⁹ amore ptimescas. Vn̄ nō abdu
ci blandicijs nec seduci fallacijs
nec iniurijs frangi toto corde tota
aiā tota v̄tute diligere ē. Hec ber
nard⁹. Sciendū etiā qđ de⁹ qui
fecit nos exigit a nobis nosmet
ipōs totos. s̄ gaudeam⁹ qđ ipē
solus p suā dulcē p̄ntiā sufficit
corda hoim̄ īplere. De hoc btūs
aug⁹ sic dicit. Totū exigit a te
q̄ fecit te. s̄ noli tristis eē q̄i ni
chil tibi gaudeas maneat in te.
Ex hoc enī diligis te qđ diligis
deū ex toto te. nec mirū si de⁹
velit habē cor ītegrū nō suffici
at illud implē. Hec aug⁹. De
bem⁹ etiā nosmetipōs totos of
ferre creatori nr̄o et hoc p vite
puritatē et ipi⁹ ītimā caritatē
ppt̄ bn̄ficia nobis ab ei⁹ pietate
īpensa videlicet qđ fecit et redemit
nos et vitā eternā nobis dare dis
posuit. De hoc ancelm⁹ ī libro
meditacionū sic ait. Ecce dn̄e qđ
me fecisti debeo meipm̄ amori tuo

totū . qr tanta promittis debeo me
ipm̄ amori tuo totū . ymo tn̄ de
beo plꝰ ipm̄ me ipm̄ . q̄nto tu ma
ior me es pro quo dedisti te ipm̄ .
Hec anselmꝰ . Hec igit̄ bn̄ficia
debēt stimulare vnūquēq fide
lē ad diligendū deū solū sup oīa .

De signis et cõiecturis p q̄ hō aliqualit̄ itellig̃e pt̄ se hr̄e carit̄e g̃tuitā q° ad ī p̄ncipientes

Desidero etiā aliq scire de
signis et cõiecturis q̄bz
possit homo aliqualit̄ itelligere
se habē caritatē gratuitā et de
hijs cupio edoceri . p̄r̄ Clā . xi

Scire debes q̄ ppt̄ ipfectio
nē et multiplices defectꝰ
nr̄os nō possumꝰ c̄titudinalit̄
scire vtrū habeamꝰ habitū cari
tatis affectiōis : et ideo oportet
nos eē cõtentos aliq̄bz signis et
cõiecturis quibz aliq̄lit̄ cõfidamꝰ
nos habē caritatē gratuitā . Ista
vō signa et coniecture oriūtur
ex actibz caritatis quorū aliq actꝰ
caritatis sunt icipienciū . aliq̄
sunt pficienciū . et aliq̄ sūt cari
tatis pfectorū . ppt̄ qđ aliq̄ sig
na caritatis iam genite atq a
lia signa caritatis iā roborate :
et alia sūt signa caritatis iā p
fc̄e . Signa caritatis iā genite
siue infuse q̄ ptinēt ad icipien
tes sicut dicit btūs bernardꝰ ī
smone de oībz scīs sunt q̄tuor
q̄ ibi enūat ita dicēs . Primū
signū caritatis iā genite ul' in
fuse ē dolor de culpa pterita .
Racio huiꝰ ē . qr caritas et culpa
mortalis opponūtur : et ideo simul
stare nō possunt ī eadē volūtate .
Igit̄ qn̄ caritas ē ī volūtate ex
pellit culpā p dolorē cõtricionis .
Vn̄ augꝰ ī omelia viij sup ihoēm
sic dicit . Radix oīm bonorū ē cari
tas . et radix oīm malorū ē cupidi
tas et simul ambe eē nō possunt :
qr nisi vna fuerit radicitꝰ euul
sa , alia plantari nō pt̄ . Ergo do
lor contricōis signū ē habite cari
tatis . Scđm signū caritatis ge
nite scđm bernardū ibidē : ē fir
mū ppositū cauēdi futura peccā
cū effectu . Cuiꝰ rō ē . qr habere
ppositū cauēdi oīa peccā mortalia
cū effectu nec p amorē natura
lē nec p acq̄sitā dilcōnē pt̄ ha
beri sine caritate adiuuāte . Vn̄
augꝰ ī libro p̄mo retractionū
cap° viij dicit . Nā volūtas hūa
nisi grā liberet̄ a seruitute dya
boli q̄ fc̄ā ē serua peccā et p grā
ciā adiuet̄ : rc̄ē pieq; viuē a
mortalibz nō pt̄ . Licet eī ppter
libertatē possit vitare qđlibet
mortale : nō pt̄ tn̄ ppt̄ infirmita
tē diu oīa ī cõi vitare quin ī
aliqđ icadat . Igit̄ diu eē sine
cõsciēcia mortalis peccā , ē signū
caritatis iā genite . Terciū sig
nū caritatis et dilcōnis ē ī au
ditu sermonis diuini . Rō huiꝰ
ē . qr amātes delectant̄ ī sermo
nibz amatorū : siue sint sermoēs
inspirati siue scripti siue exteriꝰ
auditi ut ex illis capiāt exprimē
tū mutuorū affectuū quos cari
tas silēcio tegē nō pt̄ . Nos eīn

amārū ē ait crisostim⁹ ut amic
re suū silencio tacē neq̄at. Et
dn̄s dicit. Qui ē ex deo v̄ba dei
audit. Ex hijs patet q̄ delectacō
ī auditu tali ē signū caritatis ge
nite. Quartū signū dilcōnis est
p̄mptitudo boni op̄is. Cui⁹ rō
ē q̄r caritas ē maxīe opatiua.
et iō īpat omnē actū ordinatū
et ordinabilē. Vn̄ dicit btūs gre
go⁹. Nūq̄ eni amor dei ē ociosus.
Opat' eni magna si ē. si aūt opa
ri renuit amor nō ē. Ergo p̄mp
ta opacio bonor̄ opm ē signū ha
bite caritatis. q̄r scd̄m eidē btm
gregoriū, p̄bacio dilcōnis exhi
bicio ē op̄is. Quītū uō signū ca
ritatis genite pōīt ambrosi⁹ in
libro de solitudinib; vbi dicit. q̄
q̄n aliq̄s de defcū spūali alior̄
tristat. et de pfcū alior̄ letatur.
signū ē caritatis. Et btūs ī vna e
pistola sic dicit. Qui nō dolet de
malis p̄ximi. nō ē ī eo caritas
xp̄i. Vn̄ scd̄m aplm. caritas nō
cōgaudet iniq̄tati. s; magis cōgau
det veritati. Igitur tristari de
defcū spūaliū et gaudere de cor
pfcū ē signū caritatis genite.
q̄d ptinet ad incipiētes. De signis
caritatis roborate ad pficiētes

Secūdo uidēdū de signis
caritatis iā roborate q̄
ptinēt ad proficiētes. De quo
sciedū q̄ q̄nq; sūt signa carita
tis iā roborate. Primū signū p
ficiētis caritatis. ē feruēs et iug
is cōsciē examīacio. nō solū de

pctīs mortalib; s; etiā de veīalib;.
Racio huj⁹ ē. q̄r caritas sicut oppo
nit' pctō mor̄li ita feruor carita
tis opponit' pctō veīali. ut ipm
expellat ab aīa ne spūi scō displi
ceat. q̄ oīs officinas mētis visitat
et mūdat. Vn̄ dicit btūs bernard⁹.
Spūs scūs p̄fecto monet et mouet
et docet. monet memoriā. mouet
volūtatē. docet racionē. nec minimā
paleā pcī īfra cordis habitaculū
q̄d possidet patit' residere. s; sta
tī igne subtilissime circūspectiōis
exurit. De quo igne ābrosi⁹ sup
illud luce xij. Ignē veni mittere
ī trā dicit. Ignis qui aurea vasa
dn̄ice dom⁹ meliorat. fenū vero
cōsumit et stipulā. Aurea vasa
sūt aīe ad ymaginē dei facte se
cūdū tres potēcias. scd̄m quas dei
capaces sūt. quas ignis caritatis
īnouat et pficit cū pctā defformā
cia tm̄ maiora q̄ minora liquesc̄e
do cōsumit. Cū igit' freq̄uēs cōsciē
examīacio fit a spū scō p feruo
rē caritatis. planū ē q̄ ip̄a ē sig
nū roborate caritatis. Scd̄m
signū p̄ficiētis caritatis iā robo
rate. ē cōcupiē diminucio. Rō
huj⁹ signi ē. q̄r q̄nto caritas dili
gēs deū magis augmētat'. tāto
magis hō a cōcupīa tpaliū elon
gat' et ī corpe cōcupīa minuit'.
Vn̄ btūs aug⁹ dicit. q̄ minuit' cō
cupīa caritate crescente. donec
veiāt ad magnitudinē qua ma
ior ee nō possit. Vbi aūt nō ē ca
ritas ibi regnat cupiditas. reg
nat aūt cupiditas. q̄n desideriū

et saporem veri boni expellit. Ergo
concupiscentie signum diminucio est signum
caritatis roborate. Tercium signum
caritatis proficientis est sensuum inte
riorum sive spiritualium vitalis exer
citacio. Racio huius est quia sicut exer
citacio sensuum corporalium signum est
corporalis vite, ita exercitacio
spiritualium signum est spiritualis vite. Sunt
namque quinque sensus interiores in mente,
sicut sunt quinque exteriores in corpore,
sicut dicitur in libro de spiritu et anima.
Unde sicut habitare in corpore animam
probant sensus vitales, ita habitare
in anima spiritum probat vita spiritualis. Illud
ex visu et auditu dinoscitur, illud
ex caritate et aliis virtutibus pro
batur. Quia igitur ex caritate sive
dileccione que est vita anime sensus anime in
teriores vivificantur et exercitantur. X
Quartum signum caritatis proficientis
est studiosa mandatorum observacio.
Racio huius signi est quia observacio man
datorum sine vera dileccione fieri non
potest. Unde dominus dicit: Qui diligit
me sermonem meum servabit, et pater
meus diliget eum. Quod exponens
Gregorius in omelia dicit: In quorun
dam corda venit et mansionem non fa
cit, quia tempore temptacionis ab eo recedunt.
In quorundam corda venit et mansionem
facit, quia sic amor sive caritas di
vinitatis eos penetrat, ut ab a
more illius temptacionis tempore non rece
dant. Dicit eciam de hoc beatus Au
gustinus: Tu qui veram requiem que post hanc
vitam promittitur christianis, eciam hic eam
inter amarissimas vite huius moles
tias suavem iocundamque gustabis si
eius qui promisit precepta servaveris

X ideo perfectus interiores sive spirituales
exercitaciones signa sunt roborate
caritatis

et dilexeris. Quintum signum cari
tatis proficientis est divinarum verita
tum manifestacio. Racio huius signi
est quia amor est causa communicacionis, et
ideo amicus revelat et communicat
amico suo secreta sua, sic dominus
facit illis quos diligit. De hoc
Richardus de sancto Victore sic dicit: Hinc nos
ce quod subtilitas divinarum revelacio
num sit maximum divine dileccionis
indicium. Audi: Iam non dicam vos ser
vos sed amicos meos, quia omnia quecumque
audivi a patre meo nota feci vo
bis. Unde ex magnitudine divine di
leccionis dependet modus divine
revelacionis. Sic igitur patet quin
tum signum caritatis iam roborate
quod pertinet ad proficientes. De signis
caritatis perfecte existentis que ad perfectos

Tercio videndum est de signis
caritatis iam perfecte prout per
ficitur in via. Dicit enim Proverbiorum
iiij°: Iustorum semita quasi lux splendida
crescit et proficit usque ad perfectum diem,
scilicet perfecte caritatis. Et ideo sciendum
quod in viatoribus eciam perfectis viris
duplex est perfeccio caritatis. Una est
necessitatis et sufficiencie. Alia privi
legiate est sanctitatis et excellencie.
Has perfecciones tangit Prosper libro
quarto de vita contemplativa, ubi sic
dicit: In hac vita perfecti sunt illi
qui perfecte deum diligunt, qui volendo
quod vult deus nullis peccatis quibus
offenditur acquiescunt, et semper ad virtu
tes habendas et diligendas se
extendunt. Perfeccionem necessitatis tan
git cum dicit: volendo quod deus vult,
et hanc habent quicumque manent in
caritate. Et ad hanc perfeccionem

De signis caritatis perfecte ad perfectos
pertinens

Ca. XI

na pfc̄ois caritatis hic nō ꝗrut̄. ſ

ĩuitat dn̄s deut. xviij dicēs. P
fect⁹ eris et absq̃ macula corā
dn̄o deo tuo. absq̃ macula ĩmuā
li ait glosa. Pfectionē aũt excel
lēciã tãgit cũ dicit. et ſp ad vtu
tes hndas se extendit. Na ide
ſſiũ pficiēdi studiũ et magnũ
conat⁹ ad pfcionē reputant
p facto. Sꝫ q̃ sicut dicit aplus.
Velle adiacet michi pficere aũt
nō inuenio. Ideo plena pfcio cari
tatis qualis erit ĩ pria nullo
mō haberi pt̄ ĩ via. ꝓpt̄ qd̄ sig
pfcionis caritatis p ut ĩn
via haberi possũt. Est igit no
tandũ q̃ signa caritatis pfcē
dupliciť cõsiderari possũt. q̃
qdã habent q̃i ex actionibꝫ exte
riorib. qdã ex actionibꝫ ĩterioribꝫ.
et de vtrisq̃ actionibꝫ tã exterio
rib q̃ ĩterioribꝫ quinq̃ signa ha
bent ac signari pñt. Primũ i
git signũ extrinsecũ caritatis p
fcē ē. si q̃s pro salute proximi
mori parat⁹ sit. Rō hui⁹ signi pt̄
esse talis sicut dicit aug⁹ ĩ libro
de grã et libro arbitrio. Qua ca
ritas nō sufficit ad ĩplēda mag
na mãdata. ut sũt mori p xp̄o
ul' p frībꝫ et cetã h⁹moi. ſ req
rit ad hoc caritas magna id
ē pfcã. Vñ sup eplãm iohis idē
aug⁹ sic dicit. Pfcã caritas hec
ē. ut quis pro frībꝫ parat⁹ sit eciã
mori. Ex hac igit̃ vtute patet
signũ pfcē caritatis. Scd̄m sig
nũ extrinsecũ caritatis pfcē ē. si ĩ
imicos diligit et eis pro deo bn̄
facit. Rō hui⁹ signi ē sicut dicit

hugo de arra aĩe. Amor trãsformat
amãtē ĩ silitudinē amati. igitũ
pt̄. nō solũ q̃ntũ ad sbam. ſ eciã
quãtũ ad opacões arduas et diffi
ciles. Cũ igit̃ de⁹ amat ab eo q̃
diligit ĩimicos et bn̄facit eis seq̃s
vbũ dn̄i dicētis. Diligite ĩimicos
vr̄os bn̄facite eis &c. ut sitis pfci
sicut et pr̄ vr̄ pfcs ē. Et hoc nō pt̄
fieri p q̃libꝫ dilcõnē ſ pfcãz. quia
tlis dilectio pro ut dicit aug⁹ p
fcōz ē. Et origenes sup cãtica di
cit. q̃ exhibicio pietatis pbat mag
nitudinē amoris. ĩō illud signũ
verũ ē scꝫ diligē ĩimicos ꝓpt deũ.
Terciũ signũ extrinsecũ caritatis
pfcē ē. si oĩa aduersancia gaudēt
suscipit et pacient̃ finit. Rō hui⁹
signi ē. q̃ caritas pfcã mētē ab
amore hui⁹ vite quasi totalit̃ a
uertit et occidēdo ĩsensibilē red
dit. q̃ penas tp̄ales et mortē cõ
tēpnē facit. De hoc btũs grego⁹
ita dicit. Sicut mors corp⁹ ĩteri
mit. sic caritas vite et̃ne ab amo
re tp̄aliũ mētē auertit et occidit.
Nã mētē quã pfcã caritas absor
buerit. ad terena foris desideria
ĩsensibilē reddit. Neq̃ fact⁹ q̃libꝫ
pro dn̄o mori potuisset ĩ corpe. si
prius a terenis desideriis nō fuis
set mortu⁹ ĩ mēte. Caritas ergo
oĩa sustinet ait paul⁹. Vñ apli
ibãt gaudētes a cõspcu cõsilij &c.
Sic igit̃ patet veritas hui⁹ sig
ni videlicꝫ pfcē caritatis. Quartũ
signũ extrinsecũ caritatis pfcē ē.
si oĩbꝫ renũciare q̃s parat⁹ sit et
sequi xp̄m. Rō hui⁹ signi ē. quia

ꝑfcā caritas oīa tēnuit q̄ ei⁹ officiū
ī ipediūt. Vn̄ paul⁹ oīa arbitra
tꝰ ē ut stercora, ut xp̄m lucrifa
ceret. ꝫ tpaliū ꝯcupia marie ipe
dit officiū caritatis. Dicit etiā
btūs aug⁹ ꝙ caritatis venenū ē
spes adipiscēdoꝝ ꝗ retinēdoꝝ
tpaliū. et nutrimētū caritatis ē
īminucio cupiditatis. ꝑfcīo uero
caritatis ē ubi nulla ē cupiditas.
Hec aug⁹. De hoc dicit etiā btūs
gregori⁹. Sūt nonulli iustoꝝ q̄
ad apphēdēdū culmē ꝑfcōnis dū
altiora īteri⁹ appetūt exteri⁹ cūc
ta dereliquūt. qui reb; habitis
se nudāt glīa honoris se expoli
ant. q̄ desiderioꝝ intrioꝝ assiduita
te se affligūt et de exterioꝛib; ꝯ
solacionē habere nolūt. Hec gre
gori⁹. Et sic patet ꝙ renūciacio
oīm et seq̄ xp̄m signū ē carita
tis ꝑfce. Quītū signū extīse
cū caritatis ꝑfce ē. si quis nichil
aliud ꝙ solū deū diligit. et eūdē
timore filiali timet. Hō hui⁹ sig
nū ē. ꝗꝛ ꝑfcā caritas foras mittit
omnē timorē. ut dicit ihōes ī sua
canonica. Qͬd exponēs gilbert⁹
sic dicit. Caritas proximi caret
liuore. ꝫ caritas xp̄i caret tīore.
Hec enī nichil penale habet. Ti
mor eī penā habet. Igit̄ ī carita
te xp̄i nō erit timor, nisi filial'.
Hec gilbert⁹. Vbi nondū ꝑ ut
dicit btūs aug⁹ ī glosa sup p̄s ͥⁱⁿ
Cū sūt nōnulli hoīes q̄ habēt timo
rē et ꝑ tīorē ꝯtinēt se a pc̄o. Ti
mēt quidē. ꝫ nō amāt iusticiā.
Cū āt ꝑ tīorē se ꝯtinēt a pc̄o fit

ꝯsuetudo iusticie et īcipit qd̄ du
rū erat amari et dulcescit de⁹.
et iā īcipit hō ꝓpterea iuste viuē.
nō ꝗꝛ timet penas ꝫ ꝗꝛ amat
etnitatē. Exclus⁹ ē ergo timor
a caritate. succescit tīor cast⁹ ve
niēs de amore. Ille āt tīor nō ē
cast⁹ q̄ tīore facit q̄cq̄ facit boni.
nō tīore amittēdi illud bonū ꝫ
timore paciēdi illud malū. Iste
timet ne ꝑdat ampler⁹ pulch
rimū sponsū. ꝫ timet ne mittat̄ in
gehēnā. Hec aug⁹. Vn̄ vera et ꝑ
fcā obsequia deo nō reddim⁹ ni
si cū eū ꝓpt̄ timoris fiduciā nō
timem⁹. et cū ad bona opa agē
da nō nos met⁹ ducit ꝫ affect⁹.
De hoc btūs gregori⁹ ī xx libro
moraᷓ sup illo vbo. neq̄ eni pos
sū metuēs respondē. sic ait. Deo
quippe respondē ē ei⁹ donis ꝑ
cedentib; mā obseq̄a reddē. Hec
tū quippe de⁹ hoīez ꝯdidit. eūq̄
ad ꝑuersa defluētē cū lōganimi
tate tollerat. cotidie culpas aspi
cit et tn̄ viuēdi spacia nō cita⁹
abscidit. dona largit̄ benigni
tate sua et erga malos vtit̄. Res
pondē hō tot bn̄ficijs debet ꝫ
tn̄ respondē metuēs nō valet.
ꝗꝛ humani generis ꝯditorē qui
adhuc serulit̄ formidat, pcul
dubio nō amat. Nā tūc solū
deo vera obseq̄a reddim⁹ cū eū
ꝓpt̄ amoris fiduciā nō timem⁹.
cū nos ad bona opa affect⁹ nō
met⁹ dirigit. cū malū nr̄e mē
ti iā nō placet etiā si licz. Nā q̄ a
ꝑuersitatis ope ex timore resti

git' puersa libent' ageret si lice
ret. Nequaq̄ ergo venit recta
ē q̄ ad huc a puitatis desiderio li
ber nō ē. Vn̄ vera obsequa deo
nō reddim⁹ si ex tīore mādatis
illi⁹ et nō pocī⁹ ex amore serui
m⁹. Hec gregori⁹. Ex hijs dictis
patet q̄ dilige deū sup oīa et illi⁹
pceptis nō ex timore ſ amore
obedire ac illa pficere sint signa
caritatis pfēc. De signis extri
secis caritatis pfecte

Postq̄ igit' tractatū ē de
signis caritatis pfēc ex
trīsecis: nūc videdū ē de sig
nis ītrīsecis eiusdē pfēc carita
tis. Sūt aūt q̄dā actiones cari
tatis q̄ īt⁹ manētes a cari
tate elicite ul' īperate. et illa s'
signa tāto veriora q̄nto ītimio
ra. Qnto enī caritas ē pfectior
tāto ē acucior et ad ītima pe
nes. et iō ītimiores et pfectio
res elicit act⁹. Primū igitur (C)
signū ītrīsecū caritatis pfēc s'
pfunda intima mētis amātis
trāgit' stati suspiria amorosa q̄
nitios amoris expellit. donec
eā pn̄ia dilci visitet et reficiat.
Vn̄ grego⁹ quīto libro moraliū
adducēs illud iob. anteq̄ come
dā suspiro. dicit. q̄ mens ad ī
spectionē fulgoris p ītima sus
piria vegetata cōualescat. q̄r
eā amor veritatis reficit uel
afficit et refectio cōtēplacōis
pascit. Hec gregori⁹. Tepidus
aūt amor hoc facē nō pt. sicut
amor pfcs. Patet ergo q̄ ītima
suspiria sūt signa caritatis pfēc.

suspiria mētis + ītima. Racio pt
ee talis. q̄r q̄n meoria rei amate

Scdm signū intrīsecū pfēc carita (D)
tis sunt alta desideria. Rō hui⁹
signi ē. q̄r aug⁹ libro xiij cōfessionū
sic dicit. Oīa ponderib⁹ suis a
gūt et loca sua petūt. grauia de
orsū ut lapis et leuia sursū ut ig
nis. ſ q̄d ē pond⁹ ī corpib⁹ amor
ē ī spiritib⁹. Vn̄ aug⁹ ibidē dicit.
Amor me⁹ pond⁹ meū. eo feror quocūz feror.
dono tuo accēdim' et sursū ferim':
ī ardescim⁹ et im⁹ et ascendim⁹
p ascēsioēs ī corde ad pacē ihrlm.
Hec aug⁹. Ergo q̄nto amor ma
gis accēdit' tāto desideria amo
rosa pfecti⁹ sursū ferūt'. nec q̄
escūt donec ad locū suū s. ad a
matū deū puenīāt. Dicit eciā de
hoc btūs gregori⁹ ī libro moraliū.
Scī viri cū eternitatis desiderijs
anhelāt. ī tāta altitudine vite se
subleuāt. ut audire q̄ mundi sūt
graue sibi ac depmēs pond⁹ cre
dāt. Valde eī ītollerabile estimāt.
q̄cq̄ illud nō sonat exterius q̄d
int⁹ amāt. Multiplicata eciā ca
ritate maiorib⁹ desiderijs estuāt.
et iā puenire ad vitā sp̄s eciā p
cruciat⁹ corporis anhelāt. Hec gre
gori⁹. Ex hoc patet q̄ alta de
sideria q̄ in sumū bonū deside
rabile solū tendūt. signa pfēc
sūt caritatis. Terciū signū intrī (E)
secū caritatis pfēc. sūt cogitaci
ones languide. Rō hui⁹ signi ē
ista. Fulgēci⁹ enī ī quodā sermōē
sic dicit. Necesse ē ut quo p̄cesse
rit dilcōnis thesaur⁹ id ē amatū:
illuc sequat' cogitacōis affect⁹ id
ē desideriū amorosū. Ideo veri
tas ait. Vbi thesaur⁹ tu⁹ ibi est

et cor tuū. Ut ergo ī celestib; thesau
risem9 celestia diligam9. Uis er
go nosce ubi thesaurisas. attēde
quid amas. Attende etiā quid co
gitas et ita fiet ut thesaurū tuū
ex tuo amore cognoscas. et amo
rē tuū indicio cogitacoīs tue ī
telligas. Hec fulgenci9. Si igit̄
cogitacoīs affect9 ē ubi ē thesau
rus amoris id ē amatū. planū
ē ꝙ cogitacio fastidit oīne aliud
ab amato. Un̄ glosa sup̄ illud
cāticoꝝ v°. Adiuro vos. ut nūciē
etis dilecto ꝙ amore langueo:
sic dicit. Pre magnitudīe amoris
oīā tp̄alia sunt michi fastidio vn̄
lāgueo. Languor aūt iste causatur
ex amore ꝑfecto. Un̄ origenes ibi
dē distīguit int̄ simplicē amorē
ardorē et lāguorē dicēs. Amant
īquit īcipiētes. ardēt ꝑficientes:
lāguēt ꝑfcī. Igit̄ cogitacoēs lan
guide sunt signū amoris ꝑfecti.
Tercīū signū ītrīsecū caritatis ꝑ
fcē sūt exspectacoes tediose. Ro h9
signi ē. ꝙ sicut dicit linconiensis
sup̄ vij ca° angelice ierarchie. A
more tendēte ī rē amatā nichil
velocī9 nichil acuci9 nichil pe
netrabili9 nichil subtili9. ꝙ sua
natura nō quiescat donec sup̄na
turalit̄ penetrauit totā ꝑfudita
tē et trāsierit amabilis totali
tatē qn̄tū pt̄. Et iō qn̄ cursū isti9
amoris īpedit̄ uel tardat̄ quīt̄
cuiq; tota mēs turbat̄ et exspec
tacoē attediat̄. Quia sicut dicit
richard9 amāti oīs mora nimis
lōga videt̄ et exspectacio one
rosa. ut clamet cū scō iob. Tedet

aīām meā vite mee. Qd̄ expo
nēs bt̄s gregori9 ita dicit. Pns̄
vita vilescere id ē tedere īcipit:
dū diuin9 amor dulcescē īcepit.
Un̄ amor caritatis ꝑfcē quodā
īcēdio succensi9. fastidit oīne qd̄
cursū sui amoris īpedit. Et sic
patet qr̄tū signū caritatis ꝑfcē.
Quītū aūt signū ꝑfcē caritatis
sūt affectioēs extatice. Extasis
uō ē excess9 mētis aūt papias.
Rō hui9 signi ē. ꝙ sicut dyonisi9
aijt° de diuis noīb; Amor ī deū
tendēs ē faciēs extasim spūs
Et reddēs racionē ibidē dicit. ꝙ
amor nō ꝑmittit amatores ee
sui ip̄oꝝ ꝑ mētis sobrietatē. ſ; eoꝝ
q amant ꝑ mētis excessū. ſ; illi
qui sui nō sunt ſ; alioꝝ extra se
sūt. Nā ut dicit bt̄s bernard9.
Nō ē p̄sencior sp̄s nr̄ ubi aīmat
qn̄ ubi amat. qd̄ tn̄ ītelligēdū
ē qn̄tū ad conatū affectioīs sue.
Huc aūt excessū nō pt̄ facere ni
si caritas ꝑfcā: q ꝑ sua forte īdi
nacionē causat tendēciā vehe
mētē in rē amatā. Qd̄ ostēdit
dyonisi9 ꝑ exēplū allegās pau
lū ita dicēs. Dīus paul9 ī amo
re dei magnifice excellēs. dicit
ad galatas ij. Uiuo ego iā nō
ego. viuit aūt ī me xp̄s. Hoc aūt
dicit sicut ver9 amator et ex
tasim pass9 viuēs deo nō sibi.
Hoc exponēs vercellensis ī ꝓlo
go sup̄ cāticā. sic dicit. Uiuo ego
vita naturali. iā nō ego ꝑ mu
tacionē excessiuā ad eternitatis
īmēsitatē. qi absorpta et suo
officio suspensa dirigor mo

neor doceor et regor vita sup sub
stāciali cu vnior qua repleor.
viuit aūt ī me xp̄s. id ē sicut aīa
sobria me regit naturalit et
disponit ad omnē actū īferio
rē. sic vit9 xp̄i cu vnior gratu
te me viuificat et ad oīa dis
ponit. Sequit. Hoc dixit sicut
ver9 amator. Ver9 aūt amator
ē. q ī solū sūme et vere diligibi
le et desiderabile īmediate et
ppt ipm̄ solū sup intellectualit
tendit. Hec ille. Debem9 ergo
adherē deo p piū amorē. qr in
ipō ē plena refectio et quies
ppetua aīar scār. Vn̄ dicit bt̄s
bernard9. O bone ihu amor
tuus nō ē trāsitori9 s; etn9. non
ē ociosus. qr q te diligūt nō te
pesāt. Meditacio tua sup mel
dulcis. loq de te plena refectio
nosse te pfcā cōsolacio adherē
tibi vita etna. a te separi mors
ppetua. Hec bernard9. Sic igi
tur patet quītū et vltimū sig
nū ... trāseūt pfcē caritatis Qd
boū cōferat aīe ipā caritas

Habita īformacōē de sig
nis et cōiecturis ip̄i9 ca
ritatis. nūc qd bonū cōferat aīe
hec eadē caritas de hoc cupio e
doceri. Pr. Ca. xij

Scire debes q vit9 carita
tis efficit aīaz hoīs spon
sam xp̄i et tēplū sp̄s scī. Nam
oīs aīa fidelis q ē in caritate et
ī statu grē ē spōsa xp̄i. q copu
latū ē ipī deo p sacmētū baptis
matis et accepit ab eo arrā viz
remissionē pccōr et donū sp̄s
scī. De hoc theophil9 sic dicit. Oīs
aīe sponsi9 xp̄s ē sponsaliū vō loc9
ubi cōiūctio efficit loc9 ē baptis
matis siue ecclesia. dat vō arrā
spōse pccōr remissionē et sp̄s scī
cōione. pfectiora vō ī futuro sclō
retribuet dignis. Null9 aūt ē ali9
sponsi9 nisi sol9 xp̄s. Hec theophil9.
Hūc ergo sponsū aīa sibi copulat.
qn̄ ei p verū amorē īheret. Vn̄ di
cit richard9 de scō victore. Ver9
aīe sponsus de9 ē. quē tūc vera
aūt nobis copulam9 qn̄ ei p veru
amorē inherem9. pmo vō tūc si
bi nos ille cōnectit. qn̄ nos qbus
dā ītimis cōmercijs ad suū amo
rē accedit et arci9 astrīgit. Vn̄
fit ut quē prius cōsueuerāt mlt
tū formidare. icipiat postmodū
ardent amare. Hec richardus.
Vbi notādū q sicut violacio cor
pis q fit p pccm̄ carnale corrū
pit virginitatē. sic violacio fidei
corrūpit integritatē mentis. Qm̄
dū ergo seruam9 deo fidē per
vite puritatē. tā diu mētis ītē
gritatē quā pro virginitate acce
pim9 custodim9. De hoc beat9
aug9 sic dicit. Sicut violacio cor
pis violat et corrūpit virginita
tē scz p pccm̄ carnale. sic violacio
fidei corrūpit integritatē mētis.
Virginitas carnis corp9 ītactū. s;
virginitas mētis fides īcorrupta.
Qm̄ dū ergo seruabim9 deo fi
dei veritatē ipī fidelit adheren
tes. tā diu mētis ītegritatē quā
pro virginitate accepim9 custodi
m9. Qd si fidē violauerim9 penis
nos neq pternētes p penitē

cīā et satisfactionē reparem⁹:
et ī posterū similia caueam⁹ et
deo ideo iterū p amorē adhere
am⁹. et eadē adhesio et cōtinē
cia nobis iter pro virginitate re
putat' et si nō q̄ntū q̄d aureolā
saltē q̄ntū ad meritū. Hec aug⁹.
Vn̄ aīa p pctm̄ corrupta et p vi
cia carnalia fedata ac polluta de
bet suā deformitatē p peniā pe
nitēciā deponē. et sepām̄ virtuti
bz ac bōis moribz decent' ador
nare: ut tāti spōsi amplexibz vi
delicet xpi digna valeat existē.
q̄z scimonia vite et dei amor so
let corruptis p pctm̄ integritatē
reddē: et nondū corruptos ī cas
titate seruare. De hoc hugo de
scō victore ī tractatu de arra
aīe cū ipā aīa q̄i conferēdo sic
dicit. Si ego electa sū q̄d q̄so adhuc
differor: q̄m ad amplexus spon
si necdū puenire possū. Nescis
o aīa mea nescis q̄m feda pri⁹
fuisti q̄z deformis q̄m polluta:
oī horrore et enormitate ple
na. Et quō tā cito ī illū pudo
ris et castitatis thalamū ītrodu
ci expetis: nisi prius saltē cura
aliq̄ et studio exculta ad prista
nū decoris repareris. Hoc est
q̄z iste spōsus tu⁹ ad huc suā p̄n
ciā tibi subtrahit et necdū in
mutuos āplexus et dulcia os
cula te admittit. q̄z viz nec pol
luta debet mudū tangē. nec t̄
pē decet mūdū vidē. Cū aūt pp̄a
rata et decent' ornata fueris:
demū ī illū celestis sponsi tha
lamū ītrabis sine confusione
pmāsura. Prius ergo stude

faciē ornare. habitū cōponere.
maculas tergere. mudiciā re
parare. mores corrigē. disci
plinā seruare. et oībz tādē ī
meli⁹ cōmutatis digno spon
so dignā sponsā reddē. Serua
te illi ītactā. serua īpollutā ser
ua ītegrā. serua ī cōtaminatā.
Si olī meretrix fuisti mō virgo
fc̄ā es. quēadmodū amor illi⁹
cōsueuit corruptis ītegritatē
reddē. integris castitatē serua
re. Hec hugo. Nō solū aūt dicē
da est cōtinēcia a carnis ille
cebris abstinēcia: s̄ oīm delecta
biliū carenciā continēciā de
bem⁹ ītelligere. Nūq̄m enī
ī spūali studio pt̄ pficere reli
gios⁹ uł ī statu salutis psistere:
nisi a carnalibz delectacoībz q̄
sine pctō mortali admitti nō pnt
ex ītegro renūciet ppt' deū. Vn̄
scdm̄ dcm̄ btī bernardi. Dig
ne deo spūali matrimonio il
li copulant': qui ei⁹ dilcōnis
ītuitu vicior cōnubia. carnis
delicias. mūdi gloriā cōtepnūt.
Hec bernard⁹. Debet ergo
aīa deuota q̄ iā p fidē et vite
meritū spōsa xpi meruit ap
pellari et esse. sepām̄ a vicijs
oībz abstrahere. et oī studio et
diligēcia p vite puritate se il
li conseruare ac ipm̄ solū dili
gere: ut p hec aliq̄lē vicissitu
dinē dilcōnis possit rependē.
Hec et q̄dā alia btūs aug⁹ de spō
sa et sponso spūali cōmemorat
ita dicēs. O spōsa sponsū ha
bes et nescis. Pulcherrim⁹ oīm
ē s̄ tn̄ speciē ei⁹ nō vidisti. Ille

Ca. xij

te videt. qz nisi te vidisset nō te
diligeret. Qd ergo ages. Nunc in
de illū nō potes qz absens ē. et
ideo nō times nec erubescas il
li iniuriā facē qz singulare ei9
amorē contēpnis. teqz alieno a
matori turpit et īpudice pstituis.
Noli sic facē. si adhuc scire non
potes qlis ille sit q te diligit.
considera saltē arrā quā dedit
tibi. fortassis ī ipo munē ei9 qd
penes te ē poteris cognoscere.
quo affectu illū diligē quo stu
dio et diligēcia te illi debeas
cōseruare. Magnū ergo ē qd
tibi dedit. s maius ē qd ī te di
ligit. Qd tibi dedit o aīa spon
sus tu9. Respice vniuersū mū
dū istū. et cōsidera si ī eo aliquid
sit qd tibi no seruiat. Oīs na
tura ad hūc finē cursū suū di
rigit. ut obsequijs tuis famu
letr et vtilitati deseruiat. Qs
putas hoc istituit. Ite de9. Bn
ficiū ergo accipis et auctorē ei9
nō agnoscis. Tanto quippe diligēs
suo dono diligend9 demōstratr.
et qm stultū ē amorē tā pote
tis nō cōcupiscē. et qz ipiū tam
multū diligētē nō amare. Ca
ue eciā o aīa ne qd absit mere
trix dicaris. si munera datis
plusqz amātis affectū diligis.
Maiorē caritati ei9 īiuriā fa
cis. si dona illi9 accipis et tn in
cassitudinē dilcōnis nō rependis.
Dilige igitr illū ppt se. dilige te
ppt illū. dilige illū ut fruaris
illo. dilige te ut diligaris ab
illo. dilige ī donis illi9 q data
sūt tibi ab illo. illū tibi et te illi
dilige. Hec pura et casta dilectio
ē. nichil habēs sordidū nil ama
rū nil trāsitoriū. Hec aug9. Aīa
igitr que sic diligit xpm. merebitr
ei9 amplexu cōplecti. cui eciā cō
tingit p huiusmoi amplexū spūale
valde ē deliciosū et iocūdū. Nam
ipi9 amplexus nō maculat s mū
dat. nō inqnat s sactificat. De
hoc p quedā sic dicit. Heu mūda
na mollicies tactu meū minus mi
serabilir decipiebat. et ignorau
qz tā suauis o bone ihu eēt āplex
us tu9. tā honestus tactus tu9. tāqz
deliciosū tibi cōiūgi. Tu9 o dulcis
sime ihu āplexus nō maculat
s mūdat. tu9 attact9 nō īqnat
s sāctificat. O ihu fons vniuse dul
cedis et suauitatis qntū habet
deliciositatis honestatis et iocū
ditatis. qn leua tue sapiencie et
ne et cognicōis ē sub capite id
ē sub racione. et dextera tue di
uine clemēcie et dilcōnis āplex
abitr me ī volūtate. Heu me mi
serā qs vnqz tā dulce tā suaue
tāqz deliciosū experiri poterit qz
intr brachia tanti sponsi requies
cere. intr oscula tanti regis et a
mici feliciter obdormire. Hec ille.
Aīa uo q sic sponso celesti iūgitr
ī ei9 desiderio ardet. nulla iā q
ī mūdo sunt cōcupiscit. nec ali
qd vite pñtis cōsolacionē recipit.
s ad illū solū quē diligit medul
litus suspirat donec īueniat et
ī ei9 amore qescat. qz aīa q deū
diligit ī solo deo quietē habet.
De hoc beat9 gregori9 ī libro

sup ezechielē exponēs illa verba. et thalamū vno calamo ī loq̄u sic dicit. In thalamo quippe spōsus ac sponsa federant̄. sibiq̄ ī amorē iūgūt. Quid ergo sūt ī scā ecclesia thalami nisi eorum corda ī quibꝫ aīa sponso inuisibili iūgitur. ut eiꝰ desiderio ardeat. nulla iā q̄ in mūdo sūt concupiscat. p̄ntis vite longitudinē penā deputet. exire festinet et amoris amplexu ī celesti sponsi visiōe requiescē. Mens itaq̄ q̄ iā talis ē nullā p̄ntis vite cōsolacionē recipit. s; ad illū quē diligit medullitꝰ suspirat feruet anhelat anxiatur. vilis ei fit ipā salus sui corporis. q̄ transfixa ē vulnere amoris. Vnde et in canticis canticorum dicit. vulnerata caritate ego sū. Mala aūt salus ē cordis. q̄ dolorē huiꝰ vulneris nescit. Cū uo anhelare iā in celesti desiderio et sentire vulnꝰ amoris ceperit. fit aīa salubrior ex vulnere. que prius egrotabat ex salute. Hec gregoriꝰ. Et notandū q̄ pius et misericors dn̄s desideriū deuotorum hoīm puocat qn̄ amorē suū ī eis excitat et īflāmat. s; eiusdē dilcōnis affectū subito subtrahit ut eo ferueciꝰ postmodū post illū currāt. q̄ cū iter p suā p̄ntiā et amorē illorum aīās visitauerit amplꝰ et habūdanciꝰ ex tali cōsolacione tripudiāt et letant. De hoc hugo ita dicit. Deꝰ namq̄ desideriū nrm̄ irritat ut augeat. qn̄ amorē suū in nobis excitat. s; fugiendo ut sequamur inflāmat. Tale enī ē cor hoīs ut si qd' diligit adipisci nō valeat. ampliori desiderio ī ardescat. Sic ī cant. cant. sponsus venit. stat post parietē. pspicit p fenestras et quasi lateat et nō lateat. Mittit manū suā p foramē tāgit sponsā. et voce tenui vocat eā et dicit. Veni. Illa ut audit sponsū adeē surgit mox festinat apit brachia ad amplectēdū parat. liquescit aīa eiꝰ. feruet p̄cordia eiꝰ. exultat gaudet tripudiat. Sꝫ ille cū teneri putat declinat. et subito q̄si de medijs elapsus amplexibꝫ fugit. Quid ē hoc. dū nō queritur querit dū nō vocat venit dū aūt querit declinat. et dū vocat fugit. Si nō diligit quare venit. Aut si diligit quare fugit. Diligit aūt et ideo venit. s; q2 hic nō diligit ideo fugit hic nō diligit idē in hoc mūdo in hoc exilio. s; vocat nos ad terrā suā ad patriam suā. q2 nō decet talis amor patriā istā. Iocūdus amor amenū querit locū. Hec hugo. Vnde aīa deuota quāuis nondū videat speciē sponsi sui hoc ē xpi. tn̄ ab ipꝰ amore nō recedit s; ī eiꝰ desideriū semp anhelat et gemit. et p cōsequēs ppt dilcōnē quā ad illū habet ab oī amore alieno se subtrahit. De hoc btūs gregoriꝰ sup cantica exponēs illa vba. pulchre sunt gene tue ut turturis. sic ait. Turtur p̄ꝰquā parē amiserit suū nunq̄ alteri se iūgit. s; semp solitarie habitans ī gemitu pse

Ca. xxj

uenit. q̄z quē diligebat nō īueni
ens q̄rit. Sic aīa s̄ca q̄ dū a spon
so absens ē. ab ei⁹ amore nō re
cedit. ī ei⁹ desideriū semꝑ anhe
lat et gemit. et dū illū quē val
de diligit nō īuenit ab oī amo
re alieno se retrahit. et q̄i ī genat
verecūdia castitatē cordis ipō ha
bitu et actu exteriori ostendit.
Hec gregori⁹. Ex hys verbis
colligere possum⁹ q̄ pia et de
uota corda cū xp̄m sponsū suū
ī sinꝰ aīalꝫ ꝑ s̄cm et dulcē amo
rē adesse senciūt. de ei⁹ p̄ncia
valde iocūdant̄ ac ī ei⁹ deside
riū ꝑ feruidū affectū trahunt̄.
et ī ipso sūme delectant̄. Cum
uō suā p̄nciā ꝑ subtractionem
gr̄e et p̄ij sui amoris ab ip̄a aīa
abstulerit. ip̄a quidē dolent̄ hoc
sustinēs fidē tn̄ quā erga suū
sponsū habet nō derelinquit̄.
s̄ omnē diligēciā adhibet quō
se illi qui absens esse videtur
īmaculatā cōseruet. et iō suū
affectū ab oī alieno et īordina
to amore retrahit. nō solū pcā
mor̄lia s̄ etiā veīalia īgnītū pos
sibilitas admittit vitādo et il
lis resistendo. ut suo dilcō dn̄o
ac spōso q̄uis ꝑ graciā absen
ti valeat placere. et cū ipō p⁹
hāc vitā gaudiū etnū posside
re. q̄z talibꝫ sic fidē erga suum
dn̄m seruātibꝫ p̄mittit̄ et debet̄
vita etn̄a. Vn̄ ꝑ thobiā ij° cᵒ di
cit̄. Filij s̄cōꝝ sum⁹. et vitā illā
expectam⁹ quā de⁹ daturus
ē hys q̄ fidē suā nūq̄ mutāt ab
eo. Ubi cōsiderandū q̄ q̄uis
aīa ī p̄nti vita cōspicere vul

tū dei nō valeat. tn̄ pius dn̄s
deuotū cor consolari etiā ī hac
ꝑegrinacōe nō obmittit. Ipē nāq̄
affectū sui amoris ꝑ grām sācti
sp̄us aīe imp̄mit ꝑ quē ip̄m deū
sp̄ualit̄ deosculat̄. et ꝑ cōsequēs
ob hoc multiplicat̄ cōsolat̄. Nam
put dicit bt̄s gregori⁹ sup cā.
Cociēs aīa deū deosculat̄ quoci
ens ī ei⁹ amore cōpungit̄. Hec
gregori⁹. Sꝫ magnū sup modū
amoris īdiciū osculū ē. Quid at
sit hoc osculū q̄z sp̄ualis ē grā nō
facilit̄ īnotescit. nisi viris sp̄uā
libꝫ et ī amore dei flagrātibꝫ. q̄d
meli⁹ īpressū cordi q̄̄ verbis ex
pressū cognoscit. Hec eū māna ab
sconditū. et nisi gustantibꝫ peni
tus ignotū. De hoc sp̄uali oscu
lo bt̄s bernard⁹ ita dicēs. Ego
arbitror nemīe scire facile q̄d sit
osculū nisi q̄ accipit. Hec quippe
māna absconditū. et sol⁹ q̄ edit
adhuc esurit. Fons signat⁹ cui
nō cōicat alien⁹ s̄ solus q̄ bibit
adhuc sicit. Nō ē cui⁹libꝫ hoīs
s̄ si qs semel ex ore xp̄i accepit
habet p̄priū expimētū q̄d pro
fecto sollicitat et cogit ampli⁹
ad petendū. hoc osculū solā et
rarā ꝑfrō expit̄. Oportet eū
sponsā xp̄i ut p̄sumat hoc os
culū petere. amare caste sācte
ardent̄ ip̄m spōsū. Caste ut ip
sū solū nō aliud amet petat ul̄
q̄rat. s̄ce q̄z nō īcōcupiscētia car
nis s̄ ī puritate sp̄us. ardent̄
ut ita amore spōsi īebriet̄ q̄ ma
iestatē nō cogitet. Nā si cogita
ret nō p̄sumēt hoc osculū pe
tere velut ab equali. Huius ...

cū p̄sumeret ut ab eo qui respi
cit terrā et facit eā tremere pe
teret osculū. Hoc aūt osculū nichil
aliud ēē credim⁹. nisi spm̄ scm̄
ad cōsolacionē aīe scē missū.
Sicut enī osculācium spiramē se
pmisceret ut vn⁹ anhelit⁹ indi
cet. sic spūs scūs spūi xpō īmis
sus fit vn⁹ sp̄s cū eo. Et hoc ē
qd̄ dicit aplus. Qui adheret
deo vn⁹ efficit spūs cū eo. Sed
quid aīa hūana retribuet dn̄o
pro tanto bn̄ficio sibi ab ipso
īpenso videlicet ut vocaretur
sponsa xp̄i et eēt. illi⁹ igr̄ cui⁹
pulchritudinē sol et luna mi
rant. O felix sponsa. q̄ tali cō
iugio efficit digna. De ista tā
magna dignacione et pietate
quā xp̄us exhibet vnicuiq; de
uote et ferventi aīe. bt̄s bernard⁹
sic dicit. O aīa hūana tā īesti
mabilis gloria ut merearis ēē
sponsa illi⁹ ī quē desiderat an
geli pspicere. Vn̄ tibi hoc ut sit
tuus spons⁹ cui⁹ pulchritudinē
sol et luna mirant ad cui⁹ nu
tū vniuersa mutant. quid re
tribues dn̄o pro omībz que re
tribuit tibi ut sis socia mense
etne. socia deniq; thalami ut ī
troducat te rex ī cubiculū suū.
Si te viderit ob amorē suū xp̄s
spons⁹ tuus marcescere siue pal
lescere īpacienti desiderio. ac
celerabit ad te. copule diuine
se offert. oscula p̄bebit. ūget
amplexus. O leta die talium
nupciarū. O felix sponsa tali
cōiugio digna. Hec bernard⁹.

Et notandū q̄ nō poterūt dul
ciora vba īueniri p̄ que xp̄i
et aīe dulces adīuicē expri
mūt affect⁹ queadmodū spō
sus et sponsa. qbz oīa sūt et
debent ēē coīa. Hoc cōmemo
rat beat⁹ bernard⁹ ita dicēs.
Nō sunt īuēta eq̄ dulcia vba
quibz vbi scz xp̄i aīeq; dulces
adīuicē exp̄mūt affect⁹. qad
modū spōs⁹ et spōsa quibz
oīa coīa sūt nil p̄priū nil a se
diuisū habētibz. vna vtriusq;
hēditas vna dom⁹ vna mēsa
vn⁹ thorus vna cōna. et scdm̄
aplm̄ deo adherēs aīa vnus
spūs ē. Hec bernard⁹. Post
talē uō tā felicē cōiunctionē
int̄ xp̄m et aīam fiūt īt̄ eos
colloquia qd̄a spūalia p̄ q̄
sibi mutuo īnotescūt. nā lin
gua xp̄i ad aīam ē fauor dig
nacōis. aīe uō ligua erga
xp̄m ē feruor deuocōis. De
hac mutua collocucōe spon
si et spōse btūs bernard⁹ sic
dicit. Attēde spm̄ loqt̄. et io
spūalit̄ oportē ītelligi q̄ lo
quit̄. Quocies audis uel le
gis sponsū ul' sponsa. deū et
aīam p̄it̄ collog̃. noli tibi yma
ginari q̄si corporeas ītuerē
voces. nec corporeas colloquē
tiū apparē ymagines. Sz audi
qd̄ tibi inueni huiusmōi sit ītel
ligedū. Xp̄s ē deus spūs ē aīa.
et habet liguas spūales. qbz
se alterutrū colloquāt. p̄ntesq;
īdicet. Lingua spōsi ē fauor dig
nacōis ei⁹. aīe uō ligua ē fer

uoꝛ deuocionis. et eligimus ē oīs
aīa q̄ nō habet hāc linguā. et
nō pt ei eē sermocinacio cū
sponso. Cū uō sponsꝰ liguam
suā mouet loquēs aīe. nō pt
aīa nō sentire. et rursū cū aīa
liguā suā mouet sponsū late
multominꝰ poterit. nō solū
qꝛ ubiqꝫ pn̄s ē. s; ꝑpt hoc ma
gis. qꝛ nisi ipō stimulāte lin
gua aīe ad loquēdū nūme
moueret. Itaqꝫ locucio sposi
 īfusio doni ē. responsio uō aīe
cū grāꝝ actione ānūcio ē.
Hec bernardꝰ. Post talia eciā
colloqia tā suauia int xp̄m
et aīam. nōnūqꝫ sequit quod
dā canticū amoris. qd nō fit
ꝑ strepitū oris. s; pocius ad
iubilū cordis. De quo cātico
idē beatꝰ bernardꝰ sic ait.
Canticū amoris sola unctio
docet sola addiscat expiencia.
expti recognoscāt iexpti īar
descāt. Nō ē enī strepitus oris
s; iubilꝰ cordis. nō sonꝰ labioꝝ
s; motꝰ gaudioꝝ. uoluntatū nō
uocū cōsonācia. sola q̄ cātat
et cui cantat audiūt id ē spō
sus et spōsa xp̄s et aīa. Hec
bernardꝰ. Nō solū at uirtus
caritatis efficit aīām spōsā
xp̄i. s; eciā tēplū et habitacu
lū dei uiui. qui ī aīabꝫ deuo
tis et ī caritate ipiꝰ ferue
tibꝫ libent inhabitare digna
tur. Ubi pmo notandū qꝛ do
mꝰ siue habitaculū dei pt di
ci iste mūdꝰ. ecclesia catholi
ca. et unaqqꝫ fidelis aīa. In

O

mūdo ē ut īꝑator ī regno. ī ec
clesia ē ut pꝛfamilias ī domo.
ī aīa ut sponsꝰ ī thalamo. De
hoc hugo de scō uictore ī scdo
libro de archa noe sic ait. Do
mꝰ quippe dei ecclesia catho
lica ē. domꝰ eciā dei qlibet fi
delis aīa. S; alit mūdū īhabi
tat alit ecclesiā. alit fidelē aīām.
In mūdo ē ut īperator ī regno.
ī ecclesia ē ut pꝛfamilias ī do
mo. ī aīa ē ut sponsus ī thala
mo. Fideles quippe in domo eiꝰ
sūt. et ut uerius dicā ipi domꝰ
eiꝰ sunt. qꝛ eos ꝑ dilcōnē īhabi
tās possidet et regit. Si āt in
domo eiꝰ fueris ꝑ caritatē btūs
es. qꝛ nō solū tu in domo dei
s; tu domꝰ dei eē cepisti. ut ip
se tecū habitat in te qui fecit
te. Ibi pacē īuenies et requiē.
ibi ille habitare dignat cuiꝰ
locus in pace factus ē. Pare
mꝰ illi locū in nobis. ipse enī
libent ad nos ueniet. qui ideo
eo nos fecit ut in nobis habi
taret. Duobꝫ āt mōis deus cor
huanū inhabitat. ꝑ cognicio
nē uidelicet et amorē. una tn̄
māsio ē. qꝛ et oīs qui nouit
eū diligit et nemo diligere
pt qui nō nouit. et ideo si deū
amare cupimꝰ pmū eū ag
noscere satagamꝰ. ꝓpterea tn̄
cū ipē talis sit. qui nequeat
sciri et nō amari. Tanta ē enī
species pulchritudīs eiꝰ ut q̄
pt eū uidere. nō possit eū nō
diligē. Hec hugo. Templū er
go dei sunt sancti hoīes mō

P

Q

ꝑ fidē et dilcōnē ambulātes.
pꝰmodū uō hoc ē post hanc pe
grinacionē erūt tēplū dei etiā
scdm speciē. qlit nūc tēplū dei
sūt etiā ipi angeli. Hoc testat
beatꝰ augꝰ ita dicēs. In tēplo
inqt suo habitat deꝰ scꝫ ĩ sanc
tis suis qui sūt tēplū dei modo
scdm fidē ābulātes. et tēplū dei
erūt aliqñ etiā scdm speciē. q
lit etiā nūc tēplū dei sūt ange
li. Sꝫ dicat aliqs. Anqꝫ faceret ce
lū et trā anqꝫ faceret scōs. ubi ha
bitauit. In se habitabat deꝰ apd
te habitat. et apud se ē. Nō ergo
sic sūt sancti domꝰ dei ut ipā
subtracta cadat deꝰ. ymo sic ha
bitat deꝰ ĩ sanctis ut si ipē dis
cesserit cadāt. Et nondū qꝫ dꝫ
ubiqꝫ et ĩ oĩbꝫ creaturis essencia
lit̃ pñcialit̃ potēcialit̃ ē. In scīs
uō etiā habitat. ĩ quibꝫ ē ꝑ gra
ciā. Nō enī ubicūqꝫ ē ĩhabitat.
ubi uō habitat inest ĩ solis boĩs.
qui sunt tēplū eiꝰ et sedes eiꝰ.
Vn̄ ꝑ ysayā dn̄s dicit. Celū m
sedes ē trā āt scabellū pedū me
orꝫ. qꝛ ĩ electis q sūt celū habi
tat deꝰ et regnat q eiꝰ volūta
ti deuote obtemperāt. malos
uō q sunt in trā iudicij distric
tiōe calcat. Vn̄ etiā ĩ libro sa
piē dicit. Tronꝰ sapiē aīa iusti.
qꝛ in scīs spūalius ē qꝫ ĩ alijs re
bꝫ. in qbꝫ tñ omībꝫ ē totus. qꝫ ad
modū aīa ꝑ oms ꝑticulas cor
pis tota adest simul. nec minor
ĩ minoribꝫ nec ĩ maioribꝫ ma
ior ē. ꝫ tñ in alijs ĩtensius in
alijs remissius opat. cū ĩ sin

gulis ꝑticulis corpis eēncialit̃
sit. ita et deꝰ cū sit ĩ omibꝫ eēn
cialit̃ ac totꝰ. ĩ illis tñ plenius
eē dicit̃ quos ĩhabitat id ē in
quibꝫ ita ē ut faciat eos tēplū
suū. et hij tales cū eo iā sūt ex
pte ꝫ ĩ btītudine ꝑfcē erūt. Ma
li uō et si ibi sint ubi ipē ē qui
nusqꝫ deest. nō tñ sunt cū eo.
De hoc btūs augꝰ sup iohēm sic
dicit. Nō satis fuit dicere. ubi
sū ego et illi sint. ꝫ addidit me
cū. qꝛ et miseri possint esse
ubi et ille ē q nusqꝫ deest. Sed
btī sūt cū illo. qꝛ nō sunt btī
nisi ex eo qꝫ cū illo sunt qꝛ fru
unt̃ eo. videt̃ eī illū sicuti est.
Fatendū ē igit̃ ubiqꝫ eē deū
ꝑ deitatis pñciā. ꝫ nō ubiqꝫ
ꝑ ĩhabitacōis grām. Pꝫ hāc
enī habitacionē grē nō dicimꝰ
pr̃ nr̄ q es ubiqꝫ. cū et hoc ve
rū sit. ꝫ qui es in celis id ē in
scīs. ĩ quibꝫ ē quodā excellen
ciori mō. Dicit etiā de hoc q
dā glosa sic. Ꝗ caritatē naqꝫ
tota trinitas inhabitat mētes
iustorꝫ sicut amās habitat ĩ a
mato et ecōuerso. qꝛ caritas
ē qdā ꝑticipacio diuine na
ture in nobis ꝑpt̃ qd̄ dicitur.
q manet ĩ caritate ĩ deo ma
net et deus ĩ eo. Sic āt nō ē
ĩ peccātoribꝫ. licet sit ĩ eis ꝑ eēn
ciā pñciā et potēciā ꝑ quem
modū etiā ē in ceteris crea
turis. Hec glosa. Debemꝰ g°
parare locū deo ĩ cordibꝫ nos
tris ꝑ vite puritatē. et non
dyabolo ꝑ malā cōcupiscēciā

et carnis voluptate. ut dominum
habeat deus in nobis et non dya
bolus. De hoc dicit beatus augustinus.
Cum igitur christus sedet in corde quid potest
iubere nisi bona. cum possidet
dyabolus quid potest iubere nisi ma
la. In tuo autem arbitrio te esse deus
voluit cui pares loqui deo an
dyabolo. cum paueris quod posside
bit ille imperabit. Hec augustinus.
Oportet igitur animam que desiderat
christum in suum domicilium suscipere a
voluptatibus carnis a cupiditate
ab odio et a ceteris vicijs abstinere.
et se virtutibus et caritati mancipare.
quia quanto maior caritas fuerit in
anima tanto speciosius habitaculum
et magis ornatum exhibebit fac
tori suo in se ipsa. De hoc beatus ber
nardus super cantica sic dicit. O quanta
illi anime beate latitudo. o quanta et
meritorum prerogatiua. que diuinam in
se presenciam et digna inuenit susci
pere et sufficiens capere. Quid illa
cui et suppetunt spacia deambula
toria ad opus quidem tante ma
iestatis. Non est profecto intricata
forensibus causis curis ne secula
ribus nec certe ventri et luxurie
dedita. sed nec curiosa spectandi
seu cupida omnino dominandi vel etiam
tumida dominatu. Oportet namque pri
mo hijs omnibus vacuam esse animam.
ut celum fiat atque habitacio dei.
Alioquin quomodo poterit vacare et vi
dere quoniam ipse est deus. Sed et odio et
inuidie aut rancori minime prorsus
indulgendum. quoniam in maliuolam animam
non introibit sapiencia. Denique
necesse est eam crescere ac dilatari

ut sit capax dei. Porro latitudo
eius dilectio eius sicut ait paulus.
Dilatamini in caritate. Nam et si
anima minime cum sit spiritus corpoream
recipit quantitatem. tamen confert illi
gratia quod negatum est a natura. Cres
cit quidem et extendit. sed spiritua
liter crescit non in substancia sed in virtu
te. crescit et in gloria. crescit etiam
in templum sanctum domino. Ergo quanti
tas cuiusque anime estimatur de mensu
ra caritatis quam habet. ut videlicet
gratia que multum habet caritatis
magna est. que parum parua. que vero ni
chil nichil est dicente apostolo. Si cari
tatem non habuero. nichil sum. Hec
bernardus. Edificemus ergo templum
sanctum domino in cordibus nostris. quia ipsa sola
potest esse capax illius. Unde dicit beatus
bernardus. Non capit deum nisi yma
go sua. anima capax illius est que nimi
rum ad ymaginem eius est creata. propter
quod toto desiderio et digna cum
graciarum actione studeamus ei tem
plum edificare in nobis. Hec bernardus.
Hoc vero templum quod anima est. maxime
edificari oportet per caritatis vir
tute. De hoc beatus augustinus in libro
de verbis domini sic ait. Sumus tem
plum dei sicut dicit apostolus. propter quod
dicit. Inhabitabo in illis et deam
bulabo. deambulat autem in nobis
presencia maiestatis. si latitudinem
inuenerit caritatis. Unde idem apostolus
ait. Dilatamini. Si dilatemur deam
bulat in nobis deus. sed ut dilate
mur operatur ipse deus. Videte quia deus
sibi in nobis latitudinem facit. di
cente apostolo. Caritas dei diffusa
est in cordibus nostris. per spiritum sanctum qui

datus ē nobis. Ipē hāc latitudi
nē in aīa ī nobis deambulat d's.
Hec aug9. Debem9 ergo ama
re deū. ut illi templū et locū ap
tū in nobis p̄pare valeam9.
Vn̄ idē sup̄ p's sic ait. Hospitari
apud te deus vult. fac illi locū
noli amare tep̄m. Illū ama et
sic facis illi locū. si te amaueris
contra illū claudis. si illū ama
ueris apis illi. si aūt aperueris
et ītrauerit nō peries s̄ īueni
eris cū amāte. Hec aug9. Si
q's etiā cupit videre deū. cari
tatē habeat et cōsciēciā suā
attendat. et ibi videt deū. Hoc
idē testat' iterū sup̄ p's sic dicēs.
Si amam9 videm9. Quid vide9
deū. Ubi ē d's. Interroga iohēz.
De9 inq't caritas ē. Quisq's ha
bet caritatē. ut q'd illū mittim9
lōge ut videat deū. Cōsciēciā
suā attendat. et ibi deū videt.
Si caritas ibi nō habitat nō ha
bitat ibi deus. si aūt caritas ibi
habitat d's ibi habitat. Vult il
lū forte videre sedentē in ce
lo. habeat caritatē et in illo ha
bitat sicut ī celo. Hec augusti9.
Et s'c'dm eūdē. Caritas ē via dei
ad hoēs et via hoīm ad deū.
P caritatē nāq3 venit de9 ad
hoīes. venit ī hoīes. fact9 ē hō.
p caritatē deū diligūt homines
ad deū currūt ad deū veniūt.
Hec aug9. Quicūq3 ergo ut
dicit hugo ī q'rto libro de ar
cha noe. habet caritatē. iā nō
est alien9 a deo. s̄ ipē ī deo et
deus in eo manet. Sic familia

ris ē deo caritas. ut ipē mansionē
habere nolit ubi caritas nō fuit.
Si ergo caritas tecū ē. venit d's
ad te et manet apud te. Si tu
recedis a caritate. recedit et
ipē a te. Si caritatē nūq̄ habuis
ti. nūq̄ venit d's ad te. nec man
sit apud te. Si caritatē ceptā
deseruisti. recessit d's a te. Si in
caritate cepta p'mansisti. deus
tecū ē et p'manet apud te. Hec
hugo. Et nondū q' nō solū sp̄s
s'c'us habitat in aīa s̄ etiā p ip
sā in corpe. ut et corpa n'rā tē
plū sint sp̄us s'c'i quē habem9
a deo. Qd' affirmat beat9 aug9
ita dicēs. Vita corpis aīa est
vita aīe d's ē. sp̄s dn̄i habitat
ī aīa. et p aīam ī corpe. ut et cor
pa n'rā templū sint sp̄us sancti
quē habem9 a deo. Venit enī
sp̄s ad aīam n'rām. q'r caritas
diffusa ē in cordibz n'ris p sp̄m
s'c'm qui dat9 ē nobis. et totū pos
sidet q' p'ncipatū tenet. tenēs
d's q'd meli9 ē id ē cor tuū mē
tē aīam tuā. p'sēo p meliorē
possidet et inferiorē q'd ē cor
p9 tuū. Hec aug9. Sciendū
etiā q' hūanā aīaz nulla res
implere p't p'ter solū deū. Cū
aūt illū habuerit plenū ē de
siderii ei9. q'r cū de9 sit summū
et omē bonū nō habet aīa q'd
ampli9 desideret. si possidet
omē bonū. Implet aūt d's eos
visitando p graciā suā. q' ni
chil aliud desiderāt p't ipm̄.
De hoc b'tus aug9. ī libro soli
loquiorū sic ait. Nudū cena

T

culū te decet ds. q̄ nūq̄ nisi a
mūdis cordib; videri potes. mľ
tomagis nec haberi. Quos ēīt
pdestinasti. ipōs et vocasti. mū
dasti et sāficasti ut dignū ha
bitaculū sint tue maiestati:
cū quib; et in quib; tu delecta
ris et letificas iuuētute eor:
habitās cū eis et ī medio id ē
ī memoria et cogitacione eor.
Aīa ēī nrā ita capax fcā ē ma
iestatis tue: q̄ a te solo et a nul
lo alio possit impleri. Cū aūt
te habet. plenū ē desideriū ei⁹. et
iā nil aliud qđ desiderat extei⁹
restat. dū āt aliud exterius de
siderat. maīfestū ē q̄ te nō ha
bet interius; quo habito nichil
ē vltra qđ desideret. Cū ēī sis
sūmū et omē bonū: nō habet
qđ desideret ampli⁹ si possid;
omē bonū. Imples āt eos qui
nichil aliud desiderāt pter te.
et facis eos dignos te. sanctos
btōs īmaculatos et amicos dei:
q̄ omīa reputāt ut stercora
ut lucrifaciāt te solū. Hec ē bti
tudo quā homī cōtulisti: hic ho
nor quo eū int̄ oīs creatu
ras honorificasti. Ecce dn̄e
ds me⁹ īueni locū ubi habitas:
q̄ in aīa quā creasti ad silitu
dinē tuā q̄ te solū q̄rit et de
siderat. Ego erraui sicut ouis
q̄ periyt. q̄rens extei⁹ te q̄ es
iterius: et laboraui mltū q̄rēs
eē me. et tu habitas ī me si tn̄
desidero te. Hec aug⁹. Huīc e
ciā excellentissimū hospitē
idē aug⁹ aduenire ī cor suū

desiderabat. cū sic dicēt. Quis
Quis michi det ut venias in
cor meū dn̄e et īebries illud:
ut obliuiscar mala mea et vnū
bonū meū amplectar te deus
meus. Fecisti eñ nos. et inq̄e
tū ē cor mm donec reqescat ī
te. Hec aug⁹. Qui nō scdm btm
ambrosiū xp̄m recipit ī cordis
domiciliū. maximus delcāoib;
exuberācū pascat̄ voluptatū:
et dn̄s libent̄ ibi ingredit̄ et
ī ei⁹ recūbit affcū. Hec abrosi⁹.
Felix ergo aīa ut dicit btūs ber
nard⁹ q̄ cotidie cor suū mūdat:
ut cotidie īhabitantē deū sus
cipiat. O q̄ btā aīa apud quā
de⁹ reqēm īuenerit q̄ dicē pt:
q̄ creauit me reqeuit ī taberna
culo meo. Negare ei siqdē celi
reqēm nō poterit. q̄ sibi in hac
vita reqēm ī mēte pparauit.
O aīa. de⁹ desiderat tuū hos
picīū. tuū cenaculū pl⁹ q̄m ce
leste palaciū appetit et exop
tat. Delicie eñ sue sūt esse cū
filys hoim. Hec bernard⁹. Vn̄
ut dicit btūs aug⁹. O felix aīa
gaude q̄ potes esse tanti hospi
tis hospiciū. Si ergo possidere cū
deo celestē gloriā q̄ris et desi
deras: tuē ut ait btūs bernard⁹.
puga cor tuū ut ipē dn̄s illu
minet ut quē īuocas ītret: ef
to dom⁹ ei⁹ et erit dom⁹ tua:
habitet ī te et habitabis ī eo.
Si eū ī hoc seculo excepis ī cor
de tuo: ille p⁹ hoc seculū exci
piet te ī vultu tuo. Hec aug⁹.
Dicit eciā de hoc pe. damiaī.

Qui possidē cū deo paradisi ia
nuā querim⁹. necesse ē ut hic
ei nos ipōs prius habitaculū pte
am⁹. quaten⁹ dn̄s ipē ī nobis ha
bitat et nos ī eo sic studeam⁹
nō ignobilis ocij ſ laboriose ope
ris sabbātū colē. ut ex hoc mereā
mur ī diē domini qui nullo clau
ditur fine intrare. Hec pe. Ecce
qm̄ fructuosū ē ipm̄ dn̄m ī cor
dis hospiciū in pn̄ti vita susci
pe. qr ipē vicēuersa p⁹ exitū
hui⁹ peregrinacōis suscipiet tlēz aīaz
ī suā eternā mansionē Ca xiij

Vellem eciā scire de gra
dibȝ caritatis, et qui gra
dus sint pociores et magis va
lidi ad pducendū ad amorē vio
lentū īducentē languorē spūā

Scire debes Item pr̄
scđm qđ dicit thomas de
aqno: qr diuersi sūt grad⁹ cari
tatis. scđm diuersa studia ad
q̄ homo pducit per caritatis
augmētū. Nā prius quidē īcū
bit hoī studiū pncipale ad re
cedendū a pcō et resistendū cō
cupiscēcijs ei⁹ q̄ ī contrariū cari
tatis mouēt. et hoc ptinet ad
īcipientes in quibȝ caritas est
nutrienda vel fouenda ne cor
rūpat. Scđm studiū succedit
ut pncipalit intendat ad hoc
qr ī bono pficiat. et hoc studiū
ptinet ad pficientes qui ad
hoc pncipalit ītendūt. ut ī eis
caritas p augmētū roboretur
Terciū aūt studiū ē ut hō ad hoc
pncipalit ītendat ut deo inhe
reat et eo fruat. et hoc ptinet
ad pfcōs q̄ cupiūt dissolui et
esse cū xpo. Hec thomas. Mul
tū notandū qr qnto pfectior ē
vita in hoīe. tāto amor ē vehe
mētior et feruēcior ī corde ipi⁹
ad diligendū solū deū sup oīa.
Iste vō amor vehemēs et fer
uens sex habet grad⁹ ex se p
cedētes. Prim⁹ grad⁹ ē amor
īconpabilis. et iste ē cōis oīm
electoꝝ. Scđus grad⁹ ē amor ī
cōtaminabilis. et iste ē mūdi cō
tēptoꝝ et religiosoꝝ. Tercius
grad⁹ ē amor īfatigabilis. et
iste ē iugit pficienciū et xpi
cōfessoꝝ. Quart⁹ ē amor īsepa
bilis. et iste ē scōꝝ cōtēplatiuoꝝ
Quint⁹ ē amor īsupabilis. et is
te ē xpi martirū siue victoꝝ.
Sextus ē amor īsaciabilis. et is
te ē iugit desideranciū et solita
rioꝝ. Hys sex gradibȝ decursis:
sequit amor violent⁹ īducens
languorē. Prim⁹ ergo et īfi
m⁹ gradus amoris īcōpabi
lis qui ē cōis oībȝ electis tan
te ē virtutis. ut oēm pctm̄ mor
le ab aīa expellat. et deū sup
omnē creaturā diligat. Et
hic grad⁹ ē necessitatis. ut ostē
dit dn̄s ī euāgelio mathei ubi
sic dicit. Qui diligit patrē aut
matrē pl⁹ q̄ me: nō ē me dig
nus. Ergo sup oīa deus ē di
ligendus. Vn̄ anselm⁹ dicit.
Nē creatura rōnalis nichil di
ligē debet. nisi summā essenciā:
alia aūt ppt istā. Racio ist⁹ ē.
qr ī quo ē summa diligibilitas
sume debet diligi. ſ hoc ē ī deo

ergo summe ē diligend9. Scdus
grad9 amoris caritatiui ē aōr
icōtaminābilis. et hic ē mūdi cō
teptor. qui tante ē ūtutis ut
hoīez a mūdana cōuersacōe ab
strahat: ne mēs polluat et ca
ritas ab opacōe sua ipediat.
Vn̄ ihoes in pma sua canonica
dicit. Si qs diligit mūdū non
ē caritas pris ī eo. qm omē qd
ē ī mūdo aut ē cōcupiscēcia ocu
lor. ā cōcupiā carnis: ā supbia
vite. Sz huiusmoī cōcupiē men
tē p cōsensū prauū nō supant:
q veracit deū amat. Vn̄ dicit
btus gregori9. Ille uō deū amat:
cui9 mētē praua delectacio ex
cōsensu nō supat. Nā tāto qsqz
a supno amore disiugit: q̄nto
iferius delectat. Hec gregori9.
Et rō isti9 ē: qz ignis amoris
dei sepat omē icōueniēs ama
ti ab amāte. Tercius gradus
amoris caritatiui ē amor isati
gabilis et ille ē uigit pficien
ciū et xpi cōfessor. q tante ē
ūtutis ut et aīam nō sinat
quiescere: donec īueniat quē
diligit. Vn̄ et ī canticis dicit.
In lectulo meo p noctē qsiui zc.
Qd exponēs origenes dicit.
Querend9 es dn̄e cū frequēcia
laboris: nō in lcō. ī luce verita
tis nō p noctes cū feruore ca
ritatis. abiecta supsticione na
turalis supsticiōis. Solus eīn a
mor te īueīt: qz qui te amat
te īuenit. habet ut amet. amat
ut habeat ne te ietnū perdat.
Quart9 amoris caritatiui gra
dus ē amor isepabilis et hic ē
assidue cōteplanciū. et hic gra
dus tante ūtutis ē ut cōtinuis
stimulis agitet mētē cōteplan
tiū ad apprehēdendū dilectū do
nec tandē dicat. Inueī quē dili
git aīa mea: tenui eū nec dimit
tā. Vn̄ dicit btus bernard9. Qs
te nō teneat dn̄e ihu qui tenētē
spe fortificas pfcōne decoras. p
seuerācia cōducis remuneracōe
pducis. Ego nō dimittā te nisi
bndixeris michi: nūqz dimittā
te qz nō bndicis nisi tenētē te.
Hec bernard9. Istū gradū vide
tur habuisse apls: cū dixit ad rō
nos viij. Quis nos sepabit a
caritate xpi zc. Quīt9 gradus
amoris caritatiui ē amor isupa
bilis et hic ē martirū in aduer
sitatibz nō cedenciū: q ē tante
ūtutis et fortitudis ut dicat au
gustin9 ī libro de moribz ecce.
Nichil tā durū tā ferreū qd
nō amore ignis vincat. Et iō
btūs aug9 alibi dicit. Nichil ama
tibz durū ē. nullus labor diffi
cilis: qz q amat nō laborat.
Amem9 igit et nos xpm̄: et fa
cile videbit omē difficile. Racō
ē hui9. qz scdm eūdē aug. Nul
lo mō onerosi sūt labores amā
ciū: s ipi delectāt sicut venāciū.
aucupanciū. piscanciū labores.
In eo eīn qd amat aut nō labo
rat ā labor amat: amor aut
reddit mun9 sensibile. Sextus
grad9 amoris caritatiui ē aōr
isaciabilis et hic ē uigit desi
derāciū et solitarior. et tante

fortitudinis ē ut nichil sibi suf
ficiat p̄ter vnū solū qd amat.
et idipm̄ semp̄ amplius in hac
vita sitit et desiderat. Et racio
huiꝰ ē. q̄ ut dicit richardꝰ de
sc̄o victore. Caritas ista semper
īuenit qd' adhuc cōcupisc̄e pos
sit. q̄ quitq̄ fiat desideriū ar
dentis aīe et nō saciat. Sitit et
bibit. bibendo tn̄ sitim suā nō
extīguit. s̄ quo ampliꝰ bibit eo
ā pliꝰ sitit. Auida enī p̄mo isa
ciabilis aīe sitis uel esuries nō
sedatur. s̄ urigat. Quid queso
illo amore molestius et acerbi
us. cū sitim suā nō resistendo tē
perāe nec īebriando extīguere
possit. Hec rich. Et ecce quō iste
gradꝰ caritatis iā se extendit
ad quādā violenciā amoris

A Istis nāq; sex gradi. Ci
bus caritatis decursis. se
quitur amor violentꝰ. qui ortū
habet ex nimio feruore carita
tis dei qui cor penetrat atq;
trāsfigit. Hic uō amor violentꝰ
scz. q̄tuor habet gradus. Amor nāq;
violentus p̄mo cor seu aīaz ho
minū deuotorꝫ vulnerat. 2º li
gat. t̄cio languidū facit. q̄rto
defc̄m īducit. De hijs gradibꝫ
violēti amoris loquēs richar
dus de sc̄o vict. ī tractu de ca
ritate circa p̄ncipiū. sic dicit.
Magna vis dilc̄ōnis magna
v̄tus caritatis. multi gradus
ī ea et ī illis magna dr̄ā. Sup̄
hos tn̄ oīs gradꝰ dilc̄ōnis
ē amor ille ardens et feruēs
q̄ cor penetrat et medullitus

trāsfigit ut veraciť dicat. vul
nerata caritate ego sum. Cogi
temꝰ ergo q̄ sit supeminēcia ca
ritas xp̄i. q̄ dilc̄ōez p̄ntū vicat
plus siue carnis affectū trāscēdit
uel eciā extīguit. ip̄sup et aīam
suā ī seu odiū vertit. O violen
cia dilc̄ōnis. o excellencia et sup
eminēcia caritatis xp̄i. Hec ē de
qua loqui volumꝰ. Attendo nāq;
ad op̄a violēte caritatis. et īue
nio q̄ caritas vulnerat. caritas
ligat. caritas languidū facit.
caritas defc̄m īducit. Quid ho
rū nō violentū. Quid hor non
validū. Primꝰ ergo gradus
violēcie ē. qn̄ mēs desiderio
suo resistere nō p̄t qn̄ vulneret.
Nōne tibi corde p̄cussus videt.
qn̄ igneus ille amoris aculeꝰ
mentē hoīs medullitꝰ pene
trat affiniq; trāsuerberat. ita
ut desideriū suū estū cohibere
oīno nō valeat. desiderio ar
det affectu feruet estuat anhe
lat. p̄funde īgemiscens et suspi
ria trahens ut dicat. Vulnera
ta caritate ego sum. Hec rich.

B Et nondū sc̄dm dictū ori
gen sup can̄. q̄ aīā amore celes
ti agitur. cū p̄specta pulcritu
dine et decore verbi dei sp̄em
eiꝰ adamauerit. et ex ip̄o telū
quoddā et vulnus acceperit
amoris. Est enī verbū hoc y
mago et splendor dei īuisibi
lis. p̄mogenitꝰ oī creature in
quo creata sunt omiā q̄ in ce
lis sūt et q̄ in t̄ris siue visibi
lia siue īuisibilia. Igitur si qs

potest capaci mente concipere et
considerare hor oīm q̄ in ipso
sunt creata decus et speciē. ꝑpar
rentū venustate ꝑcussus et splen
doris magnificenciā seu iaculo
ut ait ꝓpheta electo t̄erebratus:
salutare ab ipso vulnus accipiet.
et beato igne amoris ei9 ardebit.
Si quis vō amore dei arserit.
et iaculis ei9 dulce vulnus ac
cepit. et ei9 amabili cōfixus
fuerit telo ita ut ad deū desi
derijs nocturnis diurnisq3 sus
pirijs. aliud quid loqui nō possit.
audire aliud nolit. cogitare ali
ud nesciat. desiderare preter
ipm̄ aut cupe aliud uel spera
re nō libeat. istius aīa merito
dicere pt. vulnerata caritate
ego sum. q2 ab illo vuln9 acce
pit de quo dicit ysayas. Posu
it me iaculū electū. Tali vulnē
decet deū pcutere aīas. talibus
telis iaculis q2 cōfigere ac salu
taribz eas vulneribz sauciare:
ut q2 deus caritas ē. dicat et
ipse q2 vulnerata caritate ego
sū. Hec origenes. Qui ergo
amore dei sic vulnerat̄. faciē
sui dilcī dnī semp ymaginat̄.
et ipm̄ intrinsec9 inter brachia
cordis sui ītima dilcōne āplex
atur. hic talis a cōcupiscencia
sui dilcī et desiderati quiescē
nō valet. q2 eius cor sagitta
quadā diuini amoris dulcit̄
vulneratū ē. De hac caritate
iohēs abb' ī tractatu de xxx gra
dibz sic ait. Caritas scdm q̄lita
tē est silitudo dei ignitū homībz
possibile ē. scdm uō operacionē
ē ebrietas aīe. scdm āt ꝓprieta
tē fons ē fidei. abyssus longaī
tatis. mare humilitatis. ¶ Et
nondū q sine timore ē. aut ca
ritate repletus ē. aut aīam habz
mortuā. Ex pfcā tn̄ caritate vero
et scūs timor dnī gignit. ex scō
vero timore dnī iter amor beat9
ille qui ad deū possidet amorē.
Nō enī mī ita lactanti puero si
cut caritatis filius semp deo ad
herē naturā habet. qm̄ qui vē
diligit dilcī faciē semp ymagi
nat̄ et hāc in dilcōne nimia
intrinsecus amplexat̄. hic talis
nec ī sompnis deiceps a cōcupia
desiderati quiescere valet. sed
cū cōcupito ibidē cōfabulat. Ista
sagitta quidā plagat9 dicebat.
Ego dormio ꝓpt̄ neccitē nature:
cor āt meū vigilat ꝓpt̄ multitu
dinē amoris. Si dilcī facies ma
nifeste et efficacit̄ totos nos
trāsmutat et hylares efficit. qn̄
tomagis faciet vult9 et facies
regis et dnī nr̄i hospitātis ī
aīa munda. Caritas eciā quos
dā vulnerare cōsueuit. Vn̄ qdā
dixit. Vulnerasti cor meū. Qs
dā āt facit aliqn̄ exultare. nā
exultante corde vult9 hylarescit
et pullulat. Qn̄ igitur tot9 hō
dei caritate quodāmō coaptat̄
et iungit. tūc exterius ī corpe
tamq̄ speculo aliquo aīe clari
tatē ondit. Qui uō talē grām
acceperit. multocies cibo corpa
li obliuiscit̄. Arbitror āt q n̄
eūdē frequencius appetit. nec
ipm̄ cibū quē sumūt cū delec
tacōe de ceto sumūt. Caritas

C

eciā est mr̄ pacis. Fons ignis i
mortalitatis. et glorie radix. et
qui proximū diligit nūq̄ detra
hentes sustinebit. ſ; magis fugiet
tanq̄ ab igne. Hec iolhes abbas.
Et nondū q̄ amor violentꝰ nō
solū vulnerat amatrices aīas. ſ;
eciā ipm̄ fontē amoris dn̄i vul
nerat. Vn̄ ucelleȝ expones illud
can^or 1°. Filij mr̄is mee pugna
uerūt contra me: dicit Pugnā
tes corpalit. spūalis se mutuo fe
riūt et pungūt. sic mētis cōtē
platiē feruētia desideria subti
lia et acute penetratiā imittūt.
pmo quidē in panymphos: pr̄
sus eisdē pn̄sitis in sponsū figūt
sagittas acutas volatiles. acui
sꝫ amoris. ut dicit. Vulneras
ti cor meū soror mea spōsa. ¶
De scdo gradu violenti amo
ris sic dicit richardꝰ i tractatu
de caritate. Primū gradū violē
ti amoris diximꝰ qui vulnerat.
scdm qui ligat. Nōne vere et
absq; vlla cōtradcōe aīmꝰ liga
tus ē qn̄ oīm obliuiscit̄ et aliud
meditari nō possit. qr̄ q̄cq; agat
q̄cq̄d dicat semp̄ hoc in mēte
reuoluit. phenicq; memōria reti
net. hoc dormiens sōpniat. hoc
vigilans oī hora tractat. Unde
facile ē pendere ut arbitror
quō hic gradus priorē trāscen
dat. qui mentē hoīs nec ad
horā quietā esse pmittit. Hec
itaq; dcm ē. q̄ pmus gradus
sit ille q̄ vulnerat. scds ille qui
ligat. Licet enī ligari q̄nq; sit
minꝰ q̄ vulnerari. tn̄ maior
violencia videtur si postq̄ ali

quis preuissus deicit. deiectꝰ cō
prehendit. abducit. icarceret
atq; ligetur. et ita oīno capti
uus tenet. Quid hoc q̄so maiꝰ
ē et violenciꝰ. Ille liber ēē ste
aūt a loco in quo detinet̄ re
cedere nō pt̄. Sic utiq; qui ab
hoc scdo gradu violente carita
tis absortꝰ ē. q̄cq̄d agit ul̄ q̄cq;
se vertat ab illa vna et itima
sollicitudis sue cura auelli nō pt̄
qr̄ ligatus ē. Hec rich. ¶ Sed E
q̄ sūt vincula quibꝫ spūs sue aī
mꝰ cū liber sit ligari pt̄. richar
dꝰ ibidē declarat dicēs. Vultis
audire de caritate ligante. pphā.
ozee xi caº dicit. In funiculis
adā traham eos. in funiculis cari
tatis. Sꝫ q̄ sunt illi funiculi adā
pmi parētis nr̄i nisi munera
dei. In magna enī glā creatus
fuit. Quod iquā sūt ista vincula
caritatis. nisi dei bn̄ficia. bona
nature bona grē et bona glē.
Hys enī bn̄ficientie vinculis de
bitores nos fecit obnoxios. qr̄
naturā bonā condidit. graciā
obtulit. gloriā repromisit. Ec
ce funicls triplex. Funiculꝰ āt
triplex difficile rūpit. Addicit
āt dn̄s adhuc noua vincula ca
ritatis manu valida multipli
care sup nos. ut nos sibi arcꝰ
astringat. q̄ euinari nō pōt. ¶
Ubi nondū q̄ oīs res q̄ in F
mūdo sūt cor hoīs sanare sacia
re nō pōt. pter vnū solū bonū
qd̄ ē deꝰ q̄ cordis desideriū im
plere pt̄. qr̄ i ipo plena et p
fcā sacietas ē oīm bonoꝝ i se
habēs delectamētū suauitatis.

De hoc hugo sup celesti ierar
chia sic ait. Multa ī hoc mūdo
sūt: et tn̄ oīa cor hoīs saciare
nō pn̄t. ut probat expiencia.
Unū aūt ē bonū et per hoc so
lū cū pcipit̄ sacietas īuenit̄. qͦ
nō ī multitudīe s; ī unitate saci
etas ē. Unū ē ergo necessariū bo
nū qd̄ nobis p̄parauit de9. Sic er
go ī mēsa dei nō nisi unū fer
culū nobis apponit̄. Sz noli ig̃r
cōtēpnere. sacietas eīn̄ multa ē.
Saciabor inq̄t p̄pha cū apparue
rit glā tua: noli timere cū au
dis unū. Unū quidē est bonū
s; ī illo bono omē bonū ē. unam
refectionē unū albū unū panē
p̄parauit nobis deus habentē
in se omē delectamētū suauita
tis. Ista uō diuina refectio sin
gularis dicit̄: qz cū aliena de
lectacōe et dulcedīe extranea nō
pcipit̄. Dicit̄ eciā uiuifica. qz
unū secū efficit om̄s. quib; se
sumendā et pcipiendā p̄reb;.
Hec hugo. Considerandū qͦz
est q corp9, cū ligat̄. de loco ī
quo ē moue nō pt̄. Sic amor
sp̄ualis dū mentē violent̄ li
gat: ī deū solū et nō ī res ali
as intendē facit. Nā sc̄dm bea
tū aug̃m. qd̄ ē pond9 in corpi
bus: hoc ē amor ī sp̄iritib;. Un
aūt. Pond9 meū amor meus:
eo feror q̄cūq; feror. Pmo igit̄
corpa p pond9 ī loca sua ten
dūt. Scd̄o locis suis uniuntur:
Tercio locis suis assilant. Qr
to ī eis cōseruant̄. Quīto ibidē
quiescūt ut grauia. Sic amor
sp̄ualis facit ī deū tendē. Nam

p̄pric tlis amor ē diuin9 et in oī
bus facit nos habē deū tamq̄ fi
nē. qz omīa facit nos diligē p̄pt̄
ipm̄. et pre cūctis facit nos de
siderare deū et in ipm̄ per desi
deriū tendē. Scd̄o amor hui9modi
habet nos deo unire. qz hoc ē
cōe amori. q sit quedā virt9 u
nitiua amātis cū re amata.
Tercio hui9modi amor habet nos
in deū trāsferre. qz sc̄dm dyoni
siū. amor poit rē extra se et col
locat ipm̄ in re amata. Qrto
amor diuin9 facit nos de deo
gaudē. qz quilibet libent̄ psi
stit in actu delectabili. Et quid de
lectabili9 deo. Ideo int̄ ceteri sig
na hoc ē valde magnū signū
q homo sit in caritate. et q ha
beat hui9modi amorē qui delec
tat̄ in deo et in reb; sp̄ualibus.
Quīto amor facit nos ī deo qui
escē. qz mēs delectata ī aliquo qͦ
escit in illo. et maxīe si delectat̄
ī eo finalit̄. Erit ergo hic mo
dus. q hui9modi amor caritatis
pmo īcipit. sc̄do p̄ficit. t̄cio fit
pfect9. Et sic facit amātē dicē.
Cupio dissolui s; racōe delec
tōis diuine. et eē cū xp̄o et q̄esc
cē in xp̄o. Ergo sc̄dm huc amo
rē īcipientes p desideriū ī deū
tendūt. p̄ficientes uniunt̄. p
fcī deiformes exsistūt. qz ī deū
trāsformati in solo deo delectan
tur et delectati in eo requiescūt.
Igit̄ volenti diligē deū pmo o
pus ē toto affcū in ipm̄ tendē.
sc̄do ei uniri. t̄cio in eū trāsfor
mari. qrto ī eo delectari. quīto
in eo quiescē. ¶ Ad terciū

gradū violenti amoris qui ē qui
dā languor spūalis et qui aīaz
ex feruentissima dilcōe quā ha
bet ad deū languidā facit. Ad
hūc gradū tūc aīa ascendit qn̄
omnē aliū affcm a se excludit:
qn̄ nichil pret' vnū uel ppt' v
nū diligit. De hoc gradu ūti
me caritatis rich' de scō victore
ī tractu de caritate sic ait. In hoc
gradu violente caritatis nichil
omnino satisfacē pt pter vnū.
vnū amat. vnū diligit. vnū si
tit. vnū cōcupiscit. ad vnū an
helat. ī vnū suspirat. et vno in
ardescit. in vno requiescit. vnū
solū ē in quo reficitur. vnū so
lū ex quo saciat'. nichil dulces
cit nichil sapit. nisi hoc vno cō
diat'. Quicqd ultro se offerat. qd
qd sponte occurrat. cito reiat'
cito cōculcatur. qd' suo affectui
nō militat. uel huiusmōi deside
rio nō deseruiat. Sz quis hui9
mōi affect9 tyrānidē digne de
scribat. qm̄ omē desideriū ex
pellit. omē studiū excludit. oē
exerciciū violent' opprimit qd'
sue cōcupiē deseruire nō pspi
cit. Quicqd agit quicqd cogitat:
inutile. īmo ītollerabile videtur
nisi in vnū desiderii finē con
currat. Cū at' frui pt eo qd dili
git omnia pt' se habere credit:
sine illo āt abhorret omnia. cor
pe deficit. corde tabescit et lan
guescit. cōsiliū nō recipit. rōni
nō acquiescit. nullā cōsolacionem
admittit. s; clamat cū sponsa nū
ciate dilcō qz amore langueo.
h ¶ Languor āt amoris nichil ē a
liud nisi tediū quoddā īpaciēs
desiderii. quo afficit' mens vehe
ment' amātis. eo absente quē
amat. Valde nāqz consternatur
aīm9 subtracto sibi tanto sola
cio: nec pt mitigari doloris
amaritudo nisi pnte habeat
quē sic amat. De hoc beatus
bernard9 sic ait. Quāto putas
consternat' aīm9 stupore sub
tracto sibi solacio. Subtractio
enī rei amate augmētū deside
rii ē. et qd' ardenci9 optat ca
ret egrius. Et hic languor a
moris nō est aliud nisi tediū
īpaciens desiderii quo nāe
ē afficia mente vehement' a
mātis. eo abeūte uel eciā ab
sente quē amat. Nullo igit'
solacio hūano mitigat' feruē
ti doloris sacra amaritudo.
qd' dilcōs cōsiderāns quippe. qui
eūdē languorē īcurrit ut ex
eo occasionē habeat redeundi
reuertit'. loquit' qz ei vba ama
toria vba ineffabilia vba q nō
licent hōi loqui. Hec bernard9.
¶ Sciendū āt qd hic languor ex J
trib; affcib; vē cōparatur: sz ex
dolore. ex pudore. et adore:
q affcūs cōfluētes ī aīa diligē
tis faciūt hūc languorē. Pri
mo iste languor nascit' ex do
lore: timet enī qd de9 ex indig
nacōe recesserit. et offensus
nolit de cetō ei suā pnciā ī
dulgē. et hic dolor affligit a
mantē vehement'. Dicit enī
de hoc bēs bernard9. Aīa q
didicerit et acceperit semel a
dnō intrare ad seipam et in

dimus dei p̄ñciā suspirarē et
querē faciē ei9. talis m̄gr̄ nes
cio an gehēnā ip̄ām expiri
ad tp̄s horribili9 penalius re
ducat. q̄ p9 spūalis studij hui9
semel gustatū suauitatē exire de
nuo ad illecebras et molestias
carnis Dico ergo vobis. nichil ē
q̄ itm̄ formidet quisq̄s hoc bn̄
sicut semel accepit. q̄ ne gr̄acia
derelict9 necē habeat egredi de
nuo ad carnales cōsolacōēs. et
rursus carnaliū sensuū sustinē
tumult9. Hec bn̄. Scd̄o hic lan
guor contigit ex pudore. Nā sub
tracta gr̄ā et dei p̄ñcia ex cui9
v̄tute oīā serena fuīt et fuerūt
et ad votū oīā prouenerūt. hō
miser relinquit' sibi. et vicia pa
rit et defect9 q̄ prius oīā latita
bāt progredi īcipiūt. et erit mi
seria illi9 multa nimis. quib; cog
nitis hoc rubore p̄fundit'. q̄ tā
vilis et abhoīabilis apparet co
rā deo. Vn̄ audi btm̄ bernardū
subtracta gr̄ā q̄rulantē atq; di
cētē. Curreba bn̄. et ecce lapis
offensiōis ī via. impegi et corrui.
et dn̄s declinauit ī ira a seruo
suo. hinc ista sterilitas aīe mee.
et īdeuocōis quā pacior. q̄m ita
exaruit cor meū. fcm̄ ē sicut t̄ra
sine aqua. nec cōpungi ad lacri
mas queo. nō sapit p̄salm9 legē
nō delcāt. orare nō libet. orōēs
solitas nō īuenio. Vbi illa īebriacō
ubi mētis serenitas gaudiū et
pax ī sp̄u scō. Hec bn̄. Tercio hic
languor surgit ex odorē. de9 ēī
subtract9 ē aīe dilcē reliquit p9
se v̄tutis sue odorē q̄ urget aīm

ut dilcī absenciā īpacient' ferat.
clamās sine intmissione post
tergū abeūtis. reuertē reuertere
Nā ut ait bt̄s bernard9. Subduc
to sibi tā dulci sponso. iterū nichil
aliud nō dico desiderare s; nec co
gitare libebit. Itaq; reuocat' v̄bū
id ē spons9. et hoc nō desiderio aīe
sed ei9 qui aliquociēs īdulserit
suauitatē sui. Nā gustato aliq̄liter
q̄ dulcis ē dn̄s. et cū q̄si derelicta
a dn̄o ad se redierit in cordis pa
lato sapore retinet. quo fit ut īpa
cient' ip̄m desidēt cū languore.
et ex languore mirabilit' p̄ficit
aīā. eo q̄ suspirijs et īquietudi
nib; vehement' exagitata lan
guere nō cessat. donec d̄s īpaciā
ei9 allect9 cū maiori familia g̃
ciar. et maiori cumulo reuertit'
honor. Aīa uō tā salubri amorē
affcā et liq̄fcā nichil extra suū
cōditorē diligit. et q̄ prius ip̄az
delcābant fuīt postmodū vehe
ment' illi onerosā. q̄ solū dn̄m
quē amat vidē desiderat. De
hoc bt̄s gregori9 sup̄ illo v̄bo.
aīā mea liq̄fcā ē. sic dicit. Mens
hōīs conditoris sui sp̄ēm nō que
rentis male dura ē. q̄ ī semetip̄a
remanet frigida. ac si ardē iam
ex desiderio cepit ad sequēdū quē
diligit liq̄fcā p̄ ignē amoris cur
rit. fit desiderio anxia vilescūt
in seculo cūcta q̄ placebāt. nichil
ē q̄ extra cōditorē libeat. et q̄
prius delcābāt aīm fuīt postmo
dū vehement' onerosā. nichil
ei9 mesticiā cōsolat' quousq; ad
huc qui desiderat' nō aspicitur
Meret mēs. lux ip̄a fastidio ē.

taliq; igne ī mēte decoquit᷑ rubigo
culpe. et succensꝰ aīmꝰ q̄i ceram mo
re. q꞉ ꝑ usū specie ꝑdidit ꝑ īcen
diū clarescat. Hoc amore arsit q̄s
q̄s ad veritatē ꝑuenire potuit.
Hec gregoriꝰ. In hoc eciā gradu
amoris violenti plene c̄opescitur
turba carnaliū desideriorꝫ. quia
mēs a semp̄a alienat᷑ dū ī illud
diuini archani secretariū rapit᷑.
et ab illo diui amoris īcendio cir
cūdat᷑. Qd̄ affirmat rich. ī eodē
tractu de caritate. sic dicēs. Ter
cius amoris gradꝰ ē qn̄ mēs ra
pit᷑ in diui lumis abissū. ita ꝙ aī
mꝰ huāꝰ ī hoc statu exteriorꝫ
oīm oblitꝰ penitꝰ nesciat semp̄m.
totꝰ ꝙ trāseat ī deū suū. In hoc ita
q; gradu plene c̄opescit᷑ carna
liū desideriorꝫ turba. et fit ī celo
silenciū q̄i dimidia hora. In hoc
itaq; gradu dū mens a semp̄a alie
nat᷑. dū ī illud diui archani secre
tariū rapit᷑. dū ab illo diui amo
ris incēdio circūdat᷑. et īt̄me pe
netrat᷑ usq;q; īflāmat᷑. semp̄m
penitꝰ exuit et quēdā diuinū affectū
īduit. et īspecte pulchritudini cō
figurata tota ī aliā figurā trāsit.
Vide quid sit int᷑ ferrū ignitū.
et ferrū frigidū. Primo ꝑiat᷑ ꝑcul
dubio in ignē tā nigrū q̄i frigi
dū. s; dū ī ignis īcendio morā fecit
paulatī nigredinē deponit. ferrūq;
candēs paulatī ī se silitudinē ig
nis trahit. donec totū liq̄fiat et
a semp̄o plene deficiat. et ī aliā pe
nitꝰ qualitatē trāseat. Sic aīa di
uini amoris īcendio ī ardoris
flāma absorpta. et nouo desideriorꝫ
gloria undiq; circūsepta. Primo

incalescit postea incandescit. tandē
aut tota liquescit et a priori sta
tu penitꝰ deficit. Vultis audire
q̄ huiusmōi igne īcalescētes. et ī
timor desideriorꝫ estib; iā inardes
tes. Nōne inquiūt cor nr̄m ardēs
erat ī nobis de ihū. dū loqueret᷑
in via nobis. Nōne et illi ex cō
fusa diuinitatis flāma et īspecta
gloria īcandescūt et diuine luci cō
figurati iā q̄i in aliā gloriā trāse
unt. q꞉ reuelata facie gloriā dei
speculātes in eandē ymaginē trā
formant᷑ a claritate in claritatē
tamq̄; a dn̄i sp̄u. Vultis audire
ad huc aīam diuine locucōis igne
liq̄factam. Liq̄fca ē aīa mea. ut dilēs
locutꝰ ē. Statī siquidē ut ad illud
diuini archani secretū admittit᷑.
pre admiracōis magnitudine
iocūditatis q; habūdancia ī semp̄a
ymo in ip̄m q̄ loquit᷑ tota resol
uit᷑. dū incipit audire archana
illa v̄ba q̄ nō licet hoī loqui et
īttelligit incta et occulta diuine
sapiē manifestari sibi. In hoc statu
q̄ adheret dn̄o sp̄us vnꝰ ē. In hoc
statu aīa ī illū quē diligit tota
liquescit. et ī semp̄a tota liquefit
Vn̄ dicit. Fulcite me floribꝫ stipa
te me malis. q꞉ amore langueo k
Hec rich. ¶ Quartꝰ gradus
violēti amoris ut ait rich. ibidē
ī tractu de caritate ē. qn̄ estuā
tis aīa desiderio nichil iā omīo
satisfacere pt̄ et ad defectū ducit
Quis huiꝰ supmi gradꝰ violē
cia digne pensare sufficiet. q̄d
q̄so cor hōis ꝓfundiꝰ penetret.
vehemēciꝰ exagitet. cū sitī suā
nec resistēdo tēpare nec īebriā

do possit extīguē. In hoc q̄rto gra
du amoris ē amor īsupabilis. q̄r
alij affcū eciā maiori nō cedit
Inseꝑabilis ē. q̄r a mēoria nuq̄ rece
dit. Singularis ē q̄r sociū nō reci
pit. Insaciabilis ē q̄r ei satisfieri
nō pt̄ Quāta ē ergo excellencia
istiꝰ amoris qui oēm aliū affcm̄
excedit. q̄nta q̄so vehemēcia q̄
mētē quiescē nō sinit. q̄nta ob
sēcō violēcia caritatis q̄ omnē
aliū affcm̄ vehement̄ expellit.
q̄nta supemunēcia emulacōis
cui oīno nichil sufficit. O excel
lēcia amoris. O violēcia dilcō
nis. O caritatis vehemēcia. O
emulacōis supemunēcia In pmo
gradu aq̄ multe nō poterīt exti
guē caritatē. In scdō aīa ponit
dilcm̄ suū sicut signaculū sup̱
cor suū. eo q̄ illū oīno oblivisci
nō pt̄ In tercio aūt gradu si de
derit hō omnē substanciā suā scȝ
pro dilcōe q̄i nichil despiciet
eā. eo q̄ ī re alia delcāri nō pos
sit In q̄rto gradu fortis ē ut
mors dilcō. eo q̄ sit ei dulce q̄d
pro dei dilcōe facē aut sustinē
possit. Hic enī omnē aliū affcm̄
expellit atq̄ vincit Si enī ad
aliq̄d affcm̄ habeamꝰ q̄d̄ ꝑter
deū nō diligimꝰ. ꝑfcō adulterꝰ
affcs ē qui sume caritatis con
stanciā frangit. vires q̄r eiꝰ minu
it īgnitū ad aliena aīam trahit
vel īpellit. In hoc eciā gradu scd̄ȝ
aliquē modū aīā efficit īmorta
lis et īpassibilis Inmorīlis quia
vita separi nō pt̄ Certꝰ sū igr̄
aplūs. q̄ neq̄ mors neq̄ vita po
terit nos sepāre a caritate dei.

Impassibilis eciā scd̄m aliquē mo
dū videt̄ que ulla dāpna nō sen
tit. q̄ oī iniuria hilarescat. et q̄cq̄d
ei īfert̄ ad penā totū ꝑsumit ad
gloriā ut cū aplō dicat. libenter
gloriabor ī infirmitatibȝ meis. ut
inhabitet ī me vtꝰ xpi Et de aplīs
legit̄. q̄ ibāt gaudētes a cōspectu
cōsi. q. d. h. s. 1c In talibȝ aūt cor
dibȝ q̄ sic afficiūt̄ caritate dei ē
fortis ut mors dilcō. q̄r sicut mors
exteriores sensꝰ ab oī ꝑprio et na
turali appetitu inficit. sic violē
cia dilcō in devotis ac religiosis
viris oīā terrena cōtepnē et mē
tē ad intendē cōpellit De hoc bīs
greꝰ sup̱ caīi expōnēs illud vbū
fortis est ut mors dilcō. sic ait.
Bn̄ fortis ut mors dilcō ēē ꝑhibet̄.
q̄r ꝑ dilcōēm a viciis mortificaīt̄.
Nd̄ enī agit mors ī sensibȝ corpis.
hoc agit dilcō in cupiditatibus
mētis. Sūt enī nōnulli q̄ sic dili
gūt deū ut oīā visibilia negligāt.
et dū ad etna mentē intendūt.
ad oīā tpalia pene insensibiles
fiūt. In hijs nimirū dilcō ut mors
fortis existit. q̄r sicut mors exterio
res sensꝰ ab omī ꝑprio et natura
li appetitu inficit. sic dilcō ī tali
bȝ viris tīena contepnē. et mētē
ad alia intendē cōpellit. Huiꝰ moi
mortuus et vivus aplūs dicebat.
Mortui enī estis. et vita vrā abscō
dita ē cū xpo in deo Hij ꝓculdubio
vitā suā in xpō abscondūt. q̄r dū
oīā q̄ vident̄ postponūt. In hijs
q̄ nō vident̄ in btītudine ꝑtract̄
et secrete vivūt. Hec greꝰ. De hac
eciā morte quedā glosa in libro
de divinis noībȝ sic dicit. Est q̄
dā mors qua q̄s amoris vītute

diuini scrptm et oia excedens forti
conatu in amatu se ferens nil
oino pret eu qui sol9 e aie btitudo
querens. qua morte elegit. Job. os
sibz suis id e vigorosis aie sue af
fctibz: dicens cu aplo. Viuo ia non
ego. viuit vero in me xps. Et tales
amantes no sinuntur esse sui ipo
s amati. Hec glosa. Vn nondu q
sol diuin9 cu se cuilibz nris ifun
dit facit nos icalescere. sua feruē
tissima in nobis caritate accen
dendo. Cu igit deus ignis cosu
mens sit ex pntia sui feruore sue
caritatis i aiam proicit. sicut qd
et ipa incipit feruentissie icalescere
et feruere. In quo feruore stetit
ieremias cu dicebat. Fact9 e in cor
de meo qi ignis estuans clausq
i ossibz meis. et defeci ferre no sus
tinens. Hec fortissima flama fer
uoris. pficit i nobis gracia vnio
nis. Sicut eni ignis materialis co
uertit i se materia in qua agit
sic ignis diu9 couertit i se aiam
qua accendit. et quemadmodu va
ria metalla cofluunt i vnu soluta
igne. sic deus et aia longe a se di
uersa i vnu cofluunt. Na ex hoc
igne corda liquescunt. liquescendo
deficiunt. deficiendo trnseunt. trnseu
do vniuntur. vnita pficiunt. du i
illa vnitate trnseunt qua saluator
optat et orat pro nobis ad patre
dicens. Rogo pater ut sint vnu
sicut et nos vnu sum9. Ex qua v
nione illa nobis gloriosa resultat
gra. ut oia que dei sunt sint nra.
et nostra dei. De hac violecia et
feruentissima caritate dionisi9 sic
dicit. Violencia amoris amante

trnsfort in amatu. qz ubi amor ibi
ois tenor interioris hois se recipit
colligit et se trnsfert. et sic deo se
liat vnum. Ex quo fit ut oia nos
tra dei sint et q dei nra. sic qz fit
ut sancti hoies deo vniti ex bois
ei9 diui dicent. et opa eor ex eo
qz dei nobiscu sunt p oia nobili
tentur: ut dicat nobis dns illud
euangelii. Omnia mea tua sunt. De
hac misericordia dei p dnm dicit.
Pater sanctifica eos in veritate.
ut sicut tu pr in me. ita sint ipsi
vnu in nobis. Et beat9 paulus.
Qui adheret deo vn9 sps e. Fe
lix igit illa hora et desiderabile
temp9. qn aia in tali dileccois iocu
dissimo actu costituit. ubi ipa to
talit in deu trnsfort et velud spo
sa suo celesti sponso caritatis am
plexibz coniugit. De hac excellen
tissima caritate et ta felici hora
btus bern sic ait. Scio aia mea si
deu diligas. vi amoris i ei9 silitu
dine trnsformaris. Felix ergo tempus.
exspectabilis hora. qn aia i huiusmoi
dileccois actu iocudissimo costituit.
p qua ipa totalit i deu trnsformat.
p qua mens ei9 ab hys q sunt sibi
scdm vtute superioris nature in
lume incircuscriptibile rapit. ubi
mira quada delectacoe aia ei9 ab
sorbetur. qua null9 sensus pt esti
mare. null9 sermo valet explicare.
qz tuc in actu iocudissimo psteri
nit cu ipa sponsa suo celesti spon
so caritatis amplexibz coiugit. et ad
ei9 osculu inclinat. et sic ad ei9
tactu subito quada celesti dulcedie
aim9 pfundit. qua quide sentire
pt exprime no pt. Sic ergo intima

suauitas in aīa sentit᷑. pfruendi ī
saciabilis auiditas generat᷑. ut di
cē possit cū btō paulo. Cupio dis
solui et eē cū xp̄o. Hec bn̄. Ideoq̄
ut ait idē btūs bernard9 in tract
tatu suo de caritate. Alii9 q̄ sic
dīno amore iebriat9 fuerit obli
uiscat᷑ oīm q̄ sunt et tot9 pgit ī
deū. gustās illud qd᷒ nemo nouit
nisi qui accipit. At quociēs illā fe
licitatē ꝑticipat. istā miseriā nes
ciat necē ē ut cū utroq̄ simul eē
nō possint. Ad hūc tn̄ amoris g᷑
dū et si mortalib; interdū ꝑuenire
dat᷑. diu tn̄ stare prohibet᷑. donec
corruptibilib; eruta aīa eruuiis
libere euaserit in libertatē filior
dei. Nitit᷑ aūt et trahit᷑ illi9 fra
gi desiderio. quā iuxta ꝓphām pr.
ut adamātē poīt. ut ferrea queq̄
corda attrahē possit. Tractu9 ille
et suauē quandā habent uiolēciā.
magis tn̄ mortalitatis īpotēciā
notat᷑. qua mole grauata misera
aīa a suo uolatu sepe decidē co
git᷑ et deficē conatur. Habet eī
amatorū sp̄us corporis corrupciōe
distenti crebrā de dei visione le
ticiā. sed nullā copiā. dū nec ple
na eē sinit᷑ nec morosa. Vn̄ et
quodā iocūdo ioco īterū ludē vide
tur cū filiis hoīm. a quib᷒ dū te
neri putat᷑ e maib; labit᷑. insec
tat9 se patit᷑ cōprehendi. et dispa
rēs rursū nō uidet᷑. donec denuo
lacrimis et ꝑcib; uocat9 reuertat᷑.
Et ita licet delectet visitacio. mo
lestat tn̄ vicissitudo. Sed qn̄to pu
tas pudore ꝑfundit᷑ aīa subtrac
ta illa dulcedīe. et ad sensuū la
queos captiua retracta. Donec
qⁱ de ꝑīa spirituū repulsa.

in vallē corporis in aliud quoddā ig
notū seculū sibi cecidisse uidet᷑ lon
ge priori dissilē. in quo caritas fri
get. sensualitas regnat. caligat o
cul9 mentis. et sens9 alget cordis. ma
ret racio. et alta suspiria trahens
inde misera vn̄ btā efficit᷑. Nā quo
graciora fuerat expta. eo molesti9
sibi feret eē subtracta. Subtractio
eni rei amate augmētacio deside
rii ē. et qd᷒ ardēci9 optas cares
egrius. Hec bn̄. Tales uō q̄ sic
diuino amore inebriant᷑ se co
hibē nō pn̄t. qr tpe illi9 feruen
tissime deuocōis quā tūc senci
unt in magna suspiria prorūput᷑.
et in v̄ba quedā īcōsueta prosi
liūt. De hoc idē btūs bn̄. sic ait.
Flagrās amor ꝑfecti diuinus
cū se intra se cohibē nō poterit
nō attendit quo ordīe qua lege
v̄bor ebulliat. nec ullas uoces
req̄rit. solis cōtent9 suspiriis. q̄
de ꝓfundissimis affectib; ultro
ascendūt. que vz suspiria ipā de
uocio si interrūpere interdū nitit᷑
volens effundē ꝑ uerba s; nō pre
ualens. loquit᷑ quidē ex affectu a
liqd nō ex intellectu considerat qd
qualit᷑ eloquat᷑. sed q̄cqd in huc
tas uenerit urgente amore nō
enūciat s; eructat. Hec bn̄. Et mi
rum qr scd̄m dictū btī gregorii.
tāta ē vehemēcia caritatis. q̄ eū
quē semel accenderit extra se cō
stituit. et gustū incōprehensibilis
dei dulcedīs inebriat et infundit.
Hec gre9. Ex hac igit᷑ spūali ebri
etate. huiusmoi suspiria et gestus
īsueti oriūtur. Et sic patet de q̄
tuor gradib; amoris violenti.

De fructu uō istor q̄tuor

graduū richard9 in tractatu de ca
ritate cōcludendo sic dicit In pri
mo gradu deus intrat aīām. et
aīm9 redit ad seipm̄ et eleuat
ad deū In scd̄o ascendit supra
seipm̄. et eleuat in deū In tercio
eleuat aīm9 ī deū. et tot9 trāsit
in ipm̄ In q̄rto exit aīm9 ꝓpter
deū. et descendit sub semetipm̄.
In p̄mo gradu aīm9 ingredit ad
semetipm̄. In scd̄o trāsgredit seipm̄
In tercio pergit ad deū suū In q̄r
to gradu egredit ꝓpt proximū suū.
In p̄mo itaqȝ gradu sp̄us ille qui
sup̄ mel ē dulcis intrat aīām et
dulcedine sua inebriat eā. itaqȝ ut
habeat mel et lac sub lingua sua
Hec ē cōsolacio q̄ abrenūciantes se
culo recipit. et in bono ꝓposito soli
dare cōsueuit. Hic ē cibus ille celes
tis qui egredientes de egypto id
ē de seculo solet reficere. et ꝑ soli
tudine pascē Hoc ē māna illud
absconditū. quod nemo nouit ni
si qui accipit Hic ē dulcor ille spi
ritualis et int̄na suauitas. que
quasi nō genitos infantes lacta
re solet et alere. et ad maturita
tis robur paulatī producē In hoc
itaqȝ statu aīa a dn̄o in solitudi
nē ducitur ubiqȝ lactat. ut int̄na
dulcedīe inebriet Sȝ oportet ut
egyptū hoc. id ē seculū nō solū cor
pe ꝟ et corde deserat. mundiqȝ a
morē penit9 deponat. qui celes
tes illos cibos habē et int̄na dul
cedine saciari desiderat Prius ne
cesse ē cibos egypcios deficē id ē
carnales delectacōēs inabhomina
cōēm cōuertē. quā licet expti q̄
sint ille int̄ne et et̄ne delicie.
Absqȝ dubio amor dei q̄nto ple
nı9 oēȝ aliū affectū minuit. tan
to sepi9 tantoqȝ liberi9 aīām int̄
na dulcedīe reficit. Sub hoc statu
aīām esurientē visitat dn̄s et
sepi9 int̄na suauitate saciat. spūqȝ
suū inebriat dulcedīe. Hec rich.
Et nōndū q̄ de9 fecit rōna
lē creaturā ad hūc finē ut sumū
bonū intelligēt. intelligendo a
maret. et amādo possidēt. possi
dendo frueret. q̄ȝ ad nil aliud
fcā ē rōnalis creatura. q̄ ad lau
dandū deū et ad deseruiendū
ei. et ad fruendū eo. De quo hu
go in libro de archa noe sic ait
Deniqȝ rōnabilē sp̄m creauit sola
caritate nulla necitate. ut eū sue
btitudīs pticipē facēt Porro ut
idē apt9 eēt tanta btitudīe ꝑfru
ferit in eo dilcōēȝ spūalē. pala
tū quodāmō ꝑ hanc sensificans
ad gustū dulcedinis int̄ne. q̄tenus
ꝑ ipām dilcōnē ei infatigabili
desiderio inhēret Per dilcōnē
ergo copulauit sibi de9 creatu
rā rōnabilē. ut ei et sempꝑ inhe
rendo ipm̄ quo beatificāda erat
bonū. et ex ipō quodāmō ꝑ affcm̄
sugeret. et de ipō ꝑ desideriū bi
bēt et ipm̄ ꝑ gaudiū possideret
Suge o apecula suge et bibe dul
coris tui ienarrabilē suauitatē.
inmergē et replē. q̄ȝ ille deficē
nesciat si tu nō incipias fastidire
Adhere ergo et inhere. sume et
fruere. si sempitern9 gust9 fuerit.
sempit̄na quoqȝ btitudo erit. Ergo
ꝑ amorē sociata ē factura factori
suo creatura rōnalis. soluqȝ ē di
lcōis vinculū qd' ligat nos cū deo
et tanto felici9 q̄nto forci9. Hec
hugo. Dn̄ scd̄m thomā de

agno. Caritas ē que unit nos deo:
q̄ unio ē ultim⁹ finis hūane mē
tis. S; oportet ut valde mūda sit
illa aīa que debet deo cōiungi:
ac cū ipo uniri. Qd' affirmat ori
geñ ita dicēs. Valde purā mū
dā et sincerā aīam requirit deus
quā sibi iungat. q: si se iunxerit d'o
un⁹ spūs ē. Nā aīa mea locus ē:
si male ago dyaboli. si bene ago
dei. Hec origenes. Debet ergo
quilibet religios⁹ ac deuot⁹ hō
appropinquare deo p vite puritatē
et sincerū amorē. ut illi⁹ iocun
dissime et felicissime unionis
possit ēē particeps. Nā ut dicit
btūs ambrosi⁹. Unicuiq; homini d's
p suā innitit' pietatē. illū p eternā
amplectit' unionē qui sibi deuo
te appropinquauerit p amorē. Di
cit etiā de hoc orosi⁹. Tunc xpūs
fidelisq; aīa eternalit' uniunt'. dū
xpūs nō solū se aīe applicat. s; et
dū aīa xpō toto desiderio appropin
quat. Hec orosi⁹. Sciendū etiā p
ut dicit remigi⁹. q mentes sc̄or
sunt sūmo deo spiritui ita con
iuncte. ut int' illas et deū nulla
creatura sit media. q: qui ad
heret deo un⁹ spūs ē.
D Sciendū etiā q unusquisq; put
cognoscit et deū amat. sc̄dm hoc
coniungit' illi. De hoc glosa in li
bro de diuīs noībz sic dicit.
Sc̄dm q deū cognoscim⁹ et ama
m⁹. deo cōiungim'. Nā p cognicōez
ei cōiungim' eo q de⁹ ē in no
bis. aut p amorē eo q in deo su
m⁹. Hys enī duobz mōis atten
dit' p̄fcā cōiunctio. q: sicut ex in
telligibili et intellectū fit unū:
ex sic amāte et amato unū fit
iuxta illud bti pauli. Qui adhe
ret deo scz p amorē. un⁹ spūs ē
cū illo. Ex quo patet quō amor
intens⁹ collocat hoīem extra se. et
ponit ipm̄ inamatū. Hec glosa.
Quia ut dicit btūs ambrosius.
tanta ē virt⁹ caritatis ut hoīez
extra se rapiat. et in deū trāsfe
rat et trāsmutet. Qui ergo talē
caritatē habet semp facit volū
tatē dei. q: un⁹ spūs ē cū spiritu
dnī. De hoc quedā glosa sic di
cit. Semp voluntatē dei facē dicit'
qui semp ē in caritate. talis inq̄
nō una caro s; un⁹ spūs ē cum
spū dnī. nō tn̄ idemptitate substā
cie s; participacōe grē uel glorie.
Vn̄ adherē deo bonū ē. Hec glō.
Dicit etiā de hoc btūs bernard⁹.
Qui adheret deo un⁹ spūs est
et ī diuinū tot⁹ mutat'. et talis iā
nō pt sentire aut sape nisi deū
¶ Ubi nōndū q maximū C
signū diuini amoris erga nos
p hoc apparet. q ipē dignat'
in nobis ēē. et sibi nos ita cōglu
tinare. ut quadā virtute spūali ef
ficiam' unū cū illo. q unio max
ime contigit in corpis xpi feli
ci sumpcione. De hac etiā excellē
ti caritate dei erga hoīes. alber
tus magn⁹ sic dicit. Maximi
amoris amplexus ē. q nos de⁹
sibi cōglutinat. ut ipē in nobis
ēēt et nos in ipō tam intime ut
mentibz nr̄is infunderet' et nos
sibi essem⁹ incorporati. q: aīam suā
et corp⁹ et deitatē ita profunde
ī nos transponit et nos in ipm:
ut spūali virtute unū efficiam'. Hec
albert⁹. Sed ad tantū excellens bo
nū assequendū requirit' cor et cor

pus bn̄ purgatū. Vn̄ scot⁹ ī glosa
sup libro de diuīs noīb; sic ait.
Impossibile ē quęq; vniri deo ā
deū quodāmō fieri nisi cesset a
malū opacōnū dispositōē tam
sensu ꝗ mēte. ut diue simplicita
ti filior. deo pfrior vniat̄. Est enī
deificacō silitudo et vnitas ad
deū qn̄tū licet. nā forti conatu
tales seipōs postponētes et oīa
relinquētes: ad cōgregantis p̄us
vnitatē et deificā ip̄i⁹ simplici
tatē anhelantes sūt. Hec scot⁹.
Vbi nondū ꝗ nō solū pfecti vi
ri vniūt̄ p caritatē deo: s; etiā
penitentes uel īcipientes siue
pficiētes. Tales nāq; q̄ in statu
grē sunt. vniūt̄ xp̄o. et si nō sp
per caritatē actualē tn̄ p carita
tē habitualē. q; om̄s fideles in
statu grē existētes sunt menbra
xp̄i et corp⁹ ei⁹. ergo xp̄o vniūt̄
sicut mēbra xp̄i corpi. Vn̄ ad co
rinth. xij. Sicut enī corp⁹ vnū ē
et mēbra habet multa. oīa aūt
menbra corpis cū sint multa v
nū corp⁹ sunt. Ita xp̄s. Etenī in
vno sp̄u om̄s nos ī vnū corpus
baptizati sum⁹ et om̄s vno sp̄u
potati sum⁹. Differūt̄ tn̄. Nā scd̄m e
undē aplm. Vnusquisq; p̄priū do
nū habet a deo: ali⁹ quidē sic.
ali⁹ uerō sic. Ergo quilib; put dn̄s
largiri dignat̄ dona gr̄uitū ab
ip̄o pcipit scd̄m magis et minus.
Vn̄ dicit idē apl's. Vnicuiq; nrm̄
donata ē grā scd̄m mēsurā dona
cōis xp̄i. Ex istis igit̄ verbis col
ligē possum⁹ ꝙ om̄s fideles ī q̄cūq;
statu existūt dūmō sint sine pcc̄o
mortali et sint in statu grē sunt
mēbra xp̄i: ergo vnū sunt cū illo.

Hec tn̄ vnio diuersū vigorē habet
scd̄m dispositōēm singulor. Nam
qn̄to quis sanctior et pfrior ē in
vita tanto feruētior ē in dei cari
tate. tāto vigorosi⁹ et valēci⁹ v
nit̄ cū deitate: q; qui adhēt deo
p feruēdū amorē. vn⁹ sp̄us ē. Vn̄
diuersi grad⁹ caritatis mō sunt
p̄issi. videl; īcipienciū. pficiēciū
et pfcor. et vnusquisq; scd̄m
suā capacitatē exercerent se ī illis
grā dei cooperante ut tn̄ excellēs
bonū adipisci valeat. Hoc ē vni
ri cū deo et int̄ mēbra xp̄i con
putari. Et sic patet explanatū
de caritate dei. Sequit̄ de cari
tate proximi. Filius. Cap̄ xv.

Accepta itaq; informacōē de
caritate dei. nūc de dilcō
ne proximi cupio edoceri. Cp̄r.
De dilcōe proximi de qua q̄
ris scire debes p̄ro pmo ꝙ
diuersi sunt amatores. Nā scd̄m
dcm̄ bti bn̄. Quinq; sunt gradus
amoris. Amor pius quo pntes di
ligim⁹. Socid⁹ quo socios diligi
m⁹. Iust⁹ quē erga om̄s homīēs
habem⁹. Violent⁹ quē erga īnīi
cos gerim⁹. Scs siue deuot⁹ quē
erga deū habem⁹. Hec bn̄. Pmo
igit̄ put dicit bts aug⁹ diligē
dus ē de⁹. scd̄o pntes. deīn fily.
post domestici: qui etiā si boni
sint malis filys p̄ponendi sunt.
Inimicos aūt nō sicut teipm̄ si sim
pliciter. sufficit enī ꝙ odio non
habeas. Hec aug⁹. Et no
tandū ꝙ scd̄m btm̄ gregoriū vj
moral. duo sūt p̄cepta caritatis:
dei viz amor et proximi. Pamo
rē dei proximi amor gignitur:
et p amorē proximi dei amor nu

tur. Nã qui amare deũ negligit: pro-
pterea diligere proximũ nescit. Et tãc
plenius in dilectione proficimus, si in
eiusdẽ dilectionis gremio prius pri-
mi caritate lactamur. Quia ẽ a-
mor dei proximi amorẽ generat
dacturus per legẽ dñs. diliges proximũ
tuũ. premisit. diliges dñm deũ
tuũ: ut scilicet in iterno pectoris nri
prius amoris sui radicẽ figeret. q̃
tenus per ramos postmodũ dilectio fr-
na germinaret. Et rursus quia amor
dei ex proximi amore calescat. Tes-
tatur iohẽs qui increpat dicẽs. Qui
nõ diligit fratrẽ suũ quẽ videt:
deũ quẽ nõ videt quo pt diligere.
Hec greg9. Ubi tñ nõndũ
quia sicut dicit btũs bernardus. Pu-
re diligere proximũ nemo pt. qui
in deo non diligit. Oportet er-
go deũ diligi prius, ut in deo di-
ligi possit et proximus. Debet nãq
ab hõie diligi proximus ĩ deo ad
hũc finẽ ut una cũ ipso proximo ha-
beat et possideat deus. Sed paucorũ
ẽ ista virtus. Unde btũs aug9 dicit. Qui
se propter deũ habendũ diligunt ipsi se
diligunt. ergo ut se diligant deũ
diligant. Non ẽ hec dilectio ĩ omnibus
hominibus. pauci se propterea diligunt, ut
sit deus omnia in omnibus. Hec aug9.
Ergo ut dicit prosper. Qui propter
deũ diligit proximũ. sicut deus
eternus ẽ ita internũ ipsa amici dilectio
ĩ eternũ permanebit. Qui vero ami-
cũ vel proximũ propter cõmodũ quodlibet
amat, nõ amicũ vel proximũ co-
nvincit amare sed cõmodũ. quod cũ ee
desierit amare cessabit. Hec pros-
per. Debet ergo unusquisque erga
proximũ suũ habere dilectionẽ sanctã
iustã et verã. De qua triplici di-

lectione thomas de aquino sic dicit. Tri-
plici modo diligendus ẽ proximus.
Primo quidẽ ex parte finis. ut scilicet ali-
quis diligat proximũ propter deũ sicut et
seipsum propter deũ debet diligere. ut sic
sit dilectio proximi sancta. Scdo ex parte
regule dilectionis. ut scilicet aliquis nõ condes-
cedat proximo in aliquo malo sed
solũ in bono. sicut et sue voluntati
satisfacere debet homo solũ in bonis
ut sic sit dilectio proximi iusta. Tercio
ex parte rõnis dilectionis. scilicet ut homo di-
ligat aliquis proximũ propter propriã
utilitatẽ vel delectacionẽ. sed ea racione
quia velit proximo bonũ sicut sibi ipsi
ut sic dilectio proximi sit vera. Nã
cũ quis diligit proximũ propter suã
utilitatẽ vel delectacionẽ: nõ vere di-
ligit proximũ sed seipsum. Hec thõs.
Nondũ etiã quia debemus u-
nicuique scdm dignitatẽ et statũ
suũ dilectionẽ exhibere. ut testatur hugo
in hec vba. Scdm dignitatẽ nãque
alii superiores sunt nobis, alii eq̃-
les. alii inferiores. Superioribus obe-
dienciã timorẽ obsequiũ et vene-
racionẽ debemus exhibere. cũ equalibus
pacẽ et concordiã custodire univere.
obsequio beneficio et honore prevenire.
in oĩ actione et vbo superiorẽ eis
locũ tribuere. Et si quã fortassis ĩ ali-
quo negocio eos prius cogimur.
cũ oĩ humilitate et reverẽcia q̃ fa-
cienda sunt nõ precipere sed demonstra-
re. sed et eos precedere contigerit. cũ
alacritate et devocione qui ex neccessi-
tate subiecti obedire. Inferioribus
semper beneficiũ et auxiliũ impendere.
nunquam imperare. sine contumelia cor-
ripere. sine superbia gubernare. sine
crudelitate castigare. cũ pietate fo-
vere. veneracionem nõ exigere. societa-

tē atq₃ equalitatē amare. Maiori
bꝫ pro timore subdi. equalibꝫ ꝑ ca
ritatē obseq. Iunioribꝫ ꝑ hūilitatē
coequari. ꝑcipientibꝫ pati. obedien
tibꝫ modesti. maledicētibꝫ taciti.
laudātibꝫ verecūdi. Hec hugo. De
bet etiā vnusquisq₃ diliges deū
erga proximū suū exercere pietatē.
q₃ ut dicit btūs ambrosius Impossi
bile ē caritatis xpī in eo fore dul
cedinē. qui nō erga proximū suū
exercuerit pietatē. Nā sedm̄ q̄
dicit beda. Hec ē sola probacio i
tegri amoris ī dn̄m. si erga frēs
studuerit q̄s cum̄ sollicite exer
cere laboris. Nā quicūq₃ fratri o
pus pietatis qd̄ valet ipendē neg
ligit. minus iuste se conditorē diligē
ondit cuius mādatū in sustinēda
proximi necitate cōtēpnit. Hec be
da. Nō solū aūt debet vnusquisq₃
opus pietatis ī necitate proximo
impendē. ſ etiā illius bonū siue tēpa
le siue spūale sit. in oībꝫ pmouē
ac diligē. q₃ q̄ bonū qd̄ ī se nō ha
bet in altero diligit. de nō suo. suū
facit. De hoc dicit btūs aug'. Cū
q̄ bonū ī proximus video si illud di
ligo meū facio. Hūs ergo mercedē
habē de alieno bono. gaude de a
lieno. Pensent igit' īuidi quātū
bonū ē caritas. q̄ sine labore mō
aliena bona nīa facit. Hec aug'.
Dilcīo reuera dei et proximi ꝑpria
et spūalis vtus ē bonor. sedm̄ aug'
cū cetere vtutes bonis et malis
possint eē cōēs. Hec aug'. Diligē
ergo debet pmo quilibꝫ deū sup
oīa. deīn proximū sicut seipm̄ et
hoc ī deo. inimicū nō ꝓpt' deū. Sedꝫ
hoc xpūs ī euāo ut dicit quedā glo
sa ad cuiuslibꝫ dilcōēꝫ ꝑpriā ponit

dicēs. Diliges inquit dn̄m deū tu
um ex toto corde tuo et ex tota
mente tua. et proximū tuū sicut
teipm̄. [I]nimicos tuos nō ex
tota vtute tua nō sicut teipm̄ ſ
simpliciter diliges. sufficit enī
q̄ diligimus nō odio habemus. Hec
glosa. Cuius singula ponit et btūs
ieron' sup matth' ibidē subiūgendo
rursum inq̄t. diligite īimicos
vros. et nō apposuit ex toto corde.
Nō est ordinatus sermo dnīus nec
īpossibilia ꝑcepit. nec dicit. dili
gite īimicos vros sicut vosipos.
ſ tm̄ diligite īimicos vros. suffi
cit q̄ diligimus et nō odio habemus
proximū vero ut teipm̄. Hec ieron'.
Qd̄ aūt beatus aug' ī quodā loco
ait. Inimicos nr̄os toto corde et
totis viribꝫ diligimus. videt' esse
profectus. ad quā tn̄ nō astrīgim'
ex ꝑcepto. Etiā de dilcōē proximi
et īimicor' glosa nicolay de lira
sup illo vbo diligite īimicos ves
tros sic sonat. Oīs hō ex carita
te diligendus ē inq̄ntū ad dei yma
ginē factus ē capax ipius ꝑ cogni
cōēꝫ et amorē. Amicicia ei cari
tatis fundat' sup cōicacionē supne
btitudinis. Et ideo oīs intellectua
lis creatura q̄ in actu vel in po
tencia ē btā ex caritate ē diligē
da. mali aūt hoīes q̄diu sunt in
via sūt in potencia veniendi ad
btitudinē. et ideo licet eor mali
cia sit odienda. ipā tn̄ natura
possibilis beatificari ē diligēda
Et hoc ē qd̄ saluator dicit Dili
gite īimicos vestros. bona sꝫ g̃
cie et glorie eis optando Alia nō
nō sunt eis optāda nisi ī quadā
qualitate inq̄ntū valent ad eor

salutē. qd soli deo ē notū. qz oībz a
lys pt homo bn̄ uel male uti. et
ideo circa hoc nō est determinatū
aliqd petendū. Sequit̄. bn̄facite.
Bn̄face ē effectus dilcōis. et ideo
sicut tenem̄ dilige inimicos q̄tū
ad bona grē et glorie. sic tenem̄
in effectu salutē eorum mō debito
et possibili procurare. Et orate pro
psequentibz vos. optando scz bona
grē et glorie. Alia aūt bona in spe
ciali optare uel face nō est necessi
tatis s supererogacōis. Ad pdcā fa
cienda eciā inimicis. hortat̄ nos
exemplo dei. q solē suū facit ori
ri sup bonos et malos. Hec nico
a laus de lyra. ¶ Et notādū
qz dilcō primi et maxie inimico
rū demonstrat hoiem discipulū eē
xpi. tūc si diligit amicos in deo
et inimicos pter deū. dilcō aūt
inimici in nobis tūc veracit custo
dit. si de pfcū illius nō adiam̄ nec
de ruina illius letam̄. De hac di
lcōe et quō debet inimicus diligi
btūs greg xxij moral. sic dicit.
Omnipotentis dei nos eē discipu
los sola custodia caritatis probat.
q nimirū caritas siue dilcō si cor
mēm veracit replet duobz mōis
ostendi solet. scz si amicos in deo
b et inimicos diligamus pt deū ¶
Sed scīedū ē qz inimici dilcō tūc ve
racit custodit. tū nec de profcū
adiam̄ nec de ruina illius letam̄.
Nā sepe in dilcōnis ymaginē erga
inimicū aīmus fallit. seqz hūc dili
gere estimat si eius vite cōtrarius
nō existat. Sz dilcōnis vim occul
te et veracit aut profectus inimici
aut casus interrogat. Neqz enī ad

plenū semetipām mēs hoīs scit. ni
si eū quē sibi aduersariū credit ī
defcū uel pfcū mutasse modū sui
status inuenerit. Si enī de psperitate
adiciat et de calamitate se odientis
letat. cōstat qz nō amat quē nō
vult esse meliorē. Sz int hec scie
dū ē qz euenire plerūqz solet vt nō
amissa caritate et inimici nos ru
na letificet et rursū eius gloria
sine inuidie culpa cōtristet. cū et ru
ente eo quosdā bene erigi credi
mus. et pficiēte illo plerosqz iniuste
oppimi formidamus. Qua ī re me
te nrām nec eius iā defectus erigit
nec eius pfectus adiciat. s tm̄ nrā
cogitacio nō qd ī ipō s qd de ipō
circa alios agat attendit. Sz ad
hec seruāda valde ē necessariū
subtilissime discrecōis examen.
ne cū nrā odia exeqimur. fallam̄
sub specie utilitatis aliene. Qua
in re discernēdū est aliud eē qd
nobis. aliud nō qd sibi et ceteris
nr̄ inimicus nocet. Nā cū nr̄ ac
multorū hostis perimit. de erep
cōe proximorū poci9 qz de inimici
interitu necē ē ut aīmus letetur.
Oportet nāqz ut peunte aduer
sario subtilit pensare debemus
quid demus ruine proximis. et qd
iusticie ferientis. Nā cū puersum
quēqz omnipotens deus peutit. et codolē
dū est miserie peuntis et cōgau
dendū ē iusticie iudicis. ut nobis
et luctu sit pena morientis pimi.
et rursū in gaudiū veniat exhi
bita eqtas iudicantis dei. quatenus
nec peunti hoī existamus aduer
sarij. nec iudicanti deo inueniam̄
ingrati. Sunt eciā nonnulli q eos

quos sibi aduersarios estimāt ma
ledicōe feriūt. qui v̓tute nequaq̄
possunt. In qbꝫ patent' apparet qꝛ
mala si possent facerēt. qui ea q̄
facere nequiūt imp̄cari nūme de
sistūt. Mortē nāqꝫ aduersario ex
optāt. quā et si possent inferre me
tuūt ne aut ꝑpetrati homicidij rei
teneant. aut inq̄ appareant etiā cū
sint. Quid ē ergo dicē deo. occide
quē odi. nisi apertis vocibꝫ clama
rē. hoc fac meo aduersario qđ me
illi facere nec potiorē decet. Hec
greg⁹. Qui ideo voluerit dn̄i ves
tigia seq̄. debet inimicos suos di
ligē et pro ip̄is orare sicut ipē
in cruce orauit. Nā in tali dilec
tiōe cōsistit ꝑfcōo. Vn̄ dicit btūs
aug⁹. Si didiceris orare pro inimi
co. ambulas in via dn̄i. Pfcō di
lcōis ē inimicos diligē ut sint fra
tres. sic diligē inimicos ut in so
cietate tua viuent. Magnificen
tissime etiā bonitatis ē ut tuū ī
nimicū diligas. et ei q̄ tibi malum
vult et si facē nō pt. semꝑ bonū
velis atqꝫ facias cū possis. Hec
aug⁹. Nichil enī dicit crisostom⁹
ē qꝛ ita silēm deo facit. sicut malig
nis et ledentibꝫ eē placabilē. Hec
criso⁹. Ergo dicit aug⁹. Ego ad
dilcōēm inimicoꝝ cōmoneo vos. qꝛ
ad sanandū vulneā pctōꝝ nullū me
dicamētū meli⁹ eē cognosco. Hec
aug⁹. Nā vnusquisqꝫ talē indul
genciā accipiet a dn̄o. qualē ipē
proxīo dederit. Vn̄ idē btūs aug⁹
Indignū est illi deū eē ꝓpiciū. q̄
crudelis ē in proximū. Vnusq̄sqꝫ
enī talē īdulgenciā accepturus ē
a dn̄o. qualē ipē dederit proxīo.

Vn̄ q̄cūqꝫ nō dimittit iniuriā pro
ximo. cū orat oracōēz dn̄icā nō so
lū nō exaudit. ſꝫ eciā maledcōēz
incurrit. Vn̄ anastasi⁹. Si nō di
mittis iniuriā q̄ tibi fcā ē. nō fa
cis pro te oracionē. ſꝫ maledictio
nē maīs. ¶ Et cōsiderandū C.
qꝛ inimicū diligē expressius sig
nū caritatis ē. qꝛ cōtra motū natu
re. Nā scdm btm gregoriū vna
ē et sūma probacio dilcōis. et si
ipē diligat qui et aduersat. Vn̄
difficile ē inimicū diligē. nisi as
sit grā ꝑ quā vincat naturā.
Oportet ergo ut aīm⁹ cooperante
grā odiū inimicoꝝ reprimat et ī
dilectionē cōuertat. si ꝑfectionē
hui⁹moī v̓tutis conseq̄ desideat.
qꝛ oīa q̄ ad ꝑfcōēz ꝑtinēt magis
sūt difficilia. De hoc q̄dā glosa
sic dicit. Nulli mirū debet vide
ri īpossibile qꝛ iubemur diligē
inimicos. qꝛ xp̄s nō p̄cepit īpossi
bilia aut incōueniencia ſꝫ ꝑfcā. P
fcā aūt oīa sunt difficilia. Vn̄ sicut
cōplet⁹ mod⁹ ꝑfcē castitatis ē. q̄
p̄ualet maximo amori humano
et carnali abstinēdo a sūmo de
lectabili. Sicut ē castitas ī virgini
bꝫ. q̄ est ꝑfcā puritas et mundicia
proxima deo. ita eciā cōplet⁹ mo
dus ꝑfcē caritatis ē qui p̄ualet
maxīo irrestabili tolerādo illud
uel ī corpe et corpis dolore ut
martiriū. uel ī spū et aīme do
lore deponēdo et reprimēdo odiū
inimicoꝝ ī dilcōē cōuersū. Hec glo
sa. ¶ Sciendū eciā ē de zelo D
q̄ habend⁹ ē erga proximos. q̄
maxīe ꝑtinet ad p̄latos. De hoc
sup illo v̓bo. irascimī et nolite

peccare. quidã expositor sic dicit
Moueri pt questio de ira zeli. v
trũ bona sit et meritoria censeat.
Videt q̃ nõ sit bona nec meri
toria. qr mẽtẽ turbat. oculũ ra
cõis obumbrat cõtẽplacõez dis
sipat. q̃ sc̃dm btm augn mẽte
tranquilla optime exercet. Hic cõ
tra sc̃dm btm gregoriũ qui di
cit. Si ira zeli ex vtute nõ sur
geret. dine animaduersionis ĩpe
tũ phynees nõ placuisset. Ad qd
sciendũ sc̃dm btm gregorium.
Quia alia ira ẽ q̃ ĩpaciencia ex
citat. alia ẽ q̃ zelus format. Illa
ex vicio. ista ex vtute generat.
Ad hãc questionẽ dicẽ possum9
q̃ ira zeli bona et meritoria.
experiencia et sciã scõr ĩuenit.
Si eñ proximos ut nos diligẽ p̃ci
pimur. restat ut eor̃ vicijs ut
nr̃is irascam. Et p̃cipuus p
pheta dauid ait. Zelus dom9
tue cõmedit me. Qd ãt beat9
aug9 et alij doctores dicũt q̃
ira p zelũ mentẽ turbat. cõtem
placionẽ mentẽ dissipat. oculũ
racõis obumbrat. Ad hoc respõ
det q̃ ira p viciũ oculũ rõnis
nõ solũ ĩpedit. s̃ q̃i extinguit.
Ira ãt p zelũ et si ad breuẽ pũc
tũ oculũ rõis turbat. tñ nõ no
cet s̃ magis interiorẽ visu cla
rificat. Et eciã ad expressiorẽ
ĩtelligẽciã eor̃ q̃ dcã sunt nõ
tandũ. q̃ ẽ quidã zelus q̃ sc̃dm
sciãm. Sũt eñ aliq̃ habẽtes ze
lũ. s̃ nõ sc̃dm sciãm ut ait aplũs
Et ira hui9 zeli q̃ ẽ sc̃dm sciãz
formata caritate tota directa
ĩtencioẽ et bonũ finẽ constat

q̃ meret. Nã caritas nõ agit p
peram. et actio ex ĩtẽcioẽ finis
boni bona iudicat. et ideo licet
ira zeli interdũ min9 ordinatã
passionẽ habẽ videat. hoc ẽ ppt
cõnexionẽ rõis et potẽciarũ siue
virtũ q̃ sunt ĩ sensualitate. que
suis motibz interdũ racionẽ tur
bat. Nã hec ẽ condicio vie. q̃ eciã
hoĩes existẽtes ĩ caritate agẽtes
bona intencioẽ. ppt corp9 qd cor
rũpit interdũ turbacoĩbz grã
uant. Hec ille. Debet ergo v
nusquisq̃ se exercere in dilcõne
dei et pximi. Diligend9 nãq̃
ẽ de9 a nobis id circo qr ipẽ ẽ
bonũ nostrũ. ac eciã ppt hoc ut
ad ipm veniam9 et eternalit
gaudeam9. Diligend9 nõ ẽ prox
im9. ut ille requiei et gaudij pos
sit ẽẽ p̃ticeps nobiscũ. De hac
eciã gemina caritate siue dilcõ
ne. hugo de scõ victore sic dicit.
Geminã nobis sc̃ptura sacra ca
ritatẽ cõmendat. dei viz et pxi
mi. Caritatẽ dei. ut sic ipm dili
gam9 ut nõ in ipo s̃ ut cũ ipo
ĩ deo gaudeam9. hoc ẽ ut deũ
diligam9 ppt seipm pximũ ãt
ppt deũ. De9 ãt id circo ppt se
ipm diligend9 ẽ qr ẽ bonũ nos
trũ. pxim9 aũt ideo ppt deũ di
ligend9 ẽ qr cũ ipo ĩ deo ẽ bonũ
nostrũ. Illũ diligim9 ut ad ipm
veniam9 et in ipo gaudeam9.
Istũ diligim9 ut cũ ipo curram9
et cũ ipo p̃ueniam9. illũ ut gau
diũ. istũ ut gaudij sociũ. illũ ut
requiẽ. istũ ut requiei cõsortẽ.
Quid ẽ deũ diligẽ. Illũ velle ha
bere. Quid ẽ deũ diligẽ ppt seipm.

pro deo diligē ut habeas ipm̄. Quid
ē proximū diligē ꝓpt̄ deū. Ideo
diligē q᷑ habet deū. Sicut dili
gim⁹ hoīem ꝓpt̄ iusticiā id ē q᷑
habet iusticiā. sic diligim⁹ hoī
nē ꝓpt̄ deū id ē q᷑ habet deū.
uel si forte nōdū habet q᷑ habi
tur⁹ ē eū uel ut habeat eū. Sic
itaq; ꝓpt̄ deū hoīem diligimus.
quē utiq; ꝓpt̄ deū nō diligerem⁹
si deū nō diligerem⁹. Vn̄ dilige
d⁹ ē proxim⁹ ī deo q᷑ habet deū
i feitate sua nō in diuicijs suis nō in forti
tudīe sua. s; ī iusticia sua et ī bo
nitate sua. Et q̄n in istis dilig̃
tur. ī deo diligit̄. Hec hugo.

F

De hac eciā duplici caritate dei
et proximi btūs greg⁹ ī libro mo
ralium exponēs illud v̄bū. et q᷑ mł
tiplex sit lex ei⁹. sic ait. Quid hoc
loco dei lex accipi nisi caritas de
bet. p̲ quā semp̲ ī mēte legitur.
p̄cepta vite qualit̄ in actiōe te
neant̄. De hac etenī lege veri
tatis voce dicit̄. Hoc ē p̄ceptū
meū. ut diligatis īuicē sicut di
lexi vos. De hac paul⁹ ait. Ple
nitudo legis ē dilcō. Itē dicit.
Inuicē onera vr̄a portate. et sic
adīplebitis legē xp̄i. Lex ei xp̄i
q̄ꝫ cogruētꝰ ītelligi q̄ꝫ caritas
ē. quā tūc vere ꝑficim⁹ cū fra
terna onera ex caritate tolera
m⁹. S; eadē lex multiplex dicit̄.
q᷑ studiosa sollicitudīe caritatis ad
cūcta v̄tutū facta dilatat̄. que duo
bꝫ quidē p̄ceptis īcipit s; se ad ī
numera extendit. Hui⁹ naq; le
gis iniciū. dilcō dei ē et dilcō
proximi. S; dei dilcō per
tria distinguit̄. q᷑ ex toto corde
ex tota aīa et ex tota fortitudīe
diligi coditor iubet̄. Qua ī re
nōndū. q᷑ diuīus sermo cū deū
diligi p̄cepit nō solū narrat ex
quo s; eciā informat ex q̄nto.
cū subiūgit ex tota fortitudine.
ut sꝫ q̄ ꝑfc̄e deo placē desiderat
sibi de se nichil relinquat.

H

Proximi aūt dilcō ad duo p̄cep
ta deriuat̄. cū et p̲ quedā iustū
dicit̄. Qd̄ ab alio odis tibi fieri.
uide ne tu alteri facias. Que
vultis ut faciāt vobis hoīes. ita
et vos facite illis. Quibꝫ duobꝫ
utriusq; sꝫ testamēti mādatis
p̲ vnū malicia cōpescit̄. p̲ aliud
benignitas p̄rogat̄. ut q̄dnon
vult malū pati quisq;. nō faci
ens cesset a nocendi ope. et rur
su bonū qd̄ fieri sibi appetit. īpē
dēs erga utilitate se proximi ex
erceat et benignitatē. S; nimi
rū duo sollicita cogitacōē cog
tant̄ cor ad īnumera v̄tutū mi
steria extendit̄. ne uel ad īferē
da q̄ nō licet desiderijs īquie
ta mens ferueat. uel erga exhi
benda q̄ debet ocio resoluta tor
pescat. Nā cū cauet alteri facē
qd̄ neq̄q̄ vult ab altero ipa to
lerare. sollicita intencōē circū
spiciat ne supbia eleuet. et usq;
ad despectū proximi aīm dei
ciens exaltet. ne ambicō cogi
tacōem lamet et hanc appetē
di aliena dilatatā angustet.
ne ira exaspet et usq; ad ꝑfe
redā cōtumeliā īflāmet. Ne
īuidia mordeat. et aliene feli
citatis emula sua se facē cōsu
mat. Ne īmoderate linguam

Ca xv

loquacitas ꝑtrahat: eāq; usq; ad
lasciuiā obtrectacōis extendat.
Ne odiū malicia excitet. et usq;
ad iaculū maledccōis irritet.
Rursū cū cogitat ut alteri fa
ciat q̄ ip̄e sibi ab altero exposcit.
pensat nimirū ut malis bona.
ut bonis meliora reddent. ut pro
cacib; mās̄uetudine longanimi
tatis exhibeat. ut malicie peste
languētib; grām benignitatis
impendat. ut discordes pace ꝑ
ueniat. ut īdigentib; necessaria
tribuat. ut errātib; uiā rectitudīs
ostēdat. ut afflictos uerbo et cō
passione mulceat. ut accēsos in
hui9 mūdi desiderijs īcrepacōe
extīguat. ut oppressor angustias
q̄nta ꝑualet ope leuet. ut foris
resistentib; opponat pacienciā.
ut intꝰ superbientib; exhibeat cū
paciā disciplinā. ut erga errata
subditor sic mās̄uetudo zelū te
pet quaten9 astucie studio nō
eneruet. Sic ad ulcionē zel9 fue
rat ne tn̄ pietatis limitē ferue
do trās̄cendat. ut ingratos bn̄fi
cijs ad amorē ꝑuocet. ut gratos
quosq; ministerijs in amore con
seruet. ut proximor mala cū
corrigē nō ꝑualet taceat. ut q̄
cūq; corrigi loquēdo pūt silen
cū eē cōsensu ꝑtimescat. ut cūc
ta proximis q̄ ualet impendat
s; hec īpēdendo nō tumeat. ut sic
ī bonis q̄ exhibet timoris ꝑci
piciū paueat ne tn̄ ab oī extra
cio torpescat. Ut sic q̄ possidet
tribuat q̄ten9 q̄nta sit largitas
remunerātis attendat. ne cū ter
rena largit̄ suā pl9 q̄m nccē ē
inopiā ꝑtimescat. et in oblacōe
muneris. claritatis lumē tristicia
obscuret. Bn̄ ergo lex dei multi
plex dicit. q; nimirū cū una ea
demq; sit caritas si mentē plene ce
pit hāc īnūa opa multiformit̄
accendit. Hec gregori9.

Nōndū etiā q̄ circa dilcōnem
proximi magna discrecio ē adhi
benda. nā nimis diligē malū
ē. mini9 etiā diligē bonū malū
ē. In cūctis ergo ūtutib; requirit̄
tꝑancia. Ois etiā dilcō q̄ nocet
uitanda ē. q; q̄ aliqd̄ supra deū
diligūt. deo nō sūt digni. Unde
casto amore diligēdi sūt proxi
mi. et hoc ī deo. Nā īordinatus
amor et carnalis nō ē caritas s;
stulticia. Vera ergo caritas exigit.
ut deū sup oīa diligam9. et proxi
mos nr̄os sicut nosipsos in dn̄o.
De hoc btūs ıero9 sic dicit. Sunt
q̄ plurimi q̄ diligūt s; male. In
tm̄ enī aliquē diligūt q; dilcōez
deꝑdūt. Qui eī aliq̄ supra dili
gūt: deo nō sunt digni.

In cūctis ūtutib; requirit̄ tꝑan
cia. ūtꝰ semp uult mediū. Nimis
diligē malū ē. mini9 diligē bo
nū malū ē. s; ut ius exigit dili
gē bonū ē. Ois dilcō q̄ nocet
uitāda ē. Pe nimiā dilcōez ali
q̄ ī luxuriā ceciderūt. aliq̄ ad
iūdiā deuenerūt. Hoc quippe
agit sup̄flu9 amor. ut quē dili
git semp uidē vellet. modū nes
cit neq; aliud cogitare pt̄ q̄ qd̄
diligit. Impossibile ē hoīem qui
talē amorē habet. deo posse ac
ceptabiles facē orōēs ul̄ placē.
Hic amor nō ē caritas s; stulticia.
Oms nr̄os debem9 diligē frēs

sicut nosmetipsos. ita tamen quod vi
cia non diligant. Punire ma
lum caritas est. plus diligere melio
rem iustum est. Vera caritas exigit
ut deum diligamus ex toto corde
ex tota mente ex totis viribus. et
ita singulariter quod cum deo nichil
aliud diligamus. et proximum nostrum
sicut et nos. Qui sine caritate
est sine deo est quia deus caritas est et
caritas est deus. qui manet in carita
te in celo iam habitare cepit. In celo
omnium est una caritas beatorum. Ubi ca
ritas vera est ibi invidia nulla est.
ibi ambicio nulla cognoscitur nec
murmuracio. sed nec detractio nec
irrisio. Hoc scitote fratres quia si non
habetis caritatem sub dyabolica
potestate estis nec ultra vobiscum
deus habitat. et qui sine deo est in
inferno est. Hec ieronimus. Beatus qui
amat te et amicum in te et inimi
cum propter te. Solus enim nullum carum a
mittit. cui omnes in illo cari sunt
qui non amittitur. Et quis est iste nisi
deus noster. deus qui fecit celum et terram
et implet ea. Te nemo amittit
nisi qui dimittit. qui et qui dimit
tit quo it aut quo fugit nisi a
te placido ad te iratum. Nam quo
se vertit anima hominis. ad dolores fi
gitur alibi preterquam in te. et si figit
in pulchris extra te. et extra se
que nulla essent nisi essent abs te
Unde si placent corpora deum in illis
lauda. et in artificem eorum retorque
amorem. ne in hys que tibi pla
cent tu displiceas. Si placent
anime in deo amentur. quia et ipse mu
tabiles sunt et in illo fixe stabi
liuntur. alioquin irent et perirent
In illo ergo amentur. et rape ad
deum tecum quas potes et dic eis.
Hunc amemus ipse fecit hec et non
est longe. non enim fecit et abiit
sed ex illo in illo sunt. Ecce ibi est
ubi sapit veritas. intimus cordi est.
sed cor erravit ab eo. Redite prevari
catores ad cor et inherete illi
qui fecit vos. State cum eo et stabi
tis. et requiescite in eo et quie
ti eritis. Quo itis in aspera quo
itis. Bonum quod amatis ab illo est.
sed quantum est ad illum bonum est et
suave. sed amarum erit iuste. quod in
iuste amatur deserto illo. Ergo cum
adhesero tibi deus ex omni me nusquam
erit michi dolor et labor. et vi
va erit vita mea tota plena te.
Nunc autem quoniam quem imples tu sub
levas cum quoniam tui plenus non sum
oneri michi sum. sed contra spes
mea non nisi in magna valde
misericordia tua est. Da quod iubes.
et iube quod vis. Imperas nobis
continenciam. Per continenciam quippe
colligimur et redigimur in unum.
quo in multa defluximus. Minus
autem te amat. qui tecum aliquid a
mat quod non propter te amat. O a
mor qui semper ardes et nunquam
extingueris. Caritas deus meus
accende me. Iubeas certe ut contine
am a concupiscencia carnis et
concupiscentia oculorum et ambicione secli.
Da quod iubes. et iube quod vis. Hec
augustinus. Debet ergo quilibet fide
lis et maxime religiosa se exercere
in virtute hac nobilissima cari
tatis. deum videlicet super omnia diligendo.

De ista sancta caritate beatus
augustinus in libro confessionum sic dicit.

proximū uero in deo amando et
sibi in aduersis tam spūalibz q̄
corpalibz cōpaciendo. in prosperis
aūt quibuscūqz eidē congaudē
do et iniqūtū facultas rerū sup
petit subueniendo. Inimicū etiā
ꝓpt̄ deū diligendo. et si ex affc̄u
eundē ꝓut amicū amare non
pt̄ qd̄ ē ꝑfcōnis. debet tn̄ ab
odio illꝰ ꝑ quē offensꝰ ē se cō
tinere et de grā dei et gloria
ac cetis q̄ ad salutē illꝰ ptinēt
siue sint spūalia siue corpalia
ꝓut aīe eꝰ expedit fauē. ei nō
īuidē. ut pmia etna caritatē
habentibz pparata valeat asse
qui et etnalit̄ possidē. Si uō a
liq̄ ita paupes sunt qd̄ nō pnt
aliqd̄ beneficiū corpale seu tē
porale proximis impendē sic̄
religiosi uel ceti paupes quibz
deest facultas rez tpaliū. Huiꝰ ta
les debēt habē cōpassionē et bo
nā volūtatē erga proximos il
lis si possent in necītate subue
niēdi. q2 deo nil fert̄ dicius
bona volūtate. Sed bona volū
tas nūq̄ plene pficit. nisi huiꝰ
mundi cupiditas pfcē deserat.
Vn̄ uiri scī ut proxīos possint
pfcē diligē. studuerūt in hoc
seculo nichil amare. De ista bo
na volūtate et qualis esse de
beat. btūs grē in quadā ome
lia ondit sic dicēs Ante dei o
culos nūq̄ ē uacua manꝰ a
munē. si archa cordis sit reple
ta bona volūtate. Nil quippe of
fert̄ deo dicius bona volūtate.
Volūtas at bona ē. sic aduśa
alterius sicut nr̄a ptimescē. sic
de prosperitate proximi sicut de
nr̄o profectu gaudē et gratulari.
Aliena dāpna nr̄a credē aliena
lucra nr̄a deputare. amicū nō
ꝓpt̄ mūdū s; ꝓpt̄ deū diligē. īimi
cū etiā amādo tolerare. nulli qd̄
pati nō vis desiderās facē. qd̄
tibi iuste impedi denegare. neces
sitati pximi iuxta vires cōcurrē.
s; pdesse etiā ultra vires velle.
Sed bone volūtatis sacrificiū nū
qm̄ plene psoluit̄. nisi mūdi huiꝰ
cupiditas pfcē deserat̄. Nā qcq̄
ī eo cōcupiscimꝰ. hoc ꝓculdubio
primus īuidemꝰ. Videt̄ enī q2
nobis desit qd̄ alt̄ assequit̄. et
q2 semꝑ īuidia a bona volūtate
discordat. mox ut hec mentē re
pit illa discedit. Vn̄ et scī ut pos
sent proximos pfcē diligē. stu
duerūt in hoc seculo nichil ama
re. nichil umq̄ appetē. Hec grē.
Et sic patet de dilcōne pximi.
Habemꝰ itaqz nūc de gemina di
lcōne explanatū dei vz et prox
imi. et ptinet scdo loco ad pfcōs
q2 ut patuit supius. status pfcōz
cōsistit scdo loco in caritate dei
et dilcōne proximi **Distinctio**
tcia. Filius

Postq̄ī ī for
matꝰ sū de
caritate dei
et pximi ac
alijs q̄ pluri
bz que spec
tant scdo lo
co ad statū
pfcōz. nūc de tercio in quo con
sistat seu finalit̄ dependeat statꝰ
eorūdē pfcōz de hoc cupio a te

o pater edocem. P^m

Scire debes q^d status
pfectorum ut supius p
missū ē consistit ter
cio loco in dei con
teplacoē. in qua vir
tute q̄nto quisq3 ē ferue̅cior tā
to ē pfcior. Ad contēpla
cōnis uero dulcedinē qui puc
nire desiderat. nccē ē ut p gra
dus aliarū v̄tutū p̄us cōscen
dere studeat ac pfice. ut tā ex
cellentē v̄tutē demū apprehen
de valeat ac degustare. Opor
tet nāq3 ut homo p sacre scrip
ture lectionē. p sanctā medita
cionē ac deuotā orōez necnō
et bonor opm̄ exercitacōez ad cō
teplacōis sublimitatē cōscēdat
et puenat. De hoc hugo de scō
vict^r sic ait. Quatuor sūt in q̄
bus nūc exercet^r vita iustor et
quasi p quosdā gradus ad fu
turā pfcōnē subleuat^r. s3 lectio
meditacō oracio et opacio. q̄n
ta deīn sequit^r contēplacio. De
hys quīq3 gradib3 p̄m^9 r lectio
icipiencīū ē. supm^9 r cōtēpla
cio pfcōr. et de medys quidē
q̄nto plures quis ascenderit tā
to pfcior. Verbi gra. Primo lcīo
itelligēcia dat. Scdo meditacō
cōsiliū prestat. Tercio ꝫ oracō
petit. Qrto opacio q̄rit. Quī
to cōteplacō iuenit. Hec hugo
Hēs eciā bernardus ī libro de
scala claustraliū de hoc sic di
cit. Hec ē scala claustraliū qua
hoīes de tra ad celū subleuant^r.
sc3 lcīo meditacō orō et cōtēpla
cio. Hēc vie dulcedinē lcīo inq̄

rit. meditacio iuenit. orō postu
lat. cōteplacio degustat. lcīo q̄si
soli dū cibū ori apponit. medita
cio masticat et frangit. orō sapo
rē acqrit. cōteplacio ē ipa dul
cedo q̄ iocūdat et reficit. Hec
bn. Debet ergo quilib3 religios^9
ī studio ī lcīone sacre scripture
se exercere. q3 delecacio diuinor
eloquior ē dulcedo cordis et
qdā spūalis refectio aīe.
Ad hoc hortat^r beat^9 aug^9 sic
dicēs. Nutri aīam tuā lcīonib3
dīuis. pabulū enī tibi mēsa spūa
lē. delecacio enī dīnor eloqor
dulcedo ē palato cordis. In lcīo
nib3 cognoscim^9 quid agē de
beam^9. ī orōe eadē recipim^9 q̄
postulam^9. Igit^r in p̄nti vita
nil puto iocūdius pabulo scrip
turar. q^e oīa mella superant^r.
Hec aug^9. Hoc silr testat^r hugo
sic dicēs. Nichil ī hac vita dul
ci^9 sentit^r. nichil audi^9 sumit^r.
nichil ita mētē ab amore mū
di sepat. nichil sic aīm contra
teptacōēs roborat. nichil ita ho
minē excitat et adiuuat ad
omē opus et ad omnē laborē.
sicut studiū sacre scripture. Hec
hugo. Eciā btūs iero^9 ad amo
rē sacre scripture monet cū di
cit. Ama sciam scripturarū. et
carnis vicia nō amabis. Nūq̄ de
manu tua et oculis recedat liber
Fac eciā aliqd liber. ut dyabolus
te semp īueniat occupatū. In de
siderys enī ē oīs ociosus. Hec iero^9
Oīs ergo deuotus monachus ī
studio lcīonis et orōnis se exer
ceat. q3 cū legit deus secū loquit^r.

Ca. I

cū uo orat ipe cū deo sermocinat. Qui ergo vult semp̄ ēē cū deo. fre
quēter aut oret aut sacri lcōni
intendat. De hoc ysidorus sic
dicit. Oronibȝ mūdamur. lcō
nibȝ instruim᷑. Utrūqȝ bonū
si liceat. si non liceat. melius ē
orare qm̄ legere. Qui cū deo
semp̄ vult esse frequent᷑ debet
orare frequent᷑ et legē. nā cū
oram᷒ ipi cū deo loquim᷑. cū
uo legim᷒ deus nobiscū loqui
tur. Oīs pfect᷒ ex lcōne et me
ditacōe procedit. q̄ enī nescim᷒
lcōne discim᷒. q̄ aūt didicim᷒
meditacōe conseruam᷒. Gemi
nū confert donū lcō sc̄ar scp
turarū. siue qȝ ītellectū men
tis erudit. seu qȝ a mūdi vani
tatibȝ abstractū hoīem ad a
more dei pducat. Excitati enī
sepe illi᷒ sermone. subtrahim᷑
a desiderio vite hūane. atqȝ ac
censi in amore sapiencie. tan
to vana spes mortalitatis hui᷒
vilescat nobis. quāto amplius
legendo spes eterna claruerit.
Hec ysidorus. Certis itaqȝ horis
ut ait beat᷒ bernard᷒ lcōni va
candū ē. s̷ et de cotidiana lcō
ne aliqd cotidie in ventrē me
morie dimittendū ē qd̄ fideli᷒
digerat et rursū reuocatū cre
bri᷒ ruminet. qd̄ pposito cōue
niat. qd̄ monicioni proficiat. qd̄
detineat aīm ut aliena cogita
re nō libeat. Hauriend᷒ ē sepe
de lcōīs serie affect᷒ et formā
da orō q̄ lcōēȝ interrūpat. nec
tam impediat intrūpendo. qȝ
puriorē cōtinuo aīm ad intel

ligenciā restituat lcōīs. Hec bern.
De vtilitate eciā lcōnū in sac̄
scriptura scribit btūs gre᷒ ij mo
ral᷑ sic dicēs. Scptura diuina
mētis oculo quasi quoddā spe
culū opponitur. ut intīa nr̄a fa
cies in ipā videat. Ibi etenī fe
da. ibi pulchra nr̄a cognoscim᷒.
Narrat aūt gesta scōr et ad imi
tacōēȝ puocat corda infirmor.
dū qȝ illor victricia fc̄a cōmemo
rat. cont᷑ vicior plia debilia nr̄a
confirmat. fitqȝ verbis illi᷒ ut eo
mun᷒ mens in cētamine trepidet.
quo an̄ se pntes tot viror fortiū
triūphos videt. Hec gre᷒.
Nondū eciā qȝ sunt nōnulli q̄
mandata dei et sacrā scripturā
exquirūt et scrutant᷑. nō ut fa
ciant ea q̄ legūt. s̷ ut habeant
q̄ alijs dicant. De talibȝ beat᷒
aug᷒ sic dicit. Quia spūs scūs
pscruit multos ppt᷑ aliud qȝ qd̄
constitutū ē a deo scrutari mā
data vel testiōnia dei. ideo per
ps᷑ dicit. in toto corde exqui
rūt eū. Alij enī scrutant᷑ nō qȝ
tam rc̄e viuāt. s̷ ut sciant quō
alij rc̄e viuē debeant. Alij scru
tant᷑. qȝ volūt magis esse doc
ti qȝ iusti. Alij aūt ad hoc ut ha
beant q̄ dicant non q̄ faciant.
quor nulli sunt beati. s̷ soli illi
qui toto corde scȝ cū effectu ex
quirūt vt custodiant et faciāt.
Vn̄ scī viri non gaudēt qȝ sacrā
scptura ītelligūt. s̷ poci᷒ cū illā
per bona opa exequūt. De hoc
beat᷒ gre᷒ xvij moral᷑ sic ait.
Non ē secura leticia in diuinis
paginis vel forcia vel multa

cognoscere sed cognita custodire. quanto enim intellectus lacius extendit: tanto ad explenda opera erudius ligat. Sancti etenim viri nimie exultant cum cognoscunt quod faciant: sed cum faciunt que cognoverunt. Hec Greg. Sunt eciam nonnulli ut dicit idem beatus Greg. qui propter huiusmodi scienciam inflantur et extolluntur. sed vera sciencia afficit non extollit. nec superbientes quos repleverit sed lamentantes facit. quia quisque cum repletus fuerit primo loco se scire appetit. et iam sui conscius. tanto per illam robustius sapit. quanto se infirmum ex illa verius cognoscit. atque ad meliorem viam huius sciencie ipsam ei se humilitas aperit. Hec Greg. ¶

Debet ergo quilibet religiosus in studio sacre scripture se exercere et illa que legit memorie commendare. et cum vacat a leccione mentem studeat occupare bona et fructuosa meditacione. Quare meditacio sancta que habetur de rebus spiritualibus sive de eterna vita facit homines contempnere concupiscencias huius seculi. et non gravari observancia mandatorum dei. ¶ De hac meditacione sic dicit beatus bern. Felix cuius meditacio in conspectu domini semper est. qui in corde suo delectaciones dextere domini usque in finem sedula meditacione revolvit. Quid enim illi grave poterit videri. qui semper mente tractat quod non sint condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam. Quid concupiscere poterit in seculo neque cuius oculus semper videt bona domini in terra viventium. semper videt premia eterna. Hec bern. Et notandum quod ex studio leccionis et sancte meditacionis componitur mens hominis et efficitur habilior et devocior ad exercendum opus salubre oracionis. Quare quanto quisque est diligencior in sacre scripture leccione et pia ac fructuosa meditacione. tanto promciorem animum habere poterit et expediciorem ad fundendas preces devote oracionis. ¶

Oracio autem secundum cassiodorum est pie mentis et humilis ad deum conversio: fide spe et caritate subnixa. Secundum vero beatum bern. oracio est devota cordis in deum intencio: pro removendis malis et bonis adipiscendis. Unde unusquisque qui se sentit in aliqua tribulacione aut temptacione seu necessitate constitutum: currat ad remedium oracionis. Nam ipse dominus dicit. Petite et accipietis. querite et invenietis. pulsate et aperietur vobis. Nisi enim omnipotens deus dona sue gracie et misericordie petentibus se dare vellet. nequaquam hortaretur nos ad petendum. De hoc dicit beatus augustinus. Non tantum hortaretur nos dominus ut peteremus. nisi dare vellet. Erubescat igitur pigricia nostra. nam plus vult dare quam nos accipere. plus vult ille misereri quam nos a miseria liberari. Hec aug. Oracio autem ad hunc finem est inventa et constituta. ut per eam venia peccatorum obtineatur. pena evadatur. et gloria eterne vite obtineatur. Unde cassiodorus super psalmum sic dicit de hoc. Oracio posita est pro qua in domini suspenditur.

Ca. j.

venia pcurat. pena refugit.
et p̄mior largitas ip̄etrat. cū
dn̄o loquit̄ cū iudice fabulatur.
p̄nte sibi facit quē videre nō
valet. ad penetralia iudicis
p̄cator admittit. et null9 in
respuit nisi q̄ in ea tepidus
īuenit. Hec cassiod̄. Debet
ergo quilibz deuot9 intendē
studio orōnis. q2 ip̄a mentē ad
celestia eleuat. et facit hoīez
cū deo loqui. De hoc beatus
bn̄ sic ait. Orō ē homīs deo
adherētis affc̄ō. et familiaris
qdā et pia allocucio. et illūīa
te mentis stacio ad fruendū
deo dulcit̄ q̄ diu licet. Dicit
eciā de hoc beat9 iero9. Mul
tū valet frequēs orō et deuo
ta. q2 ip̄a hoīez a tr̄a subleuat.
ad celestia vehit. et facit hoīez
cū deo loqui. grās ab eodem
obtinet dūmō fuerit in ea de
uocio mixta cū lacrimis. Mul
tū enī valet orō frequēs con
spersa lacrimis. ad p̄merendū
diuinā clemenciā. Hec iero9.
De efficacia eciā orōnis sic di
cit btūs aug9. Orō ē aīe sancte
p̄sidiū. angelo bono solaciū.
dyabolo suppliciū. deo gratū
obsequiū. Plerūq3 aūt hoc nego
ciū plus gemitibz q̄m sermo
nibz agitur. plus fletu q̄ af
fatu. Pura eciā orō vice boni
nūcij fungit̄ ad deū. Hec aug9.
Ergo ad orōnē deuotā nos
hortat̄ ysaac abbas ita dicēs.
Nuda teip̄m corā dn̄o et sp̄
habeas memoriā ei9 in corde
de tuo. ne mora p̄trahēs ex

memoriā dei sine securitate fi
as. q2 securitas apud deū ex
ip̄i9 frequēti fit colloq̄o multaq3
orōne. Hec ysaac abbas. Hī ē
q̄ dicit abbas effrem. Orōnes
denique p̄fcōr q̄ ex toto corde
diligūt deū cū magna exulta
cōē ad deū celū ascendūt. an
geli eciā et archangeli cū gau
dio occurrūt eis. et suscipien
tes eas usq3 ad thronū sancti
p̄ducūt. Etenī magna gloria
scōr angelor ē et ieffabilis le
ticia. cū sanctissimas et purissi
mas orōnes obtulerūt. Hec ef
frem abbas. Hanc eciā virtutē
orōnis comēndās beat9 bn̄ sic
ait. Quid orōne p̄ciosius. que
deo ē sacrificiū. angelis organū
sanctis conuiuiū. orātibz p̄sidiū.
contritis vnguentū. reis scutū.
penitentibz remediū. hospitibz ia
culū. temptatis oībus firmamē
tū. Hec bn̄. Et notandū q̄ de
uota et humilis orō cū ad deū
effusa fuerit celos penetrat.
atq3 alia multa efficacit̄ bona
impetrabit. ut testat̄ btūs bn̄
sic dicēs. Que fidelis humilis
et feruēs orō fuerit celū sine
dubio penetrabit. vn̄ vacua
redire nō poterit. p̄pterea sp̄
ad manū habeatis tutissimū
orōnis refugiū. Nemo vestrū
paruipendat orōnē suā. Dico enī
vobis q2 ip̄e ad quē oramus
nō paruipendit eā. Prius q̄ fit
ab ore nr̄o ip̄e scribi iubet eā
in libro suo. et vnū ex duobus
indubitant̄ sperare debemus.
q̄m aut dabit qd̄ petim9. aut

qd nouit nobis utili9. Nos eni
quid orem9 sicut oportet nes
cim9. sed miseret ille sup ygno
rācia nrā: et orōnē benigne
suscipiens qd nobis aut ōino
nō est utile. aut nō tam cito
dari nec ē nūme tribuit. oī
no tn infructuosa nō erit. qn
quidē tanta sup te cura ē deo
tuo. ut quociens ignorās que
rit qd tibi utile ē. nō te exau
diat sup huiusmōi: sꝫ mutet il
lud utiliori dono. Hec bn.

Cum itaqꝫ filius c. ii
magnū effectū habeat
orō: desidero ut de orōne dnica
q ceteris ē eminencior velis me
informare. ¶ Pater

De orōne dnica scire de
bes. qꝫ ipā ē quā xpus
instituit excellens oīs alias i
tribus. videlicet in dignitate.
in breuitate. et fecunditate. In dig
nitate pmo excellit. qꝫ a dei fi
lio edita ē et docta. In breuita
te excellit scdo. et hoc ppt septē.
Pmo ut sciat cito. scdo ut me
lius memoret. tercio ut freque
ter dicat. qrto ut dicens tedio
nō afficiat. quīto ut nemo de
ei9 ignorācia excuset. sexto ut
dns exaudire cito ondat. sep
tio ut magis affcū qꝫ voce ro
getur. ¶ Tercio orō dnī
ca alias orōnes pcellit in fe
cunditate. qꝫ in ea omīa pete
da continent. Nā oīs peticio
aut ē de bonis adipiscendis:
aut de malis āmouendis. De
aut bonū aut ē celeste. aut spi
ritale aut tempale. Celeste pe

tit ibi. Adueniat regnū tuū. Spi
ritale ibi. Fiat voluntas tua sicut
in celo et in tra. Petit etiā tpale cū dr:
Panē nrm cotidianū da nobis
hodie. Et sic in hac orōne petit
oīe bonū. Item oīe malū aut
ē pteritū. et huiꝰ amocionē petim9
ibi. Dimitte nobis debita nrā.
Aut futurū cui9 cōmocio petitur
ibi. Sꝫ libera nos a malo. Septima
peticio ē quasi oīm confirmacio.
Et notandū qꝫ p septē dona spūs
sancti et p septem peticōes in
orōne dominica vitant septē vi
cia mortalia et impetrant septē
btitudīes. ideo de hijs pauca sūt
dicenda. Pma igit peticio hec
ē. Scificet nomē tuū. Tu q pater
nr es cui9 nos filij. tu dns cui9
nos serui. Confirmet in nobis
hoc nomē ut nō possim9 desinē
esse filij tui. Nō eni pt esse bon9
fili9. nisi pri se humiliet. P hanc
excludit oīs supbia. et intro
ducit timor qui ē inicū sapiē.
In sequit pma virtus scꝫ paupꝫ
tas spūs. et eā sequit pma mer
ces scꝫ regnū celorū. Scda peti
cio hec ē. Adueniat regnū tuū.
hoc ē veniat toto mūd9 ad reg
nū tuū. Sic excludit inuidia que
ē dolor felicitatis aliene. et in
troducit donū pietatis. et se
quit scda virt9 que ē mansuetu
do. et ipetrat possessionē viue
ciū. Tercia peticio ē: Fiat volū
tas tua sicut in celo et in terra.
Hoc ē. opto ut fiant hoīes in ter
ra sicut angeli in celo. et sic ex
cludit ira q impedit ad cognos
cendū q sit voluntas dei. et in

troducit donū sciē q̄ docet eq̄
nimit cōuersari. In sequitur
tercia vīt9 scz luctus pro pctīs
ꝓprys et alienis: et impetrat
consolacionē eternā. Quarta
peticio ē. panē nr̄m cotidia
nū da nobis hodie. hoc ē oēm
cibū qui ptinet ad refectio
nē aīe. Sic excludit accidia q̄
ē fastidiū diui verbi. et ītro
ducit donū fortitudīs. et se
quit q̄rta vīcius scz esuries et
sitis hic in pn̄ti de tempali
iusticia uel spūali: ut īpetret
eterne btītudinis sacietatē
Quinta peticio ē. Et dimitte
nobis debita nr̄a sicut ꝛc. i.
dimittim9 proximus debitū
sicut nobis desideram9 a dō
dimitti. q̄ expellit auariciā
introducēdo consiliū. qd ē. vade
et vende oīa q̄ habes et da
pauperibꝫ. quā sequit quīta be
atitudo q̄ ē mīa: q̄ impetrat
misericordiā dei. Sexta peti
cio ē. Et ne nos īducas intēp
tacionē. et mariē con̄ gulam
Vn̄ gula excludit. et introdu
cit donū intelligencie qd ē
sup crapulā. et sequit sexta
virt9 scz mundicia cordis. per
quā visio dei impetrat. Sep
tima peticio ē. Sed libera nos
a malo. hoc ē con̄ luxuriā:
et sic excludit hoc viciū. q: p
mulieres apostatāt eciā sapi
entes. et introducit donū sa
piē. et qui saporē hui9 gusta
uerit a delectacionibꝫ luxurie
elongabit. et sequit pax int
carnē et spm̄ et int se et pꝛ
imū. p quā adopcio filiorū
dei impetrat. Hic igitur
septenarius nūs. multū ē insig
nis. Nā septē sunt sacr̄menta
quibꝫ aīa purgatur. Sunt et
septē vtutes quibꝫ aīa pficit.
Sūt septē dona spūs scī. quibꝫ
aīa illustrat. Sunt septē beati
tudīes. quibꝫ aīa beatificatur
Sūt eciā septē peticōes. quibꝫ
in domīca orōne ad deū ac
cedim9. quibꝫ vniuntur in pn̄
ti p graciā et in futuro per
gloriā. Dicim9 ergo pr̄ nr̄.
Domin9 quippe noster magis
se voluit dici prēm q̄ dnm̄.
q: ipē a nobis amari appetit
nō timeri. et ut quasi filij ab
ipō celestia et spūalia. nō tem
poralia aut carnalia petam9
De hoc sic dicit crisostim9.
Dn̄s prēm se magis voluit di
ci q̄ dnm̄ ut fiduciā daret ī
petrandi. q: serui nō impetrāt
qd petūt. prēm se vocat non
dnm̄. ut ostendat non seruos
s; filios esse. qui nō cū psima
hele mobilia s; imobilia cū p
saac pape petūt. Hec crisostim9.
Dicit eciā de eodē beato gre9
Si filiū dei te credis illa pete
q̄ tibi expediūt accipe. et illū
decet dare. Si carnalia petis
quō tibi illa prestabit. q̄ et si
habeas pcipit tibi ut contēp
nas. Hec gre9. Nō vult ergo
conditor ac pr̄ nr̄ ut ab eo ca
duca et tpalia petam9. s; poci9
eterna et q̄ ad salutē aīe pti
nent Vn̄ ysaac abbas super
orōne dnica sic dicit. Videtis

igit᷑ qualis ab ipo q̄ ꝓ illam exora
dus ē iudice. oronis sit modulus
et forma ꝓposita. in qua nulla pe
ticio diuiciarꝫ. nulla memoria dig
nitatū. nulla potentatꝰ ac forti
tudinis postulacio. nulla corpo
ree sanitatis seu tpalis uite me
cio continet᷑. Nichil enī caducū
uult a se. nichil uile. nichil tpa
le. etnitatis conditor iplorari.
Itaqꝫ magnifice eiꝰ magnifice
cie mariam irrogabit iniuriam.
quisqꝫ hiis sempiternis peticio
nibꝫ ptermissis et trāsitorium ac
caducū ab eo maluerit postula
re. et offensam pociꝰ q̄ ꝓpiciacio
nē iudicis uilitate oronis icur
rit. Hec ysaac abbas.
C Ubi notandū q̄ multi sunt q̄
uocant deū prēm et filij eius
nō sunt s̄ pociꝰ dyaboli. cuiꝰ vo
luntatē ꝑuerse uiuendo faciūt.
et tales in suis oronibꝫ nō exau
diūt᷑. De quibꝫ rich̄ de sc̄o victore
sic dicit. Quā multi dei domū
deū deprecaturi ingrediūt᷑. et q̄
pauci exaudiūt᷑. q̄ multi vocant
deū in hac orone prēm q̄ eiꝰ nō
sunt filij. s̄ illiꝰ prīs de quo scrip
tū ē. Uos ex prē dyaᵒ estis. dei
nō sunt filij. qui ꝑdiderūt grām
Dyaboli sunt filij. q̄ genuit eos
et nutrit ꝑ culpā. Hec richardꝰ.
D Per hoc eciā q̄ dn̄s ius
sit se a suis fidelibꝫ prēm appellari
multa bona includit. que assequūt᷑
hij q̄ diligūt deū. De hoc crisoꝰ
sup matheū sic ait. Dicendo pr̄
nr̄ et veniā peccāz et penarū re
missiōnē iustificacōēꝫ et liberacionē
ac filiorꝫ adopcionē. hereditatē

dei atqꝫ fraternitatē cū unigeni
to copulatā. sanctiqꝫ spūs dona
largissima uno sermone signifi
cauit. Hec crisoꝰ. Cū vō dn̄s in
orone dicit. nr̄ vīꝫ pr̄ et nō meꝰ.
ꝑ hoc ondit q̄ nō uniꝰ s̄ multorꝫ
pr̄ ē. Prius enī erat pr̄ uniꝰ scꝫ
xp̄i ꝑ naturā. s̄ ex tūc factꝰ ē
pr̄ multorꝫ ꝑ graciā. Uult eciā
deꝰ vocari ab oībꝫ coīr pr̄. ne q̄s
de nobilitate generis supbiat.
Un̄ dicit btūs augꝰ. Per hoc q̄
dicit nr̄ inuitat nos ad humilitatē.
ut nemo de nobilitate gn̄is sup
biat. nemo aliū contēpnat. Oēs
enī filij dei sumꝰ. Hec aug. Q
es in celis. vn̄ thomas de agno
Ic si diceremꝰ. Da nobis qd̄ peti
mus q̄ tu potēs es in aula celes
ti. ubi omē bonū habūdat et ef
fluit. Itē de eodē idē thomas sic
dicit. Cū deꝰ sit ubiqꝫ. dicit᷑ tn̄
ꝑprie in celis ꝓpt᷑ tria. Pmo
ut in feruore spūs adoret᷑. q̄ sp̄s
ē deꝰ. et qui adorat eū in spū
et veritate oportet eū adorare.
Scdo ut mens adorātis ad celes
tia leuet᷑. Hoc idē sentit crisoꝰ.
ita dicēs. Qui es ī celis. nō ibi dm̄
concludēs sic ait. s̄ a trā abducēs
orantē hoc ait. et excelsis regio
nibꝫ affigens orantis mentē. h̄
crisoꝰ. Dicamꝰ igit᷑ pr̄ nr̄ q̄ es
ī celis. sanctificet᷑ nomē tuū. Pma
peticio ichoat᷑ sup hac dn̄ica oro
ne. ysaac abbas ī pma sua colla
cioē sic ait. Cū vniuersitatis deū
ac dn̄m prēm nr̄m esse voce ꝓpia
cōfitem᷑. de codicōē seruili in ad
opcionē filiorꝫ nos ꝓfitem᷑ assū
tos. adicientes Qui q̄ es ī celis.

ut cōmoracione p̄ntis vite qua in
hac degim⁹ t̄ra velut p̄egrina atq̄
a p̄re n̄ro nos longissime sepante
toto horrore vitātes. ad illā poci⁹
regionē ī qua p̄rem n̄r̄m cōmo
rari fatemur summo desiderio p̄pe
rem⁹. nichil q̄ admittam⁹ cuiusmoi
q̄ïdignos nos hac n̄rā p̄fessiōe
et nobilitate v̄ite adopciōis effi
ciens. et hereditate p̄rna velud
degeneres priuet. et n̄rā faciet
nos iusticie ei⁹ ac seueritatis iau
re.ī quē filioꝝ ordinē gradu q̄ p̄
uecti illa cōtinuo q̄ est in filijs bo
nis pietate flagrabim⁹. ut iā nō
pro n̄ris vilitatib; s; pro n̄ri p̄ris
gloria totū impendam⁹ affectū
dicētes ei. Sanctificetur nomē tuū.
n̄r̄m desideriū n̄r̄m gaudiū glo
riā n̄ri p̄ris esse testantes. ymi
tatores effecti illi⁹ qui dixit. Qui
a semetipso loquit' gloriā p̄priā q̄
rit. qui aūt q̄rit gloriā ei⁹ q̄ misit
illū hic verax ē et iniusticia ī eo nō
ē. Denique vas elc̄ōnis hoc replet⁹
affc̄u. eciā anathema fieri optat
a deo. dūmō ei familia multa
acq̄rat ad gloriā sui p̄ris. salus
toci⁹ q̄stilitice plebis accrescat.
Hec ysaac abbas. Debem⁹ ergo
desiderare ac petere cū dicim⁹
Sanctificetur nomē tuū. ut s̄c̄itas dei
ac ei⁹ gloria omib; hoib; ino
tescat. nec quicq̄ sanctus a cre
atura rōnabili extra deū estime
tur vel habeat. De hoc dicit b̄t̄s
aug⁹. Sanctificetur nomē tuū. q̄d sic
nō petit quasi nō sit s̄c̄m dei no
mē s; ut sanctū habeat' in hoib;.
et ita inotescat de⁹ ut nō estime
tur aliquid sanctius. Hec aug⁹.

Pt eciā hec peticio alit' recapi.
Vn̄ dicit b̄t̄us b̄nard⁹. Sanctificetur
nomē tuū. Duo sanctificari p̄t
ab hoīe q̄ sanctificat oīs homines.
aut s̄c̄m nomē quo p̄t sanctificari
ī quo sanctificant' oīs sancti. Sed
sanctificam⁹ deū in nobis. qn̄
scientes eū sanctū timem⁹. et sol
licite vigilam⁹ ne forte violem⁹
nomē s̄c̄m ei⁹ ī nobis p̄ mala
opa. Hec b̄n̄d⁹. Dicit eciā de hoc
anselm⁹. Ut sanctificetur cotidie de
p̄camur. opus ē eīn nobis coti
nua sanctificacōe. ut q̄ cotidie delin
q̄m⁹. delicta n̄rā sanctificacōe assi
dua purgem⁹. Hec anselm⁹.
Sanctificetur inq̄ nomē tuū. ut nōis
tui sanctificacio eo plen⁹ cūctis
inotescat. quo te p̄fcius cognoscē
amare et venerari possim⁹ et
sanctificacōis tue similitudinē induēdo
tibi p̄ri sicut veri filij cōformem'.
ut vnū tecū sp̄us efficiam' in tua
tr̄nsformati claritatē. Incipit s̄c̄da
peticio. Adueniat regnū tuū. reg
nū v; future glorie. Vn̄ thomas
de aq̄no. Adueniat regnū tuū. id
ē ecclesia militās vniat' triupha
ti. Dicit eciā de hoc cyprian⁹.
Regnū n̄r̄m petim⁹ aduenire a
deo nobis repromissū et xp̄i san
guīe acq̄situ. ut q̄ in s̄c̄lo ei seruī
uim⁹ postmodū xp̄o regnāte reg
nem⁹. Et iterū thomas de aq̄no.
Adueniat regnū tuū iocūdū sine
p̄mutacōe. tr̄nquillū sine p̄turbacōe.
le.tū sine amissione. et p̄hēne sine
terminacōe. Ubi erit vn⁹ amor
oīm elc̄oꝝ. ubi erit deifica visio
cū integra mentis fruicōe q̄ est ip̄e
de⁹. Hec thomas. ¶ Et nōn

x

dcm̄ q̄ triplex ē regnū dei. Unū ē
future glorie: de quo mō dcm̄ et
pmissū ē. Scd̄m ē qn̄ xp̄s inhabi
tat et possidet corda fideliū per
fidē et dilectione suā. De hoc p
apl̄m dicit. Regnū dei intra vos
ē. Tertiū ē qd̄ dabit fidelib; cor
porib; iā glorificatis post finale
iudiciū: de quo dicit. Uenite be
nedicti possidete regnū. Ista cō
mēorat ysaac abbas. in exposicōe
orōnis dnice ita dicens. Scd̄a pe
ticio mentis purissime aduenire
iā iamq; regnū suū p̄ris exoptat.
illud scz quo cotidie xp̄s regnat
in sanctis. Qd̄ ita fit. cū dyaboli
imperio per extinctionē fetēciū
viciorꝫ de nr̄is cordib; expulso.
de⁹ in nobis p̄ virtutū bona fra
grancia cepit dn̄ari. Et deuicta
fornicacōe castitas. superato furore.
trāquillitas. calcata supbia. humili
tas i nr̄a mēte regnauerit. Uel c̄te
illud qd̄ prestituto tpe oīb; ē p
fc̄is ac dei filiis gn̄alit̄ repromis
sū in quo dicet̄ eis a xp̄o Ueni
te bn̄dicti p̄ris mei. possidete pa
tū vobis regnū a cōstitucōe mū
di. Hec ysaac abbas. Et cōside
randū q̄ aīa deuota quasi spon
sa dei i xp̄o unico dilcō suo q̄es
cē desiderās et ei⁹ frui amplexib;
ardent̄ siciens. pro cui⁹ amore
oīa ei iferiora viluerūt. q̄ deside
ria sua alit̄ ipare nō sperat nisi
tota illuc trāseat ubi eū facie ad
faciē irreuerberata acie videat fla
gitando p̄tat. cui⁹ hoc adipleri.
cū apl̄o dissolui cupiens et esse
cū xp̄o. q̄ qm̄ diu sum⁹ i hoc cor
pe peregrinamur a xp̄o dn̄o. et

in multis offendim⁹ omnes. ita ut
si dixerim⁹ q̄ pctm̄ nō habem⁹.
nosmetipsos seducim⁹. et veritas
i nobis nō sit. Cū eni pctm̄ dicat̄
auersio a summo bono ad malū
inferius. inq̄ntū in auertimur
intm̄ pctō non carem⁹. et q̄ ma
gis auertit magis peccat. et q̄
mīn⁹ min⁹. Nō aut̄ inde auer
ta nō ē peregrinācū s; puenien
ciū. q̄ si voluntatis itencio ut nūq̄
adhereret ei affect⁹ tn̄ sep⁹ huc
in distrahit. mēoria multis a
liis occupat̄. et itelligēcia cecu
ciens ip̄m veritatis lucē non
pure intuet̄. et ex hiis fit q̄ a
liqn̄ in istis iferiorib; ipingi
m⁹ et ipellim̄ ut cadam⁹. nisi
dn̄s manū suā iponat ut nō
collidam̄. Un̄ gemens dicit.
Sitiuit aīa mea ad deū fontē
viuū. Hoc orem⁹ cū dicim⁹. Ad
ueniat regnū tuū. Ac si dicam⁹
Pondē pcti et corpe peregrinan
ti nō valem⁹ ad illud volare.
Adueniat igit̄ regnū tuū et nos
celerit̄ hinc assumat. ut ab ista
miseriā liberem̄. Interī in no
bis operare tibi regnū in iusticia
et pace et gaudio sp̄us sancti.
ut eo liberi⁹ post hanc peregri
nacōe; celeste regnū possidea⁹.

Incipit tercia peticio
Fiat voluntas tua sicut in celo
et in tra. Sup quo bt̄us thomas
dicit. id ē Sicut i ciuib; celi ita
et i ciuib; t̄re. hoc ē sicut con
formāt voluntatē suā voluntati
diuine. sic faciāt oīs hoīes ex
istētes in terrestri habitacōe.
Hec thomas. Dicit eciā de hoc A

cristus. Fiat voluntas tua etc. quasi
dicat. Presta nobis domine conversa
cionem inmutari celestem. quatenus quod
tu vis etiam nos velimus. Et beatus
augustinus. Fiat voluntas tua etc. ut que
odis odiamus et que amas diligamus
et que precipis impleamus et sic volunta
ti tue erimus conformes. Hec augustinus.
De hac tercia peticione etiam ysaac abbas in collacione prima sic
dicit. Tercia peticio filiorum est. Fiat
voluntas tua etc. Non potest iam esse ma
ior oracio quam optare ut terrena
mereantur iam celestibus coequari.
Nam quid est aliud dicere Fiat voluntas
tua etc. quam ut sint homines similes ange
lis. Et sicut voluntas dei ab illis
impletur in celo ita et hii qui in ter
ra sunt non suam sed eius universi faci
ant voluntatem. Hoc quod nemo ex af
fectu dicere prevalebit nisi is solus qui
deum credit omnia que videntur vel ad
versa vel prospera pro nostris uti
litatibus dispensare. magisque eum pro
suorum salute et commodis providum atque
sollicitum quam nosipsos esse pro nobis.
Hec ysaac abbas. Et notandum
pro ut dicit beatus augustinus. Quod in illo
beatitudinis regno vita beata perficiatur
in sanctis. sicut nunc in celestibus
angelis. Et ideo post illam petici
onem qua dicimus. adveniat reg
num tuum. sequitur Fiat voluntas etc. Sicut
enim in angelis qui sunt in celis
voluntas tua fit ut te fruantur nullo
errore obnubilante eorum sapienciam.
nulla miseria impediente eorum bea
titudinem. ita fiat in sanctis tuis
qui in terra sunt. et de terra quantum ad
corpus pertinet facti sunt. Hec augustinus.
Ubi considerandum quod quilibet reli
giosus ac devotus homo quasi filius pri
pter omnia parere et placere affectans pa
tre devote orat ut eum a voluntatis
sue beneplacito in nullo discrepare pa
ciatur. in actibus in voluntatibus in mo
tibus sibi ita conformem faciens ut ni
chil in eo paternos oculos offendat.
hoc solum sibi reputans solacium et
super omnia desiderans ut pater celestis
tamen suam cum eo voluntatem perficiat. sive
exercendo in adversis. sive consolan
do in prosperis. vel quocumque alio mo
sibi magis placet. Vere filialis et
fidelis affectus est nulla que sua sunt
querere. non commoda non honores non
consolaciones sed solum placitum patris.
Magnum hoc est a deo petere et mag
num obtinere. ut tales in hoc peri
corpore faciat. ut illi summe veritati
placeamus. et ab eius dictis regu
la non deviemus. Nichil melius nichil
utilius in mundo posset nobis confer
re summus pater. quam tales nos facere ut
ei per omnia placeamus. Hoc igitur pe
timus cum dicimus. Fiat voluntas tua
sicut in celo et in terra. ut sicut illi
supremi cives ad voluntatem tuam dispo
siti sunt. ita et nos pro modulo
nostro ad voluntatis tue beneplacitum
disponamur. Incipit quarta peticio.
Panem nostrum cotidianum da nobis
hodie. Super quo verbo thomas de aq
no sic dicit. Panis qui hic petitur
est deus. qui est cibus angelorum et re
fectio beatorum. qui de celo datur
et in terra commeditur. quo qui usus fue
rit mortem ineternum non gustabit
Nam ipse ait. Ego sum panis vivus
qui de celo descendi. Si quis man
ducaverit ex hoc pane vivit in
eternum. Hec igitur ille. Quia igitur
per peccatum vulnerati sumus et

cotidie vulneram̄: necc̄e ē ut medi
cinā spūalē nr̄is vulneribꝫ adhibe
am⁹. Medicina uō sūma ē venera
bile sacramentū corporis dn̄i nr̄i
ihu xp̄i. De hoc dicit btūs bn̄.
Qui vuln⁹ habet: medicinā q̄rat.
Vuln⁹ eni habem⁹ dū sub pc̄tis
sum⁹. Medicina ē venerabile sa
cramentū. qd̄ si cotidie accipis. co
tidie curaberis. Hec bn̄. Hoc itel
ligendū ē de illis q̄ carent pc̄tis
mortalibꝫ et in statu gracie exis
tentes. secus uō facientes et idig
ne accedentes nō salutē: ſꝫ pocius
dāpnacionē incurrūt. Vn̄ orand⁹
ē dn̄s ut panē huc vite det nobis
cū pura cōsciā sic in p̄nti vita su
mere: ut particepes illi⁹ in eterna
p̄ria existere valeam⁹. De hoc y
saac abbas sic ait. Panē nostrū
supsubstālē da nobis hodie. i. dū in
hoc seculo cōmoramur, presta no
bis huc panē. Novim⁹ eni huius q̄
eū meruerit a te et in te futurū
esse prestandū: ſꝫ rogam⁹ ut eū
nobis hodie largiaris. qꝛ nisi eū
pcipe quis in hac vita meruit.
in illa eū pticeps esse nō poterit.
Hec ysaac abbas. Debet ergo
quilibet devot⁹ quasi mendic⁹
et paup coram divite et benigno
pr̄e procūbēs et īopiā suā osten
dens flagitare ab ipō. ut panē
gracie amplioris quo quis con
fortetur quo cōsolet et sustente
tur ad resistendū malis sibi p̄s
tare dignet. Triplici nāqꝫ pa
ne īdigem⁹ quē nobis a dn̄o
deo nr̄o instant postulare de
bem⁹: hoc ē celesti. spūali et
terrestri. Celestis ē corpus xp̄i

de quo metipe dn̄s ait. Pater
meus dat vobis panē de celo
verū. Spiritualis ē verbū dei
et grā infusa mente ab interior
inedia. virtutū et donor refici
ens alimēto. De hoc per ps
dicit. Et panis cor hoīs con
firmet. Terrestris ē vict⁹ et ali
mentū. quo hoc corp⁹ necc̄e habet
sustentari. De quo dicit crisost⁹.
Ut hic panis sumi materialit
quē nō solū petim⁹ ut habeam⁹
qd̄ cōe est iustis et peccatoribꝫ. ſꝫ ut
qd̄ manducam⁹ de manu dei ac
cipiam⁹. qd̄ ē tm̄ bonor. Nā illi
deus dat panē: qui cū iusticia ac
quirit panē. Illi vero dyabol⁹: qui
cū usura acq̄rit panē. Hec crisos⁹.
Et qꝛ oī hora indigem⁹ aut ce
lesti aut spūali aut corpali pa
ne: ideo semp iubem et postula
re panē tā interioris q̄m exte
rioris homīs. cū in orōne dn̄i
ca dicim⁹. Panē nostrū coti
dianū da nobis hodie. ¶
Sequit quinta peticio. Et dimit
te nobis debita nr̄a. sicut et nos
dimit. ꝛc. Sup quo ibo thomas
de aquino sic dicit. Debita dicūt
pc̄ta q̄ nos debitores pene cō
stituūt. q̄ nobis a deo dimitti
petim⁹. si i nobis peccantibus
offensas relaxam⁹. Hec thomas.
Et notandū sicut ait beatus
aug⁹. Si debitoribꝫ nr̄is. id ē
eis q̄ in nos peccant nō dimit
tim⁹. ipā nostra orōne incul
pam: et deū aduersū nos in
iracūdiā excitam⁹. et ipī sup
nos īducim⁹ maledictionē po
cius q̄ bndictionē. sicqꝫ fit ut

oracio cum debeat esse salubris
sit noxia. et peccata que debuimus mi
nuere orando augemus. Hec aug(ustinus).
Dicit eciam de hoc criso(stomus). Qui ini
miciciam in corde et in ore seruat
aduersus ledentem. non deum orat sed
irritat ipsum. apud deum graciam non
obtinet. sed eciam dampnacionem sibi
postulat. Hec criso(stomus). Inde est quod
ait beatus bern(ardus). Venia dei pecca
ti non datur. cuius cor rancore aut
liuore inuidie afficitur. Si igitur vis
ut tibi peccata a deo dimittantur.
omnis rancor et indignacio a cor
de tuo euellatur. Hec bern(ardus). Dicit
eciam de hoc beatus greg(orius). Qui
orat et iracundiam aduersus prox
imum portat. Non enim speret apud
dominum veniam delictorum. nisi prius
ex corde indulserit proximo
offensam culparum. Nam prout ait
ysidorus. Sicut nullum proficit in vul
nere medicamentum si ferrum adhuc
in eo sit. sic nichil proficit oracio illius
cuius adhuc dolus est in mente
vel odium in pectore. Hec ysidorus.
Super hac eciam clausula Dimitte
nobis debita nostra ysaac abbas
in collacione primum(?) sic ait. O ineffabilis
dei clemencia. que non solum nobis ora
cionis tradidit formam et accepta
bile sibi in nobis morum nostrorum
instituit disciplinam ac per necessita
te tradite formule qua se pre(?)
pit a nobis semper orari. ire
pit(?) ac tristicie euellit radices.
sed eciam occasionem rogantibus tri
buit eis quo reserat viam qua cle
mens ac pium erga se probent
dei iudicium promulgari. et quodam
modo potestatem tribuit. qua iu

dicis nostri possimus sententiam tempera
re ad veniam delictorum nostrorum.
exemplo cum nostre remissionis hor
tantes deum dicimus ei. Dimitte no
bis debita nostra sicut et. Itaque secu
rus huius oracionis fiducia de suis ad
missis veniam postulabit. quisque re
missus erga suos duntaxat non
erga sui domini extiterit debitores.
Solemus etenim nonnulli quod est deterius
erga illa quidem que admittuntur ad
iniuriam dei quamuis magnorum sit criminum.
placidos nos et clementissimos ex
hibere. erga nostrarum vero vel paruissimarum
offensionum debita exactores immi
tes atque inexorabiles inueniri. Qui
quis igitur in se delinquenti fratri non
ex corde remiserit non indulgen
ciam sed condempnacionem deprecacione hac
sibimet impetrabit. suaque professione
semetipsum poscit durius iudicari di
cens. remitte michi sicut et ego re
misi. Ideoque si clementer volumus iu
dicari. nos quoque erga illos qui in
nos deliquerint oportet esse clemen
tes. Tantum enim remittetur nobis.
quantum nos remiserimus eis qui nos
quacumque malignitate nocuerunt.
Hec ysaac. Vnde ea benignitate de
bemus dimittere in nos quolibet
modo peccantibus. qua nobis deside
ramus dimitti quod peccauimus. ut
eo habundanciorem indulgenciam pec
caminum nostrorum ab ipso domino consequi
mereamur. ¶ Sequitur sexta pe
ticio. Et ne nos inducas in temptacio
nem. Quod exponens thomas de aquino
sic dicit. id est non permittas nos suc
cumbere in temptacione. Non enim peti
mus ut non temptemur. quia temptari non
est malum sed magis est ad virtutis exer

ciacī qn̄ viriliť resistat. sꝫ ut qđ da
uid dicebat. Proba me dn̄e et tēp
ta me. Sꝫ petimꝰ ne i tēptacione
inducamur. id ē ne ab ipā tēptacōe
deuincamur. Hec thomas. Dicit eciā
beatꝰ augꝰ. Nō oramꝰ ut tēpta
cōes nō veniant sed ne ducamur
in tēptacione qđ ē succūbere. quia
tēptacio cui resistit̄ nō est ꝑicīm
ſꝫ materia exercende virtutis. Hec
E augꝰ. ¶ Et notandū qꝫ sine
dei adiutorio ipīs tēptacionibꝫ
resistere nō valemꝰ. et ideo a no
bis deꝰ vult rogari ne inducam̄
i tēptacōez. ut erepti a casu temp
tacionū hoc bn̄ficiū ab ipō nos
habere recognoscimꝰ. Qđ affir
mat beatꝰ ambrꝰ. ita dicēs. Nichil
fit nisi qđ deus facit aut fieri ꝑ
mittit. Potens est ergo et a malo
in bonū flectere. ac volūtates nos
tras in lapsu pronas cōuertere
ac dirigere in se planū ingressū.
Voluit ergo deus a se posci ne in
feram̄ in tēptacione. qꝛ voluit nos
docē qꝫ ab ipō hoc bn̄ficiū accepi
mꝰ. qn̄ dyabolū supamꝰ in temp
tacōibꝫ. Hec ambrꝰ. Vn̄ scđm an
selmū. Nos monem̄ hic dicē et
petere. ne derelicti adiutorio dei
aliciu dyabolice tēptacioni uel
consenciamꝰ decepti uel cedamꝰ
afflicti. Sꝫ qꝛ a dyabolo nō temp
tari scōs in p̄nti vita ē impossi
bile. et ideo ne i tēptacionibꝫ dē
linquam̄ hoc a deo flagitemꝰ.
qꝛ resistē dyabolo nō est nostre
virtutis sed diuine ꝑtatis. De
hoc dicit fulgenciꝰ. Mandat
dn̄s ut petamꝰ ne inducam̄ ꝑ
consensū in delcāacione. scꝫ mūdi

carnis et dyaboli. Sup quo eciā
verbo scꝫ et ne nos īducas etc. ysaac
abbas i coll' p̄im sic dicit. Si
eni oramꝰ ne ꝑmittem̄ tēpta
ri vn̄ erit in nobis virtꝰ consta
cie comprobanda scđm illā sentēciā.
Oīs vir q̄ nō ē tēptatꝰ nō est
probatꝰ. Nō ergo hoc sonat. Ne
īducas nos i tēptacōez. id ē non
ꝑmittas nos aliqn̄ tēptari. sed
ne ꝑmittas nos i tēptacōe po
sitos supari. Tēptatꝰ ē eni iob ſꝫ
nō īductꝰ i tēptacōez. nō eni de
dit īsipienciā deo. nec ad illā ad
quā trahebat̄ tēptatoris volū
tate ore īpio blasphemꝰ intuit.
Tēptatꝰ ē abraha. Tēptatꝰ est
ioseph. ſꝫ neuť illoꝝ inductus ē
i tēptacōez qꝛ nullꝰ illoꝝ cōsen
sū ꝓbuit tēptatori. Hec ysaac ab
bas. ¶ Considerandū at̄ qꝫ p̄t F
īfernalē dāpnacionē nulla ira
dei ē grauioꝛ qꝫ nō defendē a
pccō. Hanc vo maxīe meret̄ su
ꝑbia. īgratitudo et incuria. ut
homo ꝓfundiꝰ cadē ꝑmittatur.
Hoc ē eni qđ oramꝰ. Et ne nos
īducas i tēptacione. id ē ne ꝑ
mittas nos cadē in cōsensū pc̄i.
Inducē deꝰ dicit̄ cū nō custodit.
ne inducam̄ sicut īdurare di
cit(?) peccōꝛis cū hoc ꝑ graciā nō
emollit sue intīe vnctionis. Hoc
ergo īpugnacōis et tribulacōis
onꝰ a nobis timendū ē ne suo
pondere nos opprimat. et ꝑ cō
sequēs ad etnā dāpnacionē ꝑ G
ducat. ¶ Sequit̄ septiā peticō.
Sꝫ libera nos a malo. Qđ ex
ponēs thomas de aqno sic dicit.
id ē a pccō originali et actuali.

ab amore mūdi a ꝓprio sensu et
ꝓpria voluntate. quibꝫ depositis
fit homo paup spū. qd' totū fit
p spm timoris Vn̄ cū dicis· Sꝫ
libera nos a malo. rogas tibi
dari spm tīoris p que factꝰ pau
per spū liberatꝰ es a malo Hec
thomas. Itē sup eodē dicit btūs
augꝰ. libera nos a malo. id ē a
mūdo ul' pctō ul' a purgatorio
uel ab inferno. ¶ Et nōndū
ꝙ multa sunt mala quibꝫ huma
na condicio subiacet. et quoꝝ ꝑs
surā per se minime euadere valet.
Que gnālit' cōsiderata. sex mōis
distinguere possumꝰ. Nā aliud ē
malū corpis. aliud aīe. Itē aliud
ē malū qd' ē culpa. aliud qd' est
pena. Itē aliud ē malū pñtis se
culi. aliud ē malū futuri Ab oī
bꝫ istis et ab alijs q̄ per ista cō
prehendūt' ul' ab istis cōtinent'
petimꝰ liberari. qn̄ oramꝰ dicē
tes libera nos a malo Sup q° eciā
vbo theophilꝰ sic dicit. A malo
biꝫ culpe et pene Culpe quo ad
graciā. pene quo ad etnā pe
nā Et sic ī hac orōne petimꝰ
ab oī malo liberari. scꝫ ī pñti p
terito et futuro. et summo bono
frui qd' ē ipē deꝰ ī secula bn̄
dictꝰ Amē. Amē at nec grecū
nec latinū s; hebraycū ē et qīꝫ
accipit' vbalit' pro fiat. ut ī fine
orōnis dicimꝰ amē id ē fiat no
bis deus qd' humilit' a te petimꝰ.
Qnq accipit' aduerbialit' ut xp̄s ait.
Amē amē dico vobis. id ē firmiter
et fidelit'. Vn̄ dicit augꝰ. Amen
id ē vere uel fidelit'. vere quo ad
itellectū. fidelit' quo ad affectū.

Et ideo dn̄s ponit in fine Amen:
q2 hec orō potissime et ītellcū
et affcū dicenda ē amē. Et sic pa
tet explanatū de orōne domīca
Deīn nōndū ꝙ eciā alie diuerse
species sūt orōnū. scdm statū cō
dicionē seu īdigenciā diuersoꝝ
hoīm Alit' enī supplicent q̄s cū alac'
ē. Alit' cū tristicie desꝑacōis pon
dere ꝑgrauat'. Alit' cū spūalibus
successibꝫ viget. Alit' cū īpugnacio
nū mole deprimit'. Alit' cū venia pec
catoꝝ. Alit' cū acq̄sicione grē seu
cuiꝰlibet vtutis exposcat. uel certe
extinctione cuiꝰlibet vicij depre
cat'. Alit' cū cōsideracōe gehenne
ac futuri iudicij timore cōpungit'
Alit' cū spe futuroꝝ bonoꝝ deside
rioq; īflāmat'. Alit' cū necitatibꝫ
ac ꝑiculis Alit' cū in securitate et
trāquillitate versat'. Alit' cū in sac
mentoꝝ celestiū reuelacōibꝫ illus
trat'. Alit' cū sterilitate vtutū ac
sensuū ariditate cōstringit'. Vn̄ a
plus paulꝰ Orōnū species q̄dri
ꝑtita rōne distinxit dicēs. Dep
cor itaq; pmū oīm fieri obsecra
cōēs orōnes postulacōēs grāru
actiones Obsecracio enī ē p ꝑcīs
īploracio. qua pro pñtibꝫ et pre
teritis admissis suis vnusquisq;
cōpunctꝰ veniā dep̄cat'. Orōnes
sūt quibꝫ aliq̄d in p̄ce dn̄o offe
rimꝰ uel vouemꝰ deo. Nā oracio
ē mentis deuocio. id ē cōuersio ī
deū per piū et humilē affectū Af
fectꝰ vō ē spontanea quedā ac
dulcis ip̄iꝰ aīmi īclinacio quo
mouet' ad orandū deū. et istud
agit' p orōnē q̄ scdm damascenū
ē ascensꝰ mētis ī deū. De qua

eciā btūs aug9 sic dicit Oracio
ē ascensio aīe de terrestribꝫ ad ce
lestia: inqsicio supnoꝝ. inuisibiliū
desideriū. Nichil aūt ita deū incli
nat ad pietate et misericordiā ex
hibendā homi: queadmodū purꝰ
mentis affectꝰ quē homo gerit er
ga deū. Oramꝰ eciā cū renunciamꝰ
huic mūdo. et spondemꝰ nos tota
intencione dn̄o seruituros. Oramꝰ
cū pollicemr̄ seculari honore con
tēpto ac terrenis opibꝫ spretis ī
omī cōtricōe cordis ac paupertate
spūs nos dn̄o cohesuros. Tercio lo
co ponit postulacōes quas pro a
liis quoqꝫ dū sumꝰ in feruore spūs
constituti solemꝰ emittere. uel pro
caris scꝫ nr̄is uel totius mūdi pa
ce poscentes. vl' cū scd̄m vba apli
pro oībꝫ hominibꝫ qui ī sublimita
te sunt positi supplicamꝰ. ul' cū
petimꝰ assecucionē alicuiꝰ boni:
uel alicꝰ mali nos pturbantis
euasionē. Quarto loco graꝝ
actiōes ponit quas mens uel
cū pterita dei recolit beneficia
ul' cū pn̄cia cōtemplat: seu cū in
futurū que et quāta pparauerit
deꝰ hiis q̄ diligūt eū, pspiciat grā
cias dn̄o refert. Ad graꝝ eciā
actiones ptinet bn̄ficia q̄ acci
pimꝰ diligent' recolere. subtilit'
itelligere. fidelit' continere. stu
diose conseruare. bn̄ficiū diligē:
ac dei offensā timere et grā
acceptā non ociose negligere.
Debet naqꝫ quilibet deuotus
ppendē bn̄ficia dei tam eximia:
per que in nobis salutē opat'.
Quid aūt pīt dignꝰ aut sublimiꝰ
esse q̄ corpꝰ et sanguis xp̄i ul'
grā spūs sancti. et gloria regni
celestis. que dat fidelibꝫ suis. Pre
terea alia q̄ ab ipso pcipimꝰ. ut ē
iustificacio a pctō. grā sanctita
tis. adopcio filioꝝ dei. cōsolacio
intīna. defensio a pīculis. cōsor
cio angeloꝝ. et beatitudo corporis
et aīe ex visione dei fruicōe.
Pro hiis igit' oībꝫ grās agamꝰ
dn̄o deo nostro. nō solū aūt sꝫ eciā
pro aliis bonis donis ac bn̄ficiis
que deꝰ suis electis cotidie con
fert. graꝝ actio illi ē psoluenda.
Ex quibꝫ quedā bona cōmemo
rat beatꝰ bern̄ ita dicēs Quo
ciens teptacio supat'. aut viciū
subiugat'. aut imunēs piculū
declinat'. aut laqus īsidiantis
dephendit'. aut āniosa et īuete
rata q̄cūqꝫ aīe passio semel p
fectꝫ sanat'. aut multū diuqꝫ
cōcupita. et sepꝰ petita virtꝰ
tandē aliqn̄ dei munē obtinet':
tociēs psonare debet graꝝ ac
cio et ad singula queqꝫ bn̄ficia
debet bndici deus in donis
suis. Hec bern̄. Sūt et alia qdā
a dn̄o valde accepta. vꝫ vox
laudis De qua ꝛ dicit ps̄ in
psona dn̄i. Sacrificiū laudis ho
norificabit me. Istud vero sac'
ficiū deo nr̄o psoluimꝰ. qn̄ eū
in psalmis dauiticis. ymnis lau
damꝰ seu canticis. Quid eniꝫ
dignꝰ et acceptius ob cantus
ipī dn̄o pīt deprome q̄ psal
mos deū magnificātes decan
tare. p quos creatura tā rōna
lis q̄ irrōnalis ad laudandū
deū excitat' cū dicit. laudate
dn̄m de celis. etc. Vel cū dicit

Bndicite oīa opa dnī dnō ꝛc̄
Vel qn̄ dicit. Te deū laudam⁹
ꝛc̄ Vel silia q̄ in psalmis quit
cantias p̄mus ꝙ continent. Per
que coditoꝛ mⁱ sume laudat.
Vn̄ scā eccl̄a horas canonicas
decantare statuit. in quibus
maxīe psalmi p̄mi et cātica cō
prehendūt. ut fideles in hac
pegrinacōe positi laudantes
et bndicētes deū. Post hoc ca
luū in celesti patria eo pfectius
cū angelis et ceteris sanctis ibi
dē laudare ipm̄ valeant ineter
nū. De quibꝫ omībꝫ ꝑ ps̄ dicit
Beati qui habitant in domo
tua dn̄e. in scl̄a scl̄oꝝ laudabūt te

Filius Capitm̄ tciū

Habita informacione de
dominica oꝛone alijs ꝙ
speciebꝫ oꝛonū. nūc de distincti
one mētis et alijs īpedimentis
eiusdē oꝛonis q̄ oꝛantibꝫ occur
rūt cupio edoceri. ¶ Pr

De hoc qd̄ q̄ris scire de
bes ꝙ quidā sunt qui
oꝛant nullo corde. quidā cū me
dio corde. quidā aūt cū toto cor
de. Illi enī oꝛāt corde nullo. q̄
in oꝛōne positi nec habēt ibi
ītellectū per intencionē. nec af
fcm̄ ꝑ deuocionē. De talibꝫ di
Ysaie xxix. Pplus iste labijs suis
glorificat me. coꝛ aūt eoꝝ longe
ē a me. Quidā sunt q̄ oꝛant me
dio corde. qui scilicet ad ea que
dicūt habent ītellcm̄. s; nō hn̄t
affectū. De quibꝫ dicit̄ osee xᵒ
Diuisū ē coꝛ eoꝝ. Et ꝙ ī corde
sunt intellcs̄ et affect⁹. igitur
illi oꝛāt in toto corde qui oꝛāt
cū attencōe et cū affectiōe. q̄ attē
te intelligūt que dicūt. et afficiūtur
ad ea que dicūt. Talis erat beat⁹
paulus qui dicebat. Orabo spū.
oꝛabo et mente. ¶ Ubi tn̄
diligent' est considerandū ꝙ tri
plex ē effect⁹ oꝛōnis. Pmꝰ ef
fcūs ē cōis oībus actibꝫ caritatis
et informatis qd̄ ē mereri. ad
hūc effectū nō ex necitate requi
rit ꝙ attencio assit oꝛōni per
totū. s; vīs p̄me intencionis qua
aliquis accedit ad oꝛandū red
dit totā oꝛōnē meritoꝛiā. sic ac
cidit in alijs actibꝫ meritoꝛijs
Scd̄us effect⁹ oꝛōnis ē ꝓprius
qd̄ ē impetrare. et ad hūc effcm̄
sufficit p̄ma ītencio quā deus
pn̄cipalit' intendit fieri. si aūt
p̄ma intencio desit oꝛō nec me
ritoꝛia ē nec īpetratiua. Illā oꝛa
cionē de⁹ nō audit. cui ille qui
oꝛat nō intendit. Tercius uo oꝛō
nis effect⁹ ē quē pn̄cipalit' efficit
quedā spūalis refectio mentis.
et ad hoc de necitate requiritur
ī oꝛōne attencio. Et sciendū ꝙ
triplex ē attencio q̄ oꝛōni uo
cali pt̄ adhiberi. vna quidē qua
attendit' ad ūba ne quis ī eis
erret. scd̄a qua attendit' ad sen
su ūboꝝ. tcia qua attēdit' ad fi
nē oꝛōnis. sc; ad deū et ad rem
pro qua oꝛat. que qdē maxīe
ē necessaria. In spū ergo et ūitu
te oꝛat qui ex instinctu sp̄s ad
oꝛandū accedit. eciā si aliqua
īfirmitate mens postmodū eua
get. Si quis aūt ex ꝓposito ī oꝛō
ne mente euaget. hoc peccatū
ē et impedit oꝛōnis fructū.

Euagacio uo que fit p̄ter ꝓposi
tū oronis fructū nō tollit. Unde
basilius dicit Si debilitate a pec
cato fixe nequis orare qn̄tū po
tes teipm̄ cohibeas et de⁹ ignos
cet. eo ꝙ nō ex negligencia ſ;
ex fragilitate non potes ut opor
tet assistē corā dn̄o. Hec basili⁹.
Un euagacō mentis ī orō
ne pc̄m ē qn̄ fit ex ꝓposito uel
negligencia. secꝰ ē qn̄ fit preter
ꝓpositū. et cū mentē quis cohi
bet qn̄tū pt̄. Et nondū scd̄m qd̄
dicit petrꝰ damiani. Cū ad ec
clesiā oratuṙ et psallituṙ festi
namꝰ. illic tenebraꝝ p̄ncipes
aduersū nos feraliṫ dimicant.
ut ꝑ illusionē fantasmatū ab
hys que per labia vefluūt vaga
bundas mentes euertant. Hec
petrꝰ damiani. Nā sunt nōnul
li ut dicit beda in quadā ome
lia. q̇ īt̄rantes ecclesiā sermoni
bꝫ multis orōnē vl̄ psalmo
diā ꝓlongāt sed alibi corde ī
tendēdo nec ipi quid dicāt re
colāt. ore quidē orātes ſ; mente
foris vagantes. omī orōnis se
fructu p̄uāt. putātes a deo p̄cē
exaudiri quā nec ipi q̇ fundūt
audiūt. Quantū hostis fieri in
fructu nemo qui euadueretere
negat. sciens eū utilitatē orā
di et īuidēs homībꝫ graciā īpe
tradi. īmittit orantibꝫ multimo
da cogitacionū leuiū et aliqn̄
eciā turpiū nocentiūqꝫ fantasma
ta quibꝫ orōnē impediat. adeo
ut nō nuq̄ꝫ tales tantos qꝫ discur
rencium cogitacionū fluctꝰ ꝑstra
ti in orōne tolleremꝰ. quales

nec in lecto iacentes tollerare no
uerimꝰ. Un̄ necesse ē ut astutiā
dyaboli cautiꝰ superare malicā.
et ipi viz aīm ab huiꝰmodi nebu
lis quas hostis aspergē gaudet
inquitū possumꝰ serenādo. et pu
defensorē ꝑpetuū flagitādo sub
sidiū qui potens ē qualibꝫ indig
nis peccatoribꝫ et pure orandi. et
pfcē impetrādi cocedē graciā
Hec beda. Nō solū at̄ hec distinc
tio que fit ī orōnibꝫ gn̄at̄ ex
decepcionibꝫ demonū. verūeciā
ex ꝓpria negligencia hoīm. nā
cū ante tempꝰ orōnis occupa
mꝰ nos cū vanitatibꝫ mūdi. v
bis aut factis. eadē eciā tempe
orōnis occurrūt nobis. et cū
assidue cogitamꝰ terrena q̄ cōcu
piscamꝰ. hec eadē in orōne to
leramꝰ eciā cū nolumꝰ. De hoc
beatꝰ greꝰ sic dicit. Illaꝝ nāqꝫ
rerū quas agimꝰ et in usu ha
bemꝰ ymagines nobis versant
ī mētē. et puritatē intencionis
et deuocōis impediūt orōnē. Et
recto quidē iudicio qd̄ volētes
p̄ius foris egimꝰ. hoc deniū īte
riꝰ paciamꝰ īuiti. Et mēs q̄ñ
q̄ terrena assidue cogitat cū vult.
hec eciā tolēt in orōne cū non
vult. Un̄ multi sūt inclusi ī mo
nasteriis aut in cellis. q̇ tn̄ cū
toto mūdo ꝑ mētis distractionē
et īutilē occupacionē fabulant.
et ideo longe ē a deo eoꝝ aīmꝰ.
quia in orōne positi cogitacoibꝫ
se occupāt secularibꝫ. De talibꝫ
sic dicit bt̄s ieroꝰ. Incōgruū ē
latere corpe. et mente vndiqꝫ
euagari. Multi sūt inclusi in

ordine. qui tn̄ fabulant cū toto
mūdo. Un̄ fieri nō pt ut cū deo
aliqn̄ loquat. qui tacēs cū toto
mūdo fabulat. Hec iero.
Et sciendū q hanc mentis īsta
bilitatē humanū gen9 ppt̄ puari
cacionē pmi hoīs patitur. qui
piect9 a facie dn̄i ppt̄ pcām ī o
bediencie eo pfundi9 ad deside
ria trena ē inclinat9. quo ma
gis gustu supnoꝝ bonoꝝ ē puat9.
De hoc hugo de sc̄o victore in
libro de archa noe. sic ait. Vidē
dū nobis ē vn̄ tanta ī corde ho
mīs īstabilitas et vicissitudo o
riat. Pmo itaqꝫ hō ad hoc cō
dit9 fuit. ut si nō peccasset. p
cōtemplacōis pn̄ciā vultui con
ditoris sui semp assisteret. et
eū semp videndo semp amaret.
sp amādo sp ei adhereret. sp ei
adherēdo qui īmortlis ē etiam
ipe vitā sine t̄mīo possideret.
S; piect9 ē a facie dn̄i qn̄ ppter
pcām cecitate ignorācie pcussꝰ.
ab īt̄ima cōtēplacōe illi9 lucis
foras venit. atqꝫ pfundi9 ad desi
deria trena mentē inclinauit.
quo magis supnoꝝ dulcedinē
quoꝝ iā gustū pdiderat oblius
ci cepit. Sicqꝫ fact9 ē vagus et
pfug9 sup trā. Vagus viꝫ ppt̄
īordinatā cōcupiscenciā. pfug9
ppt̄ peccatricē ꝯsciēciā. Cor er
go hoīs qd̄ pus diuino amore
affixū stabile psitit et vnū
amādo vnū pmāsit. postqꝫ p
desideria trena defluere cepit
quasi in tot diuisū ē. quot ea
sunt q̄ cōcupiscit. Sicqꝫ fit ut
mens q̄ verū bonū amare nes

ciat nūq̄ valeat eē stabilis. quia
desideriū suū finē in hijs q̄ am
plexat nō inueniēs dū sp desi
derio se extendit. sequēs qd̄ cō
seq̄ nō valet nūq̄ reqescat. Sic
ergo nascit motus sine stabi
litate. labor sine requie. cursus
sine puencōe. ita ut semp sit in
quietū cor mēm donec illi adhe
rere cepit. ubi et desiderio suo
nichil deesse gaudeat. et ea q̄
diligit semp māsura cōfidat.
Hec hugo. Ex quibꝫ vbis colli
gere possum9 q īstabilitas me
tis maxie causat ex carencia
diuini amoris. quia qn̄to de9
min9 diligit. tanto magis res
trene ac sensibiles amant que
sunt occasiones distractionis
ipsius mentis. qn̄to vō magis
diligit de9. tāto cū trāquilliore
ac stabilitate ipe dn̄s exoratur.
De hoc maxim9 sic dicit. Qui
familiarit deū amat. hic sine oc
cupacione orat. Non aūt orat
sine occupacione. qui aliquid trenoꝝ
habet mentē affixū. Non ergo
diligit deū. qui mēte trenis alli
gat. Mens eīn īmorās rei tre
ne siue sensibili. oīno viciū hab;
ad eā. et nisi rem illā despiciat
a vicio liberari nō pt. Hec max
im9. Sciendū tn̄ q qn̄
diu homo in pegrinacōe hui9
vite morat. distractiōe mentis
infra dīnū cultū ul̓ orōnes. p
fc̄e carē nō pt. quia corp9 istud
corruptibile qd̄ portam9 aggra
uat aīam et deprimit sensū mlʼ
ta cogitacōe. Hoc affirmat be
at9 aug9 in glosa sup ps̄ ita
hic ꝯ deū precordialit̓ amat

dicens. Ecce homo stat. cantat
deo aliquā plurimus. et sepe labia
mouent ad cantū. cogitacio autē
nescit per que desideria volat.
Stat ergo mēs nr̄a quodāmō ad
laudē dei. et aīa mea per diuersas
cupiditates uel curas negocior̄
hac illacq; fluitat. Et quasi de
sup̄ attendit mēs ip̄a hac atq;
illac. et ad eius inq̄etudinē q̄si
cōuersa loquit̄ lauda aīa mea
dnm̄. Quid ē qd̄ de alijs rebus
agis. Quid ē qd̄ te occupat cura
rerū terenar̄ atq; mortaliū. Sta
mecū. lauda dnm̄. Et quasi ip̄a
aīa p̄grauata et nō valens ita
consistē ut dignū ē respōdet me
ti. Laudabo dnm̄ in vita mea.
Quid ē in vita mea. Nā mō in mor
te mea sum. laudo q̄ntū possum.
tenuit̄ exilit̄. infirmit̄. Quare.
Quia q̄ diu sumus in corpe. pereg
nam a dn̄o. Quare sic laudas
dnm̄ nō p̄fcē nō stabilit̄. Interroga
scripturā. Quia corpus qd̄ corrū
pit̄ aggrauat aīam. et deprimit
terena habitacio sensū multa
cogitantē. Tolle michi corpus qd̄
aggrauat aīam. et laudabo dnm̄.
Tolle michi terenā inhabitacioēz
deprimentē. sensū multa cogitan
te. et a multis in vnū fluā et lau
do dnm̄. Qm̄ diu aūt ita sū. non
possū p̄grauor. Hec augus. Quo
mo igit̄ mens nr̄a nō possit esse
stabilis in oracōnibz suis. nō tamē
p̄pter hoc ē desp̄andū s; de mag
na misericordia dei est cōfiden
dū. qz habundat eciā et eius mise
ricordia. quā freq̄nter exhibet
nobis et omībz fidelibz suis. De

hoc igit̄ btūs augus in glosa sup̄
p̄s sic dicit. Attendat quisq; et
videat q̄nta agunt̄ in corde hūa
no. quēadmodū ip̄e plerūq; oracō
nes impediūt̄ vanis cogitacōibz.
ita ut vix stet cor ad deū suū. et
vult se tenere ut stet et quodā
mō fugit a se. Nec inuenit can
cellos in quibz se includit. aut
obices quosdā quibz retineat a
uolacōēs suas et vagos quosdā
motus. et stet iocūdari deo suo.
Vix ē ut currat talis oracio int̄
multas oracōnes. Et tn̄ tollerat
deus tot corda p̄tancū et diuer
sas res cogitanciū. obmitto dice
re noxias inimicas. obmitto di
cē aliq̄n p̄uersas et inimicas
deo ip̄as sup̄fluas cogitare ī
iuria ē ei cū quo loqui īcepas
Oracō tua locucio ē ad deū. q̄n
legis deus tibi loquit̄. q̄n oras
deo loq̄ris. Sed nūq; desp̄andū
ē de genē hūano. et dicendū iā
ad dāpnacionē p̄tinē hoīnem
cui surrepserit aliq̄ cogitacio
oranti et interrupit oracōnē eius.
Si hoc diceremus fr̄ fratres. que
spes remaneat nō video. Por
ro quia ē aliq̄ spes ad deū. quia
ē magna misericordia eius. Di
camus ei illud p̄s. Letifica aīam
serui tui. qm̄ ad te dn̄e aīam
meā leuaui. Et qm̄ eā leuaui
q̄uo potui. quō tu vires dedis
ti. qm̄ eā fugientē apprehendē
valui. Sz quia ut ait p̄s Sana
me et mitis tolerabis me
et egritudīe defluo. cura et et
stabo. cōfirma et firmus ero.
donec aūt facias toleras me.

qua tu suauis es dñe ac mitis
et multū misericors. Habundat
enī iniquitas mea: habūdat et
misericordia tua. Hec aug⁹. Nō
ergo valde cōtristandū est: si q̄s
ī orōne distrahit̄. Sed sicut ait
ioħes abbas motis synay. Certa
inquit et lucta. mentē. racionē
et intencionē meditando ad te
xp̄m congregās īdesinent̄ con
gregare: et easdē reuocare dis
tractas et recuruatas ne cesses.
Nō enī distractā et recuruatā
de⁹ ab obedientib; requirit ora
cionē. Nō cōtristeris in orōne
distractiones mētis passus: sed
bono aīo esto ītellectū semper
reuocās. et ad xp̄m leuās. An
geli enī soli⁹ esse est īpredabi
le. Agoniza ergo meditacionē
sursū ferre et mentē recludere
in verbis orōnis: et q̄uis atto
nita ppt̄ puerile cadat. iterū
eā sursū age. qm̄ ppriū ē men
tis instabile esse: s̄ in deo ē vni
uersa posse stabilire. Si igitur
sp̄ studueris mentē a deo non
elongare. et in mēse apposicoē
ppe te erit: si aūt sine prohibi
coē errat. nūq̄ tecū pmanere
valebit Et quid sublimi⁹ bo
nū q̄ adherē dño: et indesinē
ter apud deū in vnione p̄sene
cie: Hec ioħes abbas. Quia
igit̄ corde stabiles esse nō possum⁹
nec mens nr̄a in eodē valet sp̄
consistere: interī tn̄ q̄ diu ī hac
pegrinacoē sum⁹ saltē ab īmo
derata distractioē corda nr̄a col
ligam⁹: ut eo expedicius et de
uocius p̄ces ad dominū fundere

possim⁹. De hiis refert hugo de sc̄o
victore in q̄rto libro de archa noe
sic dicēs. Dū igit̄ corda nr̄a ad
appetitū terenarū rerū īmoderate
laxam⁹: oborta mox īanī cogita
cionū turba ita in diuersa mens
nostra rapit: ut ip̄e quoq; natu
ralis distrectōis ordo pturbetur.
Nā quia res mūdane quas R
īordinate appetim⁹ infinite sunt:
Cogitacoēs quoq; quas ex ipār
rerū memoria intrīsec⁹ cōcipim⁹
finite esse nō possūt. Nā dū per
singula mometa alie ex aliis ori
unt̄. multiplicit̄ pdeunt: nec ip̄a
cōprehendere valem⁹. quo ordi
ne vel quo mō ad cor veniūt. ā
a corde recedūt. Inde si ordi
natas et stabiles et quietas co
gitacoēs habere volum⁹: ab hac
īmoderata distractionē corda nos
tra colibere studeam⁹. Hoc aūt
fieri poterit. si certas quasdā et
determinatas res nobis p̄scribam⁹:
in quib; assidue intencio cordis
nostri versari et meditacio exer
ceri possit. Tria enī sunt. id ē p
īfinita distrahi. in eodē semper
p̄sistere. moderate vagari: quor
vnū habere nō possum⁹. vnū ha
bere nō debem⁹: et ideo hoc solū
sup̄ ē. ut quia vere corde stabiles
esse nō possum⁹. interī saltē ab
īmoderata distractioē corda nos
tra colligam⁹: ut dū semper ni
timur min⁹ īstabiles fieri: semp
magis ac magis vie verā per
hoc stabilitatē mutari. Omnipo
tens enī de⁹ cui nichil īpossibi
le est: posset vtiq; si vellet. eis
quib; misereri pposuit. de laborib;

et enīpmis. et de piculis vite pn̄tis
q̄ teptacoib; plena ē. subito et absq;
dilacione ad et'ne vite stabilitatē
tn̄sferre. Sz vult ut electi sui p va
rias tribulacoēs et teptacoēs plu
rimas purgandi transeant. et cū
per multos dolores ad deū redeūt.
discant q' longe ab eo peccando
discesserunt. Her hugo. ¶ Et nōn
dū q' ad mentis cōposicionē mul
tū valet ut an̄ temp9 orōnis a cu
ris rerū tpaliū et a cogitacoib; i
mūdis et iordinatis nos custodiam9.
quia i q̇busciq; mens nostra an̄
horā orōnis se occupauerit. hec ēa
dē nobis orantib; p recordacionē
se igerūt. et in orōne ipediūt. Vn̄
quales volum9 īueniri tales an̄
orōnis temp9 nos ꝑparāe debem9.
vi; abstrahēdo nos ab actib; illici
tis a sermonib; ociosis. a leuitati
b; et a ceteris oīb; q̄ nos tpe oro
nis ipedire pn̄t. De quo habe9
sanā doctinā in collacoib; prim.
ubi ysaac abbas i pⁱma sua collo
coē sic ait. Ut o eo feruore et pu
ritate qua debet. emitti posset
oracio. hec sunt oīno obseruāda
Pⁱmo sollicitudo rerū tpaliū et car
naliū generalit' abscidedā ē. deīn
nulli9 negocii cause ne nō solū cu
ra s; nec meōria penit9 admittē
da. detractioēs. vaniloq̄a seu mul
tiloq̄a scurrilitates q'z silit' ampu
tāde. Ire p'omib; siue tristicie ꝑtur
bacio fundit9 eruenda. cōcupiscē
cie carnalis affect9. ac philargi
rie noxius fomes radicit9 euellē
dus. et ita hys et silib; viciis ex
trusis penit9 et abscisis. taliq;
emēdacoē ꝑmissa. iaciēda sunt

pⁱmū ꝑfunde humilitatis incōcus
sa fundamēta. q̄ scz ītraturā ce
los valeat sustinē. Deīn suppo
nēda v'tutū spūalis extructio.
et ab omi discursu atq; euaga
coē lubrica. aīmus ihibend9. ut
ita paulati ad cōtemplacionē
icipiat sublimari. Quicqd eni an̄
orōnis horā aīa nr̄a cōcepit. ne
cesse ē ut hoc orātib; nobis per
īgestionē recordacois occurrat.
Quōbrē q̄les orātes volum9 īue
niri. tales nos an̄ orōnis temp9
ꝑparare debem9. Ex p'cedenti eni
statu mens i supplicacoē format'.
eorūdēq; actuū ꝑcubentib; nobis
ad p'cem v'bor' q'z sensuū an̄ ocu
los ymago ꝑludens. aut irasci
nos scd'm p'cedentē qualitatē a
tristari. aut cōcupiscencias cau
sas ve retractāe aut priores fa
ciet volutare discurs9. Et ideo
q̄cq; orātib; nobis nolum9 ut ir
rēpat. an̄ orōnē de abditis nr̄i
pectoris extrudē festinem9. ut
ita illud apostolicū possim9 iplē.
Sine intmissiōe orate. et in omi
loco leuātes puras man9 sine
ira et disceptacoē. Aliās nāq;
mādatū p istud pficē nō valem9.
nisi mens nostra ab omi viciorū
purificata cōtagio v'tutib; tm̄
velut nalib; bonis dedita. iugi
oīpotentis dei cōtemplacoē pas
cat'. Etenī qualitas aīe. subti
lissime plume seu pēnule leuis
siē cōpat'. q̄ si humoris cuiuspiā
extrinsec9 accedētis corrupcoē
viciata nō fuerit uel infusa. mo
bilitate substāie sue. tenuissimi
spūs adiumēto velut naturalit'

ad sublimia celestiaque sustollitur.
Sin vero humoris cuiuspiam aspergine
vel infusione fuerit pregravata:
non modo in nullos ante aereos vo
latus naturali mobilitate rapta
bitur: sed etiam ad yma terre conceptu
humoris pondere deprimetur. Ita mens
quoque nostra si accedentibus viciis cu
risque mundanis aggravata non
fuerit. noxieque libidinis humore
corrupta: velut naturali purita
tis sue beneficio sublevata. levis
simo spiritualis meditacionis af
flatu sublimabitur ad superna: et
humilia deserens atque terrena ad
illa celestia et invisibilia transferet.
Unde proprie satis preceptis dominicis
admonemur. Videte ne quando graventur
corda vestra in crapula et ebrie
tate. et curis secularibus. Et id
circo curemus mentem ab omnibus
terrenis viciis expurgatam. cunctis
que mundatam fecibus passionum ad
sublimitatem producere naturalem:
ut ita ad deum oratio eius nullo vi
ciorum pondere pregravata conscendat.
Hec ysaac abbas. Et de eodem di
cit beda in quadam omelia. Mul
tum iuvat orationis puritatem. si in
omni loco vel tempore nos ab actibus
temperemus illicitis: si semper ab oci
osis sermonibus auditum pariter casti
gemus et linguam: si in lege domini
ambulare. et testimonia eius assues
camus toto corde scrutari. Que
cumque enim sepius agere loqui vel
audire solemus: necesse est eadem sepius
ad animum quasi solita ymaginacione re
currant ad sedem. etiam tempore orationis.
Hec beda. Et ergo secundum beatum
augustinum Quicumque puras af
fectiones exigere vult in deum: distin
gat se a sensibus. recedat a corporalibus:
claudat a vocibus. In istis enim sunt
omnes corporis passiones: in quibus deca
pimur et illudimur tota die. Hec augustinus
¶ Et notandum quod si quid de ho T.
ris ad quas tenentur hii qui sacris
ordinibus sunt constituti. intermissum
fuerit vel negligenter completum vel
propter sompnolenciam obmissum: tempore
oportuno nequaquam transeat hoc ir
recompensatum: quia ab horis canoni
cis nullus potest absolvi. Unde beatus bernhardus
dicit. Si quid aliquando intermissum fue
rit. si quod imperfectum: suo loco. suo modo.
suo tempore. non transeat inpunitum. vel
etiam irrecompensatum. Hec bernhardus. ¶
Notandum etiam secundum quod dicit beatus V.
gregorius xxii moralium. quod vera oracio
sive postulacio que fit ad deum
non est in oris vocibus: sed in cogita
cionibus cordis. Valenciores namque vo
ces apud secretissimas aures dei
non faciunt verba nostra. sed deside
ria. Eternam etenim vitam. si ore peti
mus. nec tamen corde desideramus: cla
mantes tacemus. Si vero desideramus
ex corde. etiam si ore conticescimus: ta
centes clamamus. Intus est ergo
in desiderio clamor secretus: qui ad
humanas aures non pervenit. et tamen
auditum conditoris replet. Hec gregorius.
Multi namque ut dicit beatus augustinus
voce sonant et corde muti sunt: et
quam multi tacent labiis et clamant af
fectu. quia ad cor hominis aures
dei. Multi ergo clauso ore exau
diuntur: et multi magnis clamoribus
non exaudiuntur. Unde affectibus orare de
bemus. Hec augustinus. Ideo amor et de
siderium faciunt puram orationem: et diu

gūt eā ad dnm̄. Si quis igit᷑ semp
vult orare. semp debet desiderare:
quia cōtinuū desideriū cōtinua
ē oracio De hoc beat⁹ aug⁹ in
glosa sup ps̊ sic dicit. Sine intmis
sione orantes nūq̄ sine intmis
sione genu flectim⁹ corpus ꝓster
nim⁹ aut man⁹ levam⁹: nō pos
sum⁹ hoc facē. Est alia interior
sine intmissiōe orō: que ē deside
riū. Quicq̄ aliud agis: si deside
ras nō intmittis orare. Si non
vis intmittē orare: noli intmit
tere desiderare Continuū deside
riū tuū: cōtinua oracio tua et vox
tua ē Tacebis cū amare desiteris:
qui tacuerūt de quibȝ dcm̄ ē. Qm̄
habūdavit iniq̄tas: refrigescet mlt
tor caritas. Frigus caritatis silē
ciū cordis ē: fragrācia caritatis
clamor cordis ē. Si semp manet
caritas semp clamas: si semp cla
mas semp desideras. Hec aug⁹
Vn̄ scdm̄ btm̄ bn̄. Nō clamor s;
amor clamat in aure dei. Nec tn̄
ꝓpt᷑ hoc ꝓpendēda ē eciā oris
modulacio: quia hec dca doctor
scōr ideo p̄missa sunt: ut i divino
officio magis semp intēdamus
devocioni q̄ʒ clamori. ¶ Na
qd᷑ ꝑ officiū oris laudand⁹ sit ipē
de⁹: De ~~hoc~~ hoc ꝑ ꝓphaꝫ dicit.
Confitemi illi in voce labiorū
vestror. Et iterū ps̊. Cantate ei
canticū novū: bn̄ psallite ei i vo
ciferacōe. Vn̄ cū cantam⁹ ā psal
lim⁹. hoc ipm̄ agam⁹ cū discre
ciōe et moderamīe. nō nimis cla
mādo s; pro ut decet religiosos
mediū modū tenēdo: quia deus
magis attendit cordis devocio

nē et puritatē q̄ʒ vocis sonoritatē.
Et cū cantam⁹ et psallim⁹: cor
nostrū q̄ntū possum⁹ dei adiu
torio a cogitacōibȝ et distracti
onibȝ inutilibȝ revocem⁹ et cōpo
nam⁹: ut fructū spūalē ex hoc
ꝑcipē valeam⁹. Nā dicit beat⁹
gre⁹. Vox psalmodie cū ꝑ inten
cione cordis agit᷑: ꝑ hanc om̄po
tenti ~~deo~~ deo it᷑ parat᷑: ut intente
menti vel ꝓphie misteria vel g̃
cia cōpunctionis infundat. Hec
gre⁹. Ergo iterū sciendū. q nō
solū desideriū scm̄ cord᷑ laudat
deū: sed eciā bona vita et iusta
in qua homo se exercet laudat
deū. Quicq̄d egerim⁹ bene agam⁹
cū timore dn̄i illud faciam⁹ et lau
dam⁹ deū Ille enī semp laudat
deū. q nō cessat bene vivē. Tn̄ tūc
desinit deū quisq; laudare: cū ce
pit a iusticia declinare. Ista cō
memorat btūs aug⁹ in glosa sr̄
ps̊ sic dicēs. Tota die laudāe deū
quis dicat: suggero ergo remediū:
vn̄ tota die laudes deū si vis Quicq̄d
egeris bene age et laudasti deū:
qn̄ cantas ymnū laudas lingua tua:
quid agit nisi laudet et cōsciā tua
Tu cessasti ab ymno cantādo: disce
dis ut reficiaris: noli inebriari et
laudasti deū. Discedis ut dormi
as: noli surgere ad maledicēdū:
et laudasti deū. Negociū agis:
noli fraudē agere: et laudasti
deū. Agrū colis: noli limitē mo
vere: et laudasti deū. Innocēcia
opm̄ tuor ꝑparas te ad laudan
dū deū tota die. Ille enī semper
laudat deū: qui nō cessat bene
facē Tu desinis laudāe deū:

qui a iusticia et ab eo quod illi pla
cet declinas. Nam si a vita bona
numquam declines: lingua tua ta
cet. vita tua clamat. et aures
dei ad cor tuum. Quo enim aures
nostre ad cor nostrum: sic aures domini
ad cogitaciones nostras. Non
autem potest fieri ut habeat mala
facta qui habet bonas cogitaciones.
Facta enim de cogitacione procedunt.
Nec quisquam potest aliquid facere aut
ad aliquid faciendum membra mo
uere: nisi primo precesserit iussio co
gitacionis. Ergo fratres non solum
ad sonum attendite: cum laudatis
deum toti laudate. Cantet vox:
cantet vita. cantent facta: et si ad
huc est gemitus et tribulacio temp
tacio: speratur, transitura omnia et illum
venturum diem. quo sine defectu
laudabimus. Hec augustinus.

B Etiam secundum dictum venerabilis be
de illud preceptum apostoli quo ait.
Sine intermissione orate. perficere non
valemus: nisi omnes actus sermo
nes. cogitatus. ipsa etiam silencia
nostra ita domino donante dirigi
mus. ut singula hec cum timoris
illius respectu tempentur: cuncta perpe
tue nostre saluti profutura
reddant. Hec beda. Sed ad hoc
nondum quod omnipotens deus preces illius
non audit qui suis preceptis obedi
re contempnit: nam ubi praua est
actio ibi etiam inanis est oracio.
De hoc beatus gregorius sic dicit. Si
id quod precipit deus facimus: id quod
petimus obtinemus. Valde namque
apud deum utraque hec sibi neces
sario congruunt: ut et oracione opera
cio. et operacione fulciatur oracio.
Nam illius clamore tempore angustie
non audit dominus: qui in preceptis suis
clamantem dominum non audiuit. Ergo
qui ad aures dei viam precibus fa
cere desiderat voces actibus mu
nire festinet: quia inanis est oracio
ubi praua est actio. Hec gregorius.
Unde notandum, quod se in suis precibus et ora
cionibus exaudiri desiderat. ut pec
catum commissum prius per penitenciam
deleat et a similibus caueat: ac
preceptis domini obediat. Ista comme
morat beatus gregorius x° moralium ex
ponens illud verbum. Si non man
serit in tabernaculo tuo iniusti
cia. tunc leuare poteris faciem tuam
absque macula: sic dicens. Interna
facies hominis mens est: in qua ni
mirum recognoscimur ut ab auc
tore diligamur. Sed eleuata facie
macula inquinat: si intendentem
mentem reatus sui consciencia accu
sat. Diffidit namque accipere se pos
se quod appetit: qui perfecto remunscit
nolle se adhuc facere quod diuinitus
audiuit. Hinc salomon ait. Qui
auertit aurem suam ne audiat le
gem: oracio eius execrabilis est. Cor
quippe in peticione reprehendit
cum resistere se preceptis eius que pos
tulat meminit: et oracio eius erit
execrabilis cum a censuris auer
tit legis: quia dignum profecto est
ut ab eius beneficiis sit quisque ex
neus: cuius nimirum iussionibus
non vult esse subiectus. Qua in re
hoc est salubre remedium. ut cum
mens se ex memoria culpe repre
hendit. hoc prius in oracione defleat
quod errauit: quatenus error et
macula cum fletibus tergitur: in pe
ticione sua cordis facies ab auctore
munda videatur. Sed curandum

nimus e ne ad hoc rursus pru
at qd se mundasse fletibz exultat.
ne du deplorata iteru culpa co
mittit in conspectu dni iudicis.
ipa etia lameta leuent. Soller
ter quippe debem9 meminisse qd
dicit. No ites vbu in tua orone.
Quo videlicet dco vir sapies
nequaq nos phibet sepe venia
petere. sed culpas iterare. ac si
apte dicat. Cu mala gesta de
fleueris. nequaq rursu facias
qd in precibz itm plangas. Vt g°
ad preces facies sine macula leuet
an oronis tpa debet semp sollici
te copesa qcqd pt in orone rep
bari. taleq se mens et cu ab ora
cöe cessat exhibe festinet. qual
appere iudici in ipo oronis tpe
exoptat. Hec gre9.

Pr. Caplm iiij

Vellem scire cur omps ds
nonnuq etia deuotoru
hominu orones exaudire dissi
mulat. ¶

Scire hoc debes q plures
sunt cause. quare de9 no
stati exaudiat preces clamaciu
ad se. Vna causa e ppt elacio
ne mentis qua incide posset
si effcm peticois sue cito obti
nerent. et hoc maxie i virtutibz
et rebz spualibz. Alia causa est.
quia post assecucione donoru
possent negligenciores existe.
De hoc iohes abbas monis synai
sic ait. No cotristem du aliqd
postulates et in longis temporibz
no exauditi. omis postulantes
et postulacoes ex deo no penit9
reportates ppt vna haru cau
saru no suscipiut postulata.

ul' quia an temp9 petiit. uel
q indigne et vane glose. seu q
suscipientes futuri erat i sup
bia extolli. ut deinceps post
peticois possessione viue negli
gent. Hec iohes abbas. Differt
ergo deus dare qd rogat. ut
postq donatu fuerit custodiat
diligencius et humilius conseruet.
Hoc affmat cassiod sic dicens.
Sicut ignis flatu et ventis ipel
lit ut viuacius ardeat. sic oro
differt ut postea exaudita gra
cior inveniat. Differt ergo de9
dare qd petit. ut dilatu petat
ardenci9. collatu seruet dili
genci9. et habeat humilius. Hec
cassiodor9. Et ideo ut dicit qda
glosa. De9 sepe petita no ex
hibet quia meliora prouidet.
Vn dcm e paulo. Sufficit tibi
gra mea ad vincedu stimulu
que refugis. que ad auferedu
petis. q virus spus et mentis
pficit in infirmitate carnis salu
edocta et experta ad resistendu.
Hec glosa. Etia ut dicit beat9
ierom9. dns nr sciens demencie
sue pondera atq mensuras.
interdu no exaudit clamate ut
eu pbet et magis prouocet
ad rogandu. et quasi igne ex
coctu puriore et iustiore fa
ciat. Hec ierom9. Beat9 etia gre9
xiiij moral' de hoc sic dicit.
Omps de9 quid nob pfuturu
ee valeat sciens. dissilat audi
re dolenciu voce. ut augeat
vtilitate ut purget vita p pe
na. et qetis tranqllitas que
hic inveniri no valeat alibi q
rat. Et hac dispesacois gracia

nonulli eciā fideliū ignorant.
Hec gre⁹. Et ergo ut dicit idē
beatꝰ greꝰ xxvj moral. Nemo
diffidere debet q̄ tardius au
dit a dn̄o: nec credat qđ sup
na cura negligat. Sepe enī
nr̄a desideria q̄ celerit non
sunt exaudiūt: et qđ implere
cicius petim⁹ ex ipa meliꝰ tar
ditate prosperat̄. desideria itaꝫ
nr̄a dilacōe extendūt ut profi
ciant ut ad hoc qđ preceptura sc̄
cōualescāt. pꝰs in retribucōe la
bor ꝑtrahit pugne ut crescat
corona victorie. Suos ergo dn̄s
cū velocit nō exaudit. quo re
pelle credit trahit. Intꝰ quip
pe ē medic⁹ et precoꝝ in nobis
cōtagia que iesse medullit⁹ re
probat secat: abscidit virus
putredinis ferro tribulacōis: et
quo voces egri audire dissilat
eo egritudis finē ꝑcurat. Hinc
enī psalmista ait. Clamabo ꝑ diē
et nō exaudies: et nocte et nō
ad isipienciā michi. Ac si dicēt.
Nequaꝫ michi ad isipienciā ꝑ
ficit q̄ die ac i nocte clamātē
me cōtinue nō exaudis: quia
unde me i tribulacōe tꝑali q̄
deseris inde ad etnā sapienciā
plus erudis. Hic eciā dicit. Ad
iutor i oportunitatibꝫ i tribula
cōe: tribulacōēꝫ quippe dauidꝰ opor
tunitatē ꝑmisit: q̄ sepe et i tri
bulacōe cōterim. et tn̄ oportu
nū nondū ē. ut desiderio exep
cōis aduenient. Sꝫ cū clamor
nr̄ q̄ negligit. spes que cordi
ierat cōfirmat: et supna ad
iutoria de futura credim⁹ q̄
tardiꝰ impetram⁹. Sed cū nos

despacōis ꝑcella ꝑturbat cōcussa
mens ciciꝰ in portū spei se collo
cat si causas suas subtilit cū dn̄o
pensat. si bona eiꝰ ad memoriā
reuocat si mala q̄ bonis eiꝰ red
didit apud semetipsū callide nō
excusat. Si ꝑpendit quid ab eo
iuste meruit et quid dementer
accepit. Si vitā suā viuacit dis
cutit et ante dei oculos omē qđ
agit exāmans semetipm̄ sibimet
nō abscondit. si fraꝫ que nō erat
meruit. si illuiatā se atqꝫ subleua
tā que in tenebris iacebat agnos
cat. Hec ergo in semetipā cūcta
recolligēs dū bona accepta con
siderat. aduersaq̄ tolerat nō ac
cusat. nec despacōe frangit que
tantoꝝ munerū cōsolacōe robo
rat: q̄ spem de futuris recipit
dū trāsacta bn̄ficia recognoscat.
Pensandū igit quāti ē ꝑiculi
trāsacta munera ꝯtnē et futura
desperare. quāti ē ꝑiculi si in hac ꝑ
cella tribulacōnū despacōis nau
fragio frangim: qui ad ꝑtū spei
velut īmēsis funibꝫ pteritis bo
nis ligam. Hec gre⁹. ¶ Plu
res eciā sūt cause quare oran
tes i suis ꝑcibꝫ nō exaudiuntur.
Pma ē ꝓpt excessū culpe. sicut
sūt illi qui sūt i peccis mortalibꝫ
cōstituti. De quibꝫ dicit ysaye
p°. Cū multiplicaueritis oracōes:
nō exaudiā vos. Et subiungit
causā. Manꝰ enī vr̄e sanguiē
plene sūt. Itē ꝓpt tepore oratis:
q̄ feruent et deuote nō orat.
Vn̄ ieremye xx. Orabitis et non
exaudiā vos cū q̄sieritis me i
toto corde vr̄o: q̄i dicat nō alias:
nā si q̄ritis me orādo tepide

et negligent' nō exaudiā. Itē quia orans nō ꝑseuerat orando donec obtineat. Luce xj°. Si ꝑseuerauerit pulsās ꝓpt' īpbitatē ei9 surget et dabit. Et iudith iiij°. Scitote q2 exaudiet ꝑces vrās si ꝑmāseri tis ī ieiunijs et orōibꝫ ī cōspectu dnī. Itē ꝓpt' diffidēciā exauditoīs. Vn̄ dicit' iac' v°. Qui enī hesitat: nō existimet q9 accipiet aliq̄d a dn̄o. Et eccī xviij. In orōne ꝑpara aīām tuā: et noli esse quasi homo q̄ teptat deū scꝫ si velit audire. Itē ex eo q2 nociuū et īdiscretū ē qd' petit: ut filij zebedei de quibꝫ dicit'. Nescitis qd petatis. Et iac' iiij°. Petitis et nō accipietis: eo q9 male petatis. Itē ut humiliet' orans dū tardi9 exaudit': et sic duo bona ꝓuenīūt: ut vꝫ insolēs reꝑmat' e lacio. et tn̄ peticōis effect9 nō ces set: uel ut ī aliud tp̄s exaudicō dif ferat' magis cōgruū et vtile pete ti. Itē aliq̄n negat' vnū qd' forte min9 expedit ut ꝓ eo det' aliq̄d vtili9 et meli9: ut paulo cōtigit cui stimulus carnis nō ē ablat9: ut vītꝰ ī infirmitate ꝑficeret' in eo. Utilior ē enī sepe excitacō tribu lacōis q̄ quies ꝓsꝑitatis: licet hāc plus optem9. Sed sublatis istis et alijs īpedimētis que possunt orōnis bonū īpedire. absq3 omī hesitacōis īfidelitate ꝑcibꝫ ē insis tendū nobis: obtēturos q2 nos ex īportunitate cuncta q̄ scd̄m deū ꝑpos cim9 minime dubitandū. Hortat' enī nos dn̄s volēs ea q̄ sūt eterna celestiaq3 ꝓstare, ut eū importu nitate nostra quodāmō coartem9: q̄ importunos nos nō solū non

despicit nec refutat. sed eciā inuitat: et laudat eisq3 prestiturū se q̄cq̄d ꝑseuerant' orātes sperauerīt benig nissie pollicet' dicēs. Petite et ac cipietis q̄rite et inuenietis. pulsate et apriet' vobis. Et iterū. Omīa q̄cūq3 pecientis ī orōne credētes accipietis: et nichil impossibile erit vobis. Et ideo ꝓ cto exaudiēdū se supplicās quisq3 nō dubitet: cū se dubitauerit exaudiri. ¶ Vn̄ ī orōne duo sūt nccīa maxime: vꝫ ꝑseuerācia et cōfidēcia. Perseuerācia ut cōstant' in ꝑcibꝫ ꝑseuerem9: Confidēcia ut illa q̄ petim9 nos a dn̄o obtinere nō diffidam9. Sic ꝗpe agentes. orōnis fructu neq̄ q̄ ꝓuabim': Et nōndu q9 miseri cors ds̄ aliq̄n videt' benigne de uote orantē respicere et clementer eius orōibꝫ assensū ꝓbē. et fauo rabilit' āñuere desiderio obsecrā tis: et hec deuote mentis confiden cia solet indiciū exaudicōis esse. Nā cū orātes nos nulla interpella uerit hesitacō, et fiduciā nr̄e peti cōis nulla desꝑacio deiecerit: sed obtinuisse nos in ipā orōnis ef fusione qd' poscim9 senserim9: nō ambigam9 ꝑces nostras ad deū efficacit' penetrasse. Tantū enī qs exaudiri atq3 obtinere merebit': q̄ntū uel respicit se a deo uel deū credident posse prestare. Irretrac tabilis naq3 ē dn̄i mī illa sn̄ia. Quecūq3 orātes petitis credite quia accipietis et euenient vob'. Hec aūt exaudicōis fiduciā max ime de consciencie puritate ꝓce dit': quia q̄nto quis magis ꝑur gatū cor habuerit: tāto maiore

confidenciā et in orōnū suarū ob
tentu habebit. Nec tn̄ diffidat de
exaudicōe qn̄ nō statī pro voto
succedit oranti. sed pseuerare de
bet pulsando donec amicus q̄si
cōmotus īpbitate supplicātis det
ei qd̄ postulat. ¶ Nondū eciā.
q̄ nōnūq̄ tpe orōnis mentē hoīs
cogitacōes īmunde et cure sclāres
occupant et impediūt. Hoc enī cō
tingit interdū ppt' peccā pus cōmis
sa. interdū ex negligencia ppria. it'
dū eciā ppt' teptamēta dyabolica.
Pt' pecā nāq̄ pterita tale īpedimē
tū euenire solet. quia nouit' ad deū
p penitenciam cōuersus dū orōni
insistit mala prius gesta ad aīm
veniūt. que mentē eius cōfundūt
et multū īpediūt. De hoc beatus
greg' in quadā omelia sic dicit.
Dū ab hoc mūdo ardēcius aīm ad
deū mutamus. dū ad orōnis opus
cōuertim'. ipā q̄ prius delectabilit'
gessimus. īportua atq̄ grauia pos
tea ī orōne toleramus. Vix eorū
cogitacio manu sancti deside
rij ab oculis cordis abigit'. vix
eoꝝ fantasmata p penitencie la
mēta supant'. Sꝫ q̄nto grauiori
tumultu cogitacionū carnaliū
pmimur. tanto orōni īsistē arde
ci9 debem9. Hec gre9. Ex negli
gēcia uo ppia talia īpedimenta
eueniūt qn̄ aliq̄s extra orōnē
positus illicitis se occupacōibꝫ
occupat et mentē suā curis secu
laribꝫ īplicat. cū aūt ad orōnē
venerit' pius cogitata ad meō
riā reuocant. et ideo p easdē
cogitacōes orōnis deuocio īpe
dit'. Hoc tangit btūs gre9 x°
moral' sic dicēs. Sepe nāq̄ īmū

da et illicita q̄dā in aīo versam9
quociens a prauis vacam9. sed cū
se mens ad studiū orōnis exer
cerit. earū rerū ymagines re̥cube
rata patit' quibꝫ libent' prius
ociosa pmebat. et quasi iā faci
em ad deū leuare nō sufficit.
quia ī se ignata mente nimirū
maculas pollute cogitacōis
erubescit. Sepe curis mūdi libē
ter occupam'. Cūq̄ post hoc studio
orōnis intendim9 nequaq̄m se mēs
ad celestia erigit. quia pond9 hāc
terene sollicitudīs in profundū mer
sit. et ī prce facies mūda nō osten
dit. quia cogitacōis īfime luto ma
culat'. Hec greg'. Immūde eciā co
gitacōes deuotis viris p teptamē
ta dyabolica ī eoꝝ cordibꝫ tpe orō
nis īmittūt'. et quāuis illis repug
nēt. tn̄ ppt' hoc in sua deuocōe īpe
diunt'. De hoc idē beat9 greg' x°
moral' sic dicit. Pā itaq̄ īnuten
dū est cū rcē agim9. ut omē q̄ iust
e viuim9. ex humilitate custodiam9.
Sꝫ plerūq̄ ipā nrā depcacio tam
multis cogitacōnū teptacōibꝫ qua
tit'. ut pene a conspectu iudicis re
pulsa videat'. Et sepe hanc crea
tor misericors puapit. sed quia illi
batā se ut volt exercere nō valet.
sicq̄ se iudiciū reprobacōis pauet.
Vn̄ per iob dicit'. Et cū īuocantē
me exaudierit. nō credo q̄ exau
dierit vocē meā. Plerūq̄ etenī
mens igne diui amoris stimula
ta accendit'. atq̄ intuenda celes
tia et archana subleuat'. s̄ repen
tina teptacōe pcussa q̄ intencōe
forti erecta in deo fuerat ab or
tis cogitacōibꝫ transfixa curuatur
ita ut se ipām discernē nequeat

atq3 inter vicia v̄tutes q3 deph̄en
sa et qua pte sit valencioɿ nō ag
noscat. nā sepe ad hoc usq3 pducit.
ut miret quō tam sūma cōpreh̄e
dit quā cogitacio illicita polluit:
et rursū quō illicitā cogitacōēz
recipit quā ad supna valide fer
voɿ spūs rapit. Quos altnantes
cogitacōnū motus in aīo bn̄ ps
intuēs ait. Ascendūt usq3 ad ce
los: et descendūt usq3 ad abyssos.
Usq3 ad celos quippe ascendimꝰ
cū sūma penetramꝰ. s3 et ad ab
yssos usq3 descendimꝰ cū repen
te a contēplacōis culmīe p tur
pia tēptamenta deicim̄. Motus
itaq3 aīe dū int vota et vicia al
t̄nant: nimirū sibi rititudinē ex
audicōis obnubilant. Hoc ergo
dicit. Et cū īvocantē me exaudi
erit 2c. quia mens ex ipā sua mu
tabilitate fit trepida: et p hoc qđ
nolens patit repulsam se abiec
tāq3 suspicat. Hec greg. Tales
aūt male cogitacōēs ut dicit q̄
dā glosa. dūmō resistat eis et q̄
sunt preter volūtatē nō frustrāt
nec tollūt fructū oɿōnis. faciūt
tn̄ isipidā deuocōēz. Hec glosa.
G Sciendū eciā scđm btm̄ gregoriū
xxxiij moral. q3 sūt nōnulli int
sanctā ecclesiā qui prolixas p
ces ad dnm̄ habent. sed vitā et
mores depcanciū nō habet. Nā
celestia promissa peticōibz se
quūt. opibz fugiūt. Hij eciā nō
nunq̄ lacimas in oɿōne pcipiūt.
s3 si post oɿōnis tp̄a eoɿ mentē
supbia pulsauerit illicō fastu
elacōis itumescūt. Cū auaricia
instigat: mox auide p icendia

cogitacōis exestuant. Cū luxuria
tēptauerit: illicitis desiderijs an
helant. Cū ira exarserit. mox
mā suetudinē mentis flāma isa
nie concremat. Ut ergo dixīmꝰ
fletus in prece pcipiūt. sed ex
pletis pcibz cū vicioɿ suggesti
one pulsant. nequaq̄ pro etn̄u
regni desiderio se fleuisse memi
nerūt. Uirtutis ergo pondꝰ oracio
nō habet. quā nequaq̄ pseue
rancia cōtinui amoris tenet. Ue
racit eciā orare: ē amaros cōpūc
tionis gemitus et nō cōposita
verba sonare. Hec greꝰ. Qui e
ciā patit tēptacionē quocūq3
mō ut dicit ysidorus. ille tociēs
oɿōnē fundat. quia frequēs oɿō
īpugnacionē vicioɿ extinguit.
Hec ysidorꝰ. Dicit eciā beatus
ambrosiꝰ. Bonū scutū ē oɿō: quo
aduersariȷ ignita spicula repel
lunt. Un̄ dn̄s monet dicens.
Uigilate et orate: ne intretis
īt in tēptacōēz. Uigilate inq̄ vi
rilit īpugnacōēs repellendo. et
orate diuinū auxiliū īplorando:
ut nō intretis in tēptacōēz pcō
cōsenciendo. Quociens eciā ut
dicit crisostimꝰ. ī oɿōne sumꝰ
positi. nō voce clamosa deꝰ est
orandꝰ: quia nō ē vocis sed coɿ
dis adiutoɿ. Orans nichil nouū
faciat vīz aliquos gestus nota
biles q̄ aspiciāt hoīes: nec voce
clamet nec manꝰ expandet:
nec oculos tollat ut notabilis fi
at. Oɿō enī ē quasi quoddā tri
butū spūale qđ aīa offert de vis
ceribz suis. quāto ergo gloriosior
ē tanto caucius seruāda: ne ppt

h homines vix vanam gloriam vilescat.
hec ciso? ¶ Non autem solum propter
vanam gloriam evitandam cum silencio
est orandum: sed etiam propter alias
causas quas commemorat cyprianus
ita dicens. Non clamosa voce o
remus deum: sed tacito corde propter
tria. Primo non vocis clamose est
auditor deus. sed magis cordis: et
ergo consciencia pura et tota in oraciO
ne est pulsandus. Secundo quia secre
tas peticiones non oportet alterum
scire. nisi te et deum. Tercio quia cla
mose orans non permittis alterum
iuxta te orare. Hec cyprianus.
Debemus ergo clauso ostio et cum
silencio patrem dominum nostrum exo
rare. Et quomodo hoc fieri debeat
ysaac abbas in collacione prima de
clarat sic dicens. Sane cum omni
illud preceptum evangelicum observan
dum est diligencius. ut intrantes
cubiculum nostrum clauso ostio ore
mus patrem nostrum. quod a nobis
tunc impletur si intus cordis cubicu
lum supplicamus. et cum ab omni co
gitacionum sive sollicitudinum stre
pitu cor nostrum penitus amo
ventes: secreto quodammodo ac
familiariter preces nostras do
mino referamus. Et clauso ostio
oramus cum strictis labiis omnique
silencio supplicamus. non vocum
sed cordium sed cordium scrutato
ri. In abscondito oramus quando cor
de tantum et intenta mente peticI
ones nostras soli pandimus deo:
ita ut ne ipse quidem adverse
valeant potestates genus nostre
peticionis agnoscere. Propter quod
cum summo est orandum silencio: Non
solum ne fratres orantes nostris

susurriis vel clamoribus avocemus
et orancium sensibus obstrepamus:
sed ut ipsos quoque inimicos nostros
qui orantibus nobis maxime insi
diantur. lateat nostre peticionis inten
cio. Hec ysaac abbas. ¶ Hoc i
etiam sciendum quod quatuor sunt
que oracionem deo appropinquare et
ad ipsum pervenire faciunt. Primo re
quiruntur vite merita. Unde act. x.
Oraciones tue et elemosine ascen
derunt ante deum. De hoc dicit
beatus ambrosius. Bona vita
volare facit oracionem ad deum: et dat
spirituales alas pennis. quibus ad
deum sancta oracio pervolat. Secundo men
tis mundicia: quia quanto mens
purior tanto oracio deo propinquior.
Unde beatus augustinus super illud
psalmi. Clamavi toto corde exau
di me domine. Tunc in toto corde
clamat: qui in oracione aliud non
cogitat. Tercio orandi instancia:
quia quasi diffidit qui instare
obmittit. Unde dominus dicit. Quitquid
orantes petitis credite quia ac
cipietis. Dicit autem iacobus v. Mul
tum valet deprecacio iusti assidua.
Quarto cordis humilitas. De hoc
dicit eusebius. Securus de peccatorum
suarum obtentu ad ipsum potest acce
dere: qui se indignum non cessa
verit a estimare. Et de domino
propheta dicit. Respexit in oracionem
humilium. et non sprevit preces eorum.
Unde secundum dictum beati gregorii. Ille
veram oracionem exhibet qui semet
ipsum humiliat quia pulvis est.
qui humilem videtur. qui nichil si
bi virtutis tribuit. qui bona que
agit esse de misericordia dei agnoscit.
Hec gregorius. ¶ Sed et hoc conside k

randū. q tres sunt modi orādi.
Pm⁹ fit ꝑ ūba cōposita et vsi
tata. cū ps̄. ẏmnos et collcās.
alias qꝫ orōnes uel laudes cōpo
sitas ad excitandā deuocōēz. ul'
ad soluendū debitū viz horarū
canonicaꝝ recitam⁹. legimus
et decātam⁹. Scd̄s mod⁹ oradi
qui fit ꝑ ūba ex ꝓprio affcū for
mata. et ē eciā efficacior. ut
qn̄ homo familiarit' cū deo fabu
lat' ūbis affcū suo cōsonātibꝫ.
quasi cū deo p̄nte cor suū effū
dens vl' necītates suas ei cōq̄res.
vl' pcc̄a cōfitēs ꝛ mīaꝫ postu
lās. gracīa petēs ꝛ auxiliū ī
plorās. con̄ teptacōnū ꝑicula
et t̄bulacōnū gūamīa. ul' quas
cūqꝫ suas vl' suoꝝ necītates.
Hic mod⁹ oradi req̄rit oportu
tatē solitudīs ul' silēcij c̄ca se
et ocij. ut eo plen⁹ et secur⁹
suū in deū affcm̄ effundat. Ter
ci⁹ mod⁹ orandi ē mentalis.
cū tacito ore sola mens deside
riū suū pandit. et affcm̄ cordis
effūdit. et eū int⁹ ꝑ amorē ā
plectit. ꝛ cū reuerēcia adorat
ꝛ venerat'. tāto laci⁹ se ī deū
effundēs. q̄nto plura valet
affect⁹ cōprehendē q̄ exꝑmē
dicēs. Dn̄e ante te omē deside
riū meū. ꝛ gemit⁹ me⁹ nō ē
a te nō ē abscondit⁹. De hoc
dn̄s dicit. Veri adoratores
adorabūt patrē ī spū ꝛ veri
tate. Spūs ē de⁹. et qui adorat
eū in spū oportet adorāe. Et
hec ōacio magis videt' ꝓpria. cū
de⁹ magis cor attendat q̄ ū
ba. Sꝫ ūba ideo apponim⁹. ut

cū mens pigra ē ad se eleuādū
ī deū. ꝑ ūba suffulta iuuet'. ut
memoria deo īhereat. Intellect⁹
sursū tendat. affect⁹ ꝑ deuocio
nē īflāmat⁹ gustet. q̄ suauis
ē dn̄s ex ītencōē sacre orōnis
īflat⁹. Valde eciā delectat' de⁹
ī hoc ut oret' ꝓpt' multiplicē oran
tis vtilitatē. sꝫ ut deo īdesinēt'
īhereat qd' sume ē hoī vtile int'
oīa. Iuxta illud. maria optimā ꝑtē
elegit. Itē ut habūdācior affcū
deuocōis ī amore dei excrescat.
ideo benigne prouidet nob' occa
sionē qua ad orōnē sepi⁹ stimu
lamur siue pro nobisip̄is siue
pro alijs orando. aut pro mal'
amouendis aut pro bonis cōse
quēdis ut cū mēs et affect⁹ de
uocōis tepescit ad vnū in alio
recalescat. sicut ignis subiciēdo
ligna cōtinue ne deficiat restau
rat'. Magna silua et habūde
ligna supplicacōnū ministrās. sūt
cotidiana pcc̄a et antiq̄. Mag
silua negligēcie mē et miserie.
et defect⁹ ūtutū et grāꝝ. et vi
cia tā spūalia q̄ carnalia. tēp
tacōēs ac varij euēt⁹ quibꝫ pul
sam'. īcōmoda q̄ patim' et tīem'.
et pro quibꝫ dolem⁹ tā pro no
bis q̄ pro alijs quoꝝ miserijs
cōpatim'. Hec sūt q̄ multā de
uocōis materiā q̄i ꝓtinu ignis
nutrimētā ministrāt. q̄ supposito o
ꝓis holocaustū odorē reddat sua
uitatis. Affect⁹ enī amoris et sa
timoris cū feruōe bone volūtatis.
ī spū humilitatis et motu pietatis.
et gaudio spei nūq̄ debet ī cor
de dei serui dei extīgui. Ista nāq̄
sūt ī quibꝫ ūt⁹ deuocōis maxime

consistit. Semp etiã debet mens p
aliquã pia occupacõez assuescere
se ad deũ erigẽ: orando. supplicando.
grãs agendo. laudãdo. pro diuer
sis causis se oĩ tpe offerentibus.
Iuxta illud. Oportet semp orare
et nõ deficẽ. Et ps. Bndicã dñm
ĩ oĩ tpe. semp laus ei9 ĩ ore meo.
Q̃nto enĩ plus quis frequẽcã9 o
rat. tãto fit ei oracio delectabilior.
et qñto rari9 tãto ĩsipidior fit et
tepidiosior sicut experiencia sepe do
cet. Qui ergo ĩ orõni vult ĩtendẽ
assuescat pmo aliqñ orõni vaca
re. deiñ sepi9 ad orõnẽ recurrẽ.
postea diuci9 ĩ orõe psistẽ. tãdẽ
frequẽt ĩ orõe orõi ĩcũbẽ. nec p
fastidio ul' leuitate desistere. ñ
qñ carnalis debilitas ul' vrgẽs
necitas aut rõnabilis vtilitas in
auocat. et iterũ ĩuertat ĩ idipm
ne p diutinã abstractionẽ rede
at ĩ dissuetudinẽ orãdi et refri
gescat affect9. Peurrat etiã ad
singulos modos orãdi. et diuer
sis modis peticões suas formet
ac diũsas peticões attẽptet. ut
tandẽ ĩ aliq̃ deuocõe affectũ cõ
cipiat et illi ĩhẽat q̃ diu sapiat.
Si aũt debilitas capitis aut toci9
corpis ĩpedit. tũc breui9 et sepi9
oret et euagacões mẽtis cohibe
at. et sensus exteriores sub disci
plina retineat et dei auxiliũ ad
singula humilit' inuocet. ut paciẽt'
si pro voto assidue nõ succedit
sustineat. ac ĩ orõis loco et tpe
pseueret cõgruo ingiter **Filius**

Desiderio etiã **Ca. v**
scire aliq̃ de deuocõe ac
amorosa cõpũctiõe. q̃ solent ex
orõnis vtute nõnũq̃ generari

siue procedere. ¶ **Pater**
Scire debes q̃ deuocio sepe
solet excitari tpe orõnis. p
cipue cũ humiles ad deũ fundent
orõnes. Est aũt deuocio ipã. pi9
et humilis affect9 ĩ deũ. humilis ex
cõsciã ppe ĩfirmitatis. Pius ex
cõsideracõe diuine clemẽcie. De qua
dicit rich' de scõ vict'. Deuocio
ẽ feruida mentis ĩ deũ dilcõ. q̃
vtus magna ẽ. Nã vtus vere de
uocõis hoĩnẽ filiũ dei facit. aĩm
hũanũ deo cõiungit. et cũ eo q̃i vnũ 1
spm efficit. Qui ẽi adhẽt deo:
vn9 spus ẽ. ¶ Et nõndũ q̃ de
uocio cordis multũ valet ad op9
orõnis. q̃z ipã. pces q̃ orãdo offe
rim' reddit valde acceptibiles co
rã deo. Nã mẽs deuota ut dicit M
beat9 gre9 xv moral'. In pcibz
ad auctoris sui speciẽ spẽnẽ anhe
lat. diuinis desiderijs ĩflãmata sup
nis cõiungit' ab ĩferioribz sepat'.
amore feruoris sui se apit ut ca
piat et accipiẽs ĩflãmat ĩ supna
amare iã sursũ ire ẽ: diuq̃ magno
desiderio ad celestia ĩhiat. miro mõ
hoc ipm q̃d accipe q̃rit degustat.
Hec gre9. Inde etiã ẽ q̃d dicit bt̃s
ambrosi9. Cũ aĩe deuocionẽ cog
nouerit xp̃s. venit et pulsat ianuã
dicẽs. Aperi michi soror mea. et
bñ soror. q̃a nupcie spũales sũt ibi
atq̃ aĩe. Aut ergo. Api michi. Noli
apire adũsario. nec locũ des dyabo
lo. Api terpãs michi. noli coartari:
s; dilatare et adiplebo te. Et q̃a de
curso orbe tiruũ plus molestiarũ et
offensiõis repi nec facile habui ubi
requiescere. iõ Api tu michi. ut in
te fili9 hoĩs caput reclinet cui nõ
ẽ requies nisi sup humilẽ atq̃ mãsue

tu. et si adhuc i corpe michi adesse
nō vales. mēte adesto. michi enī oēs
p̄ntes sūt quoꝝ fides meū ē. Adest
michi q̄ erit de sclō. Adest michi q̄
me cogitat. me iuuet. de me sperat.
cui ego porcio sū. Hec ambrosi⁹. Et
notādū q̄ nō solū deuocio ē necīa
i actu oroīs. veꝝ eciā oīe op⁹
bonū qd̄ exercem⁹ necē ē ut deuo
coīs grā ipīguet. et i hūilitate
cordis oīa faciam⁹. S; q̄ hāc gra
ciā habere desideāt oportꝫ ut se
cularia desideria dereliquat. q̄a nō
p̄nt misceri vera vanis. etna cadu
cis. spūalia corpalibꝫ. bono mō. Vn̄
aīm sclāribꝫ et carnalibꝫ desideriis
preoccupatū: deuocō et spūalis
delectacō declinat. De hoc beat⁹
bn̄ ita dicit. Necesse ē ut qⁱrat de
uocoīs graciā quisq̄s seīauerit bo
noꝝ opm semīa. ut bona opa fer
uore deuocoīs et dulcedīe spūali
coadiuuēt. Nimiꝝ p̄ue opa et la
bores abstinēcie. deuocoīs gracia
necē ē ipīguari. Oportet enī
ut i hylaritate oīa faciam⁹. nēpe
res cordis ē grā deuocoīs. s; hoc
munē ip̄e se fraudat q̄ intimū ei
distillat receptaculū exhibē. Por
cupatū nēpe sclāribꝫ desideriis
aīm delcācō sēā declinat. n̄ misc
ceri poterūt vera vanis. etna ca
ducis. spūalia corpalibꝫ. sūma p
mis. ut p̄nt sapias q̄ sursū sūt et
q̄ sup trā. Renuat aīa tua i aliis
cōsolari. si vis i dei meōria delec
tari. Preciosa q̄dē dīna cōsolacio ē.
nec oīno tribuit admittentibꝫ a
lienā. cui⁹ mens ad alienas cōso
lacoēs ītat et nō penit⁹ renuit in
caducis et trāsitoriis cōsolari. ip̄e sibi

p̄fco subtrahit gracia celestis cōsola
coīs. Errat oīs si q̄s celeste dulcedi
nē huic cineri. dīnū illud balsamū
huic veneno. carismata illa spūs mis
ceri posse hui⁹ mūdi illecebris ar
bitrat. Nō ergo putes te posse illum
mercacissimū spm suscipe. nisi car
neis istis cōsolacoībꝫ renūciaueris.
Hec bn̄. Nulla eciā ut dicit eusebi⁹
excogitari poterūt in hac vita be
ciora gaudia. q̄ sūt mentis ipīa
tripudia. q̄ ex deuocoē intīa ꝟ ex
laude cōtingūt diuina. Hec eusebi⁹.
Et notādū q̄ p̄fca deuocō tūc A
p̄ficit in hoīe. cū p̄fce fuerit po
tencie aīe rōlis. hoc ē cū racio fuit
veritatis luce illustrata. volūtas af
fectioē caritatis iflāmata. memo
ria vo i deo stabilit. put i via licet
quietata. Nā in creacoē hoīs trō
ei data fuerat ut deū cognosceret. vo
lūtas ut deū cognitū diligeret. me
moria ut in deo cognito et ama
to dulcit requiesceret. S; p peccatū
racio facta ē ceca ut sepe velit ma
lū pro bono. volūtas feda et meō
ria istabilis. ut magis velit i fedis
delectari et vilibꝫ occupari q̄ deo
vacare. Hee vo tres potēcie aīe sic
deformate cū p spūalia exercia et
cōtinuū conatū bonoꝝ opm refor
mate fuerit. tūc dicit deuocio ho
mīs interior esse p̄fca. Est aūt
racio p̄fce reformata cū p mētis
excessū sup se rapit. et luīe dīne
intelligēcie illustrata purissīa mē
te deū q̄ntū in hoc mortali corpe pos
sibile fuerit contēplat. Silit vo
lūtas p̄fce ifomabit cū ip̄a trāsmu
tata in amore dei fuerit. et deo ad
herēs p cōformitatē volūtatis vn⁹
cū eo spūs efficit. Ite meōrie refor

macio tunc plene perficiat. cum tota ho
minis memoria in deo est absorpta per
mentis excessum quantum in hac peregri
nacione possibile est: singulis ipsius et
omnium que sunt oblita. vera iam gustat
sapienciam. et inebriata ab ubertate
domus dei in deo feliciter requiescat.

Deinde videndum est de compunctione
que eciam frequenter generari solet
ex virtute oracionis. Homo namque devotus
cum actu oracionis fuerit constitutus.
concurrunt menti eius peccata preterita, pro
quibus compungitur: uel si iam purgatus
est ab eisdem facinoribus tunc concipit
spem futurorum bonorum. et magno
desiderio afficiatur divine caritatis.
Nam quisquis ad deum convertitur: prius
timore pene. deinde amore celestis
patrie compungitur. De hoc in quodam
sermone sic dicitur. Quisquis domino
per conversionem coniungitur: prius timo
re tormentorum. post amore premiorum
compungitur. Unde peccata nostra fletibus ama
rissimis diluamus: ut in spe venie
robusti consurgamus. Cumque longo
usu penitencie munitus fuerit metus pe
narum, succedit desiderium sedium be
atarum. et concuciet illapsu suavis
simo cor nimium totus impetus divine
caritatis: quod prius totum non admi
sit pondus formidolositatis. Unde
considerandum quod post peccata perpetrata
secundum magis et minus requiritur
penitencia et compunctio seu effusio lac
rimarum: antequam homo reformetur ad spem
venie et ad fiduciam beatitudinis eterne.
Habita vero fiducia: multo anxius
et vehemencius ingemiscit ex deside
rio futurorum bonorum. quam prius fecerat
ex formidine malorum aliquando commis
sorum. Hoc affirmat richardus de sancto vic.
ita dicens. Post multas penitencie lac
rimas tandem ad spem venie reducimur:
et vix aliquando multis fletibus gemitibus
et suspiriis inenarrabilibus ad beatitu
dinis reformamur. Semel autem suprta
eternorum fiducia: multo anxius multo
uberius ingemiscimus et flemus quam
prius fecimus sub formidine malorum:
quando cupimus dissolui et esse cum christo.
eo quod de reposita nobis corona iusti
cie. Amoris enim lacrime et accius af
ficiunt et uberius currunt. Hinc per
quendam dicitur. Ecce in pace amari
tudo mea amarissima. Magna
namque amaritudo est in conversione:
quando quis renuncians seculo ad religi
onem convertitur. Maior autem in tempta
cione: quando abnegans semetipsum innu
meris iniurii temptacionibus fatigatur.
Maxima autem in eterne ac interne dul
cedinis expectacione et in impacientis
desiderii dilacione: quando pace illa que
exsuperat omnem sensum ex parte de
gustata ad illam tamen plene non ad
mittitur. Multum quidem vexat homi
nem cum relinquitur amor mundi: multo
amplius tamen cruciat cum calescit amor
sui: vehemencius super omnia transfigit
et penetrat cor hominis. et extorquet
desiderii estibus. amor dei. Unde est
vox illa. Sitivit anima mea ad deum
fontem vivum. Hec richardus. Bonus
eciam quidam de hac duplici compunctione
sic ait. Secundum quod principaliora ge
nera compunctionis sunt duo: quia deum
siciens anima prius timore compungitur:
postea amore. Prius enim sese in la
crimis afficit: quia dum malorum suorum
recolit pro hiis pati supplicia et
na pertimescit. Sed cum longa meroris
tis anxietate formido fuerit consump
ta: quedam iam de presumpcione venie se
curitas nascitur. et in amore gau

dior celestiu aim9 inflamat. et
qui prius flebat ne duceret ad
suppliciu: postmodu flere ama
rissime incipit quia differt a
regno. Contemplat eni mens qui
sunt illi angelor chori: q ipa socie
tas btor spirituu: que maiestas
interne visionis dei: et amplius
plangit qa a bonis perhenib; de
est. q flebat prius cu mala eterna
metuebat: sicq; fit ut pfecta con
punctio formidis. trahat aim ad
compunctione dilcois. Sz ipa gra
lacimar qrenda e a creatore nro
cu magno gemitu cordis. Hec
gre9. Nondu etia q compunctio timo
ris amaritudine habet. Compunctio
vo amoris dulcedine. Na compunc
tio tioris tristes lacimas pducit.
amor at letas lacimas movet. De
hoc dicit rich de sco vict. Prius
ois ho compungit timore: postmo
du vo compungit ex amore. Compunc
tio tioris amaritudine habet: co
punctio amoris dulcedine habet.
Qui igit solo adhuc timore co
pungit: cibis qde spualib; mime
tn dulcib; pascit. Qui vo iam
eternor gaudior desiderio lacimas
fundit: iste pfco dulcib; cibis spi
ritualib; se reficit. Cu ergo cepit
homo ille interior domesticu suu
talib; cibis reficere: pt de eo vera
cit psallere. Qui mecu dulces
capiebas cibos. Talib; ergo stu
diis qnto viq; homo ad purita
te amplius proficit: tanto viq;
alacrius currit. Hec rich. Btus
etia gre9 de hoc sic dicit. Alit
eni quisqs compungit cu interna i
tuens malor suor pavore tret.

alit cu gaudia eterna pspiciens
spe quada et securitate roborat.
Illa compunctio affliccites ac tristes:
hec vo letas lacimas movet. Ope
naq; dns vn mente nostra visi
tas ad amore suu sublimit eri
git. in hanc per lacimas suavit
affligit: et du p fletus int9 ad
suma rapit. pena sua libes gau
dens q mirat: ut dulcit cruciet
et penalit consolet. Compunctio etia
cordis iur dies fest9 est dno: cu
in lacimas pro amore ei9 assi
due mens movet. Hec gre9. R
Sz et hoc considerandu q lacime
devocois no qrut remissionem
pccor: s pocius bnplacitu et g
cia dei pris. Vn dra e int lac
mas devocois: et lacimas peni
tencie et cofessionis. Longe tn
amplius pcellut lacime que pce
dut ex affectu sine copassionis.
De hoc beat9 bn sic dicit. In lac
mis devocois no idulgecia pcco
ru s bnplacitu querit dei pris:
cu descedit in nos sps adopcois
filior. testioniu phibes spiritui
nro q filii dei sum9. et melliflua
de celo meam voce audire: quia
vere de9 pr in nobis coplacet
sibi. Nec paru distat int lacimas
devocois: atq; lacimas pnie et co
fessiois. Verutn longe amplius
utrisq; pcellut alie quide lacime
quib; infundit sapor vini. Illas
vo lacimas in vinu mutari dix
eri. que sine copassionis affcu
in fervore pcedut caritatis: pro
qua etia ad hora tumqm ime
mor esse sobria quada ebrieta
te videris. Hec bn. Teste naq;

Ca. vi

btus greg. Qui pro peccatis alienis interveniunt et compungunt. sua ante dei oculos tergunt. quia ipsa caritate se iustificant. qua pro alienis iniquitatibus se in lacrimis mactant. Nec durum debet esse pro alienis peccatis lacrimas fundere. quia xps nostra portavit in cruce. Hec greg. Acceptior ergo est oracio coram domino quam non necessitas sed caritas fraternitatis non transmittit. Unde crisostomus super math. de hoc sic dicit. Pro se necessitas orare cogit. pro aliis autem caritas fraternitatis hortatur. Dulcior autem est ante deum oracio quam non necessitas transmittit. sed caritas fraternitatis commendat. Hec criso.

¶ Sunt eciam quatuor genera compunctionum quibus anima iusti vehementer afficitur. De quibus btus gregorius moral. sic ait. Quatuor quippe sunt qualitates quibus iusti viri anima in compunctione vehementer afficitur. cum aut malorum suorum reminiscitur considerans ubi fuit. aut iudiciorum dei sentenciam metuens et secum querens cogitat ubi erit. Aut cum mala vite presentis sollerter intendens merens considerans ubi est. Aut cum bona superne patrie contemplatur que quia necdum adipiscitur lugens conspicit ubi non est. Malorum suorum paulus meminerat. et ex eis se in quibus fuerat affligebat cum diceret. Non sum dignus vocari apostolus. quia persecutus sum ecclesiam dei. Rursum divinum iudicium pensans in futuro male esse metuebat dicens. Castigo corpus meum et in servitutem redigo. ut etc. Rursum mala presentis vite pensans ait. Dum sumus in corpore. peregrinamur a domino. Et iterum. Video aliam legem in membris meis. repugnantem legi mentis mee. Et rursum bona eterne vite considerabat dicens. Videmus nunc per speculum et in enigmate. tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte. tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum. Hec greg.

¶ Et nondum quod per hec duo videlicet per fervidam devocionem et per amorosam compunctionem sentitur et agnoscitur deus advenisse. et prevaluit adeo in corde et anima universaliter hominis devoti. Hunc dilectum dominum suum advenisse senserat. cum in devocione fervida esset constitutus. btus augustinus sic dicens. Quid est illud dulce quod in recordacione dei mei me tangere solet. et tam suaviter afficere. ut iam totus quodammodo a memetipso alienari. et nescio quo abstrahi incipiam. Subito innovor et totus inmutor. et bene michi esse incipit ultra quam dicere sufficiam. exhilaratur consciencia. in oblivione venit omnis preteritorum dolorum miseria. exultat animus. clarescit intellectus. cor illuminatur. desideria iocundantur. iamque alibi nescio ubi me esse video. et quasi amplexibus amoris intus teneor. et nescio quid illud sit. et illud tamen retinere et numquam perdere toto nisu laboro. Luctatur quodammodo delectabiliter ~~libere~~ animus ne recedat ab eo quod amplecti desiderat. quasi in illo desideriorum omnium finem invenerit. summe et ineffabiliter exultat nichil amplius querens nichil ultra appetens. semper sic esse volens. Numquid ille est dilectus. Vere

ille ē dilect⁹ me⁹. qui visitare
me venit. Sz venit īuisibilis. ve
nit occult⁹. venit ut tangat me
et nō videat a me. venit nō ut
totū infundat. sed ut gustandū
pbeat. nō ut īpleat desideriū s
ut trahat affcōm. Hec aug⁹. Ex
eciā amōsa cōpūctio sit signū ad
uent⁹ dni in aīaz. De hoc bn̄ds
in tractatu de scala claustraliū
sic ait. Ostende qn̄ hec facies.
qn̄ venem et qd signū aduent⁹
tui. Aug. hui⁹ cōsolacōis et le
ticie nūcij et testes sūt suspiria
et lacrime. Et si ita ē. noua ē ista
significacō et īusitata. q̄ ē cōue
cio cōsolacōis ad suspiria. et le
ticie ad lacrimas. Si tn̄ iste sūt la
crime. et nō pocī⁹ roris interio
ris desup infusi supfluēs habū
dācia ad īterioris hōis indiciū.
et exterioris hōis expurgamētū.
Vn sicut in baptismo puulor
p exterioris hōis ablucione figu
rat et significat interioris aīe
ablucio. ita ecōuerso ex īterio
re ablucōe exterior procedit
purgacio. O felices lacrime. p
quas interiores macule purgāt.
p quas peccōr īcendia extiguū
tur. Bt̄i qui sic lugetis qa ride
bitis. In hys lacrimis agnosce
aīa sponsū tuū. āplectere de
sideratū. nūc torrēte volupta
tis te īebria. suge ab vbere cō
solacōis lac et mel. Hec sūt eī
munda munuscula et solacia
q̄ tibi cōtulit sponsus. sz gemi
tus et lacrime. et attulit tibi po
tū in hys lacrimis ī mensura.
Hec lacrime sūt panes tibi die

ac nocte. panes itaqz cōfirmātes
cor homis et dulciores super
mel et fauū. O dn̄e ihu si adeo
sūt dulces iste lacrime que ex me
moria tua et desiderio tui ex
citant. q̄ dulce erit gaudiū qd
ex manifesta tui visione capi
et. Si adeo dulce ē flere de te.
qm̄ dulce erit gaudere. Hec bn̄.
Quo āt hec vīz feruida deuocio
et amorosa cōpūctio marie ptī
nēt ad arrā desponsacōis. que
gerit int xpm et aīaz. Nā ille V
qui in futuro se nobis ad vidē
dū et ppetuo ad possidēdū da
bit. nūc in pn̄ti vita aliqn̄ ut
q̄ dulcis sit agnoscam⁹ se no
bis in gaudiū prebet. ut eo fer
uēcius eū in hac pegrinacōe
diligam⁹. et ad eū puēire ac ip
sū eternalit possidere cōcupis
cam⁹. Considerādū eciā q̄ X
cū sint mlta deuocōnū vl cō
pūctionū genera. Possūt tn̄ in
septē distingui dr̄as. iuxta sin
gularū affectionū varietates.
Aut enī surgit deuocio ex tīore.
aut ex dolore. aut ex desiderio.
aut ex cōpassione. aut ex amore.
aut ex gaudio. aut ex admira
cōis stupore. Ex timore. ut cū qs
cōpūgit timore futuri supplicij.
uel cū timet derelinqui ppt deme
ritū peccōr suor. dicēs deo. Ne
remiscaris dn̄e pccā mea. neqz
vīdictā sumas de pcc̄is meis.
Scd̄o ex dolore. cū quis dolet se
offendisse deū et graciā ei⁹ ami
sisse. vl cū dolet se tn̄ paru pfe
cisse et tā pui meriti se esse a
pud deū et in tantis dei oculis

displicere. Tercio ex desiderio:
cum suspirat et anhelat ad gra
ciam virtutum ampliorem. et ad fa
miliaritatem divine suavitatis. et ad
xpi presenciam in celo vel ad celestia
sua desideria adimplenda. Quinto
ex compassione. ut xpo passo pie
compatimur. ut gladius ille animam
deo fidelem transverberat et vulne
rat: qui marie matris eius pertransiuit
animam. Aut cum proximorum incommodis
aut animarum periculis compatitur. et ze
lus domus dei et iniurie deo illa
te comedunt eam. nec sinunt eam dormi
re sopno dissilacionis: quin urat
ad singulorum scandala et torqueatur
ad singulorum calamitates. Quinto
ex amore divino: cum recolit quam be
nigne secum egerit et quanta bene
ficia sibi indigno et inmerito contu
lerit: vel cum pensat generalia
beneficia omni humano generi inpensa.
per incarnacionis et passionis beneficia.
et sacramentum altaris et spiritus sancti
sacrosancti carismata. Sexto ex gau
dio surgit devocio. cum homo exul
tat in domino memor beneficiorum eius:
vel cum in spe gracie eius confidit se
esse de numero salvandorum. vel gratu
latur saluti et profectui proximorum:
vel exultacione spiritus congaudet glorie
beatorum. Septimo ex admiracionis
stupore. cum illuminato intellectu ful
gore sapiencie. stupet magnitudinem
potencie dei. profunditatem sapiencie.
et suavitatem benignitatis eius. vel
districtionem iudiciorum eius. et quecumque
de natura divinitatis eius et gloria
maiestatis eius menti occurrerit:
ex tali igitur consideracione obstupes
cit animus. et pro quodammodo affectu
erga deum accedit et afficitur.

¶ Sed et hoc nondum. quod plerumque
homines devoti eciam dum magis co
nantur habere graciam devocionis mi
nus habent. et aridiores et du
riores corde fiant: et multi ex hoc
graviter contristantur interpretantes
et asserentes quod forte indigni sunt
visitacione divina. Sed cum homo ince
rtum sit an sit dignus amore dei vel
odio: Possumus tamen secundum coniecturas
aliquas colligere raciones: cur deus
tunc subtrahit graciam bonis devo
cionis. cum eam libenter haberet et istam
cius querunt. Et possunt super hoc qui
que assignari raciones. Prima est
humiliacio quia magis humiliat hominem
cum non habet devocionis graciam
quam eam diligenter querit et eam
desiderat habere. utputa in die
bus solempnibus vel quando vult communicare:
nam tali tempore in se ipso confundit propter
carenciam gracie et ideo humiliatur.
Secunda racio est purgacio peccati:
quia forte per aliqua exercicia minus
purgatus est homo. vel aliqua ha
bet delicta que non recolit: et
ut dignus accedat ad eukaris
tiam et amplius purget a peccato
in hoc punitur in quo magis do
let: quia quilibet devotus maxime
dolet de substractione gracie: et
ideo quanto dolor est gravior tanto
purgacio est efficacior: et maxime
quia forte alio tempore minus studiose
quesivit devocionis graciam vel obla
tam negligencius recepit. nec dig
nas pro ea graciarum actiones retu
lit: punitur modo in quo peccavit:
ut tunc illa careat gracia cum de
siderat. quam ante neglexit cum
habere poterat. et caucior de ce
tero in hac parte fiat. Tercia ro

ē. ut ex priuacōe gracie fiat cau
dias magna hoī. qꝛ a deo sit ipa
grā nō ab hoīe. et qꝛ nō potest
eā homo pro volūtate arbitrij
sui habere. sed a deo qui dat ex
se et qn̄ vult infūdit et qn̄do
vult subtrahit pro ut sibi pla
cet. et pro ut accipienti videt
cōuenire. Ergo ex grā sua dat
affectū deuocōis nō pro merito
hominis. qā si semꝑ daret cū que
rit et nō daret nisi quereretur:
putaret ideo dare tm̄ qn̄tū me
rita requireret et nō scd̄m gracie
libertatē: ideo quoqꝫ studiose q̄
rentibꝫ negat ex iusticia. et nō
querētibꝫ quoqꝫ dat ex grā ut
ad se trahat. Quarta racio
negate deuocōis ē. cū quis ve
hemēcius et studiosius querit
qꝫ querēda ē. qā quoqꝫ ex ipe
tuoso cordis conatu libertas
mentis cōstruit. dū quasi per
violenciā et extorsiōez accele
rat affectū deuocōis exp̄mē:
et si nō iuxta desideriū cordis
stati pt elicere graciā q̄sitā
contristat et amplius ex hoc īdu
rat. et quo īpetuosius se cupit ad
deuocionē cogere. minus profi
cit et amplius arescit. sicut qui
botros ī torculari et oliuas in
p̄lo subito et vehemēt' cōp̄mit
liquor magis turbidus et īsipi
dus fluit. qm̄ si paulatī et mo
deracius cōp̄ressisset. Quo eī
liberior eo pinguior deuocōis
affectus. Ideo alio tp̄e sepius est
homo deuocior. qā tūc sp̄s sue
libertati relictus sponte se ele
uat in sublime. Violenta namqꝫ

acceleracio p̄focat sp̄m. sicut in
corpe morosa respiracio cordis
refrigeracio ē. Quinta racio
pt esse meritū maioris gracie
et glē. dū desideriū nō adīple
tū affligendo purgat aīam
ꝑ pacienciā desolacōis. qā hu
ius sustinēcia merorꝫ. quasi
lima reddit aīam clariorē et
magis susceptibilē splendoris
diui. et ap̄liores grē et glē ca
pacē. Lux enī vultus dei et ful
gor claritatis eius oībꝫ equalit'
supfulget: qui āt purior est et a
vicio obscuritate liberior magis
capax ē lucis et illūiacōis de
sup īfluētis. sicut vitrū clarū
vl' metallū bn̄ limatū et poli
tū radios lucis amplius recipit
et splendidius efficit. Quia er
go afflictio ē lima aīe q̄ rubi
ginē vicior̄ abradit: ita deter
so pccō qd' sua obscuritate ra
dios diuini fulgoris velut obex
ab aīa excluserat. lucē gracie
recuperat. Purgat enī deus
aliqn̄ deuotor̄ corda ꝑ substrac
tionē grē et illius cōsolacōis. cuius
carencia maxīa ē afflictio: ut
sic purgati apciores fiant ha
bundācioris grē recipiende in
pn̄ti et glē in futuro. si tn̄ afflic
tionē hanc quā patit' hō ꝓpter
carenciā deuocōis specialis cul
pe meritū seu negligencia
ꝓpria nō contraxit. Filius Ca. vi

Habita īformacōe de v'
tute orōis et quibusdā
alijs que viā dant ad
actū cōtēplacōis: Nūc de ipsa
vita cōtemplatiua cupio edoceri.

Ca. vi

B

De vita contēplatiuā ¶ Et sup q̄ qua īformari deside-
ras primo hoc scire debes. q̄ du-
plex ē vita. actiua viz et cōtēpla-
tiua. De qua vita duplici beda
in quadā omelia sic dicit. Actiua
vita ē studiosū xp̄i famulū insis-
tere iustis laborib;. et p̄us quidē
seip̄m ab hoc sc̄lo īmaculatū cus-
todire. mentē. manū. linguā ac
cetā corporis mēbra ab oī inq̄na-
mēto culpe tēptantis continere:
ac diuino p̄petuo subiugare seru-
cio. Deīn proximi necitatib;
succurrē. esurienti cibū. potū si-
cienti. algenti vestitū ministrando:
ac cetis se mācipado sine dilcō-
nis obseq̄is. Cōtēplatiuā aūt vita
ē cū longo quis bone actionis
exercicio edoct9. diuine orōis dul-
cedīe īstruct9. crebra lacrimarū
cōpunctiōe assuefcus. cūctis mū-
di negocijs vacare. et in sola
dei dilcōe mentis oculū ītendē
didicerit. gaudiūq; p̄petue beatitu-
dinis qd̄ in futuro percepturo9 ē
vita. eciā ī p̄nti cepit ardent
desiderādo p̄gustare. et aliq̄n
eciā q̄ntū mortalib; fas ē. in ex-
cessu mentis sublimit eleuari.
Hec beda. Isidor9 eciā de hac
duplici vita sic ait. Actiua vi-
ta ē. q̄ in opib; iusticie et proxi-
mi vtilitate vsat. Contēplatiua ē.
q̄ vacās ab oī negocio in sola
dilcōne dei figit. Una ī ope bo-
ne cōuersacōis. altera ī contē-
placōe īmutabilis veritatis.
Actiua vita mūdanis rebus be-
ne vtitur. Contēplatiuā uō mū-
do renūcians soli deo viuere
delectat. Hec ysidor9. Ubi cōsi-
derandū q̄ qui ad vitā cōtēpla-
tiuā desiderat conscendē. opor-
tet ut p̄us ī vita actiā se exer-
ceat. quia merito ad v̄tutē contē-
placōis sustollit. qui ī actiua
vita vtilis īuenit. De quo idē
ysidor9 sic ait. Actiua vita īno-
cencia ē bonoꝝ opm. Contēplatiuā
speculacio supnoꝝ. Illa ē cōis
multoꝝ ē. ista uō paucoꝝ. Ac-
tiua vita reb; mūdanis bene
vtit. Contēplatiuā uō mūdo re-
nūciās soli deo viuē delectat.
Qui p̄us ī actiā vita proficit.
ad contēplacionē bene cōscen-
dit. Merito eīn in ista sustollit.
q̄ in illa vtilis īuenit. In ista
enī p̄us p̄ exerciciū boni cūcta ex-
haurienda sūt vicia. ut illā iā
pura mentis acie ad contēpla-
dū deū quisq; ptrāseat. Et licet
cōuersus stati ad cōuersione
cōscendē cupiat. tn̄ racōe cogit
ut p̄us in actiē vite opacōe v-
set. Hec ysidor9. Et nondū p̄
ut dicit beat9 gregor9. q̄ sine cō-
tēplatiuā vita possunt intrare
hoīes ad celestē patriā. q̄ bona
que possunt opari nō negligūt.
Sine actiua aūt intrare non
p̄nt. si negligūt opari bona q̄
possunt. Et tn̄ contēplatiuā vi-
ta maior ē merito q̄ actiua. q̄a
actiua ī vsu p̄ntis tpis laborat.
Contēplatiua uō sapore ītimo
venturā iā requiē degustat.
Qr uō contēplatiuā vita maior
sit merito q̄ actiua. sacris euā-
gelij v̄bis ostendit. in quo due
mulieres diuersa exisse memorāt.

C

Maria quippe redemptoris nostri
verba audiens ad pedes illius
residebat. Martha autem corporalibus
ministeriis insistebat. Cumque contra
Marie ocium Martha conquereretur
audivit. Martha Martha sol
licita es et turbaris erga plu
rima. Quid enim per Mariam que ver
bum domini residens audiebat nisi
contemplativa vita exprimitur. Quid
per Martham exterioribus obsequiis
occupatam nisi activa designatur.
Sed Marthe cura non reprehen
ditur. Marie vero laudatur quia mag
na active vite merita. sed contempla
tive pociora. Unde nec auferri unquam
Marie pars dicitur quia active vite
opera cum corpore transeunt. Contempla
tive vero gaudia melius ex fine conva
lescunt. Quod bene ac breviter Ezechi
el propheta exprimit cum volancia anima
lia contemplatus ait. Similitudo ma
nus hominis sub pennis eorum erat.
Quid enim per pennas animalium nisi
contemplaciones possumus sentire
sanctorum quibus ad summa transvolant
et terrena deserentes se se in ce
lestibus librant. Quid per manus
nisi operaciones accipimus. quia cum in
proximi amore se dilatant bo
na que prevalent etiam corporaliter ad
ministrant. Sed manus eorum sub pen
nis sunt quia actionis sue opera
virtute contemplacionis vincunt. Hec
D Gregorius. ¶ Sed et hoc nondum quod
in omnibus vita activa nec etiam con
templativa eque expedit. quia multi
ita quietas mentes habent quod
si laboribus et occupacionibus exte
rioribus implicentur in suis actionibus
succumbant. Sic e converso multi

sunt ita inquieti ut si eos vacacio
contigerit gravius laborent. Ergo
quietis cordibus vita contemplativa
expedit. Inquietis vero mentibus con
venit vita activa. De hoc dicit
beatus Gregorius vi libro moralium. Valde
namque se diverse sunt conspersiones
animorum. Nonnulli namque hominum ita o
ciose mentis sunt ut si eos labor
occupacionis exceperit in ipsa operis
inchoacione succumbant. Et nonnulli
ita inquiete sunt ut si occupaciones
laboris non habuerint gravius labo
rent. quia tanto deteriores cordis
tumultus tollerant quanto eis liber
cius ad cogitaciones vacat. Unde ne
cesse est ut nec quieta mens ad
exercitaciones se immoderati operis di
latet. nec inquieta ad studium con
templacionis angustet. Sepe enim
qui contemplari deum quieti pote
rant. occupacionibus pressi ceciderunt.
et sepe qui occupati bene humanis
usibus viverent. gladio sue quietis
extincti sunt. Hec Gregorius. Alius

Scire etiam velle quid Ca. vii
est quod impedit vitam con
templativam. ¶ Pater

De hoc scire debes quod vitam E
contemplativam Marie impe
dit vita ociosa. Quicumque ut ait qui
dam ad apicem divine contemplacionis
aspirat necesse est ut se ab omnibus
peccatis et viciis debeat se elon
gare. omnia terrena sub pedibus con
culcare. bonis operibus se exercitare.
affectum suum sanctis desideriis in
flammare. crebris suspiriis eius
cogitaciones mentis ad deum revocare.
et hanc graciam contemplacionis sperare
aspiracione et visitacione sancti spiritus

vehement desiderare. et huius oibꝫ
quousqꝫ accipiat contēciose labo
rare. Hec ille. Vn̄ homo deuotꝰ
contēplacōi insistēs sola celestia
meditat. separat a terenis. et turba
carnaliū cogitacionū longe. dul
ces carnis refugit affectꝰ. vagos
sensuū motꝰ restringit. in dn̄o de
lectat angelica dulcedine fruit.
Et ergo qꝛ dui sopore pmit sce
leri. illā inestimabilē iocundita
tē celestiū nec desiderare nec gus
tare poterit inetnū. Oportet nā
qꝫ scdm dictū cassiani oms sensꝰ
velari. carnē macerari. cōsciam
purgari. anq̄ aīa celestia valet
meditari ac dei dulcedīe oblectari.
Nec solū a licitis. vetrūetiā a ne
cessariis nōnunq̄ cum carnis est
postponēda. ut huānꝰ affectꝰ eo
liberiꝰ celestia possit contēplari.
Nā put dicit rich de scō victore.
Nunq̄ huānꝰ affectꝰ ad eternita
tis desideriū pfc̄e inflāmat. nunq̄
huānꝰ itellectꝰ ad etnoꝝ contē
placionē plene acuit. nisi carnis
cura in rebꝫ etiā licitis multuqꝫ
necessariis frequēter fortiꝰ re
pellat. Hec rich. Beatꝰ etiā ber
nardꝰ quedā enumerat q̄ mūdi
ciā carnis cordis efficē solent. ita
dicens. Ad verū lumē contēplā
dū que oculos mentis emūdant
ut ad lumē verū sublevari pos
sit. sunt hec. Secularis vite ab
scensio. carnis afflictio. cordis con
tricio. frequēs lacrimaꝝ fletꝰ. pura
delicti cōfessio. Et cū foris emis
sa fuerit ois īmūdicia. sursū eos
extollūt meditacio admirabilis
dei et cœste veritatis inspectio.

oracio nuda et valida. iubilus
laudis et desideriū ardens in
deū. Hec bn̄. Dicit etiā hugo
tercio capitulo angelice ierarchie.
Oportet inq̄t qꝛ mens q deū
vult contemplari pmū purge
tur. postea illūiet. deīn pficiat.
qa nisi pcedet purgacio nō se
queret illūiacio. et nisi esset
illūiacio nō veniret cōsūmacio
sive pfcō. Et tales magis ap
ppinquāt diuinitati. et qnto
magis appinquāt tanto veriꝰ
contemplant. Hec hugo.
Et nōndū qꝛ ad actū cōtempla
cōis multū valet iocunditas int
ne deuocōis. sꝫ illā frequent ī
pedit leticia sive cōsolacōis
tpalis delectacio. Vn̄ dicit bt̄s
ieronimꝰ. Subtrahit tibi cōso
lacio diuīa. si cōsolacōe tpali
gaudes. Dicit etiā de hoc ful
genciꝰ. Dulcedinē iocunditatis
intne. sola repmit dulcedo vo
luptatis illicite. et īmūde. Nā
ut dicit orasiꝰ. Iuste ei dulcis
dei cōsolacio denegat. qui in
huāno solūmō solacio delectat.
Hec orasiꝰ. Sꝫ valde diligēda
ē et qrenda deuocio cordis. qa
nunq̄ pt homo bona tpalia con
tepnere. nisi īteriora bona per
gustū spūalē meruerit sentire.
De hoc rich de scō vict sic dicit.
Nō pt ad pfcm̄ bonoꝝ exterioꝝ
fastidiū ptingē. qui interiorū
bonoꝝ dulcedinē nōdū meruit
gustando sentire. Puto qꝛ pphā
nisi pius degustasset qꝛ suauis
ē dn̄s et qꝛ magna multitudo
dulcedīs eiꝰ. puto nisi hoc per

F

G

experimētū didicisset. illud omīo
ex sentēcia dicere nō possent. re
nuit cōsolari aīa mea. Hec tīch.
Oportet ergo ut nō solū a gra
uioribz uenialia a leuioribz pec
catis abstineat q̄s. q̄ in hac pe
regrinacōe spūali dulcedīe ine
briari desiderat. Testat hoc idē
tīch sic dicēs. Nil leuitatis in se
habeat. nil caducū. nil carnale
sapiat. et ad magnā maturitatis
grauitatē aīm cōponat. qui esurit
et sitit de petra melle saturari:
de torrente voluptatis in via bi
bere et inebriari. Hec tīch.
H Et cōsiderandū scdm dictū beati
greg. q̄ int delicias cordis et
corporis hoc distare solet. q̄ corpa
les delicie cū nō habent graue
in se desideriū accendūt. cū vo
habite edūt. cōedente. ptin9 ī fas
tidiū p sacietatē vertūt. Ac cont
spūales delicie cū nō habent in
fastidio sūt. cū vo habent in desi
derio; tātoqz a[no] cōedente ampli9
esurit. q̄nto ab esuriente ā̄pli9 co
medit. In illis appetit9 placet ex
piencia displicet. In istis aūt appe
tit9 vilis ē. expiencia magis pla
cet. In illis appetit9 famē. satu
ritas fastidiū generat. In istis aūt
saturitatē appetit9. saturitas aūt
appetitū parit. Augent enī spūa
les delicie desideriū in mēte dū sa
ciāt. quia q̄ntomagis earū sapor
pcipit eo ā̄pli9 cognoscit q̄d audi9
amet. et id circo nō habite amari
nō pnt q̄a earū sapor ignoratur.
Quis enī amare valeat q̄d ignorat.
Vn̄ nos p̄s āmonet dicēs. Gusta
te et videte. q̄m suauis ē dn̄s. Hec
greg. Et sup hoc v̄bo p̄s te. psēqt
quedā glosa sic dicēs. Gustate. &c.

quasi sic dicat. id ē experimentū pba
te q̄m suauis ē dn̄s. et loquit ad
modū hoīm dulcedinē vini po
tanciū. q̄a p̄mo modicū gustant.
et ex hoc cognita ei9 dulcedine
alliciūt ad ampli9 degustandū.
Sic homīes deuoti p̄mo percipientes
aliq̄d de dulcedīe. alliciūt ad ā̄pli9
senciendū. Sz aīaduertendū q̄ pro
bantes dulcedinē vini. illud modicū
q̄d degustant sup lignā diu retinēt
Sic sencientes dīnā dulcedinē de
bent eā q̄m diu possint retinere. q̄a
hec dulcedo ē quoddā pludiū bē
titudis future. Nā talis pgustacio
dīne dulcedīs auget spem bt̄itudīs
future. et talibz ex eo q̄ senciūt in se
dīnā p̄nciā sufficit eis pro omī bono:
p̄mo alia bona eis desipiūt nisi q̄
tū necessitas exigit. Hec glosa.
Qui vero dulcedinē dīne grē de
gustant hij vo̅ frequent in dn̄o gau
dent. q̄a eorz gaudiū ip̄e de9 est.
De hoc beat9 aug9 ī libro cōfessio
nū sic ait. Absit ut quocūqz gau
dio gaudeā. btm̄ me putem. Est
enī gaudiū q̄d nō dat ip̄iis. sed
eis qui te gratis colūt. quorz gau
diū tu ip̄e es. et ip̄a ē beata vita.
gaudere de te ad te. de te p̄pt te.
ip̄a ē et nō altera. Bt̄a quippe vi
ta ē gaudiū de veritate. hoc ē enī
gaudiū de te qui veritas es. et
vera vita de9 me9. tu dulce lumē.
verū bonū. secura suauitas. et sa
lus aīe mee. Querebā enī sine offen
sione iocundari. et ubi hoc possem
nō īueī. pter te dn̄e. Hec aug9.
Hoc ē enī verū gaudiū. viz. ī dn̄o
gaudere. Ad q̄d hortat ap̄ls di
cēs. Gaudete in dn̄o. leticia vo
sc̄li, sicut dicit bt̄s aug9. q̄d ē nisi

impunita neqa. Luxuriari. ebria
ri. comessacoib; vacare. vanitatib;
itende. et pro hijs nil in hac vita
sustine: securitas e. Putant eni se
aliquos se mali esse i delicijs cu no
corrigunt. et ignorat qa nul ise
liq9 felicitate perccau. Un scdm
btm bernardu. Ridere et gaude
cu hoc sclo no e homis sensati sed
frenetici. qa mudu cor no cu hoc
seculo s cu deo iocudu e et leta.
Na illud solu veru e gaudiu: qd
no de creatura s de creatore qui
oms res condidit cocipit ac ha
bet. De hoc ide btus bernard9 sic
ait. Illud reuera veru e gaudiu et
solu. qd no de creatura s de crea
tore cocipit: qd cu cocepis et pos
sederis nemo tollet a te. cui copa
ta ois aliude iocuditas meror e.
et ois suauitas dolor. et ome dul
ce amaru e. et ome decor sedu
e. et ome aliud qd delectari possit
molestu. Hec bern. Bonu e ergo
gaude in dno cu ipe sol9 cor ho
mis saciare pt et no creatura:
Teste hugone q sic dicit. Ois io
cuditas. ois suauitas. ois opule
cia creature affice cor huanu
pnt: saciare no pnt. Hec hugo.
Et qa sine deo esse no possum9
nece e ut illi per fide et dilcone
inheam9. ac in ipo gaudeam9
ut eu nobiscu semp habe valea9.
Na p ut dicit bts aug9. Magna
hois miseria e cu illo no esse sn
quo no ee pt. i quo eni e pculdu
bio sine illo no e. et tn si ei9 non
memit euqz no itelligit nec dili
git cu illo no e. Hec aug9.
Scire eciā affec
to que sut illa q pparant
mente homis ad diuinor cotem
placone. et sup hoc a te pater pe
to informari.
Ad cotemplacoez diuinor
sex sut pparancia. Pmu e exercita
cio in opib; actiue vite. qa non
pt aliqs ad dei cotemplacione p
uenire: nisi pus in bois opib; se stu
duerit exerce. Un dicit ysidor9.
No pdest face bonu nisi correctu
fuerit malu. nec pt quisq ad co
teplacione dei pfice: nisi se prius
studuerit i bonis actib; exercere.
Hec ysid. Et bts gre9 vi moral.
Pus mens ab appetitu gle tpalis
atqz ab oi carnalis cocupie delca
coe tergeda e. et tuc ad acie con
teplacois erigenda. Qui igit p
fcois culme apphende nitut. cu
coteplacois arce tene desiderat
pus se i campo p exerciciu opis pbet.
ut sollicite sciat si nlla ia mala
proxis irrogat. si irrogata a proxis
eqnimit portat. si obiectis bois tpa
lib; neqqm mens leticia soluit. si sb
tractis no nimio merore sauciat.
ac dein pendat. si cu ad secretos
introrsus redeunt i eo q spiritualia
rimat nequaqm secu reru corpaliu
vmbras trahut. vl fortasse tractas
manu discrecois abigut. si icircusp
tu lume vide cupietes cuctas circu
scripcois sue ymagies depmut. et
pro eo q supna cotinge appetut. vi
tant qd sunt. Un quippe pfes pus
actiue vite opa cogregnt. et post
modu carnis sensu p coteplacoez
mortuu huic mudo sudit9 occultat. k
Hec gre9. Secundu q disponit
ad graam conteplacois e solitudo
siue vita solitaria. q apta e ad spe
ad culadu siue coteplacdu. Un dr
ozee ij ca. Ducā ea i solitudine. et
loquar ad cor ei9. Pis ecia vides no

posse vacare oroī in turba. Ideo di
cit. Elongaui fugiēs, et mansi in
solitudine. Ad hāc vitā solitariā
sequēdā beatꝰ bernardꝰ vnāquāqꝫ
deuotā aiām hortat, ita dicens.
O scā aīa sola esto ut soli creatori
oīm serues teipām. quē ex omībꝫ
tibi elegisti. publicū fuge. fuge
et ipos domesticos. secede ab amicis.
An nescis verecūdū te habē sponsū.
qui nequāqꝫ suā tibi poterit īdul
gere p̄ñciā p̄ñtibꝫ ceteris. Hec ber
nardꝰ. Oportet igit̄ qui deside
rat vacare deo ut turbas hoīm
fugiat et curas seu occupacoēs
t̄renas abiciat. ut eo liberiꝰ pos
sit mēte contēplacōi insistere.
Ad hoc faciendū monet anselmꝰ
cū sic ait. Eya nūc homūcio fu
ge paululū occupacoēs tuas. ab
sconde te modicū a cogitacōibus
tuis. abice nūc onerosas curas.
vaca aliquātulū dō tuo. fuge occu
pacoēs operancū in homīe exte
riore. abice curas tēnis. postpōe
dissensiones voluntatis. ut possis
aliquātulū mente vacare deo.
Vaca igit̄ ut videas, vide itellectu
ut cōcupiscas affcū. Hec anselmꝰ.
¶ Tercium qꝺ p̄mouet ad grām
contēplacōis, ē mentis humilitas. Na
cordis humilitas libent̄ a spū sancto
inhabitat̄. et ideo p̄ suā p̄ñciā me
tes hoīm quas visitat erigit ad di
uina contēplanda. Vn̄ ipē dn̄s ait.
Confiteor tibi dn̄e pater qā abscon
disti hec a sapientibꝫ et prudentibꝫ.
et reuelasti ea paruulis. P sapientes
vō et prudētes itelligūt̄ supbi. per
paruulos vō humiles. quibꝫ dn̄s p̄ suā
grām reuelat ea q̄ sūt spūalia et ad
actū contēplacōis ptinēcia. De hoc
beatꝰ bn̄ sic dicit. Supbo oculo deꝰ
nō videt. sinceō patet. Abscondit̄
enī a sapientibꝫ et prudētibꝫ, et re
uelat paruulis. Magna fīcs magna
et sublimis vītꝫ humilitatis, q. p̄met̄
qꝺ nō docet. digna adipisci qꝺ nō
valet addiscī, digna a vbo et de vbo
cōcipe qꝺ suis ipā vbis nō pt̄ expli
care. Hec bn̄dꝰ. Ceciā de hoc ī libro
iob sic dicit̄. Nō audebūt eū con
tēplari oīs, qui sibi vident eē sapi
entes. Qꝺ exponēs beatꝰ grē sic
ait. Contēplari dei sapiām nō pñt
q̄ sibi sapiētes eē vident. qā tanto
ab eiꝰ luce lōge sūt. qnto ad semet
ipos humiles nō sūt. qā dū in eorū
mētibꝫ tumor elacōis crescit aciē
cōtēplacōis claudit. et vn̄ p̄ ceteris
lucē estimat. in se luce veritatis p
uat. Si ergo veracit̄ sapiētes esse
atqꝫ ipsā sapienciā contēplari ap
petimꝰ, stultos nos humilit̄ cognos
camꝰ. Hec grē. ¶ Quītū qꝺ red
dit hoīez abilē ad actū contēpla
cōis, ē puritas seu mūdicia cordis.
Vn̄ dicit̄ mathei v. Bti mūdo cor
de. qm̄ ipi deū videbūt. Oportet
nāqꝫ ut cor mūdū habeat qui in
summū bonū hoc ē in deū mentis
ītuitū figere desiderat̄. qā scdm̄ qꝺ
dicit beatꝰ augꝰ. Summū bonū nō
nisi mētibꝫ purgatissīs cernit̄. Mē
tis enī humane acies īualida ī tam
excellēti luce nō figit̄. nisi p̄ iusti
ciā fidei vegetet̄. Hec augꝰ. Vn̄
ut dicit ysidorꝰ. Non pt̄ ad cōtem
plādū deū mens esse libā q̄ deside
riis huiꝰ mūdi et cupiditatibꝫ īhi
at. nec eī alia īspicere potit̄ oculꝰ
quē puluis claudit. Hec ysid. Vbi
nōndū scdm̄ qꝺ habet̄ in libro de
spū et aīa. Cꝫ oculꝰ aīe ē mēs ab
oī labe corporis purā. mētis aspectꝰ
ē rō. itellectꝰ visio. Tria hec sunt

aie necia ut sanos oculos habeat: ut
aspiciat ut videat. Sanos oculos
habet, cui a macula cupiditatibus est
purgata atque remota. Aspiciat cui in
dei luce et contemplacione oculos figit:
videt cui in illa contemplacione respicit:
quanta sint gaudia, quanta leticia, quan
ta serenitas quanta iocunditas. Sere
nitas facit illam securam: aspectus rec
ta visio beatus. Cum enim ab omni fece fu
erit libera maculisque delota: tunc in
gentem quandam et incredibili fiducia
pergit in deum id est in ipsam contempla
cionem veritatis. Hec in libro de spiritu
et anima. Istos oculos hominis interioris
sui id est anime beatus aug. mundari et il
luminari a domino desiderabat, cum in libro
soliloquiorum sic diceret. Quis est iste ignis
qui calefaciat cor meum: nonne tu es
domine. O ignis qui semper ardes et non
extingueris: accende me. O lux qui
semper luces illumina me: o utinam ar
derem ex te. Ignis sancte quam dulcis ar
des quam secrete luces; quam desiderant
vel lux que ardet ex te: aduris. Ve hiis qui non illuminantur ex te:
ve caliginantibus oculis qui te videre non
possunt: ve avertentibus oculos ut
non videant veritatem: et non averte
tibus ut non videant vanitatem. Nequiunt
enim oculi tenebris consueti summos
veritatis radios intueri: nec sciunt
de luce aliquid aut senciunt quorum est
in tenebris habitacio. O lux beatissima
que non nisi a purgatissimis oculis videri
potes. Munda ergo oculos meos ut
sanis te contempler oculis, quem non
nisi sani intuentur oculi. Aufer squa
mas antique caliginis radiis illuminacionis
tue splendor inaccessibilis, ut te vi
dere valeam irreverberatis obtutibus.
A et in luce tuo videam lumen. Hec aug.
Quintum quod disponit hominem

ad graciam contemplacionis, est fervor
caritatis. Unde dicit beatus aug. Duo
multum preparant ad contemplacionem: scilicet
puritas et fervens caritas. Debet
namque semetipsum diligenter discutere
quantum amat: quisquis ad contemplacionis
studium festinat ac pervenire desiderat.
De hoc beatus gre. vj moral. sic ait.
Necesse est ut quisquis ad contemplacionis studium
properat, semetipsum prius subtiliter inter
roget quantum amet. Machina quippe
mentis est vis amoris, que hanc dum a
mundo extrahit in alta sustollit.
Prius ergo discuciat si summa inqui
rens diligit, si diligens timet: si no
uit incognita aut amando comprehen
dere, que non comprehensa venerari. In con
templacione etenim mentem si amor non
excitat: torpor sui obscurat. Hec
gre. Quanto autem propinquius est amans ama
to, tanto verius subtilius et perfectius sibi
revelat amatum. Unde hugo in vj libro
angel. iererchie de hoc sic dicit. Con
stat quod qui ardencius diligunt perfun
dius sciunt perspiciunt et subtilius dis
cernunt, et qui evidencius magis respi
ciunt procul dubio evidencius cognoscunt:
ergo rectissime. quanto enim magis
amant tanto perfectius cognoscunt.
Hec hugo. Et nondum secundum eundem
hugonem. quod per studium divine lectionis
aperit via cordi nostro usque ad contempla
dum lumen divinitatis: ut illuc quasi
de fonte vite aqua spiritualium donorum
descendat per tradium contemplacionis ad
irrigandum et replendum sinum men
tis nre. Hec hugo. Sextum quod C
valet ad virtutem contemplacionis, est men
tis stabilitas, quia mens distracta
per terrenas cupiditates seu occupa
ciones non est abilis ad spiritualium rerum
contemplacionem: nam cum per diversas cau
pisciencias rapit. per multas enim species

a semetipsa caduca dissipat. De hoc
btus greg9 xxxj moral' sic ait. Cu mens
corpore fugescat intiiser9 amore
dapnabili mollescat socius. seqꝫ ipsaz
considerare no valet. qa cogitare se
minime studet. cogitae vo se no pt
qa tota apud semipaz no e. tota uo
apud seipsaz esse no suffiat. qa p
qt seruitias rapit. p tot a seipsa
spes dissipat. et spersa i ifimus iacet.
que collecta ad suma cosurget si
vellet. Vn custos mens qa p custo
dia discipline a auctore visibiliu
fluxu. appetitu costringit. collca apd
semetipsaz mens iniser9 itegratur.
qualis q3 deo esse debeat penes se
cospicat. qa nil suu exteri9 deligit.
et quto ab exterioribz abstracta co
pescat. tanto aucta in ifimis iflama
tur. Hec greg9. Oportet ergo ut mens
a distractioe reru mutabiliu se ex
cutiat. et hec ifima deseres. pau
latiqꝫ se i vnu colligat. ut tande ali
qn i diue coteplacois lume intuitu
figere valeat. De hoc habet sic i
libro de spu et aia. Deus e i sumo.
mud9 i ymo. Ille in eode statu eter
nitatis sue semp ɔsistit. Iste cursu
mutabilitatis sue semp instabilis
fluit. Huan9 aiu9 qi in quada
collocat9 codicois sue excellencia.
et huic mutabilitati sue q deorsu
e supeminet. et ad illa q e apud deu
vera imutabilitate necdu ptingit.
Si vo huis q deorsu insecut se p cupi
ditate imersent. stati p ifinitas dis
tractioes rapiet. et a semetipso qda
mo diuis9 dissipat. Si at ab hac
ifinita distractioe q deorsu e se exer
cuit. et hec ifinita deseres. atqꝫ pau
lati in vnu colliges sen oe didicerit.
Tanto aplius i vnu colliget. quto ma

gis cogitacoe et desiderio sursu ele
uabit. donec tande oino imutabil'
sit. et ad illa vera et vnica q est apd
deu imutabilitate puciat. ubi ppe
tuo sine oi mutabilitatis vicissitudie
requiescat. Ab huiusmoi ergo mudi dis
tractioibz cor nostru colliga9 et ad
intima gaudia reuocem9. et si cor
nostru semp retinere no possum9 sal
te ab illicitis et vanis cogitacoibz
restringa9. ut aliqn i diue ɔtepla
cois acie figere valeam9. Hec est
enim requies cordis mri. cu in dei amore
p desideriu figit. Hec e vita cor
dis mri cu deu suu ɔteplat. et ipa
sua ɔteplacoe suauit' reficit. et dul
ce e illi semp ad desiderandu. ad a
madu. ad laudandu e semp suaue.
Nl eni ad beata vita prestancius
ee videt. qn velut clausis carnalibz
sensibz extra carne mudiqꝫ affectu
quepia intra semetipsu ɔuerti. alie
nuqꝫ effci a mortalibz cupiditatibz.
sibi soli et deo loq. Hec in libro de
spu et aia. Richard9 eciã de sancto
victore de hoc sic dicit. Cu diu aor
ad mlta spergit et ad ymã deriuat.
nuqꝫ ad plena pace cor pducit. nu
qm ad vere serenitatis tranqllitate
serenat. O aia ifelix et misera. usqꝫ
q sollicita es et turbaris erga plu
ima. Porro cu vnu sit necessariu. ta
de aliqn fige desideriu. dilige vnu.
Hec rich. ¶ Sut et alia qda que P.
pmouet ad ɔteplacoez diuinoz. quoz
pmu e ɔsideraco creaturaru quas
de9 condidit. Na cu aia p oclos cor
pis resipicies creaturaru pulchritu
dine. et ex tali intuitu itelligit deu
qui illa creauit. opa ei9 mirat lau
datqꝫ eu q cuncta plasmauit. Ad hui9
moi aiam vita ingredit p fenestras

Ca. viij

oculoꝝ. Hoc testatˀ origenes sup cañ
sic dicēs. Cū aīa intuēs mūdi orna
mētū et pulchritudinē creaturarū
conditorē oīm itelligit deū et opa eiꝰ
mirat̄ laudatq̄ opm creatorē. Ad
hāc aīam vita igredit̄ ꝑ fenestras o
culoꝝ. Hec orig̃. De hoc etiā btūs
bern̄ sup cañ sic ait. Quid hec tāta
formarū varietas et mltitudo spe
cierū in reb3 conditis sūt. nisi quidā
radij diuinitatis demōstrātes quidē
qa vere ē a quo sūt. nō tm̄ quid sit
diffinientes. Itaq3 de ipō vides. sed
nō ipm. Vn̄ hoc genꝰ videndi coē
ē in principio. ut iuxta aplm̄ omī v
tēti vīe īuisibilia dei ꝑ ea q̄ fca sūt
itellcā possint ꝯspicē. Hec bn̄. Et
nōndū pro ut dicit hugo de sacto
vict. Cū tria sūt īuisibilia dei. viz
potēcia. sapīa. benignitas. Poten
ciā maifestat creaturarū īmēsitas.
sapīam decor. benignitatē vtilitas.
Imēsitas creaturarū cōstat ī mul
titudie et magnitudie. Decor crea
turarū ē in situ motu spēcie et qua
litate. vtilitas creaturaꝝ ꝯsistat in
grato et apto ꝯmodo et necessario.
Vn̄ mūdꝰ iste sensibilis q̄i quidā
liber ē scriptꝰ digito dei. hoc ē v̄tute
diuina creatꝰ. et singule creature
q̄i figure. ¶ Vn̄ duo sūt genēa
ꝯtēplacōis. Vnū qd̄ ꝑmū ē et īa
pienciū. ī creaturaꝝ ꝯsideracōē.
Aliud qd̄ vltimū et ꝑfcōꝝ ē. ī ꝯtem
placōē ꝯsistit creatoris. Species
enī rerū visibiliū q̄i vene quedā
tm̄mō sunt. ꝑ quas īuisibilis pulch
tudo se maifestās ad nos vsq3 ema
nat. et ideo cū ita sensū rerū atq3 af
fectū iuuit ꝑuocāt. nō quidē desi
deriū replent. sed ad īqrendā ꝯdito
ris spēciē et eiꝰ pulchritudinē co
cupiscēdā iuitāt. Hec hugo. Sciēn

dū etiā ut dicat ysidorꝰ ī libro de
sūmo bono. Qz sicut ars laudē tor
quet ī artifice. ita rerū creator per
creaturā suā laudat. et q̄nto sit ex
cellēcior ex ipā opis ꝯdicōē. mōstrat
ex pulchritudine circūscripte creature.
Pulchritudinē suā que circūscribi ne
quit facit deus itelligi. ut ipis vesti
gijs reuertat̄ homo ad deū quib3
auersus ē. ut qa per amorē pulch
tudis creature a creatoris forma se
abstulit. rursū per creature decorē
ad creatoris pulchritudinē reuertat̄
quibusdā gradib3 itelligēcie. Per crea
turā enī ꝓgredit̄ homo ad itellige
dū deū creatorē. id ē ab īsensibilib3
surgēs ad sensibilia. a sensibilib3
surgens ad rōnabilia. a rōnabilib3
surgēs ad creatorē. Intelligibilia per
se collaudāt deū. irrōnabilia et visi
bilia nō per se sed ꝑ nos. dū ea ꝯside
rātes deū laudamꝰ. et dicit̄ lauda
re ipā. quia eandē laudē eoꝝ prēūt
causa. Hec ysid. ¶ Ite scdm qd̄ ꝑ
mouet ad diuinoꝝ ꝯtēplacōē. ē sui ipiꝰ
cognicō. Vn̄ dicit beatꝰ bn̄dꝰ. Crito
in ꝯgnicōē mei ꝑficio. tm̄ ad ꝯgnicōē
dei accedo. Scdm interiorē hoīnē tria
in mente mea īueio. ꝑ que deū recolo.
cōsidero. et ꝯcupisco. Sūt āt hec tria.
mēoria. itelligencia et volūtas siue
amor. Per mēoriā reminiscor. ꝑ itellcm̄
īuenio. ꝑ volūtatē āplector. Per mēo
riā prī silēs sumꝰ. ꝑ itelligēcia filio.
spui scō nichil ī nobis silē ē. q̄ volūtas
siue amor. Hec bn̄dꝰ. Si igit̄ ex ꝯsi
deracōē creaturarū irrōnabiliū ipē
deꝰ itelligi siue ꝯgnosci pt̄. q̄nto gᵒ
homo magis ꝑ sui ipiꝰ ꝯgnicōē qui
ad ymaginē dei creatꝰ ē potīt ꝑueni
re ad ꝯgnicōē dei. Ipē naq3 homo
pro ut dicit glosa ī libro de diuis
noīb3. nō solū ex ꝯsilio scē trinitatis

a conditore conditus est. Facta enim ad ymaginem
et similitudinem suam creator omnium eam crea-
vit, quod nulli alii ex creaturis dona-
vit; que ymago diligencius interioris ho-
minis nobilitate consideranda est. Nam sicut
deus unus semper ubique totus est, sic anima
in suo corpore; et sicut nec crescentibus
creaturis deus crescit, nec decrescentibus
creaturis decrescit, sic anima nec mi-
S nutis membris minuitur, nec adauc-
tis augetur. Hec glosa. ¶ Unde yma-
go dei consistit in anima quantum ad potes-
tates naturales, scilicet memoriam, intelligenciam
et voluntatem. Similitudo autem in gratuitis
est; ideo similitudo est quedam perfectio ymaginis,
quia gracia perficit naturam. Ex quo autem anima sit
creata ad ymaginem et similitudinem sancte
trinitatis, bernardus ita dicit: Beata illa
et sempiterna trinitas pater et filius et spiritus
sanctus unus deus, scilicet summa potencia,
summa sapiencia, summa benignitas,
creavit quandam trinitatem ad ymagi-
nem et similitudinem suam, animam videlicet
racionabilem, que in eo prefert vestigium quod-
dam illius summe trinitatis, quod ex memoria,
racione et voluntate consistit. Sed hec tri-
nitas creata cecidit per suggestionem,
delectacionem et consensum ab illa sum-
ma et pulchra trinitate, scilicet potencia,
sapiencia et puritate, in quandam contra-
riam et fedam trinitatem, scilicet infirmita-
tem, cecitatem et immundiciam. Memo-
ria enim facta est impotens et infirma;
Racio imprudens et tenebrosa; Vo-
luntas impura. Hec Bernardus.
Quisquis igitur desiderat cordis ocu-
lum erigere ad videndum deum, prius
discat cognoscere seipsum; prius hec
et quedam alia commemorat Richardus
de sancto victore in libro super beniamin
adolescentulus, ita dicens: Frustra cor-
dis oculum erigit ad videndum deum
qui nondum ydoneus est ad videndum se-
metipsum. Prius discat homo cognos-
cere invisibilia sua, quam presumat ag-
noscere invisibilia divina. Si vero non
potes cognoscere teipsum, qua fronte presu-
mis ea apprehendere que sunt supra
te? Principale enim speculum ad
videndum deum absque dubio est anima
racionalis inveniens seipsam. Si
enim invisibilia dei per ea que facta
sunt conspiciuntur, ubi queso quam
in eius ymagine cognicionis
vestigia expressius impressa reperi-
entur? Hominem enim secundum animam ad di-
vinam similitudinem factum et legimus et cre-
dimus. Ideo quamdiu per fidem et non
per speciem ambulamus, et adhuc
per speculum et in enigmate videmus,
ad eius ut ita dixerim ymagina-
riam visionem apcius speculum quam
spiritum racionalem invenire non possumus.
Tergat ergo speculum, mundet ergo
spiritum suum quisquis sitit videre deum.
Hoc itaque non desinit verus pe-
nitens tenere, tergere et indesinenter
inspicere. Tenere ne deorsum corru-
ens terre per amorem inhereat; Tergere
ne vanarum cogitacionum pulvere
sordescat; Inspicere ne ad vana
studia intencionis sue oculum reflec-
tat. Exterso autem hoc speculo ac
mundato et diligenter inspecto, inci-
pit ei quedam divini luminis clari-
tas interlucere, et immensus quidam
insolite visionis radius oculis
eius apparere. Hoc lumine oculos eius
irradiaverat, qui dicebat: Signa-
tum est super nos lumen vultus tui domine;
dedisti leticiam in corde meo. Ex huius
igitur luminis visione quam ad-
miratur anima in se, mirum in modum

attendit animus. et aiat ad vi
dendu lume qd e sup se. Vis g°
vide deu: disce cognoscere temetip.
Vides igit qm utilis sit sup'ius
plena cognitio. Sed ad celsitudine
huius cognicionis sine triplici stu
dio no pducam: scz p studiu opis.
p studiu meditacionis. p studiu
oronis. Per ista paulati pmoue
m et quadoq pducam ad p
fcone cognicionis. Multa eni expim
operando: multa ivenim investigan
do: multa extorqmus orando.
Inuia siquide que nec p expie
cia opis nec p investigatio rtonis
inuenire valem: p optuitatem
oronis edoceri meremur ex reue
lacione diuine inspiracionis. In
de q multos videmus studio
sos in lcone. desidiosos in opere.
tepidos in orone. psumentes tn
cognicione sup'ius posse apprehede.
Iungat igit studio lconis stu
diu opis et oronis: qui puenire
cupit ad sup'ius cognicione. et sic
tande ad dei conteplacone.
Sed sciendu q qui adhuc cogita
cioe vel conuersacone i ymo sut:
huius muneris dignacoe idig
nos se ee ondut. Nam mes q
adhuc spgit p varia desideria.
que variis cogitacoib hinc il
linc q distrahit. qn putas hac
gracia accipe mebit. que nodu
pt seipam in vnu collige. que
nodu nouit ad seipaz redire. qn
poterit ad ea que sup se sut co
teplacone ascende. Studeat g°
euagacones mentis restringere et
assuescat in intimis suis imo
rari. exteriora oia obliuisci: qui
ad celestiu conteplacone anhe
lat qui in diuinoru noticia sus
pirat. Discat ym bonu solu a
mare. et ypm solu indesinet cogitare
Et si senseris desideria tua circa
delcaciones exteriores affixa. et
cogitacones tuas in eis iugit
occupari: cu magna sollicitudie
copelle intre. Quocies n euaga
cones mentis i vnu colligimus.
et omes motus cordis in vno et
nitatis desiderio figim: qd aliud
qm de illa intima familia syna
goga i congregacone facim. Et
cu illa desideriorum nroz cogitaco
nu q frequencia illius intime dul
cedinis degustacoe allecta. ad nutu
rronis sponte occurre et i intimis
fixa stare didicerit: ecclia i conuoca
cio digne censeri poterit. Disca
mus ergo sola interiora bona ama
re: discamus sola illa frequentius
cogitare: et eccliaz in nobis deo
efficimus. In hac siquide ecclia xs
libenter imorat. et mirabilit de
lectat. Vn ipe p sapiente d. Deli
cie mee sunt ee cu filiis hoim. Hec
Rich. Sed et hoc attendendu
diligenter q aia deuo et contem
platiua p desideriu spe de se ad
supna extendere. diuineq visitacois
hora oi tpe expectare: prout h
et alia queda Rich de sco vict
in x° li° conteplois sic comemorat
dicens. Demus cordis nri alas
sp p desideriu extendere et diuine r
uelacionis hora sub oi hora ymo
sub omi momento expectare. ut
quacuq hora diuine inspiracois
aura mentis nre nubila deter

serit. veri q̃z solis radios amota oĩ
caliginis nube deterrit. excussis
statī cōteplacōnis sine alis mens
se ad alta eleuet et auolet. ꝟ se
obtutibꝫ ĩ illud etnitatis lumē
qđ desup radiat in aquile volan
tis ĩpetu oĩa mūdane volubili
tatis nubila trãsuolet atq̃z trãsce
dat: vt cū tempus bñplaciti dñi
aduenẽit ꝟ aura aspirãtis grẽ
afflauit ydoneus possit ĩtroiri
qui ad illud dinorū spectaculū
secretorū dꝫ admitti. Debꝫ n̄ aiā
scā et veri sponsi aiīca ad dilecti
sui aduentū semꝑ cū desiderio in
hyare: pata sꝑ et vocanti occrē.
ꝟ pulsanti apire. Dꝫ ingꝰ semꝑ
in hoc sollicita eē et ꝑpata ĩue
niri: ne subito et ĩopinate adue
niens minus ornatā ĩueniat:
vel diu exclusus diutine presto
lacōnis nullā molestiā sustineat
Molesta satis verba estuanti q̃z
desiderio multū onerosa Manda
remanda expecta rexpecta modi
cū ibi modicū ibi: uba sūt sane
aūe pigre aūe tepide minus eīū
specte ꝟ nimis ingte O aiā vote,
audi dilcī tui pulsantis Api m̄
soror mea: aiīca mea colūba mea
Audi vocantē: api pulsanti Cur
nō statim exibis: occrēs appre
hendis et oscłā uīgis. Quid ad
huc dicis expecta: Ecce itm̄ vōt
Surge ꝑpera aiīca mea formosa
mea ꝟ veni Quid tu dicis rexpcā
adhuc modicū: O aiā ingrata.
o viscera dura: vsq̃zquo fatigas
dilectū tuū: Pulsat et nō vis
apire: vocat et nō vis exire.
Pulsat semel et itm̄: et tu cū

expectare et rexpectare iubes: mo
dicū et modicū ꝑtrahis ĩ longū
Et in hunc modū fraudas aiīcū
tuū: et fatigas dilcm̄ tuū. Ta
ceo de illis qui foris sūt. qui spū
alē dilcōnē necdū scire potuerūt:
qui dñi mandata et doctorū dic
tis audiunt cotidie. nec tñ acqui
escūt: cotidie pccantes. cotidie pe
nitẽcie tpa sibi dari prestolātes.
Ex quibꝫ dū quidā verba vite
libent audiūt: quid aliud per
studiū n̄ manda rmanda dicūt:
Et cotidie pctīs pctā acumulāt.
quid aliud q̃ṁ expecta rexpecta
ꝑ desideriū clamāt. cotidie spaciū
pnīe postulantes: ꝟ resipiscendi
tēpus cotidie postponentes cotidie
prolongantes Certe ad saciandū
desideriū suū: totū huius vite spa
ciū carnali mēti videt ꝑ modicū
Et cū eiusmōi aiā mō in vno vi
cio. mō in alto mlta tpa expendit
totūq̃z tñ velud momẽtaneū reput:
qđ queso aliud in diue pacie au
re q̃ṁ modicū ibi modicū ibi re
sonat Sed de istis interī tacen
tes quid de nobis obsecro dicūri su
mus. qui hītū religionis suscepi
mus. qui spualibꝫ exercicijs mācipati sum
q̃ diuine dilcōnis assidue velud
quasdā arras accepimus. q̃ nil
aliud ĩuncti officij hēmus n̄ legē
psallē orac meditari speculai ꝟ
cōtēplari vacare et vidē q̃ṁ sua
uis ē dñs: Nunquid nā nos non
pudebit eādē dicē et dilcm̄ nrm̄
in hijs vbis fatigacē: manda rmā
da ꝛc: Hinc fit sepe ut vita nraꝫ
corrigē disponamꝰ sed tñ diffe
rimꝰ: et dū in futo ꝑponimꝰ fit
ut illud futm̄ sꝑ sit futm̄ vmo
fortassis nunq̃ futm̄ Sepe aut

V

aliqd' certu futm deciat quo
corrigat vita nra. et di interi
dilecto nro expecta. et tn illud
futm in pns vertit ite in aliud
futm transfert et dicat: reexpecta
Dco ve dilcat aia et veri dilecti
amica ut deu e sup pmpta ee
debz sp et parata. et pulsante atu
cu absq vlla dilacois iniuria
suscipe: et vocanti cu omi alac
tate occurre Scimus aut qua
singularis amor consorte non
recipit: sociu no admittit Vide
g9 ne tuc pmu incipias pstre
pendu turbas eice velle: cu ia
ipe cepit ad ostiu pulsare Ali
oqn qd eris dcura cu apud te
tuc tpis fucie h9oi turba iuenta:
qd mgs eris dcura nisi expecta:
Expectandu sane. itequ reexpecta
du: ad eiciendu turba carnecoru.
ad eiciendu familia tuoru Om
nes cogitatus tam boni qz non
erna iudicaudi st: qui nulle
nre vtilitati deseruiut Cum vo
singularis amor solitudine a
mat solitariu locu qrit: totam
hmoi turba no solu cogitacionu
veru eciam affcionu oportet eicere:
vt dilecti nri amplexibz quanto
liberius tanto iocudius liceat
inere hc Rich Ca. ix filius

Habita informacioe de
hiis que disponunt et p
parant ad virtute cote
placionis: Nuc de ipa vita co
teplativa et quid sit coteplacio
sup hiis peto informari

Scire debs qz Conteplacio hm
Augu e mentis in deum
suspense queda elevacio: etine
dulcedinis gaudia degustans
Vita cotemplativa ut dt
prosp dicat ee reru latentiu fu

turoz qz noticia: siue vacacio ab
omibz mudi occupacionibz. siu
divinaru studiu lrarz: siue quod
hiis probat psectius dei visio
De cotemplativa eciam vita Greg
sup Ezech' sic dicit Coteplati
ua vita e caritate quide dei et
primi retine sz ab exteriori ac
tioe quiescere: soli desiderio condi
toris adherere ut nichil ia agere
libeat: sed calcatis curis omibz
ad videnda facie sui creatoris
ai9 inardescat: ita ut ia nouit
carnis corruptibilis pondus cu
merore portare: totis desideriis ap
pete illis ymnidicis choris int
esse. admisceri celestibz civibz de
intina incorrupcione i aspectu dei
gaudere Conteplativa etiam
vita amabilis valde dulcedo e.
que semp ad seipam rapit aiaz:
celestia aperit. terena aut debe
ee conceptui ondit: spiritualia me
tis oculis patefacit. carnalia ab
scondit hec Greg Cu igit
etia felicitas in visione dei cosist
ut qualis in futo ee debeat tlz
i pnti se sp exhibeat: et cu futa
nra felicitas i conteplacoe dive
essencie existat: ad hoc nece e ut
i conteplacioe qsqz se exceat hc
Damasce' Et notandu qz de9
carnalibz oculis no conspiciat: sz
mete: et io deu vide intuitu me
tis quantu possibile e potenimus:
si cor purgatu et mundu habue
rimus. Qd confirmat Ihes Anacho
rita sic dicens Si mudi corde
an deu steterimus: deu vide poteri9
quatu e possibile cu vide Videbi9
it eu invisibile mete no corpe: scit
intellectu no carnis aspectu Neo n
putet se posse ipaz sicut e divina
substancia intueri: ita ut spez

sibi aliquā vel ymaginē corpeā
in corde figuet. Nulla n̄ forᵃ in deo
ē nulla cirūscriptio: sed sensus et mēs
qui sentiri quidē possit et mētis
affectu pstringi: nec carne cōpre
hendi aut describi aᵘ enarrari.
Jō oz cū oī reuerēcia et mēte accede
ad deū et ita vibrare ī eū mētē
intuitū: ut quātū pt splendoris cla
ritatis maiestatis mēs hūana
conspicē. sup hᵉ oīā sentiet eū sp.
Oportet aut vacare. Vn̄. vacate et
videte qm̄ ego sū deus. Et quāto
purior ī eo mens fuit. tāto pluā
ei reuelabit deus et misteria eiꝰ
cognoscet. hᶜ Jō. Ergo put dᵗ glō
sup ix lᵒ celestis Jerarchie. In
tellectualis visio ē mentis ītelligē
cia: qua diuinū lumē inuisibiliᵗ vi
det. Sicut igitᵘ lucē visibilē va
lencius conspiat q̄ sanores habz
oclōs. q̄ aut aliquātulū debiles
minꝰ acute ꝯtemplatᵘ eā. qui vō
cecus ē pene. vix eā tenuiᵗ videt.
qui aut ex toto cecus ē nec ī mo
dico valet eā cernē. quāuis lux ipā
quātū in se ēqualiter oībz luce
at: Sic de creatoris luce senciendū
ē. Nā diuina et prīria bonitas in
se ē suphabundās: sui tn̄ luis dō
vnicuiqz put dignius ē distribu
it. Nā ꝯm vnuiscuiuqz mōes ac
studiū vnicuiqz deus adiacet: et
sicut magᵉ vel minꝰ quisqz de deo
intelligit. sic et lux diuīa illᵉ ma
ior ē illi vel minor. Qui vō deum
ignorat: lucis eius splendorē nᵉ
in modico videt. hec glō. Vnde
omps deus mēti nr̄e que ob cul
pā cecata ē et ad verū lumē cō
spiciendū inualida. ignē cōpuc
cionis et tribulacōnis immittit:
ut oīs impuritas viciorū ī ea ꝯ
metᵉ. et sic interioribz oculus mū
datis postmodū manifestiꝰ possᵗ

celestia cōtemplari. De hᵒ Gregoᵉ
xxiiij moral sic ait. Menti nr̄e
deus consideracōe cecitatis sue p̄
us ignis tribulacōnis immittitur
ut oīs viciorū erugo incremetᵉ. et
tūc mundatis oculis cordᵉ illā le
ticiā priē celestis apitᵘ. ut prius
purgemᵘ lugendo quod fecimꝰ et
postmodū manifestius cōtēplem
p gaudia qd̄ quaramꝰ. Prius enī
mentis acie exsurgente tristicia
interposita malorū caligo detergitᵘ.
et tūc resplendente rapti choruscᵉ
cacōe īcircūscripti luis illustratᵘ:
quo ut cūqz cōspecto ī gaudio cu
iusdā securitatis absorbetᵘ. et
qsi post defectū prīcis vite vlᵉ se
rapta aliq mō ī quadā nouita
te recreatᵘ. Ibi mens ex īmenso
fonte infusioe superni roris aspgiᵗ.
se ibi nō sufficē ad id qd̄ rapta ē
cōtēplatᵘ: et veritatē sentiendo viz
qz quāta ē ipā veritas nō videt.
Cui veritati tantomagis se longē
existimat: quātomagis appropīqt.
Quia inuisibilia ut cūqz cōspicit
ea conspicē se nō posse sentiret.
Annisus qᵒ aīe cū illo tendit īme
sitate eius choruscacōe tristatᵘ.
ideo mens nr̄a necōgī se dei cōpre
hendendā incircūscripta subito dila
tat: qz eā in ope sue circūspcionis
angustat. Vn̄ et ad semetipā ci
tiꝰ labitᵘ. et pspectis qsi quibusdā
veritatis fastigiis ad suā ymagi
nē reuocatᵘ. hec Gregoᵉ. De hac
eciā cōpūctioe qz sit via ad gracī
cōtēplacōis. hugo de scō victo ī
iiij lᵒ de Archa noe. Cōpūctio
ē qsi palus acutꝰ q̄ terrā nr̄i cor
dis fodit: et qsi ignis rubiginē ex
urit: et qsi splendor tenebras pellit.
Postq̄ autē p ignē cōpūctionis

B.

rubigo pcti a mete fuerit cosupta.
et ille intinus fulgor i corde micare
cepit. cofesti aiã i quadã copucti
oĩs specula subleuat. sibiqȝ qdã
scripo alacior effectus quadã ut ita
dixeri lucida regione et t̄ra no
uã eminus conspicat. qlē nuqȝ a
tea vel vidisse meminit se. vel eē
estimat. Mirat et ipē qui vidz.
et p gaudio pritis luis ptitas
ignorancie sue tebras accusat.
mirat subt se in ymo quo p
stratus iacuit. mirat sup se i
sumo quo eleuatus tendit Et
sic grã dina aspirāte ut aĩmȝ
pfcē a corporis passionibȝ et t̄ras
desideriys erutꝰ fuit. quadã stati
isolita leticia pfundat. ut eo ā
plus amar eē agnoscat qd dese
ruit q̄ magis dulce sentit qd inuēt
Sopito eciã t̄renorũ desideior
strepitu. cotinuo mēs ad q̄ete in
t̄ne pacis coponit. et ut capax
eē possit celestis grãe ex ipā sua
tr̄quillitate pparat. Sapiã n
q̄ ē xᵖ hitāe nescit ñ i corpe paci
fico. Et iõ illi i quibȝ t̄rena desi
deria adhuc pstrepūt que sit dul
cedo grē dei no nouerūt. h̄ Hu
go. C Optet g° q̄ conteplacōi
vacare desideat. ut cogitacōnes
mūdanas et desideria tpalia post
pōt. Vñ d' btūs Grego. Necē ē ut
cor intus heat. q̄ lumē cotempla
cōis hrē desideat Nã qui exteriora
adhuc imodeācius cogitat. q̄ st
de eterno lume rime cotemplacōis ignorat.
quia dū solū visibilia cogitant.
lumē ĩvisibile ad mentē nõ ad
mittit. Si g° intima cotēplari
volumꝰ. ab ext̄ina ĩplicacōe dor
miamꝰ. quia di secreta nõ agnos
cimꝰ. si in t̄renis desideriys vigi

c

lemus h̄ Greg. Et nondũ q̄
omps deus mentes electorũ ad
cognoscenda celestia secreta illu
minat. s̄ a reprobꝰ cordibȝ iusto
suo iudicio occultat. De hº btūs Gre.
xxx° moral' expones ista verba Qs
enarrabit celorũ rōne et cocentū
celi qs dormiē faciet. sic aut. Ce
lorũ rōne dns narrat. dũ nūc
insinuado supna secreta electorũ suo
rũ mentes illuiat. Concētu
vō celi dormire fac̄t. dũ acordes sū
nos angelorũ atqȝ illa celestia v
tutũ gaudia. reprobor cordibȝ iusto
iudicio abscondit Qui cocentus
celi q̄uis in se miriscus vigilet.
i ipa tñ reproborz ignorancia ex
tinsecꝰ dormit. Narrat g° secreti
celestis rō rō. et tñ concentꝰ celi
dormire pmittit. Quia et aliys
p inspiracōez supne retribucōis
scīa pandit. et aliys q̄ sit mīre
laudis suauitas occultat. Nar
rat celorũ rō. Qa electorz mentibȝ
q̄ sit eterna sui supna retribucio in
desinent' apit. ut numerũ sñ ces
sacōne proficiat. et trāscēdentes visi
bilia sese ad inuisibilia extendant
Omē n inuisibile qd in hac vita
reprobos fugit. hoc electos ad alia
ĩpellit. Quia dũ bona que facta
st respiciut i eũ a q̄ facta st in
ardescūt. tãtoqȝ eũ prestanciꝰ a
mat. q̃nto illũ hº qd ipē bonũ co
didit pure considerat Loquit h°
quippe eis mirifice silenter inuisi
bilis lingua copunctionis. Quia tā
to plenius intꝰ audiut quāto ab
exteriorũ desideiorũ strepitu pfectiꝰ
auertūt. Hijs nāqȝ concentus
celi nõ dormit. quia eorũ mēs q̄
sit laudis supne suauitas appo
sita amoris aure cognoscit. Inty
n qd appetat audiut. et celestiũ

d

bonorū p̄mijs ip̄s diuītatis de
sidio instruuit. Vn̄ p̄nte vitā
nō solū aduersantē s̄ etiā fauentē
ḡuit tolerant. Quia eis oneosū
est oē qd̄ cīnt dū ab eo qd̄ intꝰ
audiunt differunt. oē qd̄ sibi p̄sto
ē ḡue estimat. qꝛ illud nō ē ad qd̄
anhelat. Qui tn̄ conctus ṗpbis
dormit. quia eorꝫ cordibꝫ nequaq̄
p voce copiutionis inotescat. Nō
.n. illā considerare desiderabilē su
priorꝫ ciuiū frequenciā studet. nul
lo ardoris radio illa solepnitati
intīne festa cōspiciunt. illā ī in
timis contēplacōnis pēna suble
uant. Solis naqꝫ visibilibꝫ ser
uiūt. et ideo nil supne suauita
tis intrisecꝰ audiunt. quia eos ī
aīe cordis aurarū sclaru surdi
tumltus p̄mit. Hec Gregorius
E Et cōsiderandū ē put dr̄ Rich
de scō vict. Qꝫ multi sūt q̄ si si
at vacare corpe minime tn̄ pua
lent vacare corde. nescientes fa
ce sabbīn ex sabbō. et ideo nō va
lentes īple qd̄ legit in ps̄. Vaca
te et videte qm̄ ego sū deus. va
cantes siquidē corpe s̄ vagantes
vbiqꝫ corde. nequaq̄ vidē merent
qm̄ dulcis ē dn̄s. et q̄ bonus isrl̄
deus hijs q̄ rcō sūt corde. Vnde
neē ē ut discant rquiescē nō so
lū ab opibꝫ malis s̄ etiā a cogi
tacōibꝫ supuacuis. ut possit eo
liberius deo vacarē. Nā absqꝫ du
bio nichil sic cor ab oī munda
no amore mūdat nichil sic aīm
ad celestiū amorē inflāmat. q̄
admodū cōtemplatio. Ipā ita
qꝫ ē q̄ emūdat. ipā q̄ sēificat. ut
p assiduā veritatis cōtēplacōēꝫ fi
at mūdꝰ p cōtēptū mūdi. et scō
p dilcōne dei. Hec Rych. F Dꝫ

F

hō etiā sensus suos extiores ab
illicitis rstrīgē et seipm̄ ī vnū
colligē deīn vidē qualis sit collcꝫ:
ut possit aīā eius sine mēs sup
seipam surgē et cōtēplacōi sui
auctoris intendē. Ista cōmemo
rat btūs Greg sup ezech sic di
cens. Dꝫ volumus oīpotētis di
naīn īuisiblēꝫ considerare et ne
q̄q̄ valemꝰ. atqꝫ ipis difficulta
tibꝫ fatigata aīa a semetipā r
cedit sibiqꝫ de seipā gradꝰ asē
sionis ponit ut p̄mū semetipāꝫ
si valet consideret. et tūc illā naꝫ
que sup ipam ē ī quātū potue
rit inuestiget. Dꝫ mēs si cārnalibꝫ
ymaginibꝫ fuit sp̄sa. nequaq̄ vl
se vel aīe natura considerare suf
ficit. qꝛ p q̄t cogitacōes ducit q̄t
p tot obstacula cecat. Primus
gō gradus ē ut se ad se colligat.
Sc̄s ut videat qualis sit collecta.
Tercius ut sup seipāꝫ surgat ac
se auctoris inuisiblis cōtēplacōi at
tendendo subiciat. Sꝫ se ad se
nullomō colligit. ni pus didicerit
terenarū atqꝫ celestiū ymaginū
fantasmata ab oculo mētis ꝯpes
cē. Quidq̄ de visu quidq̄d de au
ditu quidq̄d de adoratu de tactu
et gustu cogitacōnū occurerit. res
puere atqꝫ calcare debemꝰ. Hec
Greg. Et sciendū q̄ hūana aīa
p̄morū homī vicio a padisi gau
dijs expulsa lucē īuisibiliū pdi
dit et totā se in amorē visibiliū
fudit. tantoqꝫ ab intīna specula
cōe cecata ē quāto foras deformit
spersa. Vn̄ fit cū nulla nouit ni
ea q̄ corporis oclis ut ita dixerim
palpando ꝯgnoscit. Hō n. q̄ si p
ceptū suae voluiss̄ etiā cārne spi
ritualis fuis fuat. peccando etiā
factꝰ ē mente carnalis ut sola

G

cogitet q̄ ad aīm̄ p ymagines
corpeas trahit. Corpus quippe
ē celi et t' re aq̄rū aīalium cūctarz
q̄ rerū visibiliū q̄s indesinenť
intuet'. Si q̄bz dū totā se mēs delcā
ta mēs p̄iat. ab interne intellige
cie subtilitate grossessit: et q̄ se
ad sūma erigi nō vz. i hijs īfimus
libent' iacet. Cū vō in iris conati
bz ab hijs exurgē nitit'. magnū
valde ē si ad cogitacōnē sua re
p̄ssa carnali spē aīa p̄ducat: ut
semetipaz sine corpea ymagine
cogitet et cogitando se s' viā vsqz
ad considerandā eternitatis celsi
tudinē paret. Hoc igit' nō q̄
quādā scalā exhibz: p quā ab ex
terioribz ascendendo in se t'nseat. et
a se i auctorem tendat. Cū eīn cor
poreas ymagines deseit. i semet
ipaz veniēs nō modicū ascendit:
nec tn̄ dz aīa ibi quiesce s̄ debet
vlti9 p̄cede. scōrū angelorz agmi
na rimādo qualia sīt. et q̄ sit i
eis sine fine festiuitas visionis
dei. q̄ leticia sine defcu. et quō cō
teplando semp eternitate sunt eni
Dz et hos viz choros angelorz tn̄
seat. et oē qd' creatū ē deseris vl
timo i solo conditoris lume fidei
oculos figat. et i eius cōteplacōe
dulat' requiescat. Istos ē or' as
census sū gradus tangit bt̄s Greg
exponēs illa ezech: Cū fiet vox
sup firmamētū qd' erat sup caput
eorz. stabat et submittebat alas
suas. ita dicens. Querendū est
nobis: que sit vox q̄ sup firmamē
tū fit. Sed eandē voce melius i
telligim9. si ab ymis ad supna t̄n
dientes qi quibusdā passibz asce
dam9. Dicit'. n. audita corpis ex
citat' voce: Ita sensus mentis ex
citat' intellcu. Vox ergo i mēte ē

q̄i' quedā sonus intelligēcie. Sz
sciendū ē q̄ nr̄is sensibz aliqn̄
vox carnis loquit': aliqn̄ vox
aīe. aliqn̄ vox firmamēti: aliqn̄
vox q̄ sup firmamentū ē. Pom9
n. an oclos q̄ quispiā sit lesus
a p̄ximo: q̄ ex voce hūana cogi
tat vt vice lesioni reddat. ma
lū pro malo ret'buat. Huic vox
carnis loquit' in mente. q̄ cū
dīna mādata p̄cipiat bn̄ nos
face hijs qui oderut nos. qisquis
male se face odientibz cogitat: i
eius aīo vox carnis clamat. Mul
ta eciā t'rena cotidie agim9 p9
h° ad orōem redimus. attendim'
ad cōpuctiōz min9. s̄ earū rerū q̄s
egimus ymagines v'sant' i mē
te et intēcione cōpunctionis p̄pediut
in orōe. et qd' volentes foris egim9
h° intus patim' inuiti. vt q̄dā
cogitacōm fantasmā mēte p y
magines corpeas dispgat ne
stricta se tota i orōne colligat. H'
q̄z vox carnis ē. Cū vero et ista
subigimus. atqz ab ocul' mētis cu
tas ymagines corpeas effugam9.
rpam in nobismetipis natura
aīe q̄rentes q̄lis sit q̄ carnē viui
ficiat. p'ti. inuenim9 quedā intel
lectuale spm̄ p creatoris potenciam
viuente corpus qd' sustinet viui
ficante. s̄ tn̄ obliuioi subditū. mu
tabilitati subiectū: que sepe timor
afficit. leticia extollit. Ipe naqz
intelles aīe vox eius ē. q̄ sonat.
que tn̄ sub firmamēto adhuc vox
ē: s̄ t'nscendentes aīaz. voce de f'
mamēto q̄rim9 cū illa sanctorz
angelorz īnūa multitudo i cōspe
ctu dnī cōspcū qual' sit īuesti
gam9. q̄ sit i eis sn̄ fine festiui
tas visiois dei. q̄ leticia de sine de
fectu. qui amoris ardor nō cru

cians sed delectans: quātū in eis
sit desideriū visionis dei cū sacie
tate. sacietas quanta cū desiderio:
in quibꝫ nec desideriū penā ge
nerat nec sacietas fastidiū parit:
quō inherēdo sunt bti. quo conte
plando sp̄ eternitatē sunt etnū. quo
coniūcti vero lumīi fēi sint lux: quo
aspicientes sp̄ īmutabilē mu
tati sīt ī incommutabilē. Sed
cū ista de angelis cogitamꝰ: ad
huc vox de firmamento ē nō
sup firmamentū. Transeat ergo
animus et ab ipo trāseat oē quod
ē creatū: ī solo creatoris sius luce
fidei oclos figat. Qz vnus viui
ficet oīa qui creauit deus. q̄ v
biqꝫ ē et vbiqꝫ totus ē. q̄ īcircūscp
tus ac īcomphensibil' sentiri pt
videri nō pt. q̄ nusq̄ deest et tn̄
ab iniquorū cordibꝫ et cogitatiōi
bus longe est: q̄ nec ibi deest vbi
longe ē quia ibi deest p grām
adest p vindictā: Qz oīa tangit:
nec tamē oīa equalit tangit.
Quedā n. tangit ut sint viuāt sentiat
nec tn̄ vt discernant: ut bruta
aīalia. Quedā n. vt sint nō vt
viuāt vel sentiat: sicut sūt cuncta
insensibilia. Quedā tangit vt
sint viuāt sentiat et discernant.
sicut huāna nā et angelica: cu
ipē nūq̄ sibi sit dissilis. Simulit
tn̄ tangit dissilia: q̄ vbiqꝫ pre
sens ē et inueniri vix pt: q̄ sta
te sequimur et apphendē non va
lemꝰ. Ponamꝰ ergo ante oclos
mētis que illa nā sit q̄ tenet ō
nia et iplet oīa: circūplectit oīa.
supercedit oīa: nec alia ex pte
sustinet neqꝫ alia supercedit. Ne
qꝫ alia ex pte sustinet īplet
atqꝫ alia circūplectit. Sz circūplec
tendo īplet. īplendo circūplectit:
sustinēdo supercedit: supercedēdo
sustinet. Huius nē potenciā cū
scīte ī ea cogitat animꝰ. vox sup
firmamētū fit: qz eius intellectꝰ
concipit qui et angelorū sensū
sua incōprehensibilitate trāscē
dit. Cū ergo vox sup firmamētū
fit. stant aīalia et submittūt
alas suas: qz scōz mētes cū crea
toris sui potenciā intenta cōtem
placōe considerant. vilescūt eorū
aiō v̄tutes quas hnt: et tanto sunt
apud se humiles. quātū eis illd
altū ē qd' sup angelos sonat. Hec
Gregoꝰ. Nondū eciā q̄ qn̄ta
libꝫ se intēcōe mens humana
extendit. eciā si iā fantasias yma
ginū corpaliū a cogitacōe cō
pescat. si iā oms circūscptos spūs
ab ocul' cordis amoueat: Adhuc
tamē ī carne mortali posita. videre
glaz dei nō valet sicut ē. Unde
paulꝰ dicit. Videmꝰ nūc p specl'm
et ī enigmate. Neqꝫ. n. omps
deus iā in sua claritate conspi
citur: sꝫ quedā sub illo ī p̄nti vita
speculat' aīa. vn̄ recreata et re
fecta, pficiat. et post resolucōnē
corpis ad visionis eius glām
ptingat. De h° btūs Bn̄dus dicit.
Quidqd in dei visiōe hic fideli
bꝫ ī pte' speculū ē vel enigma:
tantū distans a futā vita qn̄
tū a veritate fides. tempus ab et
nitate: et hispim breuit et capti
De hoc eciā dicit btūs Gregꝰ
viij moral' sup iº Usqueq̄ nō
pcis m̄ nec dimittis me ut glu
ciā saliuā meā. Saliua in
os ex capite labit: ab oē vcō ad
ventrē ducit' dū glutit'. Quid
itaqꝫ ē caput nrm̄ ni diuinitas: qd
aut vent nr̄ nisi mēs. quid sa
liue nrē nisi sapor ītime con
templacōis accipit. Sed salua

quidē ad os labit. ut vō ad ven
trē veniat glutit. quia diuini
tatis cōtemplatio sensū tangit s
plene mentē nō r̄ficit. quia ai
pfecte conspicē nō valet. qd ad
huc quia caligo corrupcōis spe
dit rapti videt. Ecce .n. electoꝝ
mens iā terrena desideria subiacit.
iā cūcta que considerat preterite
trāscendit. iā ab exterioꝝ delectacōe
suspendit. et q̄ sint bona īuisibi
lia rimatur. atq; hec agens ple
rūq; ī dulcedine supnē cōtempla
cōis rapit. Iamq; de īterius ali
qd qsi p caliginē conspicit. et can
denti desiderio misce spiritalib; an
geloꝝ misteriis conatur gustu īcir
cūscripti luis pascitur. et vlt se vetita ad
seipsā ilabi dedignat. Sz q̄ cor
pus qd corrūpit aggrauat aiam:
inhere diu luci nō valet quā rap
ti videt. Ipā quippe carnis infirmi
tas trāscendentē se aiā rethit: at
q; ad cogitanda yma ac necīa
suspirantē r̄duat. Saliua ergo de
fluens de capite os tangit s ad
ventrē manē puenit. quia rigor
supnē cōtemplacōnis iā quidem
intellectus nr̄ infundit: s nequaq̄
mēs plene saciat. In ore gustus
ē in ventre sacietas. Saliua igit
glutire nō possum. quia supnē cla
ritatis bono saciari nō pmittim
qd adhuc ex tenuitate gustamus
Sed q̄ hoc ipm q̄ vtcūq; iā sup
na cognoscimus ex pietate pueni
tis ē. Quz vō hoc pcipē pfecte non
possum ex pena adhuc est vetuste
dāpnacōnis. Hec Greg. Vnde ut
dr̄ idē btūs Grego xxxi moral. ex
ponendo illud. Oculi eius de lo
ge pspiciunt. Quātulib; ī hac vi
ta poticus quisq; pfecerit. nec dū
deū p speciē s p enigma et p spe

clm videt. Enigma nāq; cū respici
verius cernimus. Cū vō longius a
ac̄ tendimus sub mēto caligamus.
Quia igitur sancti viri ī alta cō
templacōe se erigunt et tn̄ deū sicut
ē vide nō pn̄t: bene dicit. Oculi
eius de longe pspiciunt. Ac si dicat.
Intenciones aīe fortit tendunt s n
dū ppinquū aspiciunt. cuius claritatis
tis magnitudinē ut ē penetrare
nequaq̄ pnt. A luce .n. īcorrupti
bili caligo nos nr̄e corrupcōnis
obscurat. Cūq; et videri aliqt̄enus
pt. et tn̄ videri lux ipā sicut ē nō
pt. q̄ longe sit indicat. q̄ si mēs
vtrūq; nō cn̄et. nec quia longe ē
videt: si aut pfecte iā cerneret pfec
to hac qsi p caliginē nō videret.
Igitur q̄ nec oīno cn̄it nec oī
no nō cernit: rcte dictū ē. q̄ de lo
ge deus videt. Hec Greg. Er
go deus p quasdā ymagines in
hac corruptibili vita videri pt:
s p nē sue speciē videri nō pt. Si
vero a qbusdā pt in hac corrupti
bili adhuc carne viuentib; quo
dā cōtemplacōnis acumine dei clari
tas videri. optet ut tales īestimabi
li virtute polleant. Sed quisq; deū
quātulib; ī luce contēplacōis vidz:
huic mundo funditus morit nec
vlt eius amplē tenet. Ista cōme
morat btūs Grego xviii moral.
sic dicēs. Quādiu h mortaliter
viuit: videri p quasdā ymagines
deus pt. s p ipam nē sue speciē
nō pt. ut aīa grā spūs efflata
p figuras quasdā deū videat.
s ad ipaz vim ~~dei~~ eēncie nō p
tingat. Quia in hac mortli car
ne consistentib; et videri pt per
quasdā circūscriptas ymagines: et
videri nō pt p incircūscriptū lumē
eternitatis. Si vō a quibusdā pt
ī hac adhuc corruptibili carne

k.

vivencialibꝫ ꝗ tamē inestimabili
virtute crescentibꝫ quodā cōte
placōnis acumīe etiā dei clari
tas videt. Sꝫ quisq̃s deū ĩ quā
tū fas ē videt: huic vite funditꝰ
morit' nec eius amore tenet'. Nul
lus quippe eū videt q̃ adhuc car
nalit' vivit: quia nullus potest
amplecti deū simul ⁊ seculū. Q'
enī deū videt: eo ipō morit' quo vl'
intēcione cordis vl' effcū opis ab
huius vite delectacionibꝫ tota
mente sepat'. Nullus vmq̃ꝫ deū
videt spiritualit': et mundo car
nalit' vivit. Unde paulꝰ qui
adhuc de īvisibilibꝫ sicut ipse
expte testat' cognouerat: iam
huic mūdo totū se mortuū phi
bebat dicens. Michi mundus
crucifixus ē et ego mundo. hec
Gregꝰ. Et q̃uis secundū cōez
cursū divina essencia ĩ p̄nti vita
conspici non valeat: tamē illā
crede et ardent' cōcupiscē quodā
ē illā vidē. Qd' cōfirmat beatꝰ
Augꝰ sic dicens. Quāq̃ꝫ illa
sūma et īmutabilis essencia lux
vā lux indeficiens angelorū a
nemīe conspici valeat ĩ hac
vita que solis scīs reseruat' in
celesti p̄ria: Illud crede ⁊ intelli
ge sentire et ardent' cōcupiscē
vel inhiare. quodāmō illud ē
nē et tenē ē. hec Augꝰ. De cō
tēplacōe dei etiā dicit Moyses
abbꝰ ĩ p̄ma collōe. Cōtēplacio
inq̃ꝫ dei multifarie concipit'. Nā
deus nō solū īcōprehensibil' illiꝰ
sue substancie admiracōe cognos
cit' qd' adhuc ĩ spe promissiōis
absconditū ē: Sed etiā creaturaꝝ

suarū magnitudine vel equita
tis sue consideracōne vel coti
diane dispēsacōis auxilio p̄
videt': qn̄ scꝫ que cū scīs p̄ sin
gulas generacōnes egit mente
purissima pluſtramus. Cum
potenciā eius qua vniūsa gu
bnat moderat' ac regit. Cū imē
sitatē sciē eius ⁊ oculū quē se
creta cordiū late nō p̄nt treme
ti corde miram'. Cū arenā ma
ris vndarūq̃ꝫ nūm dimensū et
cognitū ei cogitamus. Cū plu
viarū guttas. Cū seculorꝫ dies
et horas. cū p̄tita futura ve v
niuersa obstupescentes sciē eiꝰ
assiste cōtemplam'. Cū ineffa
bilem clemēciā eius q̃ īnuā fla
gicia q̃ singlis quibusqꝫ mo
mentis sub ipīus cōmittūt' as
pcū indefessa longaīmitate suste
tat. Cū vocacione q̃ nos nullis
p̄cedentibꝫ meritis gracia sue
miseracōnis assciuit. Cū deniqꝫ
q̃t occasiōes salutis ꝑbuit ad
optandis. cū quodā admiracōis
intuem' excessū: q' ita nos nasci
p̄cepit ut ab ipis cunablis g
cia nobis. legis qꝫ sue noticia
tradet': q' ipe aduersariū vin
cens in nobis p̄ solo bonitatis
assensu etiā btitudine ac ppe
tuis nos p̄mijs munerat. Ac
postremo dispensacōez incarna
cōnis sue pro nr̃a salute susce
pit: ac mirabilia misterioꝝ suo
rū ĩ cunctis gentibꝫ dilatauit.
Sunt aut alie qꝫ hmōi īnūe cō
templacōes que pro qualitate
vite ac pro puritate cordis in
nris sensibꝫ oriunt': quibꝫ deus

vel vidit vel tunc

vel videt mundis obtutibus vel
tenet. Quis profecto nullus pe
tuo temptabit in quo adhuc
aliquid carnalium vivit affectuum
Quia non potes ait dominus videre
faciem meam. non enim videbit me
homo et vivet. scilicet mundo huic
deditus affectibus quasi terrenis. Hec
Moyses Abbas. Sed ad hoc
considerandum quod perfecti viri cum
in oratione vel gratia contemplacionis sunt
constituti. si mentibus eorum inter
im cogitaciones vane vel improbe
occurrunt. valde moleste hoc ferunt.
et ideo quidquid ab illo vero lumine
mentis aspectum retrahit execrantur
fastidiunt. Nam universa in quibus mun
dus iste versatur impossibile est ut non
ad eum vel mundum tempore orationis
vel contemplacionis vel brevi cogi
tacionum rapiant excessu. De hoc
et quibusdam aliis Cassianus in
collationibus patrum sic ait. Quod
enim beato Paulo quem ad summum per
fectionis culmen certum est pervenisse id
potuit convenire quod dicit. Non enim
facio bonum quod volo etc. Sed quid
sit principaliter bonum quod Apostolus
non potuit perficere cum vellet: dilige
ntius indagemus. Est enim bona
caritas. laudabilis continencia.
miranda prudencia. larga hu
manitas. circumspecta sobrietas
modesta temperancia sancta iusticia. que
omnia in Apostolo eius quasi consortibus ita
plena atque perfecta fuisse non du
bium est. ut virtutum potius quam ver
borum magisterio ab eis religio
doceretur. Sed una et sola est theoria
id est contemplatio dei cuius merito omnia

iustificacionum merita universa vir
tutum studia postponuntur. et eius
comparacione fuscantur. Bonum ergo sum
mum est dei conspectui frui et Christo iu
giter inherere. quod ut perfecte Apostolus possit
adipisci dissolvi optat corpore:
quod caducum et malum fragilitatis
sue necessitatibus impeditum non potest a
Christi consorcio non avelli. Hoc pri
mum sanctorum studium. quod arduum potest
esse propositum. cum non aliquando ille versu
tus insidiator illudat. Quis itaque
solitudinem sectatus est. ut numquam in
cogitacionibus superfluus laberetur.
Quis tam familiaris est deo tamquam co
nvictus. qui apliciam illud imperium que
sine intermissione orare nos precipit
vel uno die gaudeat se exsecutum.
Que scio omnia nonnullis qui sunt gravi
oribus viciis involuti levia atque a
peccati pena aliena videantur. scien
tibus tamen perfectionis bonum eciam mi
nima eorum gravissima esse multi
do. Multos quasi sibi maculis videntur
aspersi. si non dicam vane cogitacionis
improbitas in acia mentis irrepserit.
sed vel psalmi qui dicendus est
recordacio orationis tempore intencionem
supplicantis averterit. Nec levi pe
ccato astringitur. quia deo preces fun
dens subito a conspectu eius qui
ab oculis non videntis vel audie
ntis cogitacionis improbe vanita
te secutus abcesserit. Unde quia summa
totius voluptatis gaudii et be
atitudinis sue in divinarum spiritualium
rerum tamen contemplatione constitu
unt. cum ab ea vel inviti vel pau
lulum violenter cogitacionibus sub
trahuntur. velut quoddam in se sa

arlegiꝫ genus pn̄tis penitudi
nis pruuit vltatoꝛ: ac vilissimā
creacōne ad quā fit detortus
mentis intuit⁹ creatori suo p̄tu
lisse se lugentes pene ipietatis
sibi crimē ascribūt. Et quid q̄
ab illo vō lumie mentis aspcīn
retrahit execrant᷑. Fastidiunt
ergo vniusa ī quibꝫ mund⁹ iste
versat᷑. Dꝫ impossibile ēst ut nō
ad eū ul᷑ ī breui cogitacōnum
rapiant excessu. Nullus qꝫ eciā
nūc hoim excepto saluatore nr̄o
nālem puagacōeꝫ mentis ita
defixus ī dei contemplacōe ita ↄ
tinuit. ut nūq̄ ab ea raptus
mundaneqꝫ cuiusdā rei dilectiōe
peccaret. dicente scriptura. Ipde
ra ipā non sᵗ munda in ↄspcu
eius. et nec sanctos eius nemo
mund⁹. Cū ergo semetipos co
tidie senciant sancti cogitacō
nis terene pondē pregrauatos
ab illa mentis sublimitate de
cidē. 4 inuite ymo eciā nescien
in legē pcī mortis qꝫ trāsduci᷑.
habet profecto pro quibꝫ ad
deū iugit ingemiscat. et ī vi
tate humiliati atqꝫ copūcti ad
graciā dei q̄ impios iustificat
cōuolantes cū Aplo. pclamant᷑.
Infelix ego homo q̄s me libe
rabit de morte corpis huiꝰ. et
con delectamꝫ quidem legi dei
secundū interiorē hoēm qui vi
sibilia vniusa trāscendens co
nat᷑ deo semp vniri. sed videt
aliā legē in membris suis. ꝛc.
Hēc .n. lex pcī ē quā humano ge
neri puaricatio induxit. quā

maledicta tra in opibꝫ nr̄is p⁹
agnicionē boni 4 mali cogita
cionū spinas cepit ac tribulos
gn̄iare. Quarū aculeis nālū
virtutū semiā suffocant᷑ et p̄
focant᷑: ne illū panē qui de ce
lo descendit et confortat cor ho
mīs ēdē absqꝫ vultus nri su
dore possimus. Hoc ergo ieiu
tablē corpus ē mortis. p qd̄ p̄
fecti quiqꝫ qui gustauerit q̄
dulcis ē dn̄s cotidie sentiūt cū
ppha q̄ malū sibi et amarū
ē descendē a dn̄o deo suo. Hoc
ē corpus mortis qd̄ a celesti c
os intuitu ītrahens ad terre
na ēducit. qd̄ psallentes eos vl᷑
orōni prostratos vel humanas
effigies ul᷑ sermones vl᷑ nego
cia vel actus facit supfluos ē
tractare. et volentes deo iugit᷑
inherē pfectione tn̄ huius boni
quia mortis corpus obsistit ī
uenire nō pnt sed faciunt malū
qd̄ nolūt. et ēducunt᷑ mēte eciā
ad illa q̄ ad profectū nō ptinēt.
Ideo cotidianis suspirijs sue
fragilitatis cōpuncti: dū cogita
cionū varietates 4 consciē la
tebras pscrutant᷑ suppliciter
clamant. Non intres in iudi
ciū cū seruo t. ꝛc. Et illud. Qs
gloriabitur castū se hr̄e cor. et
ita infirmā hoim impfectā
qꝫ iusticiā ac sine mīa dei sp
indignā eē senserit. Proinde
quia hijs omībꝫ ociosis ac sup
fluis ī hꝫ voluerē humane mē
tis excursū fatent᷑ carē non
posse. p hoc utiqꝫ conu sn̄ peto

nos non ee verant confitemur
Quanto magis profecerit mens
humana et ad interiore pervenat
puritate contemplacionis. tan
to se immundiore qi p speculu sue
puritatis inspiciet. quia nate
e ut dum animus ad sublimio
re se tendit intuitu. ad maio
ra q agit prospiciens contem
pnat illa in quibus e. ut inferi
ora sp ac viliora despiciat Plu
ra siquide denot sinceriora ob
tutus. pterqz maiore reprehen
sionis dolore irreprehensibil
vita. et multiplicat gemitus
atqz suspiria emendacio morum
et emulacio attenta virtutum
Nemo enim illo i quo e pt ee co
tentus. et quanto fuerit qs mente
purgacior. tanto se sordidiore
videns magis humilitatis q e
lacionis inveniet causas Quanto
qz magis ad sublimiora con
scenderit. tanto amplius pviderit
sibi sup ee quo tendat. Deniqz
qui carne crucifixerunt cum vi
ciis et concupiscenciis. et quibus
ve crucifixus e mundus. cum de suis
cordibus no solu radicitus vicia
universa convulserint. verum
eciam cogitacones ac memoriam
peccatorum conentur excludere. Nichi
lominus tamen cotidie fideliter pro
fitentur ne una quidem hora
macula se posse carere peccati. nec
tamen ex eo debemus a dnica comu
nione suspendere quia nos cognos
cimus peccatores. sed ad eam magis
ac magis e ppter avide medica
nam et purificatione spus ani
me festinandum. Verum tamen
ea humilitate mentis ac fidei
ut indignos percepcione tante
gre iudicantes potius nostris
remedia vulneribus expetamus
Alioqui nec annuersa quidem
digna psumenda est comunio. ut
quidam faciunt. qui ita sacrorum
celestium dignitatem et sanctitatem
ac meritum metiunt ut estimet
ea no n sanctos et inmaculatos
debe psumere. et no potius ut
sanctos mundos qz nos sua percep
cione efficiant Qui profecto
maiorem arrogancie psumpcionem
q declinare sibi videntur incur
runt. quia tunc cum ea percipiunt dig
nos se eorum percepcione diiudi
cant Multo autem iustius e ut
cum cordis humilitate credamus
et fateamur illa sacrosancta
misteria numqm pro merito nos
posse contingere. q ut vana p
suasione cordis elati vel post
annum dignos eorum percepcione
nos ee credamus Hec Cassia
nus Debent ergo eciam hii q
contemplacioni intendunt curare
magnopere ut mentem in humi
litate semp custodiant. ne pp
ter claritatem gracia contempla
cionis amittant Ad hoc hortatur
btus Gregorius sup Ezech dicens
Quisqs iam lumine contempla
cionis intendit. curare magnope
debet ut mentem in humilitate
semp custodiat. numqm se de gra
qua infunditur extollat. qr hii q
vere speculatores sunt sp sensu in
humilitate custodiunt. atqz ad
eorum mentes intelligencia con

templacõis intrat. sed iactancia
elacõnis nõ intrat: q2 et apta
ē in mentalꝫ grā qua īplent
et tñ aduersariū ingredi per
supbiam nõ pmittit. Nullū
etiam donū se vere liumis esti
met habē: quia eo qd se habere
ppriū estimat. sepe alt ē dia
oꝫ quē habere apud se bonū a
liqͣ nõ putat. Hec Gregorius

Qvm filius Ca. x

itaqꝫ contemplacõ si
cut ex pcedencialꝫ intelli
go sit quedā mētis directio sui
intuitus in deū: Nūc ergo desid
ut de deo trino et vno velis m
aliqua enarrare. ¶ Pater

De deo trino et vno ut in
formacõꝫ sanā habeas.
Primo scire debes: q summa con
templacõnū genā sunt duo Pri
mū versat circa diuinitatis vni
tatē: 2m vō circa psonarū tri
tatē De hoc Richardus de scō
victōe sic ait Summa cōtemplacō
nū genā sunt duo p duo Cheru
bin designata: q extensa fuerūt
sup ppiciatoriū. Primū ē supra
rōem nec tñ pter rōem. Secdm
vō est sup rōem et videt ēē pt
rōem Primū vsat circa diui
tatis vnitatē: scdm aute circa
psonarū trinitatē. Illa sane sup
rōem sed pter rōem non st: que
cōpius patit ēē. nulla tñ huma
na rōe inuestigai pnt. ut ē de v
nitate deitatis Ista aut dicung
et sup rōem et pter rōem ēē qbꝫ
videtur oīs humana rō contrire:

qualia sunt ea que de trinitatis
vnitate credimus et multa que
de corpe xpi indubitata fidei auctē
tenemus Cū enī in vna sim
plici essencia tripler psona sit. vel
q vnū ideqꝫ corpus eodē tpe
in diuersis locis ēē pt. nulla hu
mana rō patit: et hijs assertō
nibꝫ omīs absqꝫ dubio rōcinacō
rclamare videt. Hec Rych. Ele
igit videndū ē de pmo genere
contemplacōis. viz de diuinitatis
vnitate. De hoc idē Rych. in j lo
de contēplacōē sic ait. Primū ge
nus cōtēplacōis versat circa di
uinitatis vnitate. Deus n summe
summe vnū. et in illo vno summe sim
plici bono ē omē bonū Quā
tū ad essenciā nichil illo simpli
cius: quātū ad efficaciā nichil
illo multiplicius Deus quippe
omps est et vbiqꝫ potencialiter:
ergo vbiqꝫ et vbi locus ē Si vero
potencialit. et essencialit: quia nō
ē alia eius essencia et eius potencia
Essencialit g° ē int oiā et ex oiā:
infra oiā et sup oiā Si int oiā
nichil illo secrecius Si ex omiā
nichil illo eminecius. Si infra oiā
nichil illo occulcius: Si sup oiā
nichil illo sublimius Quid g°
illo incomprehensibilius vl' se
crecius vl' eminecius vl' occulcius
vel sublimius: Item si nō ē aliud
eius ptās et aliud eius felicitas:
vbicūqꝫ summa ptās ibi et summa
felicitas: summa g° felicitas vbi
qꝫ ē. Quō ergo in inferno summe
miserie locus ēē pt. uel pt quisqꝫ

miser ee. tu summa felicitas nunq̄
deesse pt̄ nunquā abeē. Hec oīa
mira et vē incōprehensibilia sēt
milia et pene inuiabilia circa di
uinitatis vnitatē et vē vnitatis
consideracōne rō approbat cū tn̄
nō ɔprehendat. Hec Rich. Bt̄s
etiā bernardus de deo et de eius
effectib; ad Eugeniū ppm̄ sic
ait. Quid ē deus: Voluntas
omnipotens. beniuolentissima vt̄
lumē eternū. incōmutabilis rō.
summa btitudo. creans mētes
ad se pticipandū. viuificans
ad senciendū. afficiens ad ap
petendū. dilatans ad capiendum.
iustificans ad promerendū. ac
cendens ad zelū. fecundās ad fruc
tū. dirigens ad equitatē. formās
ad beniuolenciā. moderans ad
sapiam. roborās ad virtutē. vi
sitās ad consolacōnē. illuiāns ad
ad ɔgnicōnē. ppetuās ad īmorta
litatē. implens ad felicitatē. circū
dans ad securitatē. Hec Ber.
De deo etiā p quendā sic dicit.
Deus ē circus et totū ē insepa
bile. quoddā sine fine substācie
pelagus. nullis terminis null'
limitib; circūdatus. oem̄ sensū
oem̄ naturā. omē tēpus supgre
diens. Neq; eni pt̄ augeri qui
īmensus ē. nec minui q̄ vnus ē.
nec loco mutari qui vbiq; ē. nec
tēpe qui eternus ē. nec cogitacōne
qui sapientissimus ē: nec affcū
qui optimus ē. Ipē longitu
do p eternitatē interminabilem.
latitudo ppter caritatē īmensu
rabilē. sublimitas ppt maies
tatē inattingibilē: profunditas
ppt sapiām inscrutabilē. Hoc sacti
secundū Aplm̄ cōprehendūt. h'
ille. Inde ē quod d' Bt̄s Aug'.
Nichil dignū de te deo humanus
sermo loquit': qa nec scdm̄ quali
tatē aut quantitatē sitū vl' ha
bitū seu motū ad dignas de te
di'. Et tn̄ latitudo longitudo al
titudo et profunditas ē in te q̄
dā in nō legunt'. Sed latitudo cari
tatis qua nos ab errorē colligis
et cōtines ī veritate: longitudo
vō qua nos tua longanimitate ma
los peccās donec emēdatos fut'
patrie restituas. Altitudo autē
qua oem̄ sensū et hoim̄ et ange
lorū īmēsitate sciē supercellis.
Profunditas qz qua dapnatos
inferius iure equitatē disponis
atq; rcō iudicio iudex iustus p
ordinas. Deū igitur supgrediat'
creatam. et mētis intuitū vltra
oiā dirigat: qui aliqd voluit de
tua plibare ppetate summa boni
deitas. Secundū gen' ɔtēplacōis
5m rych. de s' vir versat' circa p
sonarū trinitatē trinitatis qz spe
culacōnē: nā multa firmit' cre
dūt'. veraciter asseruit'. que tn̄ nō
solū sup rōem̄ sed etiā cōtra rōem̄
ē videntur. Credimus vnū deū
prēz et filiū et spm̄ sanctū. prēz
a nullo. filiū a prē solo. spiritū
sanctū a prē et a filio. filium
nascendo. Spiritū sanctū proce
dendo. Credimus itaq; vnum
eundēq; ī psonis triū et in sbā
vnū. Vnde alius ē pr̄ alius ē
filius alius ē sps̄ sanct9. nec tn̄
aliud pr̄ q̄ filius nec aliud pr̄

N.

ul' filius q amborū sps Nam
alia ē psona pris alia filij alia
spus sancti: tn sit omibz vna sba.
eadē eēntia et sola natura Hec
oiā credimus h' oiā profitemur
et constant veraciter eē. et tamē
in omibz si iur humanā estima
tōnē pensent' videt' huāna rō
fortit' repugnare Hec Rychar9
R. Et nondū q pr qui ē fonta
lis om̄ bonitas quia potuit et
voluit. filiū dilectū genuit: cu
btitudinis sue delicias plenissiē
coīcauit. Coetnū genuit: quia
sine illo nūqm fuit. Consubstan
cialē q: ne diuinitatis sba dupli
cet' Dicit' tn pr genuisse alte
rū sc. scilz alterā psonā que est
h° qd ipē Et vtroqz etiā sps pce
dit: ut ambo se mutuo diligentes
tercium q condilcm haberent cu
caritatis sue delicias coīcarent:
in quo etiā et p quē creatē rōna
les p modulo sue capacitatis e
isdē pticiparet Ipē enī ē caritas
vtriusqz coiungens. nos q subiun
gens A fonte igitur bonitatis
qui pr ē procedit donū amoris.
qui amor sps ē Di aut a patre
dnr et a filio: quia pat' nichil si
bi rētinuit qd nō filio suo gignē
do dedit sicut ipē ait Oiā q hz
pater mea st: ppterea dixi de meo
accipiet et anūciabit vob' Est
aut sps sanctus equalis vtrqz:
quia ex sūma liberalitate optu
it sūmū donū procedē. ergo et
sūmū bonū Et etiā deus. q etiā
donū intrinsicū ē et qdqd ē in deo
deus ob hoc. et vtrqz coetn9 est q

donū intrinsicū pus in deo fuit q
eē vl' aliud qdqd creaturis coī
caret extius et distribuet S. De
ppietatibz psonarū q i diuina nā
psistut Thomas de aqno sic di
cit In dei nā tres psone subsi
stut: et hee tres st vnus deus: et
solis rlationibz distinguitur
Pr̄nitas vel filiacōnis. Pat'
aut et filius a spū sancto spi
racoē. ut ita dicat' spiritus scs
a prē et a filio spiratioē proces
sione amoris q ab vtrqz proced
Pret' has nō ē et qrta in diuina
nā ponē psonā Dicit etiā de
hoc Aug9 in libro de vbis Apli
Audiamus dnm dicente E
go sū qui sū: et deus sūme bon9
est Cū audis deus sūme bon9
ē. noli putarē de deo tm prē dic
tū: sed de deo prē et filio et spiri
tu sācto Hec. n. trinitas vnū est:
et vnus deus ē. et sūme bonus
ē Ita plane vnus ē deus: ut
qn de ipā trinitate interrogaris
hoc rndeas ne forte cū audieris
vnus ē deus putes ipm eē prē
ipm eē filiū ipm eē spm scm
Non ita ē. s qui pr est in illa
trinitate non est filius. qui fi
lius ē in illa trinitate nō est
pat'. qui spus sanctus i illa
trinitate ē. nec filius ē. nec pat'.
s spus pris ideoqz spus filij Ip
se ē. n. vnus spiritus sit pris et
filij: coetnus pri et filio consba
lis et equal'. Hec tota trinitas
vnus deus sūme bonus ē h'
Aug9 Est igitur solus et ve
rus deus. etern9 immensus icōmu
tabilis omnipris ineffabil' par

et filius et sps̄ sanctus. tres qui
dē psone sed vna eēnaa sbstan
tia seu natura simplex oino. pr̄
a nullo. filius a patre solo. spi
ritus sanctꝰ ab vtroqȝ. absqȝ ini
tio et absqȝ fine. Pat̄ generās
et filius nascens. spūs sāctus
a prē et filio procedens. Hec tres
psone sunt et consbales coet
ne omnipotentes coegles. vnū
vniuersorū principiū. creator o
nīū visibiliū et inuisibiliū spi
ritualiū et corpaliū aīaliū
creaturarū. Hec autē sācta t
initas sedm̄ suā eēnaā est in
diuidua. et sedm̄ psonales pp̄e
tates est distīcta. et in nature
sue simplicitate non admittēs
diuisionē. nec ī psonali pprieta
te recipiēs vnitatē. Sed semp ī
eēnāa vnitas et in psonis plali
tas īuenitr̄. a qua omis confu
sio et mutua comixtio rmoue.
quia cū alius sit pat̄ alius fi
lius alius spūs sanctus. pr̄ nō
potest eē filius nec spūs sanctꝰ.
sicut nec econuso spiritus scūs
nō pt̄ eē filius vel pr̄. nec filiꝰ
pat̄ vel spūs sanctus. Est ergo
pat̄ qui gnat. filius q̄ gignit.
spūs sanctus qui procedit. ut si
plex distinctio sit in psonis. et
in natūa vnitas teneatr̄. Vnde
licet alius sit pat̄ aliꝰ filiꝰ aliꝰ
spūs sanctꝰ. nō tamē aliud. Ea
idē qd̄ ē pat̄ ē filius et spiritꝰ
sanctꝰ. Pr̄ vō generando. totā
sbaz ei dedit sine diuisiōe. et tn̄
totā retinuit sine diminucōne.
et sic vna et eadē res ē pater
gignēs et filius nascens. et
spiritꝰ sāctus ab vtroqȝ proce

dens. De hac sancta trinitate
btūs Augꝰ sic dicat. Trinitas
psonarū diuinarū. ē summū bonū.
et purgatissimis mentibꝫ cernit.
Vna ē n indiuisibil eēnaa pso
ne tres. et hec tres psone sunt
vna eēnāa et vnus deus. et q̄
libꝫ earū ē vna eēnaa et vnus
deus. pr̄ a nullo. filius a patre
nascendo. spūs sanctus a patre
p filiū procedendo. pr̄ filiū gnāt.
filius gignit. pr̄ cū filio spiri
tū sān spirāt. et qꝛ filius spm̄
sanctū spirat. hoc habet a pr̄e.
Quidqd̄ enī psona hī vel fa
cit. hoc eciā habet psona a qua
ē. et iō quia filius est a patre
et ab ipo omnia habet. et quia
spūs sanctus ē a prē et filio. et
iō hī qd̄ hī cōr ab vtroqȝ. sed
ppt̄ hmōi nascibilitatē pat̄
nō ē maior filio nascente. vel
spū sancto procedente. quia v
nitas diuine eēnāe ē equalit̄ in
ipis. hr̄ Augꝰ. Et nomdū qꝛ
qdqd ad se dicit pater scȝ et filiꝰ
nō dicat alter sine altero. i qdqd
dicit qd̄ rlacōm eorū ondat. simul
dicantr̄. Non ergo pater ē sine
filio nec filius sine prē. sed am
bo simul deus. eciā et vnus deꝰ
Quocīca quidqd sedm̄ substāciā
vel eternitatē de eis dicit pr̄. am
bo simul sīt. Et cōmus de filio di
catur deus de deo lume de lumi
ne. ambo tn̄ simul et semp vnꝰ
deus et vnū lumē. Vnde sacri
dū qꝛ prem̄ et filiū et spm̄ sām
vnū eē naliē deū. nec tn̄ ipm̄
prēz eē qui filius. nec filiū ipm̄
esse q̄ pat̄ est. nec spm̄ sām eē
ipm̄ qui pat̄ ē aut filius. Vna

est eni cencia pris et filij et sps
sacti. in qua no e aliud pr aliud
filius aliud spus scs. q'uis pso
nalit alius sit pater. aliq sit
filius, alius sit sps scs. Et no
tandu q tota deitas e i patre
tota in filio tota in spu sancto.
nec maior e in pre solo. q simul
i pre et filio et spu sancto. sili
de filio et de spu sacto intelli
gendu e. De hoc et de quibus
da alijs ad scam trinitate spec
tantib. Hugo in li° de sacme
tis sic ait. Creatore om̄i rez
vnu confitem' et eiu'd trinu in
psonis quia eencia deitatis v
na e. et i eencia vna psoe tres
pr et filius et spus sanctus. tri
nus e sine diuisione vnitatis.
et vnus e sine confusioe trinita
tis. Tres aut psonas nichil ee
q eencia vna. qa tribus esse
vnus e vnu e et vna e. Qua
ppter tres vnu sunt sed tres vn9
no st. quia si tres vnu no es
set vna eencia trinu no eet. si
tres vnus eent tres no eent.
Ideo tres vnu sut ne sba di
uidat. et tres vnus no sut ne
psone cofundant. Quod ergo
pat e filius e. quia vna e een
cia pris et filij et sps sacti. sed
no qui pat e filius e. quia a
lia e psona pris alia filij. Ite
que de deo scdm sbam dicunt
equalit dnr de pre et filio et
spu sco. qm sba pris et filij et
sps sci vna e. et equalit est de
us nomē e sbe. et hoc deo ee e
qd sbaz ee. io pater deus e fi
lius deus e. spus sanctus deus e.
et non tres dij sed vnus est

deus qm vna e sba. Et sili a
lia q de deo scdm substanciā
dicūt equalit dnr et de omi
bz simul no pluralit sed singu
larit et equalit. et cu de singu
lis singularit dicūt. no min9
dicūt q cu dicit pat et filius
et spus sactus est deus. tota eni
deitas in pre et tota in filio et
tota in spu sancto e. nec maior
in pre solo q simul i patre et
filio et spu sacto intelligendu
e. Notandu etiā cu potencia F
pris aliud non sit q eencia
eius. nec sapiencia filij aliud
q eencia eius. nec amor sps
sancti aliud q eencia eius. ne
cesse omo e. ubi vna e eencia.
vnā ee potenciā et sapiam et
vnā dilcone. Dicit n pater po
tens. et no solus potens pater.
quia potes e pr et filius et spc
scs. et no tres potentes sed vn9
potes. qa potencia vna i natā
vna et sba vna. Et e filius sa
piens sed no solus. qa sapies
e pr et filius et spus sanct9.
et no tres sapientes. sed vnus
sapies. qa sapiā vna i natā
vna et sba vna. Et di sps scs
benignus et bonus. est quide
benignus et bon9 sps sanct9
sed no solus. quia benignus et
bonus e pat et filius et spus
sanctus. nec tn tres benigni et
tres boni. sz vnus benignus et
vnus bonus. quia benignitas
vna et bonitas vna i natā
vna et i sba vna. Hec Hugo
Sciendu etiā q pr no e maior
filio. nec et pat et filius ma
ior spu sancto. nec mai9 aliq

due psone sunt sil' q una. nec
tres simul maius aliqd q due:
nec maior est essentia in trib3
q in duab3: nec in duab3 q in
una: quia tota est in singulis
Unde damascen9 ait Confi
temur diuinitatis naturam
oem pfecte ee in singularum sua
tu ypostasi .i. psonarum: oez in
pre oem in filio oem i spu sco
Ideoq3 pfectus deus pr. pfect9
deus filius: pfectus deus sps scs
Et in e qd pat dicit ee in filio
et filius in pre: et sps scs in v
troq3 et singulus in singulis
Unde Aug9 in li° de fide ad
petru sic dicit Pater unita
te ne totus pater in filio et spi
ritu sco e. totus q3 spus scs in
pre et filio e. nullus eoru ext
quelib3 illoru e. ppter ne diue
A unitate Ecce hic appa[r]et ali
quatenus. no enim plene pt tan
tu reserari ab hoie archanu:
et quia intelligentia dicat sin
gula psonaru tota ee i aliis
Unde etia Hylarius Ista in
terius pqrens in li° iiij moral
de trinitate ait. Affert plerisq3
obscuritate sermo dni cu dicat
Ego i pre. pater i me e. Nec im
merito Natura n intelligen
tie huane racem hui9 no capit
dci: nec exemplu aliqd rebz di
uis cparatio huana prestabit:
sed qd i intelligibile e hoi. deo
possibile e Cognoscendu itaq3
atq3 intelligendu e quid sit ill[ud]
Ego i pre et pat in me e: s3 tn
comprehende hoc ita ut est no
valebim9: pater ergo in filio et
filiu in pre ee: plenitudo i vtroq3

diuinitatis pfecta e Unde eade
in vtroq3 et virtutis silitudine
et diuinitatis plenitudine confi
temur Quia n filius accepit a
pre. nam si prem eiusde q genuit
accepit. neut ergo pfectus est:
decst n ei uni decessit. nec pleni
tudo incit. qui ex poracoe consti
terit. Neut ergo pfectus e: si ple
nitudine suam et qui genuit
amittit. nec qui natus e conse
quit; Fateamur ergo q pater
e in filio et filius e in pre. de9
in deo Ex hiis verbis, put hua
na pmittit infirmitas potest
intelligi: ex quo sensu dixerit
xps se ee i pre et patre in se Ex
eode sensu etia intelligit spus
sanctus ee in vtroq3 et singula
psonaru i singulis: quia scz in
singulis est eade plenitudo di
uinitatis: quia no e maior diuina
natura i aliq harum psonaru.
s3 uni9 et indifferentis ne sut hee
tres psone Ideo altera i altera ee
dicit ut pdictu e Unde beat9
Ambrosius pdictoru verboru sen
tentia nobis apiens sup illud vbi
Deus erat in x° mundu recon
cilians sibi: ait Phoc intelligit
pater ee i filio et filius i patre.
quia una e eoru sba: ibi enim e
unitas ubi nulla diuisitas Ec
ce tu illustriu uiroru testioniis
scz Augusti Hilarij atq3 Am
brosij. in ide concurrentib3 rue
lacoe spus sancti i eis loquentis
pie credere volentib3 ostendit:
tn q si p speculu et i enigmate:
qualr accipiedu sit cu dicit pr
i filio vel filius i pre vel spiri
tus scs in vtroq3: nec etia e aliq

triū psonarū ps dei vel diuine esse
ne. quia singula harū verus et ple
nus deus ē. et tō et plena diuina
essēcia. et iō nulla istarū ī trinita
te ps. Hij ergo tres vnū sūt. ppt
ineffabilem coniunctionē diuinita
tis qua ineffabiliter copulantur
vnus deus est. ps ergo trinitatis
ēē pt quilibz est vnus ī tribz
In trinitate q° qui deus ē et pat
deus est et filius deus ē et spus
sanctus deus ē. et simul hij tres
vnus deus. nec huius trinitatis
tercia ps est vnus nec mai9 aliqd
duo qȝ vnus ē ibi. nec maius a
liqd sūt omēs qȝ singule. qa spi
ritualis nō corpalis ē illa mag
nitudo Quis potest capere capiat
qui autē nō pt credat. et oret ut
qd credit eciā intelligat Verū
ē n qd p pphām dicit. Nisi cre
dideritis nō intelligetis Nā
scdm btm Aug9 Inquirere de tri
nitate prīsa curiositas ē. crede
et tenē sicut sancta ecclia docet
fides et securitas ē. videre autē eā
sicut ē sūma et pfcā felicitas ē
Hec Aug9 Unde sciendū qȝ
acies mentis hūane inualida ē
ad cōcipiendā diuine maiesta
tis excellentissimā lucē. nisi iu
sticie fidei et dilcōnis. diuina do
nāte grā illustretur splendore
Quapp diuina vobis omibz
postulanda ē grā. ut mūdentur
oculi cordis ad videndū qȝ ipē
trinitas sit vnus deus et solus
et verus deus. et qȝ vere filius
et spus sanctus vni9 eiusdem
et substācie vl essēcie dicatur
credatur intelligatur Ad huius
sacratissīē visionē btitudinis

B

nō bij

C

nemo nisi p fidē mūdato corde
attingere pt. dicente ipā veritate
Beati mūdo corde. qm ipi de
ū videbūt. Et quia p fidē ve
nitur ad cognicōnē. ergo pūt hor
tatur btūs Aug9 Credendū ē prī
ī prēz et filiū et eorū spm. et in
singlos. et simul ī tres. quia pat
singulus. filius singulus. et si
gulus eorū sps ē sūma essēcia.
et simul pater et filius cū spū
sancto sūt vna eadēqȝ sūma es
sencia. ī quā solā oīs homo debz
credere. quia est solus finis que
ī omī cogitatu actuqȝ suo p
amorē debz intendere Hec Aug9
Hanc sūmā trinitatē idē btūs Au
gusti9 ī suo speculo confitetur sic
dicens. Confiteor te prēz et fili
ū et spm sanctū ī psonis trinū. ī
sba vnū. verū deum omipotē
tē. visibiliū et inuisibiliū condi
torē. nō corpus aliqd ī corpe positū.
nec ex diuersis speciebz admixtū.
aut mēbrorū compaginibz effi
giatū. sed vnius simplicis corpo
poree inuisibil' et icircūscripte nē.
Te quidē vnū prēz sūme bonita
tis et tocius diuinitatis pricipi
um. īcircūscripte et ingenite ma
iestatis deū. ex nullo ītiū dicen
te. sz omibz īiciū dante. Credo
et confiteor nō corpali pgenie
neqȝ extrīsecus. nō necitate neqȝ
volūtate. sz natiuā filiū generantē
Confiteor et vnū te filiū ex prē
sine inicio ieffabilit' verū deum
vnigenitū. p quē oīa facta sūt
et verbū prīs vbū nō factū
nō creatū nō adoptiuū sed ge
nitū. et vnius cū prē sbe. atqȝ

ita ꝑ oīa equalē deo prī ut nec
tp̄e nec gradu nec ꝑtāte esse
possit inferior. tantūqʒ te co
fiteor qui genitus es. quātū
ē ip̄e qui genuit te. Nō autē
quia dico genitū a prē filiū
diuie et ineffabili gnacoī aliqd te
pus assribo. sed nec prēʒ ali
quādo cepisse nec te filiū qꝛ sp̄
fuit pater. nūquā igit' nō fu
isti filius. Nō n̄ aliť confiteri
possum9 eťnū prēʒ. nisi te etiā
confiteam' coeťnū filiū. Ex fi
lio enī pat' dicit'. et quia sem
ꝑ pater fuit sp̄ habuisse fili
um dubiū non ē. Te quoqʒ
credo sp̄m scīm verū deū nō fac
tū nec creatū nec genitū. sic
qꝫ īgenitū. ſʒ ex patre filioqʒ
inenarrabilit' ꝑcedentē. et in
prē simulqʒ filio sb̄aliter ꝑma
nentē. Dic igit' ab vtroqʒ pce
dis. ut inseparabilit' ī vtroqʒ ꝑ
maneas. Atqʒ ita ꝑ oīa deo
prī et filio equalē coeťnū et cō
sb̄alē. ut neqʒ ī ꝑtāte neqʒ vo
lūtate neqʒ eťnitate neqʒ sb̄a
differri possis ab eis vl' precedi
a quibʒ ꝑcedis. Igitur eťnū
prēʒ sine natiuitate. eťnū fili
u cū natiuitate. eťnū sp̄m scīʒ
cū ꝑcessione sine natiuitate. to
tū prēʒ in filio et sp̄ū sācto. to
tū filiū ī prē et sp̄ū sancto. to
tū sp̄m scīm ī prē et filio ꝑma
nentē. Patrē et filiū et sp̄iri
tū sācū vnū deū oīpotentem.
vna ꝑtāte. vnoqʒ regno. vna
maiestate. vna eťnitate. et nūc
et semp et vbiqʒ cōregnātē. cre
de credo ore confiteor et mēte

diligo. Hec Aug9. Unde scd̄m
qd' d' Rych' de scō vict' ī iiij li°
de contemplacōe. Caute nob'
ē obseruandū et diligent' pca
uendū. ut sic ī sūmis illis et di
uinis astruam9 sb̄e vnitatē ut
trī nō euacuem9 ꝑsonarū trinita
tē. et sic confirmem9 ꝑsonarū
trinitatē ut nō dissipem9 sb̄e v
nitatē. Nām multi ī eo qd' de
sūme diuinitatis vnitate sēciut.
verā trinitatis fidē euacuare ꝯ
tendūt. Et qꝫ multi ī eo qd' de
trinitate asserunt. diuine cēnie v
nitatē dissipare volūt. Arri9 d'
Aliud ē pat' aliud ē filiꝰ et ali
ē sp̄s sanctꝰ. Hoc quidē dicit'. si
alius dicit et nō aliud. Is vni
qꝫ ī eo qd' dicit aliud. diuinitatis
vnitatē dissoluit. Sabellius d'
Ide deus qui vult pat' ē qn̄ vo'
filius ē qn̄ vult spiritꝰ scūs est.
ip̄e tn̄ vnus ē. Iste aūt ī eo qd'
loquit'. ve trinitatis fidē euacu
are conat'. Debet itaqʒ dici
illi cherubin ꝑ quos designant'
duo sūma gnā cōteplacionū.
sepos mutuo respicere. nec vl
la intelligēcie sue consideracōe
a mutuo cōcordie consensu spe
culacōnis sue oculos ī contraria
diuertē. Sed scd̄m ꝑdictos he
reticos. Cherubin nō ab al
tero aspcū faciē auertūt.
qꝛ cōtraria asserēcōe multū di
uersis et sibi īpis cōtendūt et oppositus
aduersant. Scd̄m p̄m Cherub
dicim9 qꝛ vnus et solus de9
ē q cūcta ex nichilo creauit.
Alt' scd̄s cherub affirma9. qꝛ
alius ē qui genuit. Alius ē

D.

E

que genuit: et alius e qui ab
utroqz procedit. Duo cherubin ista
duo respiciat se mutuo: et dica
mus quia unus ideoqz deus e
sbalit unus et psonalit trinus
Dicim9 sedm primu cherubin: qz
pat et filius et sps sanctus unu
sut. in sba una. in essencia una.
i na una. Dicim9 iur cherub
sedm: qz alius e pat i psona.
alius e filius i psona. alius e
spus sancts i psona. Respiciat
se Cherubin mutuo et profite
mr absqz dubio quia no sunt
aliud pat et filius et sps scs:
qmuis veracit sit alius atqz a
lius. Alius itaqz e pat alius
filius alius sps sanct9 iuxta
Cherub sedm. nec tn aliud e
pat aliud filius aliud sps scs
iur cherub primu: tu scdz mu
tuu respcm veracit assume9.
quia pater et filius et sps scs
no tres dii sed unus deus. Iur
ta sedm Cherub cofitem quia
filii sba iux sbe i una psona
unita e. Iur Cherub primu i
dubitant affirmam9 quia pa
tris et filii et spus sancti sba
una et indiuidua e: veru tn iux
mutuu respcm pfitem qz so
lus filius veraciter incarnat9 e
Cherub itaqz cherub respicit:
qn unus dicat alius no cotradi
cat: et illa q sue consideracois e
sic unus asserit ut tame que
alterius sut oino euacuare no
lit. Cherubin se mutuo respi
ciunt. qn summa duo gna conte
placionu iunct sibi occurrunt:
et mutua sibi veritatis conte

dia alludunt. Et notandu si il
la q de psonaru trinitate et sub
stancie unitate i deo credimus
p mentis excessu vide et pura p
spicacia qz intelligencia capere ne
quim9: Nichilominus tn ea q i ca
tholica tradicoe accepim9 fide te
neam9 put nob possibile e i fre
quente consideracone adducam9
ut eiusmoi studio diuinaz reue
lacionu copia, pmereri possumus:
puto siquide qz diuinaru reuela
conu cosolaco no oino pegrina
erit eis qui diuinoru sacroru ar
chana. fidei oculo ta frequet
qz libent aspiciunt: quato mag
illis magne familiaris erit qui
ea intelligencie oculo assidue co
teplando: p mentis excessu sepe
videndo desiderio suo satisface
no pnt. Hec Rychardus. Et
notandu iur sedm Thom de a
gno. qz deus cu oino sit invisibi
lis et simplex. no determinat
ad aliquem locu ut ee dicat ubi
qz. qz viz una ps eius sit hic
et alia illic: s imensitate vir
tutis sue attingit oia que st
i loco cu sit universalis ca een
di. Mouens cu et motu oportz
ee simul. Deus aut oia mouz
ad suas opacones: e igit i oi
bz. Unde sciendu qz res corpo
rea e in aliquo loco sedm conta
ctu quantitatis dimensiue: sed
res incorpea p contactu virtutis
tn caret qntitate dimensiua.
Si autem esset aliqd corpus habens
quantitate dimensiua infinita
oporteret illud ee ubiqz. g° si a

liqua res incorpea hn̄s virtutē ī
finitā oportet q̄ sit vbiq̄ȝ: deus
aūt ē hmōi ergo ē vbiq̄ȝ. h̄ Tho
mas. Et q̄uis sit vbiq̄ȝ tamē
a nullo eoꝝ que sūt cōphē
dit᷑. Vnde dicit Scotus. Deus
n· ī omībȝ sine oīa: ipē quidē
eēntia oīm ē qui vē solus: ꝛ
cū ī omībȝ totus sit. ex omīa
totus eē nō desinit. Qū cū
p oīa que sūt diffundit᷑ a
nullo eoꝝ que sunt ꝯprehē
dit᷑: quia eē quidē de eo p̄dica
tur. quid aūt sit ignorat᷑. h̄
Scotus. Ergo ꝯut dicit btūs
Aug9. Intelligam9 deū si pos
sum9 quātū possum9. sine q̄
litate bonū sine quātitate
magnū. sine indigentia crea
torē. sine situ p̄ntem. sine hā
tu oīa ꝯtinentē. sine loco vbi
q̄ȝ totū. sine tpē sempitnū: si
ne vlla sui mutatiōe ītmuabilia
facientē nichilq̄ȝ patientē. h̄
G Aug9. De hoc aūt quō de9
volūtate sua cūcta creauit. ꝛ
quō ī ipō oīa fuerūt anq̄ȝ ad
formarū suarū visibiles p
cederet spēs. et quō p molē cor
pis nusq̄ȝ ē. et tū p iactūsp
tā sbām nusq̄ȝ deest: De hīs
et quibusdā alīs ad diuinita
tis potētiā ptinentibȝ Petr9
damiam sic aīt. Volūtas dei
oīm rerū visibiliū siue īuisi
biliū causa ē ut exystant a de
o: ut condita queq̄ȝ anq̄ȝ ad
formarū suarū visibiles pce
derit species. iā veraciter at
q̄ȝ essēntialit᷑ viuerēt ī sui o
pificis volūtate: qd̄ factū

est ī ipō vita erat. Et idē ī Apo
calipsi. Tu creasti oīa: et ꝓpter
tuā volūtatē erant ꝛ creata
sūt. Quia q̄ foris expressa sunt
p conditiōne opīs: iā intus ē
rat ī prouidentia ꝛ consilio cō
ditoris. Constat itaq̄ȝ deū omī
potentē omīa solū sue mētis
sapiē thezauro ꝯcludē: ut nec
ad se quid accedē nec a se quidq̄d
p tpm valeat momēta trāsire.
Illa igit᷑ ī ineffabili sue ma
iestatis arce ꝑsistens. sic ī oīa
ī p̄ntie sue constituta cōspec
tu vno ac simplici ꝯtēplatur
intuitu: ut sibi nūq̄ȝ penitus
vel p̄terita trāseant vel futura
succedant. Cū dū semp eē ad
idē eē ē p etnitate. dum oē qd̄
labit᷑ circūscrib᷑. int᷑ semetipm
oīm cursus tpm claudit: et si
cut int᷑ se sine trāsitu cohibȝ o
mīa tpa. Ita nichilo9 int᷑ se
sine spacio vniuersa ꝯtinȝ loca.
Hinc ē quod aīt. Celū et
trā ego ipleo. Itē p ꝓpheta di
cit. Celū michi sedes ē: tra aūt
scabellū pedū meoꝝ. Rursūq̄ȝ
de eo scptū est. Celū metitur
palmo: et oēm trā pugillo cō
cludit. Sedi quippe cū p̄sidēs.
intiōr et supiōr manet. Sā
celū palmo metiens. ꝛ trā pu
gillo ꝯcludens. ondit᷑ q̄ ipē sit
circūquaq̄ȝ rebȝ cūctis q̄s cre
auit exteriōr. Id naq̄ȝ qd̄ ītri9
concludit᷑: a concludente exte
rius continet᷑. P sedē g° cū
p̄sidēs eē interius ac supia ꝓē
dit᷑. p pugillū vō que cūcta
esse exterius subtq̄ȝ significat᷑.

quia enī ipē manet int' oīa
ipē extra oīa. ipē infra omnia
et supior ē p potentiā. et infe
rior est p sustentacōnē: et exte
rior ē p magtudinē et intior
p subtilitatem. Vbi g° sit
aliqd absqz eo: qui cū p mo
lē corporis nusqz ē. p incircūscrip
tā substāciā nusqz deest? De
quo ait Apls Quia ī ipō ɔ
stant oīa. Et rursū: qm̄ ex
ipō et p ipm̄ et in ipō sunt
oīa. Est enī ut ita dixerī loc9
īlocalis. qui sic in se ɔtinet ō
nia loca: ut nō moueat' ipē p
loca. Et cū oīa simul ipleat. nō
p ptes sui occupat ptes loci. ß
totus vbiqz ē. nec p ampliora dis
tractior. nec p angustiora loca
ɔtractior. nec altior in excelsis.
nec plus humiliatus ī infimis.
nec maior ī magnis. ß vnus
ideoqz simplex et equalis vbiqz.
nulla indigens creatura. Na
et anq̄ virtutes angelicas ɔ
didisset. anq̄ tēpus aut tpale
aliqd extitisset. plenas atqz p
fectas īmortalitatis glīe dei
diuicias possidebat. Ad cre
andū igitur qd' nō erat non
eū alicui9 īopie necitas ipulit.
ß sola ipē clemēcie bonitas p
uocauit. nec btitudinis verū
additō cōfirē aliqd potuit: cū
ita p se et in se sit plen9 atqz p
fcs. ut nec ex te creatā aliqd
sibi accedat. nec ea pereunte de
cedat Hec Petrus damiani
Vn̄ ɔsiderandū q deus nō
loco ɔtinet' ipē enī sibiipsi

locus ē. quia in se subsistit et exis
tit: et ideo ī se ɔtinet oīa loca:
nec tpe variat' nec alicubi ē:
quia corpus nō ē. ß oīa ī ipō
et ipē in omib3 nō paralit di
uisus ß vbiqz totus: int' oīa
nō inclusus. ext' oīa nō exclu
sus: supi oīa nō elatus. infra
oīa nō depressus. Vbiqz namqz
ē p diuinitatis pn̄ciā: ī sc̄s aūt
familiarit' p inhitacōnē. ppt
qd' nō dicimus pat' nr̄ qui ē
vbiqz licet et hoc vm̄ sit. sed
qui ē in celis: i· ī sc̄s quodam
excellēciori mō Celū autē
quod dicit' trinitatis nō ē loc9
aliqs corporeus ext' mundū vel
int' scz vbi habitet trinitas sicut
angeli ī Empyreo. sed ē ipā t
nitatis excellens maiestas q
vbiqz ē et omnia īplet. ɔtinet
et excedit. ac supat oīa: non
loci posicōe sed nē dignitate.
ac oipotencie sublimitate
Vn̄ lucifer ait. In celū ascen
dā: i· ad equalitatē dei Et
sciendū q deus īcōmutabilit'
ī se exns. pn̄cialit' ecncialit' ꝫ
potnlit' ē ī omi na' sū siu dif
finicōe: et in omi loco sine c
cūscripcōe: ꝫ ī omi tpe sine sui
mutabilitate Vn̄ Ysid' in
li° de sūmo bono. Diuine
magtudinis īmēsitas ista ē.
ut intelligamus eā int' oīa
sed nō inclusā. et ideo extiorē:
ut īcircūscripte magtudinis sui
imēsitate oīa cōcludat P id
g° q extior ē ondit' ex creator
P id vō q intior gubnāe de

oiā demrāt: ac ne ea que cre
ata sūt sine deo cent uit' oiā
deus ē. Verū ne extra deū cent
deus extior ē ut oiā excludant
ab eo Et nōndū q intelligi
bilit' quodā miro mō. di cen
cia sci dū et credit' pt. Hec
h ysyd'. Sciendū eciā ut dicat
bts Greg' xvj moral. Ex ōni
potēs deus sic intēdit omib3
ut assit singulis. et simul oīb3
nusq desit. Nā et si quosdam
peccantes deserit. eisdē tū adest
p iudiciū. quib3 deēē cinit' p
adiuuamētū. Sic itaq3 exte
riora ceīudat ut intiora iple
at: sic intiora iplet ut exteriora
ceīudet. sic sūma regit ut yma
nō deserat. sic ymus pñs ē ut
a supiorib3 nō recedat: sic latet
in sua spē ut inde cognoscat'
i opacoē. sic cognoscat' in suo o
pe ut tū cōprehendi nō valeat
a cognoscentiū estimacoē. sic
adest ut videri negat: sic videri
nō valet ut inde eius pñciā
ipā sua iudicia testent'. Sic
se nobis ad intelligendū pbz
ut tū ipm nobis radiū sui i
tellcūs obnubilet. et rursū sic
caligine ignorācie nos rēpmit.
ut tū menti nr̄e claritatis sue
radijs intimiat. Quatē' et
subleuā quippiā videat et rē
uerberata contremiscat. et qē cu
i siat ē vide nō pt aliū viden
do cognoscat. Hec Gregor'. Ex
hoc eciā q deus vbiq3 ē. intra
oiā. ext' oiā. sup oiā. et infra ō
nia. De hoc bts Greg' ij mo
ral' exponēs illud dem. Egres
sus ē sathan a facie dni: sic

ait. Quid est q sathā a fa
cie dni egressus dicat'. Quo n
excitur ab eo qui vbiq3 ē. Ipē
enī manet et int' oiā et ext'
omia: ipē sup oiā ipē infra
omia: et supior ē p potenciā.
et infior p sustentacōnē. et
exterior p magnitudinē. et
interior p subtilitatē: sursū r
gens et deorsū cōtinens. Ext'
circūdans. Interius penetrās:
nec alia ex pte supior. Alia
inferior. Aut alia ex pte exte
rior. Atq3 ex alia manet inte
rior: sed vnus idemq3 totus.
vbiq3 psidendo sustinens. sust
inendo psidens. circūdando pe
netrās penetrando circūdās.
In supius psidens. i inferius
sustinens. Et vnde exterius ā
biens inde interius rēplens.
Sine iquietudine supius regēs.
sine labore inferius sustinens:
interi' sine extenuacoē pene
trās. extius sine extensioē c
cūdās. Est itaq3 supior et ife
rior sine loco: ē amplior sine
latitudine: ē subtilis sine ex
tenuacōne. Quo enī excitur
ab eo: qui dū p mole corpis nus
q ē. et p incircūscriptā sbaz nus
q deest. Hec Gregorius. Un k
scriptū dictū Augusti. Diuine
dignitatis excellencia tanta
ē. q mens de deo cogitās defi
cit cū sit incōprehensibilis:
sensus nō pcipit cū sit inuisi
bilis: lingua nō explicat cū
sit ineffabilis. tēpus eū non
mēsurat cū sit interminabilis:
scriptura nō notificat cū sit

inestimabilis. locus nõ attin
git cũ sit inaccessibilis: desi
deria et vota trãsgredit̃ cũ sit
icõpabilis Hec Aug9 Et ᵹo
ut dicit Damascen9. Solus deus
pfectus suupiũs ↄtẽplator ē.
lucẽ n· hitat iaccessibilẽ. quã
nulla ↄgnicõ valet attingere
pure viz creature. Vñ nõn
dũ ē. q deũ ĩ via ↄgnoscẽ pos
sum9 qꝛ ē. in priã võ sicut est:
sed nec hic nec illic id quod ē.
Nã id qd deus ē: nõ solũ hoim
sed eciã angeloꝝ supgreditur
intellcũ. De hoc Aug9 in lº
soliloqorũ sic dicit. Nemo no
uit prẽ: nisi filius et eorũ sps
Soli quidẽ t̃ sola trinitas ite
gre nota ē. Scã trinitas supna
lis. supñcnarrabilis et supin
pscrutabilis et supinaccessibi
lis et supĩcõprehensibil̃ et sup
ĩtelligibilis et supẽnĩaalit̃ ↄ
supans oẽm sensũ. oꝫ rõnẽ.
oẽm ĩtellectũ oẽm intelligẽciã
oẽm ẽenciã supcelestiũ aĩorũ:
quã neqꝫ dicẽ neqꝫ cogitaẽ ne
qꝫ intelligẽ neqꝫ ↄgnoscẽ possi
bile ē eciã oculis angeloꝝ. h̃c
Aug9 Dicit eciã hilarius
de hoc. Pfecta sciã ē sic deũ sci
re: ut licet nõ ignorabilẽ. tñ
ĩcõphensibilẽ scias Est enĩ ↄ
genies igeniti. vnus ab vnõ.
vꝰ tuus vꝰ9. sapiã sapiẽcie. glã
glorie. gnacõnis h9 sacmen
tũ ego nescio. nõ rquiro. et cõ
solabor me. qꝛ archangeli nes
ciũt. Angeli nõ audierũt. scla
nõ tenẽt. pphã nõ sensit. Apls
nõ interogauit. filius nõ edidit

hec hylarius Oportet ergo
ut dicat glõ. sup dyonisiũ de
diuinis noĩbꝫ deo attbuit tãq̃
sibi soli ↄgnitã supsbalẽ de
seipso sciam. q ē ignorãcia nrã
respcũ sbalitatis q ē in abdi
tis. ppt inaccessibilẽ quã in
hitat lucẽ: sup oẽꝫ rõem et in
tellectũ et sbam exñtẽ Igitur
qñuis iste modus ↄgnoscendi
impossibilis sit omi creature:
tñ ↄgnicõni viatoris mõ suo
pt ẽẽ possibilis Ideo autori
tas Dyonisij qua dicit Ipũs
supẽnĩaalis ẽẽ. intelligenda
ē de ↄgnicõẽ vie. qua intellcs
viatoris videt deũ p aliquã
formã: qa illa forma deficit
a rpñtacõẽ diuine nẽ: et p
eã nõ pt videri ß tñ ↄgnoscit
q deus ē sup illud qd de ipõ
intellectu rep̃ntat. Vñ illd
qd ē ĩmanet occultũ: et hic ē
nobilissim9 modus ↄgnicõis
ad que possumus puenie in
via. et iõ nõ ↄgnoscim9 quid
sed quid nõ ē. Mr nõndũ q
scũs Dyonisi9 tractaturus
de diuinis noĩbꝫ ad supercel
lentẽ nõ attingit veritatẽ di
uine noĩacõnis. attingit tñ
ad vitatẽ honũ possibilem:
ↄtentus ↄgnicõnis terminis. di
na pudencia hominibꝫ adhuc
exulãtibꝫ pꝛouisis. Quia nlla
ĩro creatuarũ spẽs eius ita
solitudini appximat. ut id
qd verus deus ē expresse et
secũdũ ppetatẽ ostendat Nõ
ergo verũ deũ dicam9. dũ ali
quid eorũ q st̃ cũ ẽẽ affirma9

Nulla siquidē sciētia est nulla
bonitas: quia supersubstancialis et
plus q̄ bonitas et sup oē quod
dicit' aut intelligit' exaltat9
Ptria negatiā i diuinis sig
ficatoib3 ꝑponit' affirmatie: et
vere dicim9 ipam deitatē que
supeminet oiā nō eē aliqd e
oz que sūt: quia ignoramus
qd ipā sit eius supersubstancialitas
et inuisibilitas ⁊ ineffabilitas
et infinalitas Qd eni infi
nitū ē sciētia hūana estimari
nō pt: qd ineffabile ē nō dicit'
qd inuisibile nō cognoscit': qd
vō supersubstanciale nō cōprehendi'
Qui vō vtō rōcinandi itinē
deū qrut. eū sup oiā sublima
tū eē cognoscūt: Ac p hoc eorū
ignorācia vā ē sapiencia: et
nesciendo deū in hijs que sūt.
melius eū sciūt sup oiā q̄ sūt
et nō sūt Vn Aug9 Qui
melius nesciendo scit'. Et Dy
onisius Cuius ignorācia vā
ē sapiā: quia creatois īmen
sitas oēm creatē ipossibilita
tē trāscendit: cū ad semetipam
cōphendendā nequaq̄ creata
suffiriat De ipō ergo aliqd
mens hūana capē pt ipm nō
pt: ḡo nulla rō vel intellect9
ē: qui silitudinē ipius qui īcō
pabilis ē attingere possit De
ferit' ḡo et velsciat ois creatā
visibilis et inuisibilis: dū cōpat'
sume et insupnali nē q̄ ē sup
oiā Deus enim nichil ē aliud
q̄ infinitū pelagus quoddā
pfcōnis: i quo reseruat' eē et
vidē et itelligē et simul omēs
pfcōnes Et quia itellcūs nr̄

nō pt apprehendē illud eē diui
nū qd ē infinitū pelagus v
no cōceptu: vocat eū ipm mul
tis nominib3. Nūc ipm vide
nūc ipm intelligē ꝛc Nā nul
la res creata pt accipē illud
pelagus infinitū pfcōnis: si
cut nec tota aqua maris se
cōmēdat modico vasi: s3 vna
q̄q3 creatā deesse recipit scdm
modū suū Nā ignis ipe diui
nus illucet quidē metib3 via
torū: s3 pmanet inuiabilis ut
pote inuisibil' Nā qui ē in ef
fectib3 suis quia ē multiplicat'
dicat: quid scdm naturā sit
ignorat' Hec glo. Et notā
dū q̄ cū aliqua corpalia in
sacra scriptura dicunt' de deo
utputa de oculis et de aurib3
ꝛc ut etiā ps ait. Oculi dñi
sup iustos et aures eius i p
ces e. Hec et hmōi occulta
queranda et spūale intellige
ciā hnt Vnde Damascenus
De deo loquēs. appellat dei
oculos et palpebras. conside
ratiuā vtute vniuersoz. Au
res et auditū eius. ppiciacoz
et nrē deprecacōnis receptiōne.
Os et loquelā voluntatis sue
denūciacōne. Cibū et potū. nos
trū ad eius voluntatē concur
sū. Odoratū. eius acceptacōne.
Faciē. eius p opacōes demrā
cōne Manus. eius p opacō
nē pfcōne. Dexterā. eius
auxiliū i pspis. Palpacōnē.
eius deuocōnē. et exquisicōne
eorū q̄ apud nos sūt. Pedes
et incessū. auxiliū indigen
ciū vl' vicōnē inimicorū. Ju

D. 3ᵘˢ

ramētū aut. intrāſmutabilita
tē conſilij eius ꝟ voluntatis.
Irā et furorē. cōuerſionē ad
maliciā et iniquitatē vindi
candi. Obliuionē aut et ſop
nū et dormicionē. dilacōnem
vlcionis eius que ē ad iniurias.
et auxilij recordacōne. Et ſim
pliciter dicendo. oīa q̄ corpalit̄
dicūt de deo. occultā habent
quādā intelligenciā ex hijs
que ſt̄ apud nos. ea q̄ ſūt ſup̄
nos edocentē. Qd̄ de angelis
ſilr̄ mō ſuo. ſed icorpabilit̄ ītē
riori intelligendū eſt. H̄c Da
P[2] maſ. Et nō q̄ eciā ē ſciendū
q̄ ī homīe q̄ ad ymaginē dei
ē creatus duo ſūt ſenſus. vn9
exterior et alius interior. et v
trq̄ bonū ſuū hȳ in quo refi
ciat. Senſus extior reficiat in
contēplacōne humanitatis.
īterior vō r̄ficiat ī cōtēplacione
diuinitatis. Ptea enī deus
homo factus eſt ut totū hoīnē
btificaret et tota cōuerſio ei9
eēt ad ipm̄ et tota delectacio e
ius ī ipm̄. cū aſſenſu carnis
videt p carnē. et aſſenſu mē
tis videt p contēplacōnē. ho
ē totū bonū homīs. ut ſiue
igredēt̄ ſiū egredēt̄ paſcua ī
ſuo fctōre iuenirēt. Paſcua fo
ris ī carne ſaluatoris. Paſcua
īterius ī deitate creatoris.
Cū aut homo exiſtat ex cārne
et aīā. et ī cārne ſūt quinq̄
ſenſus. ſcꝫ viſus. auditus. guſ
tus. olfactus et tactus. quos
tn̄ nō mouet ſine aīē ſocieta
te. Ita aīā ſimili mō hȳ quī
q̄ ſenſus ſuo mō. quia ſpūā
les res nō carnalibꝫ ſed ſpiri
tualibꝫ ſenſibꝫ rimande ſūt
Vn̄ diuina vox in deut. ait
Videte q̄ ego ſum ſolus deus
Ecce ſpūalis viſus. Et in Apoc
Qui hꝫ aures audiendi au
diat quid ſpūs dī. ec̄. Ecce ſpūa
lis auditus. Et pȝ Guſtate ꝟ
videte qm̄ ſuauis ē dn̄s. Ecce
guſtus ſpūalis. Et aplūs. Xpi
bonus odor ſumus. Ecce olfact9
ſpūalis. Et in euangelio ꝯ Mu
lierē fide ſe tetigiſſe inḡ q̄ cor
poē onit. dicens. Quis me te
tigit. Ecce tactus ſpūalis. Sc
ergo cū omī cautela obſeruā
dum ē. quid ad corpis ſenſus
et q̄d ad dignitatē aīē ptinet
Ex hijs plane patet q̄ ſicut
experiencia corpaliū fit ſenſibꝫ
corpalibꝫ. Ita experiencia ſpūa
liū fit ī mēte ſenſibꝫ ſpūalibꝫ
Vnde ſicut guſtus exterior cū
attingit guſtabile uel attin
git ab illo tūc vē hꝫ noticiā
experimentalē illius. Sic ē de
guſtu iterioi et alijs ſenſibus
ſpūalibꝫ. Nā cū aliquis le
git uel audicit ab aliquo
q̄ dulcis ſit deus. ppt̄ hoc nō
hꝫ noticiā experimentalē de
hoc. niſi guſtus ſpūalis attī
gat dulcedine diuina ut di
cē poſſit. fructus eius dulcis
gutturi meo. Can° ij. vbi lo
quit de guſtu ſpūali ut di Q[2]
cit glō. Quid nāq̄ prodeſt
multa cognoſce. nec illa expi
ri nec ad aliquē vſū illa hr̄e.
Ad hanc experienciā hortatur
Petr9 ī ſua Can^a j dicens. R[2]
Si tamē guſtaſtis quoniā

dulas ē dn̄s. Isti aūt sensus
nr̄i spūales impediūt ab illa
experimētali noticia et hoc du
plici īpedimēto: vnū īpedimē
tū pcedit ex natura corrupta:
aliud ex negligencia ppa. De im
pedimēto nc̄ dicit bt̄s Bern̄
sup Can̄ca. Saporē intiorē pdi
dimus ab ipo pene exordio
gn̄is nr̄i. Ex quo cordis palatū
sensu carnis pualente īfecerat
virus serpētis antiqui cepit
nō sapere bonū. at sapor nox
ius subintrāe. et insipiencia
mulieris et sensualitatis sa
porē boni exclūdit: quia ser
pentis malicia et astucia
mulieris insipiencia extinxe
rit. hec Ber. Ille nāq̄ mor
sus serpentinus. fecit sensus
languescē intiores et tabescē.
Et tunc enī visus spūalis ī
terior tenebrescit. Auditus sur
descit. Olfat̄s tabescit. Gust9
amarescit. Tactus grossescit.
Vn̄ clamat pph̄a. Oculos
hn̄t et nō videbūt. Aures hn̄t
et nō audient ꝛc̄. Tales enī
manēt ī tenebris exterioribus
carnis. De 2o īpedimēto dicit
ī libro de spū et aīa. Hoc bo
nū magnū qd̄ habuit homo
ex duplici sensu sꝫ exteriori et
intiori bn̄ ordinato. magnū
malū secutū ē: qm̄ pdito bono
qd̄ int̄ erat egressa ē aīa ad
bona aliena que foris erat: et
pactū fecit cū delectacionibꝫ se
culi. requiescens ī eis. nō atten
dens boni sui creatoris absen
ciā: eo ꝙ consolacōnes suas cer
nēt ī bonis alienis. Nā cū ex
terior sensus carnalis bono
suo vtit: intior sensus qi ob
dormiuit. Non enī agnoscit bona
intioris sensus: qui iocunditate
bonorū exterioꝝ capit. h' in
libro de spū et aīa. Qualit
aūt hij sensus interiores refor
ment et reparent ab hm̄oi ī
pedimētis. De hoc sciendū: q
pmū īpedimētū sꝫ corrupcōis
nc̄ tollit xp̄s. qui suā sapien
ciā et grāz infundit cordibꝫ
homī: et p eā extirpat cōcupis
cēciā malā: et dnr̄ intellectū
hoīs et affectū purificat. et
cordis palatū sanat. De hoc
bts Ber sup Can̄ca sic ait.
Sapiā assidue vincit malici
am et cōcupiāz. ī mentibꝫ ad
quas intrauerit: saporē mali
quē illa ingessit sapore meli
ore exterminās. Intrātēn sa
piēcia dū sensus carnis infir
mat: intellectū purificat. cord
palatū sanat et repat: sana
to iā palato iā sapit bonū. sa
pit et ipā sapiā. qua ī bonis
nichil ē melius. hec Bernar
Cont̄ īpedimentū scdm̄
sꝫ nrāz negligenciā nccē est
ut sensus exteriores sopiant:
et a sua euagacōe restringant:
et tūc sensus intiores excitant:
et exercitant. Vn̄ dicit Greg.
Si extior sensus euagacio clau
dit: interior sensus apitur. Cu
ius rōnē reddit Hugo de ar
cha noe: ita dicens. Mentes
quas cura exagitat nō appre
hendūt sapida sapienciā: sꝫ
qui minorat actu ille inuen
ca: quia dū animus ab extio
ribꝫ abstinet ad seipm̄ colli
git: et robustior ad eterna cō
templanda eleuat: et cū a de
lectacōe carnali abstrahit: nccē

+ curles

est ut statim aliqd iam gaudiu spi
ritualis pgustare incipiat: ne
si mens omno a delectacioe inma
serit aliena. qui semen aridum si
ne humore ad germe sapie no
possit coualesce. Sic ergo dina
gra aspirante. ut mens sic ab
stracta et terrenis desiderijs ex
uta. statim quasi insolita leti
cia pfundatur: et amplius a
maru cognoscat ee qd deseruit.
quo magis dulce sentit quod
inuenit. Hec hugo. Ex quibz
collige possumus. q quanto mag
sensus exteriores a carnalibz de
siderijs retrahuntur. tanto va
lidius sensus interiores et spi
rituales ad gustandum dina
et celestia conualescunt.

Desidero Ca. xi filius
Dei etiam scire: quot modis
spes siue qualitas co
templacionis varie. Pat
Scire debes: q tribz modis co
templacionis qualitas va
riat. Primo n. mo cotempla
cio agit mentis dilatacione:
scdo mo mentis subleuacione:
tercio mo mentis alienacone.
Mentis dilatacio e. qn spus
scus cor hominis ingreditur: et
p sua gram oms affcones car
nales siue seculares de ipa
mente eliminat: et cor mag
no ardore amoris dei inflama
tur ac etiam dilatat: modum tn
humane industrie no supgre
ditur. Mentis vo subleuacio
e. qn intelligencie viuacitas
diuinitus irradiata humane in
dustrie metas transcendit. n
tn i mentis alienacoe transit:
ita ut et sup sit qd videat. et

tamen ab assuetis penitus no
recedat. Mentis aut aliena
cio e. qn pnciam memoria me
ti excidit. et i pegrinu quendam
humane industrie statum transfi
guracoe transit. Prima species
cotemplacionis agit mentis dila
tacoe. Exclusis namqz vicijs de
cubiculo cordis et decenter vir
tutibz adornato. subintrat di
lectio dei. Qui vero deum dilig
et mandata eius seruat. vi
ciis resistendo et virtuose vi
uendo. illius mente deus libe
ter visitare dignatur: ac i illa
masione desiderat facere. Si
quis diligit me sermone meu
seruabit: et pater meus diligit
eum: et ad eum veniemus. et ma
sione apud eum faciemus. Cuius
vo cor omps deus p sua pnciam
sic visitat: illius mente diuini
amor inflamat: et exclusis oi
bz cupiditatibz feruens cari
tas dei oiam interiora aie occu
pat. et p sua dilecone dilatat
Talis vo p amore dei sic dila
tatus videt deum: qd contin
git. cum deus qui spus e visi
tans aiam pnciali adeo sen
titur: et intelligitur. Vn dicit
bts Bernardus. Oculus me
intelligencia mea. Vide go
deum dicimur: cum eius pnciam
i aia p intellectu utrumqz p
cipimus et sentimus. Cum
ergo sentis graciam: cognosce
pnciam. Na put dicit bts Bir.
Qui mente integ deum desiderat.
profecto iam hz quem amat. neqz
n. quisqz posset deum vere dili
gere: si eum quem diligit no haberet.
h Gregorio. Aia vo p graciam
sibi infusa senciens adesse

pñciã sui creatoris. sūū intui
tū et totū affectū dirigit in
ipm̄. i eo delectando et ipm̄ sup
oīa amando. In quo aūt ta
lis latitudo caritatis ē. fortit
crit ad viã mãdatorū dei. Vn
dicit ps. Viã mandatorū tuo
rū cucurri: cū dilatasti cor
meū. Ad hanc latitudinem
cordis hn̄dã. hortat dn̄s per
ps dicens. Dilata os tuū et
iplebo illud. Ac si dicat. Exten
de et dilata p desideriū sanctū
os tuū. cordis viz: et ego iple
bo illud. visitando et implen
do illud multiplici dono spūs
mei. Aiã vero deuo que sic a
dn̄o visitatur. habens et xti
nes illū in se. ipm̄ icuet p
cōtēplacione. amplerat p di
lectione. deosculat p deuocioē.
De hoc Richar de sancto vic
tore 4° libro ꝯtempla sic ait.
Deus audit viz ab aiã p r
uelacionē. videt p ꝯteplacioē.
deosculat p deuocione. astrigi
t p dulcedinis sue infusione.
Audit p reuelacione: donec
voce eius paulati inalescen
te. tota pstrepenciū tumul
tuacō sopiat. sola z illius
vox audiat: donec oīs illa
tumltuacō tandē turba dis
pareat. solus q cū sola ema
neat. et solū sola p ꝯteplacio
nē aspiciat: donec solite visi
onis aspectū pulchritudinis
q admiracione paulatim
aiã incalescat. ac tandē a
liqn tota icandescat; donec
ad veiã puritatē intraq
pulchritudine tota ꝯforme:
et ille interne hitacionis tha
lamus vndiq virtutibus

adornet. Tandē aliqn thala
mo adornato et introducto di
lecto. fiducia iã inalescente de
siderio q vrgente cū se vlteri9
iã cohibe non valet: subito i
oscula ruit: et impressis labijs
itime deuocionis oscula figit.
P deuocione sepe et multiformi
ter deosculat. dū interi cubi
culu sunt: donec itimus cue
sinus ad sūmã pace et tran
quillitate ꝯponat: donec ta
de dilecto int vbera collocato
ad ineffabile quanda diuic
dulcedinis infusione. i illius
desideriū liquescat: et sicut i
qui dn̄o adhēt vnus sps fi
at. Puto quia expta tanta
dulcedine et tā intima sua
uitate: de cetero iā nō possit a
nima illa pulsanti dilcō a
liquas molestias inecte. vl
vlla expectacioe fatigãc: Pre
senti cū sibi ipi omis mora ni
mis longa sit. et expectacio
videatur onerosa. Deinceps ut
arbitror ad hitacionis sue
introitū libent obseruabit:
ut ad dilecti susceptioē sp pa
ta sit. Sed quis iã pata sit
tūc tpis hmoi aduenīēte sus
cipe: nescio si et eq pata sit
et expedita vocanti occurre. Pu
to eni nō ee eiusdē felicitatis
suscipe venientē: et sequi vo
cante. Aliud ē cū ipō intro
ire: atq aliud ē cū ipo exire.
Ibi aiã ad separatim reuertit:
et cū dilecto suo vsq ad īti
ma cordis sui penetralia in
greditur: hic extra semet
ipãz ducit et ad sublimia ꝯ
teplanda sbleuat. Aliud nãq
ē eius introire: n se tota

i seipam collige. Aliud vero est
eius exire. nisi seipam erat se
metipam tota effundere. Sich
il itaque aliud e aiam cum di
lecto suo i cubiculu ingredi.
et sola cum solo morari. Dulce
dine qua perfruit. n̄ exterioru omi
obliuiscit. et i eius dilcone
summe et itime delectari. Se so
la cum dilecto videt. qm exterio
ru omi oblita. ex ipa con
sideracioe i dilecti sui dilcoe
desideriu suu purget. et ex
hijs que i intimis suis co
siderat. aiam suu i eiusmodi
affectu inflamat. et tum ex
maloru qm bonoru suoru osi
deracioe in graciaru actioe in
surgit. et hinc p ipensa gra.
hinc pro indulta venia in
time deuocionis victimas ex
solu. Usque i intimu dilecti
pducat. et i optimo collocat.
qm ex itimo affectu et sup
oia diligit. Cogita quod sit
quod i vita tua ardencius di
lexisti. arcius decepisti. quod te
iocundius afficiebat. ceteris
que oibus profudius delecta
bat. Considera ergo si eande
violeciam affcōnis. delectacois
que habudanciam sentis. qm i su
mi dilcoris desideriu iardes
cis. qm i eius dilcone requies
cis. Cum dubiu sit. quod intimu
illu tue affcōnis sinu nec
du teneat. si intime dilecti
onis aculeus aiam tua i
diuus affectib; minus penetrat.
tepidius exagitat. qm i alieis
affectib; aliqm penetre vel ex
agitare solebat. Et si tanta
pressius vel forte validiore di

lcōnis vel delectacois violen
ciam i intimis tuis circa dina
psenseris qm alias vmqm exp
tus fueris. Vide adhuc si for
te aliud aliqd sit i quo delca
ri vel consolari possis. Certe
qm diu possumus ex aliena qu
lequque re consolacione vel io
cunditate decipe. nondu audeo
dicere itimu ardentissimi a
moris sinu tene. Satage fes
tina trahe cum adhuc ad in
teriora tua et secreciora cordis
tui penetralia. quia quamque cuiusmodi co
cia. certe si aliena aliqua co
solaciones queris vel recipis. de
u tuu quiuis fortassis sume.
nondu tm singulare dilig.
Nondu g° i itima pducat. no
du i optio collocat. Si g°
no satagis introduce cum ad
intima tua. quo te creda pos
se sequi cum ad sublimia sua.
Certu g° signu t° sit quamque
es aiam. quod dilectu tuu minus
diligis. vel ab illo minus dili
geris. si ad theoricos illos ex
cessus nondu vocari vel vo
cante sequi nondu merueris h°
Richar. Animus siue spe
cies oteplacionis. agit metis
subleuacioe. agens cum pnicia
sui creatoris visitata. et ex
eius amore dilatata. pter f
uente caritate dei qua in se
sentit. vltra no valens se o
tine. mcior ac spiritali claritat
sursu se liberat. desideras il
lu vide a quo ta dulat vi
uificat et consolat. Cum vo
mens siue aiam sic sursu ele
uata. p feruidu amore x°
inheserit. incipit iux° brachia

Ca. xi

eius aliquo mō ꝯsopita: ut
nō solū delectabiliter ſ; et te
naciter deo inhereat. et qͥ vi
quadā abstrahat ab oīm vi
sibiliu sensu et memoria. sic
tā q nō plene sumet oblita
nec tā ve cōpos sit sui. iux
illud Canticor: Ego dormio
et cor meū vigilat. Est n̄ ta
lis iste sopnus sicut illoꝶ
q incipiut dormire. et tā vi
dent sibi ea que circa se fi
ut aliquo mō sentire et in
tellige: sed p̄ sopore nō aduer
tut. sic amor dei cū itellige
cia conditꝰ iebriat mente.
et ab exterioribꝫ abstractā
sua vtute deo conglutinat
et coniugit. et quāto amor ve
hemēcior et intelligēcia luci
dior. tanto validius mētem
i se rapit. quousq; tandem
oīa que sub deo sūt abiciat.
in solo diuine ꝯtemplacionis
radio libere figatur. licet
(velut) breuit i quoda coruscō lu
mīs celitus emicantis. qꝛ
corpus qd̄ corrupitr aggrauat
aīaz. et deprimit terena inhi
tacio sensū multa simul co
gitante. Sensus. n. homīs p
se pauca pt vix tenuit cogi
tare: subleuatus aūt a fla
tu supni luminis tanto plura
simul cōtuet. quāto sup se sub
limius eleuat. Sed corrup
cio tereni corpis et ve huius
vite occupaciones. deprimūt
aīaz et reuocat ad seipaz. ut
gemes cogat clamare cum
aplo: Infelix ego homo. qs
me liberabit de corpe mor
tis huiꝰ. Quāto n̄ plus mes

sobria ē ad ista inferiora et
huāna cogitanda et tractan
da. tanto plus a superioribꝫ et
celestibꝫ p deuocionis intima
elongatur. et quāto feruēciꝰ
ab inferiori memoria affcū et i
tellectu ad superiora sustollit
tanto pfectior est deuocio et
purior cōtēplacio. quia simul
pfecte nō pt vtrūq; eē · inte
ta q abiuicē sicut lux a tene
bris sūt diuisa. Nā qui deo i
hēt i lumine versat. q vō mūdo
ihet i tenebris ē. Et notan
dū, put dicat btūs Grego vi
moraliū. q mes cū i contēpla
cōe suspendit. cū circus an
gustias supas p speculacōis
vim deliberate aliquid itē
ꝯstancias rimat: stare diu su
p semetipaz nō pt. quia et
si hac spūs ad sūma euehit:
caro tā ipā adhuc corrupcō
nis sue ponde deorsū pmit
Vn̄ i libro iob dicat: Et cum
spūs me pnte trāsiret. Nobis
pntibꝫ spūs trāsit. qꝛ īuisibi
lia ꝯgnoscimꝰ. et tā hoc nō
solide ſ; rapti videmꝰ. Neq;
enī i suauitate cōtēplacionis
itime diu mes figit. qa ad
semetipaz ipā imensitate lu
mis reuerberata reuocat: cū
q intīma dulcedinē degustat
amore estuat ire sup semet
ipaz nitit. ſ; ad infirmitate
sue tenebras fracta relabit.
et mag vtute proficiens. vide
quia vide nō pt hoc quod ar
dent diligit. nec tā ardent
diligēt. nisi aliqtenꝰ videt. Nō
go stat ſ; transit spiritus:
qa supna lucē nob cōtēpla

inhiantibꝫ aperit. et mox inf
mantibꝫ abscondit De hoc
iterū btūs Gregoꝰ sup ezechie
lē sic ait. Sepe animus in
diuina ↄtemplacōē ita suspē
dit. ut iā se perpe de eterna
illa libtate quā oculus nō
vidit nec auris audiuit a
liq̄d p quandā ymagine le
tet. ſꝫ cū mozlitatis pondere
reūberatus ad yma relabitꝰ.
qꝰ quibusdā pene vinculis
ligatus tenetꝰ. Humana qꝫ p
pe mens cū supiora atqꝫ ce
lestia vtcūqꝫ in enigmate
cōspiat. iā de claustro hītā
cōnus corporee p subleuatā
cogitacionē erit. atqꝫ illū hu
militꝰ adorat cuius et vide
rꝫ nō valet: iā tamē eius
potenciā p illuminacionē spē
rimatꝰ. hec Grego. Ubi
sciendū qꝫ sancta aīa cū ad
supiora contēplanda suble
uatur. puula ibi facta mōa
statī ad inferiora rlabitꝰ: et
postmodū ex meōria illoꝝ q̄
vidit suauit pascitur. de h
btūs Bernarꝰ. Aīa q̄ prius in
scola humilitatis sub magro
filio dei ad semetipam intrē
et se ↄgnoscē didicat. et de sco
la humilitatis duce spū puē
nit ad cellaria caritatis. deīn
suffulta florībꝫ et stipata malis.
in virtutibꝫ et bonis morībꝫ
ad rgis tuē cubiculū digne ad
mittitꝰ cuius amoē languitꝰ.
ibi modicū qꝰ hora media silē
cio facto ī celo intꝰ desideratos
amplexus suauitꝰ quiescens
ipā quidē dormit ſꝫ cor eius vi
gilat: quo vtiqꝫ interī verita
tis archana rimatꝰ. quoꝝ
postmodium meōria statim
reditura pascitur Felix enī

ista hora: ſꝫ pua mora Ibi vi
det ineffabilia: carpit inuisibi
lia. hec Ber. Unde eciā deuo
ti viri quociens mente ī ↄtēpla
cōē eleuati. de incircūscripto lumi
ne furtī aliq̄d et tenuitꝰ attin
gūt: tn̄ statī ad semetipos re
uersi ab ea luce quā viderūt
ad suas tenebras suspirando
redeūt. Et ad btūs Gregoꝰ tangꝰ
exponens illud Gen. Jacob ī
via angelū inuenit. et cōtra vir
luctabatꝰ cū eo. sic dicit. Is q̄
certat ī luctamine: aliqn̄ se
supiorē aliqn̄ eū cū quo ↄten
dit inferiorē inuenit Est enī ↄ
tēplatiua vita magnacitatis
ↄtencio. cū sese contemplator
ad celestia erigit: cū in rebus
spualibꝫ animū tendit. cū trāns
gredi nititꝰ omē qd corruptibi
le videtur. cū sese angustat vt
dilatet. et aliqn̄ vincit quidē
reluctantes. tēbras sue cecita
tis exsupat: vt de incircūscripto
lumē quiddā furtī et tenuitꝰ
attingat: ſꝫ tn̄ ad seipaꝫ ↄti
nuo reūberata ruerit: ab
ea luce ad quā respirando trā
sit ad sue cecitatis tenebras
suspirando redit. Quasi ergo
vincatꝰ angelus. qn̄ intellectu
intimo apprehenditꝰ deus: qa
itelligendo et senciendo de incī
scripto lumē aliq̄d degustat.
Cū eciā vincitꝰ homo: qn̄ sub
tracta itima luce nolens rru
tens qꝫ ad assuetas tenebras
rdit. Si igitꝰ ad pentes pprios
ī ad scōs in celo redire cupiꝰ:
teneamꝰ ī via angelū ut sua
uitate itima apphendamꝰ deū
Tenentes vō angelū vno clau
dicamus pede et fit nerui a
refacto: p qd intelligitꝰ carliū
desidēioꝝ repressio siue extinctō.

Omps cu̅ deus cu̅ ia̅ p desiderium et intellectu̅ agnoscitur. oc̅z
in nobis voluptatem carnis r
stringit. et qui prius quasi duo
bz pedibz innitentes et deu̅ vide
bamur que̅ et secl̅m tene̅. post
agnitione̅ suauitatis dei vnus
i̅ nobis pes sanus manet atz
alius claudicat. quia nece̅ e̅ ut
debilitato in nobis amore seculi
solus conualescat amor dei. vno
claudicamus pede. quia du̅ cres
cit i̅ nobis fortitudo amoris
interni infirmatur procul dubio ex
ternus fortitudo. quia ois qui clau
dicat vno pede soli innititur q
sanu̅ hz. quia cui terrenu̅ deside
riu̅ ia̅ arefactu̅ fuit. i̅ solo pede
amoris dei tota virtute se susti
net et in ipo stat. quia pede a
moris seculi que̅ pone in terra
consueuerat ia̅ a terra suspen
su̅ portat. Hec Grego. ¶ Et
sciendu̅ q etia̅ diuerse st̅ deuo
cionu̅ species. de quibz sacra scriptu
ra nomina diuersa ponit. ut
st̅ iubilus. ebrietas spus. lique
factio aie. et spualis iocundi
tas. Iubilus vo quid sit, ondit
bts Grego. xxviij moral. sic
dicens. Iubilus dicit qn̅ ineffa
bile gaudiu̅ mente concipit.
qd nec abscondi possit nec ser
monibz aperiri. et tn̅ quibusdam
motibz prodit quamuis nullis pro
prietatibz exprimat. Unde Dauid pro
phe. inuitans electoru̅ aias tantu̅ gau
diu̅ mente concipe quantu̅ sermone
no̅ valet aperire. ait. Bts populus qui
scit iubilacione̅. Non enim ait q
loquit. sed qui scit iubilacionem.
qa sciri quide̅ iubilacio mente pt.
s dico exprimi no̅ potest. Senti
p illa̅ quippe qd vltra sensum

A

e. et cui vix ad hoc contemplan
du̅ sufficiat consciencia sentientis. qn̅
ad hoc exprimendu̅ sufficeret et
lingua dicentis. Hec Grego.
Iste aut̅ iubilus nasci solet ex
sancta meditacione. deuota oracione.
ac cordis iocunditate. q de consci̅e
procedit puritate. De hoc bts
Bernardus sic dicit. Renuat con
solari aia̅ tua. nisi in deo viuo.
Hec enim consolacio e̅ suauissimus
radius quo aia̅ p excessu̅ ca
pitis eleuat. cu̅ meditacione
exardescente et oracione inualesce
te. De tali enim meditacione et oracione
nascit et contemplacione. i cordis iu
bilus quida̅ mellifluus et cor
dis risus. que nemo scit nisi q
sentit. nemo sentit n̅ qui expertus
e. qui cito pertransit. felix hora. s
breuis e̅ mora. Narrant experti q
dico. qui hec magis experiencia di
dicerunt qm in corde. quia cu̅ fer
uor cordis admiscet ardori me
ditacionis. erumpit ille contemplaci
onis radius de media caritate
qm spes electri. hoc e̅ de medio ig
nis. suspiriorum sz consciencie iubila
tis. Hc Bern. Ubi notandu̅
q sancti viri scd̅m dictu̅ Cassiani
felicitatis sue gaudia ta̅ in pnti
acceperunt q in futuro. In pnti
quide̅ p iubilu̅ iocunditatis inte
rne. In futuro vo p plenitudine
btitudinis sempiterne. Hc Cassi.
Hunc iubilu̅ suauissimu̅ beatus
Bernar. desiderabat hic. cu̅ sic
dicit. O si veniat sup cor meu
facies illa que videtur i iubilo.
quid dulcius. qd suauius. quid
ve iocundius. In me epulare dne
ihu xpe. et post epulas reclina
sup aiam serui. si primus no̅ g
uor. si grauior no̅ lassor. Iugu̅ enim
suaue e. et onus tuu̅ leue. Hec
Bernar. ¶ Ebrietas aut̅ spus

B

pt dici quelibz amoris et mag
ni gaudii deuocio. ex qua quasi
ex vini fortitudie feruor spiri
tus i tm excrescit. q se intra se
cohibe no valet. Unde Apli. sci
spiritus feruore estuantes: musto
pleni dicebant. De hoc p Job sic
dicit. Venter meus qi mustum
absq spiraculo. qd lagunculas no
uas disrupit. Nouas dicit no dic
veteres. quia veteribz cordibz no in
funditur talis deuocio sicut no
uis. scz i nouitate vite ambula
tibz. Vel nouas dicit. quia talis
feruor sps. nouis et nondu circata
tis mentibz nup infusus. minus
valet sese cohibere. qn erupat i
iusitatos gestus voces vel sin
gult. sic vinu nouu i vase ebul
lit. qd iueteratu quiescat. Nec
eciam miru si ex magna sps hy
laritate. qua sps sanctus cordi
infundit aliqn erupit i aliq
apta hylaritatis indicia. vel
si qnq singultibz et fletibz apns
impare no valeat. et hmoi in
tne deuocois motus abscondere.
cu videamus aliquos sepe ex stul
ta leuitate a risu et insolentibus
cachinis no posse cohibe se. eciam
vbi pudor huanus impat dis
ciplina. Et aliqn ex humana
tristicia aborta. no possit fle
tu ho quis libent' faceret ip
care. Cu n scptu sit Deus ig
nis cosumens e. et deus cari
tas e. Ergo quid miru. si fer
uor diue caritatis infusus
cordi. totu homiez commouet. si
ut pdictu e leuitas et tristicia
tanta vim i homie opari pt.
Sta cor diui amoris gaudio vl
diue fruicionis desiderio infla
matu i se dilatat et extendi
tur. et quasi inter angustias

pectoris se capi no sufficiens. ppt
ardoris violenciam ext' se eru
pit. et amoris magnitudinem
que i se continet p exteriora in
dicia euaporat. Liquefacto
vo aie aliud no videt' e. n
quedam emollicio a sua duricia.
p quam flexibilis redditr et volu
taria ad amandu deu. et liques
cens ad diue virtutis recipiendu
impressione. ut sicut liquor li
quori ita spus dei spui hois
influens misceat. misceat et v
nus fiat spus aia cu deo. De hoc
Orasius sup cantica sic dicit.
Aia viri dicit liquefacta. du
in dulcedine diue gracie celitus
fuit resoluta. et suo dilecto af
fixa. et iseparabilit' annexa. hc
orasius. Unde secudu dictu
Origenis. Diue consolacois
felicissimus effectus. e liqfactio.
Liquescit enim mens du deuo
cone mollescat. ut sponsus i
ea suauit' cubz. et nichil duri
ei obsistat. Liquescit du deuo
cione calescit. ut dilectus in
ea calore diui amoris inueni
at. et qi quidam contactus spiritua
lis fiat q maximam delectaco
ne generat. Liquescit du de
uocione superfluit. ut deus solus
solu dominiu et plenu in
ea obtineat. tuc ois motus.
ois rusus. ois ipetus eius.
feliciter i eternitate terminat.
hc Orig. Et btus Bern
sup Can. exponens illud
Aia mea liquefacta e. sic ait.
O dulcis confabulacio dei i aia.

que sine ligua et labiorū for
mat^r strepitu. et sine aure p
cipitur ī silencio: sol^9 q loq^t: et
cui loq^t audit. et alienus exclu
dit^r: quorū vtute et auditu
corda liquescūt liquescendo
deficiūt ab eo qd' fuerūt: et
deficiendo pficiūt ī eo ī quē
c fluūt. h^c Ber': Spūalis aūt
iocunditas dici pt gaudiū
qdlibz ī spū sancto qd' a spū
sancto īfundit^r: quo gaudz
aīm^9 ī deo pro pceptis bene
ficijs vel promissis. Notā
dū q spūalis noticia du
pliciter accipit^r: gnālit' et
spēalit'. Gnāliter. qñ est
gnālis motus gaudij in
spū sancto. ex intuitu bñ
ficiorū dei et fute glē ac
bonitatis diuine. Spēalit':
qñ ē quedā mētis hylari
tas et confidencia bona ad
deū. ex bono ꝯsciē testimo
nio reddens hoīez beniuolū
et deuotū ad oīa agenda et
sufferenda pro deo. et omīa
que dei st' diligenda et pro
mouēda: Ideo bis dicit Apls.
gaudete ī dnō sp. itez dico
gaudete: pmo gnālit'. scdo
d specialit'. Tms ergo dcur
sis: videndū ē de tcio mō
cōteplacōnis. Tercius mo^9
siue species conteplacōis
agit mētis alienacōe. Mē
tis aūt alienacio ex t^ri cā
bꝫ processū. Aliqn n. agi

p magnitudine deuocionis:
nōnūq p magnitudīe ad
miracōis. mēdū etiā p mag
nitudīē exultacōnis. Hos tres
mōs Rych' de scō vict' ī qnto
libro de cōteplacōe declarat:
ita dicens. Tribꝫ de causis ī e
mētis alienacionē abducim^r.
Nā mō p magnitudīē deuocōis:
mō p magnitudine admira
cōnis: aljō p magnitudīē ex
ultacōis fit. ut semetipam
mens hoīs nō capiat: sꝫ sup
semetipaz eleuata ī aliena
cionē transeat. Magnitudīē deuo
cōis mens huāna sup semet
ipam eleuat^r: qñ toto celestis
desiderij igne succendit^r: ut
amoris intimi flāma vltra
huānū modū excrescat: que
aīaz humanā ad cere slitudi
nē liquefactā a pstino statu
penitus resoluat: et ad instar fu
mi extenuatā in supna eleuet et
ad sūma emittat. Magnitudīē
admiracōis aīa huāna supra
semetipam ducit^r: qñ diuino lumīē
irradiata. et in sūme pulchritu
dinis admiracōe suspensa. tā
vehemēti stupore concutitur.
ut a suo statu funditus excuciat^r:
et in modū fulguris coruscantis
quāto pfundius p despcm sui ī
mēse pulchritudinis respcū ī ima
decidit: tanto sublimius. tāto cele
rius p sūmorū desideriū reuerbe
rata + sup semetipaz rapta ī sub
limia eleuat^r. Magnitudīē
iocunditatis + exultacōnis mēs
hoīs alienatur: qñ ī intima

illa interne suavitatis habundantia
potata, post plene inebriata, quid sit,
quod fuit penitus obliviscatur, et in
alienationis excessu, tripudii sui
nimietate traducatur, et in super
mundanum quendam affectum, sub quo
dam mire felicitatis raptu transfor
matur. Quamdiu igitur hujusmodi ex
cessus in nobismetipsis non senti
mus, quid aliud de nobis sentire de
bemus nisi quod minus diligimus?
Si enim quisque es plene perfecteque di
ligeres, forte dilectionis tue nimi
etas, estuantisque desiderii anxie
tas, in ejusmodi te rapiet excessus,
quales tibi expresse descripsimus.
Jam sane si divina dilectione plene
dignus extitisses, si tanta digna
tione te ydoneum exhibes, forte tan
ta luminis sui claritate intelli
gentie tue oculos irradiaret, tan
ta interne dulcedinis sue suavita
te cordis tui desiderium inebriaret,
quod teipsum super teipsum (met) raperet, et per
mentis excessum in superna eleva
ret. Hos autem anagogicos exces
suos modos, mistice quidem de
scriptos in Canticis canticorum inveni
mus. De primo quidem recte illud
intelligitur quod dicitur: Que est ista
que ascendit per desertum sicut virgula
fumi ex aromatibus myrre et thuris et universi
pulveris pigmentarii. De secundo: Que est ista
que progreditur quasi aurora consur (ista)
gens. De tertio: Que est que ascendit
de deserto deliciis affluens, innixa
super dilectum suum. Hec Rycharus.

Nunc de unoquoque modo ipsius excessus men F
tis dicendum est in speciali. Et primo excessus men
tis ut dicit Richardus in eodem libro fit ex desi
derii anxietate et devotionis magnitu
dine. Fumus autem supersurgit de igne. Quis autem
neget amorem spiritualem ignem esse? Recte itaque
illa mentis in superna elevatio que ex fervore
dilectionis oritur, fumo ni fallor comparatur. Quid
autem intelligimus per thuris fumum nisi devote
mentis desiderium? Anima ergo quando in superna
elevatur et ascendit, quando dilectione fervet
et in hoc ipsum urgente suum eum deside
rium per semetipsam rapit. Est autem virgula
ut omnis novit et gracilis et recta. Ut
ergo virge gracilitudinem in se trahat ascensio
tua, sit anxium sit vivum desiderium
tuum surgens ex intentione recta. Sit autem per
mirram carnis contritione, per thus vero cor
dis devotione, per universum vero pigmen
tarii pulverem virtutum omnium intelligamus
consummationem. Attende quomodo hec omnia in eandem
summam concurrunt: hec omnia per se facile
intelliguntur. Nam hujus summatis consistit unus
quisque caritate plenus: cetera virtutum insig
nia non tenent non potest. Sicut enim apostolo credi
tur: consummatio virtutis est caritas. Illud
sane nondum cernitur summum tunc veraciter
quando fumus per desertum ascendit, quando affirm
suum in celestis sponsi desiderium accendit.
Major autem sed quantum ad meritum vi
detur esse mentis elevatio illa, que sua
vitate quidem gratia surgit ex intentione et
intensione, que magis illa que surgit ex
sola ~~ex sola~~ revelatione vel aliqua
inspiratione divina. Ut ergo dig
na invenias quando oportet primo quod per de
sertum ascendere. Verumptamen ut eadem
ipsa velut virgula fumi fiat quibus per
desertum fieri incipiat, oportet ut super
ipsum desertum assurgat. Alioquin mens
ipsa in mentis excessum non rapitur
nisi super semetipsam elevetur, nisi se
metipsam in primo deserat, et semetipsam
descendo desertum faciat, quo deserto
in more fumi magis magisque in subli
mia transcendat. Solet enim hujusmodi men
tis excessus fieri magis ex sola desiderii
fervientis estuatione quam ex adjutrici
sibi divina revelatione. Sic enim fit ut
spiritualis iste ignis et incorporeus di
ne dilectionis eandem vim non obtineat
in spiritualibus quam ille ignis corporeus

Ca. xi

in rebus corporeis habe᷑ ↄsueuit. Nam
noui9 ꝗ ignis iste corporeus i vase ꝗui
modico liquore ꝑfusus opari solet. Pmo
quidē īcipit liquorē ipm̄ abymis cute.
postea vero nūc ī hanc nūc ī illā. nunc
sursū nūc deorsum iactat. et paulatī
ad supiora attolle᷑. totūꝗ vas ex quouis
modico vsꝗ ad sūmū īplē. tandē at sup
ipm̄ attolle᷑. et cū violētia quadā ītēiora
euacuare et foras effundē fortiꝰ ꝗ cuīe.
Sic sane animus huanus dīno igne suc
census. id sepe ī se ipo ↄt̄ semetipm̄ feruens
et fremens. estuans. sibi ipi irascens. se
ipm̄ despiciens. sibi ipi vehemēt īdig
nans. semetipm̄ vehementer ↄculcans. su
mis hyans. et cū cuiusmōi estu diu ag
itur. dū p inferiorū ↄtēptū ab ītimis
repellit᷑. et p supiorū desideriū ad su
piora trahitur ad supiora. Fit sepe vt
impetu spc̄ īterpellente desiderio. ꝗ
semetipm̄ et supra semetipm̄ eiectus
sui ꝗ penitus oblitus. et in extasi sub
leuatus. totus in supiora rapit᷑. In hūc
modū celestis desiderij ardor cū vehe
ment᷑ exestuat. aīam huana dīno a
more fixā sup̄ semetipām leuat.
Hec rich. Cum igitur diuino amo
re sic attendūt᷑. et sup̄ semetipos ad
illa supiora rapiuntur. hij procul du
bio ab omnibus vicijs et malis mo
ribus se exuūt. sclm cū mūdi cupi
ditatibus ↄtēpnūt. et spe ad īuisi
bilia se extendūt. De talibus vbs
greg᷑ sup cant. exponens vba sup̄9
premissa. inꝗ Que ē ista ꝗ ascēdit
p desertū sicut virgula fumi. sic ait. Inde
serto itaꝗ aut ī hoc mūdo ūta sine
queꝗ aīa sc̄a viuit. dū a regno celi
ūt bestias demoēs degit. Hec et si
oīno a sponso non deseritur. tn̄ ꝗ
diu ī carne est nōdū ad certā ei9 vi
sionē admittit᷑. dū ab eo p exilia ꝗ
tēptaciones ꝑegrinatur. et quia ad
huc cū eo non regnat. deserti ab eo
sibi videt᷑. Ob hoc semp laborat vt
ascendat. vt quē valde diligit ma
gis ac magis sentiat. et qm̄ ꝑfc̄e
eū in deserto non tenet. ab ipo ei9
desiderio se refiat. vt sic in via robo
rata. qn̄ꝗ ad hoc qd diu ↄcupiuit
ꝑueniat. Sūt enī non nulli ꝗ dū
omnia visibilia fastidiūt. mente in
celestia erigunt᷑. et ꝗ ī infimis nichil
ē quod eis dulcescat. ↄcupiscunt totū
cor ad supna ↄūtunt. Hij ab oībus ma
lis se exuūt moribus. ꝗ cū sū mūdi cū
cupiditatibus ↄtēpnūt. spe ad īuisibi
lia tendūt. et quo āplioꝝ desiderio ill᷑
ihiēt. eo magis ac magis moleste
corrupcionem ferūt quam hnt. Hij
nimirū p desertū ascēdūt. qa dū ī ho
mūdo īnt᷑ teptaciones viuūt. quo
amplius dū hic morant᷑ deseri metuūt.
fortius ista deserūt et aggrediuntur.
ī quibus dū fuerit. nichil amplius
qd eos amoueat tīmuit. Hn̄ aūt sicut
virgula fumi ascendē dicit᷑. nō autē (fumus)
quarulibꝫ ꝗ ꝗ ēē iste dicatur. sed ex
aromatibus mirre et thuris. et vi
ūsi pulueris pigmentarij ēē dedāt.
Mirra quippe mortuorꝫ corpa condi
untur ne putrescant. thura vero
attenduntur vt redoleant. P mir
rā ergo carnis mortificacio desig
natur. p thus oronū mūdicia itel
ligit᷑. Sc̄a igitur aīa carnē suā a
putredine viciorꝫ mortificat. dū
oēs voluptates mundi p ↄtinēcia
abnegat. vt et post iudiciū a corrup
cione etēna libera ꝑmaneat. Cū ve
ro ad celestia maiore desiderio as
cendit᷑. et a cordis cubiculo oēs cogi
taciones supfluas abicit. ꝗ turibu
lū cor suū corā deo facit. ī quo cū di
lcōne et vtutes ↄgregat. ꝗ carbo
nes in turibulo coaptat. ꝗbus sēp aī
mens ī ↄspcū dī igne caritatis ac
cendat. dum ꝗ ferventes ꝗ mun
das orōes ad dn̄m emittit. ꝗ fumū
aromatū ex thuribulo educat.
vt corā dilcō suaue redoleat. ꝗ pxi
mos ad eius amorē p bō exa ↄcitā
re nō desinat. Hec greg᷑. De mētis
etiā alienacione et fcu que tales
assequūt᷑ ꝗ huiusmōi gra potiunt᷑.
rich de sc̄o victore sic ait. Cū p ↄte
placōis dulcedinē sup nosmetipos
rapimur. quodā ꝗ suauitatis vi
nā sup mentes īebriamur. et hūa
nū quoddam sensū excedentes ī diui
nū quēdā affcm̄ a nobmetipis alie
namur. Nichil in hac vita hac dul
cedine iocundius sentitur. nichil
sic aīm ab amore mūdi sic elongat.
nichil ita mentē ↄt̄ teptaciones
roborat. ꝗ celis gustus īebriauerit.

G

ad om̄e opus et om̄e laborē hylarescit. laborat nec lassessit. festinat nec deficit. dolet n͛ sentit. lacessitur ꝛ nescit. irridetur et nō aduertit. Hec rich. Et hec de mentis alienacōe q̄ surgit ex deuocionis magnitudine. ¶ Modo videndū ē ī speciali de mentis excessu. q̄ euenire solet ex admiracionis magnitudine. De hoc idem rich. ī 5ᵗᵒ libro de cōtemplacione sic ait. Quis nesciat īn admiracione fieri. cū aliquid cernim⁹ p̄t spē et sup̄ estimacōnē. Nouitas itaqꝫ visionis et rei vix credibil' adducere solet admiracionē mentibꝫ. qn̄ aliud incipit videri quod vix possit credi. Hic mentis excessus bn̄ describit' ī eo quod dicit. Que ē ista que progreditur q̄si aurora cōsurgens. Aurora siquidē paulatī eleuatur. eleuando dilatatur. dilatādo clarificatur. sed miro mō dū tandem ī diem desinit. p̄ promocōis sue incremēta ad defectū venit. vt vn̄ accipit vt maior sit. tandē ex eo ei accidit vt om̄no non sit. Sic itaqꝫ huāna intelligencia. diuino lumine irradiata. dū intelligibiliū cōtemplacōe suspenditur. dū ī eorꝫ admiracōe distendit'. q̄nto semp̄ ad alciora et mirabiliora ducitur. tanto ampli⁹ tāto copiosius dilatat'. et vn̄ ī īfimis remocior. ī semetipsa purior et ad sublimia subtilior inuenit'. Sed ī ei⁹ modi sublimacione dū mens huāna sup̄ alciora crescit. dū diu crescendo tandē aliqn̄ huāne capacitatis metas trāscendit. fit demū vt a semetipsa penitus deficiat. et ī sup̄mundanā q̄dā affectū trāsformata tota sup̄ semetipam eat. Et sicut matutina lux crescendo desinit. nō quidē ēe lux. sed ēe lux matutina. vt ipa auroram iā sit aurora. nō. Ita huāna ītelligencia ex dilatacōis sue magnitudine qn̄qꝫ accipit' vt ipa iā nō sit ipa. nō q̄dē vt nō sit ītelligencia. sed vt iā nō sit huāna. dū mo mirabili. mutacōe q̄ ī conp̄hēsibi efficitur. plus q̄ huāna. dū glriā dn̄i speculando. ī eandē ymaginē trāsformatur a claritate ī claritatem tāq̄ a dn̄i sp̄u. Et nōndū si vas aq solis radio supponas. ipam mox aquā videbis luīs splendorē ex se sup̄iora

ad.

trāsfunde. et claritate quidē absqꝫ calore cī in summa leuare. Et quid ē aq̄ nisi cogitacio huāna. que semp̄ ad īferiora labitur. nisi sub discrecōis magne moderamīne cohibeatur. Aqua in vase collacta. cogitacio meditacōi intenta et p̄ intencionē defixa. Aque collecō. cordis meditacō. Cuiusmoi aq̄ solis radius se infundit. qn̄ diuina reuelacio meditacionū occurrit. Sed cū aqua radiū ī se sup̄ni lumis accipit. fulgorē quoqꝫ lumīs et ipa ad sup̄iora emittit. et mirū ī modū illuc vtiqꝫ radiū lumis ex se leuat. quo ipa p̄ se nullo mō ascendere valet. et cum tāta sit dr̄ia aq̄ ꝛ lumīs. radiū cī tn̄ quem de se lumīs emittit nō sue similitudinis imprimit. ita vt tremulū tremula. quieta que tum. purior puriorē diffusior diffusiorem effigiat. Lux hanc sane similitudine cum inaccessibil' illo et etnū lumīs reuelacio. cor hoīs huīanū irradiat. huāna ītelligēciā sup̄ semetipam p̄mo sup̄ oēm huanū modum leuat. ꝛ illuc intelligencie radius. diuini lumīs īfusione admiracionis q̄ reuerberacione de ymis ad summa resilit. vbi nulla p̄spicacio. nulla artis industria. huāna rōcinacio ascendere sufficit. et quo melius mētē hoīs diuine claritatis splendor profundius penetrat. eo alci⁹ sup̄ioris sui magnitudine excussa. et p̄ extasim subleuata ī diuinorꝫ archanorꝫ sublimitatib⁹ sublimi⁹ resultat. Illud aūt om̄no cōstare dēt quia quanto plenius atqꝫ p̄fecti⁹ ad intimā aīm⁹ pacē atqꝫ trāquillitatem cōponē se p̄ualuerit. tanto firmius tanto tenaci⁹ in hac sublevacōe. summe luc̄ cōtēplacionē adhēbit. Et procul dubio q̄nto purior ad integritatē. quanto diffusior ad caritatē. tanto p̄spicacior tanto capacior inuenitur. ad sup̄mūdanorꝫ ꝛ supcelestiū cōtēplacionē. Hec rich. Ita vero tam excellens cōtemplacio q̄ in extasim et ī excessum mentis p̄ducat. requirit cor mūdū et bn̄ purgatum

Ca. xi.

Quod affirmat beatus bernardus dicens
Capitur et maxima contemplacio est
amiracio maiestatis. Hec requirit
cor purgatum a viciis liberatum atque
exoneratum a peccatis ut se facile pos
sit ad supna levare ut interdum per ali
quas morulas stupore et extasi sus
pensum teneat admiratem hec bernardus.
Cum ergo sic a semetipso alienatur
ea que interi in spiritu cernit verbis exp
rimere non valet. De hoc beatus greg.
Cum dei marie maiestatem miram
cum in contemplacione eius obstupescen
do obmutescunt plus mussitare cupie
tes quam verbis exprimere valeant non inve
nientes verba ydonea ad ea sub
lingua exprimenda hec greg. Hic e
cia mentis excessus sive alienacio
figuratur per reginam saba que vi
dens sapienciam salomonis non habebat
ultra spiritum quod exponens richardus
de sancto victore de anima devota ac contempla
tiva in v libro de contemplacione sic ait
Regina austri a finibus terre venit
audire sapienciam salomonis. Que e
ista regina nisi quelibet anima sancta
sensibus et appetitibus carnis co
gitacionibus et affectionibus mentis
fortiter presidens et summi regis
veri quam prorsus salomonis dilectione
fervens undique desiderio ardens
Huiusmodi regina summe sapiencie re
gem propositis enigmatibus et fre
quentibus interrogacionibus inpetit
quam qualibet anima devota de divino adiu
torio presumens iuxta grande veri
tatis studio vehementer insistat. Audit
quod querit quando et illa que ex propria industria
non sufficiat sepe inter orandum suspiria ex di
vina revelacione cognoscat. Videamus
adhuc quid de hac regina dicatur.
Videns autem regina saba omnem sapienciam
salomonis et domum quam edificave
rat non habebat ultra spiritum. Prius quidem
audit postea videt et intelligit
tandem autem obstupescit et deficit. Inter
rogat quod discat contemplatur quod
miretur stupet ut mente excedat. Pri
mum est meditacionis secundum contemplacionis
tertium est extasis. Ex quibus gradibus
sublevatur animus humanus. Mediacione

profecto surgit in contemplacione
contemplacione in admiracione admira
cione in mentis alienacione. Manifestum
est ergo quod ex magnitudine ad
miracionis incidit homo in excessu
mentis. Quid enim aliud illi fuit
spiritum non habere nisi mente exce
dere vel unde ei hoc accidit nisi ex nimi
a admiracione. Quo queso regina
ista sine spiritu fuit nisi quod spiritus eius
a semetipso alienatus fuit. Sed illud
hoc in loco in memoria venit quod
iohannes dicit Ego inquit iohannes fui in
spiritu. Ecce iohannes in spiritu esse testa
tur et regina austri spiritum non habere
asseritur. Ubi nondum quod hoc est
spiritum in spiritu esse semetipsum intra se
metipsum totum colligere et ea que circa
carnem seu ea que in carne ge
runtur interi penitus ignorare
Spiritum autem sine spiritu esse est semet
ipsum ex semetipsum et supra semetip
sum totum fundere et que sub ipso vel
in ipso fuit omnino iterum ignorare et in
illud divinitatis archanum totum intrare.
Nonne in spiritu spiritus esse tunc recte asse
ritur quando exteriorum omnium obli
viscitur. Pariter et ignarus eorum omnium
que in corpore corporaliter aguntur
et illis solis interest per memoriam vel
intellectum que in spiritu vel ex spiritu ac
tuantur. Cur non et recte dicitur
spiritum semetipsum non habere quando
incipit a semetipso deficere et a suo
esse in supramundanum quendam et statum
vere plus quam humanum transire. et mi
rabiliter transfiguratus spiritus ille ab huma
no videatur in divinum deficere.
Iam tempore iam non sit tempore eo dumtaxat
tempore quo domino incipit anima inherere.
Qui enim domino adheret unus spiritus est
cum eo ait psalmista. Pro qui huiusmodi
est deficit in salutare tuum anima mea
In spiritu usque est qui summum mentis
ascendit. Et quasi a suo spiritu defi
cit qui summum mentis transcendit.
hec richardus. Tercio videndum est
de mentis excessu qui evenire
solet ex magnitudine exultaci
onis de quo idem richardus in eodem
v libro sic ait. Restat tercio loco
ondere quo ex iocunditatis exul
tacionis quam magnitudine mentis

excede. humana soleat in extasim mode et se
metipam. Hic sane excessionis videt
modus michi satis convenienter expres
sus in illis verbis. Que est ista que as
cendit de deserto deliciis affluens
innixa super dilectum suum. Si per desertum
hic intelligatur cor humanum quis
erit iste de deserto ascensus: nisi men
tis humane excessus. Ubi de deserto
humane animus ascenditur: cum super semet
ipsam mentis alienatione transcendit:
cum semetipsam in ymo deserens. et
ad celum usque pertingens. In solis divi
nis totum per contemplationem et devoti
onem immergit. Sed huius ascensionis
causa competenter annectitur. Ideo quia hec que
K ascendit deliciis affluens describitur.
Quid est deliciis affluere nisi spiritua
lium gaudiorum plenitudine affluere.
Quid igitur est hec deliciarum affluentia:
nisi vere et interne suavitatis ha
bundantia. celestis quedam. ubertim in
fusa leticia. Hanc deliciarum copiam
sicut verum gaudium fallaces divi
tie exhibere nunquam possunt. alioquin fal
laces non essent. si veras delicias et
earum affluentias veraciter exhibe
rent. Has sane exteriores falla
ces quidem divitias etiam impii habere
possunt. quia verum tamen gaudium omnino habe
non possunt: nisi forte mendacem
eum faciamus. qui per prophetam veraciter con
testatur dicens. Non est gaudere
impiis dicit dominus. Quoniam ergo itaque
interius veris quidem deliciis cares: etiam
si exterioribus divitiis habun
des. cum propheta veraciter psallere potes:
quoniam inops et pauper sum ego. Hanc
itaque deliciarum confluentiam. verorumque
quidem habundantiam gaudiorum. non
est unde sperare debeas. non est unde
habere valeas: nisi ex illa inter
ni animi iocunditate divinitus in
fusa dulcedine. Que est ista inquit
que ascendit de deserto deliciis
affluens: non dicit delicias habens
sed deliciis affluens: eo quod non
quelibet harum deliciarum experientia:
sed earum affluentia huiusmodi
ascensus qui de deserto fit gig
nit atque perficit. Constat autem
quod quantumcumque proficiat: has deli
cias in hac dumtaxat vita omnino

habere non possit. Ego itaque tempore quo
huiusmodi affluentia animam caret: ad hunc
de quo modo loquimur ascensum assurgere
non valet: quia in suo ascensu deliciis
affluere oportet. Puto autem quod aliud sit
affluentie ascendere et ascendentem affluere:
sicut aliud est affluentiam esse causam
affluendi. Deliciarum itaque affluentia
ascensionis tunc causa existit: cum ex illa
divine dulcedinis infusione. quam
in intimis sentit: seipsam anima sua pre gaudio
et exultatione non capit: tanta vero ex
ultationis et iocunditatis sue mag
nitudo eam ex semetipsam effundat.
et super semetipsam rapiat. Sit sane
sic vehemens intensa quod leticia
dum super humanum modum excrescit
hominem super hominem attollit: et super
humanum sublevatum in sublimibus sus
pendit. Huius sane rei formam in
piscibus videmus. Nam pisces dum
in aquis ludunt: super aquas exiliunt
et nature illius terminationis sue terminos
excedunt: dum seipsos vel ad modicum
per aera suspendunt. Sic procul
dubio anima sancta dum interno quodam tripu
dio sui applausu a semetipsa exul
tatur. dum super semetipsam in mentis
alienatione urgetur. dum celesti
bus tota suspenditur. dum angelicas
spectaculis tota immergitur: nature pos
sibilitates tunc supergressa vi
detur. Nec autem totam cordis ex
ultationem vel sublevationem de
suis viribus presumat: vel suis
meritis ascribat. Constat sane
non meriti humani: sed muneris
esse divini. Unde et illa quecumque est anima
quam de deserto ascendisse describitur:
dilecto suo innixa perhibetur. Quid
est ei dilecto suo inniti: nisi virtute il
lius non propriis viribus promoveri:
Quid igitur est illi dilecto suo inniti:
quam de propria virtute pro hac parte ni
chil omnino presumere. Quantum michi
videtur. nichil de propria industria
nichil de propria prudentia recte
presumitur. presertim in eo loco ubi de
deserto ascenditur: sed nec in deser
to quidem. quando per desertum itur.
Sed hoc sane ipse dilectus huius
et iudicio deducat eam in nube
diei. et tota nocte in illuminatione ignis.

Ca. xi

Quo enim modo sustinet pondus
diei et estus: nisi sub umbra illius
quem diligit anima sua. Vel quis ei locus
tutus a timore nocturno. presertim in
loco horroris et vaste solitudinis:
nisi ipse emittat lucem suam et veri
tatem suam. Denique non habet quo estus
concupiscentie temperet sibi: nisi umbris obum
braret illi. Si amplexibus deesset un
ignorantie sue tenebras illuminaret. nisi
in lumine illius videret lumen. Unde et quod
ille dicat. Quoniam tu illuminas lucernam
meam domine. deus meus illumina tenebras
meas. Accepit itaque dilecta ex munere
dilecti sui et beneficio sponsi sui.
duo remedia contra duo principa
lia mala. refrigerium videlicet contra
concupiscentiam carnis: revelationis
lucem contra ignorantiam mentis.
Et nondum quamvis sponsi dilecta
semper et ubique dilecti sui adiuto
rio egeat. ita ut sine eo nichil
facere valeat: nusquam tamen cooperanti
gratie vehementius incumbere vel
innitendum oportet. quam eo tempore
ubi de deserto ascendit: tunc temporis
maxime cum deliciis affluit.
Si enim per desertum recte intelligitur
cor humanum: quid est de deserto as
cendere. nisi super semetipsum ire.
Quid ergo homo ibi possit. ubi
in hoc supra hominem ascendit.
transcendit: ubi humana natura humane pos
sibilitatis metas. Nullo tamen tempore
dilecto suo vehementius innititur.
quam cum spiritualibus deliciis anima sentit
affluere videtur. Certum siquidem
quod spirituales delicie animam deli
catam efficiunt. Multas audivi
quod delicatam facere consueverunt. pene
supra id quod credi possit. Intantum
denique quod nulla exteriora delectatio
possit aliquatenus sapere ei. nec ali
qua huius mundi gloria aliquid
consolationis afferre: ita ut vere
ac audeant profiteri et dicere
Renuit consolari anima mea: eo
quod vocat sentiat. et pro certo
diffiniat quod omnis caro fenum: et
omnis gloria eius quasi flos feni.
Denique tedet animam suam vite
sue. quotiens non datur consuetas

letitias pro voto habere: et quotiens
illa solempnitatis interne gaudia
aliquamdiu subtrahuntur. Sed quid quod
ad cuius consolationem. quicquid ad
eius iocunditatem valeat: ex alie
no arbitrio ex alieno beneficio pen
det. Hec ergo illius viribus innititur:
de cuius magnificentia totum presumit:
quod sperat. desiderat. amat et
habet tunc. Cum vero mens pro ut
dicitur in libro de spiritu et anima semet
ipsam per puram intelligentiam excedere cepit.
et in illam incorporee lucis clari
tatem toto intellectu: in hoc mentis ex
cessu pax illa que exsuperat omnem
sensum invenitur atque obtinetur:
ut fiat silentium in celo quasi media
hora: ita ut contemplantis animus
nulla alternantium cogitationum tu
multuatione perturbetur: sed in contem
plationis tranquillitate totus colligitur.
intromittitur etiam in quendam affe
ctum inusitatum mirabilem: et nescio qua
dulcedine. que si sic semper sentiretur
perfecto magna felicitas esset. ubi nichil
sensualitas. nichil agit ymagi
natio. sed omnis inferior vis anime pro
prio viduatur officio: superior
autem vis anime in illud intime quietis
secretum et summe tranquillitatis sereni
tatem arcanum fertur. Hec in libro de
spiritu et anima. Et notandum quod purus
mentis excessus in deum sive purus desce
nsus dei in animam fit in spiritu quia deus est
spiritus et conspicere decet autem que in
spiritu ambulat: et carnis curam non
facit in desideriis. De hoc beatus
Bernardus super cantica sic ait. Fide
lis paranymphus videlicet angelus communis
conscius est qui mutui amoris conscius
sed non invidus non sua querit sed domini gloriam
discurrit medius inter dilectum et di
lectam vota offerens. referens dona:
excitat illam placat illum. interdum quo
que raro representat eos pariter sibi:
sive hanc rapiens sive illum adducens.
Siquidem domesticus est et notus in pa
latio. nec veretur repulsam: et cotidie
videt faciem patris. Vide autem tu ne
quid me in hac verbi angeli commixtione.
corporeum quid sentire existimes.

illud loquimur quod apls dicit. Qui
adheret deo: unus spus est. Excessu
mentis in deum. siue dei plenior descensi
in animam: quibus possumus expri
mus verbis. Itaque in spu fieri sta cō
iunctio quam ipse est deus. et compunxit de
core cor illius quia forte aduerterit
in spu ambulante et curam cautus nō
p̄ficiente i desiderio: ꝑ pserti si sui
amore flagrante conspexerit. Sic
quam cum talis presto quem desiderat:
nō figuratum sed infusum. nō apparen
te sed afficientem: nec dubium qui eo
coruscatore quo intus nō foris. Verbum
quippe est nō sonans sed penetrans:
nō loquax sed efficax. nō obstrepens
auribus sed affectibus blandiens: facies
nō formata sed formans. nō perstringens
oculos corporis sed faciem cordis letifi
cans. gratia quippe amoris munere
nō colore. nō tamen illud adhuc dixerim
sicuti est quia nō omnino aliud hoc modo
exhibeat quam quod est. Neque enim vel
sic continue presto erit quibus deuo
tissimis mentibus: sed nec uniformiter
omnibus. Oportet namque pro variis
animi desideriis diuine presentie gustum
variari. et infusum saporem superne
dulcedinis diuersa appetendo animi
aliter atque aliter oblectare palatum
R Hec Bernardus. Considerandum est
secundum dictum Rychardi de sancto victore.
quod mens quibusdam vicibus per spiritum ad celi secreta
fuerit rapta et eterne eius felicitatis
pelago absorbetur. et supercelestis
torrente voluptatis eousque inebri
atur: ut nō solum omnia exteriora pro mens
ia nesciat. sed ipse etiam sibi in obliui
one veniat. ita ut postmodum ad se
reuersus proclamet cum Apostolo et di
cat: siue in corpore siue extra corpus nescio
deus scit. Unde quando animus intencio
penitus auertitur a sensibus corporis
ita quod nec presentia videt nec audit:
tunc dicitur extasis extasis. Hec
C Rychardus. Hoc vero tam extollens
donum quod vero nonnulli usque ad ex
cessum mentis rapiunt. Alii hoc

accipiunt ex sola vocante gratia:
Alii autem ut hoc possint sibi comparat.
cum adiutorio tamen gratie ex magna cum
industria. De hoc Rychardus de sancto vic
tore in 5° libro contemplacionis sic ait. Quidam
in suis contemplacionibus super semetipsos
ducuntur ꝑ usque ad mentis excessum rapi
untur. Alii hoc expectant ꝑ accipiunt ex
sola vocante gratia. Alii vero ut hoc possit
comparant cum gratie tamen adiutorio et coo
perante ex magna cum industria. Et illi
quidem hoc donum quasi fortuitum habere:
isti vero tamquam qui ex virtute possidere.
Quod fortuitum cuique est quod quando vult vel
prout vult nullo modo potest. Velut fortu
itum igitur hoc habent: qui in hoc nichil
ex propria industria valet: sed sola vo
cantis gratiam expectant. Iam vero ve
lut ex virtute huiusmodi gratie efficaciam
habere dicendi sunt: qui ex magna iam
parte id possunt cum volunt. Sed ad tantam
gratiam non nisi cum magno labore per
ueniuntur. Unde et moyses in monte sex
diebus mecatur: et in septimo de medio nu
bis ad dominum colloquium vocatur. Sex
diebus ut nouimus est opera nostra paginimus:
ꝑ in septimo requiescimus. Quod sex ergo
dies transiuimus in hoc monte. quando cum mag
no labore magnaque industria in
huiusmodi sublimitatis statu as
suescimus permanere diuinius. Sic et
quasi ad septimum diem venit: quando
tanta mentis subleuacionem mentis
in oblectamentum vertitur: ut sine
nullo labore subeat. Quod ad septi
mum iam diem pertingit: quando in illo
sublimitatis statu tandem aliquando
ad summam cum tranquillitate compo
nitur. ut nō solum omnem curam et sol
licitudinem deponat: ymmo vniuer
sas pene humane possibilitatis
metas excedat. Ad colloquium domini
domino vocante admittitur: quando ex di
uina inspiratione ꝑ reuelacione in illam
diuinorum iudiciorum abyssum intro

mittitur. In mediū nebule moy
ses intrografitur. qm huāna mēs
ab illa diui luminis imensitate ab
sorpta, summa sui obliuiōe sopitur.
ita ut mirari valeas et iuste mi
rari debeas quō ibi accedet nubes
ignorancie cū igne illuminate
intelligencie. ignorancia et obliuio
notorū et expertorū. cū reuelacōe et
intelligencia prius ignotorū et cons
sequenter inexpertorū. Ita uno eodēqȝ tpe
huāna intelligencia et ad diui
na illuminat' et ad huāna ob
nubilatur. Hanc subleuati ci
patē obnubilacōnē et subleuacōnē
pris paucis vbis cōphēdit cū dicit.
In pace in idipm dormiā et requi
escā. Merant aīa tuī i pace ire
nit. qm sup̄ semetipām, ducta huā
ne possibilitatis molestias omīo
nō sentit. In hac pace obdor
mit. qm ad summā tranquillitate
cōsopita quidqd sobria cogitare
consueuit cī i obliuione venit.
Quu enī dormit. q circa ipm se
ptimo et se ipm nō nouit. Hec gͦ
p sopore mentis alienacio exp
mitur. p quā ab assuetis abse
tatur. et q̄ p sopnum occupata
a reb; humanis diuinarū veru
cōtemplacōe pegnat'. Et tuc qdē
in idipm obdormit. qm i eo p cōte
placione et admiracione requies
cit cū vnū ideqȝ ē ēē bē qd ē. qui
solus veraciter dicit. Ego sum qui
P. sum. Et nondū cū p mentis exces
su sup̄ siue int' nosmetipos in
diuinorū cōtemplacionē rapimur.
exteriorū omīū statū. ymo nō solum
eorū q̄ extra nos. verū eciā eorū
q̄ i nobis sūt. oīm obliuiscimur.
Et itidem cū ab illo sublimitatis
statu ad nosmetipos redimus.
illa que prius sup̄ nos vidimus.
i ea virtute vel caritate qua prius
pspeximus ad nrām memoriā reuocare
oīno nō possumus. Et q̄uis inde
i memoria aliqd teneamus. et quasi
p mediū velū et velut i medio
nebule videamus. nec modū quide
videndi nec qualitate visionis
cōprehendere nec recordari suffici
mus. Et mirū i modū reminiscētes
nō reminiscimur. dū videntes nō
prouidemus. et aspicientes nō pspi
cimus. et intendentes nō penetra
mus. Hec Rych. Tota taleqȝ gn̄āz
absqȝ dubio prout ide Rych' dicit.
Nemo accipit sine ingenti studio.
et ardenti desiderio. Nemo eciā ex
timet illius diui luminis claritatē
argumētando posse penetrare.
Nemo se credat huāna illud ro
cinacōe posse cōphendere. Si enī
aliqua argumētacōe adire po
tuisset lumē illud diuinū: vtiqȝ
inaccessibile nō fuisset. Deniqȝ A
postolus ad illud se gloriat' nō qui
de iuisse: sed raptū fuisse. Scio inqt sci
hominē in corpe siue extra corpus
nescio deus scit: raptū vsqȝ ad terci
ū celū. Ad hoc itaqȝ celū homines
rapiuntur: ascendere aut' nō possūt
Possumus tn̄ illā que in hac vita R
hri pt' dei cognicionē tribȝ gradibȝ
distinguere. Alit' siquide deus vide
p fidē. Alit' cognoscit' p racionē. At
aliter cernitur p contēplacionem.
Prima gͦ visio ad primū. 2ª ad
2m. 3ª ad terciū. Ad primū conte
placionis celū et scd'm. homines ascen
dē pnt: sꝫ ad illud qd ē sup̄ racione
nī p mentis excessu siue sup̄ semet
ipos rapti nullo p'tingunt. Si gͦ

mens hominis sic supra semetipsam rapitur: omnis humane racionis angustias supergreditur. Ad illud enim quod supra se elevata et in extasim rapta de divinitatis lumine conspicit omnis humana racio succumbit: et in humane raciocinacionis angustias deserat: ad capiendum divine inspiracionis archanum intelligencie sinum non dilatat. Cuiusque etiam huius dilecti domini desiderio flagrat. quanto eum familiarius novit: tanto amplius amat eoque frequencius eius desiderio estuat. Eius siquidem frequens contubernium solet sane desiderium non minuere sed augere: et amoris incendium acrius inflammare. Qui igitur tali sponsi et dilecti dulcedine fruitur. et inter ubera eius requiescens. eius amore iugiter delectatur: quid putas frequentes mentis excessus patitur. quod sepe in extasim raptus supra semetipsum ducatur. dum pulchritudinis eius magnitudine attonitus in eius admiracione suspenditur. Cum nimirum anima cum scripturam pre gaudio iam capere non potest supra scripturam ducitur et per excessum mentis in superna elevatur. Hec Rych.

Qui vero per excessum mentis aliquid de superne felicitatis dulcedine degustant: tales interim a miseria huius fragilis vite liberi existunt: quia felicitas et miseria simul esse non possunt. Hec probat beatus Bern. in libro de gracia et libero arbitrio ita dicens. Fatendum est eos qui per excessum contemplacionis rapti quandoque in spiritu quantulumcumque de superne felicitatis dulcedine degustare sufficiunt. tociens esse liberos a miseria: quociens sic excedunt. Hii plane quod negandum non est. etiam in hac carne licet raro raptimque complaciti libertate fruuntur: qui cum maria optimam partem elegerunt que non auferetur ab eis. Qui enim eam tenent quod auferendum non est experiuntur utique quod futurum est: sed quod futurum est felicitas est. Porro felicitas et miseria eodem tempore esse non possunt simul. Quociens igitur per spiritum illum participant: tociens istam non senciunt. Itaque in hac vita contemplativi possunt utcumque frui libertate complaciti: et hoc ex parte. et parte satis modica. vicesque rarissima. Hec Ber.

Sed mirum videtur cum deus proximus sit omnibus hominibus quod tam pauci sint qui ipsum in scripturis speculentur: ac etiam in contemplacione extra scripturas rapiantur. Sed non est in promptu: quod mens humana sollicitudinibus distenta non intrat ad se per memoriam fantasmatibus obnubilata: non redit ad se per intelligenciam concupiscenciis illecta: ad scripturam nequaquam revertitur per salutis desiderium interne spiritualis leticie. Ideo taliter in hiis sensibus iacens non potest ad se tamquam ad dei ymaginem reintrare. Et quoniam ubi quis ceciderit. necesse habet ibidem incubere. Non potuit ergo anima nostra ab hiis sensibus relevari ad contuitum sui et eterne veritatis in scriptura: nisi veritas assumpta forma humana in Christo fieret sibi scala reparans priorem scalam que fracta fuerat in adam. Ideo quantumcumque quis

illuminatus luīe nē et sāe ac
quisite. nō pt intrare in se ut i
sepō delectetur ī dnō. n mediāte
xpō qui dicit. Ego sū ostiū per
me si quis introierit saluabit
et ingredietur et egrediet et pas
cua inueniet. Ad hoc autē ostium
nō appropinquamus. n in xpō cre
damus speremus ⁊ amemus.
Necesse ē igit si intrare volum
ad fruicōnē veritatis tamq ad
padysū. qp ingrediamur p fide
et spē et caritatē mediatoris dei
et homi ihū. qui ē tamq lignū
vite ī medio padisi. Supinsiste
da igitur ē ymago mentis nrē
tribz vtutibz theologicis. quibz
aīa purificatur illuminatur et
pficitur. et sic ymago rformat ⁊
cōformis celestis ihrlm efficitur.
Aīa igitur credens sperans et a
mans ihm xm qui ē verbū in
catū inspiratū et incarnatū. scz
via veritatis ⁊ vita. dū p fide
credit in xpm tamq verbū increa
tū qd ē verbū et splendor pris.
recupat spūalē auditū ⁊ visū.
Auditū suscipiendi xpi sermōes.
Visū ad considerandū illius lu
cis splendores. Dū aūt aīa suspi
rat ad suscipiendū verbū inspi
ratū p desideriū et affectū. recu
pat spūalē olfcm. Dū vō aīa cō
plectit verbū incarnatū suscipi
ens ab ipō delectacōnē et trāsiens
in illū p extaticū amorē. recupat
spūalē gustū et tactū. Quibus
sensibz rpatis. dū sponsū videt
et audit. odorat et gustat et
amplexat. decantare pt talis
aīa tamq sponsa a xpo illud cātic

cū: Dilectus meus michi et ego il
li. In hoc namqz gradu rpatis sen
sibus interioribz ad sentiendum
summe pulchrū. ad audiendū su
me armoniacū. ad odorandū summe
odoriferū. ad degustandū summe
suaue. ad apphendendū summe
delectabile. disponitur aīa ad me
tales excessus. et erit spūs ierar
chicus ad conscendendū sursū
ad illā supnā ihrlm. ad quam
nēo intrat n p gram prius ipā ī
cor descendat. Tūc aūt ī cor dnō.
qn p reformacōez theologicas
virtutes ⁊ p oblācōnes spūaliū
sensuū ⁊ suspensiones excessiū
efficitur spūs nr iherarchicus.
·s· purgatus illuminatus et p
fectus. Aīa autē sic purgata
illuminata et pfcā intrat scipaz.
intrādo ī scipam. intrat ī supnā
ihrlm. vbi angelorū ordines
considerans videt ī eis deū. qui
hītans ī eis omīs opat eorum
opacōnes. Vn dicit btūs Bern
ad Eugeniū. Deus ī seraphy
amat ut caritas. In cherubin
nouit ut veritas. In thronis
sedet ut equitas. In dnācionibz
dnātur ut maiestas. In pncī
patibz regit ut pncipiū. In ptā
tibus tuet ut salus. In virtu
tibz opatur ut virtus. In archā
gelis reuelat ut lux. In ange
lis assistit ut pietas. Ex qui
bus omībz videtur deus oīa in
omībz p contēplacōnē ipius ī
ī mentibz ī quibz hītat p dona
effluentyssime caritatis. Est no
tandū put dicit Rych de sco
vict qp duo sūt cōtēplacōnū

T²

excessus: unus i intellectu. alter
i affcu: unus i lumie. alt i amo
re: unus i cognicoe. alter i devocio
one: cuiqz horu copia datur vi
dere pt. Introduxit me rex i cel
la vinaria. Cant. Hec hugo. De hac
eciam affcoe et cognicoe quedam glo
sup illo verbo. Gustate et videte.
sic ait. In gustate divinorum affcoes:
in videte earunde cognicione isinu
ans. Magna quippe st ista duo
bona, q no reperiuntur eis maiora:
per felicitate create intellectua
lis et roalis pls commoda: q lume
cognicionis et dulcedo affconis.
Nam si illumiaris lumie cognico
nis no saciaris dulcedie affco
nis: magnum bonum e s no plenu.
Si aut econverso saciaris dulcedie
affconis et no illumiaris cog
nicoe: magnu bonu tm e s no
pfcm. Utruqz igitur ad gaudiu
plenu divine refectionis exigitur:
ut bono addicu btitudinis feli
citas pfectius cumulet. h Glo.

B 2 Ubi tn considerandu q actus
dilconis excellit actu cognicois
i aliquo gradu. Dant namqz hoi
a deo diversi hitus supnales ad
suu fine consequendu, qui e sup
nalis. Dantur eciam intellectui
hitus supnaturales ad suu fine
cognoscendu, ut fides scia divinoz &c.
Dant eciam voluntati hitus finia
les ad deu diligendu, ut caritas
sive amor gratuitus. s hitus cari
tatis expellit omes hitus itellcs
ut fide sciaz &c. Qd expresse ondit
Apls ad Corinth xiii. ubi primo e
nulatis aliqb et actib volun
tatis et intellectus. infert. Maior
aut horu e caritas. Et ondit
ibide q nullus hitus vel actus
intellectus e meritorius si actu
voluntatis qui e caritas. et hitus
intellectus aliqualit evacua
bunt, pter ipfectione eoru in
patria: hitus aut caritatis, ppt
sua pfectione manebit i patria.
Sz pfectiores hitus pfectiores eliciut
actus: et ideo actus dilconis
prefertur huic actui cognicois
tanq pfcior. Un Math xxii° d.
Dilectio e primu et maximu
mandatu. Ite actu dilconis
convenit unire et trasformare
ut dicit Dyonisius. Na dilige
nichil aliud e q copulare xpo
se amante cu amato. qa cari
tas e vita copulans amate cu
amato. Ex hijs patet plane q
actus dilconis excellit et excedit
actu cognicionis itellcualis i
aliquo gradu. In qntu aute
excellit intm excedit i attinge
do deu i aliquo gradu dilconis:
ad que actus cognicionis itel
lectualis no pt extendi: qa sup
intellcualis e ut d Aug. Incog
nita nequaq pnt amari. io
e ubi aliqua noticia no itellcua
lis: s affectualis seu experimenta
lis. Cu predictis concordat Hugo
sup vii° lib° angelice Ierarch. x 2
ita dicens. Plus intelligas
quanta e vis amoris et dilconis.
si aut intelligi pt qm dilcio su
pereminet scie et maior e intel
ligencia: plus eni diligitur
q intelligit. Intrat. n. dilcio et
appropinqt: ubi scia foris stat

Et reddit rõne: q amor inquit
psumens et confidens amato
suo penetrat oĩa: et ĩpetu sẽpe
ardentis desiderij sui. nec dissila
re valens donec ad amatũ p
veniat: et eo amplius adhuc
sitiens intre ipm et ẽẽ tã prope:
ut si fieri possit hoc idẽ sit qđ ipe
Ecce expresse dicit q verus amor
vnit deo mediãtius q̃ intellcs
et q hoc intellectus non capit:
ergo talis noticia affectualis ẽ su
perior ĩtellectuali. Cũ hijs ↄcordat
Vercellen sup Cantica dicens:
q ĩtellcs et affectus simul coam
bulant usq ad nouissimũ: in
tellcs vbi lz sui luis et sue ↄgni
cõnis cõsumacõẽ. Affectus adhuc
cõtinet principalia in deũ suspi
ria et supintellectuales extẽsiones
et ĩmissiões scilz feruidos fulgo
res et fulgidos feruores: ad quo
rũ oĩm sublimes excessus. et ex
cedentes sublimitates ĩtellige
tia trahi nõ pt: sed solũ principa
lis affectus deo vnibilis. Hec V
A cellen. Diuina nãq caligo ẽ
ẽ inaccessibile lumẽ i q̃ hitare
deus dicitur: et inuisibilis quidẽ
existẽs pp excedentẽ claritatẽ:
et inaccessibilis pp excessũ sup
sbalis luminis effusionẽ. i hoc fit
oĩs qui deũ ↄgnoscẽ et videre est
dignus hitus. Qui igitur meruit
hanc caliginẽ vnitur diuine
icõphensibilitati. quã nõ penetrat
ĩtelligentia que vere ẽ oĩm clau
sura. et ĩ se claudit et secretissime
celat oĩs cogitacões apphen
siuas. ideo in prima oĩm cã: et p
eam oĩs vnitus deo qui ẽ sup

oĩa constituit ĩ excellencia quã
nec rõ inuestigat nec intellcs spe
culatur: et ab omibz et qĩ a seipo
segregatur: et p vnionẽ dilcõnis
que effectiua ẽ vere ↄgnicõnis vnit
deo intellectualr ignota ↄgnicõe.
multo meliori q̃ sit ↄgnicio intel
lectualis. et q intellectualẽ ↄgnicõ
nẽ derelinq̃ sup intellectũ et mẽ
te ↄgnoscit. De hoc Vercellen sup
Cantica verbo Quesiui et non
inueni. sic ait. Cũ hoc mõ q̃rerẽ ex
tendendo me et in possibilia: vigi
les. i. celestes paranymphi qui custo
diũt ciuitatẽ i. infinitã diuinitatis
plenitudinẽ cõtinuis suis ↄtem
placionibz inuenerũt me q̃rentẽ:
et ex officio suo sursũ me longe
supradixerũt: quibz caro ipa ad
miratẽ mea. Num vidistis quẽ
diligit aĩa mea: Quia adeo est
occultus sublimus et gloriosus
michi et omĩ menti. Igitur cũ pau
lulũ ptransissem eos ascendendo
sup eminenciã aĩe. et caliginẽ quã
dñs ĩhitat qđ ẽ inaccessibile lu
mẽ pro capacitate mea introissẽ:
Inueni p desideratã et absorbẽ
tẽ vnionẽ supintellectualis ↄgni
cõnis et amoris: quẽ diligit aĩa
mea. Hec Vercellen. Dicat quat
aliqs quõ hoc fiat: talis interroget
graz nõ doctrinã. desideriũ nõ in
tellectũ. gemitũ orõnis nõ stu
diũ lcõnis. sponsũ nõ magrm. de
um nõ hoĩem. caliginẽ nõ clari
tatẽ: nõ lucẽ sed ignẽ totaliter
inflãmantẽ. et ĩ deũ excessiuis
vnionibz et ardentissimis affecti
bus transferentẽ. Hoc enĩ miste
riũ ẽ secretissimũ. et nẽo nouit

nisi qui accipit. nec accipit nisi
qui desiderat. nec desiderat nisi
quem ignis spiritus sancti medul
litus inflammat quem christus misit
in terram. Hic igitur nichil potest na-
modicum valet industria. parum
dandum est inquisitioni et multum
unctioni. parum dandum est lingue
et plurimum interne letitie. parum
dandum est verbo et scripto. sed totum di
dono hoc est spiritui sancto. parum aut
nichil dandum est creature sed totum
creatoris essentie patri et filio et
B 2 spiritui sancto. ¶ Et nondum ut dicit
Dionisius. quod perfectissimus modus
quo intellectus noster deo iungi potest
est inquantum coniungitur ei ut igno
to. Unde dicit beatus Augustinus. Deus
omnem formam intellectus nostri sub
terfugit. quia quamcumque formam
intellectus noster concipiat. illa forma
non pertingit ad rationem divine essentie.
et ideo ipse non potest esse pervius intellectu
nostro. sed per hoc eum perfectissime cog
noscimus in statu vie. quod scimus eum
esse super omne id quod intellectus noster con
cipere potest. et sic ei coniungimur quasi ig
noto. sed in patria ipsum per formam
que est essentia sua ipsum videbimus
et coniungemur ei quasi noto. De
hac divinitate Gregorius Nazan
zenus exponens illud verbum Qui
est misit me ad vos. sic dicit. Esse
enim ipsius totum est et semper esse. quod non
cepit umquam nec aliquando cessabit.
insuperabile quoddam ac sine fine
substantie pelagus. nullis terminis limi
tibus quoque circumdatum. omnem supergrediens
sensum ac tempus. atque omnem naturam.
quod solo mentis contemplari potest intui
tu. et hoc subtili admodum et

per quam inspectione. non ex hiis que
ex ipso sunt sed ex hiis que circa ipsum
sunt. ut ipsa veritatis species non
tamen ex ipsa veritate quam ex hiis que
veritatem sunt. prima contempletur.
Effugit enim prius quam teneri queat.
et prius quam apprehendi possit e
labitur. tamen se cordi offerens. et hoc
si purum sit. quantum humanos ocu
los ictus choruscatio perstringentis et
cito pretereuntis illuminat. Idcirco
ut ego arbitror quod per hoc quod omnino
quantulumcumque ex huiusmodi luce
conspici potest. nec appetendi nec in
quirendi tribuit spem. Quod autem
vel ex parte sentiri potest admirationis
est. et quod in admiratione est desiderari
copiosius potest. Cum autem desiderat
desiderantes purificat. tunc eos
velut proprios iam domesticos facit.
et in colloquiis et sermonibus par
ticipes. Absque ullo ergo est fine cre
denda divinitas. et ad sentiendum
etiam ipsi difficilis mentem. et hoc so
lum est quod ex ipsa comprehendimus quia
comprehendi non potest. Hec Gregorius. C 2
¶ Unde deus id quod est nec cogitari
nec comprehendi potest. nam si comprehe
deretur. deus non esset. potest tamen cordis ocu
lus si purus est quodam tactu incor
poreo et spirituali visu attingere sed
non comprehendere. Qui ergo desiderat
deum videre et mente contingere: cor
purget et mundum faciat oculum
cordis. De hoc beatus Augustinus in libro
de verbis domini sic ait. Cum de deo lo
quimur. quid mirum si non comprehen
ditur. Si enim comprehendis: non est deus.
Attingere aliquantulum deum mente
magna beatitudo est. comprehendere
autem omnino impossibile. Sicut enim oculus

cordis comp̄hendet deū. Sufficiat ut
attingat. si purus ē oculus. Si
autē attingitur tactu quodā attin
git incorpeō et spūali. nō tamē
comp̄hendit. et fit bt̄s homo conti
gendo corde illud qd̄ semp̄ btm̄ ma
net. ⁊ ē illud ip̄a btūdo et unde
homo fit viuꝰ vita p̄petua. Si
vis ergo illū mente contingere.
purgā mētē purga cor tuū. mun
dū fac oculū cordis. Bti enī mū
do corde. qm̄ ipi deū videbūt. Hec
Augꝰ. Btūs etiā Bern̄ ī ep̄la ad
Carthusien̄ de hoc sic dicit. Deus
idip̄m qd̄ ē cogitari oīno nō pt̄.
nisi qn̄tū ad hoc sensu illuminati
cordis amoris attingi pt̄. Certꝰ
n̄ sensu humili et illuminati amo
ris qꝫ quolibꝫ cogitatu vōris at
tingitur. Et semp̄ melior ē qꝫ co
gitatur. melius aūt cogitatur
qꝫ dicat. Ipē ē summa essencia a q°
omē eē p̄stitur. ī quo eē rūm nō
moritur. intellectus non errat.
amor nō offendit. qꝫ sp̄ q̄rit ut
dulcius inueniatur. dulcissime ī
uenitur ut diligencius īquirat.
Hoc ergo īeffabile. cū nō nisi in
effabiliter videat. qui vult cor
mūdet. quia nulla cordis simi
litudine dormienti. nulla corpea
sp̄e vigilanti. nulla tactus imā
gine n̄ mūdo corde huiꝰ amā
tis videri pt̄ vel apprehendi. Hec
enī ē facies dei. quā nullus vidē
pt̄. et viuē videndo. Hec ē species. an
cōtemplande suspirat oīs qui af
fectat diligē dnm̄ deū suū ī toto
corde suo et in tota aīā sua et in
totis viribꝫ suis. Ad qd̄ etiā nō de
sinit excitare p̄ximū suū. si diligit
eū sicut semetip̄m. Hec Bernar.

Sed notandū. qꝫ excessus siue alie
nacio mentis. extasis et raptus oīā
ī scripturis p̄ eodē accipiuntur. et sig
nificant eleuacōnē quādā ab exteri
oribꝫ sensibꝫ quibꝫ naturalit̄ mē
dimꝰ ad aliqua que sūt sup̄ hoīez. D
pt̄ tn̄ int̄ raptū et extasim aliqd
mtēē. Nā extasis īportat simplicit̄
excessū a seip̄o. s̄m quē aliq̄s extra
suā ordinacōnē ponit. Sꝫ raptus
sup̄ hoc addit violenciā quandā.
et mētē excedentē suā virtutē. De
de qua dicit Paulus. Siue mēte
excedimus deo. glo. excessu mentis
dicit. qd̄ mēte leuatur ad intellige
da celestia. In excessu enī mentis E
duo intelliguntur. vel pauor vel
intēcio ad superna. ita ut quodāmō
inferiora elabantur a memoria. In
hoc mentis excessu fuerūt oīs sc̄i.
quibꝫ archana dei mūdū istū ex
cedencia reuelata sc̄. De hoc mentis
excessu Paulus dicit seip̄m insi
nuās soli deo excedisse. Excedens
n̄ mēte Ap̄ls oēm humana fragili
tatē. oēm seculi tēpalitate. oīā q̄
aiꝰ nascendo et occidendo vanes
cūt transitoria. habitabat ī corde in
quadā īeffabili cōteplacōe. ubi au
diuit ineffabilia verba. que non
licet homi loqui. Sꝫ q̄rit̄ utrū
illo excessu viderit deū p̄ essenciam.
De hoc bt̄s Augꝰ ad paulinā sic
ait. Quibusdā sanctis deus nō
ī sua nā. sed ī qua voluit sp̄e dig
natus ē apparē. sicut Abrahe
Ysaac ceteris qꝫ similibꝫ. Inuisibi
bilis ē igitur nā deus. nō tm̄ pr̄
ꝰ ip̄a trinitas vnus deus. et qꝫ nō
tm̄ inuisibilis verū etiā inmutabil.
sic appet quibꝫ voluit sp̄e. ut ap°
eū integra maneat īuisibilis im

mutabilis q̄ n̄a. Desideriū aūt
pioꝝ quo veraciter deū vidē cupi
unt. inhyanter ardescit. nō opi
nōr ī eandē spem contuendā fla
grat qua ut vult apper̄ q̄ ipe nō
ē̄st. sed in eā substanciā qua ipe
ē q̄d ē. Huius enī desiderii sui
flāmā moyses fidelis famulus
eius onit. ubi ait deo. cū quo ut
amicus facie ad faciē loquebat̄
Si iueni graciā apud te. ondē m̄
temp̄m. Quid ḡo. Ille nō erat ipe
Si nō eēt ipe non ei diceret. Onde
michi temetipm̄. ꝫ ondē m̄ deū.
et tñ si eius naturā sbamq̄ꝫ cō
spiceret. multo minus diceret. Onde
michi temetipm̄. Ipē ḡo erat in
ea specie qua apparē voluerat. nō
aūt ipē appebat in nā ꝓpria quā
moyses videre cupiebat. ea qppe
ꝓmittitur scīs in alia vita. Unde
q̄d rn̄sū ē moysi verū ē. quia neō
pt̄ faciē dnī videre et viuē. i neō
pt̄ eū ī hac vita viuens vidē sicu
ti ē. Unde Johēs ait. Dilectissi
mi. filii dei sumus et nōdū apparuit
q̄d erimꝰ. Scimus cū apparuit siles
ei erimus qm̄ videbimus eū sicu
ti ē. nō sicut eū homines viderūt
qn̄ voluit. specie qua voluit. nō
ī nā qua ī semetipo etiā cū vide
tur latuit. ꝫ sicut ē quod ab eo
petebatur cū ei diceretur. Ostende
michi temetipm̄. ab eo. qui cū eo
2 H facie ad faciem loquebatur. ¶ Si
pt̄ moueri. quō ipā dei substācia
videri potuit a quibusdā in hac
vita positis ꝓpter illud quod dcm̄
ē ad moysen. Nemo pt̄ faciē me
ā videre et viuē. nisi quia potest
hūana mēs diuinitus rapi ex

hac vita ad angelicā vitā an̄q̄
p̄ istam cōem morte carne solua
tur. Et sic raptus fuit Paulus.
qui audiuit illic ineffabilia vba
que nō licet homī loqui. Ubi usq̄ꝫ
adeo facta ē ab huius vite sensibꝫ
quedā itēnis auersio. ut siue in
corpe siue extra corpꝰ an omīo ī so
luico facta fuit qualis ī plena
morte cōtingit nesciē se diceret.
Ita fit ut illud vm̄ sit q̄d dcm̄ est
Nemo pt̄ faciē meā videre et viuē.
quia nāē est abstrahi ab hac vi
ta mente. qn̄ in illius ineffabili
tate visionis assumit. Hec Aug̃
Ite sup Gen̄ dicit idē. Cur non
credamus q̄ tanto Aplō doctori
gentiū rapto usq̄ꝫ ad excellentissi
mā visionē voluit deus demrare
vitā. in qua post vitā istā viuē
dū est ineternū. Hec Aug̃. ¶ Et 2 G
nōndū q̄ ī raptu Pauli nō fuit
nīm̄ ut aiā eius separetur tota
liter a corpē. ꝫ manente hoc statu
ablata ē ab aiā eius actualis cōui
sio ad fantasmata et sensibilia.
ne īpediretur eius eleuacio in id
q̄d excedit oīā fantasmata. et ideo
ī raptu eius nō fuit nīm̄ ut dcm̄
ē ut aiā eius sic separetur a corpē
ut ei nō vniretur ut forma. Fuit
aūt intellectū eius nīm̄ abstra
hi a fantasmatibꝫ et sensibiliū
ꝑcepcōe. Nā oportet cū intellectus
hoīs eleuatur ad altissimā diuīe
essencie visionē. ut tota mētis intē
cio illuc aduocetur. ita q̄ nichil
intelligat ex fantasmatibꝫ. sed
totaliter feratur ī deū. Vn̄ et Pau
lus ab omībꝫ abstractus offendi
culis. vnitur cōtēplacōnis mēte

tm̄ excessit ut rē amator trans
latus ī amatū: nō aūt ut excitat9
et corpe subductus. Propterea Apls
bene dicit illud. Viuo ego iā nō ego:
viuit vō ī me xp̄s. Sic tota mente
abstractus ī supintellectuales exte
siones diuinorū inuisibiliū. vsq3
ad feruidos fulgores et fulgidos
feruores. ad quorū omni sublimes
excessus et excedentes sublimita
tes intelligencia trahi nō potuit
ꝰ sola principalis affcō deo vnibil:
dixit se iā et ex tūc viue ꝰ nō vita
sua sed amati. cū quo fuit effectus
vnus sp̄s. Cor nāq3 eius diuina
absorptū dulcedine. sic resolutū
diuini amoris extitit liquamīe.
ut appetitus cū appetibili nra
bili vniret amicicie vinculo: et
idō ī supsbali et supluceti diui
splendoris caligie fixus ondit ꝑpō
intellectui se eē incomprehensibile
et vite sue nō viuentē dicēs. Viuo
ego iā nō ego rc. Sicut enī confla
tū ī igne ī liquorē vertitur. nil de
natura eius remanē sensibz vide
tur. ꝰ totū ī ignea qualitatē ver
titur: sola vō rōne nam̄ suā qua
uis liquefactā seruaē cognoscim9
Sicut ergo totū ferrū liquefactū
igneū primo ignis apparet manē
te eius sbā. Ita mens Pauli cari
tatis igne liquefacta ꝛ ī deū trās
formata. manente nā tota frā
ē deus. Vnde enī mens deuotorū
et pfectorū virorū cū ꝑ cōteplacoēꝫ
et alienacoīē. iūcta et vnita
fuit deo. dormit quodāmō: et quo
dāmō vigilat dicens illud Can̄.
Ego dormio et cor meū vigilat.
Sola affectiua tūc dormit: et silen
ciū aliꝭ omibz potenciꝭ īponit
Et tūc alienatus ē a sensibz et ī
extasi positus. et audit verba q̄
nō licet homī loqui. qr tm̄ est in
affectu: et talia sunt solūmō per
graciā: quia sol ille diuīus ꝑ suas
inflāmaciones et ardoēs quos
emittit in illas animas que hīt
excessus mētales nullus pt̄ explica
re. Si enī scdm Aplm gemitus sūt
īenarrabiles quibz pro nobis pos
tulat sp̄s: quid sunt excessus quid
ve ardoēs vnde sol ille diuīus et et
nus illā celestem Ierarchiā et istā
huānā irradiat et inflāmat tri
formi amoē illā ꝑtenacoē visi
onē et fruicione: hanc ꝑ carita
tē de corde puro. consciā bona et
fide nō ficta. Sed quid ē qr radius
iste excecat. cū potius debeat illu
minare. sed ista excecacio ē sūma
illuminacio: qa est ī sublimitate
mentis vltra huāni intellectus
īuestigacione: vbi intellect9 cali
gat quia non pt̄ īuestigaē qua
trāscendit oem potenciā īuestiga
tiuā. Est ibi ergo caligo īacessi
bilis: quāq3 tn̄ illuminat mētes q̄
ꝑdiderunt īuestigacōnes curio
sas. Vn̄ ꝑ p̄s dicit: Posuit tene
bras latibulū suū. Deꝰ et sic
leuat aīāꝫ ad ista obscura ꝛ doc
īpuisa: et hic ē digitus dei ad
quē magus pharaonis nō pt̄ at
tingē scz intellcs nr̄: ꝰ affcus Iste
autē amor ē sequestratiu9 sopo
ratiu9 ꝛ sursū actiu9. Sequestrat

autē ab omī affcū alieno: ppter
sponsi affcūs vniacionē. Incorporat
et quietat oms potencias et silē
cū iponit. Sursū agit quia duc[it]
i deū et sic ē homo qui mortuus. et io
fortis ē ut mors dilcō: qa separat
ab omi causa. Optz n̄ hoēm mori
p illū amorē omibȝ terenis ut sur
sū agatur et deo vniatur. i qua
vniōe intrat i tenebrarū radiū
Dicitur tenebra. quia intellcus
nō capit et tn̄ ctā sumē illustrāt.
et qa mēs oculis itellectualibȝ
illū radiū respice nō pt. ia amo
uendi st̄. Vn̄ dicitur i Canticis
Auerte oculos tuos a me. ipi me
auolāe fecerūt. Tūc xp̄s recedit.
quia mēs oculis intellectualibȝ ni
titur illā sapiam inspicē. qa nō
ibi itellcūs sed affectus vadit vsq;
ad pfundū xp̄i. Qui vo totam
graciā a dnō pcipiut. quodāmō
deificantur. Na duas naturas rō
nis capaces creator nr̄ cōdidit ā
gelicā scȝ humanā. quas ad simili
tudinē suā creās ineternū subsistē
voluit. Et qa btī sine illo ee neq̄
bant siue pticipacionē illis lar
giri dignatus ē. ut vȝ hoc habe
rent p grām qd deus ē p naturā.
Hoc aut̄ sn̄ aliter nō pt. n̄ tm̄ q̄
saluandi st̄ deificent. quia saluari
nō pnt n̄ qui fuerit deificati.
2 h
Deificacio aut̄ ē assilacio et
vnio ad deū scdm possibilitatē
creature. Assimulacio fit p vir
tutes seu opationē bonā. Vnio
aut̄ fit p caritatis feruorē. Quā
to aut̄ quisq; ē virtuosior et carita
te plenior. tanto ē deo similior et
eius vnio cū deo pfectior. Vnde
scī et pfecti viri qui st̄ virtuosi et
caritate pleni. i suis cōteplacio
nibȝ extra semetipsos rapiunt.
et eo pfectius cū deo vniuntur
qnto magis p vitā virtuosam
et caritatē feruidā deificantur. qr
p ardorē diui amoris quē i exces
su mētis dulciter degustant in
deū quodāmō transformantur.
Sȝ debȝ circa hoc vnusqsq; cōsidāre
suā discucē. et si donis spualibȝ
quibȝ ad amiciciā dei puenitur
se carē cōsperexit dȝ gemē. et pa
cienē i remediū illa a dnō studeat
obtinē. Si aut̄ aliqua minora [dona] ha
buit. maiora i aliis nō inuideat s[ed]
potius diligat. et dnm supplicē
exoret ut illius doni qd alter pfē
possidet eū pticipē faciat. ut dicē
possit cū ps̄. Particeps ego sū om
tumēcū te et custodientiū mā
data tua. Notandū eciā qd
hi q p gracia contēplacionis 2 i
celestis vite dulcedinē degusta
uerint ac cognouerint. illius tn̄
sitoria vilescūt oīa. deserunt hita.
et eorū aīmus solū desideriis celes
tibȝ iardescit. De hoc btūs Greg
i quadā Omel. sic ait. Qui ce
lestis vite dulcedinē inquantū
possibilitas admittit. pfecte cogno
uerit. ea que i tris amauerāt libē
ter cuncta derelinqt. i cōpacōe eius
vilescūt omia. deserit hita. cogre
ta dispgit. iardescit aīmus i celes
tibȝ. nil i terenis libȝ. deforme con
spiatur. quod de terene rei placet

bat specie: quia sola celestis p̄ric
claritas fulgꝫ ĩ mēte. Nā que p̄sc̄e
obscurbuerit: ad t̄rena desideria foris
velut ĩsensibile reddit. Hec Greg.
k Omnis eciā aīa, put dicit bt̄s
Ber' q̄ vel semel gustauerit spūs
sancti dulcedine. p̄rīna ꝑmus im
possibile ē ut nō toto corde desidēt:
ymo vīs aīa ĩ spū ambulās spō
sū vel in amplexu vel ĩ affcū os
culo et desideio eciā cū manducat
vel bibit ĩpossibile ē non hr̄e. H
Bern'. Hanc vo dulcedinē spū
alē et gaudiū verū aīe mudi ꝛ
voluptatū carnaliū amatoēs
ꝑcipere nō p̄nt: qa huiusmōi dul
cedo ē cordis, nō carnis: Vn̄ eam
agnoscē nō p̄t quilibꝫ carnalis
De hoc Ricħ' de scō vict' ĩ tracta
tu sup beniamyn adolescentulꝰ
sic ait. Cum n. ĩ bonis falsis
atqꝫ deceptoriis spem figūt: q̄
sint vera bona inuenire nō p̄nt
Nō g° ē mirū si ea quilibꝫ ama
tor mūdi nescit: q̄ deus diligēti
bus se abscondit. Est n manna
absconditū: et n̄ gustātibꝫ oīno
ignotū. Est autem huiusmōi
dulcedo cordis nō c̄rnis: vn̄ nec
eā nosse p̄t quilibꝫ c̄rnalis. Or
dinatū autē et verū gaudiū
ꝑcācē nūc habemus: qn̄ de veris
et īt'nis bonis gaudemus. Ad
tale gaudiū Aplūs nos hortat'
dicēs. Gaudete ĩ dnō. Et ꝓpheta.
letamī ĩ dnō et exultate iusti.
Mēs aūt que ĩ laude hoīm de
lectatur: quid sit īt'nū gaudiū
expiri nō meretur. Nec mens

huāna nisi ꝑ abstinēciā et paci
enciā ad verū gaudiū ꝑtingit.
Oportet n non solū falsam delcāci
onē, s; eciā vanā ꝑturbacione ex
cludere: qui volt de veritate gaudē.
Qui n ĩ infimus adhuc delcātur
īt'na utiqꝫ iocūditate indignꝰ
ē. et q̄ vano timōē ꝑturbatur spi
ritali dulcedine ꝑfrui nō p̄t. Fal
sam leticiā veritas dāpnabat. cū
dicebat. Ve vobis qui nūc ridetis
Vanā ꝑturbacionē increpabat
cū dicebat. Nolite timē eos q̄ occi
dūt corpus. Horū aūt vnū ab
scandendo supamus: alterū pa
ciendo calcamus. Quid igit' ꝑ
tot labores n̄ verū gaudiū que
rim'? S; huius mercedis tocies
q̄ quasdā primicias et velut
arrā quandā accipimꝰ: quociens
ad illud īt'nū dnī nr̄i gaudiū
īt'mus et ex aliq̄ p̄te gustamꝰ.
Hanc aūt ĩt'ne dulcedinis degus
tacionē sc̄ptura sac' nr̄ gustū n̄c
ebrietate vocat: ut q̄ sit p̄ua vel
magna ondat. Pua q̄dē ad cōpa
cōnē futē btītudinis. Mag' aūt
ĩ cōpacōne cuiuslibꝫ mūdane
iocunditatis. Pns eteīn spūali
ū virorū delcācio futē vite gau
diis cōpata quantulibꝫ crescēs.
ĩuenit' pua. ĩn cuius tn̄ cōpacōe
omis exteriorū delcācionū sua
uitas ē nulla. O dulcedo mirā
da: dulcedo tā magna: dulcedo
tā pua. Quō nō magna q̄ mū
dana oēm excedis: quō nō pua
q̄ de illa plenitudie vix stillam
modicā decerpis. Modicū quidē

de tanto felicitatis pelago mentib⁹
instillas: mentes tn̄ q̄s infundis
plene iebrias. Merito tantallū de
tantallo gustus quidē dicit: merito
nichilomin⁹ q̄ mente a seipā alie
nat ebrietas notatur. Gust⁹ ergo
ē: et ebrietas v̄e dici p̄t. Gustate et
videte dicit ppha: qm̄ suauis ē dn̄s.
Et de ebrietate idē d̄r. Visitasti terrā
et inebriasti eā. Hac itaq; dulcedie
inebriari nō merent: qui adhuc
carnaliū desideriorū fluctib; agi
tantur. Visitasti inq̄t tr̄a et ineb
riasti eā. Quare g° solā tr̄a inebri
asse dicit deus: cur nō etiā mare:
Sc̄imus q̄a mens q̄ p varia de
sideria fluctuat. quā adhuc secu
larium curarum procella exagitat: i ill⁹
intimū gaudiū nō admittit: et illo
torrente voluptatis nō potat: q̄m
totū⁹ inebriat. Quid g° p tr̄a n
firmā cordis stabilitatē debemus
accipe. Ab ergo fluctuacōne cordis
rstinge et ad unius veri gaudii de
siderium cogitacōnū affectuumq;
motus colligit: q̄ se cupit vel credit
illo ver̄ sobrietatis poculo inebriā
dū fore. Hec ē illa bt̄a tr̄a mētis ver̄
stabilitas tranquilla: q̄n mēs i seipā
tota colligitur. et i uno eternitatis
imobilit̄ figit̄. Hec ē illa tr̄a quā
veritas promittebat cū dicit. Bti
mites qm̄ ipi possidebūt terram: q̄m
ysachar cōcupivit et i eius amo
rē exarsit ut legitur. Ysachar asi
nus fortis habitans inter t'minos.
vidit requiē q̄ eet bona. et tr̄a q̄
eet optima. et supposuit humerū
suū ad portādū. Pene g° iste nō
plene hanc morienciū terrā dese
rueāt. pene nō plene illā viuen
tiū tr̄a apprehendebāt: q̄ int' t'minos
h̄itabat. Tr̄a vilissimis q̄a paucis
simis huius vite bonis cōtentus
erat. huius terre misere extrema
tenebat: quia p frequētes mētis ex
cessus p̄henis vite bona p̄gusta
bat illius bt̄e tr̄e ītima tāgebat. Tr̄a
huius vite bona ad n̄ccitatē nō
respuebat. Hanc tr̄a nō penitus
deserebat: q̄a future vite nō n̄ novis
sima quedā cape poterāt illā omīo
nō apprehendebat: ideo int' t'minos
habitabat. Istā tolerabat ad ne
cessitatē: illā cōcupiscebāt ad iocū
ditatē. Satagebat istā penitus
deserē nec poterat: ambiebat in
illā totus intrāre nec valebat. Fec̄
g° qd̄ potuit: int' t'minos h̄itabat:
cotidie ad illā nitebatur: cotidie
relabebat. Hac tr̄a ut ait ppha
māsueti hereditabūt: et delectabūt
i multitudie pacis. Est qualis
tr̄a: pax ubi ē. pax plena requies
bona: quies pacifica. In illa la
bor non ē sed ad illā sine laboē
perueniri nō p̄t: ppter illā labora
tur s; i illa nō laboratur. Mens
etiā que ad internū gaudiū
nō colligitur tota: q̄ sit v̄a req̄es
minime experitur. Hec Ryc'h. Un
qui gaudiū et consolacōnē vo
luit hr̄e in dn̄o: necce ē ut vanā
ɔsolacōnē hui⁹ mūdi ɔtempnat.
Istā qui h' ɔsolant: indigni sūt
consolacōe divina. Nemo at
aut p̄t in utroq; sc̄lo ɔsolari. quia
opz ut unū pdat q̄ alter voluit

possidē. Hoc affirmat btūs Augꝰ ī
libro soliloquiorū ita dicēs. Tu dn̄e
solus es consolacio nr̄a sempit̄
na. q̄ solis te illis tribuis q̄ cōsola
cionē hꝰ mūdi pro consolacōe eter
na contēpnūt. Nā qui hic conso
lantur. indigni tua ꝯsolacōe hn̄t.
ß qui hic cruciāt a te consolantur.
et q̄ h̄ ptīpat passionibꝫ. ptīcipāt ꝛ
consolacionibꝫ. Nemo pt̄ in vtroꝫ
sclō cōsolari. nec pt̄ quis h̄ ꝛ ī futō
gaudē. ß vnā nācē ē ut pdat qui
alterā voluerit possidere. Hec ubi
desidero dn̄e consolator meus re
nuit consolari ī alijs aīā mea.
ut digna habeatur consolacionibꝫ
tuis eternis. qa iustū ē ut amit
tat te quicūqꝫ ī alio aliquo con
solari magis eligit q̄ꝫ in te. Ego
obsecro ut non p̄mittas me ī ali
qua alia ꝯsolacōe vana ꝯsolari
q̄ꝫ in te. ß oīā ni peto ut arescat.
ut tu solus dulcis appeas aīe mee.
q̄ es dulcedo inestimabil̄ p quā
cuncta amara dulcorant. Tua n.
dulcedo craticulā laurēcio dulcē
fecit. Tua dulcedo Stephano tor
rentes lapides dulcorauit. Pro
tua dulcedīe ibāt Apl̄i gaudētes
a ꝯspcū consilij quia digni habi
ti sunt p noīe xp̄i contumeliā
pati. Ibat andreas ad crucē se
curus et gaudēs. qm̄ ad tuā dul
cedinē pperabat. Hāc ut gustauit
petrꝰ. inferiorꝫ oblitus clamauit
qi ebrius dicēs. Dn̄e bonū ē nos h̄
eē. si vis faciaꝰ hic tria tabnacla. h̄
inorem. te cōteplem. quo bn̄o nul
lo alio indigebimus. Sufficit no
bis dn̄e videre te. Sufficit m̄q̄ tāta

tuā dulcedine saciari. Vnā stillā
iste dulcedinis gustauit. ꝛ oīꝫ aliā
dulcedinē fastidiuit. Quid putas
dixisset si magnā illā multitudi
nē diuinitatis tue gustasset. quā
abscondisti diligētibꝫ te. Hec Augꝰ.
Ubi considerandū. q̄ꝫ sīi viri rīi
visitant p graciam dei ad tātā
interdū dulcedinis iocūditatē p
ueniūt. ut gaudia seu p̄mia rā
nollet ꝛ upe ponora. De hoc btūs
Theoꝰ sic dicit. Hanc deꝰ dulcedīē
ī tuos filios demrāsti. q̄ tuo tam
dono et grā. ad tantā m̄tdū ino
ueniūtur dulcedinis voluptatē. ut
p̄mia seu gaudia rā nollet ꝛ upē
ponora. q̄ sēmp eē ī dulcedinis
redūdancia quā ī illa scā sensē
rant hora. Hec Theoꝰ. De hac
enā dulcedine sp̄uali btūs Augꝰ
sic ait. Tanta aīe mee diuine cu
iusdam dulcedinis incidit delcā
cio. que si iā btā vita nō ē. nescio
tunc quid ē. h̄ Augꝰ. Btūs enā
Bern̄ semp desiderans ardē in
dei amore a quo ista sp̄ualis dul
cedo pcedit. dnm̄ sic alloquendo
dicit. Verbū michi ad te ē o rex
seculorꝫ xp̄e ihū. ausu caritatis
p̄sumo alloqui te fiducia manꝫ
tue. ꝛ adire te gestiens. desidera
te cordis mei. Usqueq sustinebo
absenciā tuam. expectacionem
faciei tue quāto tp̄e feram. vsqꝫ q̄
ingemiscā et stillabit pꝰ te oculꝰ
meus. Amabilis dn̄e ubi habi
tas. ubi ē diuisoriū tuū. ī quo le
tus recubis me carissimos et
sacias eos maifestacōe gl̄e tue.
Qm̄ felix qm̄ scius quanta ap

petendus ē cōcupiā locus iste deifice
voluptatis: locus plenū deliciarum. Non
attessit oculus meus nec appropinquit
cor meū usq; ad intimū modū dulcōnis
dulcedinis tue quā in secretis abscō
disti filijs tuis: solo eius odore fouis
ut cursus sustentes. Spiramē suaui
tatis tue de longinquo venit ad
me: et ē m sup odorē balsami et fra
grancia thuris et mirre: et cōcupis
cencias mundas pit ī me: quarū ē
adustio delectabilis. Quid n mi ē in
celo. Quis ē thezaurus meus ī illa
celica cella. Que ē hereditas mea ī
terra viuencium. Nōne xps dns meus
vnica salus mea totū bonū meū:
plenū gaudiū meū. et quō itīne
potero cor meū. ut nō amē te. dne.
Si nō amauero te quid amabo. Si
transtulero amorē meū a te vbi
illū digne collocabo. desiderabil
dne ubi ex te requiescent desideria
mea. Si usq; extra te pedē exten
derit amor meus. pollutus ē. Si ad
te nō declinauerit desideria mea:
vana erut. Nōne tu amabilis et
desiderabil es sup oia q amari pos
sut et desiderari. Abs te eni hz omnis
creatura quicquid hz decoris. Tu in
astra sole excellenti claritate ves
tisti: et clarior sole tu es. Ymo quid
ē sol. quid ois creatura. quod ipa lux.
n tenebre ad tuā contemplacionē.
Quid ergo melius. quid amabilius
te estimaui. ut abstraherem cor
meū a te ad concupiscendū qtq
ī mundo abste. Cur amaui qre
concupiui ī omi vita mea qtq:
preter ihm dnm meū. Quare
distuli. qre intermisi ullo tpe te
ihu versare ī corde meo. te tota

mente amplecti: delectare ī tua dul
cedine. Omnia interiora spūs mei
vbi erat. qn tecū mente nō eram.
Quo defluxerut. qn te nō solū au
dierut desideria mea. Deus vite
mee q vane consūpta st. q infru
ctuose elapsa sut a me tpa mea. que
dedisti michi ut facerem volunta
tes tuas ī eis et non feci. Sed iā ex
hoc nūc omnia desideria mea in
calescat et effluite ī dnm meū ihm
xpm. currite satis: hactenus tar
dastis. Deus cordis mei et ps mea
ihu xpe. Deficiat obsecro p te cor
meū a spū suo. caro mea a concu
piscencijs suis. et viuas tu ī me
et concalescat ī spū meo carbo amo
ris tui. et excrescat ī ignē pfectū.
Foueat et enutriat illū ī me gr
cia tua. ut ardeat iugiter ī ara
cordis mei et ferueat in abscondi
tis aīe mee. et ī die cōsūmacionis
mee inueniatur ī me apud te. In
die qua exui me iubebis tunica
ista mortali quā nūc circūfero
circūdet me dilcōo tua. et fiat
aīe mee quasi vestimētū decoris.
ut non nuda s vestita inueniat:
et habeat unde abscondatur
infirma eius ab oculis tuis. Ig
nē alienū q aduersarios tuos cō
sumit dulcōnis tue feruor elō
get a me. et aiam meā ferventē
sursū attollat. et quātū fas ē
tuo diuino lumini imergat. Dne
ihu omnes qui te diligūt repleat
benedictionibz tuis. et sit pax
eis ī velamēto alarū tuarū p eū. M²
hec Bern. M. et hoc nondū
q omps deus eciā aiabz deuo
tis subtrahit interdū dulcedinē

conteplacionis: manet tamen eius
quantum ad gubernationem et quantum
ad unionem. De hoc lacius beatus Ber
nardus in libello de scala claustrali
sic dicit. Sponsus diu desideratus
subtrahit se nonnumquam animae vel quantum
ad conteplacionis dulcedinem: manet
tamen praesens quantum ad gubernationem. quan
tum ad graciam et quantum ad unionem.
Sed ne timeas o sponsa ne perdas
ne despes. ne existimes te contempni
si paulisper subtrahit faciem suam spon
sus tuus: omnia ista cooperantur tibi
in bonum et de accessu et de recessu lu
crum tibi requirit. tibi venit et tibi
recedit. Venit ad consolationem re
cedit ad cautelam: ne magnitudo
consolacionis extollat te. ne si sit semper
apud te sponsus. incipias contempnere
sodales. et hanc continuam visita
cionem non iam gratiae tribuas sed naturae.
Hec autem gratia quando vult et cui vult
a sponso tribuitur: non quasi iure
hereditario possidetur. Vulgare
proverbium est Nimia familiaritas pa
rit contemptum. Recedit igitur ne nimis
assiduus contempnatur et ut ab
sens magis desideretur et desideratus
avidius quaeratur. diu quaesitus gratius
inveniatur: inventus strictius teneatur.
Preterea si numquam deesset hec consola
tio quae respectu future glorie quae revel
labitur in nobis enigmatica est
et ex parte: forte putaremus hic habere
civitatem manentem et minus inqui
reremus futuram. Ne ergo exilium
reputaremus pro patria. arram pro
precii summa. venit sponsus vicis
sim et recedit: nunc consolacionem
afferens. nunc universum stratum
nostrum in infirmitate commutans: pau
lisper permittit gustare quam suavis est dominus:
et antequam plene sentiamus se subtrahit:
et ita alis expansis super nos voli
tans. provocat nos ad volandum.
quasi dicat. Ecce parum gustastis quam
suavis sum et dulcis. sed si vultis plene
saciari hac dulcedine. currite post
me in odore unguentorum meorum:
sursum habete corda ubi ego sum in dex
tera dei sedens. Sed caue o sponsa
quando absentat se sponsus: non longe
abiit. sed et si non vides eum: ille tamen
semper videt te. Plenus est enim oculis
ante et retro: nusquam potes ei latere.
Habet etiam suos nuncios circa te spiritus quasi
si sagacissimos exploratores: ut vi
deant quomodo absente sponso conver
seris: et accusent te coram ipso. si aliqua
signa lasciviae et scurrilitatis in te de
prehenderint. Zelotipus est sponsus
iste si forte alium amatorem receperis:
si alijs magis placere studueris sta
tim discedet a te. et alijs adhaerebit ado
lescentulis. Delicatus est sponsus
iste. nobilis est. dives est. speciosus forma
prae filijs hominum. et ideo non nisi speciosam
dignatur habere sponsam. Si viderit
in te maculam sive rugam: statim aver
tet oculos: nullam enim potest immundiciam
sustinere. Esto ergo casta: esto vere
cunda. esto humilis. ut sic a sponso tuo
frequenter visitari merearis. Haec Ber

De eisdem filiis. Ca. xij.

Dico etiam stare quomodo deus lo
quatur angelis et animabus
sanctis ac dyabolo et eorum usus. Et de vi
sionibus quae prophetis solet appare

et cū grā contēplacionis defuerit
vel deuocionis quō debeat se hō
tunc hr̄e. et de hijs cupio informari

Scire debes fili Filius Pr
pro p̄mo quesito. q̄ talis
locucio nō fit corpalit̄. sed
spūaliter Unde btūs Grego⁹ in mo
ralibꝰ de huiusmoi spūali collo
A quio sic dicit Sciendū q̄ ip̄a nā
incorpea cū loqui dicitur. eius locu
cio nequaq̄ vna ⁊ eadē qualita
te formatᵣ Alit̄ n. loquitᵣ deus ad
angelos. aliter angeli ad deū. ali
ter deus ad sctōꝝ aīās. alit̄ aīe
ad deū. alit̄ deus ad dyabolū. ali
ter dyabolus ad deū. Sz̄ q̄a spi
ritali nc̄ ex corpea oppone nil
obstat. loquitur deus ad āgelos
sctōs eo tp̄e quo eoꝝ cordibꝫ occul
ta sua īuisibilia ostentat. et quid
agē debeant in ip̄a cōtēplacōe
veritatis legut̄. ut velut q̄dā p̄
cepta sint vocis. ip̄a gaudia cō
tēplacōnis. Quasi n. audientibꝫ
dicit. qd̄ videntibꝫ īspiratur. Un
cū cordibꝫ eoꝝ de⁹ cōt̄ humana su
pbiam aīaduersionē vlcionis
infudet. dicit. Venite descendam⁹
et cōfundamus ibi linguā eoꝝ.
Ascendūt angeli ī eo q̄ creatorē
īspiciūt. descendūt angeli in eo
q̄ creatura sese ī illicitis erige
tē examine districtiōis p̄inūt
dicit̄ g° dei ē. Descendamus et cō
fundam⁹ līguas eoꝝ. ī seipō eī
hoc quod recte agatur ondere.
p̄ vim intīne visionis eoꝝ me
tibus exhibenda iudicia. occul
B tis motibus īspirare Aliter

loquuntur angeli ad deū. sic p̄ Joh̄
Apocal̄ dicit̄. Dignus ē agnus
qui occisus ē accipe virtutē et
diuinitatē et sapiāz. Vox nāqꝫ ā
gelorū ē ī laude conditoris ip̄a
admiracio intime contēplacō
nis. quibꝫ virtutis diuine mira
cula obstupuisse dixisse ē. quia
excitatus cū reuerencia motus cor
dis. magnus ē ad aures ītrum
scripti spiritus clamor vocis. que
vox se q̄i p̄ distincta verba exple
cat. dū sese per īnuīs modos ad
miracionis format. Deus ergo
angelis loquitur. cū eis volun
tas eius intima videnda mani
festatur. Angeli autē loquuntur
dnō. cū p̄ hoc q̄ sup̄ semetipos re
spiciunt. in motū āmiracōnis sur
gūt. Aliter deus ad sctōꝝ aīās.
aliter sctōꝝ aīe ad deū loquitᵣ
Un̄ ī Jo. Apoca. dicitᵣ. Vidi subt̄
altare dei aīās interfectoꝝ pp̄ter
verbū dei. et clamabāt voce mg̃
na dicentes. Usqueq̄ dn̄ē sanctꝰ
et verus. non vindicas sanguinē
nr̄m. etc̄. Quid. n. est aīās vin
dicte peticionē dicere. n̄i extremi
diē iudicij et resurrectiōis extic
toꝝ corpim desiderare. Magnus
quippe eoꝝ clamor. magnū est
desideriū. Tanto enī quisqꝫ mi
nus clamat quāto minus desi
derat. et tanto maiorē vocē in
aure īcircūscripti luminis exprimit.
quanto se ī eius desideriū plenius
fundit. Aīarū igitur verba. ip̄a sunt
desideria. Nam si desideriū sermo
nō eet. p̄pheta non dicit. Desideriū

Ca. x

cordis eorũ audiuit auris tua. De
ipõ ergo bibũt qđ ab ipõ siciunt:
et mõ nobis adhuc icomprehensi
bili. i hoc qđ petendo esuriũt pre
sciendo saciantur. Discordaret ergo
a volũtate conditoris si qđ cũ vi
dent velle nõ peterent: eiqȝ min9
inhereret. si volente dare desiderio pi
griori pulsarent. Quibȝ p rn̄su di
uinũ dicitur. Requiescite adhuc
modicũ tẽpus. donec ĩpleat̃ nũs
frm vroꝝ. Desiderãtibȝ aĩabus
adhuc req̃escite modicũ. dicit̃. est
mt̃ ardorem desiderij ex ipã p̄sciẽn
cia solacia aspirãre. ut aiãrũ vox
sit hoc qđ amantes desiderant: et
rn̄dentis dei sermo sit hoc q̃ eas
retribucõnis c̃titudĩe mt̃ deside
ria confirmat.

P Aliter loquit̃ᶻ
deus ad dyabolũ: et aliter dyabo
lus ad deũ. Sed sciendũ q̃ q̃tuor
mois loquitur deus ad dyabolũ:
tribȝ dyabolus ad deũ. Quatuor
modis loquitur de9 ad dyabolũ:
q̃ et iniustas vias eius arguit: et
electorũ suorũ iusticiã contra illũ
opponit: et tẽptandã eorũ innocen
ciã ei concedendo pmittit: et ali
eũ ne tẽptare audeat prohibȝ. In
iustas. n. vias suas eius redarguit
cũ dicit Vñ venis. Electorũ suo
rũ iusticiã cont̃ illũ opponit cũ
dicit. Considerasti seruũ meũ Job
q̃ nõ similis ei sup t̃ra. Temptã
dã eorũ innocenciã concedendo per
mittit. qñ dicit. Ecce vniuersa que
que hȝ i manu tua sr̃. Rursũ qz
eũ a tẽptacõe prohibȝ. cũ ait.
Tñ in eũ ne extendas manũ tuã.

Q Tribȝ autẽ modis loquit̃ᶻ dya
bolus ad deũ: cũ vias suas isinu
at: vel electorũ innocenciã fictis c̃
minibȝ accusat: vel tẽptandã eadẽ
innocenciã postulat. Vias suas
qppe isinuat. qui ait. Circuiui ter
ram et pambulaui eã. Electorũ
innocenciã accusat. qui ait Nunqđ
Job frustra timet deũ. Temptan
dã eandẽ innocenciã postulat. cũ dic̃.
Extende manũ tuã et tange cuncta
que possidet. Hec Greg9.

R Et no
tandũ put idem btũs Greg9 xxviij
moral' dicit: q̃ duobȝ mois diui
na locucio distiguit. Aut. n. per
semetipm dñs loquit̃: aut p cre
aturam angelicam eius ad nos
verba formant. Sȝ cũ p semetipȝ
loquitur: sola nobis vi intime in
spiracionis aperitur. Cũ p semetipȝ
loquitur: de verbo eius sine verbis
et sillabis cor docet̃ᶻ. Quia virtus
eius. itima q̃dã sublevacõe cognos
citur: ad quã mens plena suspen
ditur vacua grauatur. Pondus. n.
q̃dã ẽ qđ oẽm aĩaȝ quã iplet le
uat. Incorpeũ lumẽ ẽ qđ et intei
ora ipleat et ipleta exterius cir
cũscribat. Sine strepitu sermo ẽ:
qui et auditũ apit. et tñ sonitũ
nescit. Hec Greg9.

S De visionibȝ
vo et reuelacõibȝ que fcẽ sr̃ pphetis
vel eciã alijs pfectis viris. Scie
dũ pmo: q̃ misteria dei sũ secre
ta nec scire pt. nisi cui sps dei
reuelauerit: quia ipe solus illa
nouit. Hec autẽ reuelacõ fit diuer
sis mois. ut p sensibilẽ appari
cionẽ et allocucionẽ. sicut olim

ficbat pribus: ut legitur de Abra
ham Gen̄ xij. Dixit dn̄s ad abra
ham. Egredē de terra et de cogna
tiōe tua. Vel p ymaginariā visio
nē exterius cū insinuacioē intell
ris intelligencie: sicut reuelacio fiā
fuit pphetis. Vnde dicitur Daniel x.
In visione opus ē intelligencia. Vel
p solā intimā inspiracōnē: sicut d
Job 32. Inspiracō omnipotentis
dat intelligenciā. Vel p inspiracō
nē et reuelacionē cū raptu a sen
sibus sicut de btō Paulo: ut legit
ij ad Corinth xij.
T Distinguntur tn̄
sunt tres visionū species: s. cor
porea. ymaginaria. et intellectua
lis. Corporalis ē cū quedā corpora
liter videntur oculis mentē que alij
vidē nequeunt: ut Baltazar vidit
manū scribentis in pariete. Daniel
v. Ymaginaria ē qn̄ aīs in extasi
vel sompno videt nō corpea sed yma
gines rerū dei reuelacione: ut
Petrus vidit discū. Act x. Intel
lectualis ē qn̄ nec corpea nec yma
gines rerū videntur: sed in substā
cijs incorporeis intuitus mentis
mira dei pō figitur: talis fuit vi
V sio btī Pauli. Et notandū sicut
dicit glo. sup libro de diuinis noībꝫ.
qꝫ quanto magis nr̄a mēs ad con
templanda spūalia eleuatur: tanto
magis abstrahitur a sensibilibꝫ.
Vltimus aūt tinus quo conte
placio cōtingē ptē ē diuina sbā.
Vnde cꝫ mentē q diuinā sbāz videt
totaliter a corporalibꝫ sensibꝫ eē ab
solutā: vel p mortē vel p raptū
aliquē. Hinc ē qd dicitur ex pso

dei nūi xxxiij. Non videbit me hō
et viuet. Cū aūte aliqui in sacra
scriptura deū vidisse dicitur: optꝫ
hoc intelligi p aliquā ymagina
riā visionem seu eciā p corpalē:
s. p aliquas corpeas species vel ex
terius apparentes vel interius
formatas ymaginarie diuine vir
tutis pn̄cia demirabatur. Et sci k
endū qꝫ duplex ē motus appicio
nis siue manifestacionis diuine re
uelaconis theologorū et pphetarū
mentibꝫ infusus p visioes et demrā
cōnes quas greci theolophias ap
pellant i diuinas appariciones. Quā
aliqn̄ p signa sensibilibꝫ similia.
demrantur inuisibilia. Aliqn̄ per
solā anagogem i mentis ascensū
in superna pure contemplata. Ex
hijs p. duobꝫ gradibꝫ visionū in sacr
pagina duo gnā cōsceptionū sunt
formata. Vnū quo formis et figu
ris et silitudinibꝫ rerū occultarū
veritas obumbratur. Aliud quo nu
de et pure sicut ē absqꝫ tegumēto ex
primitur. Cū itaqꝫ formis et signis
ac silitudinibꝫ manifestatur qd
occultū ē. vel qd manifestū ē descri
bitur: symbolica demrācio ē. Cū
vero nuda et pura reuelacoe vl
plana et apta narracoē docet:
anagogica ē. hec Glo. Deīn A
eciā considerandū cū homo prepa
tur et caret grā cōteplacionis vl
deuocionis quā se tūc hr̄e debeat
De hoc sciendū primo. qꝫ cū aliquis
psenserit se conteplacionis non
hr̄e grāt dꝫ semp in cū aliq salubri
meditacioē occupaē. et ipensa sibi

diuinorū bonorū munera ante
recordacionis sue oculos reuocare:
et ex tali recordacione semp̄ ad
deuotā graciarū actionē istigare.
Hec et similia valet gr̄a contem
placionis p̄ negligenciā amissā
reformare. De hoc Rych̄ de sancto
vict̄ sic dicit. Nondū q̄ ille qui
ad graciā contēplacōnis profic̄t.
cū eā sibi vltra solitū subtrahi sen
tit. ē qd̄ facē debeat vnde ad eā re
cuperandā multū p̄ ocīm iuudū ad
iuuari valeat: et vnde aīm suū
in id negociū quātū ī se ē ydone
ū efficiat. Dz itaqz animus q̄ h̄mōi
ē gr̄cīs meditacionibz cordis ī se
exultacioēz r̄pāre: et īpensa sibi
dīnorū bnficiorū munera ante
recordacionis sue oculos r̄uocare:
et huiusmōi r̄cordacioē semp̄ ad
p̄fundā et deuotā graciarū actioēz
instigāe: et canendū aliqū illud
internū spiritualis armonie or
ganū ex intimo affcū ī dīnas
laudes r̄laxare. Dū itaqz h̄mōi
studio īntima cordis affecto ī di
ne confessionis magnificenciā
plena deuocione resoluit: quid
aliud q̄ ut ita dicā spiraculū ap
itur: p̄ quod ī illud cordis nostri
vasculū celestis dulcedinis ema
nacio diuineqz suauitatis habū
dancia infunditur. Hinc ē q̄ heli
zeus p̄pheta verbū dn̄i requisitus.
cū se sensisset sp̄m p̄phecie tunc
t̄pis non h̄re. fecit sibi psaltem
adducere: quo p̄nte atqz psallente
stati sp̄m p̄pheticū hausit: os qz
suū ad verba p̄phecie r̄laxauit.

Audita itaqz melodia p̄phete sacri
quid aliud q̄ quedā scala fuit que
eū ad consueta gaudia leuauit: et
q̄ carnalibz causa ruine ē solet. huic
occasio ascensionis extitit. Sic et tu
quiqz es aīa que soles huiusmodi
spiritalibz deliciis affluere, et sepe ad
theoricos quosdā excessus subita
neo quodam et inopinato gaudio
rū t̄ripudio subleuari, et qī quibus
dā p̄pheticis r̄uelacōibz diuinitus
sublimari: p̄phetico disce exemplo
quid tu facere debeas. ut sub ne
cessitatis articulo qī ad manū
habeas quo aīm tuū ad assuetas
delicias r̄parare valeas. Forte non
erit inutile. et te sub sili necitate
psaltē adducere. Sz quid aliud dici
mus psaltē istū q̄ exultacionem
cordis in deū: Euismōi psaltē p̄n
tē h̄re nos voluit. qui dixit. Leta
mini ī dn̄o et exultate iusti. Quid
ē autē huiusmōi psaltē adducere.
nī p̄uida meditacioē cordis exul
tacionē r̄parare. et ex diuinorū bn̄
ficiorū vel promissionū r̄cordacō
ne cordis deuocōnē excitare: Hinc
tunc p̄culdubio psaltē psallē faci
mus. qn̄ ex magno t̄ripudio cordis
ī diuina p̄conia iubilam̄: et in
graciarū actionē assurgentes ex in
timis visceribz ī diuinas laudes
cū magno cordis clamore r̄sona
mus. Hec itaqz agentes. qd̄ aliud
q̄ viā cernimus. p̄ quā veniente
visitanteqz nos dn̄m excipiamus:
Sacrificium inquit laudis honori
ficabit me. et illic iter quo os
dam illi salutare dei. Psallendo
atqz laudando iter dn̄o p̄pat: p̄ qd̄

ad nos venire et misis quibusdā
misteriorū suorū revelacionibus
revelare dignet. Studeamus ergo
cū magna mentis alacritate i dno
gaudere: satagamus corā xpo cū
intima devocione psallere. Ad hanc
itaqz psalmodiā spūalē qz armo
niam aīa contemplativa spiritalibz
theorijs assueta incipit tripudi
are: et pre gaudij nimietate se a
tra terrenis qz orbibus suspenderit:
et ad celestiū cōtemplacionē tota
mentis alienacione trāsire. Hoc
igitur est ut diximus qd ad men
tis innovacione viz hoc ē qd ad
amisse gracie reparacione maxie
B valere solet. ¶ Est et alius mod⁹
p quē gracia amissa recuperari pt:
viz cōpunctio que ex devoto corde
procedit. Nā sic et devoti viri cū
dulcedine spūalē quā ex visitacōe
et pñcia dñi in suis cordibz pre
perīut. postmodū eadē gra et con
solacione se privatos ee pserserit:
p lacrimosā cōpunctione xpm dnm
et suū dilectū ad se iterū visita
dū revocare student. Hec ꝯmemorat
bis Ber sup cantica dicēs. Si cu
vrm cū sancto ppha adherē deo
bonū ē. et ut loquar manifestius.
Si quis i nobis ē ita desiderij vir
ut cupiat dissolui et ee cū xpo.
cupiat autē vehementer. ardet siti
at. assidue meditetur: is pfecto nō
secus qz i fōr sponsi suscipiet ver
bū i tpe visitacionis: hora viz
qua se astringi intus quibusdam
brachijs sapientie. atqz inde sibi
infundi senserit sci suavitate amo
ris. Siquidē desideriū cordis eius
tribuetur ei: et si adhuc pegrinā
ti in corpe & ex pte tn. id qz ad te

pus et tēpus modicū. Nā cū vigi
lijs et observacionibz et multo ym
bre lacrimarū quesitus fuit. subito
cū teneri putatur elabitur: & rur
sū lacrimanti et insectanti occurrēs
cōprehendi patitur s; minime tenē
dū subito iterū qz e manibz avo
lat: et si instituerit p̄cibz et fletibus
devota aīa. denuo revertetur et
volūtate labiorū eius nō frauda
bit eū: & rursū mox disparebit &
nō videbitur n iterū toto desiderio
requirat. Ita ergo et i hoc corpore
pt ee de pñcia sponsi frequēs leti
cia s; nō copia. quia visitacio leti
ficat s; molestat vicissitudo. et h⁹
tam diu nc̄e ē pati dilcām donec
semel deposita corporee sarcina mol̄
avolet: et ipā levata pēnis deside
riorū suorū libere inter campes p cam
pos cōtemplacionis et mēte sequens
expedita dilcm quocūqz ierit. Nec
tn vel in trāsitu p̄sto erit sic oī aīe:
nisi illi duntaxat quā ingens devo
cio et desideriū vehemēs & pdulas
affectus sponsā pbat et dignā:
ad quā grā vivificandi accessu
rū verbū decore induat formam
sponsi accipiens. Qui n. nondū
invenit ita affcōs et cōpunctus: ma
gis actuū suorū recordacōe loq⁹
in amaritudine aīe sue dicit deo
noli me cōdempnare. Aut eciā forte
adhuc periculose temptat cōpria cōcu
piā abstractus et illectus. hic
talis sponsū nō requirat s; medi
cū: ac p hoc non oscula quidē vel
amplexus s; tn remedia vulneribz
accipiet suis i oleo ungs et ung
uentis. Hec Ber. ¶ Notandū ē C
eciā qz gracia contemplōnis seu de

deuocõnis vel alia quecũq; sine la
bore et sollicitudĩe hrĩ nõ pt. Teste
btõ Aug° qui dicit. Impi°le ẽ ad g̃
crã puenire sn̄ sollicitudĩe et labõe.
Vñ qui vult deo p contemplacõnẽ seu
deuocionẽ ac orõnẽ deuotã adhere:
oportet ut cũ labõe mentis euaga
ciones reprimat et ad deũ colligat.
Deĩn ex studio et vsu tali ac cõsue
tudine facilius iã cor suũ cohibẽ
et sẽcũ habitare discit: tñ nõ solũ
facilit̃ et delectabilit̃ valet deo ad
here. ut auulsus ab huiusmõi
quiete sit ei desolacio nõ modica:
q̃ sp vellet si poss; deliciis talib;
habũdare. De de hoc considerãdũ.
q̃ sũt q̃tuor que ĩpediunt contem
placionẽ: vñ dicit btũs Bern̄ sup
Can^ca. In hoc archanũ cõtẽpla
cionis et ĩ hoc sacrariũ dei si quẽ
nr̃m aliq̃ hora sic rapi et sic ab
scondi contigerit. ut minime auocet
aut pturbet vel sensus eges vel
cura pungens. vel culpa mordẽs.
vel certe ea que difficilius amouet̃
irruentia corporearũ fantasmata
ymaginũ: poterit quidẽ hic cũ ad
nos redierit gloriari et dicere. Intro
duxit me rex ĩ cubiculũ suũ. Ut at
hec ĩpedimẽta meli9 intelligam9:
de hoc videamus. Primũ igit̃
ĩpedimẽtũ dicit qd̃ ẽ sensus eges
sc; corporis. Intm̃ aĩa ad corpus af
ficitur: q̃ eo ĩ aliq̃ sui pte vel sen
suũ defectũ notabilẽ paciente. cõ
tẽplari nõ delectat. Tpe n̄ infir
mitatis nõ ẽ locus cõtẽplacionis:
n̄ dñs hoc fecerit de grã speciali.
Sile cõtingit cũ valida fames vl'
sitis vel frigus iminet vel corporis
ĩpedimẽtũ. Scdm impedimẽtũ di
cit q̃ ẽ cura pungens. i. sollicitudo
curarũ et occupacionũ. Vñ idẽ btũs
Bernar9 dicit. Sicut puluis ventꝰ
ĩ oculũ corpalẽ ĩpedit visũ eius: sic
cura terrenarũ actuũ oculũ intelligẽ
cie confundit: atq; a cõtẽplacione
veri luminis excludit. Terciũ ĩpedi
mẽtũ dicit q̃ ẽ culpa mordẽs. i. pec
catũ. Et hoc duobus modis cõtin
gẽ pt. Primũ cũ pctm̃ eius ẽ in
aĩa: 2° cũ fuit et deletũ ẽ p cont
cionẽ et confessionẽ q̃ ĩ memoriã re
uocatur: Utrũq; n̄ ĩpedit cõtem
placionẽ: quia sicut tenebre ĩpedi
unt visũ corpalẽ: sic pctm̃ cũ est
in aĩa ĩpedit racõem. quia sic tene
brosa ẽ. Sed ad contẽplandũ requi
ritur puritas et pulchritudo aĩe: ꝫ
sic tunc nõ ẽ locus cõtẽplacionis.
Similit̃ sicut sanguis et humor
cretus fluens in oculũ ĩpedit vi
sũ eius: sic pctm̃ cũ redit ĩ memoriã
influit ĩ aĩam et ĩpedit visũ eius.
Et ppterea nũc nõ debemus tpe con
templacionis cogitarẽ sup pctis
Vñ quidẽ tpe nos debemus pctõres
reputarẽ: sed specialiter nõ debem9
cogitacionẽ nr̃am reflecterẽ super
aliquo pctõ tpe quo volumus cõ
tẽplari. Quartũ ĩpedimentũ
dicit q̃ sũt fantasmata corpaliũ
ymaginũ: et hoc est difficilius su
pradictis aliis: et ppterea cõmen
datur ĩ hoc statu sollicitudo. Opz
n̄ cõtẽplantẽ eẽ mutũ. surdũ. ꝫ cecũ:
ut videns nõ videat: audiens nõ
intelligat nec loqui delectẽ. Et si

qm̄ necitas ad hoc cogit: nō seruum ꝛpoztet ymagines que ꝑ has fe nestras intrant ad aiām nrām. Vn̄ nō sic inheas exterioribꝫ rebꝫ voluntate vel delectione. ut inde ꝛpoztes ymagines: ne postea va cans deo īpediaris. ¶ Et sciendū ꝙ cōtēplator q̄uis soli deo vacaē debeat ac cetera obmitte: hoc sciē debemus verū eē ſꝫ nō semꝑ. Nā ℏꝫ ex causis a iocunda ꝯtēplacione se ad tempus sepat: ꝛ se ꝛcipit in vitam actiuā. Vna causa ē ꝓpt̄ lucrū aiāꝝ. Vnde bt̄s Ber. Saēs sponsa voluntatē sponsi zelantis aiārū salutē. erit ad tempus vicū ē nc̄iū ad ipam opandā: et postea redit ad contemplacionē. Scd̄a causa intmittende cōtēpla cionis ē: cū talis intmissio agit̄ roē īiunctis offici. Nā cū platꝰ subditoꝝ necitatibꝫ intēdē habꝫ obmittit tuc̄ contēplacionē. Silit̄ et subditus cū ꝑ platū suū iube tur ī aliquibꝫ trāsitoriꝫ rebꝫ occu pari ꝓpter cōe bonū: deꝫ ꝓpter obedi enciā illo tp̄e postponere ꝯtēpla cionē. Tercia causa ē intmittēde contēplacionis: qm̄ mōe suo recedē te sponso nō sentit aiā solitas cō solaciones. Vadit n̄ et redit spon sus pro suo velle. Cū n̄ recedit aiā languet ex desiderio ipius: ꝛ toto co natu suo ꝛuocat eū dicens Reu tere dilc̄e mi. Nec tūc redit. Inuo cat angelos in auxiliū suū et di cit. Adiuro vos filie ihrl'm: ut a nūnctis dilecto quia amōe lāg ueo. Si vero nec sic redie digna tur: aiā sciens voluītate sponsi ꝛ ducit se ī actiua vitā ut vel sic fruc tificet sponso. Non n̄ decet cōtem platoēm eē desidiosū. Vn̄ ꝛligiosi quisꝫ cū graciā contēplacionis vel deuocōis senserit sibi deesse: ī bonis opibꝫ actiue vite se exerce at ac ꝑseuet tam diu quousꝫ dn̄o visitante grā ꝯtēplacionis iterū ad mentē redeat. De hoc bt̄s Bernarꝰ sup can^ca^ sic dicit. Ex bonis opibꝫ recipit consolacōēꝫ mens assueta quietis: quociēs sibi lux ut assolet cōtēplacionis subtrahitur. Cūs n̄ non dico cō tinue ſꝫ vel diu dū ī hoc corpoze manet: lumine ꝯtemplacionis fruit̄. Ac quociēs corruit a vita contemplatiua. tociens ī actiuā se recipit: unde rursum tanqꝫ ex cuino familiaris redditura in idipꝫ: qm̄ sūt īuicē contubernales et cohitant hec due pariter. Est ꝙ pe soroz marie martha. Neqꝫ eū et si a cōtēplacōis lumine cadit. patitur tn̄ nullatenus se inadē tenebras pcti̅ seu ignauiā occi: sane ī lumīe bone opacionis se ꝛtinēs. Hec Ber. Beatus eciā Gre in x° libro moraliū de hoc sic dicit. Sciendū ē qm̄ nonnulla bona sc̄ ad que indefessi ꝑsistimus: ꝛ nōnulla sc̄ a quibꝫ cotidie de ficientes labimur: atqꝫ ad hec magnis conatibꝫ ꝑ interualla tpm̄ reformam. In actiua eteni vita sine defectu mēs figit̄. A cō teplatiua autē infirmitatis sue pondere vita lassatur. Cūd aut

ezechiel insinuat narrās motꝰ
aīalium sic dicens. Non reuertebāt
cū incederent. Et paulopꝰ. Aīalia
ibāt et reuertebant. Sīt quippe
aīalia aliqn̄ vadūt et minime re
dīt. et aliqn̄ vadūt et ꝯtinuo
reuertuntur. quia electorū mē
tes p oblatā sibi actiue grāz ex
teriꝰ vias deserūt. cū vero p con
tēplacōnis aciem et ab hac se eā
dem actiua vita suspendūt exīt
et redeūt. quia p hoc q̄ diu ꝑsistē
minime ī ꝯtēplacione sufficiūt se
iterū ad opacionē fundūt. ut in
hijs que sibi iux̄ sunt se extendo
refoueant. et sup se surgē iterū ꝯtē
plando ꝯualescāt. Sz dū hec eadē
contēplacio moē debito post tēpꝰ
intualla repetit. indesinēt ꝓcul
dubio ī eius soliditate ꝑsistitur.
q̄ et si infinitatis sue ponde supa
ta mens deficit. hanc tñ iterū cō
tinuis conatibus ꝑpatā cōprehē
dit. nec stabilitatē suā ī ea ꝑdidis
se dicenda ē. a qua et si semp deficit.
hanc et cū ꝑdiderit sp̄ inq̄rit. Hec
Grego. Debet ergo quilibz reli
giosus nūq̄ vacare ocio. sz sp̄ ī bonis
opibus se exercere. viz contēplando.
aut orando. meditādo. legendo stu
dendo. vel scribendo. vel aliquē labo
re fructuosū opando. Sz sunt nōnulli
in sacra religiōe qui postq̄ horas
ad quas tenent ꝯpleuerint. quas
ecīā satis negligent et distracta
mente ꝑficiunt. residuā ꝑtē diei
totā inutiliter expendūt. vacando
colloquijs ociosis et scurrilitatibz.
aut alijs leuitatibz ac sīli vanita

tibz. Hij tales multū sūt rep̄hensi
biles. Vn̄ btūs Bernar. vniuiqueq
ac seruū xp̄i hortatur ad spūa
lia exercicia. ita dicens. Nulla vnq̄
seruū xp̄i inueniat nō dico dies
sed nec horā. nisi vel in exercicij labo
re. vel proficiendi studio. vel inexpi
encie dulcedine. vel fruendi gaudio
hec Bernar. Et sic hēmus de cō
tēplacione. que virtus nobilissiā
ꝑtinet 3° loco ad viros ꝑfcōs ut su
perius p̄missū ē. Nā quāto quisq
in vita religiosa fuit ꝑfectior. tā
to magis contēplacōis erit feruē
cior. et ad speculandū diuina abi
lior et expedicior. Et nondū, put
dicit Thomas de aqno. q̄ triplex ē
ꝑfectio. Vna absoluta q̄ attendit
sedm̄ totalitatē diligentis et dili
gibilis. et hec ꝑfectio nō ē possibil
alicui creature pure. Vn̄ hec ꝑfcō
cōpetit soli deo qui se totū totus
diligit. Scda ꝑfectio attendit
sedm̄ totalitatē ex ꝑte solius diligē
tis. put affectus diligentis sedm̄
totū posse suū semp actualit ten
dit impliu deū. et talis ꝑfectio nō
ē possibilis ī via sz hetur ī patria.
Tercia ꝑfectio ē que nō attendi
tur sedm̄ totalitatē diligentis
nec sedz totalitatē diligibilis qn̄tū
ad hoc q̄ actu semp ferat ad deū.
sed quātū ad hoc q̄ excludantur
ea que repugnant motui dilcō
nis in deū. sicut dicit btūs aug. q̄
venenū caritatis ē cupiditas. et
talis ꝑfectio ꝑt hrī ī via et vita
ista. et hoc dupliciter. Vno modo
ī quātū ab affcū hoīs excludit

ac virtuosa

oē id qd̄ ↄtrariatur caritati sicut ē
pctm̄ mortale. sine tali pfcōe caritas
eē nō pt̄. vn̄ talis pfectio ē de neci
tate salutis. Alio mō pt̄ hri pfcō
ī quantū ab affcū hominis exclu
ditur nō solū id qd̄ caritati cont
riū ē. s; eciā omne id qd̄ īpedit ne
affectus mentis totaliter dirigatur
in deū. Hec Thomas. Unde perfā
viri ut suū amore & affectū possēt
expedicius dirige ī deū. eciā a pec
catis levibȝ seu venialibȝ quātū
possibilitas admittebat se ipos
retrahebat. De hac pfcōe ī qdā
glō. sic dicitur. Pfectio virtutū est.
ad huc statū cū ↄscendē q grā cō
ditoris ul' ī modico timeamus of
fendē. nichil eius meritis ppnen
tes. Pfcō igitur vtutū ē ī hac vi
ta ut caste timeamus deū. finis
virtutū erit ī futuro. ut divicias
pmissas hereditatis & regni celes
tis gloriā et vitā pcipiamus. h
Glō. Unde scdm dictū btī Ambro
sii. Nichil aliud querit pfectus. nisi
solū et pclarū bonū quod ē deus
Et pfectus xpī servus ut dt btūs
Theodorus. nichil pt̄ xpm̄ ht. ac si quid
preter xpm̄ ht. nō ē. cui se pfcm̄ deo
pollicitus sit. metitus ē. h Theodorus.
Et quia quilibȝ religiosus sub
obediencia prelati constitutus
tenetur igitur vt laborat ad pfcōez
& iō nos qui ad hoc hitū religi
onis accepimus ad hanc toto co
namine tendamus. ut sic psol
vamus vota nrā que distinxe
runt labia nrā. Nō enī pfcōnem
sed conatū ad pfcōne promisimus.

et iō qui ad conandū fecerit quod
potuerit. videtur voti sui trāsgressi
onē evasisse. Cū aūt conatus
quē pmisimus tendat ad pfecti
onē. videamus ī quo constat p
fectio. ut et sic ↄgnoscamus in
quo statu nr̄ conatus sit cōplex
us. Pter qd̄ sciendū q iuxta h
aliā divisionē duplex ē perfcō.
Una ē tencionis sive progressio
nis. Alia ē tmī pervencōis. Una
igitur pfectio ē cū avida devocōe se
ulterius procedimus. nō contenti
qntūcūq; iā profecimus. Talis co
natus proficiendi qntū ē de affec
tiōe & intencōe. et cū potuit opa
cōne nūq̄ cessandi. nobis p per
fcōne iputatur. Et hoc innuitur
nobis in Gen̄ cū dicitur. Ambula
corā me. et esto pfcūs. Ac si dicat deus
Ambula corā me. i. pfice. et hoc tibi
pro pfcōne iputatur. Ambulare
n ut ait btūs Ber. proficē ē. hinc
Aplūs dicit. Non arbitror me cō
prehendisse s pfcōne. S; quid. U
nū ē. nā que retro sūt oblitus.
ad ea q̄ priora sunt me extendēs.
Ac si dicat. licet nō iudicē me p
fectū pfectiōe tmini. ad eandē tn̄
pfcōne conabor. et talis conatus
pfectio iudicatur. Et iō sequitur.
Quotquot autē pfcī sumus. idipm̄
senciamus. Ecce ī hoc verbo sum̄
aliqs se ↄnumerans. dicit se iā pfcm̄
ex solo conatu. qui iā nō longe
supra. arbitratus ē se pfectionē
nondū apprehendisse. Qd̄ expo
nens btūs Ber. dicit. In verbo
isto manifeste aplūs dicēte declat.

q𝔭 pterita eorum que retro sunt obliuio.
et pfecta in anteriora extensio. ipa e
iusti hominis in hac vita perfectio.
Hinc igitur vocat btus Ber⁹ dicens. Indefes
sum studium et iugis conatus pfectio
iudicatur. De eodem etiam leo papa
sic ait. Hec e pfectorum vera iusticia.
ut nunquam se presumant pfectos esse.
nondum ab itinere. nondum finiti
intencione cessantes. ibi incidant
deficiendi periculum. vbi proficien
di deposuerunt appetitum: quia nemo
tam pfectus aut sanctus ut pfectioz
sanctiorque esse non posset. Ideo omnes
simul sine differencia graduum.
sine discretione meritorum. ab hiis in
que peruenimus. ad ea que nondum
apprehendimus. pia auiditate
curramus. Hec leo papa. Nam quam
tumque ac vbicumque lassati vel at
tediati desistamus proficere: ibi
necio deficimus. Vnde dicit btus
Ber. O monache non vis pro
ficere. ergo vis deficere. Dicit et btus
Aug⁹. Semper tibi displiceat quod
es: si vis peruenire ad id quod non
dum es. Nam vbi tibi placuisti: ibi
remansisti. Si autem dixeris suf
ficit. et peristi. semper adde semper am
bula semper proficere: noli in via re
manere: noli retro redire: noli de
uiare. Remanet qui non proficit.
Retro redit qui ad ea revoluitur
vnde iam recesserat: deuiat qui apos
tatat. Hec Aug⁹. Vnde iacob patri
archa vidit scalam attingentem
celos: et in ea angelos ascendentes
et descendentes. nullumque ibi sub
sistentem vel etiam residentem: quate
nus palam daretur intelligi: inter
profectum et defectum in hac vita

nullum medium inueniri. Nam sicut
corpus nrm crescit aut deficit con
stat: sic oportet spm nrm simul
ter aut proficere aut deficere. Et ideo
ne nos deficiamus oportet nos con
tinue conari. Cur autem talis co
natus ad pfectionem consequendam
pro pfectione. primo pfectio reputatur
ro est: quia talis conatus maxi
mi desiderii indicium e. Nullus n
tam indefesso labore continue posset
conari: ni maximum desiderium ip
sum impelleret ad conandum. Cum
autem vehementi desiderio ad
habendum aliquid estuat: hoc iam
habet. Hec probari possunt per auctores
sanctorum. De primo n beatus Aug⁹
sic dicit. Non quid sis sed quod esse
desideras attendit deus: si tamen
in quantum potes satagis. ut quod
nondum es esse merearis. Et btus Ber.
Sunt multi qui tota vita ten
dunt ad pfectionem. sed nunquam tamen perten
dunt: quibus tamen si pie pseuerauerint
statum cum de corpore exeunt
redditur quod in hac vita dispen
satore e negatum: illuc perducente
eos sola gracia. quo prius tende
bat ipsi cum gratia. Hec Ber. Ex quibus
verbis colligere possumus quod continuus
conatus ad pfectionem reputatur
homini. Considerandum etiam
quod pfecti viri ut dnm sequi vale
ant viam artam et angustam sequuntur.
De qua veritas in euangelio dicit.
Angusta e via que ducit ad
vitam. Quod btus Greg exponens
xxiiij moral sic ait. An non quasi
quedam angustia e itineris in
hoc quidem mundo viuere. sed de huius
mundi concupiscencia nichil habere: aliena

i

k

nō appetē, ꝓpria nō tenē. laudes
mūdi despiçē. et pro deo opprobriū
amare. gloriā fugere. despc̄m seq̄.
adulantes despiçere. despicientes
honorare. mala nocenciū ex corde
dimittē. et erga eos dilcōnis gra
ciā immobilē in corde retinē. Que
vie qn̄tū i p̄nti vita pro ipā vi
uendi custodia anguste sūt: tāto
amplius i etna retribucōe dilatā
tur. hec Greg. Et scdm btm
Augꝰ. Angustā et artā xp̄ianoꝝ
viam due res faciūt: cōtemptus
voluptatū. et tolerācia passiōis.
Quisq̄s confligit. hec duo vin
cat: et vicit mūdū. Si vis intrare
p angustā portā: claude portā
cupiditatis et timoris. Unde
duplicē aciē ꝓducit mūdꝰ cont
milites xp̄i: blandit̄ .n. ut decipi
at: terret ut frangat. Nō nos te
neat voluptas ꝓpria: nō nos ter
reat crudelitas aliena: et victꝰ est
mūdus. hec Augꝰ. Et q̄uis h̄
via que dicit̄ arta laboriosa esse
videatur: tn̄ viris pfectis et in
amore dei feruentibꝫ nō ē diffi
cilis. ſꝫ pocius desidiosis. Unde
Crisostꝰ sup illo verbo Arta est
via. de hoc sic dicit. Si quis viā
que ducit ad vitā laboriosā exis
timat: sue desidie iputet̄ nō vie.
Si enī tēpestates pelagi nautē.
vulnera militibꝫ. frigora et gla
cies agricolis. leuia et portabi
lia videntur ꝓpter spē p̄mij tē
poralis: multomagis dū celū
placet nullū debꝫ sentiri pīcu
lū. Nullꝰ g° aspiciat i via q̄ ar

ta sit: ſꝫ quo ducit .i. ad celū. Nec
alia q̄ lata sit: ſꝫ quo ducit .i. ad
infernū. hec Crisosꝰ. Debet er
go quilibꝫ homo deuotus et reli
giosus in quantū valet dei adiu
torio conari ad pfcōnē. et ut hāc
assequi possit studeat viaa subi
ce dominio rōnis. et corpꝰ aīe.
aīm vero deo: p hanc aūt viā
obtinet̄ pfectio. De hoc psp sic
dicit. Cnētur viciis rō. subicia̅
corpus aīe. et animꝰ deo: cōpleta
ē hoīs pfectio. hec Psp. Sed
et hoc nondū q̄ ad culmē pfcō
nis nemo puenire pt̄ n̄ p vir
tutes ac bonā operacionē. Necē ē
ut ipē virtutes si efficiant̄ ad sta
tū pfcm̄ debet hoīem pducē con
tineant et habeant in se q̄tuor:
viz fortitudinē. rcām intencōeꝫ:
discrecionē. et pseuerāciā finalē.
Dꝫ itaqꝫ homo proficiēs i virtu
tibꝫ et volens puenire ad pfcōeꝫ
p̄mo hr̄e fortitudinē: fortiter n
optet eū aggredi viam salutis:
viriliter se in opibꝫ bonis ac v̄
tuosis exercendo. et nō p negli
genciā seu accidiā torpescendo. Ad
h° hortat̄ ps dicens. Viriliť age et
confortet̄ cor vrm̄. et sustine do.
2° hō proficiēs i virtutibꝫ hr̄e
dꝫ intencionē rcām. ut viz bō
que facit nō ꝓpter vanā gloriā
faciat aut aliqd̄ cōmodū tpale:
ſꝫ simpliciter ad gloriā dei ꝓpt
salutē aīe sue ac eciā cū cordꝫ
humilitate illa pficē studeat. Vn̄
Aplus. Oīa in gloria dei facite.
3° hō taliter i virtutibꝫ pro

ficiens h̄re debet discrecionē. ut
nō excedat mēsurā viriū suaꝝ
nimis agendo: nec etiā minus
q̄ pt aut facultas suppetit vir
tuosa opa exercendo. Vn̄ Aplus
Rōnabile obsequiū vr̄m. 2to
h̄re dꝫ pseuerenciā finalē. ut
nō ꝓpter aliquā tēptacionē seu
tribulacionē vitam derelinquat
virtuosam: ꝫ constanter ī opibꝫ
bonis vsqꝫ ad finē vite deo coope
rante pseuēt. Vn̄ ipē dn̄s dicit. Qui
pseuerauerit vsqꝫ in finē. hic salu9
erit. Hec igitur q̄tuor. viz fortitu
do intencio. discrecio. ac finalis p
seuerancia. hominē v̄tuosū ad
statū pfectū pduc̄e solent: ⁊ etna
gloria cū omībꝫ sc̄is r̄munerari
faciūt. Et sic habemus de statu
pfc̄ōꝝ ac de virtutibꝫ ad eosdem
ptinētibꝫ. viz cordis puritate ac
caritate atqꝫ ɔtēplacōē expositū
et explanatū filī9 Ca. xiij

Postq̄ instructus sū a te
pater de statibꝫ incipiē
tiū proficienciū et pfc̄oꝝ.
Nunc finalit̄ de morte ad cui9
debitū psoluendū nō solū pfc̄i
ꝫ magis omēs homines obliga
ti nascunt̄ cupio edoceri. ¶

Scire debes fili q̄ triplex ē
mors. Est itaqꝫ mors aīe
qua ipā morit̄ p pc̄m mortale
Et ē mors cū quis morit̄ pc̄o
et viuit deo Tercia vero ē mors
viz separacio aīe et corpis: ad quā
omēs gnaliter tenent̄ ꝫ paucos
delectat. Et defectus iste nō est
ex vicio mortis. ꝫ ex fragilitate
huāne condicionis: quia homo
diligens corpis voluptatē cursū
huius vite formidat finire: ī q̄
plus ē amaritudinis q̄ volup
tatis. De hac triplici morte sic dr
btō Ambros9. Tria sūt mortis ge
nera. Vna mors pc̄i est: q̄ pc̄o
dāpnacōis infert̄. De qua dicit̄.
Aiā q̄ peccauerit ipā morietur: et
hec mala. 2a qua q̄s pc̄ō morit̄
et deo viuit: et hec bona. 3a mors
ē media. nā et bona iustis videt̄
et plerisqꝫ metuenda. paucos qꝫ
delectat: ꝫ nō hoc mortis ē viciū
ꝫ nr̄e infirmitatis. qui volupta
te corpis et delc̄acōē vite huius
rapimur et cursū hui9 ɔsūmare
trepidamus: in quo plus amari
tudinis q̄ voluptatis ē. Quid
ē. n. hec vita que delectat plena
erumpnarū et sollicitudinū ī qua
īuie calūpnie et multe molestie
et lacrime infinite eoꝝ q̄ affligūt̄
molestiis. Nā in hac vita homo
ī vmbra viuit nec expleri pt cu
piditatibꝫ suis: et si expleat̄ diuiciis
firm̄ quietis amittit: q̄ cogit̄ custo
dire qd̄ misera auiditate quesierit
Hec Ambro9. De morte etiā cor
poris q̄ sit virtuosa iustis de hō
p quendā sic dicit̄. Mors nichil
aliud ē q̄ exitus de carc̄e. finis
exilii. laboris consūmacio. ad
portū applicacio. pegrinacionis
finicio. oneris grauissimi idest
corpis deposicio. de furioso equo
i carne descensio. de domo rui
nosa liberacio. om̄ egritudinū
terminacio. om̄ piculoꝝ euasio.
om̄ maloꝝ cōsumacio. omniū
vinculoꝝ dirupcio. debiti nē so
lucio: redit9 ī patriam. īgressus ad

gloriā. Unde considerandū put
dicit Beda. Ex morte cārnis tunc
omis homo et morte aīe pauci
formidat. et laborat homīes ne
moriatur exterior hō moriturus.
et nō ut nō moriat hō interior sēp
victurus. Dicit eciā de hoc Aug9.
Vera mors ē quā hoīes nō timēt. s.
hec ē separacio aīe a deo. qui ē bta
vita aīarꝫ. Debꝫ aūt quilibꝫ fidelis
hanc duplicē mortē an̄ oculos
mētis semp hr̄e. qa multū valet
talis meditacio ad ip̄mēda vici
a. et t̄rena desideria ɔtēpnenda.
De hoc btūs Greg9 xiij moral' sic
dicit. Qui considerat q̄lis erit
i morte. sp̄ fit pauidus i opacioē.
atq3 vn̄ i oculis sui cōditoris vi
uit nil qd̄ t̄nsit appetit. cūctis
p̄ntis vite desiderijs cōtradicit.
et pene mortuū se cōsiderat qa
moriturū se minime ignorat. Per
fcā n. vita ē mortis imitacio. quā
dū iusti sollicite pagūt. culparꝫ
laqueos euadūt. De hoc eciā Cas
sianus sic dicit. In id qd̄ futur9
es sedula cogitacioē cogitaueris.
pensaueris. rruniat9 fueris. ardo
raro aut nūq̄ peccabis. h' Cassi
Ad hanc vero fructuosā meditaci
onē mortis vz hortat btūs Ber9
ita dicens. Filioli memorem no
uissima nr̄a. ne peccemus. Nimirū
hec recordacio facit timoratū. ti
mor expellit pcīm. negligenciā
nō admittit. Nouissima nr̄a sūt
quatuor. Iudiciū. gehena. et gloria.
Qd horribilius morte. Qd iudi
cio terribilius. et gehēna nichil pt
intolerabilius cogitari. Quid

metuet si quis ad ista nō trepi
det. nō expauescat nō timore cō
cutitur. Hec Bern9. Mortis
eciā memoria facit hoīem cōtēpnē
oiā transitoria. et sollicitū facit eē
i boni opis execucioē. Vn̄ beat9
Ihero9. Facile contēpnit oiā. qui
se semp cogitat moriturū. Btūs
eciā Grego9 de hoc sic dicit. Val
de se sollicitat in bono ope. qui
semp cogitat de extremo fine.
Notandū eciā qꝫ deus horam
mortis nobis voluit eē incognitā.
ut sp̄ possit eē suspecta. Unde btūs
Greg9 sic dicit. Ad hoc condi
tor nr̄ latē voluit finē nr̄m. ut
dū incerti sumus qn̄ moriam.
sp̄ pati ad mortē inueniri debea9.
Beatus eciā Aug9 de h9 sic dicit.
Latet vltim9 dies. ut obseruet
oīs dies. Ideo naq3 dn̄s nr̄ tēp9
exitus sui vniuscuiusq3 nr̄m voluit
eē incertū. ut maiori diligēcia
sim9 erga nosmetipos i vita
nr̄a solliciti quousq3 ē i nr̄a po
testate. quatenus ad diē exit9
nr̄i bonis nos opibꝫ dn̄o voca
ti occurrē pparem9. ut penduli ex
pectacioīs incerto semp credam9
eū eē venturū. quē ignoramus
qua hora vel tpe ad nos vocan
dos sit nr̄e venturus. Hec Aug9.
Cu ergo mors ista omibꝫ sit
incerta. hora mortis incerta. debet
vnusquisq3 sic viuere ut illam
intrepidus possit expectarē. Vn̄
dr̄ Seneca. Certū est qꝫ moriens.
s; incertū ē. qn̄. vbi. quō. quia mors
vbiq3 te expectat. et si tu sapiens
fuis vbiq3 eā expectabis. h' Sen.

Unde stultū ē in tali statu viuē: in quo quis nō audet mori. Sed proh dolor sūt plures qui dū sani sūt. tēpus pn̄s ī vanitatibȝ ⁊ pctīs expendūt. Si vō egtudo aliq̄ morte vicinā ee denūciās eos pulsauerit: cū magno desiderio supuiuē dari pistut. ut pctā sua defleat ac peniteant. qd̄ tn̄ vite tēpus mō accep tū pro nichilo ipputāt. De h° bt̄s Gre⁹ sic ait. Semp frēs kmi die debem⁹ expauescē. quē nūq̄ possumus puidē. Ecce ipm̄ huc die ī quo loqmur ad inducias cōuisionis accepim⁹: et tn̄ mala que fecim⁹ flē rcusam⁹. Nō solū cōmissa nō plangimus: ꝯ ecīā q̄ defleant augemus. At si aliqua egritudo corpis nos corripuit. si signa egtudinis vicinā morte denūciant. iducias viuēdi qrimus. ut pctā nr̄a defleamus: et eas cū magno estu desiderij petimus. quas acceptas mō p nichilo hēmus. Nūc ergo kmi sollicite cogitem⁹ ne nobis ī vanum tpa peant. et tūc q̄ramus ad bn̄ agendū viuē. tū iā cōpellimur de corpe exire. Quia igit momētis suis hore fugiūt: agite frēs ut ī boni opis mercede teneat. Qui g° et venture mortis tēpus ignoramus. et post morte opari nō possumus: supē ut an̄ morte tpa indulta rapiamus. Sic. n. sic mors ipā cū venerit vincit: si pus q̄ veniat sp̄ timeat. Sed sūt nō nulli q̄ ī pctīs mortibȝ iacere nō formidant: et tēpus penitencie differunt vsqȝ ad horā mortis: quod valde piculosū est Quō. n. tales pnt agere pniaz. cū omēs potencie et virtutes aīe ī illa hora p mortis dolorē sic sūt occupate. De hoc bt̄s Aug⁹ sic ait.

Plane nō inuenio. mortis ī tpē te aliq̄le pniāz posse facē. Tunc n. omēs potēcie aīe et virtutes mortis sūt vehementia occupate: destitute q̄ȝ sunt oīmoda libertate. Hec Aug⁹. Unde valde timedū est: quia mala vita hominis raro sortitur bonū fine ī extremis. Qd̄ affirmat bt̄s Ihero⁹ dicens.

Qui dū sanus ē et iuuenis deū offendē nō formidat: ī morte nō meretur diuinā indulgenciā obtinē. Quē dilcissimi filij ē pniā: quā nō solū quis accipit quia se viuē amplius nō posse cnit: q̄a si ex infirmitate cōualescet: peior q̄ pus fiet. Hoc teneo. h° verū puto. hoc multiplici expiencia didici: q̄ ei nō bonus est finis cuius mala sp̄ fuit vita: q̄ peccare nō timuit. ꝯ mūdi vanitatibȝ sp̄ vixit. Unde. mors pctōrū pessima. Hec Ihero⁹. Sicut igitur malā vitā sequit mala mors: ita qui bn̄ vixerit nō pt male mori. Festinandū ē ergo nobis ad pniam agendā et ad bn̄ viuendū: quia vnūquēqȝ ī quo inuenerit finis nouissimus dies cū de hoc seculo migrauerit: talis ī nouissimo die iudicabit. De h° bt̄s Aug⁹ sic dr̄. O hō vide condicionē tuā. Vides vitā: sed nō times. Nō ē inquis sic: ꝯ timeo O miser metueris plane. Si times

quare nō caues? Illud potius ti
me: qd̄ si nolis nō erit. Quid? pec
care time. Qz si amaueris peccare:
ī altera pte inuenies quā posses nō
īuenire. si nō amasses peccare. Igit
mori male times: viue male non
times. Vix bn̄ moritur: qui male vix
erit. Corrige ergo male viuere. ti
me male mori. Cū n̄ correxeris
male viuere: noli timere. Nō potest
male mori: q̄ bn̄ vixerit. Hoc age
ut bonā vitā hēas: et quācumqz
occasio venerit ut exeas de hoc
corpe, exis ad requiem. exis ad btī
tudinē: que nō hȝ timorē nec fi
nē. Merces n̄ bone vite: vita et
na ē. Igitur quisquis futurū
iudicē times, pn̄te consciā; corri
ge. Vnde cotidie ad pniām festine
mus. sp̄ an̄ oculos nr̄os versetur
ultimus dies: et cū diluculo re
surrexerimus. de luce nō p̄su
mamus aduētu. Nichil n̄ sic re
uocat a pctō: q̄ frequens mortis
meditacio. Bene g° vnusquisqz
de die nouissimo formidare debet.
vnusquisqz n̄ ī quo inuenerit suus
nouissimus dies cū de hoc secu
lo egreditur: talis ī nouissimo
die iudicat. Precipiēn bonum
opus fiat nō timore: ȝ amore
iusticie. Ipa n̄ vera et summa li
bertas est. Et quidē signū est
pfectus caritatis īminucio ti
moris: signū pfectonis aūt nul
lus timor. Consumata n̄ cari
tas. foris mittit timorē. Hc Aug.
Hugo eciā de sc̄o victore exponens
illud Bti mortui q̄ in dn̄o mori
untur: de hoc sic ait. In domio

moriūtur: qui ī carne quidē mori
entes ī dn̄o tn̄ viuentes īueni
untur. Quid ē in dn̄o? In fide et
spe et caritate. Ista n̄ viuunt ī
illa vita q̄ viuunt in dn̄o. Est
quedā vita qua corpus viuit ex
aīa: et est quedā vita qua aīa
viuit ex deo. nūc quidē fide spe
et dilcōne: postea vero pro fide et
spe contēplacōe ī manēte dilcōe.
Nō n̄ nocē pt aīe si corpus vitā
suā pdit: qn̄ ipā vitā suā ī fide
spe et caritate psistens nō amit
tit. S; dicit quis. Quis securus
pt ēē post hanc vitā ī mortem
pgens. Hoc aūt solū metū ēē nō
debȝ: quia bonā vitā mala mors
sequi nō pt. Qui g° bn̄ mori
volt: bn̄ viuat. Hec hugo. Cū
igitur vita bona nō possit reci
pe malū finē. necē ē ut hō stude
at virtuose et rc̄e viuere: ut cū
fiducia et hilaritate possit ext̄
mū diē expectare: quia nēo morte
gaudenter suscipit. n̄ qui se ad
illā dū adhuc viuit p vite meri
tū diligenter pparauit. De hoc
btūs Bern̄s sic dicit. Intellige q̄
veniente morte nullus letus et
hylaris suscipit: n̄ qui ad ipam
dū viuet bonis opibȝ se ppara
uit. Bona n̄ ē mors iusti pter re
quiē: melior pter nouitatē: op
tima pter securitatē. Econtra
mors pctōr pessima. mala ī a
missione mūdi: peior ī carnis et aīe
separacōe. pessima ī vermis et ignis
contricōe: et qd̄ omni pessimū est ī
diuine cōtēplacōes amissione. Hc Bs.

Etiā de hoc p quendā dicitur.
Sic ergo vita tua iugiter disponatur. ut mors tibi nō amara sed
adoptabilis videatur. Unde secūdū dictū bti Gregorij. Qui de sua
spe et operacōe securus ē dnō pulsanti confestum aperit. quia letus
iudicē sustinet. et cū tēpus ꝓpinq
mortis aduenerit. de gloria retribucionis hylarescat. Hec Greg⁹. Nā
qui pie et scē vixerit. mors illū nō
tenebit. Unde dᵗ Ysidoꝛ. Nec mors
te tenebit si bn̄ et pie vixeris. Nō
solū aūt talis mortē nō formidabit. ſ; etiā ut veniat exoptabit.
Unde bts Ber⁹. O vita secura.
ubi secura et pura consciā. ubi absq; formidine mors expectatur. ymo
exoptatur. cū dulcedine suscipit.
et excipitur cū deuocōe. Hec Ber.
Unde ꝑfcti viri vitā p̄ntē paciēter sustinet. mortē vō ī desiderio habent. Un̄ bts Grego⁹. Pfectorū ē
vitā hrē ī paciā. et mortē ī desidio.
Sz peccatores aūt p̄cognoscentes causam sue dampnacōnis. ꝓpter pctā plus
contracta de corpe exire trepidat
ac ꝑtimescit. Unde dicit b Ihero⁹.
In extremo mortis articulo cognoscit aīa causā sue dampnacōnis.
quā p̄uidens a carne exire formidat.
Nec mirū. quia ut dicit Haymo
Nulla maior acerbitas cuiuscūq;
amaritudinis et doloris. q̄ mors
ipā homīs ī pctō tā miserabilr̄
morientis. Etiā de hoc Egesippus
sic ait. Nulla vō apphendē ptē. nulla q̄ lingua exprimere poterit. qn̄tus horror et miseria pctōribꝫ ꝑ⁹
hanc vitā īminebit Nā secūdū b
Bern⁹. Malū triplex sup pctōres
manet. manet n sic eos horror in
exitu. dolor ī tristitia. pudor ī cōspcu
Ber. glorie magnitudini dei. Hᶜ Ber.
Ex dictis igitur colligē possum⁹.
q̄ illi mortē timent qui ī pctīs
iacent. et nullū bonū ī futō sperat.
p̄ntibꝫ q; radicatus īherent. Illi vō
qui mūdū et seculi vanitates ac
voluptates pro xpō cōtēpnūt. nᶜ
mortē timent. nec p̄ncia diligūt.
ſ; potius futura desiderant. Nec
mirū. quia secundū Crisost⁹ sup
matheū. Nil dolorosius morte ī
pctōrū. ſ; econtrario nil dulcius morte obituq; iustorū. Mors nāq; a
malis nimiū formidat. A iustis
aūt cū desiderio etiā expectat. Hᶜ
Crisost⁹. Un̄ ꝑfcti viri nō solū nō
timet mori ſ; desiderat dissolui et
ēē cū xpō. Ex quibꝫ vnus viz b
Iherō⁹ sic dixit. Nichil michi iam
foret dulcius q̄ mori in corpē. ut
in suo sic aīa mea saliat creatorē
eiusq; foueat solacio et dulcedīe. atq;
iocundet beatissima visione. Hec
Ihero⁹. Nec īmerito bti gaudent
de mortis aduētu et mali ꝑturbantur. Quia ut dicit beatus Gre⁹
Bonis exituris de corpe occurrit
odor celestis patrie. malis vero
fetor gehēne eterne. Un̄ bts ē qui
in hoc seculo sic viuit ut post
cursū huius vite cū fiducia et
gaudenter coram deo summo possit assistē. ac ī eius visione eternaliter delectari ac gaudē. De hoc
Abb Effrem sic dicit. Btus qui
ī mente habuerit diē exitus sui

cuntr oculos: et festinauit ĩ illa ho
ra patus ee: et sine aliquo timoꝛe
peῖ vel praue consc̃ie inueniri. Be
atus qui inuenerit fiduciã ĩ illa ho
ra c̃ritus sui qñ aiã sepat᷑ a corpe.
Cũ magnis nãqȝ fletibus ac dolo
ribȝ sepatur. Venient .n. angeli
assume aiam et sepabũt eã de cor
pore: et pducent eam añ tbunal
ĩmortalis ⁊ metuẽdi iudicis. At
illa cõmemorãs opa sua misera
bilit cõtremiscit. Grandis timoꝛ
ẽ fr̃es ĩ illa hora mortis et sepa
cõnis aĩe a corpe. Assistent .n. tũc
ipi aĩe opa eius q̃ die noctuqȝ bõ
vel mala gessit. At illa audiens
actus suos egredi ptimescit: quia
peccatrices aĩe cũ metu magno ⁊
timoꝛe horrendo sepabũt᷑ a corpe:
et tremẽtes pgunt ad eternũ iu
diciũ. Ecia q° hora cũ aiã diuidit᷑
a corpe vides vniũsa opa sua dic
eis. Donate m̃ vnius hore spaciũ.
donec egrediar. Et videntes simul
oms̃ actus eius dicent ei. Tu nos
egisti: tua opa sumus: tecũ semp
ibimus. tecũ qȝ pgemus ad iudi
cĩ. Scã võ aiã cũ sepat᷑ a corpe nõ
timet nec metuit: ß magis gau
dens cũ fiducia pgit ad deũ cũc
ta officijs angeloꝝ. Hec Effrem
Abb'. Vbi notandũ q̃ quilibȝ
deuotus ac r̃ligiosus v̄tuosus q̃
diu ĩ hac pegrinacõe ẽ cõstitut9
desiderãe de introitũ celestis pzie:
q̃a h' vita tota tbulacio et tẽpta°
p ẽ. Vñ bt̃s Aug9 ĩ glõ sup ps̃ sic
ait. Vita ista tbulacio ẽ: et si tri
bulacio nõ ẽ. aut parũ pziam di

ligis aut sine dubio tbularis. Cũ ei
nõ tribulet᷑ nõ se ẽẽ cũ eo qd̃ deside
rat. Vñ t̃ nõ videtur ista tribulacõ:
quia nõ amas. Ama alterã vitã
et videbis quia ista tbulacio ẽ. Q̃
cũqȝ psperitate fulgeat. qbuslibet
delicijs habundet atqȝ c̃cũflozeat: qñ
nondũ ẽ illud gaudiũ sine vlla tẽp
tacõe certissimũ qd̃ nobis ĩ fine
seruat deus: sñ dubio tbulacio est.
Hec Aug9. Non .n. ĩ ista misera
vita in qua pegrinam᷑ pt̃ ẽẽ felici
tas aut gaudiũ veꝝ. Qd̃ testat᷑
Maxim9 ita dicens. Nemo credat
se aliquã felicitatẽ. aut aliqd̃ veꝝ
gaudiũ ĩ hoc seculo possidẽ. Beati
tudo hic sparari pt̃: possideri nõ
pt̃. ¶ Quo sibi tpa ordie suo suc n
cedũt: tẽp9 flẽdi et tẽpus ridendi. Nõ
se c̃ttuueniat: nõ ẽ ĩ h° mũdo h° tẽp9
ridendi. Scim9 at q̃ oĩs homo gaudĩ
desiderat: ß nõ omis ibi grũt gaudi
um vbi optet ingri. Vm ĩ hoc
mũdo gaudiũ nec fuit. nec ẽ nec
ẽẽ poterit. Hec Maxim9. ¶ Vnde k
scã viri ut liberius puenire possẽt
ad celestẽ pziam ĩ hac pegriacõe
ĩ laboꝛe et gemitu fuerũt: et ad illã
conspiciendã suspirauerũt. De h°
Aug9 ĩ qdã. Omel' sic ait. Nõ desi
derat pziaȝ pegrinacio sñ lacrima.
Si desideras qd̃ nõ hẽs: funde lac
mas. Cũs iust9 nõ habuit istas la
crimas: Qui nõ habuit: pegrinũ se
ẽẽ nõ doluit. Qua fronte ad pziam
venit: qui nõ absens suspirauit:
Hec Aug9. Et inde ẽ qd̃ dicit bt̃s
Bern'. Desideim9 quãto possum9
desiderio celestẽ pziam: cũ magna

nãqꝫ confusiõe et rubõe ad illã per
ueniet: quisqꝫ eã vehement' modo
nõ desiderat. Quãuis iugi orõne.
assidua meditacõne. nec nõ sollici
ta cõuersacõne ĩ illa versat': secur⁹
hinc egredit': et cũ magna exulta
cione in ea suscipiet'. Hec Bern⁹.
Ad tale eciã desideriũ viꝫ perueni
endi ad regnũ celorũ vnãquãqꝫ de
uotã aiãꝫ hortat' ita dicens Ansel⁹.
O aiã tantus dꝫ ee amor tuus
ĩ hac mortali vita et desideriũ perueni
endi ad illud ad qd facta es. et do
lor qꝫ ibi nõdũ es. ꝛ timor ne forte
nõ peruenias: ut nullã leticiã senti
re valeas ñ de hijs q̃ t' auxiliũ et
spem conferũt perueniendi. Hec Ans.
Et ut aiã liberius possit celes
tia desiderãe et conr' ad etnã felici
tatẽ peruenire. nece ẽ cũ adhuc ĩ carne
ĩ tinet'. ut affectionibꝫ ĩordinatis ĩ
licitet': ac eciã ab illis mũdet': ut sĩ
obstaculo seu ĩpedimẽto peruenire
valeat ad xpm. De hoc in libro de
spũ et aiã sic dr. Si a corrupcõe
corpaliũ affcõnũ hic nõ mũdat':
corpe exuta corpalibꝫ tenet' passi
onibꝫ. Studeat ergo ĩ hac vita ab
huiusmõi petulancia mũdari: q̃
tenus cũ hinc exierit nichil cor
ruptũ secũ trahat. et a corpali pas
sione imunis existat. Hec in lib°
de spũ et aiã. Oportet g° ut aiã
nõ solũ a consensu abstineat vm
eciã ab omibꝫ concupiis se exuat
at: put declarat b. Bern⁹ lacius
sup Cantica sup illo verbo. En
ipe stat p⁹ parietẽ. sic dicẽs. Ipe
ẽ dñs sctis et electis suis eciã cum
longe ee videtur'. et nõ equalit' oibꝫ:
s alijs plus. alijs min⁹ p meritoꝝ
diuersitate. Nã et si ipe ẽ dñs omĩ
bus ĩuocantibꝫ eũ ĩ veitate: nõ
tñ cũ oibꝫ forsan ut ita dicẽ possit.
quia ipe ẽ post parietẽ. Nã talis
cupit dissolui: et rupto medio pariete
ee cũ illo quẽ pt⁹ pariete ee cõfidit.
Ego aut' qui pctõr sũ dissolui nõ cupio
s formido: sciẽs qꝫ mors pctõꝝ pes
sima. Quid nõ pessima mors ubi
nõ subuenit vita. Formido exitũ. et
ipẽ contremisco portus ĩgressũ: dũ
nõ confido ppt' assistente q̃ excipi
at exeuntẽ. Quid n' secur⁹ exeo. si nõ
dñs custodiat exitũ meũ. Heu ero
ludibrio demonũ: si nõ assistat q̃
redimat neqꝫ qui saluũ faciat. Nil
tale verendũ erat ap̃lo Paulo: cũ
aspectũ et amplexũ vn⁹ paries tm
modo obsistebat viꝫ lex pcti. quã
ĩueniebat ĩ menbris suis. Ipa ẽ
oĩs crimis cõcupiã: quã carẽ omno
nõ potuit donec ĩ corpe fuit. Hoc
sane interiecto pariete vno nõ lõge
peregrinabat' a dño. Vñ ꝛ optabat
clamans. Quis me liberabit de
corpe mortis hui⁹. Sciens se mortis
cõpendio cõtinuo pueturũ. Hac
g° Paulus se fatebat' vna lege te
neri cõcupiã scꝫ quã carni sue ĩmo
biliter insitã tolerabat ĩuitus: de
cetero nichil m cõscius inq̃t. Vm
qs simil' Paulo, q̃ nõ viꝫ huic mẽ
dũ cõsenciat cõcupiẽ ad obedien
dũ pctõ. Nouit pinde quis ĩs q̃
pctõ consẽserit. et alterũ sibi se op
posuisse parietẽ. vtqꝫ illicitũ con
sensũ. nec pt gloriari q̃ huiusmõi

est quia fiet sibi post parietē spon
sus. Si puenerit ad effectū: tūc crius
paries sponsi īpedit accessū. actus
viz ipē pcī. Cd si pctm ī vsū. con
suetudo forte aut vsus etiā ī con
teptū pduxerit: na si exierit mi
les. an a rugientib⁹ pparatis ad es
cā poteris deuorari qͥ puenīe ad
sponsū: nō vno sidē s̄ tata a te
pctū nudsitate seclusū. Primus
siquidē cōcupiā: scd̄s consensus. 3ͥ
actus. 4ᵘˢ consuetudo: Qntus cō
teptus. Cura igit̄ pori cōcupiē to
tis r̄sistē virib⁹. ut nō cadas ī con
sensū: et omis deīceps maligni
tatis fabica euanescat. Nec ē oino
qd̄ sponsū appinq̄re vetat p̄ter
solū pietē corpis: quatenꝰ glari
possis et dicē de illo. En ipē stat
pꝰ parietē. Hec Bern. ¶ Nondū
etiā ut ait btūs Augꝰ. qͥ nō su
mus ī hac vita sine pctīs a q̄bꝰ
pfecti⁹ q̄uis etiā scī: s̄ exibimꝰ
hīc sī pctō quia vnusqsq; cū de
corpe exierit dimittunt̄ ei qui
talia habebat ut dimitteret̄ debi
ta: q̄a cotidianus pcīb⁹ dimittit̄
et exit mūdatus. Hec Augꝰ. Et ut
dicit bts̄ Grego͛ sup Canᶜᵃ. Cū
aiā scā a pctīs cotidianis ac mi
nutis se p pniam mūdat. dū co
tidie pctā minuta cū lacrimis ab
luit. et a maiorib⁹ se obseruat: qͥ
uis freq̄nter peccet. p assiduā
tn̄ pniam mūdiciā suā assidue
seruat. Quāuis n̄ mox ut peccat
a iusticia declinet: tn̄ dū sp credit
in eū q̄ iustificat ipm̄. et assidue
sub eius fide pctā sua deflet: per

assiduas ablutiones iusticiā suā
retinet. Hec Gregꝰ. ¶ Quisq̄s
etiā ī iusticia psistit et p̄cepta
dnī̄ seruaē nō obmiserit: anti
quū hostē in hora exitus sui nō
timebit. Quod affirmat b. Greg
vi moral' sic dicēs. Quisq̄s se ad
vite p̄cepta dirigit: plus qͥ etna
pmia pcipiat. hic iā ī vita secute
ī ppetuū felicitatis degustat. ut
antiquū hostē nō metuat: ut int
ueniēte mortis articulo violētos
eiꝰ ipetus nō pphorrescat. Istis nā
q3 intuitū ē retribucōnis ipā pleruq3
insolita securitas mētis. Vn̄ rēe in
l° Job dicit̄: Et bestiam tre nō for
midabis. Callidꝰ q̄ppe aduersarius
bestia tre dicit̄: q̄ ad rapiendas
mortis tpe pctorū aīas violencia
crudelitatis effrenat. Qs. n. viuē
tes blandiens decipit: morientes
seuiꝰ rapit. Quo con̄ de electorum
eccliā p pphetā pollicet̄ dn̄s dicēs.
Mala bestia non ascendet p eā.
Illi igitur tre bestiā morientes ti
mēt: qui conditoris sui potenciā
viuētes nō timēt. Sci etenī viri
qui dīne se formidini medullitus
subdūt: ome de aduētu aduersarij
pondus timoris abiciūt. q̄ viuē
tes psite clā timet iudicē. ne mo
rientes metuāt accusatorē. Vn̄ gͦ
di: Et bestiā tre nō formidabis.
Ac si apte dicat. Quia blandiētē
hoste mō nō vinceris: huc seuiētē
postmodū nō timebis. Hec Gregꝰ
¶ Impiorū vō aīas ī hora sue
egressionis de corpe magnꝰ teror
inuadit: et amarissime angustie

et pauores illas cruciant propter iniqua
sua male consciencie. De quarum mise
rabili anxietate Petrus damia
nus ait. Pensandum quippe est. cum
iam peccatrix anima uinculis incipit
carnis absolui. quam amaro terrore con
cutitur. quantis mordacis consciencie sti
mulis laceratur. Recolit vetita que com
misit. videt mandata que complere con
tempsit. dolet indulta penitencie tempora sese
inaniter preterisse. plorat inmobile
districte vltionis articulum ineuita
biliter imminere. manere satagit. ire
compellitur. reparare vult perdita. non
auditur. post terga respiciens totius
transacte vite cursum velut vnum bre
uissimum deputat itineris passum.
Ante se oculos dirigit. et infinite perhen
nitatis spacia deprehendit. Plorat
itaque quia intra tam breue spacium acqui
rere potuit omnem leticiam seculorum.
Deflet eciam se propter tam breuis illecebre voluptatem. inenarrabilem per
petue suauitatis amisisse dulcedi
nem. Erubescit. quia propter illam substanciam que
vermibus erat obnoxia. illam neglexit
que choris erat angelicis inserenda. Jn
radios mentis attollit. et cum diuicia
rum immortalium gloriam contemplatur.
eam propter vite huius inopiam perdidis
se confunditur. Cumque sub se reflec
tit oculos ad huius mundi conuallem
tenebrasque caliginem. supra se vero mira
tur lucis claritatem. liquido deprehen
dit quia nox erat et tenebre quod a
mauit. O si redimendum penitencie tempus
mereri posset. quam dure conuersacionis
iter arriperet. quanta et qualia promitteret.
quantis se deuocionum vinculis inno
daret. Jnterea dum oculi contabescunt.

dum pectus palpitat. raucum guttur
anhelat. dentes paulatim nigrescunt.
palescunt ora. membra cuncta rigescunt.
Dum hec itaque et huiusmodi tempore vicine
mortis precedencia famulantur officia.
assunt omnia gesta simul et verba. nec eciam
ipse cogitaciones desunt. et cuncta hec
amarum aduersus auctorem testimoni
um reddunt. Coaceruantur omnia ante
respicientis oculos. que respicere refugit.
coactus et inuitus attendit. Adest
preterea hinc horrenda demonum tur
ba. illinc virtus angelica. Jn illo quod
medius est liquido deprehendit. cui
parti iure possessio vendicetur. Nam si pi
etatis in eo videntur insignia. in
uitacionis angelice blandiciis deli
nitur. atque armonice melodie dulce
dine ut exeat prouocatur. Quod si cum
sinistre parti meritorum nigredo et
feditatis squalor adiudicet. intole
rabili mox terrore concutitur. impetuo
impetus violencia perturbatur. precipita
ter inuaditur. ac de misere carnis er
gastulo violenter euellitur. ut ad
eterna supplicia iam cum amaritudine
protrahatur. Jam vero post egressionem
de corpore. quis explicare valeat. quot
armate iniquorum spirituum acies in
insidiis lateant. qui frementes cunei
feralibus telis instructi iter obsident.
et ne transire libere possit anima. velut
militari more constipate legiones
oppugnant. Hec et huiusmodi fre
quenter in corde versare. quid est aliud
quam lenocinancia vite huius blan
dimenta respuere. mundo repudium
dare. illicitos carnis motus eludere.
solum perfectionis adipiscende propositum
indeclinabiliter custodire. Hec Petrus da

A ¶ Nondū etiā qꝛ dyabolus ꝗuissi
me tēptat fideles cū iā morti appro
pinquāt. Testatur hꝰ Athanasius
qui sic dicit. Demō siquidē fortis
simus aggressionibꝫ suis tēptat. dū
tpē hō mortis sue foribꝫ appropin
quat: et maxime ī duobꝫ. viꝫ in fi
de et spe. In fide tēptat: quia valde
conatur quō possit hominē tunc
a via veritatis et fide catholica a
te. ꝛ ī errorē īfidelitatis induat: et
sic cōsequēter ī pdicionē trahe. Vn̄
optima cōsuetudo in ordie Cistercī
inoleuit. Nā cū aliquis frm ī ex
tremis laborat. pcutit² tabula et
occurrentibꝫ fribꝫ expressa voce dicat²
et clamat² Credo ī vnū deū ꝛc. ut
ille fr̄ qui ī articulo mortis ē cōsti
tutus audiens verba symboli ad
scipm redeat: et si forsitā tēptat²
p vitiū incredulitatis. ī fide catho
lica solidet². Vn̄ necē ē ut hō cum
adhuc ī corpe subsistit ꝛ icolumis
ē. picula q̄ in mortis hora euenire
solent frequēcius meditet². et sic
viuat ut illa cū venerit nō time
at. s; cū dei adiutorio vincat. De
hoc Damascenus sic dicit. Tēp
tabit nos hostis antiquꝰ mira
obliquitate veritatis et fidei ī extre
mis: ppter qd̄ animꝰ nr̄ quidē ī me
ditacione eoꝝ que ī morte futura sūt
tribulū iugiter ē exercendus: ꝛ pn̄
cia futurōꝝ euētuū inbuendus. h
Damascꝰ.
B ¶ Scdō malignꝰ spūs
tēptat hoēm ī illa vltiā hora ī spe:
qa laqueos despacōnis ī eoꝝ hoīs
tuc tpis īmittere solet p qs deci
piat et ī despacōnē inducat ac
postmodū ad etnā dapnacionē ptr
hat. Contr̄ hoc etiā piculū dꝫ vnus
quisqꝫ p vite sācmoniā ac bonā
cōuersacionē se munire: ut adue
niēte tēptacōnis turbine possit in
spe ac fiducia pdurare. Vn̄ btūs Gre.
Obiciet tᵉ spūs malignus mortis
ī tpe īfinita despacōnis pstigia ꝛ
erroris: que nullatenus effugies
n̄ dū viuis te pmunias ꝛ confirmes
hec Gregᵒ. Dꝫ ergo quilibꝫ fidelis
dū adhuc ī corpe ē timorē dn̄i cotidie p
oculis hrē et virtuose viuē: ut in vl
tima necītate fiduciā ī deo et conso
lacionē mēat ab ipō pcipe. Vn̄ dicit²
Ecci pmo. Timenti deū bn̄ erit in
extremis: et in die defunctiois sue bn̄
dicet². Ubi etiā nōndū p ut dicat btūs
Gregoꝰ xxiijᵒ moral. Dū viuimus
bona nrā debemus a memoria ipelle
ne extollat: et appinquāte exitu ple
rūqꝫ ea humiliter ad memoriā reuocāꝰ:
ut vꝫ fiduciā prebeant. et despa
tū timorē pmat. hec Gregoꝰ. Inde
ē etiā qꝛ idē btūs Gregoꝰ xxiiij moral
sic dicit. Nōnūqꝫ etiā aīa iusta so
lucōni carnis appropinquās. tīore
vindicte turbat pmittente deo: cū
et si quid ī hac vita tīquillū sapē
potuit mortis articulo īueniente
cognitit. Sꝫ iustorū aīe a leuibus
quibusqꝫ contagiis ipō sepe mortis
pauore purgant: et etne retribucō
nis gaudia iā ab ipā carnis solu
cione pcipiut. Plerūqꝫ vō conte
placione quadā retribucōnis ite
ne. etiā prius q̄ carne expolient
hylarescūt: et dū vetustatis debitū
soluūt. noui iā muneris pfruūt.

Ca. xiiij

Hec Greg⁹. Cunctis itaq; vnicuiq;
maxime ī illa extrema hora indige
at consolacōe diuīa vbi tot picula
occurrūt. necē ē ut hō dū adhuc sa
nus est tale dn̄m et amicū sibi q̄rat
et eligat: qui eū a tot malis libet
⁊ defendat. Iste vero dn̄s ⁊ amicus
ē dn̄s nr̄. quē sibi quilibz ī prīn ⁊
amicū elige dz. et eidē firīt adhere
p fidē et dilcōnē. p vite sāctimoniam
et puritatē. ut in illa tremēda mor
tis hora mereatur ab ipō ab insidijs
demonū liberari. et ad etna gau
dia pduci. De hoc p btm̄ Aug⁹ sic dr̄.
Elige ingr̄ illū amicū p omibz
amicis tuis xp̄m vz. qui cū oīa
subtracta fuerint t̄ solus fidē ser
uabit ī die sepulture tue. cū amici
tui recedent a te ille te nō delinquet.
ß tuebitur te a rugientibz p̄paratis
ad escā. et pducet te ad ignotā regi
onē. atq; pducet te ad plateas ce
lestis ihlēm et ibi collocabit te cū
āgelis an̄ faciē maiestatis sue. ubi
ē cumul⁹ felicitatis, supeminēs glo
ria, suphabundās leticia, ⁊ oīa bo
Hec Augustin⁹. Filius Ca. xiiij
Capio eciā scire cū aīe soluūt
a corporibus. ad que loca fe
rantur vel vbi locent aut
subsistant. Pater
De hoc scie dēs fili q3 excepto
limbo puorū sine baptismi
sacramēto decedenciū ī quo ē pena
dāpni et nō sensus. tria sūt potis
sime loca ad que aīe statī postq̄
a corpibz soluūt ferūt. vz. Infnus.
purgatoriū et regnū celoz. In qbz
locis aīe scdm meritū vl demeritū
recipiuntur. Hec vero loca qualia sunt
nō pnt nobis eē nota: sūt tn̄ substā
cijs spūalibz ⁊ aīabus congrua et cō
uenientia. De hoc Thomas de aquīo
sic dicit. Quāuis aīabus p⁹ morte
nō assignent aliqua corpa quorū
sint forme et determiāti motores. det
minat tn̄ eis queda corpalia loca
p congruenciā quandā scdm gra
dū dignitatis eaꝝ ī quibz sī qsi in lo
co eo mō quo icorpalia ī loco eē pnt.
scdm q3 magis vel min⁹ accedūt ad
pmā sbām cui locus supior p con
gruenciā deputat. sz deū. cuius sedē
celū scriptura eē denūciat. et iō aīme
que sūt ī pticipacōe pfcē deitatis ī
celo eē ponimus. Aīās vō que a pti
cipacōe huiusmōi ipediūt. loco cō
trario dicimus deputari. Et scie
dū q3 incorpalia nō sī ī loco modo
aliquo nob notō et consueto scdm
q3 dicim⁹ corpa pprie ī loco eē. Sut
tn̄ in loco modo substācijs spūalibz
conuenienti. q̄ nobis plene manifest⁹
eē nō pt. Et sicut ī corpibz ē grauitas
vel leuitas qua ferunt ad suum
locū qui ē finis motus corporū. Ita ⁊
eciā ē in aīabz. meritū vel demeritū
quibz pueniūt aīe ad pmiū vel pe
nā que sī fines actionū corporū. Vn̄
sicut corpus p grauitatē vel leuitatē
statī fertur in locū suū n̄ prohibe
at. Ita et aīe statim soluto vincu
lo carnis p qd in statu vie declina
bant. statī pmiū consequūt vl
penā nisi aliqd impediat. sicut in
terdū ipedit consecucionē pmij
pctm̄ veniale qd prius purgari
optet. ex quo sequit q3 premium

differatur. Et quia locus deputatur
aīabꝫ sc̄dm cōgruenciā pmiȝ vl' pene
stati ut aīā absoluit a corp̄e. vel
in infernū demergit vel ad celos
euolat: n̄ īpediatur aliq̄ ratū quo
oporteat euolacōnē differri ut pius
aīā purget. Et huic veritati aucto
ritates scripture ꝫ canonice manifes
te attestant. ꝫ ꝑrāt doc̄umita scōꝝ:
vn̄ contrariū ꝑ heresi ē hn̄dū. h' Thōs

Ex p̄dictis ꝯgnoscimus tn̄ ēē
loca aīabꝫ deputata scd̄z meritū vl'
demeritū. Et sciendū cont̄ de pena
infernali. q̄ pena ipā infernal' ē ī lo
co corp̄ali deorsū: ī quo eternaliter
affligūt tā hoīes q̄ sp̄s mali. Af
fligent autē eodē igne corp̄ali q̄
cremabit et affliget sp̄us ac etiā
corp̄a: nec tn̄ corp̄a illa cōsumet ꝫ
semp affliget. alios plus. alios mi
nus. sc̄dm exigēciā demeritorū. Ig
nis aut infernal' nō om̄s equa
liter cruciabit: q̄m ab eodē igne alij
pl⁹ alij min⁹ torquebūt sc̄dm q̄
plus vel min⁹ peccauerūt. Quā
uis aūt ille ignis sit corpeus nec
possit agē ī sp̄m ip̄m calefaciendo.
agit tn̄ ī ip̄m ut instrumētū di
uine iusticie ip̄m ledendo. et ille
dolor ē maximus. tū ꝑpt poten
tiā diuine manus illū ignē mo
uentis. tū ꝑpter sensibilitatē pa
cientis. tū etiā ꝑpt īmediacōnem
cōiunctionis. De cui⁹ ignis acerbi
tate btūs Augꝰ sic dicit. Quantū
distāt material' ab igne picto tm̄
distat infernal' ab igne mali: co
tanta ē violētia q̄ si mariū vniuersi
tas flueret ī ip̄m nec ad modicū re
frigeraret. Et notandū q̄ ex ꝑ

illi⁹ etiā mors viuet ī pena.
borū aūt que ī p̄nti vita moriunt
ꝑ culpā. ī inferno poīte carū mors
eternaliter viuet ī pena: ī qua ex
istentes nō solū maiora pctā verū
etiā minora. tormēta paciendo per
soluēt. De hoc btūs Greg' xv moral'
sic dicit. Quibus hic vita mortua
fuerit ī culpā: luet que fecit omnia
nec tn̄ consumet: quia cruciat ꝫ nō
extinguit. moriet et viuit. deficit ꝫ
subsistit. finitur semp et sn̄ fine ē.
Hec solo auditu valde tribulia sūt:
quātomagis passioē grauiora. cum
tormēta recipiūt illi q̄ in illitas iniquita
tes ex suis p̄uis desiderijs ꝑpetrauerūt.

Districta oīpotentis dei iusticia sup
plicium a īprobis ꝑ puersis actibꝫ
exigit. eis mala vsqꝫ ad vltorū ret
bucionē reddit: ut qui de magnis
malis debitores sunt. supplicijs tra
diti etiā nouissimū quadrātē sol
uāt. Illis n. minima peccant: q̄ maiora
ī se mala districte defleuerūt. Illā
quos magna p̄miūt: etiā minima pu
ī gehēna ꝑt affligūt. h' Gregoriꝰ.

De igne etiā infernali Hugo
de sancto vict' sic ait. In inferno dr̄
ignis ēē inextinguibilis. et q̄ ut sp
ardeat nutimēto nō egꝫ: ꝫ ab initio
mūdi demonibꝫ eternalit' cruciandis
ꝑparatꝰ. In q̄ sꝫ igne etiā homines
maligni cū demonibꝫ eternā penam
passuri sūt: q̄ ī hac vita posīti ad
culpā eis consenserūt. Ad hūc īfnū
aūt sceleratorū a corpibꝫ egressi
stati retrudūt. hec Hugo. In quo
etiam inferno erit et ē calor ignis.
stridor frigoris. tenebre. fumꝰ. lac
me. terriores aspcꝰ demonū. clamor

improperiū. ariditas sitis fetor sul
phuris. omis consciē. vincula. car
cer. timor. dolor. pudor. rancor. tristi
cia. carencia visionis dei: ablacio
spei omis salutis. In quibꝫ eciam
penis erit afflictionū varietas:
et cū varietate acerbitas et acerbita
tis īterminabilitas: ut ad corporū sup
pliciū. tormētorū fumus ascendat ī
h) scla sclorū. Ubi eciā considerandū
put dicit Thomas de aquino. q spūs
dapnati nūq sit ex inferno. n̄ ex dis
pēsacōe diuina: vl' ad instructioē
vel ad exerciciū electorū. Ubicūqꝫ aut
ext̄ infernū sit: sp tn̄ videt ignē inf
ni: vn̄ cū ista visio sit īmediate af
fliges: ubicūqꝫ sūt ab igne inferni
affligunt. Vn̄ sicut gloria scōrū nō
minuit si aliqn ext̄ celū empyreū
sit: Ita eciā ī nullo minuit pena
dapnatorꝫ si ext̄ infernū dīna dispē
sacōe ponūt ad tēpus. Simil' et
dyabolus ubicūqꝫ sit siue ī aere siue
sub t̄ra: secū tꝫ̄t tormēta suarū
i flāmaꝫ. Hec Thōs. De purga
torio eciā sciendū ē pmo. q ille ig
nis purgatorius sc̄ꝫ ē corpalis ig
nis: p quē tm̄mō spūs iustorꝫ qui
ī hac vita priuaꝫ nō ~~egerunt~~ īple
uerīt ac satisfactionē cōdignā. affli
gunt sc̄dm plus ꝟ min9. sc̄m q pl9
de cremabili secū ex hac vita trax
erint. Affligunt aut min9 gu̇iter
q̄ ī iferno. ꝟ g̃ui9 q̄ in h9 mūdo: nō
tn̄ ita grauiter qn̄ speret et sciat
se ī inf̄no nō eē: licet forte p penaꝫ
magnitudinē h9 aliquociens nō ad
uertat. Hac aut pena ab igne corpa
li afflicta purgant spūs a reatibꝫ

scorijs et reliquijs pctōrū: quibꝫ suffi
cient expurgatis īme9 euolāt ꝟ īt̄o
k ducūt ad gloriā padisi. Et nondū
q diuine iusticie ordo h9 exigit. ut spi
ritus ab igne mali habeat puniri:
ut sicut sc̄dm ordinē nē aīa vnitur
corpi ut influat vitā: sic puniat
ut punibile puniēti a quo susti
piat. Et quia viri iusti q sūt ī grā
nō sūt digni n̄ pena trāsitoria. ꝟ tā
to maiori pena digni sūt qn̄to ma
iora cōmiserūt pctā ꝟ minorē egē
rīt pniam. Hinc ē q ab igne mali
puniūt tpalit: quidā tn̄ diucius.
quidā vō breuius. qdā acrius. qdā
leui9. sc̄ꝫ q reat9 exigit offensaꝫ.
Recte est enī ut dicit btūs Aug9:
q tm̄ vrat dolor. qn̄tū hesit amor.
Tanto n̄ quisqꝫ difficilius pgat. qn̄to
medullis cordis eius intimi9 amor
īheserat mūdanorꝫ: ꝟ iō tanto vn9qsqꝫ
torqt diucius: qn̄to affcūs ei9 venia
libꝫ adheserat forci9. Vn̄ itm b Aug9
de h9 sic dicit. Post hanc vitā incre
dibile nō ē. nōnullos fideles p ignē
quedā purgatoriū qn̄to mgr. min9
ve bona peiuria dilexerūt. tanto
l tardius citius qꝫ saluari. Vn̄ nō
frustra illa tria distinxit apłus.
lignū fenū stipulā. q illi edificant:
qui et si aliena nō rapiūt rebꝫ tn̄
mūdanis homibꝫ cōcessis aliqn̄ dilcōe
īherēt: qꝫ sc̄dm suos amādi modos
diucius ut lignū. vl' min9 ut fenū.
vl' minimū ut stipula ignē sustinebt.
Qui vō supedificant aurū. argētū.
lapides pciosos. de utroqꝫ igne secu
ri sūt: nō solū de illo etno ꝫ eciā de
illo emūdatorio q pgabūt quidam

saluandi. In auro intelligit̄ conte
placio dei. In argento dilcō ꝓximi.
In lapide p̄cioso bona opa. Hic
obra pt. Ꝑ ligñ fenū stipulam
intelligunt̄ venialia pcc̄a. et nullus
adeo ꝑfectꝰ ē qui venialit̄ nō peccat.
g° qui edificat aurū. argentū. lapi
des p̄ciosos. edificat etiā lignū fenū
et stipulā. g° ꝑ igne trāsibit. De
hoc sciendū qȝ nō omīs qui veniali
peccat. lignū fenū et stipulā edifi
cat. Lignū qppe fenū et stipula acci
pi pnt sclarium rerū cupius licite con
cessarꝫ tales cupiditates. ut amitti
sn̄ dn̄i dolore nō pnt. Hec g° edifi
cat is qui cogitat q̄ mūdi sūt quō
placeat mundo. q̄ etiā diuicias suas
quadā affcū carnali tenet. ⁊ tn̄ ex
eis mltas eleo̅smas fac̄. nec pro eis
aliqd fraudis vl' rapine molit̄.
Ex hijs igit̄ patet. qȝ nō idē hō simul
hec et illa edificat. Illa n̄ edificacō
ꝑfectoꝝ tm̄ ē. q̄ nō cogitat̄ placē mū
do ꝑ tm̄ deo. q̄ et si venialit̄ aliqn
peccat. furore caritatis ita absūit̄
i eis peccm̄ sicut aq̄ gutta i cami
no ignis. et iō nūqȝ vel raro ponūt
secu cremabilia. Si vō mūdū ꝑpo
neret. nō sic̄ edificaret ꝑ destruerent
fundamētū. Affcōes igit̄ carnales
quibȝ dediti sūt domibȝ cōiugibȝ pos
sessionibȝ ita ut nil ꝑponat̄ xp̄o.
signāt̄ illis tribȝ q̄ i meīes ꝑfectoꝝ nō
cadūt. et si venialia nō admittat. i
cordibȝ vō mīnorū interdū durant
vsqȝ in finē qui cū talibȝ edificijs
trāseūt ꝑ dissoluet̄ in igne. ipi vero
merito fūdamēti salui erūt. grauissi
mā tn̄ penā sencīet. Ex quo appet
quātā h̄ miāꝫ ex hijs deus ⁊ quātā
exerceat iusticiā severitatē. tn̄ ꝑ eodē pcc̄o mi
to grauius ibi puniat qȝ hic. M Ubi
eciā nōndū qȝ sūt nōnulli q̄ capita
lia c̄rimina nō cōmiserūt. vl' si cōmi
serūt ꝑ pniāꝫ et satisfactioēꝫ licet in
sufficiēntē i venialia cōmutauerūt.
et mlta venialia addiderūt. Hij tales
q̄ nō hn̄t capitalia euadūt infernū.
ꝑ q̄a hn̄t venialia nō stati i celū recipiūt. ꝑ
i locū mediocrē h° ē i purgatoriū. ubi
tā diu detinent̄ quousqȝ ipa venia
lia ꝑ ignē purgatoriū cōsumenē. vl'
ꝑ suffragia scōrū i domīn̄. Vn̄ dicit
btūs Aug°. Qui capitalia c̄rimina
nō admittit. ꝑ ad minuta pcc̄a
da faciles ad remedia negligentes.
ad vitā etnā sūt dubio venturi sūt.
ꝑ prius q̄ in hoc sclo ꝑ dei iusticiam
amarissime sūt torquendi. aut per
multas eleo̅smas et orōnes liberādi.
aut certe illo igne de q̄ dic̄ Aplus. sūt tn̄
q̄ ꝑ igne. longo tpe cruciandi. Et
q̄ sint illa venialia. ide b Aug°
enuīat dicens. Quociēs aliqs in
cibo et potu plꝰ accipit qȝ nece sit.
quociens flagello dei ipaciens fue
rit. quociēs plus loquit̄ qȝ opꝫ. plꝰ
tacet qȝ expedit. quociens malas co
gitaciones sn̄ consensu admiserit. q̄
ciens i diuino seruicio negligens
fuerit. q̄cies terrena dilexerit cū deū.
Hec et hijs silia ad minuta pcc̄a
ꝑtine dubiū nō ē. Ex quibȝ pcc̄is
licet aīā nō dapne. tn̄ velut q̄busdā
pustulis ⁊ q̄ horrida scabie defor
māt aīām. ut ad āplexus dei i celo
nullatenꝰ admittat. Et iō quidq̄t
de hijs minutis. scimus orōnibus

eleḗmarū largicionibꝫ. misericordie
opibꝫ. missarū cōpacoibꝰ. ieiuniis.
et indulgenciis eoꝝ qui ī nos pecca
uerīt assidue ēdeptū nō fuerit. aut
hic multis tribulacōibꝫ expiat. vl' illic
ī purgatorio depuit. hoc ipm tamē
aiā plus patit et minꝰ. Cuiā diu
sitatē aplūs īsinuat. cū vocat eadē
minuta. ligna fenū stipulā. nō q
sꝫ talia. ſꝫ q cruciāt plꝰ et minus.
A Sciendū eciā q ignis pgatorij val
de durꝰ et acerbꝰ ē. ita q nulla huiꝰ
mūdi pena illi dolori pene cōpari
possit. Et hoc pbat b Augꝰ sic dicēs.
Ignis purgatorij durior ē q̄ q̄dqt
ī hoc seculo videri aut cogitari pt.
Oīs n tribulacio qn̄tacūqꝫ magna
vl' lōga ī hac vita. modica ē respcū
pgatorij. Et iō totis viribꝫ vnusq̄sqꝫ
laboret. ut capitalia c̄mīa possit
euadē. ⁊ minuta pcā ita bonis opi
bꝫ r̄dimē. ut de ipis nichil videatur
r̄mane q̄d ille possit absumē ignis.
Illi aūt q capitalia c̄mina cōmit
tūt. si q̄ diu viuūt ea pnīe medi
camētis redimē noluerūt. ad illū
puenient de quo dn̄s dicit. Ite ī ig
nē eternū. Et iō qui ab ista ppe
tua pena ⁊ ab illo pgatorio igne
desiderat liberari. c̄mina capita
lia nō admittāt. q si iā cōmiserūt
fructuosā agāt pniaꝫ. addētes lac
mas rugitus et gemitꝰ lōgo con
tinuatos tpe. et illa pua vel coti
diana pcā bonis opibꝫ r̄dimē
nō desistāt. hͨ Augꝰ. Et qa dur
ē vel ad modicū illa tormēta sen
tire. iō tuciꝰ ē et salubriꝰ. ut ī pn̄ti
vita hō subeat pgacōnis r̄mediū
et pnīe. ut illas penalitates euadē
possit in futūr̄. De hͦ Hugo de sc̄o
vict' sic ait. Est ignis quidē q pgatoriꝰ
dicit. ubi mūdant et pgant q h̄ cor
rigē cepert et nō fecerūt. Cui aūt ī
hac vita nec incipē voluerit. ibi con
sūmare nō pn̄t. Quibꝫ āt h̄ exercitiū
suā incipē datur. illic correccōnis per
ficiō reseruat. Tm̄ tuciꝰ oīno ē ut h̄
incipē et pficē contēdas. ut illic nich
il t' faciendū vl' paciendū supsit.
Durū ē tormēta illa vl' ad modicū
sētire. pptēa t' tuciꝰ oīno ē. ut h̄ ⁊ inci
pias et pficias q̄d face debes q̄d si pfi
cē h̄ nō poteris. tn̄ si inchoaueris noli
despare saluꝰ eris sic tn̄ q̄si p ignē. ar
debis quidē donec cōsūptū fuit q̄d
cremabile portas tu āt saluꝰ eris.
qm̄ fūdamētū vite ī te pmāsit ca
ritas dei. Hec Hugo. Et sciendū. pur C
dicat Ricħ de sc̄o vict. q tribꝫ modis
purgacio pctōꝝ agit. Aliq̄n sc̄dm
solā seueritatē. Aliq̄n sc̄dm solā pie
tatē. Aliq̄n sc̄dm solā moderacōnē vt
usqꝫ. ut miseracō ipā nō sit sn̄ nōnul
la seueritate. nec seueritas sn̄ misera
cōne. Siquidē ī igne pgatorio ē into
lerabilis afflictio. sn̄ tociꝰ cōsolacō
nis r̄medio. In voluntaria satisfacciōe
ē afflictio cū multiplici cōsolacōe.
In lauachro r̄gnacionis plena emē
dacio nichil hn̄s afflictionis. Pma
purgacio agitur p incēdiū. 2ͣ p fla
gellū. 3ͣ p lauachrū. P incēdiū pga
torij ignis scoria pcī excoquit. P
flagellū satisfactionis palea pcī ex
cutit. P lauachrū r̄gnacōnis pcī
macula absqꝫ pena diluit. Sunt
nulli q in extremis verant penitēt.
ſꝫ morte pueti tēpꝰ satisfaciendi nō

hu͠it. et hys quidē ī eorū pctīs qd̄ ini
quitatis et ip̄ietatis ē ad verā eoꝝ
pniām r̄mittit: qd̄ vō turpitudinis
et ip̄ietatis p̄gatorio igne excoquitᶻ.
Et hys dein̄ itellig̃t qd̄ ī ps̄ hēt: Btī
quorū r̄misse st̄ iniquitates. Alij cū
magna deuocōe ad confessionē ve
niūt. et cū oī studio et sollicitudine
satisfactionē soluūt: et turpitudinē
suā caritatis opib; ꝛ v̄tutū varieta
te obduūt. Fit itaq; ī eis qd̄ alias
legis: Caritas operit multitudinem
pctōꝝ. In hys adimpletᶻ illud ps̄tē.
Btī quorū tecta st̄ pccā. Plures post
mlta flagicia et blasfemias de iude
is et gentib; venientes ī xp̄o r̄gene
rāntᶻ. qb; tn̄ pro p̄teritis malis nich
il satisfactionis iniungitᶻ: q: r̄natis in
xp̄o de an̄ actis pctīs malis nichil
ip̄utᶻ. P talib; puta ēē dein̄: Btus
vir cui nō iputauͭ dn̄s pctm̄. Et st̄
nōnulli q̄ tā p̄funde ꝛ itime penitēt.
et tantē deuocōnis ardorē ī xp̄ā sua
pniā feruēt. et tn̄ de dn̄i pietate p̄
sumūt: ut hoc ip̄m ī eis ad pctōꝝ
suorū expiacōnē sufficiat. et dn̄m
sibi p omīa placabilē reddat. Tes
tatur hoc tā sero penitēs latro ille.
qui statim audire meruit: hodie
mecū eris ī padiso. Huiusmōi quib;
ī eorū curru num̄ qb; a dn̄o nō
iputatᶻ pctm̄: sed dimittuntᶻ eis pc
cata mlta qm̄ dilexit multū. Hᶜ
Ryc. Vbi eciā considerādū q̄ ī
pctō duo st̄ r̄mittenda: culpa viz et
pena. Culpa r̄mittitᶻ p confessionē
et cordis ꝯpunctōnē. Sz culpa dimis
sa adhuc r̄manet pccā r̄mittenda
qn̄tū ad penā: ad cui᷒ r̄missione
r̄quiritᶻ satisfactio que fieri solet p
bonū opus caritate formatū. et hᵒ
scd̄z plus et min᷒ put vnusquisq;
ī pctīs ꝛ facinorib; excessit. Et non
dū q̄ r̄missio culpe aut nulla ē a
tōlis. et r̄missio pene fit p ptes ꝛ nō
tota simul de cōi cursu; aliqn̄ fiat
tota siml' ꝓpt feruorē penitētis et ex
liberalitate dei. Et hᵒ maxīe fit cū
omīps deus cor hois p graz ꝯpuncti
onis attendᵗ. et feruētes lacrimas pro
pctīs et excessib; effundere facit: q ita ha
bundātes ēē pnt q̄ pccā omīa non
solū qn̄tū ad culpā v̄mēciā quātū
ad penā valet abluere. Vn̄ maria
magdalene ex fundo corde dilcōnis
lacrimis suis xp̄i rigauit pedes. Di
mittūtᶻ t' pccā tua: nō solū qn̄tū ad
culpā ꝟ eciā qn̄tū ad penā ꝓpt ve
hementē amorē caritatis dei. Dile
ciā legitᶻ de btō petro q̄ p᷒ negacō
nē trinā egressus ē foras ꝛ fleuit a
marē: cui stati dimissū ē totū pctm̄
Et ī signū hui᷒ dn̄s p᷒ r̄surrectiōē
suā dignat᷒ ē sibi singulariᵗ apparē:
ꝛ ī eadē appicōē ip̄m mirabiliᵗ con
solari. Ex quib; colligē possum᷒ q̄
ad pfcē delendū pctm̄ qn̄tū ad cul
pā et qn̄tū ad penā nichil ita effi
cax ē queadmodū lacrimosa ꝯpunctō:
q̄ ex feruido et humili corde pcedᵗ. Vnd̄
exhortando affirmat b. Ber᷒ ita dīcēs
O hō vna lacrima de puro corde
et contrito pcedēs plᵘs purgat aīaz
tuā q̄ ignis purgatorij infra spa
ciū decē annoꝝ. Hᶜ Bern᷒. Vnde
vē penitentes nō solū emundat vi
tā suā virtuose et r̄ligiose viuēdo:
vm̄ eciā depcantᶻ dn̄m ut gra

Et ideo ab illo dno au dire me ruit. qm̄ dilexᵗ multū

P

A

cōpunctionis et lacimaz illis done
tur: ut a suis excessibꝫ ī pn̄ti vita ab
lui pfecte mereant. Quā ettiā grāa
se obtine a dn̄o confidentes cū ps
dicit. Cibabis nos pane lacima
rū: et potū dabis nobis ī lacimis
ī mēsura. Ac si dicat. Tantā suffi
lacimaz — ciētiā ac mēsurā ꝯpollētē des no
bis. ut sufficiāt ad delendū pfecte
pctm̄ q̄ntū ad culpā et q̄ntū ad
penā: ut purgati et mūdati post
hanc pegrinacōnē sīn īpedimēto ad
te puenire valeam⁹. Talis vero
aīa exuta a corpe nō hn̄s īpedimē
tū culpe vel pene tpalis debite stati
auolat ad gloriā. Hoc etiā patet
rōne: qꝛ talis aīa p grām quā habꝫ
digna ē glorie. et nō hꝫ īpedimētū
ꝓpe psone vel totius nāe: qꝛ illud im
pedimētū p xp̄i morte fuit abla
tū: qa p morte suā amouit īpedi
mētū nāe. et ascendēs ad celos misit
donū grē: que ābo erat neccā ad
R — consecutionē glē. Et h° nōndū.
qꝛ pctm̄ veniale minuit feruorē ca
ritatis ī hoīe. et potēcias aīe in bo
nis opibꝫ lassat ꝛ retardat p⁹ hanc
a glā: — vitā; qꝛ hō qui dꝫ et posset stati p⁹
morte euolare: coget ꝓpt pctā ve
nialia ad tēp⁹ ī purgatorio expec
nō — tare. Aug̃ n̄ ab aliq̄ facies dei vide
bitur; donec soluat minimū quadrā
tē venialiū pctōz. Optꝫ n̄ quēlibꝫ
ita mūdū eē ā introitū padysi:
sic fuerat ī inocēcia baptismali
Vn̄ neccē ē qꝫ diu sum⁹ ī corpe. ut
scdm̄ dcm̄ ap̄li mūdem⁹ nos ab
oī īqnamēto c̄rnis ꝛ sp̄s pficientes
satisfactōeꝫ ī timore dei. ut pgati

et mūdati ac virtutibꝫ decēt ador
nati p⁹ hanc vitā sīn lesiōe ac moles
tia possim⁹ cū pace vidē faciē dei
De h° b. Aug⁹ sic dicit. Qui tpali
bꝫ bonis digna gesserūt pflumiū
ignis nō transibūt: q̄nta fuerit pc
cati mā tanta et ꝑtransitūt mora.
q̄ntū stulta iniquitas gessit tm̄ sa
piens pena discuciet. q̄ cīā ab aīa
separi p elemosinas et lacimas cōpē
diosa trāsactiōe potuissent. ꝛc. Cōti
tum⁹ g° nos ad meliora dū ī nrā
ptāte st̄ remedia. h̄ extiguam⁹ mor
tē moriēdo pctīs. ꝫ ut vitā vite me
ritis cōpare⁹. Hec Aug⁹. Tercio — D
videndū ē de celesti glā: ad quā sco
rū aīe q̄ sīn īpedimēto st̄ stati postq̄
solutū a corpe puenerūt ꝛ scōz an
geloz consorcio iūgunt. De hoc b.
Greg⁹ ix lib° moral' sup illo verbo
Qui facit interiora austri. sic ait.
Quid nāqꝫ austri noīe. n̄ feruor sci
sp̄s designat: quo dū repletꝰ quisqꝫ
fuit ad amorē prie spiritual' ignesc̄:
Interiora g° austri st̄ occulti illi a
geloz ordines secretissimi prie celestis:
q̄s īplet calor sp̄s sci. Illuc q̄ppe sco
rū aīe ꝛ nūc corpibꝫ exute ꝛ postea
corpibꝫ restitute puenerūt. ꝛ qi asti
ī abditis occultant. h° Greg⁹. Rich
etiā de sc̄o vict' de h° sic ait. Anima
iusti de ergastulo ꝛ vinculo c̄rnis
egrediens. liberata de scli tēptacoīb'
trāsibit ad gloriā filioz dei. Felix
ille trāsitꝰ quo iustꝰ p⁹ actionē bo
nā recipit stolā pmā: et euadēs mi
seriā intrat gloriā: et p⁹ labores ī
uenit requiē. Btī nāqꝫ mortui. qui
in dn̄o moriūt. Amō dicit sp̄s ut

in deus. ut requiescat a laboribus suis.
Agent enim ibi diem solempnem cum angelis
coram altissimo domino. Ibi gaudentes cum
beatis spiritibus in gaudio solempnitatis
illius, glorificationem suorum corporum feli-
citer expectant. Ibi habitantes in excelso
vident regem in decore suo. Hec Rychardus.
Prima autem stola in illa eterna beatitudine fru-
untur dei visione, qua vident deum per essentiam.
Unde dominus in cruce dixit latroni. Hodie
mecum eris in paradyso, ubi nomine paradysi
si notatur dei fruitio, que pacta passione
tam ipse latro quam alii qui in limbo fu-
erunt deum per essentiam viderunt. et ideo
concorditer anime beate et innocentes nec habentes
aliquod impedimentum postquam a carne so-
lute fuerunt ad celestem patriam perdu-
cuntur et fruuntur dei visione. Unde beatus Gregorius
in moralibus sic dicit. Unaqueque sancta anima
corruptione carnis exuta ad deum mox
ducitur, qui pro nobis in morte sua spon-
te tradidit et de morte resurrexit. Unde
nos qui redemptoris gratia redempti sumus,
hoc iam celestis muneris habemus, ut cum
carnis nostre habitatione subtrahimur mox
ad celestia premia ducamur. Hec Gregorius.
T
Premium vero celestis patrie quod ali-
ud quam visio sancte trinitatis ac fruitio
illius, qua fruuntur omnes anime sancte in illa
felici requie constitute, ad quam iocun-
dissimam requiem anime innocentes post pe-
nitenciam satis purgate a domino post
istam peregrinationem suscipiuntur. De hoc
per beatum Augustinum sic dicitur. Anime sancte que in hoc
seculo aut per vite innocentiam pure sunt
aut penitentia purgantur satisfactione a nostro
salvatore suscipiuntur. et cum eo credende
sunt esse secundum desiderium Apostoli. Cupio dissolvi
et esse cum Christo. Hec Augustinus. Ais

etiam Gregorius in libro dyalogorum de hoc
sic dicit. Luce clarius constat quod per-
fectorum anime mox cum huius carnis claustra
exeunt in celestibus sedibus recipiuntur. Quod
ipsa per se veritas attestatur dicens. Ubi-
cumque fuerit corpus illuc congregabuntur
et aquile. quia ubi ipse redemptor noster
est corpore illuc procul dubio colliguntur
et anime iustorum. Et Paulus dissolvi cu-
piebat et esse cum Christo. Qui ergo Christum in
celo esse non dubitat, nec Pauli animam
in celo esse negat. Qui et de solutione
sui corporis atque habitatione patrie celestis
dixit. Scimus quoniam si terrestris domus
nostra huius habitationis dissolvatur, quod
edificationem habemus a deo domum non
manufactam sed eternam in celo. Sed si nunc
in celo sunt anime iustorum, quid est quod in die iu-
dicii pro sue iustitie retributione reci-
piant. Hoc eis nimirum crescit in iu-
dicio, quod nunc animarum sola, postmodum vero
etiam corporum beatitudine perfruuntur, ut in ipsa
quoque carne gaudeant in qua dolores
pro domino cruciatus quod pertulerunt. Hec Gregorius.
Ubi tamen notandum quod anime sanctorum ante V
resurrectionem corporum quamvis sint in eterna
felicitate et in visione dei, tamen adhuc
cogitant de resurrectione propriorum corporum. et
ideo propter tale desiderium quod ad corpora habent
eorum beatitudo non est ita perfecte plena sicut
erit post resurrectionem corporis. De hoc
beatus Bernardus sic dicit. Anime a carne exute
iam pane doloris non cibantur sed vinum
amoris post cibum plenius haurire permit-
tuntur, non tamen purum sed cum lacte mixtum:
ut quelibet illarum dicere possit illud Can-
ticorum v. Bibi vinum meum cum lacte
meo. Vino namque divini amoris miscent
etiam tunc dulcedinem naturalis affectionis.
lactis.

qua rsumē corp⁹ suū glorificatū
desiderat. Estuat ergo tūc vino sacte
caritatis potata ꝫ plane nōdū ad
ebrietatē celicā. Qm̄ tēpat interī ardo
rem diue caritatis pmixtio huma
ni lactis i nālis affectionis. Ebrietas
denicꝫ corpalis auertē mentes atꝫ
oīno īmemores reddē suī. ꝫ nō ex to
to oblita sui que adhuc de ppo corpe
cogitat rsuscitando. ppt qd desideriū
aiā pfcē btā ēē nō pt sicut p⁹ rsurrec
tionē corpis cū cōsūmabit. Hec Ber.
Nā aiā ppt talē affcōne quā ge
rit ad corp⁹ rtardat quodāmō ne tō
interioē pgat ī illud sūmū bonū qd
ē deus. nec tn̄ pp̄ter hoc desinit ēē btā
qmuis nō consūmate. nec etiā aliquē
dolorē sentit ex huiusmoi desiderio
nāli. Hoc affirmat b. Aug⁹ sr̄ Genesi
sic dicens. Inest quedā natural'
appetit⁹ corp⁹ ministrandi. quo appeti
tu rtardatur quodāmō ne tota in
teriorē pgat ī illud sūmū celū qdiu
nō subest corp⁹. cui⁹ administrcōne
appetit⁹ ille cōquiescat. nō obstante
tn̄ illo desiderio aiā ī pria ē btā licꝫ
nō cōsūmate. et tn̄ nullū dolorē sen
tit ex illo naturali appetitu. Hec
Augustin⁹ Filius Ca. xv

Desidero etiā vltimo scire de
resurrectioē mortuoꝝ. de fi
nali iudicio. ac de glā etna
quā possidebūt elā ī illa celesti pria.

Scire debes de Pater
rsurrectioē mortuoꝝ. qꝫ de⁹
sicut ē potentissim⁹ ī colla
cōne gracie. Ita ē et iustissim⁹ ī ret
bucōne stipendioꝝ. Quia igit̄ meruit
hō vel demeruit ut ī aiā simil' et corpe
puniat. vel ī vtroqꝫ pmiū a dnō co

sequat. Ideo ī eisdē optꝫ ipm̄ rsurge.
Ad vocē aūt tube resurgēt mortui
sicut ait Aplūs. Dupliciter vō intelligi
t illa vox. Scdm̄ qsdā n illa vox tube
ē ipiū xpi rsurge ipātis. Scdm̄
alios vox tube ē maifesta x̄ apparicio
Vn̄ dicit b. Greg⁹. Tubā sonare non
ē aliud. qꝫ mūdo iudicē filiū dei de
mōstrare. De rsurrectioē at corpoꝝ
hoc tenendū ē. qꝫ omīa corpa rsur
gent ī rsurrectioē gnāli. nulla existēte
in eis differentia qntū ad ordinem
tpis. ꝫ mag qntū ad ordinē digni
tatis. Nā mali surgēt cū suis deformi
tatibꝫ penetbilibꝫ miseriis et defectibꝫ
qs habuerūt in statu vite. qꝫ malis
rsurrectō nō ē ad vitā ꝫ ad suppli
ciū. Ideo nccē ē qꝫ ipi cū suis infirmi
tatibꝫ deformitatibꝫ et defectibꝫ sus
citent. Boni vō suscitabūt ī opti
mis condicionibꝫ. ac p hoc nccē ē qꝫ
eis vicia detrahant et natā seruet.
Omēs vō tā boni qꝫ mali rsurgēt in
tegro corpe debita statura scꝫ etatē
plenitudinis xpi. Resurrectio igi
tur corriget in nā. scꝫ defcm̄ sicut ī
pueris et ī mutilatis. Supfluū scꝫ
vnguiū criniū et huiusmōi. Erro
rē sicut mōstruositatē mēbroꝝ. Re
surgēt qꝫ corpa eadē nūō q̄ prius erāt.
ex eodē puluē ad quē redacta fuerāt.
ita ī quascūqꝫ auras vel sinus tre
puluis ille dispsus fuerat. ad ean
dē aiam redeat. que ipm̄ pmitus
dū cresceret et viueret aiauit. Non
solū resurgēt corpa qntū ad mē
bra pricipalia. ꝫ etiā saluis capil
lis et ceteris mēbra qꝫ faciūt ad de
corē. Notādū etiā qꝫ duplex est
mors. vnꝫ aīe p culpā ⁊ corpis per

penā. Hīs videt duplex r̄surrectio:
aīe s p grām, et corpus p gloriam.
Et sicut ī p̄mis p̄ntib; mors culpe
intulit morte͂ pene: ita r̄surrectio aīe
p grām, causabit resurrectione͂ p
gloriā. Deīn considerandū q̄ post
resurrectione͂ statim erit iudiciū: ī
quo deus pr̄ p dn̄m nr̄m ih̄m xp̄m
iudicabit viuos ⁊ mortuos, bonos
⁊ malos, reddendo vnicuiq; s̄c̄dm exi
gētiā meritoꝝ. In hoc aūt iudicio fi
et apcio libroꝝ sciꝫ consciēcīaꝝ: quib;
merita et demerita vniuscuiusq; subiciens
⁊ ceteris innotescāt: faciente h° virtute
illius libri vite, vbi sciꝫ incarnati: qui
in forma deitatis non videt̄ n̄ a bo
nis. In for̄ vō humanitatis ī q̄ et sēte
ciā p̄mulgabit, videbit̄ tā a bonis
q̄ a malis: licet terribilis ī eadē forma
appeat ī probis, et blandus iustis.
Sꝫ q̄s existimare pt̄ q̄ horribile erit
peccatorib; illud vltimū iudiciū ex oī
pt̄e. q̄r sup̄ erit iudex iratus. subtus
infernus patēs. intus consciā remordēs.
ext̄ totus mūdus ardens. A dextris
pctā accusancia. A sinistris infini
ta demonia ad suppliciū tr̄hencia.
Miser pcc̄or tot malis inuolutus q̄d
facies. Latē impossibile erit: apparē
intolerabile. Totus eciā mūdus tūc
accusabit peccōrē, q̄r offenso creatore
offendit oīs creata. Astabūt eciā
oīs corā illo tremēdo iudicio, ut re
ferat vnusq̄sq; q̄d gessit siue bonū
siue malū. Ibi ero erit dyabolus et r̄
citabit vitā professionis nr̄e, ⁊ obi
ciet nob̄ ī facie quicq̄d fecimus in
qua die ī quo loco peccauerimus:
et q̄d bonū opis tūc t̄pis face͂ debue
rimus. Et si tales inuenti fuerimus

exultabit ille aduersarius nr̄ ī con
spectu iudicis: superiorē se nobis ex
clamans, agens talē causā apud ta
lē iudicē. Dicet nāq; dyabolus. Eq̄s
sime iudica. Iudex istū meū ēē ob cul
pā: qui noluit tuus ēē ob grām. Hoc
tremēdū iudiciū vnusquisq; fidelis
time͂ deb;: ⁊ q̄ diu ē ī p̄nti vita cōstitu
tus semetip̄m diiudicet. ⁊ p vite ī
no. iciā purā conscīāq; acquirē stu
deat: que ī illo metuendo iudicio pl̄
valebit q̄ oīs thezauri. De hoc b.
Bern. sic dicit. Quid tā pauendū
q̄d tā plenū anxietate excogitari pt̄:
q̄ iudicandū astare illi tanti iudicis
tribunali, ⁊ incertā tn̄ adhuc sub dis
tricto iudice expectare sentēciā. Veni
et instās dies iudicij, vbi plus valebūt
pura corda q̄ astuta vba, conscīā bo
q̄ marsubia plena. q̄m quidē iudex il
le nō falletur vbis nec flectet̄ donis.
Verendū ē valde cū ad hoc ventū fu
erit: ne tā ī subtili examine multa nr̄e
iusticie ut putant̄ pctā appareant.
Vnū ē tn̄: si nosmetipōs diiudicare
mus, nō vtiq; diiudicabimur. Bonū
iudiciū: q̄d me illi districto diuinoq;
iudicio subducit et abscondit. Volo
voltus ur iudicatus p̄ntari: nō iudicā
dus. Iudicem̄ interī fr̄es: et terribile illā
expectacōnē studeamus p̄nti declinare
iudicio. Quicq; n̄ iudicari dissimu
lant eo iudicio q̄d nc̄ ē ī quo princeps
huius mūdi eiicit̄ foras, iudicē expectet
vel timeāt magis a q° cū ipo principe
suo eiiciet̄ foras ⁊ cēt. h° Bern. ¶
Ubi nōndū: q̄ quatuor erūt ordines
ī futūo iudicio. Q̄dā n̄ iudicabūt̄ et
dampnabunt̄: sicut illi q̄ fidē habuerūt
sn̄ opib;. Quidā iudicabūt̄ et salua

buntur: ut hij quorum merita bona p
mixta sunt aliquibus malis venialibus.
Quidam non iudicabuntur et dampnabuntur:
sicut hij qui caruerunt fundamento fidei.
Quidam non iudicabuntur sed saluabuntur et iu
dicabunt: sicut perfecti viri et contemptores
mundi. De hoc habetur xxvi libro mora
lium ubi b. Greg. sic dicit. Due quippe
sunt partes: electorum scilicet et reproborum. Sed bi
ni ordines hijsdem singulis partibus con
tinentur. Alij namque iudicantur et pereunt, quibus
voce dominica dicitur: Esurivi et non dedis
tis mihi manducare etc. Alij vero in extremo
iudicio et pereunt et non iudicabuntur. De quibus
dominus dicit: qui non credit iam iudicatus est.
Ex electorum vero parte alij iudicantur et reg
nant. qui vite maculas lacrimis tergunt:
qui mala precedencia factis sequentibus re
dimentes. quicquid illicitum aliquando fece
runt. ab oculis iudicis elemosinarum sup
dacione cooperiunt: quibus iudex veniens
in dextera consistentibus dicet. Esurivi
et dedistis mihi manducare. Alij non iu
dicantur et regnant. qui precepta legis p
fectione virtutum transcendunt: quia nequaquam
hoc solum quod cunctis divina lex precipit
imple contenti sunt: sed prestanciora desi
derio plus exhibere appetunt quam preceptis
generalibus audire meruerunt: quibus dominica
voce dicitur: Vos qui reliquistis omnia et secu
ti estis me. cum sederit filius hominis
in sede maiestatis: sedebitis et vos sup
sedes duodecim iudicantes duodecim tribus
israel. Hij itaque in extremo iudicio non
iudicantur et regnant: quia cum auctore suo
eciam iudices veniunt. Relinquentes quip
pe omnia plus promptitudine devocionis exsequuntur.
quam iuberi generaliter audierunt. Hec Greg.

Sciendum est eciam quod due sentencie in
illo iudicio ferentur: una pro bonis alia p
malis. Sentencia circa bonos continet septem
clausulas. Prima est amabilis christi vo
cacio ibi Venite. Secunda est divina bene
diccio ibi benedicti. Tercia paterna di
leccio ibi patris mei. Quarta est remune
racionis retribucio ibi percipite. Quinta
regni assignacio ibi regnum. Sexta est
glorie preparacio ibi quod vobis paratum est.
Septima eterna predestinacio ibi ab origi
ne mundi. Item sentencia contra malos continet
sex clausulas. Prima a deo separacionem
cum dicit Ite. Secunda maledictionem ibi ma
ledicti. Tercio incarceracionis inclusionem
ibi in. Quarto pene acerbitatem ibi ignem.
Quinto liberacionis desperacionem ibi
eternum. Sexto demonum associacionem ibi.
qui paratus est dyabolo et angelis eius.

Ubi eciam notandum quod sunt nonnulli re
probi qui finem suis peccatis ponere non curant:
quia finem habere futura supplicia suspicantur.
De talibus dicit b. Greg. xxxiiij moral.
sic dicit. Sunt quidam qui ideirco peccatis
suis ponere finem negligunt: quia habere quan
doque finem super se iudicia suspicantur. Quibus
breviter respondemus. Si quandoque finienda sunt
supplicia reproborum: quandoque eciam finienda
sunt gaudia beatorum. Per semetipsam enim
veritas dicit: Ibunt hij in supplicium
eternum: Iusti autem in vitam eternam. Si igitur non
est verum hoc quod minatur: neque illud verum est
quod promisit. Ac inquiunt: Ideo eternam
penam peccantibus minatus est ut eos a pec
catorum perpetracione compesceret: quia
creature sue eterna supplicia minari
debuit non inferre. Quibus citius respondemus.
Si falsa minatus est ut ab iniusti
ticia corrigeret: eciam falsa est pollicitus ut
ad iusticiam provocaret. Cui dum pro
missionibus suis reproborum supplicia

finiri asseruit: assertione sua etiā eloq̄
p̄mia ⁊ remuneraciones q̄z confundunt.
Cuius hanc eoꝝ vesaniā tollet: q̄ co
nant astruere oīm nō eē q̄d veritas
de etno minata ē. ⁊ dū satagūt deū
phibē misericordē nō verent p̄dicare
fallacē. Ac inquiunt. Sine fine nō dz
puniri culpa; que cū fine ꝑpetrata ē.
Justus nimirū ē omnipotēs deus, et q̄d
nō etno pctō cōmissū ē, etno nō debet
puniri tormēto. Quibꝫ citidem r̄ndz cete
dicent si iustus iudex districtus q̄z veni
ens nō corda hoīm ꝭ fcā pensaret. Iniqui
n̄ cū fine deliq̄runt: quia cū fine vixerūt.
Voluissent quippe sine fine viuē, ut sine
fine possent ī iniquitatibꝫ p̄manē. Plā
magis appetūt p̄ccare q̄ viuē; et hic
semꝑ viuē cupiunt ut nūq̄ desinant pec
care cū viuunt. Ad districti ergo iudi
cis iusticiā ptinet, ut nūq̄ careāt sup
plicio, quoꝝ mēs ī hac vita nūq̄ vo
luit carē pctō, et nullus det ūiquo termi
q̄a · nus · vlcionis q̄ dū valuit noluit hrē terminū
criminis. Omps n̄ deus quia pius est.
miseroꝝ cruciatibꝫ nō pascit: quia at
iustus ē. ab iniquoꝝ vlciōne ī ꝑpetuū
E · nō cedat. Hec Greg. De eterno etiā
supplicio ī ꝓbis ꝑparato, et q̄ pena
inferni finē nō habeat: ondit b. Ber.
ī tractatu de miseria hoīs ita dicens.
Quis putas tūc meror erit q̄ tristi
cia, cū iniusti sepabunt a consorcio
sanctoꝝ et a visione dei ⁊ tradent in
ptāte dyaboli ⁊ ibunt cū eo in ignem
etnū. Ibi erunt sine fine ī luctu ⁊ ge
mitu, ꝓcul quippe exulati a btā p̄ria
padysi. Cruciabunt ī gehēna ꝑpetua.
nūq̄ requiē accepturi. nūq̄ lucē vi
suri. ꝭ ꝑ milia miliū annoꝝ ī inf
no cruciandi, nec tn̄ vnq̄ inde liberā

Sic tormēta agūt, ut sp̄ renouent.
di, vbi nec qui torquet fatigat nec qui
torquet aliqn̄ liberabit. Sic n̄ ignis
ibi cōsumit, ut sp̄ reseruet. Iuxta vō
qualitatē culpe vnusquisq̄z penā sus
tinebit gehēne; et silis culpe rei, suis
silibꝫ iungunt cruciandi. Nichil ali
ud ibi audit n̄ fletus, luctus, gemitus,
vlulatus et planctus. merores ⁊ strido
res denciū. nichilq̄z ibi videt n̄ ver
mes ⁊ laruales facies tortoꝝ atq̄z te
terrima mōstra demonū, ardebūt q̄z mi
seri ī igne etno ītnū et vlt. In carne
cruciabunt ꝑ ignē. In spū ꝑ consciē
vermē. Ibi erit dolor intolerabil, fetor
ītolabilis, timor horribilis. mors cor
poris et aīe sn̄ spe venie et mie. Sic tn̄
moriūt ut semꝑ viuāt. et sic viuunt
ut sp̄ moriant. Ita ipā aīa pctōris
aut ī inferno, ꝓ pctīs cruciabit: aut in
padyso ꝓ bonis opibꝫ collocabitur.
Huic g° alterū e duobꝫ eligam aut
semꝑ cruciari cū impiis, aut sp̄ letari
R · cū scīs. Bonū siquidē et malū, mors
et vita an̄ nos sc̄ posita, ut ad q̄d vo
luerit manus extendat. Et si tormēta
nō terret saltē p̄mia inuitet. Hec Ber.
Item videndū ē de gloria btōꝝ:
quā ipī p' resurrectionē possidebunt.
De qua p̄mo nōndū ut dic Thōs
de aq̄no. Btitudinē scōꝝ p' resurrec
tionē augeri q̄dē extēsiue, manifestū
ē, q̄z btitudo tūc erit nō solū ī aīa sed
etiā ī corpe. Hec etiā btitudo extensiue
augebit ī q̄ntū aīa nō solū gaude
bit de bono ꝓprio, ꝭ etiā de bono corpis.
Corpus aūt q̄d corrūpit ī p̄nti ag
grauat aīā. Si vō a corpe remouear
omne illud q̄d ꝑ actionē aīe resistit: sim
plicit aīa erit ꝑfectior ī tali corpe ex
istens q̄ ꝑ se separata quāto aut aliq̄d

ē pfectius in ce. tanto pt pfectius op
ari. Unde et opatio aīe cōiuncte tali
corpi erit pfcior q̄ opatio aīe sepate:
huiusmoi aūt corp⁹ ē corpus glorio
sū qd oīno subdet̃ spūi. Unde pfcior
erit btitudo aīe p⁹ rsurrectionē cor
poris q̄ ante. Sicut .n. aiā sepata a
corpe corruptibili. pfcius pt opari
q̄ ei cōiuncta. Ita postq̄ fuerit cōiūc
ta corpi glorioso. pfcior erit ei⁹ opa
cio q̄ an̄ erat sepata. Omē aūt im
pfcm appetit suam pfcōnē. et ideo
aiā sepata nālit̃ appetit corpis cō
iūctionē: et ppter huīc appetitū ex
impfcōne procedentē. eius opatio
quā in deū fert̃ ē min⁹ intensa. Et
hoc ē qd dicit Thero⁹. Ex ex appetitu
corpis rtardat: ne tota intencioē p
gat in illud sūmū bonū. Hs Thos.

Unde considerandū q̄ aiā post
rsurrectionē gnālē resumpto corpe
iā glorificato liberabitur ex hac
impfcōnē. quia tunc absoluet̃ a desi
derio nālis affcōnis quā nunc gerit
erga corpus p gloriā resurrectionis.
et ideo sn̄ omni obstaculo aliquius
ipedimenti eternalit̃ tuīc ferret̃ in amo
rē dei et inebriabit̃ plenissime ebe
tate diuine caritatis ne ūnq̄ a vi
sione seu āplexu sui conditoris in
ppetuū auellet̃. De hoc b. Bernar⁹
sic dicit. Rediuiuis igitur corpibz et
cōsūptis ī vita mōrli inebriabim̃
mira plenitudīe exuberantes p⁹ r
surrectionē tūc carissimi et merito
iebriant̃ qui ad nupcias agni me
dici merent̃ edentes et bibentes sr
mēsā illius ī rgno sapīe qn̄ sibi exhi
bet gloriosam ecclam: tuīc pr sus

inebriat karmos suos. tuīc de torrēte
voluptatis sue potat eos. qn̄ ī con
plexu illo artissimo sponsi et spon
se fluminis īpetus letificat ciuitatē
dei: ut delectetur ī leticia metrnū. De
ista suphabundācia diuine carita
tis idē b. Bern⁹ in libro de diligendo
deū. itm sic dicit. O amor scūs et
castus: o dulcis et suauis affcus ca
ritatis: o pura et defecata intencio
voluptatis: et eo cte defecacior et puri
or q̄ in ea de pprio nichil rliquit̃ mix
tū: eo suauior et dulcior quo totum
diuinū ē qd sentit̃. Sic affici deificari
ē: quō stilla aque modica mlto infu
sa vino puro. a se deficē tota videtur.
et saporē vini induit et colorē. Et
quō ferrū candens ignitū sile igni
fit. pristinaq̄ forma exutū. et quō so
lis luce aer pfusus in eandē trāsform̃
luminis claritatē. adeo ut nō iā illu
minat⁹ q̄ ipm lumē eē videat̃. sic
oēm tunc in scīs humanā affcōnem
quodā ineffabili mō nccē erit a se
metipā liquescē. atq̄ ī diuinā peni
tus trāsformari voluntatē. Alioqn̄
quō erit deus omnia in omnibz. si in
hoīe aliq̄d de homine alu superit.
Manet quidē sbā. sz in alia forma alia
gloria atq̄ potencia. Et qn̄ erit quādo
veniā et apparebo an̄ faciē dei mei. Hs
Bern⁹. Et sciendū q̄ ī celesti pria
omps deus electos suos dotabit diu
sis dotibz tā in aiā q̄ etiā ī corpore
Dotes vero aīe quibz aīe gaudebut
st̃ tres. scz cognicō dilcō thesio. sunt te
nco. q̄ a q̄busdā appellat̃ apphensio. a
q̄busdā vō fruicō. Harū dotū numer⁹
mlnplicit̃ accipit̃. Primo ex pte virtu
tū theologicaz: quia cognicō succed̃t

G

fidei. dilcō caritati. cōphensio aūt
spei. Alio mō accipit ex pte potenciaꝝ
aīe. Cognitō nāqȝ ptinet appriari in
telligencie. dilcō voluntati. cōprehē
sio memorie. Pñt etiā predicte dotes
accipi sc̄dm tria q̄ tribȝ psonis appriā
tur. Ita ut cōprehensio respiciat po
tenciā pris. Cognitō vero sapienciam
filij. Et dilcō veritatē spūs sancti.
Prima igr̄ dos aīe ē cognitō. q̄ diui
na essencia videbit ab omībȝ tota ſȝ nō
totalit̄. i. put ē infinita. Videbitur tñ
essencia diuina limpidius ab uno q̄
ab alio. et iste defectus erit ex pte vide
h tis. nō visi. quia ide erit visū. Scdā
dos aīe ē dilcō. ſȝ inter dilcōnē virtu
tē. et inter dilcōnē dotē duplex ē drā.
Una ē sc̄dm habitū. q: vtꝰ ē id ꝑpe qd̄
trāsit de statu grē in statū glorie. dos
aūt ē qd̄ sup meritū datur introduc
tioē sponse. Alia drā ē penes obiectū.
quia deus erit obiectū virtutis i qn̄
tū ē sūma bonitas. Obiectū aūt dotis
i in q̄ntū visibilis i vnū spōn. Et no
tandū q fides et spes sc̄dm rē euacua
buntur i pria. Caritas vero nec sc̄dm rē
nec sc̄dm actū eius euacuabit. ſȝ solū
mō sc̄dm modū. q imꝑfectio illius tol
letur et ideo augebitur i pria. Ter
cia dos ē aīe comprehensio. q ē tencio
visi et amati. vel ē tencio veri ꝰ pmi
boni. et hoc nō ē put comphende su
mitur pro attinge. ꝰ nō p circūplecti
k diuinā imēsitatē. Secundū consegt
q quatuor sunt dotes corpis. q nisi sit
habetur. Nā ad hoc q corpus pfecte
sit subiectū aīe nec eam impediat
i opibȝ glē quatuor requirūt. quoꝝ
duo ptinēt ad sensū. alia duo ptinēt
ad motū. Primū qd̄ ad sensū req̄
ritur ē ut sit facile receptibile specierum
sensibiliū. ad quod disponit claritas
Alterū ut nō sit receptibile passionū ig
nobiliū. ad qd̄ disponit īpassibilitas.
Duo ad motū etiā duo requirunt.
Unū ē ut p contrā inclinacōnē non
resistat suo motori. ad qd̄ disponit agi
litas. Aliud ē ut corpa p que mouet
nō resistant ei. ad qd̄ disponit subtili
tas. Itē sumūt iste dotes sc̄dm qua
tuor defectus. quos hꝫ corpꝰ humanū
a quatuor elemētis ex quibȝ cōponit.
Habȝ enī corpus huanū ab igne ca
liditatē ꝰ in nigredinē. A tra grossi
ciem. Ab aere passibilitatē. Ab aqua
frigiditatē. et in tarditatē. Sed ista
tollunt p quatuor dotes corpis. Vñ
pꝰ resurrectionē gnalē btōꝝ. corpa cor
pa quatuor prerogatiuis siue dignita
tibȝ seu dotibȝ glābūt. s. claritate agi
litate. īpassibilitate. et subtilitate.
De pma viȝ claritate dicit Ecc. Ful
gebūt iusti sicut sol. De 2a viȝ impassi
bilitate dicit in Apoc. Iam nō erit
amplius neqȝ luctus neqȝ clamor. ſȝ
nec vllus dolor. De eadē etiā dote di
cit b. Augꝰ. Intm̄ corpa nrā glorifi
cata erūt īpassibilia. ut si ponerent
i inferno nullatenus paterent. De t
cia dote sc̄ȝ agilitate b. Augꝰ sic dicit. Cor
pora glorificata erunt tā agilia ut
ubi ee voluūt sine mora sine vllo ob
staculo stati erūt. quia ubi volet spūs
ibi stati erit corpꝰ. De qrta dote viȝ
subtilitate. vn̄ dicit b. Augꝰ. Corpa
glorificata erūt tam subtilia. ut nō
obstantibȝ quibuscūqȝ obstaculis tñ
seqūt ubi volunt. Vñ dñs resurgens
a mortuis ex vtute corpis glorificati
surrexit de sepulchro clauso. et ad disci

pulos intrauit i cōclaui clausis ianuis.
Hanc glorificacōnē corp̄m opabit̄
xp̄s in fidelibꝫ et electis suis p̄ resur
rectionē gn̄alē. Vn̄ dicit Aplus. Sal
uatorē expectam̄ dn̄m nr̄m ihm̄ xp̄m:
qui rformabit corp̄ humilitatis nr̄e
configuratū corpi claritatis sue. Vn̄
eciā b. Gregꝰ. Erunt elcōꝝ corpa cōsimiliū
claritati dn̄ici corpis. q̄ et si eq̄litatē glie eiꝰ
nō hn̄t p̄ naturā. similitudinē tn̄ cōfiguracō
nis eius habebūt p̄ graciā. ¶ Ubi eciā
nōndū q̄ p̄ꝰ resurrectiōꝫ gn̄alē et gli
ficacōnē corp̄m i celesti pa̅a. sc̄i ⁊ elc̄i
ip̄aꝫ diuinitatē nō videbūt p̄ oculos
corp̄ales q̄uis eciā glorificatos. ꝟ p̄
spm̄ hoc ē p̄ aiaꝫ. De hꝰ Augꝰ i li. de ci
uitate dei sic dicit. Cōsiderandū est
quātꝰ vir dicebat. ex p̄te scimꝰ ⁊ ex p̄te
p̄phetamꝰ. Et videmꝰ nūc p̄ speculū ⁊
i enigmate. tūc aūt facie ad faciē.
Premiū itaqꝫ fidei nobis visio ista
seruat̄. facies aūt dei manifestacō
eius intelligenda ē. nō aliq̄ tale mē
brū quale nos habemꝰ i corpe. Vn̄
illud qd̄ ait Aplꝯ facie ad faciē. non
vult ut deū p̄ hac spēꝫ corp̄alē ubi st̄
oculi corp̄ales nos visuros ē credam̄:
quē spū sine intermissiōe videbimus.
Nisi eiū eēt interioris hoīs facies:
nō diceret idē Aplꝯ. Nos aūt reuelata fa
cie gloriā dei speculantes. i eandē y
maginē trāsformamur de gloria i glo
riā tanq̄ a dn̄i spū. Et in p̄s canit̄.
Accedite ad eū et illuminamini. et fa
cies vr̄e nō confundent̄. fide quippe
accedit̄ ad deū. quā cordis eē constat
nō corpis. In futura n. vita deꝰ erit
nobis ita notꝰ atqꝫ cōspicuus. ut vi
deat̄ spū a singulis nobis. Itē Augꝰ
Sed omp̄ns deus vbiqꝫ et in omībꝫ

volens p̄uidē saluti nr̄e. vnigenitū fi
liū suū in hūc mūdū misit ⁊ carnē
assumē voluit. ut p̄ suā passionem
et mortē nō solū ab et̄na dapnacōe
nos redimet. ꝟ eciā ut i celesti pa̅a p̄
corp̄m glorificacōeꝫ a sensu nr̄e car
nis videt̄ i sua humanitate. ⁊ a sensu
mētis hoc ē p̄ spm̄ siue aiām videtur
i diuinitate. Et sic totū hoīem nr̄m īteriorē
vꝫ et exteriorē rficiet et̄na sua suauitate
ac letificaret. ¶ De hoc i tractatu de
spū ⁊ aiā sic dicit̄. Duo st̄ sensꝰ i hoīe:
vnꝰ interior. et alter exterior: et vterqꝫ
bonū suū habet quo rficit̄. Sensus
interior reficit̄ i conte̅placiōe deitatis.
Exterior i conte̅placiōe humanitatis.
p̄pterea n. deus hō fc̄s ē ut hoīem totū i
se beatificaret. ut tota conuersio hoīs
eēt ad ip̄m et tota dilecō eēt i illo cū
a sensu carnis videt̄ p̄ carnē et a sen
su spūs p̄ dei conte̅placōꝫ. Hoc erat
totū bonū hoīs. siu ingredet̄ siue
egredet̄ foras in suo creatore ut pas
cua inuiniret. Pascua foris i carne
saluatoris. pascua interiꝰ i deitate cre
atoris. Hec in libro de spū et aiā. ¶
Et et hoc nondū. q̄ sc̄a trinitas q̄ ē
vnꝰ deus a nemine i hac vita comp̄
hendi pt̄. In celesti vō ab elc̄is ⁊ sc̄is
ap̄te videbit̄ et cognoscet̄. De hoc Augꝰ
alloquēdo dn̄m i quodā tractatu qui
speculū dicit̄. sic ait. Quis i hac vita
positus vel cristallino pectore sufficiat
penetrare tuipiꝰ trinitatis misteria.
Quō p̄r et filius et spūs sc̄us tres p̄sone
ēstis et vna nā. Quō tu p̄r diceris
ingenitꝰ. filius genitꝰ. spūs sc̄us nec
ingenitꝰ nec genitꝰ ꝟ p̄cedēs dicit̄.
Quō filius de te p̄rē natꝰ ē. et spūitꝰ
sc̄us de te p̄cedit et filio. Quō filiꝰ

nascendo nō procedit. Spūs scūs pro
cedendo nō nascit. Quō filius nō de se
sed de te ē. nec tn̄ tui ē posterior de quo
ē. Quō spūs scūs de te procedit et filio, nec
tn̄ a vobis p̄scandit a quibz procedit.
Quō tā vnū estis et vnū tria. Quō
īmcē r̄latiē tria estis eternaliter vnū.
Quō trinus et vnus deus vbiqz es et nō
particulatī vbiqz es, sed vbiqz totus vbiqz
pn̄s sine situ motu et loco. Quis ista ro
go considet. qs hec comprehēdat. quanta
libz probitate vel sciā p̄duc. Hoc tn̄ i spe
promissionis r̄positū ē. qr videbimus te
dn̄e. et tanto vnusquisqz pfeccius
quāto hic vixerit purius. qr mūdi corde
teste scriptura deū videbūt. Apte nāqz vi
debim⁹ cuncta mētis iā detersa caligine.
quō filius qui oriendo ē ē ō pr̄ de quo orit
subsequēs nō ē. et quomō sps̄ āborum
qui p processioēz p̄duc a vobis pfere
talz nō p̄itur. Quō et vnū diuisibilit
tria et tria indiuisibilit vn⁹ estis. Visa
n. claritas ad patefaciē nobis tue ma
iestatis speciē: purū amātis intuitū
mentis rapiens subleuabit. Tunc nimi
rū visio mā fide inchoat. s tuc i spe
pficiet. Non ibi vllis indigebimus
misteriis. cū facie ad faciē videbimus
te. Tūc nos late tuc nō poterit, qn tu
deus nr̄ vita viuētū te nob clara vi
sioē insinuabis. Hec Aug⁹. Conside O
randū etiā q i illa celesti pria vnus
quisqz mercedē p̄priā accipiet scdz suū
laborē et meritū. quia quāto quis i
p̄nti vita fuerit virtuosior et i caritate
dei pfectior: tanto eius glā i eterna ret
butiōē erit copiosior. De hoc b. Greg⁹
in moraliū sup illo verbo. Paruus et
magnus ibi st. sic ait. Quia i hac

vita nobis ē discretio opm̄. erit i illa
pcul dubio discretio dignitatū. ut q
hic alius aliū merito supat. illic ali⁹
aliū r̄tribucōne trāscendat. Vn̄ i euan
gelio vitas dixit. In domo pris mei mā
siones multe st. Sed i eis multis mā
sionibz erit ipa r̄tribucōnū diuersitas
concors. qr tanta vis in illa pace nos
sociat. ut quod i se quisqz nō accepit
hoc accepisse in alio exultat. Certi
tudinis beatitudo letitie. quāuis nō vna
sit omnibz sublimitas vite. Hec Greg⁹. P
Certa qd nondū q tres st status
sublimes homī quibz aureola debet.
Aureola .n. ē mentis speciale gaudi
ū: veniens ex ope pexcellenti et puilegi
ato. Tribz g⁹ gn̄ibz hoim ut dictū ē
debetur aureola. viz martiribz v̄ginī
b⁹ et p̄dicatoribz: qd patet multiplici
rōne. Primo ex opibz excellētissimis
virtū aie. Excellentissimū aūt op⁹
r̄onalis ē predicatio veritatis. Ex
cellentissimū op⁹ concupiscibilis ē
obseruatio castitatis virginal. Ex
cellentissimū op⁹ irascibilis ē passio
mortis. Vn̄ p3 q p̄dicatoribz. mrībz. et
v̄ginibz debet aureola. Sedo patz
hoc mīs ex hostibz. quos p pugnas
manifestas vincūt. qui st. mūd⁹. caro
demonia. Martires n. vincūt mūdū.
Virgines carnē. Predicatores dyabo Q
lū. Tercio patet p victoriā tripli
ciū passionū. Sūt n. passiones inate.
illate. et in cordibz alienis. Sz passio
nes inatas supant virgines. Illatas
vō martires. Illas aūt q st i cordibz
alienis vincūt p̄dicatores. Ex istis
g⁹ colligē possum⁹ q tres st gradus
excellentis pfeccōnis sanctorū. quibz

debetur aureola. et sumit̃ scdm̃ essen
gnē causantē meritū excellencias pre
mij glorie penes sume arduū virtu
tē ut premissū ē, que sit rōnabilis
irascibilis et concupiscibilis. Meritū
nāqȝ primi excellencius gnāi ad sume
arduū virtutis concupiscibilis ē virginal
continēcia. cui debet̃ aureola virginū
p singularē victoriā quā de carne ob
tinet contra quā cōtinuū bellū gerit̃.
Quāuis n̄ vidue vel continētes p᷒
parū pugnēt contra carnē. pfcius tn̄
virgines triumphant. qr nobilissimū
gen᷒ victorie ē nunq̄ cessisse hosti. Me
ritū vō gnāi ad sume arduū virtutis
rōnabilis ē pdicacōnis doctrina. cui de
bet̃ aureola pdicatoꝝ. qr pfectissima
victoria cōtra dyabolū obtinet̃ qn̄ nō
solū aₗs dyabolo ipugnāti nō cedit. s;
eciā de regno illius expellit nō a se so
lū s; eciā ab aliis. Meritū vō gnāi
ad sume arduū virtutis irascibilis
ē pro xpō passionū et mortis tolerā
cia. cui debet̃ aureola mr̃m q̄ suma ē.
Quia scdm̃ b. Greg᷒. Ad magnam
claritatē que i regno xpi aspirat̃. p
effusionē sāguīs venit̃. Inā mē oms
passiones illatas exterius ꝑcipue
mors tenet locū. Non solū aut̃ hij sā
q̄ has prerogatiuas a dnō cōsecuti sūt.
vm̄ eciā omīs bti et elc̄i uniuersaliq; sta
t᷒ sint q̄ p᷒ finale iudiciū et r̄surrec
tionē ad gloriā celestē assumentur̃,
gaudebūt inenarrabili iocūditate
meritū. Gaudebūt namq; sup se de dei
visiōe. Infra se de celi et aliaꝝ crea
turaꝝ pulchritudīe. Int̃ se de corpis
et aīe glorificacōe. Extra se de ange
loꝝ et hoim̄ societate. De hac etna

felicitate b. Aug᷒ sic dicit. O vita vi
talis dulcis et amabil᷑. vbi suma secu
ritas. secura trāquillitas. trāquilla io
cūditas. iocunda felicitas. felix etni
tas. etna btitudo. et btā vita. sn̄ fine
visio atq; laudacio dei. Ibi affluēcia
diuiciaꝝ. Influēcia deliciaꝝ. confluen
cia om̄ bonoꝝ. Hec Aug᷒. Ad has
delicias tā felices. ad hanc r̄fectionē
tā desiderabilē quā deus ꝑparat suis
electis. btūs ē qui puenerit. qr xpūs dei
filius etnas epulas illis ministrabit.
De hac mirifica refectōne b. Ber᷒
sic ait. O inuitacio amicabil᷑. O refec
tio desiderabilis. O inebrians acceptā
bilis. vbi dapifer ē dei fili᷒. pincerna
spūs scūs. vbi in habitacōe scā mr̄ et v
go intemerata trāsit et ministrat discū
bentibꝫ. Hec Ber᷒. De primo eciā
ac felicitate etne patrie scdm̄ b. Bern᷒
i tractatu de miseria hoīs. sic dicit.
Premiū ē vide deū. viue cū deo. ee
i deo q̄ erit oīa i oībꝫ. hr̄e deū q̄ ē su
mū bonū. et vbi ē sumū bonū ibi ē
suma felicitas. suma iocūditas. vera
libertas. pfcā caritas. etna securitas.
et secura etnitas. Ibi ē vera leticia.
plena sciā. et oīs pulchritudo et btitu
do. vita phēnis. requies et cōcordia
dulcis. Sic cū deo btūs erit. i cuiꝰ con
sciā peccm̄ iniciū nō fuerit. Ardebit n̄
eū ad voluntatē. hebit ad volupta
tē. fruet̃ ad iocūditatē. i etnitate vi
gebit. i veritate fulgebit. i bonitate
gaudebit. Sicut hebit ꝑmanēdi et
nitatē. sic cognoscendi facultatē et
r̄quiescendi securitatē. Cuius siquidē
erit illiꝰ scē ciuitatis cuiꝰ angeli sut̃
ciues. Ciuitas celestis. mācio secura

R

S

pñia totū contines qḋ delctāt. populꝯ
sñ murmurat. incole quieti. homines
nullā indigenciā hn̄tes. O q̄ gloriosa
dcā sunt de te ciuitas dei. sicut letanciū
om̄n habitacio ī te. Omīs letant ī deo.
cꝫ aspectꝰ pulcher. et facies decora. elo
quiū dulce. Delectabilis ē ad videndū.
suauis ad habendū. dulcis ad pfru
endū. Ipē p̄ se placet. et p̄ se sufficit
ad meritū. sufficit ad p̄miū. nec ext
illū quidq̄ aliud q̄ritur. q̄ totū ī illo
īuenit quidq̄d desiderat. Semp libet
illū aspicē. sp̄ hr̄e. semp in illo delectāri.
et illo pfrui. In illo clarificat intel
lectus. et purificat affectꝰ ad cognoscē
dā et ad diligendā veritatē. et hoc ē totū
bonū hoīs. nosse viz et amare creatorē
suū. Vacabimꝰ et videbimꝰ q̄ dul
cis ē dn̄s. et q̄ magna multitudo dulce
dinis eius. Cognoscemꝰ p̄ris potenci
ā. filii sapiām. spūs sc̄i benignissimā
clemenciā. et ita habebimꝰ illius su
me trinitatis noticiā. Hec erit sūma
illius felicitatis. qm̄ intelligit ī suo
puro eē sincera diuinitas. cōphēditur
incōpcehensibil trinitas. patebūt ar
chana diuinitatis. videbit et ama
bit deus. Et hec visio et dilcō totū cor
hominis īplens et saciens totū erit
illius btitudinis cōsūmacō. Vna erit
oīm lingua. iubilacio infessa. vnꝰ
affcūs amor eternus. Patebit veritas.
īplebit caritas. et erit integ̃ corpis et
aīe societas. Fulgebit sicut sol huāni
tas glorificata. q̄ erit concors carnis
et spūs caritas. Angeloꝝ et hoīm v
nū erit gaudiū. vnū colloquiū vnū
cōuiuiū. Nō languebit amor. nō liquē
fiet dilcō. p̄ntibꝫ omībꝫ bonis nulla

erit dilacōnis affluctio. qm̄ btīfica di
uine maiestatis pn̄cia omībꝫ erit
oīa. In torrente illiꝰ voluptatis nich
il appetet vlt̄ cumulata sacietas. vbi
eēne erit felicitatis supeminēs glā
supabundās leticia. Hec Bern.
Cum igit hoīes sīt puēturi ad celestē
pn̄ciam et siles effcūri āgelis dei. cōgru
ū ē ut de amore illoꝝ quo eternaliter
feruēt in deū aliq̄d videam. Et q̄uis
siles actus caritatis nequaq̄ nos exēce
ī hac vita possim9. tn̄ imitari eos
aliq̄lr q̄ntū nr̄a fragilitas pmittit
ī dei amore studeaꝰ. De h' p̄mo scīē
dū. q̄ amorē diuinū angeloꝝ intel
lige optet īmalit. qui ē sup mētē
et desideriū indeclinabile ī aliud. et
irremisabile a. p̄rio feruore diuine cō
teplacōnis. ac p excessū omīs sbē ī
solos sponsi āplexus tendentis. et nul
la anxietate afflicti. ut accidit in desi
derÿs carnaliū voluptatū. quarū
appetitꝰ plenꝰ ē anxietate et pn̄ia.
pp̄ter qḋ ipī angeli pure et singula
rit deū desiderant. et nichil ē qḋ eos
possit ab eiꝰ amore reuocare vl' ītar
dare. Et q̄ deus ē sp̄ vniformis eq̄lit
bonꝰ et pulcher. etiā qui in se hꝫ sim
plicissime oem̄ spem̄ desiderabilē. ut
sapiāꝫ. bonitatē. pulchritudinē. eter
nitatē. oīpotenciā. et sc̄dm oīa hec ē to
tꝰ desiderabilis. Ideo plenarie et irre
uocabilit ī se trahit oīm suoꝝ icon
prehēsoꝝ desideria oīa. Vn̄ āgeli ex
rōnis habūdāncia scientes id qḋ appe
tūt sr̄ oīa eē desiderabile. Ideo amōe
puro et nō ī aliud tendēte ī illud su
mū lumē ita fortit et īcantabilit
intendūt. q̄ ista potēcia intēcio a

nulla potencia mitādi pt vel impe
diri. Et nōndū qᵖ in sacra sc̄ptura
nō īueniūt amores angelica distīcte
ēditi .n̄ de seraphim. De quoꝝ amore
Dyonisi9 ca° vij angelice Ierarchie
ponit quīqꝫ grad9 siu ꝓprietates. ita
dicens. Mobile eoꝝ semꝑ circa diui
na et incessabile et calidū et acutū
et supferuidū ꝛc̄. Vbi dicit glō Inp̄
tacio hui9 nōis Seraphim .s. incēdētes
ul' calefacientes uir̄ nāles ꝓprietates
ignis qui incendit et calefacit. nob'
significat sempitnā mobilitatē sbāꝝ
illi9 circa diuina et īcessabilitatē et
caliditatē. et acutū ac excedentē feruo
rē sempitne mocionis eoꝝ ī deū q̄ altē
tissima ē ꝛ irremissibilis et ī aliud cō
siderabile nūqᵖ declinās. Hec verba
occultissima st̄. ideo Lyncolnien̄ comē
tator exponēs ea ita dicit. Ad hos
deiformes hitus tam excelsos et a
nrā infinitate longinqᵒs ac visui
nrō tā absconditos exponēdos. oīno
minores sum9. Verisile .n. ē hoc eē
de archanis verbis que paul9 ī rap
tu suo audiuit. q̄ q̄nus hoī nō licet
loqui. hᵒ tn̄ Dyonisio q̄i specialissīō
discipulo et q̄i celesti cōciui locut9 ē.
que iste ut estimo nō cōit omib; ſ
puritate intelligencie ꝛ diuinis il
luminacōib; et grā ꝑuilegiatis ac
ꝑ hoc ut supra hominē eleuatis de
creuit gnicāē. h' Lyncolnien̄. Prima
igit ꝓpetas vel grad9 seraphici amo
ris sc̄dm Dyonis'. ē sp mobile. De q°
comētator Lyncolnien̄ et Hugo comē
tator ibidē concordit' dicit. qᵖ auctor
volens manifestare ꝓprietates amo
ris quo feruent Seraphym. sicut eā
significauit ꝑ ignē sic eoꝝ deiformes

ꝓprietates hitus significauit ꝑ ignis
ꝓpetates. Ignis nāqꝫ ꝓprietates st̄. sem
pitna nō intrupta mobilitas. caliditas
acumē. penetratiuū acutū ꝛ sup
feruidū. Eandē igit ꝓprietatē quā d'
mocio amoris. ut estimo significat ac
tionē ꝛ amacōnē nō intruptā nec fi
nitā quiete vel pausacōe ab agendo.
Que .n. alia eē pt amoris mocio .n. sp
acualis celestib; substācijs nō sicut ī
nobis qnqꝫ quiescat aut finit'. ſ sempi
tne agit. existēs intenta ut nō desis
tat aliqn ab agendi mocioē. ac per
hanc intēcionē irremissibilis ab a
mandi intēcōe. et indeclinabilis seu
inflexibilis ab amando ordiate ama
tū. ꝛ indeclinabile ad aliud aliqᵈ ior
dinate amādū. De hoc eciā glō sup
eodē vij° ca° celestis Ierarchie sic dic'.
Quia igit' deus caritas ē. ꝛ q̄m cari
tas ex deo ē. hō aut̄ et angel9 ad yma
ginē dei facti st̄. Quid si ista dilectio
defuerit. totus ymaginis spēs figaqꝫ
soluet'. Cum ergo deus caritas ē sicut
il' ē apud deū caritate ꝑaosi9. ea aut̄
caritate maxime viget ꝑm9 ordo ā
geloꝝ. vn̄ et seraphin .i. ardentes ap
pellant'. Inṗtacio igit' nōis sera
phim insinuat mobile semꝑ eoꝝ. idē
qᵖ sp mouet' circa diuina. Nam iugit'
flagrant et ardet ineffabili dulcedīe
diuini amoris. ꝛ circa dilcōnis eius
affcm̄ estu quodā delcābili mouentur.
Mobile g° eoꝝ. vi vehemētissimi a
moris insinuat. Vn̄ et ipm̄ nomen
eoꝝ de quo nūc sermo ē Seraphin
.i. incendiū dicit'. Ita et de ipō oīm
auctore sc̄ptū ē. Deus nr̄ ignis cōsu
mēs ē. Deus quippe ignis d'. qᵖ flam
ma sui amoris mentes qs̄ replet in

incendit. Et seraphin idcirco dicunt̃ incendiũ: qm̃ hec ꝓtates et ꝓxime sup ceteras iestimabilis dileccõnis eius sunt ĩ se sẽ. Hec glo. Secũda ꝓpetas siue gradus seraphici amoris. ẽ inessabile vel infinibile. et hec ꝓprietas differt a pᵃ. sicut dicit cõmẽtator Lyncolniẽs. Et reddit rõnẽ dicẽs. Hec particula s. mobile. tollit interrupcõnẽ mocionis ĩ amatore. Et hᵒ adiunctũ inessabile vel infinibile. tollit t̃iacõnẽ duracionis. Vel forte p hoc q autor dicit inessabile vel ĩfinibile. intendit exprimẽ hãc ꝓprietatem amoris ad similitudinẽ ꝓprietatis ignis. viz q ignis nõ hʒ finẽ in agendo dũ inuenit aptã materiã ĩ qua pt̃ accendi. s̃ s. cessat ĩ maius. Sic amor et eius actio nõ hʒ finẽ in agendo dũ inuenit mãm aptã ĩ quã possit t̃nsire. Deus aũt infinitus ẽ. q infinite sapiencie. potencie. bonitatis. iusticie. mĩe. et sic de alijs de rõ dicis. Igitᵣ amor ĩ ipm̃ t̃nsiens s. inuenit aptã materiã. in q̃ntũ nalit aptus nat ẽ t̃nsire. et ignis qui ẽ amor aptus natus accendi. Amor igitᵣ et amoris motio ĩ diuina. finẽ nõ hʒ in agendo. Significatᵣ ergo p mobile s. sempiternitas ꝑpetuas interrupcõnẽ et duracionis inicacõẽ.

P inessabile vero seu infinibile amoris et amatoris. signatᵣ augmẽtabilitas ꝑpetuas finẽ augmẽtacionis seu ĩtẽcionis et magnitudinis. ut verus ẽ consuetus sermo qui dicit. Modus amandi deũ ẽ q sit sine mõ et mẽsura. Vñ motio illoꝝ spirituum sũme diuinitati appropinquanciũ inessabilis dicitᵣ et intẽta intima et inflexibilis: q a se p amoris desideriũ in deũ tendẽs et mobilis s. ẽ ut nũq̃ in se subsistat.

et intenta ut in illũ ꝑgat. et intima ut ad extra nõ effluat: et inflexibilis ut ad aliud ext̃ ipm̃ et ꝑt ipm̃ non diuitat. Mobile nãq; ad mãsionẽ excitat. Inessabile vero ad ꝑseuerancia cõsumat. Hec Lyncolniẽs. Tercia ꝓpetas vel gradus seraphici amoris ẽ calidũ. Nã caritas eoꝝ frigescere nescit: q tã valido amoris igne calet ut nũq̃ in eis ebetudo mẽtis locũ habeat: q ipi tã feruent̃ tãq; subtiliter diuinitatis amore inflãmati illuminacõnes eius primi suscipiunt. De hᵒ calido Hugo sic dicit. Tercio ĩ loco inueniẽt ponitᵣ calidũ: q sicut mobile p̃cedit ut ad mãsionẽ excitet. et inessabile sequitᵣ ut ad ꝑseueranciã cõfirmet: Ita calidũ sequitᵣ ut ad sensũ viuificet. et acutũ ut ad cõphendendũ penetret. et vltimo supferuidũ sequitᵣ ut adhesionẽ et amplexũ quietũ manifestet. Hec hugo. De ꝓprietate seu ardore seraphin eciã b. Gregorius ĩ quadã omelia sic dicit. Seraphin vocantᵣ illa sc̃oꝝ spirituum agmina: q ex singulari ꝓpinquitate conditoris sui incõparabili ardent amore. Seraphin nãq; ardentes vel incendentes vocantᵣ. Quia q ita deo cõiuncta sunt ut int̃ deũ et hos nulli alij spũs int̃sint: tãto magis ardent q̃nto hunc vicinius vident. Quoꝝ ꝑfecto flãma amor ẽ: q quo subtilius claritatem diuinitatis aspiciunt. eo validius in eius amore flãmescunt. Hᵉ Gregorius.

Et q celestis ꝑcie spũs in dei amore s. flagrãt: io incessant̃ gustant q̃ suauis ẽ dñs. Nã put dicit Rychar.: Amor ẽ dulcedo saporis intimi. Vñ q̃nto quis ardencius amat. tãto suauius

gustat. Et cingulū quo cingit amor.
ē gaudiū spei. quia ubi amor ibi spes:
et ubi spūalis dilcō ibi gaudiū. Ctiā
hoc notandū. qȝ gaudiū et desiderium
beator spūū ē incessabile et cīnuū. quo
rū cīnā desideriū ē sn̄ labore. qȝ deside
riū sacietas comitatur et sacians
sn̄ fastidio; quia illa sacietas ex deside
rio sp attendit. Est itaqȝ eis delcābi
liter impressa sitis simul atqȝ sacietas.
longe abest a siti sacietas. longe a sa
cietate fastidiū: qȝ et sicientes saciā
B² tur et saciati siciūt. Quarta ꝑpetas
vel gradus seraphici amoris ē acutū
Qd̄ exponēs Hugo cōmētator sic dicit.
Acutū significat quēdā impetū amo
ris et vehemenciā ardentis desiderij ꝗ
penetrantis. ut ibi sit ubi ē ipm̄ qd̄
amat. et cū ipo et in ipo. ut nō solū
ab illo calidū sit sed transeat acutū ī
ipm̄. Poterat n̄ calidū ēē et qui delo
ge calefieri. an hoc satis erat amāti. Ꝫ
nō erat iste amor ꝑfect⁹ n̄ acutū fa
ceret sibi ꝗ transiret oiā ꝗ penetret. ꝑ
mo potius ad dilem̄ iret. Si n̄ in di
lectū nō vadis. adhuc foris amas
nec acutū hr̄e diceris. ꝫ ebens ꝗ tor
pens diuis⁹ es. manēs extͣ et alius. ꝗ
vnū cū illo nō efficeris. Amor autē
vnū te vult facē cū ipo. et ideirco pe
netrat ꝗ ꝓpinquat quātū pt̄ ad vnū
ipm̄. Vn̄ ꝓpha ait. Ubi erat impetus
spūs: illuc gradiebant. Impet⁹ acu
tū ē. Acutū vō nō quiescit. donec in
tret et penetret et dicat. Tenui eū
nec dimittā eū donec introducā eū
ī domū matris mee. et in cubiculū
genitricis mee. Sic. n̄. ipē ad te ingͣ
ditur qn̄ amor illi⁹ cor tuū penetrat
et ad intimū cordis tui dilcō illi⁹
ꝑtingit. Igitͣ tu ipm̄ ad te introduci
to. nō solū in domū tuā qȝ hoc nō est
magnū magne dilcōni. n̄ vsqȝ ad tha
lamū ꝑueniat et cubiculū ingrediat
et vsqȝ ad intiora penetret ꝗ in inti
mis tuis rquiescat. Acutū g° penetͣt
oiā ꝗ impetū sequēs ardentis desiderij
sui. nec dissilare valens donec ad a
matū ꝑueniat et corpo ampli⁹ ad
huc fines intrare ad ipm̄ et ēē cū ipo:
et tā ꝓpe ut si fieri possit hoc idē ipm̄
sit qd̄ ipē. Aliquid nō acutū valde ē
hoc omia penetrare. et ad intiā intrare.
nec repelli posse aliq̄ virtute. Quis me ȝ (margin: donec ꝑueniat ubi amat.)
apls̄ sepabit nos a caritate xp̄i. ꝑ
secucio an fames. et milia q̄ impedimēta
ēē potuissent si dilcōni obstitissent.
Dilcō autē qȝ acutū habuit tenere nō
potuit. ꝫ ꝑtransiuit et penetuit euades
libere et tēdens ad desideriū suū. Hec
C² Hugo. Quinta ꝓpetas seu gdus
seraphici amoris ē supferuidū. Qd̄
Lyncolniē exponēs: ostendit ꝑmo
qd̄ sit feruidū. et qd̄ sit supferuidū.
Dicit g° sic. Feruē dicit. que impresso
calore sursū sup se ferunt. et ꝓpo pon
dē in se recidit. Hui⁹ sup se elevacio
nis et ī se relaps⁹. vicissitudinarie fer
uē dicit. Sic itaqȝ viri q̄ ex accepta
spē sui grā sup se efferūt in deū. ex ꝓpo
ponde recidūt ī se ab actuali sup se
elevacōne. Hec vicissitudinarietas pnt
cōgrue dici spū ferventes. Et q̄ ī hoc
D² supeminet supferuidi sc̄. Ꝺz questio
tio orit. si angeli quoꝝ amor defix⁹
ī deū nō tepescit aut remittit aut
aliquo mō nō declinat ab ipo. quō
dici possūt ferventes. et si ferventes
dici nō pnt quō supferuidi dicant.
Respondet Lyncolniē. qȝ pt̄ dici. q̄

sicut dea cognicio spiritus ī creaturis ē velut vespe, sic amor ī se ē eleuacior. et amor spiritus in creaturis ē depressior. et in hoc utroque spiritus amor sese nālit. adiuuicē consequētē qr qda vicissitudinacio feruor ē spūalis; au eminēcia eē in tmīs possibilibus sibi ī tensionis. Vel forte pt dici q amor q angeli deū āplexant supferuid9 est; qui intensus ad sūmū nō lentescat neqz remittit. sed īmobiliter prestat intēsionis sue sūmitatē. Hec lyncolniensis.

Hugo vō cōmentator expones p dictū verbū s supferuidū dicit. Ammonet nos hec ves aliqd maius cogitare de supferuido qz de calido et acuto. Nosti enim qm id qd feruet quadā caloris et incendij sui violēcia iactat ex se. totaliter qz sup se. et facit motus magnā īuisibili estuacōes qd n plus acutū fuit in dilcōne. obsistencia via penetrās supferuidū fit iā buliens ī seipo stare nō valens. Acutū enī amoris ē. cū omnia trāscendendo despicit. Supferuidū aūt. cū eciā seipm contēpnendo relinqt. Nā ille q hoc solū appetit qd amat. ī illius copacōe eciā seipm despicit qd amat. Neqz n vē id solū appetit. si vel seipm cū illo amaret. Nō aūt hoc facē pt n magna et singularis dilcō. ut p amore illius qd solū diligit. eciā ille q amat quodāmō a seipo despiciat. Fit ergo miro mō. ut dū p dilcōnis ignē ī illū sustollit q ē sup spm. p vim amoris expellat et excat a se. Quō ergo feruet et quō bulit corde. q p9 ceptū supm amoris ignē dū in illū solū qui sursū ē appetendū fert cogitacōe et desiderio ex se prouehitur et sup se eleuat. nec se cogitat dū illū solū amat. Hec hugo. Et notandū prout dicit Glo sup eodē vio ca° celestis Jerarchie. q qnto seraphin vicinius claritate dei aspiciūt. tāto maīfestius que ī creatura fuīt penetrabiliter vident. Aspicientes enī incircūsptū oīa cōtinētē. oīa ī eius visiōe conspiciūt. Nā luce visiōis intunc. mētis laxat sin9. Cuqz ī dei lume rapit sup se. ī interioribz āpliat. tāqz expandit. ut dū ut angusta sit ei omīs creatura. Nō solū auctem seraphin sed et quicūqz sci ī illa celesti pria omīpotentis dei claritate vident. nullo mō credendū ē qr foris sit aliqd qd ignorent. qualibz parū de luce creatoris asperexint breue sit oē qd creatū ē. Nāqz in deo rapti vidē sn difficultate pnt omē id qd ē infra deū. Cū ergo facultas hec omībz sit deū cernētibz. Seraphin tn eam specialit obtinent. sicut et omēs angelici spūs amore creatoris cōīt ardent. Et tn ppt īcōparabilē caritatis ardorē. Seraphin ardentes dicunt. qr vltra q dici vel estimari possit diuino ardēt amore. Hec Glo. Qd aūt bti spūs videntes deū penetrēt et videant omīa que fuīt ī creaturis. eciā bts Bern9 sic dicit. Celestis illius curie lapides viui ac rōnabiles viz angelici spūs. diuinis mēsur consiliis. et trinitatis misteria nozūt. audiūtqz vba ineffabilia et que non licet homini loqui. Quāto n pl9 vidēt tanto pl9 intelligūt. et qnto plus cognoscūt tanto pl9 diligūt. Verū du

plici cohe͡rent sibi lapides illi glutino:
cognicionis plene. et pfcte dilcionis. Lã
to siquidẽ maiore dilcone ad seinuicẽ
copulant̃: qnto ipi dilcõni que deus
ẽ viciniores assistũt. Sed nec ulla se
parat eos abinuicẽ suspicio pt. ubi
nichil omnino qd sit in altero aliẽm late
patit. penetrãs oĩa radius veritatis.
Cum qui adhẽt deo un9 sps ẽ cũ eo:
nichil dubiũ qn pfecte adherentes ei
bti spũs: cũ eo puter + in eo penitret
uniusa. Hec Ber. Ubi etiã notandũ
F q nõ solũ hec pptates quas describt
Dyonisi9 viz supsceruidũ ptinet ad se
raphim. vmetiã ad omẽs spũs celestes.
q pfruũt visiõe dei: qꝫ et ipi mouent
sñ cessaciõe et intmissiõe in amore sui
creatoris. et hoc acute et feruẽt. nõ tñ
equali mõ. quia digniores et magis
ppinquiores deo. put st Seraphim et ce
teri ordines sublimiores angelorꝫ. scdꝫ
suã dignitatẽ et excellenciã quã a deo
hñt. feruẽcius scdm pl9 et min9 et ar
dencius ferũt in sui conditoris felicissi
mũ amorẽ. Hoc idẽ intelligendũ est
etiã de omibꝫ scĩs et btis. q p9 rsurrec
tionẽ gnalẽ et glorificacionẽ corpm
ad etnã gloriã st pventuri. Itã et ipi
scdm pl9 et min9 put ĩ pñti vita fue
rũt virtuosiores. et in dei caritate fer
uẽciores. mouebũt et ferent incessãt
et sñ intmissiõe absqꝫ omĩ obstaculo
et ĩpedimẽto etnaliter ĩ amore dei. ac
cũ angelicis spũtibꝫ etnã illã felici
tatẽ possidebũt. Et sic hẽm9 de gradi
G bꝫ et pptatibꝫ seraphici amoris. put
p doctores dici potuit. Et qmuis de
gaudio pñie celestis multa ĩ sacra
sc͡ptura habeant̃. et p doctores sactos
in diuersis libris ac tractatibꝫ ponã
tur: nullo mõ tñ illa ineffabilia bo
na. put veraciter sũt aliquo sermoẽ ex
plicari pnt. Nec etiã minimũ gaudiũ
qd bte aĩe in regno celesti possidet. ali
qs ĩ pñti vita potius intelligẽ pt. qn
to min9 verbis enarrare? Dñ b. aug9
scire desiderans btõrꝫ gloriã aĩarũ:
de hoc volebat scribẽ Eplãꝫ btõ Ihero
nimo q iã fuerat egressus de corpõe et
celestibꝫ gaudijs sociat9. qd de hac mã
sentiret. ab eodẽ btõ Iheronimo ĩ visiõe
mirifica. informaciõnẽ sup hoc habuit
et visũ. De quibꝫ visiõe et visio: Idem
b. aug9 ĩ Eplã ad Cyrillũ sic dicit.
Dũ ppone ĩ cella mea rquiescerẽ. a
uide cogitans qualis inest aĩabꝫ btõ
rũ q cũ xpõ gaudet glorie et leticie qñ
titas. cupiens in ex hac mã breuem
cõponẽ tractatũ. Carta calamo pugil
larisqꝫ ĩ manibꝫ susceptis. breuẽ vellẽ
scribẽ Eplãm scĩssimo Iheronimo des
tinandã. ut quidquid ex hoc sentiret
rnderet. Sciebã eñ in tã difficili qõne
a nullo alio viuẽciũ me posse euiden
cius edoceri. Cũqꝫ iã scribẽs salutacio
nis exordiũ. Iheronimo ineffabile lu
mẽ subito nris ĩuisũ tempibꝫ. nris qꝫ
linguis minime declarandũ. cũ ineffa
bili ĩaudita qꝫ odorꝫ oim fragrancia.
cellulã in q stabã intrauit. hora iã com
pletorij. Int hec aũt meis me pstrepẽ
tibꝫ cogitacionibꝫ quid hoc eẽt de luce: pnotare:
hec dicẽs verba. vox emicuit. Augus
tine quid q̃ris? Putas ne breui im
mitte vasculo mare totũ: breui inclu
dẽ pugillo terrarũ orbẽ. celũ firmare
ne visitatos c̃reat cursꝫ? Que ocul9
null9 hoim videre potuit. tu9 videbit?

que auris nulla p sonū hausit audi
et tua. que cor hūanū nullatenus
intelligit nec eā cogitauit. existimas
te posse intellige? Infinite dei quis
erit finis. Infinita qua mēsura meti
eris? Pocius totū mare ī artissimo
claudēs vasculo. pocius terrarū orbē p
uus tenēt pugillo. pocius a motu cō
tinuo celū desisteret. q̄ gaudiorū et glē
quibz beatorū aīe sine fine potiūt̄ mi
norē intelligeres particulā. n̄ ubi ego
experiencia doctus. Desiste adhuc
breue tp̄is spaciū. impossibilia face
ne coneris. donec impleat̄ vite tue
cursꝰ. Hic nō q̄ras. que nō alibi nisi
quo tā feliciť ꝑpero. inueniri possunt.
Hic satage talia exercē opa. ut pꝰ
modū ibi. que aliqualit̄ cupis. tota
lit̄ inet̄nū habeas. Inde q̄ intrant
nullatenꝰ exeūt. Hec verba Jheroni
mi ad Augustinū. Beatꝰ eciā
Bernarꝰ enuclēatis quibusdā gaudiis
celestis prīe. ultimo concludit neq̄
q̄ posse illa ī cor homīs ascēdē. ita
dicens. Omēs hītatores celestis ihe
rusalē letissimi et iocundi. q̄ leticia
sempit̄na sup capita eorū. gaudiū et
exultacionē obtinebūt. Non erit ibi
neq̄ flet9 mors neq̄ luctus neq̄ dolor neq̄ lang
uor. s̄ nec seuiū nec tīre hostiū. s̄ vna
vox letancīū. vnꝰ ardor cordiū. O q̄
securi. q̄ sedēt in pulchritudine pacis
et in tabernaculis fiducie et ī q̄ete o
pulēta. O opulencia nimis multa et
eternitas. Quidq̄d delectat ad votū adest.
quidq̄d contristat ꝑcul abest. Ibi sonat
iugit̄ organa sctōrū. Ibi dulcis sympho
nia ī sonat musicorū. Ibi angeli et ar
changeli ymnū deo decantāt an̄ thro
nū dei. Ipē n̄ deus populo suo ē ibi ser

h

tū exultacōnis et corona leticie. ipē
eorū merces. ipē pastor et pascua. Ibi
pascunt̄ nec fastidiūt. fruūt̄ nec defi
ciūt. s̄ sp̄ frui magis ac magis sitiūt.
Est n̄ eis ipē oīs iocunditas. oīs sua
uitas. omīs vbertas. et ut breuiter
dicamꝰ. ē eis omiā in omībz. O quā
dulcia corā deo resonāt cantica can
ticorū. Audit̄ hinc inde. Magnꝰ dn̄s
et laudabilis nimis. Et dicamꝰ bre
uiꝰ. Non ē ibi locus vbi nō cantet̄
canticū leticie. et p omēs vicos eius
ab vniuersis dicit̄. laus honor et glā
bn̄dictio et omis grāz accio deo nr̄o
ī secula seculorū. Amē. Hec vidimꝰ
et loq̄mur vtrūq̄ velut ī ꝑabolis. sed
ea que ibi in veritate s̄t nec oculi vidē
nec aures audire ne vmq̄ ī corda ho
minū ascendē potuerit. Hec Bernꝰ.
Hec igit̄ celestis prīe bona p fidē et
caritatē dei ac cetera opa virtuosa ac
quiri pnt̄. s̄ q̄nta sint estimari nō
pnt̄. De hoc Augꝰ sic dicit. Extendat
aīā cupiditatē suā. et sinu capaciore
q̄rat cōprehendē q̄d oculꝰ nō vidit nc̄
auris audiuit nec in cor homīs ascē
dit. Desiderari pt̄. suspirari ī illud pt̄.
cogitari digne et verbis explicari dig
ne nō pt̄. Quidq̄d vis cogita. quidq̄d
vis exopta. si eēt comprehensibile de
sineret eē laudabile. Et q̄d dicamꝰ. fide
nō attingit̄. spe nō cōprehendit̄. cari
tate nō capitur. desideria et vota trās
greditur. acquiri pt̄ estimari nō pt̄. Ibi
saciaberis cū ꝑueneris. h̄ te optz esu
rire cū ꝑegrinaris. Et q̄ nō gemit pe
grinꝰ nō gaudebit ciuis domesticus
O qualis prīa. et miseri s̄t ꝑegrinantes
ab illa. Suspiremꝰ et suspirio gema
mꝰ. et vbertate domus eiꝰ īebriati illā

saltem cordis desiderio attingamus. Quod
potuit lingua sonuit: cetera mente cogi
tent. Ex istis igitur verbis sanctorum
doctorum colligere possumus quod gaudium eterne
felicitatis nulla humana racio compre
hendere potest. Quanto minus sermone
quis poterit explicare. Ad illa ergo
festa celestis patrie omni studio ac dili
gentia pro vite sanctimonia unusquisque
prout valet domino cooperante se debet
preparare. Nam secundum dictum beati Fulgencij.
Arbores sumus in agro dominico id est in sancta
religione constituti. Deus autem est noster
agricola. In qua videlicet religione et si non
possunt omnes arbores scilicet omnes fratres et
religiosi equales fructus afferre. Nulla
tamen in agro dominico id est in sancto ordine
sterilis debet permanere. Unde laborare
debemus omni sollicitudine ut in statu
incipiencium et vere penitencium aut in
statu proficiencium vel eciam perfectorum qui
tres tractatus status in hoc tractatu
pro parte descripti sunt, ante exitum mortis in
veniri valeamus ut post hanc transitoriam
vitam ad eternam mansionem et ad illa in
effabilia celestis patrie gaudia perueni
re mereamur. De quibus ineffabilibus
gaudijs apostolus ait. Oculus non vidit
nec auris audiuit nec in cor hominis
ascendit: que preparauit deus hijs qui
diligunt eum. Ad que inenarrabilia eterne
glorie bona perducat nos dominus noster Ihesus
Christus. Qui cum patre et spiritu sancto viuit et
regnat deus per infinita secula seculorum
AMEN

Explicit dyalogus dictus Malo
granatum compilatus a quodam vene
rabili abbate Aule regie in Bohemia
ordinis Cisterciensis

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

D. 3

Deus meus Anima mefrici et p michelo

Unusquisque enim rationem pro se
reddet: nec alieno testimonio
quisque adiuvatur apud deum
cui secreta cordis apparent.
Vix sibi quisque sufficit: uni-
cuique testimonium prebeat consci-
encia
sua.

Tu. Diffusa est gracia

in labiis tuis. Propterea

benedixit te deus

in eternum.

Ps. Cantate i. Ps.
Dns regnavit ex. Ps.
Euouae. Cantate ij. V. Adiu-
vabit eam deus vultu suo. Deus
in medio eius non commovebitur.
In illo tempore: Secundum matheum.
Dixit ihesus discipulis suis pa-
rabolam hanc. Simile est reg-
num celorum decem virginibus.
que accipientes lampades
suas exierunt obviam spon-
so et sponse. Et reliqua. Omelia
beati Gregorii pape eiusdem lectionis.
Ecce enim redemptoris vo-
ce decem virgines: et
omnes dicuntur virgines. et
tamen intra beatitudinis ia-
nuam non omnes recepte. qua